RADU THEODORU

VVLTVRVL

3

RADU THEODORU

VVLTVRVL

ROMAN

3

EDITURA MILITARĂ – BUCUREȘTI, 1973

Grafica *STIHI BOGDAN*

MAGNA VALACHIA

Cartea întîi

CETATEA DE PIATRĂ

PRELUDIUL

1

Chipul lui Csomortany Tamas, solul cardinalului Andrei Báthory-Tămaş Ciomîrtan, român ardelean şi fratele bun al Elisavetei Moghilă, se lungeşte la nesfîrşit. Parcă i-ar creşte dinţi de cal lui Tămaş Ciomîrtan, curva care vorbeşte ungureşte şi lătineşte, aşteptînd după fiecare două-trei vorbe tălmăcirea lui Radu Buzescu.

— Măria-ta să ieşi din această ţară pe care ai tulburat-o cu nesocotinţă, iscînd urgia împăratului împotriva creştinătăţii. .

Priveşte pieziş lumina dulce şi rară de septembrie intrată în trîmbe prin geamurile colorate ale spătăriei mari. Ciuleşte urechea la murmurul stărilor şi-al căpitanilor. Vel armaşul Udrea Băleanu a tixit spătăria mare cu căpitanii roşiilor, ai călăraşilor şi scutelnicilor, cu pîrgarii Tîrgovişteî şi mai marii isnafurilor, lăsînd locul de lîngă uşile mari, slobod pentru tîrgoveţime. Închide pleoapa dreaptă care i se bate. Ar vrea s-o închine. Vede prin trîmbele de lumină bărbile zbîrlite ale Buzeştilor. Dincolo de uşile mari, larg deschise, vede mulţimile adunate în curtea palatului. Apoi o vede pe Stanca, albă de mînie, strîngînd-o pe Florica lîngă scaunul domnesc. Ar vrea să-şi scoată coroana grea, de aur, lucrată în patru frunze şi bătută în diamante. A început să-l strîngă. Lui Ciomîrtan-Csomortany i-a crescut un cap de cal-vulpe, aidoma cu al raguzanului Aloisiu Radibrati, olăcarul de mare taină al sacrei majestăţi romane. Atît de tainic încît nici acum, după două luni, principele Ardealului n-a prins de veste, dacă i l-a trimes pe Csomortany-Ciomîrtan să-şi verse lăturile aici.

Aloisiu Radibrati a venit de la Praga, ori de la Kutná Hora, unde-a fugit curtea imperială de spaima ciumei, să-l convingă că Rudolf este duşmanul lui Andrei Báthory, omul de casă al cancelarului Zamoyski, inamicul neîmpăcat al Habsburgilor şi principalul vinovat în suirea pe tronul Ardealului a cardinalului; dar că, formal, nu poate face război unui prelat catolic al Casei Báthorea. Sacra majestate nu ştie că un căpitan de credinţă, Mîrzea, travestit în lacheul unui mare bogătaş, Zacharias Geitzkofler, a ascultat la Kutná Hora vorbirea

strategului curții, care a demonstrat la hartă că *il Valacho* este pierdut, datorită noii situații militare. Coaliția polono-turco-moldoveano-ardeleană s-a încheiat la 26 iunie. Se așteaptă doar sosirea cancelarului Zamoyski la Roman. Să nu i se mai trimeată nici un subsidiu, fiind mort pentru politica imperială. . . Ascultă tălmăcirea lui Radu Buzescu. Spune smerit:

— Dacă craiul Ardealului a făcut pace cu turcii și tractate cu moldovenii și leșii, vrednici de cinstire, să mă împace și pe mine cu turcii.

Csomortany-Ciomîrtan îl privește dintr-o dată cu ochi verzi, de câine.

— Împăratul i-a dat pacea, fără neguțătorie, tălmăcește Radu Buzescu.

— Dacă a putut să-și facă sie pace, cînd va vrea, poate să-mi facă și mie. . Să rămîn în țară. . .

Radu Buzescu se foiește în straiele venețiene din brocat vișiniu țesut cu fir de aur.

— Tălmăcește-i, vel clucere, tălmăcește-i această rugăminte a mea, către măria-sa craiul Andrieș, cel cunoscut lumii pentru faptele sale mărețe.

Îl privește pe Csomortany-Ciomîrtan cu ochi rotund. Își mușcă buzele, curva. Tace. E tare. Murmurul dinspre tîrgoveține se ridică sub bolțile spătăriei, acolo unde galopează oștile Țării Românești asupra spahiilor lui Cogea Sinan Pașa, zugrăvite de mîna lui Mina. . . Astăzi n-are să iasă din sfaturile măritului Neagoe Basarab, date voievozilor pentru primirea solilor. . « Iar aorea vin alții cu cuvinte aspre și de vrajbă, cum le iaste învățătura și porunca de la domnii și stăpînii lor. . . să cinstiți și pre cei ce vă vor aduce vești rele, că așa se cade». . . Își ridică privirea în baldachinul de catifea purpurie, unde-o vede goală pe Elisaveta Moghilă, cînd îl ucidea la vînătorile acelea din tinerețe, în Lehia unde era Moghilă pribeag.

Prin Csomortany ăsta vorbește soră-sa. Vorbește femeia înfruntată și rușinată, dar mai ales vorbește femeia care țese în umbra tronului, pizmașa și lacoma de mărire. Dintr-o dată i se împăienjenesc ochii. A văzut trupul dalb al Velicăi, cu carnea bătută și fierbinte și ametitoare. Strigă durerea dragostei în el, nebună și lacomă, înfigîndu-i ghearele în gît.

— Craiul nu-și poate juca pacea, pentru măria-ta.

— Turcii pentru voia lui o vor face.

— Craiul cu nici un chip nu poate să dobîndească pacea pentru domnia-ta.

— Măria-ta, șoptește atît de încet încît abia se aude pe sine.

— Turcii nu vor să aibă pe domnia-ta în această țară!

— Aha!

— Este la noi un ceauș, care a venit pentru aceasta. Ca domnia-ta să nu mai rămîi în această țară!

— Vel armașule Udrea Băleanu. . Ceartă stările pentru necuviința lor în acest sfat al Țării. Marele armaș Udrea Băleanu pare năuc. Bate cu buzduganul în pavăză și strigă:

— Vă cert... ăăă...

Îi curge barba de sub coif, parc-ar fi murată. Lui îi vine să-l ia în brațe, să-l sărute. Nu înțelege nimic vel armașul. Nici Stroe nu înțelege. Strigă de răsună bolțile spătăriei mari:

— Ce-l tot rogi măria-ta pe ăsta, de-și uită limba mîni-sa? Dă-i cîteva topuze să-și înghită măselele... Auzișî neică ce spuse?

— Auzii, Stroe, răspunde măreț Preda Buzescu.

— Să ne plecăm în fața pohtei măriei-sale și să stăm în divanul solicesc după datină.

Glasul puternic al Radului Buzescu. Singurul care i-a prins gîndul. Ca și Theodosie. Theodosie care le știe pe toate. Sau care le știe pe toate pentru sine; iar pentru domnul său știe numai cît crede el că trebuie să știe. Cît știe acest Csomortany-Ciomîrtan? Cît poate ști un Csomortany căruia soră-sa Elisaveta, doamna Moldovei, îi vinde dintr-ale sale, atît cît vrea ea să-i vîndă? Mai mult... Desigur nu știe că oamenii lui Andrei Tarnowsky au scos surete după mai toate scrisorile de taină țesute între Varșovia, Zamoșć și Iași. Că diecii ortodocși ai cneazului Constantin de Ostrog fac același lucru prin cancelariile ținuturilor și cetăților. Că aceste surete sînt aduse în goana goanelor de călărești săcui, ori ruteni și sînt citite în cancelaria de taină a Tîrgoviștii, la cîteva zile după ce le-au citit cei pentru care au fost scrise scrisorile. Că el a citit numai la opt zile după craiul leah scrisoarea lui Ieremia Movilă de la care s-a țesut toată coaliția din 26 iunie. Scria acolo Ieremia precum că sultanul i-a poruncit, sub amenințarea pierderii bunăvoinței împărătești, să nu facă altfel decît să-l pună domn în Țara Românească, în locul cîinelui de Mihai, pe fratele său, Simion hatmanul.

Înscăunarea lui Simion va fi spre gloria și podoaba măriei tale și a Republicii... această Țară Românească singură dorește ca, întocmai Moldovei să fie sub apărarea măriei tale.

Deci, lucrurile s-au pornit de la Ieremia. Și Ieremia le-a pornit de la muierea sa pe de o parte și de la visele lui pe de altă parte. Craiul

sfătuit de Zamoyski l-a încărcat pe cardinalul Andrei Báthory cu răspunderea de a-l scoate din scaun pe acest Mihail domn, fiindu-i suzeran. Şi cardinalul care vrea să joace cum n-a putut juca vărul său Sigismund, s-a prins în această horă a morţii trimiţîndu-l aici, la Tîrgovişte, pe Csomortany-Ciomîrtan. Nu pe altul. Pe fratele Elisavetei, de la care purced într-un fel toate. Să închidă el roata destinului. Să-l umilească el, un Ciomîrtan oarecare, în faţa Sfatului Ţării, pe învingătorul lui Cogea Sinan Paşa. Să răzbune astfel nişte umilinţe mai vechi ale surorii lui nesătule de bărbaţi. Să-i ceară Elisaveta ştiri cum a primit Mihai vodă vestea... Ce-a făcut? Cum s-a speriat?... Ce-a zis?...

Dacă pune cap la cap toate ştirile din ştiricarul de taină, dintr-o dată lucrurile au cu totul altă adîncime. Coboară dintr-o dată în tainele negre ale istoriei popoarelor, ale istoriei imperiilor, spre cele mai ascunse izvoare ale trebilor diplomaticeşti.

O Ţară Românească slobodă la Dunăre, înseamnă o stavilă către Dunăre şi Marea cea Mare. În calea Sfîntului Imperiu Roman. În calea Reczei Pospolita. Înseamnă o scînteie de răzmeriţă, aruncată în neliniştile şi setea de libertate a grecilor, bulgarilor, sîrbilor, albanezilor, ucrainienilor, slovacilor. O scînteie astăzi, care mîine poate să se facă vîlvătaie. Şi atunci, peste duşmăniile lor vechi, puternicii îşi dau mîna pe deasupra capului care poartă numele libertăţii. După ce vor stinge scînteia libertăţii, vor putea împărţi ce au de împărţit.

... Rudolf de Habsburg i-a dat un castel: Künigsberg, în Silezia, cu un venit de o sută de mii taleri pe an. Loc unde să se retragă. Apoi vine Ieremia Movilă al Moldovei şi-l pofteşte prin regele leah şi voievodul Ardealului să lase scaunul Ţării Româneşti hatmanului Simion Movilă.

Dar mai'nainte de asta, face Ieremia un consiliu de tutelă pentru fiul său, dacă i se va ivi lui moarte în lupta cu anticristul Mihail. Si pe cine-i ia Ieremia drept tutori ai fiului său? Pe cancelarul Zamoyski, pe hatmanul de cîmp Stanislav Zolkiewski, pe cămăraşul de Liov, Siemienski şi abia la urmă pe cei doi unchi: Simion hatmanul şi Gheorghe mitropolitul şi pe boierul Luca Stroici. Iar dintre moşii îi lasă în Lehia moşia Ustia, pe malul Nistrului. Şi regele şved al Lehiei, acest Sigismund III de Wasa se prinde în jocul lui Ieremia Movilă. Iar cardinalul Andrei Báthory este văr cu Sigismund Báthory acum pribeag în fosta dioceză a cardinalului la Varmia. Iar Sigismund are o soră, pe Grizelida, soaţa cancelarului de fier, Zamoyski. Iar cancelarul de fier vrea să aducă glorie Reczei Pospolita, coborîndu-i hotarele la Dunăre prin vasalitatea Movileştilor. Odată

cu Recza Pospolita vrea să aducă la Dunăre catolicismul şi Unia cu Roma, cu care i-a zdrobit pe rutenii ortodocşi. Ar înfăptui unirea Mării Baltice cu Marea Neagră, visată de regii vechi; iar panii care astăzi n-au unde-şi vinde grînele, s-ar îmbogăţi.

Cardinalul ar binemerita astfel de la papa, care ar dezlega căsătoria lui Sigismund cu Maria Cristierna, aşa cum stăruie din răsputeri cardinalul Alfonso Carillo. Maria Cristierna ar fi căsătorită cu cardinalul Andrei Báthory, principele Ardealului, unind casa de Austria cu Casa Báthorea. S-ar da Habsburgilor o suzeranitate îndoielnică asupra Ardealului, rămas slugă Lehiei, sultanului, Sfîntului imperiu. Apele timpului s-ar închide peste Ţara Românească. Asta se cheamă istorie. Şi treburi de mare taină. Diplomaticeşti. Trei împăraţi care asmut împotriva urmaşului Basarabilor descălecători, un cardinal şi nemeşimea, uitînd că şi aici şi dincolo de munţi stau din veac oamenii Cetăţii de Piatră...Ah, Mina, mînă de aur. Cum i-a furat gîndurile şarja călărimilor zugrăvită acolo sus, pe bolţile sonore ale spătăriei mari. Şi cum bat de solemn, cum bat clopotele Bisericii domneşti gîndurile lui în aramă şi cum el însuşi purcede din aceste clipe de aramă, cum purcede în vremea cea veşnică, cu toate că Ieremia Movilă a legat tabără la Roman unde-l aşteaptă pe Zamoyski, cu toate că Andrei Báthory şi-a chemat oştile la Sas-Sebeş şi că la Dunăre, la Rusciuk, sultanul l-a trimes pe Mahmud paşa să ridice pod...

— ...Dar slujba ce am făcut-o pentru Ardeal? Că mi-am dat ţara mea pradă turcilor şi tătarilor, de au luat-o, au prădat-o şi că atîţia ani am stat împotrivă turcilor cu oamenii mei şi cu puţin ajutor necruţînd sîngele nostru pentru Ardeal? Sub apărarea mea întru nimic n-a cunoscut nici o pagubă şi este întreg?

— Acestea le-ai făcut domnia ta ca un credincios serv al prinţului domniei tale, Sigismund Báthory, după jurămîntul pe care i l-ai jurat.

— Aha! Jurămîntul? N-a fost un jurămînt! Acolo au fost jurăminte ce le-am jurat între noi, să nu ne părăsim unul pe altul la moarte, ci să ne ţinem împreună, cînd va fi bine unuia să fie bine şi celuilalt, iar de va fi rău, de asemenea.

— Altfel nu este, nici nu poate fi, numai cît domnia ta să pleci din ţară.

— Şi încotro să mă duc dacă plec din ţară?

— Craiul vă va da o cetate la o parte şi veţi locui acolo, iar dacă de bună voie nu vrei să pleci, atunci trebuie să ştii că este poruncă împărătească către crai, ca el să vie asupra domniei tale, iar Ghiuzeldi paşa cu turcii de dincoace, ca să prindă viu pe domnia ta, cu toate ale domniei tale şi să fii dat turcilor.

Nici dacă l-ar fi plătit el pe Csomortany-Ciomîrtan n-ar fi putut juca acesta mai bine pe cartea Țării Românești și a domnului ei, decît a jucat ca sol al craiului Andrei Báthory. Își lasă barba în piept să-și ascundă zîmbetul. Își închide pleoapele pe care le simte grele, de plumb, să nu i se vadă luminile ochilor. L-ar putea trăda. Joacă pe cel înspăimîntat și înfrînt. Ascultă cu lacomă bucurie izbucnirea stărilor. Aude hîrșîitul oțelurilor trase din teacă. Aude fîlfîitul speriat al aerului tăiat de săbiile căpitanilor. Aude larma tîrgoveților cărora starostii isnafurilor le strigă fără rușine că solul craiului de la Ardeal s-a întrecut cu fățăriile și trebuie luat la toiege, cît e el de sol. Aude glasul vel armașului, mai mult aţîțîndu-i decît potolindu-i.

Privește printre gene. Episcopul Theofil Rîmniceanu, în odăjdiile de purpură țesute cu mărgăritare, a înțeles. A înțeles Theodosie Rudeanu. Îl vede pe Radu Buzescu șoptind ceva în urechea păroasă a fratelui său mai mare. Încearcă să prindă ce-i spune. Nu deslușește. În stînga Stanchii, mitropolitul Dionisie Rally Paleolog, pribeag din tronul lui mitropolitan, în odăjdiile lui bizantine de înalt prelat de os împărătesc, sprijinit în cîrja aurită, privește dincolo de vreme, poate visele lui năruite. Îl vede slab, neguros, îl știe căzut în asceză și se înfioară. « Dionisie Rally Paleolog a avut tot ce-și putea dori o față bisericească. A pus acest tot pe visul renașterii Bizanțului și pe sabia lui Mihail Voevod. A pierdut. Acum stă aici, din mila lui Mihail Voevod. Dar el, Mihail Voevod, care-și pune viața pe propria lui sabie, năzuind la împlinire întru Cetatea de Piatră, el, în afară de Domnul cel Atotputernic, aici pe pămînt, el la mila cui va cădea?... Știe că înfrînt, nu va putea cădea decît la mila oțelului, care să-i ia viața. O, de mult s-a împăcat cu gîndul morții. De mult nu se mai teme de moarte și de tare de mult, din noaptea cînd a poruncit moartea zarafilor, ridicîndu-se împotriva sultanului, de atunci își joacă jocul lui cu moartea, smulgîndu-i mereu cîte o zi, ori o lună, ori un an, ori alt an, pentru că ce este altceva viața lui decît această luptă cu moartea căreia nu-i smulge numai vreme, trecătoare vreme; dar îi smulge fapte, nepieritoarele fapte ale domniei, faptele acelea care se veșnicesc prin ele însele, prin nevoințele și împlinirile acestei Țări Românești. Și-atunci ce vierme i se pare acest Csomortany-Ciomîrtan plin de fiere, jucînd după cîntecul surorii sale și cu cîtă dulce viclenie își ridică fruntea, oftează și spune cu glas frînt, împovărat:

— Dacă este voia craiului să plec, mă voi duce, să nu curgă sîngele creștinilor în van, spre desfătarea păgînului... Numai să-mi arate timpul și ziua, ca să mă pregătesc pentru aceasta, și să-mi dea un castel ca să locuiesc.

Se ridică din scaun. Îi întinde stînga doamnei Stanca. Coboară treptele tronului cu un oftat, le coboară încet, ca și cînd le-ar rupe din el. În loc să se îndrepte spre spătăria mică, să se lase dezbrăcat de purpura domnească și să așeze coroana la locul ei, se-ndreaptă spre ieșirea din palat. Străbate spătăria mare cu Stanca sprijinindu-și dreapta pe stînga lui, cu Florica în stînga Stanchii și Pătrașcu în dreapta lui. Pătrașcu îl privește pe sub gene. Zăngăne din pinteni. Din cînd în cînd își chinuie mustăcioara. Căpitanii îngenunche. Îngenunche stările. De undeva de sub pridvorul horei mari țîșnește un strigăt:

— Nu ne lăsaaa, măria-ta!

Se-nfioară. A mai auzit strigătul ăsta. L-a mai auzit, și de-atunci a rămas în el, în inima lui, în cugetul lui, o rană deschisă, mereu sîngerîndă, l-a mai auzit și-l poartă de-atunci ca pe-o mîntuire.

— Nu ne lasaaa, doamne, stăpînul nostru!

Strigătul se face tîngă. Curge de pe buzele căpitanilor de roșii și călărași domnești. De scutelnici și curteni. De vînători și mărginași și plăieși. De pe buzele staroștilor. Trece cu capul în piept, mîhnit, îi simte după el pe mitropolitul Dionisie Rally Paleolog și pe episcopul Theofil Rîmniceanu, aude pintenii gărzilor, pașii moi ai curtenilor tîrșîindu-și pantofii de safian pe lespezile de marmoră, iese în pridvor unde mulțimile se descoperă și dau în genunchi, se lasă văzut în soarele dulce și-n măreția lui de domn, apoi coboară treptele de piatră și se îndreaptă spre Biserica Domnească.

La Călugăreni a auzit tînga glotimilor care sprijineau în piepturi șarjele spahioglanilor.

La Călugăreni. Mereu se-ntoarce la Călugăreni.

Îl cuprinde vraja luminii de septembrie căzută în nucii și brazii lui Vlad Țepeș. Vede o ciocănitoare coborînd de-a-ndaratelea pe trunchiul vechi al unui nuc. Își ridică privirea din pămînt. Tîrgoveții îi închină pruncii, ca-ntotdeauna. Prunci dolofani, de cîțiva anișori, îmbrăcați în cămăși cusute cu arnici. Afurisitele. Îi arată băieții, să-l înduioșeze. Să se lase de războaie.

— Ia-l, strigă una înaltă, cărnoasă, cu aluniță sub ochiul stîng. Ia-l măria-ta, fă-l oștean și dă-i pocniței de la Ardeal o bătaie ca aceea.

— Să-și lapede fustele, Satana.

— Căca-m-aș în barba lui de motofloc...

Hotnogul Roatămare, de la tunuri, proțăpit pe podișca de deasupra Porții mari îl vede, îi rînjește și strigă cît îl țin bojocii.

— Fooc!

Tunarii scot fiarele înroşite din tigăiţele cu cărbuni. Le pun în luminile pivelor. Pivele sar cu roţi cu tot, bubuie, se-n-văluie în clăbuci de fum şi vestesc intrarea măriei-sale în biserică. El se opreşte în pridvorul sfîntului lăcaş şi se întoarce spre mulţimile care înlemnesc. Se aude o aripă de vînt foşnind în nuci. O ascultă. Ar vrea-o foşnind în via marelui vornic Ivan Norocea. Stă aşa, nemişcat cu mîna Stanchii pe mîna lui, cu Florica şi Pătraşcu lîngă trupul lui de domn, pînă cînd se orînduie curtea în faţa pridvorului. Spune tare, cu glasul lui de oştean:

— Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvîntat

— Amin! răspunde curtea.

— Facă-se voia Domnului, Dumnezeu, mai spune.

Cînd îşi lasă privirea din slăvile albastre, duioase şi limpezi, îl aude pe Radu Buzescu şoptindu-i lui Preda:

— Neică, nu mai dau o ceapă degerată pe capul cardinalului.

Apoi izbucnesc clopotele.

— Facă-se voia ta, Doamne, şopteşte.

2

— Măria ta, să ne întoarcem.

— A bătut miezul nopţii, Simioane?

— N-a bătut încă...

— Atunci, lasă-mi clipele astea...

Simion rămîne în urmă. Casa solilor, ferecată, fără nici o fereastră luminată, stă mută în apele reci ale lunii. Sub un stejar vechi, ţîşneşte din umbre un căprior. Brîhneşte scurt. Se şterge. Ca o vedenie. Aici l-a aşteptat în atîtea nopţi Habiiba,fiica deşerturilor din răsărit. A pierit Habiiba în luptă. Habiiba floare sălbatică de saxaul. Sfîşietoare ceasuri de cînd a ieşit din Biserica domnească fără coroana voievodală şi fără purpură şi fără schiptru, de l-au primit mulţimile cu vaiere şi strigăte de durere, iertîndu-l pentru asprimile lui şi birurile lui şi nedreptăţile lui. L-a văzut Tămaş-Ciomîrtan ieşind aşa din biserică, a venit şi i-a cerut voie să plece în grabă la stăpînul său cardinalul, spre a-i stîrni mărinimia pentru cel rămas sărac de ţara sa. Theodosie Rudeanu i-a dat Ciomîrtanului gărzi să-l scoată din ţară pe la Sibiu, cu pohfală. Ciomîrtan nu ştia că gărzile stau sub porunca căpitanului

Racea care se va sfinți la Cozia întru așteptarea unor anume porunci. Cînd a ieșit căruța lui Csomortany-Ciomîrtan pe porțile Curții de Argeș, pe poarta Tîrgșorului a ieșit un car tras de patru cai albi și unul negru, carul avea spițele roșii, pe stăpîn îl chema Neacșu, avea un inel din platină pe degetul mic al stîngii și se ducea la Ciuc pentru niște negoațe.

L-a văzut pe acel Neagu plecînd. S-a îmbrăcat în rantia neagră a penitenței și meditației. I-a cerut lui Simion să-l însoțească. Era un amurg însîngerat, tîrgoviștenii ieșiseră în uliță și un bătrîn suit pe o laviță în fața mitropoliei propovăduia sfîrșitul lumii. Se întorceau ciurdele de la păscut. Fanaragiii ieșiseră de la agie cu fitilele aprinse. La crucea lui Zamfir un călugăr chior, cu barba pînă la genunchi, legat peste rantie cu coajă de tei împletită în șase, purtînd opinci și toiag de alun, îl striga pe Dumnezeu cerîndu-i îndurare pentru țară și minte pentru voievod:

«Că s-a lăsat de bărbăția lui înfricoșată, s-a lăsat de sabia cu care l-a dăruit arhanghelul Mihail și vrea să ne sărăcească de domnia lui cea care a strigat pînă la ceruri numele oștilor creștine botezate în apele sfinte ale Argeșului și Neajlovului... Dă-i Doamne mintea lui cea de pe urmă, coboară asupra lui harul tău și nu-ți lăsa turma ta, fără păstorul care chiar dacă a jupuit-o de blană cu o mînă, cu cealaltă mînă i-a arătat soarele libertății... Amin zic vouă, duceți-vă și vă zvîrliți la picioarele Domnului nostru, bateți-vă cu pumnii în piept și rugați-l cu lacrimi de sînge să nu lase turma sa fără păstor.»

A încercat să-l uite pe Mihai domn și să rămînă singur, cu celălalt Mihai om. A bătut cale prin livezile mirosind a fapt de toamnă, a frunze pălite de roua lui septembrie, a pămînt dospit, a bătut cale spre viile marelui vornic Ivan Norocea, lacom de amintirea Velicăi. A simțit roua căzîndu-i în barbă. A văzut pînzele de păianjen strălucind în lumina albă a lunii. N-a mai putut răbda. S-a întors în tîrg, neputînd scăpa de celălalt Mihai. Domnul. A ajuns în dreptul mitropoliei și dintr-o dată s-a văzut singur și calic cerșind pe treptele mitropoliei, trențăros și plin de rane puroinde, sărăcit de puterea lui domnească și de averile lui, fără suflet de strajă și fără acoperiș deasupra capului... L-a bîntuit o spaimă grea. A strigat:

— Simioane!...

— Aici sînt măria-ta!..

S-a așezat pe laviță unde bătrînul proorocise sfîrșitul lumii, văzînd el o stea cu coadă ca o bretelă de aur căzînd deasupra monasti-

rii Dealu şi o flacără verde înălţîndu-se din stejarul lui Radu cel Mare spre acea stea cu coadă care a luat chip de păgîn.

Era o linişte dulce în Tîrgul de scaun, frîntă rar de strigătele caraulelor

— S-au apucat la cules viile, Simioane?

— Cine să se apuce, măria-ta?

— Boierii!

— Ba!

— Şi cînd or să se apuce?

— Poate peste zece zile, dac-o ţine vremea.

Îşi aduce aminte că a rîs. Apoi i-a venit în minte Habiiba cum a căzut străpunsă de suliţă. Cum s-a agăţat de lemnul suliţei şi cum l-a privit speriată cu ochii împîcliţi de moarte. Şi-a adus aminte de Iovanca Rudnič de Zagubica, cum l-a înfruntat în ciutărie. A vrut să-şi odihnească sufletul în grădinile de la Casa solilor. S-a întîlnit şi aici cu celălalt Mihai. .Domnul.

Tropot de cai.

— Sînt doi, măria-ta! şopteşte Simion.

Tropotul de cai se pierde spre Cetatea de scaun. Apoi bătăile rare ale ceasului din turla bisericii catolice.

— Miezul nopţii, Doamne.

Nemiloasă curgerea timpului. Timpul acesta crud, care-l mînă din urmă în spulber, care nu-l lasă să-şi tragă sufletul, care îi fărîmiţează ceasurile lui de răgaz şi popas lîngă sine însuşi, timpul care nu-i dă răgaz să-şi zidească pînă la capăt visele, timpul care-l trece în goană pe lîngă *Omiliile* lui Ion Gură de Aur, pe lîngă *Albina* şi scrierile lui Ioan Hrisostomul ori Efrem Sirul, timpul care-a lucrat pentru înaintaşii lui, timpul care stă ca o răscruce de viaţă şi moarte între sine şi Zamoyski, între sine şi Ieremia Moghilă, între sine şi Rudolf şi Georgio Basta şi Andrei Báthory şi sultan, între sine şi Elisaveta a Ingliterei, între sine şi Elisaveta Moghilă, între sine şi Ghazi Ghirai. Timpul, Dumnezeule, căruia nu-i poate fi decît stăpîn, care-l poartă pe caii lui înaripaţi spre zările viitorului, spre zările morţii, Dumnezeule, timpul.

Se întoarce pe portiţa de taină de lîngă Turnul Chindiei. Intră în palat pe poarta dinspre apus. Simion împinge panoplia cu arme din coridor. Îi face loc să intre în tunelul zidit între pereţi. Ia torţa din creanga ei şi-i luminează drumul. Trec de spătăria mare, o recunoaşte după aerul rece strecurat prin firide, urcă cele patru trepte din crucea zidurilor şi la semnul lui, Simion stinge făclia, călcînd-o sub talpă. Pipăie zidul la înălţimea pieptului, pînă cînd simte mînerul de lemn

al ivărului. Cu o mișcare ușoară îl face să alunece pe șanțurile scobite în lemn moale, de tei. Își apropie ochiul stîng de crăpătura subțire deschisă în perete. Îl vede pe vel paharnicul Radu Șerban, în coantăș roșu, cu brațele sub puse, ascultînd cu capul plecat. Mărește crăpătura. Vede coroana bătută în orfăurăriile Iglisiei strălucind în lumina sfeșnicelor. Vede garda de aur a spatei domnești, așezată pe perna de mătase roșie pe care atunci o sărută banul Calotă Bozianu. Capul hirsut al marelui ban al Craiovei se întoarce spre locul unde știe că se află chipul lui Mircea Bătrînul.

— Mă jur pe sfînt numele tău, că alt domn nu slujesc odată cu capul.

Vorbele sînt limpezi, colțuroase și pe el îl trec lacrimile. Apoi glasul Radului Buzescu:

— Nici nu ți-o cere nimeni, vel bane Calotă.

— Și chiar dacă mi-ar cere-o, vel clucere Buzescu.

— Măria-sa l-a jucat pe Ciomîrtan... Cum să lase scaunul?

— Era cît pe ce să-l cred și m-am scîrbit în mine gîndindu-mă să mă călugăresc, bubuie glasul vel armașului Udrea Băleanu.

Se aud pași ușori. Vel paharnicul Radu Șerban își ridică fruntea. Între sfeșnic și Calotă Bozianu se arată făptura lui Theodosie Rudeanu.

— Spuse măria-sa că vine îndată. Vel postelnice Preda și cinstite vere, logofeția a scos toate înscrisurile de le ceruși pentru curtenii domniei tale din Novaci.

Trage ivărul. Ochetele se închide. Theodosie i-a mințit pe vel boieri. Vrea să le arate că intră și iese de la domn, la orice ceas. Pe el cum și cînd îl minte?! Pe pipăite ajunge în dreptul stîlpului de lemn de la hora mică. Simte mîna lui Șimion lunecînd pe luciul rece al stejarului. Îl ajută. Stîlpul se răsucește pe pivotul lui. Își lasă gluga de la rantie pe umeri. Abia face cîțiva pași cînd aude glasul vel logofătului Theodosie Rudeanu:

— Măria-sa, domnul!

.. Lumînările din sfeșnicele de lemn sculptat și aurit au ars pînă la jumătate. Marele logofăt Theodosie Rudeanu citește din știricar:

— Și au adus vestea căpitanul Mîrzea, de crezare: solul măriei sale, Petre Armeanu, a ajuns la Praha unde s-a întîlnit cu Ștefan Kakas, doctor «*Utriusque iuris*», întors dintr-o solie în Inglitera. Nu au ajuns la nici o înțelegere. Căpitanul Mîrzea a aflat de la secretarul bancherului Zacharias Geizkhofler că la Kutná-Hora împăratului i s-a înfățișat planul renașterii Ungariei vechi și anume: împăratul să țină Ungaria de sus; dar să pună stăpînire pe Ardeal, Moldova și Țara Românească, dîndu-le împărat pe Maximilian de Habsburg.

Apoi, cînd aşezămîntul acestor ţări se va fi schimbat şi supuşii vor fi trecut la catolicism, să se sloboadă de către împărat şi Ungaria de Sus, născîndu-se astfel o nouă putere la Dunăre, care să oprească orice întindere a Reczei Pospolita şi Imperiul Otoman.

— Nerușinare! strigă marele armaș! Cine-a izvodit povestea asta, să-l iau în buzdugan. Auzi, să mă papistășească pe mine. Cine?

Voievodul prinde privirea ascuțită a Radului Buzescu.

— Potolește-te, Bălene! Izvoditorul acela n-a greșit decît numele împărăției, spune voievodul cu glas atît de încet, încît vorbele se sting de cum îi cad de pe buze.

Marele armaș tace. Îl privește speriat.

— Ce zisăși Doamne, ce zisăși! Maica Domnului, că la sfaturile astea de taină simt cum mă amețesc de cap, îmi cade limba-n fundul gurii, parca-ar fi de plumb și nu mai pricep iotă... Ce zisăși să știu și eu ce zisăși?!

Îi face semn lui Theodosie să citească mai departe din știricar:

— Tot de la căpitanul Mîrzea—de crezare: căpitanul Mihail Szekely de fusese la Tîrgoviște, a strîns oaste de dragoni, cu 15 tunuri, tăria 2 500 călăreți și 1 000 pedeștri cu arme de foc. Se-ndreaptă spre Sătmar. Ghinărarășul Georgio Basta s-a umflat de podagră. Nu și-a strîns nici o oaste afară de 100 dragoni valoni, care-i stau pe lîngă trup.

Căpitanul Mîrzea a adus în țară 2 500 muscheți și arcobuze, care s-au stivuit la compania căpitanului Nicolaus Tneill.

— De la călugăr al înalt-prea sfinției sale mitropolitul Dionisie. De crezare.

La Stambul au sosit peșcheșurile și tributul de la Ardeal, cu alai de călărime fiind primite cu pohfală încă de la Edirné Kapi, unde a venit în întîmpinare vizirul al treilea cu strajă de spahioglani. S-a arătat și de o parte și de altă multă dragoste și prietenie. Cînd alaiul a ajuns la Porta Polyandrion, solii cardinalului au aruncat mulțimii trei săculeți cu galbeni.Micloș Vitez, șpan de Turda a strigat din șea că dacă nu-i jefuiau oștenii cîinelui sperjur care singur se numește pe sine vodă, numit « Mihail trădătorul» mila monseniorului cardinal și principe era însutită. S-a strigat pieirea măriei-tale, iar spahioglanii au fost făcuți feciori de scroafă care cad pe băsău, atunci cînd aud numele măriei-tale. La care Kasim Arslanbeg a poruncit ca mulțimea să fie bătută cu bicele.

— De la Morunmare, căpitanul de Dunăre. De crezare. S-a curățit Dunărea de la Brăila pînă la Calafat de toate corăbiile turcești. Patru galioane împărătești cu tunuri, au urcat în sus, spre cetatea de la Kladovo. Pe galionul lui capudan pașa trage la lopeți, ferecat în

lanțuri, hotnogul de vînători domnești Gheorghe Coconu, căzut rănit astă-iarnă la Vidin, îngropat de crivăț și găsit de ieniceri. I s-a tăiat limba și urechea stîngă. N-a fost primit prețul de răscumpărare. Iscoadele lui Morunmare știricesc:

Întîiea: A trecut a doua solie ardeleană la Poartă, pe la Orșova, avînd soli de taină pe Micloș Gavay și Francisc Buday.

Al doilea: Pașa Mahmud strigă la oaste în Răzgrad. Pînă la întîi de septembrie a avut sub steaguri 15 000 de pedeștri și călări cu 10 tunuri.

— De la căpitanul Baba Novac. Stă gata la Islaz să treacă Dunărea. Va goni pînă la Sofia, unde va aștepta după porunci. Apele sînt scăzute, poate trece ușor cu caii legați la barcazuri. N-are oșteni betegi. N-are cai lipsă.

— De la omul nostru din Baia. De crezare. În 27 august a trecut solia crăiască de la Ardeal spre Crîm. Sol mare Șandor Ováry.

— De la omul nostru din Bălgrad . . . Cardinalul Andrei Báthory a ieșit înaintea ceaușului turcesc pînă într-a patra odaie. N-a aflat ce tocmeli s-au făcut, acestea ținîndu-se în tainițele palatului, numai între ceaușul Mustafa și cardinal.

— Aoleo, măria-ta, simt că mă prinde amețeala. Văz că cinstitul vel logofăt abia începu. Mie spune-mi pe cine să tai și-l tai.

— Și cam pe cine-ai desprins domnia ta c-ar trebui să-i cază capul din toată tevatura asta?

Îl întreabă pe vel armaș cu glas blînd, părintesc. Vel armașul îl privește cu ochi mari, speriați și credincioși. Cască gura să răspundă. Atunci aud cu toții niște pași zornăiți, uși închizîndu-se și deschizîndu-se, apoi alți pași rari de oștean, clinchet de sabie lovită de pardoseală.

— Schimbară străjile, spune vel armașul Udrea Băleanu.

Voievodul le simte neliniștile. Știe că Radu Buzescu și Theodosie Rudeanu nu s-au lăsat amăgiți. Că-i fac jocul fiind prea deștepți să-și întindă iscodirile dincolo de ceea ce le lasă el să vază și să priceapă. Boierul Preda Buzescu moțăie în jilț. Tresare cînd îi aude glasul și pe el îl încearcă o duioșie amară la vederea chipului de dulău bătrîn, care n-a pregetat în nici unul din războaiele domniei. De cîte ori îl vede pe Preda, de atîtea ori îl săgetează rana din pîntece.

— Vere Theodosie amînă știricarul pentru alt sfat. După cîte văzui astăzi, nu vreți să las schiptrul?!

Se aud lumînările sfîrîind. Șimburii de lumină galbenă pîlpîie desenîndu-le chipurile pe cadrele în care stau voievozii vechi. Le spune să se tragă la moșii. Să-și culeagă viile în tihnă. Să-și calce strugurii la lin, să tragă mustul în butii, să bată nucii . . .

— Și cînd să strîngem oștile, măria-ta, întreabă Radu Buzescu.

Îi mulţumeşte dintr-o privire. Radu Buzescu se înclină.

— Care oşti? De ce oşti? tresare Preda Buzescu. Parcă fură numai veşti bune! Şi craiul Andrieş aruncă şi el o vorbă, colea, că-l strînge sultanul în chingi... La ce să strîngem oşti?

— Să ne păzim de Ieremia Moghilă, nene, explică Radu Buzescu, zîmbind.

— Aha! De Ieremia... Las' că-l dăm noi cu oiştea-n gard şi pe Ieremia Moghilă, cum îi dădurăm şi pe alţii...

Preda Buzescu cască. Se închină peste gură. Dintr-un ungher al spătăriei mici izbucneşte un mormăit gros, se aude clănţănit de fălci, un şuier adînc, apoi un sforăit în lege.

— Hai Stroe, scoal' de-acolo, Stroe, că sfîrşirăm şi sfatul ăsta de taină.

— Să fiţi în şea la 10 de Brumărel. Cu toată oastea... O strîngeţi la Rîmnicu Vîlcii. Auzi vel bane Calotă Bozianu?! Toate oştile băniei, le împreuni cu oştile Buzeştilor, le strîngeţi noaptea. Nu faceţi focuri. Nu ieşiţi din codri. Să luaţi ovăz pe o jumătate de lună. Carele cu făină şi carne să le vîrîţi prin vii, la Govora. Acolo primiţi porunci după cum s-or mişca oştile lui Ieremia şi Mahmud.

— Şi măria-ta?

— Eu mă repez la Buzău să simt ce face Ieremia la Roman, vere Preda şi părinte al meu.

— Te-ncrezi în lefegii?

— Mă-ncred... Am acolo cîţiva ofiţeri leşi care ştiu ce este cuvîntul cavaleresc.

— I-aţi şi roşii căpitanului Matei ot Brîncoveni, doamne... Pe la măria-sa doamna, la Plăviceanca trec eu să-i dau o mînă de ajutor acu' în pragul toamnei. Voievodul se ridică. Îl strînge în braţe pe Preda Buzescu. Îl sărută pe obraji. S-a-nvăţat cu domnia Buzeştilor în domnia lui. Niciodată n-a fost un singur stăpîn pe lumea asta. Îi îmbrăţişează pe rînd. Lui Radu Buzescu îi şopteşte: — rămîi... — Rămîi, îi şopteşte şi marelui paharnic Radu Şerban.

Vătaful Simion deschide uşa mică a coridorului de taină. Voievodul îl întreabă din priviri: — Cine? Buzele vătafului Simion murmură: Carlo Magno. Voievodul se face alb. Îşi simte fruntea lac de sudoare. Îi tremură mîinile. Se stăpîneşte şi-i face semn lui Simion să-i aducă înapoi pe cei care rămîn în curţi... Carlo Magno aici... Carlo Magno venit de la Praha, prin Bălgrad. Carlo Magno, care-a văzut-o pe Velica de curînd. Carlo Magno, acel *gentilhuomo* de care vorbesc scrisorile secrete ale cancelariei imperiale, cînd este vorba de Georgio Basta şi Maximilian de Habsburg.

3

Îl vede mirat pe Radu Buzescu, atunci cînd în spătăria mică intră căpitanul Matei ot Brîncoveni zăngănind din pinteni, crăcănat şi îmbrăcat cu platoşa.

— Sîntem gata de drum, măria-ta, spune căpitanul.

— Rămîi. Plecăm la ceasul zorilor.

Îi face semn lui Simion. Vătaful desface panglica chărţii care se derulează cu foşnet uscat de pergament.

— Cînd îşi culeg nemeşii viile, vere Radule, c-ai trăit la curţile regelui lor?

Întrebarea cade grea, în liniştea nefirească a spătăriei mici. Marele paharnic îl aţinteşte cu ochii lui rotunzi şi verzi de bufniţă. Radu Buzescu se dă un pas înapoi. Îşi trece mîna peste frunte. Theodosie Rudeanu zîmbeşte subţire. Cu toate că voievodul nu i-a suflat o vorbă, după felul cum i-a cerut ştirile, a bănuit-o încă din iulie. Poate este cea mai măreaţă dintre nebuniile măreţe care l-au stăpînit pe vodă... Doar căpitanul Matei ot Brîncoveni, stană de piatră la acest sfat de război pe care-l simte cu urmări de negîndit, nu lasă să i se citească nici un gînd pe obrazul dur, de oştean.

— Sînteţi aici cei care v-aţi zidit în faptele crugului ăsta de veac. Ceilalţi nu vor vrea. Dar eu vă spun vouă că fără Ardeal sîntem goi şi fără apărare; că acolo avem cetăţile cele de piatră ale munţilor şi că numai de acolo ne putem numi noi înşine pînă-n veac. Vel paharnice Radu Şerban?

— După porunca măriei-tale.

— Nu aşa... Ce gîndeşti?

— Turcii ne vor prăpădi ţara. Cu ce-o aperi?

Iarăşi se aud foşnetele fîlfîite ale lumînărilor din sfeşnice. Şi timpul. Timpul care goneşte pe caii lui înaripaţi spre viitor şi moarte. Timpul care-şi trece armăsarii pe sub ferestrele Cetăţii de Scaun a Tîrgovişteі... A Bălgradului. Pe sub saraiurile de la Topkapi... Pe lîngă palatul din *Praga Bohemie Metropolis Accuratissime Expressa* cum stă scris pe stampa adusă de căpitanul Mîrzea.

Bate din palme. Vătaful Simion deschide uşa spătăriei mici. Căpeteniile se întorc într-acolo. Făclii. În uşă un osmanlîu venerabil cu şalvari verzi, ilic roşu, pelerină de catifea verde căptuşită cu soboli şi turban alb, cu trei pene de egretă. Bătrînul se-nchină adînc, ducîndu-şi mîna la inimă, buze şi frunte. Voievodul îi iese în întîmpinare. Îl apucă de subţiori. Bătrînul îşi lăsă fruntea pe umărul lui.

— Cine este, vere Theodosie?

— Tainele măriei-sale, vere Radule, răspunde tot în şoaptă marele logofăt.

— Prietinul şi ocrotitorul meu şi înţelepciunea mea de la Istanbul, războinicilor. Numele lui este taina. Chipul lui se cheamă uitare . . . Vorbele lui se numesc nefiinţă, spune turceşte.

— Allah cu tine, ocrotitorule. Înainte de a mă întoarce, voiam să-ţi văd ochii şi să citesc în ei înţelepciunea.

Hamdî Isakoglu este prea hîrşit cu treburile de taină să nu înţeleagă de ce l-a adus aici, între căpeteniile oştilor sale, înainte de a pleca la Istanbul.

— Ochii mei sînt ferestrele sufletului meu, bunul meu sfetnic.

— Ascult porunca ta, stăpîne.

Hamdî Isakoglu a căzut la Tîrgovişte alaltăieri noapte, venind în şase nopţi de la Istanbul, din sarayul marelui vizir Ibrahim. Ibrahim cel zvîrlit din marele vizirat de trei ori pînă acum. Singurul om de la care Hamdî Isakoglu poate spera înţelegere pentru sufiţi, pentru vechile triburi de turcomani gata să fie strivite de plutocraţia renegaţilor tuturor neamurilor pămîntului aciuită în sarayurile sultanului. Hamdî Isakoglu care vede în pacea de la Dunăre singura chezăşie pentru izbînda în lupta cu slujbaşii corupţi ai sarayului.

— Nu porunca mea. Sfatul meu domnesc.

Bătrînul se înclină adînc. Voievodul ascultă liniştea nopţii curgînd peste Cetatea de scaun.

— I-am dovedit sultanului că este mai bine să mă aibă prieten, decît duşman. Îl sfătui să-mi trimeată steagul de domnie, după vechile tractate. Mie şi fiului meu, Pătraşcu. Să lase Dunărea slobodă pentru negoaţe. Cale de zece zile de la Dunăre să nu mai stringă nici un fel de oaste. Marele han este prietenul meu. Voi a se ştie acest lucru la Topkapy. Cunoaştem politika după care cei mari aruncă între ei pe cei mici, ca apoi să-i calce pe grumaz.

— Constantin cel mare, împăratul Bizanţului credea în virtuţile magice ale numărului 7, o, viteazule.

— Care este tîlcul, înţeleptule?

— Într-o noapte am visat cum un om cu chip de cal şi obrazul verde pleca în taină de la Sarayburnu, cu un caic spre Caffa.

— Pe om îl chema Iskinder-Kalga?

— Poate . . . Cînd vrei să-ţi ucizi duşmanul cel mai de temut, începi să-i ucizi cîinii credincioşi, apoi calul, apoi prietenii.

— Pînă cînd viteazul rămîne singur.

— Cînd cade soarele în Halic, măritul nostru stăpîn se retrage la Sangiatkar Iokusi, acolo unde a căzut împăratul Dragases apărînd

zidurile Bizanţului şi unde-a murit cel dintîi stegar osmanliu urcat la asalt. Ochii lui privesc spre răsărit. Văd pînă departe în Hindustan. Apoi se întoarce spre apus. Ochii lui privesc pînă departe. Numele lui este Mohamed. Mohamed Fatih a cucerit Constantinopolul, cu toate că-l apăra virtutea magică a celor 7 coline. Mohamed îşi doreşte Viena şi numele de Fatih. Cuceritorul. Aripa lui dreaptă o vrea întinsă pînă la Bachcisaray. Regina de la Inglistan este prietena lui. Noaptea, măritul stăpîn al lumilor îl citeşte pe poetul soldat Burhanad-din din Sivan. Ziua trimete porunci pentru devşirmé pe care nişangi-başa pictează turaua sfîntă. Apoi trece să arunce lobutul. De cinci sute de ori îl aruncă cu zalele pe el. După ce se dezbracă pînă la brîu îl aruncă de cinci sute optzeci de ori.

— Nu-i dau nici Brăila, nici Giurgiu, nici Turnu. Eu pot arunca lobutul de şase sute optzeci de ori în zale şi de şapte sute nouăzeci şi nouă de ori, gol, pînă la brîu. Cînd sună cornii mei la devşirmé, se strîng sub steaguri o sută de mii de oşteni creştini.

— Dă-i Ardealul. De cînd îl visează!

— Poate că i-l dau. Dar prin mine. Să nu-i trimeată steag cardinalului.

— Cardinalul prin solii săi i-a cerut să nu-ţi trimeată steag ţie. Să se facă astfel «osebire» între el, cardinalul şi măria-ta, care-i eşti vasal.

— Sultanul vrea să ajungă la Viena. Eu i-am dovedit că în zece zile pot fi sub porţile Istanbulului cu ai mei, cei încercaţi. Cu ungurii, nemţii şi spaniolii. Să nu uite. După cum tot eu pot sta în bună pace între Cehia, Sfîntul Imperiu, Hoardă şi Sublima Poartă.

— Marele vizir, stăpînul meu, aşteaptă înţelepciunea ta. Iar sultana Hasecki aşteaptă un semn prin care să-i dovedeşti că-ţi aduci aminte de fratele tău, Petre Cercel.

— Mai întîi aştept eu caftanele şi steagurile pentru mine şi feciorul meu Pătraşcu.

— Mai înmoaie-te, măria-ta, şopteşte marele logofăt Theodosie Rudeanu.

— O minte povăţuită de Şeitan îl sfătuie pe stăpînul lumilor să te ajute să urci în slava gloriei tale războinice, o viteazule.

— Care este tîlcul?

— Fierul războinicilor osmani nu te-a răpus în luptă dreaptă. Eşti apărat de djinii războiului. Dar pizma stîrnită de înălţarea ta, o viteazule, pizma stăpînilor creştini pe care i-ai apărat cu sîngele tău, pizma lor te va ucide... Poate ochii mei bătrîni n-au să se mai bucure la vederea făpturii tale dăruite de Allah. Căile noastre se despart,

izbăvitorule. Nu uita că ţi-am fost rob şi scut. Sabia se înfrînge cu sabie, înţelepciunea cu înţelepciune, dragostea cu dragoste, ura cu ură, veninul cu venin, numai pizma nu se poate înfrînge cu nimic, cuprinzînd în ea toate relele acestei lumi. Fereşte-te de trufie în clipele de mărire şi adu-ţi aminte că limba poate ucide la fel de bine ca fierul. Stăpînul meu vrea pacea la Dunăre.

— Să mi-o dovedească spărgînd oastea lui Mahmud de la Răzgrad.

— Dacă uită, adu-i aminte, beyule.

— Este sfatul tău, înţeleptule?

— Am uitat totul. Nu ştiu despre ce sfat vorbeşti. Aud sufletele morţilor vestind ceasul umbrelor. Este vremea să mă îndrept spre drumul pe care mi l-a hărăzit Allah!

Hamdî Isakoglu se înclină
ducîndu-şi mîna la inimă, buze şi frunte. Au aceşti vechi războinici osmani ceva din însăşi măreţia nefiinţei. Ceva din sălbatica măreţie a pustiurilor răsăritene. Îl îmbrăţişează. Hamdî Isakoglu i-a adus făgăduiala de pace a marelui vizir, jurată pe coran. De aproape un veac este război între Poartă şi Sfîntul Imperiu Roman. Şi Rudolf şi Mohamed vor să-şi tragă sufletul. Este răgazul pe care i l-a hărăzit soarta. Barba lui Hamdî, albă şi strălucitoare miroase a cuişoare şi ulei de trandafir. Ochii lui sînt plini de misterele trăitorilor în vechea lege a triburilor de păstori oguji.

— Allah cu tine, părinte al meu.

— Dumnezeu să-ţi călăuzească paşii, prietene..

Lumînările. Tăcerile. Paşii lui Simion pierzîndu-se odată cu paşii moi ai lui Hamdî Isakoglu. Se aşază în jilţ. Îşi lasă fruntea în palme. Oftează.

— Scrie, vel logofete Theodosie.. Către căpitanul nostru Baba Novac, la Islaz, pe Dunăre... Să treci Dunărea în cea dintîi noapte cu lună plină. Să apuci calea Sofiei prin Plevna. Să spulberi toate cetăţuile şi oştirile de la vei întîlni pînă la Sofia. Să răspunzi ştiri prin tabere că după tine vine vodă cu toate oştirile lui. De la Sofia să te învîrteşti prin codrii, astfel să ajungi nevăzut la Dolni Cibâr, la Dunăre, s-o treci noaptea şi la 10 al lui octombre să fii în tabăra de la Gherghiţa cu toţi haiducii tăi. Totul să fie făcut după poveţele mele şi sfatul de război. Te aştept încununat de florile vitejeşti ale biruinţei.

Pana marelui logofăt scîrţîie pe hîrtia de Genova. Îşi scoate inelul cu pecete. I-l întinde lui Theodosie Rudeanu. Au priceput. Şi Radu Buzescu. Şi Radu Şerban. Şi Matei ot Brîncoveni. Se ridică din jilţ. În clipa cînd se pleacă deasupra chărţii ştie că toată ţesătura

de iscoade și recrutori, de soli și prieteni, de nuncii apostolici și călugări ortodocși, de studinți și neguțători, toată țesătura aceea de taină cu capetele la Stambul, Kiev, Kracovia și Warșawa, Praha și Roma, Madrid și Londra, Florența și Mantova, Veneția și Raguzza, toată urzeala aceea și-a înnodat capetele. Că el însuși i-a înnodat capetele. Rămîne o clipă nemișcat deasupra chărții acestei tulburate Evrope de răsărit și miază-zi.

— Dumnezeu să mă ierte dacă n-am făcut tot ce era în puterile mele să fac, șoptește în barbă.

Îi simte alături pe ei. Binecredincioșii. I-a înfrînt? L-au înfrînt? Poate l-au înfrînt după Călugăreni. Cînd era el sleit de puteri. Cînd îl lăsase țara. Acum îi înfrînge el. Îi scoate din conacele-cetățui, din moșiile unde și-au înțelenit rădăcinile și gîndurile, îi smulge din țarcurile lor și-i aruncă într-un mîine tulburător și de spaimă, în patimile Evropei care se caută pe sine și-n care ei, cei de aici, au un cuvînt de spus, pe deasupra nevoilor mărunte, a negoațelor și huzurului și bogățiilor adunate cu toți anii grei, de război necurmat. Îi smulge dintr-un fel de-a gîndi și trăi să-i ducă într-un alt fel de a gîndi și trăi, într-o împlinire pentru el însuși tulbure și amețitoare. Urma-vo-l pe acest drum al *Cetății de piatră*, cum l-au urmat în *Pohta bizantină*? Oare nu este acest veac, veacul neliniștilor? Oare nu acest veac s-a încununat cu gloria corăbierilor care-au găsit lumi noi, dincolo de mări, avîntîndu-și trupurile acolo unde de mult își avîntaseră cugetele? Nu este acest veac un veac al tuturor cutezanțelor? Ieși-vor ei din țarinile lor să privească timpul de pe crestele înalte ale Carpaților? Și oare a greșit cînd l-a oprit aici pe Radu Buzescu cel crescut la curtea regală a Báthoreștilor, umblat la Florența, Roma și Veneția?... Ori pe Theodosie Rudeanu, acest cărturar hîrșit în treburi diplomatice, ori pe acest vajnic și cumpănit Radu Șerban, cavaler neprihănit, ori pe Matei ot Brîncoveni, el însuși os domnesc din osul Basarabilor? Alesu-i-a după adîncă chibzuință pentru a-i avea alături împotriva divanului, împotriva mazîlilor, împotriva tuturor acelora care se vor înspăimînta la gîndul strămutării în Ardeal? Vedea-vor ei mai ales ziua de mîine?

Ce grei îi sînt umerii, și brațele ce greu îi atîrnă, și cît de greu îi vine să spună cel dintîi cuvînt. Și ce plin de tîlc adînc este cugetarea: *și mai întîi a fost cuvîntul de la care toate au purces.*

Le spune cu glas jos că bîntuirea lui Baba Novac peste Dunăre va avea două urmări în rîndul făptuirilor diplomatice și ostășești. Sultanul silit de marele vizir îi va trimite steagul și caftanul domnesc, întărind o stare de fapt, asigurată de ei cu sabia: libertatea Țării Româ-

nești. Temîndu-se de război în Balcani, va lăsa Dunărea slobodă. Deci, îi va dezlega mîinile pentru Ardeal. Iscoadele lui Andrei Báthory vor ști că oștile Țării Românești sînt peste Dunăre. O va ști Roma. O vor ști mai ales Ieremia și Zamoyski care-și vor slobozi oastea mare la strînsul viilor, lucru care îl va face mai ales Andrei Báthory. Astfel el care are sub steaguri aproape cincisprezece mii de lefegii, oșteni de meserie, va fi mai tare decît Andrei Báthory și Ieremia luați la un loc.

— Voi fi mai tare ca număr, dar mai ales voi fi mai repede decît toți.

— Mai departe, măria-ta, spune Radu Buzescu, căruia raționea voievodului îi dă o stare ciudată de vis și spaimă. Urmărește arătătorul păros al stîngii lui vodă pe care stă un inel gros de aur încrustat cu rubinul *Selatat*, unul din cele mai mari și frumoase rubine ale Răsăritului. Arătătorul împunge charta cu lovituri scurte, de sabie. La Gherghița. La Buzău. La București.

— Am primit un răvaș de la sultana Hasecki. Îmi jură că va fi pace la Dunăre și că voi avea caftanul, topuzul și steagul, dacă nu mă mai amestec în treburile Răsăritului.

— Asta înseamnă că vor să-l ucidă pe marele han prin hainul Iskinder-Kalga, fratele mezin, măria-ta!

— Asta vor, vere Theodosie. Am legămînt cavaleresc cu Ghazi Ghirai. Să plece căpitanul Maldăr cu prințesa Nurbanu la Crîm. Mîine să plece. Să-i spună cu viu grai să se păzească. Atît. Și să-și țină făgăduiala. Anul ăsta să-și mîne Hoarda spre Podolia și Ungaria de Sus. Iată acum planul meu de război.

Cuvintele voievodului cad atît de repede încît Radu Buzescu abia le poate închega tîlcurile. Se gîndește fără să vrea că Mihai i-a înțeles pe toți strategii lumii vechi, mai bine decît s-au înțeles ei înșiși. Iar pe bietul Tartaglia care îndrăznește să gîndească cîmpul de luptă doar văzut din perspectiva unei trageri de artilerie, combinată cu o tragere de archebuze, pe bietul Tartaglia.. Iată o oștire de care nici ei, marii boieri nu știau, adunată în toate satele de la Ploiești, Tîrgușor și Gherghița, gata să treacă munții într-o noapte. Lefegii. Mai ales căzăcime cu ofițeri leși, oameni de meserie. Iată la Buzău un trup de oaste de țară, gata să treacă în Moldova și să-l hărțuie pe Ieremia așezat la Roman. Iată alt trup de oaste de țară la București, gata să apere Dunărea, împreună cu Morunmare. Radu Buzescu înțelege de ce voievodul apasă pe «oaste de țară» și de ce-i privește cu coada ochiului. Oaste de țară la Buzău și București, gata să-și verse sîngele pentru pămînt. Și de ce sînt mai ales lefegii dincolo, la Ploiești.

— Ieremia o să treacă munţii pe la Oituz, măria-ta, să-ţi cadă în spate, cînd îl vei avea pe cardinal în faţă, cu toate oştile Ardealului.

— Bine judecat, vel paharnice. Aşa va şi face. Dar se va mişca încet. E bănuitor. Nu ştie ce face Ghazi Ghirai. La Dunăre nu se află prietenii lui, turcii. Zamoyski încă nu şi-a adunat oastea. Iar eu îi pun între mine şi el pe săcui. Dumnealor Buzeştii vor ajunge la Tălmaciu, pe Olt, la ziua şi ceasul în care voi ajunge eu însumi acolo. Nici o clipă mai tîrziu. Nici o clipă mai devreme. Saşii sînt împotriva cardinalului. Poporenii din Ţara Făgăraşului sînt ai mei din moşi. Cu fiecare ceas de treapăt pe drumul din săcuime, Bîrsa şi Ţara Făgăraşului, noi ne ridicăm în arme prietenii, aşezîndu-i între Ieremia şi cardinal.

— Iar cardinalul, măria-ta?

— Cardinalul ştie de pe acum că din miază-noapte coboară asupra lui oastea împărătească a căpitanului Mihail Szekely. Ştim că însuşi ghinăralăşu Georgio Basta şi-a trimis oaste spre Carei. Ce va face? Numai una o poate face. Să lase oastea Clujului să vegheze hotarele de miază-noapte. Iar eu voi fi mai tare decît el, acolo unde voi vrea să-i dau război şi la ceasul la care voi război. Stările vor fi cu mine. Nemeşimea împotriva mea, socotindu-mă cu trufia ei veche, mai prejos decît ea. Vor fi cu mine în adîncul lor, căpitanii care s-au bătut aci, alături de noi, pînă la Dunăre, în toamna lui '95. Vor lupta împotriva noastră din onoare, nu din ură, ori din patimă.

— Şi-apoi, doamne, şopteşte Radu Buzescu . . .

— Apoi vom intra în Bălgrad, fără de care războiul ar fi deşertăciune şi ne vom întări cugetul pentru ceea ce va veni, vere Radule.

— Şi ce va veni, măria-ta?

— Nu cerceta genunele vremii, ispititorule.

— Moldova, doamne?

Voievodul se-ntoarce scurt spre locul unde din cadra de aur îl priveşte aspru chipul voievodului Ştefan cel Sfînt de la Moldova. Stă în dreapta jilţului domnesc, în stînga căruia stă Mircea Bătrînul. Se pare că a fost adus aici de Ţepeş care-a avut mare prieteşug în tinereţe, cu Moldoveanul. Apoi a fost cinstit de ceilalţi voievozi şi a fost pus la loc de slavă, să vegheze spata şi coroana, de Petre Cercel, după ce s-au mîntuit tencuielile Curţii noi. Acum veghează tăcut sfatul de taină care ispiteşte vremea.

— Duceţi-vă binecredincioşilor şi tocmiţi-vă toate treburile voastre şi ale moşiilor voastre, după cum sînt nevoile voastre de azi şi mai ales de mîine.

Marele paharnic Radu Şerban dă într-un genunchi.

— Îngăduie, doamne, să-i iau cu mine peste munți, pe toți ai mei. Pe fiicele mele și pe doamna mea și odoarele mele și sculele mele de preț.

Voievodul își lasă barba în piept. Așa a fost și înainte de Călugăreni, cînd a intrat Sinan în țară. Cel dintîi val de spahii a lovit în casele și-n averile marelui paharnic de la Comana, pe Neajlov. În averile lui din hotarele boierului Grădișteanu la Grădiștea și-ale lui Mogoș din Mogoșești. Așa a făcut și atunci. Și-a încărcat fetele și doamna în rădvane. Le-a purtat cu oastea la cetate la Dîmbovița și la Tîrgoviște și la București și iarăși la Comana cea din vadul Giurgiului.

— Ilinca o fi crescut mare, vel paharnice..

— A crescut, doamne.

— Te aștept în tabăra de la Ploiești, la 10 Brumărel, cu toate ale domniei tale... Iartă-mă!

Îl ridică de subsuori. Îl strînge la piept.

— Să vă aduceți jupînesele și fiii și fiicele și pe toți ai voștri în tabără, că știți cum este jurămîntul turcului.

În clipa aceea cînd îi îmbrățișează pe rînd, cînd lumînările își fîlfîiau lumina galbenă pe cadrele de aur din care veghează șirul de Basarabi cei atît de tragic sfîșiați înlăuntrul lor, în clipa aceea își dă seama de toată cumplita greutate a hotărîrii lui. Pentru că, ce vrea el altceva decît să ridice toată Țara Românească și s-o descalece dincolo de munți și-apoi iarăși dincolo de munții Moldovei și să reînvie aici acea Dachie străveche despre care numai Închinătorii știu? Ce vrea el altceva decît să renască a patra oară puterea valahă pe toate pămînturile Dachiei celei veșnice asupra căreia a predicat Zamolxis, odată cu cel dintîi val al profeției memphitice?

Fi-vor ei la înălțimea acestui gînd, izvorît din timp ca o poruncă de neclintit?

4

Ciudat și de spaimă simțămîntul însingurării. Al înstrăinării. Robii au făcut focul în vatra din cărămidă smălțuită roșu, acoperită cu placă de marmoră, zidită după gustul fratelui său Petre Cercel. Iatacul i se pare pustiu. Tot palatul domnesc i se pare pustiu, golit, de el însuși, de tot ceea ce îl făcuse el însuși, adică vechea Cetate de Scaun a Țării Românești. Se simte vinovat de trădarea Cetății de

Scaun a Tîrgoviștii. El este cel care-o pustiește de amintiri. El este cel care-o sărăcește de ea însăși, care-i răsluie zidurile de glasurile timpului trecut, care-o sleiește de gloriile, căderile, nemernicia și dumnezeirea ei. Toate zidurile astea groase, adăugite peste cele ale lui Țepeș, gem de tînga uciderilor pentru putere și-n numele puterii. Asudă sînge și vaere și bocete și neputințe și vise înfrînte și trîmbițări de slavă și ură veche, stătută, Dumnezeule, ce plin de glasuri este acest crug de noapte cînd el nu mai este aici decît cu trupul; cînd el sălășluiește în visul lui, cînd el s-a strămutat în viitor și cînd tot ce-l înconjoară poartă pecetea ruinei și a morții.

Stă în jilț, cu picioarele rezemate de drugul din fier bătut cu ciocanul în gura vetrei, dogoarea jarului îl pătrunde cu o dulce părăsire de sine, vede balaurii de la capetele drugului smulși neființei de meșteșugul și arta faurilor, apoi aude pași, aude șoapte, aude o tuse seacă și știe că trebuie să plătească din nou, cu el însuși, visul care se cheamă *Cetatea de piatră*. Rămîne cu ochii pironiți pe ușa deschisă de vătaful Simion. Își trece mîna peste ochi. Își dă seama că și-a trădat groaza.

— Franco!

Din prag se rostogolește la picioarele lui ceea ce a mai rămas din Franco, slujitorul răposatului Nikifor Dascălu-Parasios. Se arată gentilomul Carlo Magno și, după el, scuipîndu-și bojocii în batistă. Marcu Schonkabunk. Franco i se agață de genunchi cu ciotul brațului drept. Scîncește și-i sărută picioarele . . Lui Franco, nenorocitului Franco sluțit de gîzii otomani, i s-a tăiat mîna dreaptă de la cot.

— Cine-a făcut-o, întreabă alb, în levatină.

— Zamoyski, stăpîne, bolborosește Franco . . M-a trimes la măria-ta, să te previn. Stăpînului i-a luat capul. Mie mîna. În numele Fecioarei Maria. Ceilalți m-au sluțit în numele lui Allah. Îl ridică. Franco îl privește cu durere atît de tragică, încît îi vine lui însuși să urle ca o fiară.

— Carlo Magno!

— Monseniore!

Carlo Magno. Cu urma proaspătă și adîncă a unei tăieturi de spadă în obrazul stîng. Carlo Magno cu nasul vulturesc, cu sprîncenele groase și negre, arătîndu-i dantura strălucitoare de sudic, ars de soare, cu bărbuța Henric II și mustăcioara proaspăt potrivite, cu ochii lui adînci și cinstiți de cavaler și la șold cu bravul Pitigliano . . . Carlo Magno care deșurubează capul de zgripțor al gărzii și scoate din mînerul ei un răvaș legat cu panglică albastră. Îl îmbrățișează lacom pe Carlo Magno.

— Marcule Schonkabunkule!

— La porunca măriei-tale, doamne.

Îl îmbrățișează și pe Marcu Schonkabunk. Trei oameni, trei bărbați din trei lumi, care și-au legat viețile de viața lui, din rațiuni care cîteodată îi scapă.

Și totuși, ce ciudat și de spaimă este simțămîntul acesta al însingurării. Al înstrăinării de tine însuți, cel ce-ai fost pînă-n clipa din care ești ceea ce visezi să fii . . .

. . Franco a fost trimes de Zamoyski în lanțuri, cu o căruță de oaste, lui Ieremia Movilă. Ieremia Movilă l-a zvîrlit în beciurile Sucevii, unde a venit să-l vadă Elisaveta, doamna Moldovei. I-a spus că-l trimite paj lîngă o femeie frumoasă de la Curtea Ardealului. Franco povestește în levantină. Din cînd în cînd în italiană. Voievodul îl ascultă cu un ciudat sentiment de detașare. Dușmaii lui îi dau mereu pilde strălucitoare de cruzime și dibăcie politicească. Vor să-l înspăimînte cu altceva decît cu armele. Vor să-l înspăimînte cu puterea lor de a isvodi capcane, de a lega coaliții, de a-l surpa pe dedesubt, de a-i ucide încrederea, de a-l îndepărta de rostul puterii sale. Cît de pătimaș slujbaș al Reczei Pospolita poate fi acest cancelar Zamoyski — nu vede nici un rău în asta, răul începe de acolo de unde cancelarul gîndește binele patriei sale prin nimicirea vecinilor ei — cît de pătimaș poate fi în gîndurile lui, dacă l-a hărăzit pe Nikifor Parasios torturii, ca răspuns la vicleșugul acestuia, care, ca să-și scape capul, i-a spus că are de la Sinan pașa, toate copiile scrisorilor purtate de el, cancelarul, cu răposatul rege Filip II al Hispaniei. Nu lupta oratoricească cu iezuitul Petre Skarga l-a răpus pe apărătorul ortodoxiei, ci această taină a cancelarului. Ce neîndemînatic a fost Nikifor și ce ușor și-a vîndut capul. Franco vorbește repede. Gîtuit. Spune cum l-au mîncat păduchii în temnițele de la Zamosk. Cum au încercat șobolanii să-i roadă ciotul sîngerînd al mîinii. Cum n-au putut răzbi la el oamenii marelui cneaz Constantin de Ostrog. Cum Elisaveta Moghilă, coborîtă în hrubele Sucevii, îmbrăcată cu toată măreția costumului de curte, l-a trimes la doamna Velica Genga, la Alba Iulia, ca aceasta să-l sloboadă la domnul său, Mihai Voievod. Cum i-a poruncit temnicerului să-l scoată din lanțuri, cum a poruncit băieșițelor ei să-l îmbăieze și ungă cu uleiurile ei, cum a poruncit cămărașului ei să-l îmbrace și cum l-a chemat în 15 septembrie în iatacul domnesc, unde-a găsit-o țesînd la gherghef.

— Îmi sună și acum în urechi glasul ei, stăpîne. Are să-mi sune cîte zile nenorocite, cu răzbunările neîmplinite, îmi vor mai rămîne de trăit.

— De unde știi tu că-ți vor rămîne răzbunările neîmplinite?

Franco îngenunche din nou. Îl bat în față flăcările sîngerii ale vetrii. Are chipul schimonosit într-o cumplită împietrire a urii...

Zamoyski, Ieremia, Andrei Báthory sfătuindu-l prin Franco să lase scaunul Țării Românești, de bună voie lui Simion hatmanul, fratele lui Ieremia.

— Ce-mi dau în schimb Franco?

— Viața, măria-ta!

Elisaveta știe de Velica. I-a spus lui Franco:

— Tot ce afli, ține pentru acel zânatic pe care l-am iubit în tinerețele mele. O vorbă scăpată aiurea și oamenii mei te vor afla și în gaură de șarpe. Vei muri tăiat cu fierăstrăul, am să-ți torn plumb topit pe gură, am să-ți smulg carnea cu cleștele înroșit... Spune-i că mă voi răzbuna pentru nerușinările lui. Spune-i că dacă are gugiuman fermecat care-l apără de plumb și za fermecată care-l apără de jungher, otrava mea are să-l ajungă oriunde. Pe el și pe ibovnica lui, care uneltește să mă vază pribeagă, sărăcită de scaunul și averile mele. Astea să i le spui toate, din partea Elisavetei Moghilă, doamna. Iar din partea Elisavetei celeilalte, zăluda de odinioară, spune-i să-și păzească grumazul. Să se ducă unde-o vedea cu ochii, dacă vrea să scape de țesăturile pizmașilor. S-a ridicat prea mult în slavă și umbra lui a început să acopere mai mult decît se cuvine.

Spuza de jăratec pocnește într-un roi de scîntei. Lumînările din sfeșnice ard pîlpăit și galben. Din curți se aude slab, rînchezatul unui cal... N-a bănuit atunci, în tinerețea lui învolburată, că faptele și vorbele vor rămîne în oameni și că se vor răzbuna cine știe cînd. Că fiecare pas pe acest pămînt al trecerii, poate lăsa o urmă și că pînă și-n piatra seacă se găsește să-ncolțească cine știe ce sămînță adusă de vînt. Întîlnește privirea iscoditoare a cavalerului Carlo Magno. Îi face semn că-l ascultă. Marcu Schonkabunk tălmăcește într-o românească aleasă, ca și cînd ar fi diac de curte.

— Sire și monseniore!...

Ce plăcut glas bărbătesc. Ce odihnitor glas ostășesc. Ce adîncă pricepere a lucrurilor, pentru că, dacă n-ar avea-o, de ce-ar pleca Carlo Magno de la *senior Georgio Basta, comandante generale dell Ungheria superiore a Cassovia*, care i-a scris împăratului Rudolf — știrea o are Carlo Magno de la castelanul de Cașovia, senior Nicolo Fagina — i-a scris deci împăratului (cavalerul își desbumbă pieptarul de piele roșie și scoate dinlăuntrul lui o epistolă pe care i-o trece lui Marcu Schonkabunk) deci Carlo Magno a înțeles dintr-o adîncă cunoaștere a curții imperiale care este cerința războinică a clipei. Încearcă să asculte cu băgare de seamă scrisoarea lui senior Georgio Basta către

împăratul, pe care-o tălmăceşte Schonkabunkul, tuşind icnit în gulerul de vidră al blănii:

. . .Către sfîrşitul lui August mă voi găsi cu 6.000 pedeştri şi 8.000 călări la hotarele Ardealului, cu 12 tunuri. Şi în acelaşi timp voievodul va intra cu 10.000 pedeştri şi tot atîţia călări şi va atrage la sine pe secui, cu care el a tratat întîi. . .

— Sîntem în septembrie, Carlo Magno şi?. . .

— Basta se tratează cu ape tămăduitoare şi vin de Tocay, ascultîndu-l pe Gaspar Kornis, emisarul cardinalului, care i-a adus cincizeci de mii de galbeni în aur de la Zamoyski; iar de la cardinal trate de douăzeci de mii de ţechini asupra băncilor veneţiene, monseniore.

Ascultă lacom, cu o lăcomie crudă, care-i spulberă cele din urmă nădejdi legate de Habsburg şi de generalul său. Află de la Carlo Magno că Habsburgul duce tratative de pace cu Mohamed prin cardinal care i-a cerut împăratului Ungaria de Sus, dacă-l va înlesni cu sultanul; iar sultanului i-a cerut, dacă va face pacea cu Rudolf, părţi către Temişoara şi Logoj, cedarea drepturilor asupra Lipovei şi Ineului. În schimb va osteni cu Ieremia Movilă să-l prindă pe trădătorul Mihai vodă şi să-l trimeată viu, la Poartă. Ţara Românească să fie dată lui Simion Movilă. Haraciul Ardealului să rămînă de cel mult şase mii de ţechini.

Carlo Magno scoate din pieptarul roşu, din piele, încă o scrisoare, copie după cea dusă sultanului de solia lui Micloş Gavay.

— A obţinut-o doamna Velica, de la căpetenia partidei ostile cardinalului, căpitanul Sandor Bochskay.

Iată clipa. Clipa aceea luminoasă, rece, tăioasă în care desprinzîndu-se de sine, cel ameninţat de încercuirea duşmanilor săi şi ai Ţării Româneşti, se ridică la cuprinderea întregului cu rece şi de moarte judecată. Urechea lui ascultă lacomă toate veştile aduse de Carlo Magno, în vreme ce cealaltă ureche, interioară, ascultă glasul tainic al conştiinţei lui, glasuri care-i dau limpedea vedere a clipei.

Nodul care strînge toate firele plasei în care vor să-l prindă este cardinalul Andrei Báthory. Încearcă el ceea ce n-a gîndit văru-său, Sigismund. L-a cumpărat cu bani pe Basta, lefegiu fără Dumnezeu, gata să slujească şi morţii dacă-l plăteşte. Pe Rudolf îl momeşte cu pacea după care Habsburgul tînjeşte de-o viaţă. Toate afacerile Ardealului, Cehiei, Moldovei, Porţii şi Sfîntului imperiu au o singură miză. Capul lui Mihai Vodă şi Ţara Românească.

Aproape că nu-l mai aude pe Carlo Magno, atît de adînc cade în sine însuşi. Şi atît de tare îl arde scrisoarea pe care-a aşezat-o aproape, pe măsuţa din lemn de trandafir, unde stă un sfeşnic din aur şi Biblia.

Carlo Magno spune că falimentul Spaniei a zdruncinat Sfîntul Imperiu. Că Rudolf nu are cu ce-şi plăti liota de scribi şi soldele ofiţerilor, amanetînd bancherilor ovrei marile moşii ale coroanei. Apoi trece la ştirile aflate de la ofiţerul cu cea mai mare soldă din cavaleria imperială, căpitanul Vicenzo Zucconi — 76 taleri pe lună.

— Monseniore şi sire.

Tresare. Caută privirea cavalerului.

— Te-ascult, binecredinciosule.

— Generalul Georgio Basta a şi început să lucreze pentru arvuna dată de Zamoyski şi cardinal.

— N-a lucrat destul, neţinîndu-şi cuvîntul cavaleresc şi ostăşesc faţă de mine şi faţă de împăratul care-l plăteşte?

Parcă a vorbit cu glasul altuia.

— Este o slugă care osteneşte pentru leafa sa, monseniore. A început un joc straniu. Înlocuieşte pe toţi ofiţerii nemţi de la comanda regimentelor şi cetăţilor din confiniul Ardealului, cu binecredincioşii săi ofiţeri italieni, care se îmbogăţesc în slujba lui. Mai ales asupra cetăţii Oradea se concentrează . . .

— Se află în coasta Ardealului şi a Bălgradului, Carlo Magno.

— Tocmai de aceea, monseniore. Se gîndeşte şi la mîine, nu numai la astăzi.

— Ce-a făcut la Oradea?

— L-a înlocuit pe generalul Radern cu contele Giovan Marco Isolano, specialistul lui în fortificaţii, după ce l-a ţinut pe lîngă sine la Tokay, aproape două săptămîni.

— Radern lăuda ajutorul pe care i l-am dat prin aga Lecca. Ar fi fost credincios împăratului său.

— Întocmai. Prietenul meu, contele Lelio Arrivabene, *quartier mastro generale*, prieten cu căpitanul Hustului, Blasiu Szabo mi-a spus că trupele au început să se mişte anapoda. Astfel reiterii au fost puşi în marş spre Gran, unde ofiţerii cu mintea limpede se întreabă ce vor face aceşti călăreţi la apărarea unei cetăţi, iar pedestrimea valonă a fost urcată pe căruţe şi trimisă la Careii Mari.

— Unde s-a întîlnit Basta cu Kornis?

— La Tokay, monseniore.

— Cale de-o zi călare pînă la Carei, îşi spune voievodul. Închide ochii. Totul apare cu recea lumină a adevărului. Ieremia la Roman. Zamoyski în Pocuţia. Basta aşteptînd deznodămîntul la Tokay, cu

oşti la Carei şi Oradea, gata să-i cadă în spate dacă va trece munţii. Cardinalul la Sas-Sebeş. Deci Basta. Basta pe care-l credea general de onoare, pus în slujba Habsburgului. Cardinalul nu mai are nevoie să se acopere spre Cluj. Îşi va strînge toată oştirea la Sas-Sebeş avînd spatele acoperit, nu ameninţat. În schimb el? Nechează dintr-o dată atît de surprinzător, încît Marcu Schonkabunk rămîne cu gura deschisă.

— Faţă de toate astea, ce poţi să-mi mai spui Schonkabunkule? Mai poate fi ceva de spus? A mai rămas vreo lucrare a diavolului care să nu fi fost făcută asupra mea?

— Încă una, măria-ta... Saşii...

— Ce e cu saşii tăi, Schonkabunkule?

— Nu merg cu măria-ta, oricît l-ar urî pe cardinal.

— O ştiu.

— Aşteaptă să se aleagă apele.

— Nu mă aşteptam la altceva de la aceşti neguţători cîrpănoşi.. Iartă-mă.

— N-am pentru ce să te iert, măria-ta. A venit la Braşov, acum patru zile văduva cancelarului Josica... Barbara Füzi.

Se-nfioară. Josica-Josica. Minte luminată şi suflet dăruit.

— Ascult, Marcule.

— A venit să cumpere o caleaşcă. Am dus-o eu la un meşter de carîte. Mi-a spus că Leonard Barabassi şi căpitanul Gaspar Sibrik sînt ai măriei-tale. Dar că fratele răposatului, Francisc Josica, este al măriei-tale, cerînd răzbunare şi că te roagă să nu-l scoţi la lumină, decît după ce aceasta se va fi înfăptuit.

Uşa iatacului se deschide neauzit. Vătaful Simion îşi pleacă fruntea, arătînd spre odaia de taină. A venit episcopul Theofil al Rîmnicului. Iglisia este aici, prin cel mai puternic slujitor al ei. Iglisia şi fremătătoarea scrisoare a Velicăi, scrisă pe hîrtie de Genova tivită cu ştraf de aur.

— Lăsaţi-mă cu veştile, binecredincioşilor. În zori fiţi gata de drum. Du-te Franco. Pregăteşte-ţi cugetul pentru împăcarea ta cu tine.

Rămîne cu scrisoarea Velicăi. Îi rupe şnurul cu degete tremurînde. Scrisul ei regesc, în greacă aleasă, scrisul uşor, unduios, el însuşi plin de voluptate şi ameţitor, scrisul din unduirea căruia se desprinde făptura neasemuită a Velicăi. Citeşte lacom cele două foi. Le reciteşte. De data asta rar. Cuvînt cu cuvînt. Rîde uşor, neauzit. Velica îi scrie de clismele cu care se tratează cardinalul « *bubos, unsuros, cu ochi de broască, lipindu-şi privirile pe umerii şi sînii femeilor, libidinos şi acum*

bolnav de tuse măgărească, lăudîndu-se pretutindeni că te va închide pe tine vulturul meu, într-o cuşcă şi te va trimite la Poartă îmbrăcat în măscărici... A venit la mine săcuiul Ianoş Gyreröfi, aducîndu-mi trei ulcele pe care sînt zmălţuiţi cocoşi săcuieşti. A mai fost şi Varvara Füzi să mă întrebe de o carîtă, iar căpitanului Gaspar Sibrik i-am vîndut 300 *de cai pentru banderia lui. . . Bătrînul Kiraly căpitanul viteaz, s-a retras la castelul său ostenit de slujbe şi nerecunoştinţă. Zice că-l dor ranele şi-l chinuie podagra atît de tare încît iată, nu mai poate sluji Casei Báthorea, nici cînd aceasta a suit în scaunul principatului un om sfînt ca eminenţa sa. . . Se zice că ar aştepta drepturile străvechi ale săcuilor, de la un laic, neavînd domnia sa prea multă încredere în feţele bisericeşti. .* »

Toată scrisoarea este în doi peri şi şapte înţelesuri, adăugînd celor spuse prin viu grai de solii Velicăi, spiritul ei ascuţit, privirea ei iscoditoare, hazul şi adînca ei nelinişte. Îi scrie să-l miluiască pe Franco cu prietenia lui. Elisaveta Moghilă i-a trimis vorbă că o va otrăvi. De atunci mănîncă numai fructe pe care ea însăşi le culege din pomi, aşa că a slăbit, ceea ce nu-i şade rău. Îi va spune el cum îi şade, cînd îl va primi cu pîine şi sare în Cetatea lui de slavă.

Velica.

Ce harnic a fost destinul întreţesîndu-i drumurile cu drumurile ei. Înfăşoară sul cele două foi de hîrtie de Genova. Le vîră în teaca de argint agăţată cu lănţug de gît, pe sub coantăş.

5

— Ascult cu smerenie, domniile voastre. Zidurile casei mele n-au urechi. Robii mei sînt surzi şi muţi. Eu însumi sînt mut, atunci cînd îmi poruncesc să fiu.

Radu Buzescu urmăreşte umbra uriaşă a marelui logofăt Theodosie Rudeanu desemnată pe peretele scund, spoit alb şi pe bagdadia din grinzi groase de stejar. Casele marelui logofăt, ridicate la Tîrgovişte într-o lună, de-a mers vestea în toată Ţara Românească, sînt durate pe temelii înalte de piatră cu o singură intrare joasă, din uşi de zadă de la care urcă o scară de nuc pînă sus, unde se află aceste şase odăi cu ocheţii zăbreliţi, mobilate cu cufere de Hurezi, cu jilţuri sculptate pe la monastiri, de scoarţe şi olărie de Hurezi şi Oboga, cu sfeşnice din lemn poleit, afară de odaia lui de lucru în care se află o masă veneţiană, trei *cassone* cu scene din viaţa portului şi a pieţii San Marco,

ictate cu mult albastru și o bibliotecă în care se arată gusturile acesui cumnat plin de taine, despte beciurile căruia lumea sporovăiește rute și nevrute. Un sfeșnic cu trei lumînări. Gustări. Icre, pastramă le mistreț, piept de curcan tăiat felii, scrumbii. O roabă, circaziană lupă chip, înaltă și albă, cu cozi negre atîrnîndu-i pînă la călcîie, n șalvari, desculță, cu unghiile de la picioare lăcuite, trece neauzit urnîndu-le vin negru în pocalele mari, de argint cizelat cum numai lorentinii știu s-o facă. Pe pereți panoplii cu armele învinșilor, dobîndie de marele logofăt în luptă, cu sabia. Din partea boierilor olteni, el. Din partea celor munteni, Radu Șerban. Hotărît, cumnatul său are eniul politicii. Iată-i aici, posaci, pe Vintilă Golescu și Grigore Grădișteanu dintre boierii nedivaniți și pe Amza Leurdeanul dintre nazîli. Theodosie vrea să aibă părerile tuturor boierilor Țării Românești. Nu se teme că vor vinde? Lui Amza Leurdeanul, Mihai i-a ucis nepotul, atunci cînd a căzut capul Chisarului. . Dar dacă însuși Mihai l-a împins pe logofătul său la acest sfat de taină, care se ține în chiar Cetatea de scaun?

Amza Leurdeanul. Barbă de patriarh ecumenic, sprîncene stufoase, obraz roșu de bătrîn vîrtos, trăitor în liniștea înțeleaptă a cronacului, după ce și-a vînturat tinerețile la curte, gustînd din pîinea fleioasă a lingușirilor și intrigilor, din bucuria seacă a urcării în dregătorii și din amărăciunea căderilor în pulbere, spre desfătarea dușmanilor. Este alesul mazîlilor pentru treburile lor cu domnia. Își dărăcește barba cu mișcări lente. Stă în jilț și-n caftanul căptușit cu blană de veveriță, caftan din camhă deasă, albăstrie, își ține pleoapele întredeschise și arare își trece privirea cenușie peste obrazul marelui logofăt, ca și cînd numai acela ar fi de față, ori numai pentru urechile lui ar fi sortite vorbele pe care le cîntărește pe buze înainte de a le da drumul.

— După războiul din Bulgaria, stările s-au întărit mai bine decît erau înainte de năvala și robia lui Sinan pașa, spune gînditor.

— Ascultăm cu luare amite, biv vel postelnice Leurdeanu.

Theodosie îi aruncă Buzescului o privire care-ar vrea să însemne că vulpoiul bătrîn o ia pe departe. Pe Radu Buzescu l-a mirat cînd cumnatul său n-a pomenit nimic din planul de război al voievodului. Le cere mazîlilor să fie cu oștile lor în tabăra de la Buzău în 10 Brumărel și dintr-o dată iată-l cu pămînt tare sub picioare, bine garnisit cu preceptele lui Machiavel, jucîndu-și rolul cu iscusință.

— Dacă stările s-au înstărit, domnul poate ridica roșii, călărimile de pămînt, călărașii, moșnenii și glotașii, preț de douăzeci, treizeci de mii de luptători, fără să-și mai secătuiască vistieria cu lefegiii.

Aţi văzut şi domniile voastre cum vin să se judeţească rumânii cumpăraţi pe bani grei...

Biv vel postelnicul Amza Leurdeanul se răsuceşte sprinten spre Radu Buzescu.

— Mai ales domniile voastre, boierii olteni ştiţi asta, că vă înlesni domnul la cumpărături de sate cum nu se mai cunoscu niciodată în Ţara Românească.

— Pentru slujbele noastre şi cu bani grei, boier Leurdeanule.

— Sub o domnie luăm, sub alta dăm, sîntem în mîinile domnului nostru pe acest pămînt. Aşa că datori îi sîntem să-i slujim cu armele cele patruzeci de zile pe an şi n-am să fiu eu ăla care n-am să-mi ţin juruinţa. Este un domn viteaz, ne cam beli pe noi ăştia...

— Vă lasă slobode toate negoaţele, biv vel postelnice.

— Adevărat vel logofete. Da'nu pricepui de ce să ne aducem la Buzău şi neamurile şi averile?! Că doar nu ne-om muta în altă ţară?!

— Ieremia Moghilă ne pîndeşte la Roman. În tabăra lui s-a întărit biv vel vistiernicul Dan care ne pregăteşte tuturor cîte o funie pe măsură.

— Avem o vorbă mai veche cu moldovenii, vel logofete, spune Vintilă Golescu, nepotul Albului Golescu, căzut apărîndu-şi domnul în lupta de la Jiliştea, cu Ion Vodă Cumplitul. Venim la poruncă, dar fără averi şi nemotenii.

— Dacă pălesc turcii, aflîndu-ne noi cu oştile în Ţara Moldovei, boier Vintilă?

— Au mai pălit şi altă dată.

— Tocmai de aia le lăsăm pe la moşii, spune tăios Grigore Grădişteanu. Să le apere. Parcă-l văd pe vel paharnicul Şerban că-şi încarcă iarăşi calabalîcul în carîte şi-o ia pe urmele oştirii domneşti, de-mi lasă Grădiştea fără apărare... Te mai gîndişi, vel paharnice, la Ilinca?

— E prea fragedă, boierule, pentru feciorul domniei tale.

— E bine să te gîndeşti. Avem moşiile în hotar şi dacă-i ţinem în frîu pe brăniştăreni, om avea şi linişte dinspre Argeş. Cît despre biv vel vistiernicul Dan, păcat că nu l-am prins eu la mînă, cînd trecu Argeşu pe la mine.. Aşa că vin însumi cu o sută de suliţe, cu zece care cu merinde, cu cei doi feciori, iar dacă se scoală vel paharnicul din averi, mă scol şi eu cu toate ale mele. Sînt prea aproape de Giurgiu şi mă tem.

— Ziceai că nu te scoli, naşule?!

— Mă scol Vintilă. Atît c-o iau pe Catinca şi-o duc la Braşov. Rămîne moş Oaie, cuscru-miu, la conac şi n-am a mă teme nici

de sultanul însuşi. Aşa că or să vină cu mine toţi boierii de pe Argeş, de pe Glavacioc, de la Ghimpaţi şi Prundu, de la Mihăileşti, că mă leg eu să le repez olăcari, dacă-mi dai porunca domnească. Că ce să ne mai ascundem după deget vel logofete Rudeanule?! Sîntem aici trei boieri nedivaniţi, împresuraţi de trei credincioşi ai lui vodă. Mergem cu vodă dintr-o adîncă chibzuinţă, nu numai din poruncă. Spune-i-o. Fiindu-i lui credincioşi, nouă ne sîntem. Legătura o uitarăm, cu toate că ne aduse aproape în sapă de lemn. Ne făcu tot el s-o uităm, înlesnindu-ne la negoaţe. Apărîndu-ne de călcările turcului şi dijmuiala paşalelor... Îl slujim cu credinţă, atîta vreme cît o să fie al nostru...

— Şi dacă împăratul romanilor o să-l ridice deasupra altor noroade aşa cum se aude, atunci?

După întrebarea Rudeanului, se lasă dintr-o dată o linişte grea. Theodosie Rudeanu îi mulţumeşte în gînd asprului Grădişteanu, pentru felul lui deschis şi nediplomatic de a vorbi. Aici îi porunci Mihai să ajungă. Îl vede pe Radu Buzescu tresărind de întorsătura pe care-a luat-o sfatul de taină. Nu se aştepta la asta, el, emisarul lui vodă pe lîngă curtea imperială. Dar se aştepta Radu Şerban, care tace cu înverşunare şi gîndeşte mai departe decît ei toţi la un loc.

— Cum adică să-l pună peste alte noroade? Şi unde, întreabă sec Amza Leurdeanul.

— Scăpai şi eu o vorbă, se preface marele logofăt, zîmbindu-i lui Radu Buzescu, care trezit dintr-o dată îl face în gînd fecior de vulpe şi ciuleşte urechea, pentru că, iată, de la un sfat în care credea că Mihai vrea să-şi cîştige bunăvoinţa boierilor mazîli şi nedivaniţi, în afara unui divan solemn şi prin intermediul marelui său logofăt, bunăvoinţa pentru aprovizionarea oştirii şi pentru a cere contingente sporite de oşti boiereşti, folosind ameninţarea lui Ieremia Movilă şi a hainului boier Dan, singurul fugit de pe cîmpul de luptă de la Călugăreni; iată deci că se aruncă dintr-o dată în foc, însuşi destinul domniei Ţării Româneşti « dacă împăratul romanilor l-ar ridica domn peste alte noroade». Ce vrea Mihai şi ce vrea acest viclean Theodosie Rudeanu şi de ce l-a chemat şi pe el aici, cînd foarte bine putea să nu-l cheme?! L-a chemat ca să-l scoată din cauză. Fiind aici, nu poate fi vorba de un Buzescu în scaunul Ţării... Cine-ar fi crezut că în Mihai se ascunde un asemenea diplomat şi cine-ar fi crezut că... Dumnezeule, dar totul este de-o nemaipomenită limpezime şi simplitate... Ah Theodosie...Iată aici, desemnat în parte, divanul viitor al Ţării Româneşti, cînd el, Mihai, îşi va cuceri scaunul voievodal de la Alba-Iulia... Iată aici sfatul domnesc, nu cu el,

ci cu fraţii lui, pentru că el va fi acolo, la Alba-Iulia şi iată şi răspunsul la întrebarea vicleană a Rudeanului, răspunsul dat înţelepţeşte de biv vel postelnicul Amza Leurdeanul, care ştie adulmeca de departe ţele ascunse ale treburilor domneşti:

— Alt nu se poate, decît, dacă ar fi aşa cum se aude, că măria-sa domnul nostru să fie răsplătit pentru faptele sale vitejeşti puse în slujba creştinătăţii, alt nu se poate decît aici să rămîie în scaun feciorul măriei-sale, coconul Nicolae Pătraşcu, sfătuit de oameni înţelepţi şi credincioşi. Iar măria-sa domnul, să vegheze din scaunul care-l va dobîndi cu sabia, cu cinstea şi să fie mulţumitor baştinei sale şi celor care l-au ajutat să urce în slavă.

— Amin, spune marele paharnic, privindu-l pe Radu Buzescu cu ochii lui mari şi rotunzi de bufniţă, în care acestuia i se pare că sclipesc unde de ironie tăioasă.

Spre miezul nopţii sfatul ajutat de vinul negru vîrtos şi de certitudinea celor prezenţi că sînt aleşii domnului lor a ajuns atît de departe, încît el însuşi, Radu Buzescu, poate să întrebe:

— Şi dacă domnul nostru, în crăia măriei-sale se va îndura de noi, cei care l-am slujit şi ne va răsplăti după datină cu averi şi moşii, într-aceea noi ce vom face?

Atunci, în clipa aceea, Radu Buzescu simte adiindu-i peste frunte aripa de gheaţă a unei posibilităţi noi şi atît de răscolitoare, de neaşteptate, încît se înspăimîntă la gîndul că a putut fi rostită cu atîta uşurinţă, atunci cînd de ea, de această posibilitate abia rostită, se pot lega rosturi pentru care ei nu sînt pregătiţi nici măcar sufleteşte. Întrebarea cade pe scoarţele de lînă, negre cu trandafiri roşii, fără nici un ecou. Foarte tîrziu, tresar cu toţii, ascultîndu-şi gîndurile rostite răspicat de boierul Grigore Grădişteanu:

— Poate crăia aia să aibă roade de aur, eu din brazda Grădiştei nu ies decît cu picioarele înainte.

Marele logofăt Theodosie Rudeanu îşi face de lucru la unul din scrinurile de Hurezi, din care scoate un terfelog gros, cu scoarţe de safian albastru-azuriu, ferecat cu aur. Cînd trece pe lîngă Radu Buzescu îi şopteşte:

— Te-ai grăbit cu un an, cumnate Radule...

Se reaşază în capul mesei, deschide terfelogul, trage spre sine călimara din argint cu penele de gîscă şi nisiparniţa şi citeşte cu glas plăcut, cantabil.

«Despre datorinţele la oaste ale boiarilor nedivaniţi ai Ţării Româneşti, asta cum le-a poruncit domnul ei şi aşa cum au jorat să fie dumnealor boiarii susnumiţi».

Radu Buzescu își revine. Știe că, fără să vrea, a pus degetul pe călcîiul acestui nou Achile, care este vărul său, Io Mihai Voievod.

6

— Pari străin și-ngrijorat, măria-ta!

— M-am înstrăinat de toate ale mele cele știute. De mine însumi cel cunoscut.

— Necunoscutul de mîine, devine cunoscutul de poimîine. Ne afundăm în viitorime, cunoscîndu-ne mereu și mereu, fiind această sete de cunoaștere, una din dumnezeirile omului.

— Noroc că sfinția-ta nu ești al papei. Pentru asemenea gînduri filosoficești erai răsplătit cu un rug de frunte.

— Te gîndești la Malaspina?

— Și la el.

— Te temi?

— Mă tem de veacurile în care ei au avut vreme să-și întărească puterea dincolo de munți. Mă tem de urzeala lor care ține de la Zamosc la Roma și de la Roma la Madrid. Mă tem de lefegiii lor, dedați cu armele de foc, mă tem de nemeșimea care-și va vedea sfîrșitul, mă tem de cei ai noștri, care se vor scula în arme, tulburînd o domnie prea nouă, pentru stări prea vechi, mă tem de mîniile mele, care vor răspunde cu sabia la zînzaniile și hăinia lor, mă tem de spaimele Rudolfului și, de ce nu ți-aș spune-o, mă tem că boierii mei nu-și vor ridica cugetul acolo unde eu însumi mi-l ridic cu înfiorată cutremurare. Mă tem cu omenească durere, că-mi vor da o moarte haină, vicleană și silnică, înainte de a-mi putea întări puterea în Cetatea de piatră. Nu de moartea trupului meu mă tem; ci de moartea cugetului și a viselor mele.

— Sînt alții, răsmii, care ți le vor duce prin vreme.

— Poate.

— Ești sămănătorul.

— Știu.

— Sămînța pe care-o sameni, poate sta în cugetul neamului, veacuri. Are să-ncolțească, cînd îi va veni vremea. Gîndește-te la Zamolxis, la Decebal, la Asănești, la cei dintîi Basarabi.

— M-am gîndit. Știu că sabia mea nu face decît să pregătească vremea. Este asta gloria, dar și durerea mea. De cîte ori m-am

întrebat: «— Cine eşti tu, Mihail voievod» de atîtea ori mi-am răspuns: — « Vremea . . . » Găseşti sfinţia ta alt răspuns care să se adauge la răspunsul meu? Ori care să mi-l scază? Iată-mă aici, gol de mine cel vechi, gata să uit această Cetate de scaun a moşilor mei, pentru alt Mihail voievod şi o Cetate de scaun zidită în spirit.De ce, Dumnezeule, mi-ai hărăzit mie mucenicia acestui gînd şi acestei desprinderi? De ce, Doamne, sfîşii sufletul credinciosului tău rob cu tainele necunoscutului şi cui să las agonisita mea omenească şi cealaltă agonisită, a neliniştilor şi împăcărilor mele? Şi după ce vis mă goneşti năpraznic, arzîndu-mă în cugetul meu şi de ce tocmai mie mi-ai hărăzit mucenicia neastîmpărului şi de ce tocmai pe mine m-ai hărăzit să fiu chezaşul neamului meu şi păstorul lui spre păşunile cele luminate dintr-o viitorime căreia nu-i văd chipul decît cu ochii cugetului meu?

Voievodul îşi lasă fruntea pe tetrapodul aurit, pe care arde o luminare de ceară, parfumată, în sfeşnicul ei de argint. Spune sugrumat.

— Cum a pregătit Iglisia, ieşirea mea din Cetatea de scaun?

— Iglisia te-a recunoscut deasupra ei şi în afară de ea, încă de la Sofia.

— O ştiu. De aceea îi cer şi-i poruncesc.

— Cu luare-aminte, ascult.

— Înainte mergătorii să ducă porunca mea în satele de dincolo pînă la Hust.

— Au făcut-o. Eşti aşteptat.

— Agonisita mea într-ale spiritului, o încredinţez sfinţiei tale.

Episcopul Theofil al Rîmnicului, în rantie de şiac negru, de călugăr de rînd, se ridică din jilţ. Rafturile bibliotecii veneţiene adusă de Petre Cercel sînt goale. Cinci cufere din piele, cercuite, cu capacele deschise stau înşirate pe lîngă pereţi. Episcopul vede acolo sfeşnicele de aur cizelate la Verona, patria marchetăriilor, crucile din lemn de măslin sculptate cu migală în Gruzia şi la Sfîntul Munte, chivotul Bisericii Domneşti a Tîrgoviştii din aur încrustat cu diamante şi rubine, cădelniţele şi candelele din aur ale paraclisului domnesc. Lacom, episcopul se pleacă deasupra cuferelor cu cărţile bibliotecii. Iată *Evangheliarul* în limba ţării tălmăcit pentru Petre Cercel de Radu ot Mănicești. Iată *Strategikonul*; iată *Tactika* împăratului Leon cel înţelept în scoarţele ei de safian albastru, cu ferecături din aur încrustat cu smalţuri şi iată aici cronicile dăruite voievodului de mitropolitul Dionisie Rally Paleolog, cronicile cu care voievodul şi-a zidit *Planul Bizantin*, cel care l-a îndepărtat de la neamul său. Cronicele care-i vor sluji să-şi dovedească dreptatea în faţa Curţilor...

Robert de Clary. Henri de Valenciennes. Ernoul. Franciscus Pipinus din Bologna. Şi mai ales această minte luminată şi harnică, Geovfroy de Villehardouine.

— Ia-le sfinţia ta şi încredinţează-le stareţului de la Bistriţa.

— Le voi încredinţa peşterilor de la Bistriţa, învelite în pînză de corabie, şi închinătorii le vor zidi acolo, pînă cînd ai să le simţi nevoia, măria-ta.

— Te temi pentru ele?

— Mă tem. Sîntem atît de sărmani în tipărituri, încît mă tem.

— Încredinţează-le munţilor. Eu nu mai am a-mi scoate dreptatea din ele. Dreptatea şi drepturile mele, soliile mele către Curţile Evropei, charta dorinţelor mele, argumentariul meu, pe toate le încredinţez săbiei mele. Iată de ce, ucenicul lui Daureţiu nu va ajunge întru desăvîrşirea spiritului, sfinţia ta!... Iată de ce Mihail anahoretul, va rămîne un biet învăţăcel, lăsîndu-i loc celuilalt, lui Mihail voievod, oşteanul. Iată de ce numărul patru rămîne să închidă comoara lui Ţepeş vodă în măruntaiele Cetăţii de scaun, io, Mihail Voievod, neatingîndu-mă de puterea Basarabilor, ci sporind-o pre ea, prin faptele mele.

— E o diată, măria-ta?

— Poate. Ţi-l încredinţez sfiinţiei tale, întru cunoaştere pe fiul meu Pătraşcu. Aş fi vrut să fie Marcu, pe care nu ţi-l pot încredinţa, el însuşi fiind pasăre călătoare, precum răposat tătîne-su.

— Îl primesc cu smerenie şi adîncă datorinţă, măria-ta...

— Viaţa mea mi-am încredinţat-o armelor mele. Veghează asupra domnului de după mine. Sufletul meu plînge după Nicolae Pătraşcu. Ţara însă, ţara şi ceea ce voi mai înfăptui, vor cere o sabie bărbată, o minte ageră şi o mînă stăpînă.

— Eşti vrednic de pilduire, măria-ta.

— Nu-mi sfîşia inima.

— Va veni ceasul marelui tău adevăr. Crede în puterea celor care se trec din veac în veac, pentru că, ei sînt cei de-o fiinţă cu veşnicia.

— M-am limpezit întru cele ale domniei mele, întruchipîndu-le sub schiptrul meu. Las Iglisiei puterea de a tăinui rostul ascuns al faptelor. Să mă păzească de otrava Zidarilor, hărăzită mie prin Elisaveta Moghilă.

— Te va păzi.

— Kon Mozes Trianidos şi-a primit dobînzile.

— Ştiu. S-au încheiat şi drumurile lui la Ţara Românească. Şi-a vărsat obolul vistiernicului Leului din Pireu.

— Sînt liniştit.

— Avuţiile Chisarului?

— Am plătit oştile. Îţi încredinţez copiii lui, aşa cum el mi s-a încredinţat mie, cu toate ale lui. Dacă-l aveam mie binecredincios, eram mai bogat.

— Destinul, măria-ta.

— Veghează să nu încapă stăreţiile monastirilor pe mîna grecilor lui Kir Luca al Buzăului şi . . .

— Ai lui Kir Dionisie Rally Paleolog.

— Mai ales.

— Alte porunci, doamne şi stăpîne?

Voievodul se răsuceşte scurt spre Thofil, episcopul Rîmnicului. I-a spus, doamne şi stăpîne? Poate i-a spus *domine* sau poate i-a spus *rex*, i-a spus şi altceva în francă, ceva vechi cît însuşi timpul şi de-o fiinţă cu timpul, dar pe el nu-l mai prinde în vraja acestor vorbe cu tîlcuri mineralizate, el se ştie trecut dincolo de ele, în lumea întruchipărilor de mîine, el se simte atît de mult altul încît tot ce-a fost ţine de altcineva, un străin mort de mult, un străin despre care, cîndva a auzit pomenindu-se pe la focurile taberilor ostăşeşti, un străin pe mormîntul căruia pămîntenii au sădit o poveste.

Privirea lui Theofil episcop Rîmnicului, se pleacă smerit. Ca-n faţa unui mort, gîndeşte. Apoi episcopul îi sărută mîna. Apoi episcopul îl binecuvîntă, rugîndu-se în aceeaşi limbă străveche, care el ştie că se scrie cu salase şi glagolitice, limbă în care rosteşte incantaţii şi preamăreşte Soarele, limbă prin care Răsăritul s-a opus Apusului, curgîndu-şi noroadele din Tibet în India şi din India la Dunăre, ca să-l găsească aici pe Zamolxis şi pe urmaşii lui, apoi episcopul se pleacă adînc şi spune:

— Okale mie o vimi a om!

Poate! Poate de acceea a trudit cu sudoare de sînge, poate de aceea şi-a ridicat cugetul în recea împărăţie a viitorului, poate de aceea a bătut cu sabia la porţile istoriei.

— *Okale mie o vimi a om!* şopteşte.

Apoi vede căminul cu tocuri din marmoră albă sculptată cu ghirlande din frunză de viţă, vede chărţile şi stampele, panopliile cu coifurile turceşti suflate cu aur, rînjindu-şi spărturile de el făcute cu securea, vede femeia cu sîn dalb plutind într-o învăluire de mătăsuri şi nori sidefii, străjuită de îngeri dolofani sunînd din trîmbiţe unii, purtînd arcul lui Amor alţii, femeia căreia i se închină cavalerul înzăuat cu chipul lui Petre Cercel, femeia care poate fi Henrieta de Navara; ori sultana Hasechi, ori Velica, ce nerozie searbădă, Velica era atunci un copil, episcopul a ieşit pe uşa tainică şi dincolo, în uşa

e lemn de trandafir a spătăriei mici îl așteaptă vătaful Simion, inînd pelerina de camelot, gugiumanul și sabia cu cap de grif.

Mai privește o dată acest *studio* rafinat, făcut de un domn care s-a rut al spiritului și magnificienței, își clănțăne dinții, rîde străin și ău, după care se năpustește la ușă, stăpînindu-și greu lacrimile.

Afară gărzile încălecate, luna rece căzută în sulițe și deasupra, ı cerul înalt și negru, Cloșca cu pui nevăzîndu-l sărind în șa, cu ıcrimile căzîndu-i în barba aspră, grele și singure.

7

Ibrahim, marele vizir Ibrahim nu are harul lui Sinan, lui Cogea inan pașa, harul lui de renegat războinic, de satrap și nici demnitatea iruințelor. De cînd stă în tronul sultanilor, n-a putut organiza ıici un *donanma humaiun* pentru marele său vizir Ibrahim, omul care rea să facă, prin diplomație, ce n-a reușit Sinan să facă prin campa-ıiile lui sîngeroase. Ibrahim este un turc adevărat, ori un osman devărat, are nasul vulturesc al triburilor din munții Anatoliei, nustățile îmblînzite de cele trei arte: *Ilmi Kielam*, oratoria; *Ilmi Mantik*, rta de a raționa și *Ilmi Scuf*, gramatica cu a ei *Nahum*, sintaxa. De aceea s-a și căsătorit cu o principesă din Casa lui Osman și, poate, le zece ori mai mult decît el, bastardul, ar avea dreptul să stea pe cest tron al măreției Deri Devletului. Atît că destinul Deri Devle-ului este plin de ironie cu el însuși, urcînd pe tronul lui Mohamed Fatih, ori pe acel al lui Soliman, bastarzi ca el, născuți din adulterul ınei concubine venețiene cu un principe valah și el se poate socoti otuși un har al cerului, în comparație cu ceilalți bastarzi închiși la Edirné, făcuți de concubinele armence, gruzine ori negrese cu cine tie ce ofițeri sau soldați din gărzile de la Topkapy Saray. Ibrahim ste atît de turc, încît după ce-a studiat științele *Hikmet*, filozofia i știința lucrurilor secrete și *Ilahi*, teologia; s-a dedicat cu trup și suflet elei mai nobile pentru că este pusă în slujba tuturor, științei legilor, *Fakih*. L-ar putea suspecta de democratism pe marele său vizir are citește scrisoarea către regele Poloniei, în vreme ce divanul tă înlemnit, cu ceva din vechiul misticism al războinicilor, chiar i acum cînd fiecare mare slujbaș s-a transformat într-un misit, lublat de un bacșișar înrăit. Se pare că Ibrahim se mulțumește cu venitul marelui vizirat, adică șase sute de mii de taleri imperiali

pe an. Greşeşte cu răutate. Pentru că, de cînd Ţara Românească nu se mai lasă mulsă, venitul i-a scăzut cu cel puţin cincizeci de mii de taleri anual. Cu toate astea Ibrahim, împotriva sfatului dat de sipahilar agasi, generalul spahiilor, de Gerrah paşa al doilea vizir şi chiar de grecul Policrat Kamerinos, duşmanul lui Andronic Cantacuzino, Ibrahim s-a opus tuturor, a influenţat divanul războiului şi a obţinut pacea pentru Mihai Voievod. Pacea şi steagul de domnie pentru el şi pentru fiul său Pătraşcu.

Sultanul stă nemişcat în tronul de abanos, încrustat cu fildeş şi poleit cu aur. Îşi ţine ochii întredeschişi, se simte într-o zi bună, n-a mai luat haşiş de o săptămînă, n-a mai luat nici hapurile acelea dulci şi greţoase aduse din Şirvan de oamenii mamei lui şi ieri a stat toată ziua de vorbă, în italiană, cu portretul tatălui său trimes lui în dar, de la Malgara, de Sinan paşa înainte de a muri. Portretul acela fascinatoriu al lui Pietro Voievod, în costum de curte, cu batista albă în mîna dreaptă, cu caftanul din brocart veneţian alb, ţesut cu sori de aur, chipul unui bărbat superb, cu ochi profunzi şi inteligenţi care-i vorbesc peste timp şi-l îndeamnă la meditaţie. Tot ieri, fiind în zi bună, a recitit scrisoarea lui Sinan paşa — ce ciudat joc al memoriei — l-a revăzut în toată splendoarea trufiei lui, cînd a rupt săgeţile aurite, semnul puterii totale, şi le-a aruncat la picioarele lui Amurat cel degenerat, care poate că în visele lui demenţiale s-ar fi vrut părintele întîiului său născut — a recitit scrisoarea aceea lapidară, de soldat:

> — Iată-l pe tatăl tău, căruia i-am luat viaţa din dragoste pentru mama ta, mîndra Hasechi, care nu m-a vrut. Căpitanul caicului *Selatat* va spune totul. Nu uita ce sînge îţi curge în vine şi dă-i învingătorului meu, Michaly bey, pedeapsa pe care i-am dat-o eu fratelui său. Nu uita că imperiul este al armelor şi nu al haremurilor, Sinan.

Apoi a compus un cîntec de slavă în măsura nasm, lăudînd farmecul poeziei şi bărbăţiei, pe al gîndirii înaripate şi al amorului.

> *. . .Să ne ajuţi să se liniştească acea ţară şi să poată fi readusă la vechea ei stare. . . Să călăuziţi pe principele Ardealului şi să-l îndreptaţi pe calea cea bună. . .*

Glasul lui Ibrahim cade într-o genună albastră, fosforescentă. Scufundătorii persani şi cei arabi, au scos de pe fundul Bosforului tot

felul de piei putregăite de bivol, împreună cu oasele femeilor adulterine din haremuri, ori cu cele acoperite de alge şi scoici ale cosanguinilor ucişi de primii născuţi; dar nici unul dintre ei n-a găsit pielea aceea de bivol cusută cu sîrmă de argint, în care căpitanul Kerim a dus la bordul lui *Selatat*, capul tatălui său. S-ar putea ca sultana Hasechi să-l fi furat şi îngropat, fără să-şi mărturisească taina ei cumplită. Pe Kerim a ordonat să-l ardă cu fierul roşu A murit cîinele bătrîn fără să scoată o vorbă.

. . . Dacă îmi trimiţi solii tăi către măria mea împărătească şi îmi juri credinţă şi rămîi în credinţa ta, atunci nu ţi se va face nici cea mai mică greutate. . .

Ibrahim a trecut deci la scrisoarea către cardinalul Andrey Báthory această ciudată creatură care-l asaltează cu dragostea lui ipocrită.

Ar vrea să spună formula rituală *otur*, adică aşa şi să încheie divanul. Se foieşte în caftanul din acelaşi brocat alb ca al tatălui său, cusut cu lalele din aur în loc de sori, mişcîndu-şi penele de flamingo de la turbanul alb, imaculat. Prinde privirea ascuţită a lui mufti Zeman, «patriarhul lumii» cum ii place să fie numit bătrînul fanatic al coranului, singurul om de pe acest pămînt care-i poate săruta umărul lui împărătesc şi în calea căruia trebuie să facă cei şapte paşi din protocol. Îl iscodeşte caiafa. Zi de zi îi ţine predici, îmbuibîndu-l cu gloriile celorlalţi împăraţi din Casa lui Osman. Poate nu atît din fanatism, cît din cunoaşterea realităţilor Deri Devletului. Le ştie el, mai bine decît marele muftiu. A studiat industria engleză cu Barton, a studiat creditul bancar cu Ermonide Zucconi, bancherul veneţian al mamei sale, a studiat toate registrele de biruri ale împărăţiei, situaţia tezaurului acest *ici chaceine* mereu golit, tezaurul lui personal pe care şeful lui eunuc, *hasnadar bashi*, îl umple greu, cum foarte greu păstrează echilibrul şi defterdarul, jonglînd cu banii publici ai musulmanilor mereu gata de răscoală, mereu nemulţumiţi de campaniile armatei care nu mai revarsă asupra Istanbulului toate avuţiile ţărilor cotropite. Nimeni n-a clădit nimic în imperiu, în afară de moschei. Englezii cîştigă de pe urma ţesătoriilor de lînă, cît întregul venit al tezaurului otoman pe an. Într-o vreme a simţit vocaţie de reformator. O simte şi acum, cînd *shehiremini*, păstrătorul zidurilor cetăţilor cere robi şi bani pentru întărirea Belgradului, Nikopolei, Vidinului şi Silistrei blestemîndu-l pe Michaly bey care le arde în fiecare an şi cînd deftedarul, blestematul cioclu al imperiului îi prezintă cele

douăzeci și patru de pagini ale conturilor întregului Aliotman scrise în persană cu caractere kirma — ale prescurtărilor.

Stînd măreț pe tronul lui Soliman Magnificul, are dintr-o dată senzația propriei lui neputințe. Se simte zdrobit de toată uriașa țesătură funcționărească a imperiului. De neputința lui de a schimba ceva în haosul de slujbe și slujbași așezați pe alte slujbe și peste alți slujbași și toți aceștia mulgîndu-i supușii pînă ce, în locul laptelui, țîșnește sînge. *Ieng-iceriler-agasi*, generalul ienicerilor, se plînge că *iaia mucabelergi* vinde titluri de ieniceri onorifici pe trei taleri, că cele o sută unsprezece companii de ieniceri adevărați sînt gata să se răscoale, din pricina celor onorifici, care le poartă cuca și la adăpostul ei fac cele mai nerușinate afaceri. S-a ajuns atît de departe cu disprețul față de copiii lui Allah, încît nu numai că femeile publice care trec prin fața cazărmilor, *iengiodelar*, nu mai bat cuiul tradițional la colțul străzii și nu-și mai agață acolo vălul; dar femeile acelor ieniceri de cîlți calcă legea și se plimbă în cîrduri pe acolo încît el a fost silit, la protestele femeilor ienicerilor adevărați, care i-au spart geamurile sarayului cu pietre, să le prindă pe celelalte și să le arunce în mare, de pe cheiul de la Ak-saray.

Ieng-iceriler-agasi, nepot al lui Ferhat pașa Characlan își rotește fioros albul ochilor.

N-a mai venit lemn pentru galere pe Dunăre. Tot lemnul adus din Moldova, a fost prădat de flota blestematului Mickaly, ieșită din fundul bălților, ducînd la remorcă dubasuri legate cîte două prin podețe și pe podețe cîte zece cai cu călăreții lîngă ei. Și marele vizir vrea pace cu acest blestemat.

Vorbește *bash muhabeledgi* — contabilul general. Din nou fascinatoria culoare albastră a mării, cu luminile scăpărătoare răsfrînte din pumnalele ținute între dinți de scufundătorii flotei. Simte nevoia singurătății și liniștii köșkului de lîngă Ak-saray. Aude foșnetul vag al mătăsurilor și sala mare a divanului, austera sală din Esky saray — Palatul vechi — se umple de parfumul de mosc și paciuli, de sulimanuri persiene și de dulcea reverie care-o înconjoară pe Hasechi. Printre gene o vede în mahfel, dincolo de gratiile din lemn de trandafir, avînd alături pe minunata ei confidentă, circaziana Tarabya.

Contabilul general este un hoț ciufut și guraliv. Are să-i ia capul. Îl plictisește. Își deschide ochii, intrigat. Șeful gărzii marelui vizir îngenunche în fața porților divanului. Dincolo de el vede un ceauș de spahii plin de praf, care se prosternează, lipindu-și fruntea de pardoseala de faianță. Face un semn abia schițat. Știe. Dintr-o dată

este lacom de veştile ceauşului pe care-l simte tremurînd de frică dincolo de porţile masive, vegheate de satîrgii. Amurat avea bunul obicei să decapiteze ceauşii care aduceau veşti proaste.

— Oştile lui Michaly sînt la Sofia, spune marele vizir Ibrahim.

Sultanul îşi închide pleoapele grele, date cu fard. Trebuia să-i trimeată steagul încă de la începutul Ramadanului. Acum ar fi avut linişte şi stafia tatălui său, întruchipată în acest bărbat cumplit, ar fi rămas liniştită în tainiţele albastre ale nefiinţei.. Luna a noua din an, a Ramadanului, poartă în ea tristeţi sfîşietoare. Niciodată ca în acest preludiu melancolic de toamnă, privind de aici din grădinile de la Ak-saray albastrele oglinzi ale mării, nu-şi simte mai profund inutilitatea. Şi niciodată ca în acestă lună a contrastelor, post negru ziua şi nesfîrşite orgii noaptea, nu se simte mai străin de lumea pe care i-a hărăzit-o destinul. În köşk adie o boare de aer marin, încărcată cu miros de alge în care se strecoară miresmele subtile ale grădinilor de pe terasele lui Eski saray: iasmin, trandafiri de Şiraz, struguri de Gruzia daţi în pîrgă. Poate că s-ar fi putut smulge din desfrîu şi poate că s-ar fi putut dărui austerităţii războinice reînviind disciplina în armata, curmînd păienjenişul afacerilor; poate că şi-ar fi înnoit flota, poate că fonderiile de la Top-kapy ar fi putut produce muschetele cu serpentin şi tunurile cele mai de temut poate că ar fi putut profita de căderea Spaniei, de slăbiciunea evidentă a Sfîntului imperiu roman, de bunăvoinţa Franţei şi de sprijinul nemijlocit al Angliei, de evidenta decădere a genovezilor şi veneţienilor, de faptul că Egiptul este supus şi Persia supusă, poate că acum, ca niciodată în istoria imperiului, ar fi fost clipa aceea trecătoare cînd jocul intereselor europene i-ar fi putut duce trupele sub zidurile Vienei. Şi-ar fi cîştigat un loc de glorie lîngă Baiazid Ildîrîm, Mohamet Fatih şi Soliman Magnificul.

Poate.

Pentru asta trebuia să se fi născut dintr-o principesă din Casa lui Osman şi dintr-un războinic anatolian. Să fi băut lapte de capră şi să nu fi învăţat să spună mamă, în această dulce limbă în care tatăl său ştia scrie imnuri atît de substanţiale şi dizere atît de fragede. La ce bun să ridice oştile semilunei în numele unei credinţe pe care de cîţiva ani n-o mai are?! A citit toate istoriile războaielor şi nu şi-ar conduce oştirea lui imensă mai prost decît a făcut-o oricare mare căpitan al lumii. De cîte ori n-a imaginat o mişcare amplă cu tătarii peste Moldova, cu flota pe Dunăre, cu aripa dreaptă inundînd Ţara Românească şi Ardealul cu centrul izbind Ungaria de Sus şi cu aripa stîngă tăind Italia de Sfîntul imperiu, ca apoi, undeva pe

Dunărea de Sus să-şi unească cele două sute de mii de războinici şi să izbească Viena, schimbînd din rădăcini harta Europei?

La ce bun?

Să dea cîştig de cauză celor care i-au transformat mama într-o sclavă de harem şi tatăl într-un hoit umplut cu paie? Tatăl acela miraculos, stea strălucitoare la toate curţile princiare?! Ce dulce pierdere de sine în opulenţa lui imperială, alături de cele mai frumoase femei ale celor trei continente, ah, feerica pierdere de sine în uitarea haşişului şi a băilor în apă de trandafir, stropit de palmele parfumate ale huriilor, recitînd din divanele lui Bakî şi Fuzulî, din Dante şi Petrarca, ascultînd tristele melopei orientale şi privind trupurile goale ale dansatoarelor persane unduind voluptos în aerul satinat al sălii albastre.

Paşii uşori, neasemuiţi, ai mamei sale.

Mohamed se ridică de pe divanul acoperit cu o blană de tigru. Iese din köşkul placat cu faianţă verde, cu interstiţii din aur. Sclavii dispar neauzit, pe tălpile goale. A păstrat acest sacru obicei al tăcerii în grădini şi palate. Magnifica Hasechi, de cîţiva ani roabă a politicii ei veneţiene, prea tînără să nu-şi îndrepte patimile spre Michael, condotierul de pe Dunăre; prea bătrînă să-l cheme aici, unde poate i-ar pregăti cel mai fastuos *donanma humaiun*, pentru că, se spune, Michael a păstrat în studio fresca aceea cutezătoare, în care sultana mamă, pe jumătate goală, îi surîde iubitului ei, şi sultana mamă, prea femeie să nu fie măgulită, poate îşi confundă dragostea veche pentru fratele voievodului cu admiraţia pentru condotierul care-a înspăimîntat Istanbulul, bărbatul pe care l-a văzut din mahfel, la ceremonia investirii lui cu putere domnească, cînd el stînd lîngă Amurad cel bicisnic a citit în ochii domnului valah adevărul despre sine însuşi şi s-a cutremurat şi a avut o clipă gîndul nebunesc să-i sărute mîna şi poala caftanului.

Dulcea lui mamă îi zîmbeşte îngereşte de sub vălul de mătase javaneză şi, înainte de a-şi deschide buzele carminate el ştie că-i va cere ca mîine, cu tot fastul, să pornească spre Bucureşti alaiul ceauşului împărătesc, care să ducă iubitului necunoscut steagul puterii, ca pe o sfidare adusă de ea, o Baffa, întregului Aliotman.

Un sturz de Anatolia poposit în coroana tamariscului de lîngă havuz coboară din creangă în creangă, privind cu ochi sălbatic posaca plimbare a păunului alb, pasărea favorită a sultanei Validè.

8

Sîmbătă în 16 octombrie, de ziua sfîntului mucenic Longhin utaşul şi a cuviosului Mal, pe cîmpia Răzoarelor vechi, lîngă tîrgul Ploieştilor, spre apa Teleajenului. Cer albastru, duios, de fapt de oamnă, cu părul Maicii Domnului trecînd argintiu pe deasupra ivezilor daurite, cu vîrfurile înzăpezite ale munţilor străpungînd răgezimea curată a zărilor şi aici, în jurul lui, oştirea.

Voievodul îmbrăcat în roşu domnesc, cu coantăş smeuriu se răscracă- ă în spatele unei harabale cu pologul peticit din proaspăt, apucîndu-se u mîinile de loitră.

— Ce-ţi veni măria-ta, ce-ţi veni să te lupţi berbeceşte, că-mi nîncaşi sufletul şi nu ştiu ce să-ţi mai fac să te potolesc, că ai să te ot lupţi de-adevăratelea şi să nu-ţi vîre unul din ăştia vre-o suliţă n ochi, că nici coif nu vrei şi dacă e unul plătit s-o facă, eu cum să e păzesc, vai de zilele mele?!

— Hai Bălene, strînge şi nu mai boci.

— Ce te-aş mai croi eu cu buzduganul pe spinarea asta de harmăsar ıărăvaş, mormăie marele armaş, îi propteşte genunchiul în spinare i strînge curelele platoşei grele, de oţel şlefuit, căptuşită cu pîslă le Avrig, bătută bine în piuă.

Trîmbiţaşii heralzi sună începerea celui de al doilea turnir. ;e aude cornul regimentului cazaco-polon al colonelului Walenty Walawsky, căruia îi răspunde tocsinul celor o sută de călăreţi catafracţi .i căpitanului Máco, ungurul. Voievodul se trage lîngă codîrla ıarabalei. De sub polog vine miros urît de ovăz încins. Vede :ele patru catarge care delimitează locul turnirului, pe care fîlfîie teagurile corpurilor ostăşeşti înscrise la întrecerile cătării de oaste. \l roşiilor de ţară, al catafracţilor, al căzăcimii leşeşti şi al albanezilor. ;-au strîns peste două mii de albanezi, morovlahi şi farşiroţi de prin :efalohoriile din Pind pînă-n Adriatică. Îl cîntă la focurile de tabără ;e Scanderbeg, libertatea o cîntă şi-l slăvesc pe Mihail voievod.

Cavalerul în cuirasă cu aripi de lebădă neagră, care-şi lasă vizi- ra coifului de luptă este chiar colonelul Walenty Walawsky. Celălalt, n cuirasă neagră, cu aripi de oţel la coif, este Máko, cel dizgraţiat le Báthoreşti. Îşi cabrează calul. Pleacă suliţa. Porneşte la galop de ;e loc. Vede norişorii de praf şi bulgării de pămînt ţîşniţi de sub opitele roibului... Aseară a ajuns aici, venind de la Bucureşti ınde, alaltăieri, a primit sangiak-alemul din mîna ceauşului împă- ătesc. Rîde mînzeşte.

— Ce te veseli, măria-ta, îl întreabă Udrea Băleanu...

Se aud trosnind sulițele de turnir ale celor doi luptători. Se frîng amîndouă, izbite în scuturi. Walenty Walawsky alunecă pe coama armăsarului. Máco scapă scărițele. Coiful îi sare în pulbere, rostogolindu-și aripile de oțel printre ciulini. Din tribunele ridicate pe căruțele oștirii, acoperite cu scoarțe și valtrapuri, vegheate de ienicerii lui Ahmet Muhtar, başbuluc-başa cu douăzeci și două de răni, — îl zărește de aici, uriaș, cu cuca nouă la care strălucesc semnele domnești de argint — izbucnesc aplauzele jupîneselor și jupînițelor aduse de boierii veniți la oaste. Mai ales de boierii din cîmpie, de pe lîngă Dunăre. Stanca așezată pe o tobă, în stînga ei mama, Tudora, în negru, Florica gătită ca jupînițele scoase în priveală întîia oară, o unduire de marămi, de pălărioare cu văluri prinse în agrafe de aur. În fața tribunelor, călări, Marcu, Nicolae Pătrașcu, vel paharnicul Radu Șerban. Cei doi viconți, prietenii prințului, care au intrat în gardă cu o sută de taleri pe lună, coantășe, platoșe, coifuri strălucitoare, cai cu coamele împletite pe sîrmă de aur, paji în catifele verzi și sîngerii, oameni de arme și sentimentul acesta ușor al regăsirii, al faptului împlinit și celălalt sentiment, dureros, al ruperii.

La București; Cetatea de scaun cu arcașii la ziduri, clopotele mitropoliei și haiducii lui Baba Novac aliniați pînă la Podu Turcului și Drumul Beilîcului, opt mii de sulițe, călări și pedeștri, cu flamurile în vînt, purtînd la oblîncuri capete de turci uscate la fum, chivăre de ieniceri de cetate, fioroși și ceaușul cu alaiul lui de ieniceri și spahii, făcîndu-se că nu vede altceva decît cerul albastru și nesfîrșit, apoi oștile vornicului Dumitru venind ca dintr-o întîmplare dinspre Tîrgul dinlăuntru, prăfuite, cu harabalele înțesate de corturi, de cazane și țăruși, de saci de ovăz, astfel încît ceaușul pe care-l însoțea contele Sandor Ováry a putut vedea o oaste tare de zece mii de săbii, fără să știe că haiducii lui Baba Novac au trecut Dunărea pe la Măgurele cu două nopți înainte, că în vilaietul Bulgariei nu se mai găsește nici un oștean de-al lui și că în Cetatea Bucureștilor, peste o noapte, nu vor rămîne decît arcașii de gardă și căruțele vornicului Dumitru.

Seara, la ospăț, s-a prefăcut băut și i-a spus lui Ováry:

I-am jurat credință împăratului și am să mi-o țin. Cît despre turci, n-am să mă las de luptă cu ei, pînă cînd n-are să mi se arunce țărînă peste ochi. În ce privește țara și patria mea, n-am s-o las nimănui, pînă ce mă va trage de acolo, cu dinadinsul, de picioare.

Ováry a rîs galben. Marcu l-a manevrat astfel, încît să nu-l mai poată vedea pe Kafer ceauș. În zori l-au călăuzit gărzile spre Tîrgoviște, cu poruncă să-l scoată din țară pe la Bran și să-l întîrzie la Tîrgoviște, pînă luni, de ziua lupului, în 18.

— Ováry mă veseli, îi răspunde vel armașului, și vel armașul, chior și bărbos își face cruce cu limba în gură, spunîndu-și că vodă o luă cu băutura pe inima goală.

Ováry va ajunge la Bran cel mai devreme marți în 19, cînd el va fi la Prejmer. De la Bran va tăia peste munți la Făgăraș, unde poate că-l vor ajunge olăcarii trimiși de sași, sașii au să facă acest act de diplomație, lui îi vor deschide porțile Brașovului, iar pe ascuns au să-i știricească cardinalului. Ováry va rîde de ei și va spune cardinalului că l-a văzut pe voievod cu toată oastea sa la București, îndreptîndu-se spre Dunăre, cu toate că a primit sangiak-alemul trimes împotriva rugăminții cardinalului, pe care el însuși a făcut-o sultanului și marelui vizir.

— Gata, Bălene?

— Gata, doamne.

— Dă-mi sulița...

Se întoarce. Cuirasa îi strînge pieptul și umerii. Dintre harabalele roșiilor se arată comisul al doilea, Pană, aducîndu-i armăsarul din prăsila lui Sultan cu Fatima, un tretin roib, cu chișiță puternică, albul ochiului holbat, ciulit și rău, care nu suferă decît un grăjdar bărbos, cu glas gros, unul Scăpău din Florești, și un turc, herghelegiu anatolian, care-i descîntă cu tăciuni, căzut rob astă-iarnă. Cînd îl vede, Crivăț, așa l-a botezat comisul Pană, cabrează scurt, nechează, joacă pe loc, apoi înțepenește, așteptînd să-l scarpine între urechi și să-l pupe pe botul catifelat, că și ăsta, parc-ar fi muiere, nu armăsar. Voievodul își vîră degetele sub chinga șeii înalte, de luptă, cu arcada lucrată în fildeș, șa persienească, ușoară, căptușită cu blană de pardos, se face c-a uitat să-l pupe pe Crivăț și armăsarul bate din picior și-l împinge cu fruntea în hazul celor patru paji care-i aduc armele: scutul de roșu domnesc, mare, curgînd elegant peste umărul stîng, sulița de luptă, cu vîrful bont, acoperit de un șomoiog de cîlți, legat cu hetaia roșie, sabia și buzduganul de luptă. Își pune gugiumanul. Se-ntrarmează. Încalecă. Comisul al treilea ridică pologul de pînză întins între două harabale. Voievodul se așază în șa. Simte tălpile bine sprijinite în scărițele late, arăpești, îl simte pe Crivăț răspunzînd pe loc la pulpă și la genunchi, își trage scutul să-i acopere jumătate din obraz, dă un ocol la galop mic în cercul harabalelor roșiilor de Vede, apoi țîșnește pe sub polog cu sulița plecată

între urechile armăsarului, pe locul din fața tribunelor unde stau vornicii și judecătorii jocurilor ostășești: vel vornicul Ivan Norocea, căpitanul Baba Novac, Mustermaisterul Ungariei de Sus Erich Lassota de Steblau și signor Vincenzo Bombardier Mantovano. Cavalerul Carlo Magno, călare, aduce sulițele rupte ale celor doi luptători, care îl urmează la galop, defilînd prin fața tribunelor în strigăte de «brava» ale jupîneselor.

— Pe legea mea, prințe, acest *tournois* ascunde o adevărată ordine de marș. Stranie. Nemaivăzută.

— Și în bună parte neînțeleasă, dragul meu Jeanpierre Sabatou de Bouziniac de Montastruc de Lavardac.

Prințul Marcu surîde. Cînd vicontele Louis d'Antognac înșiră cu politețe gentilă toate titlurile prietenului său, înseamnă că i-a cîștigat la zaruri și ultimul taler din soldă.

— Sînteți privit, monseniore, șoptește vicontele Jeanpierre fără să-i răspundă gasconului. Prințul Marcu se întoarce ușor în șa. În rîndul al doilea de călăreți, lîngă tatăl său, boierul Vintilă Golescu, Erina Golescu, înaltă și mlădie în sucnă verde de atlas aurit, încheiată la mijloc în două paftale de aur bătut cu rubine, cu gulerul de mărgăritare răsfrînt pe gîtul arcuit cum îl au venețiencele din picturile lui Tizian, cu pălărioara verde cu văl străveziu prinsă pe frunte printr-un cerc din aur, îi zîmbește, îi face semn și scoțîndu-și mănușa cusută cu două șiruri de mărgăritare, o ridică cu două degete în văzul călăreților, apoi o lăsă să cadă în fața calului.

Prințul Marcu, care văzuse aseară steagurile haiducilor sîrbi avînd pictat chipul Iovancăi și trecuse printr-o criză de tristețe și însingurare, nu poate refuza provocarea făcută în văzul tuturor boierilor veniți la oaste. Cu atît mai mult cu cît din tribune se aude ciripitul ațîțat al jupînițelor și glasul cîntat ca pe Neajlov, al Ilincăi Șerban care spune:

— Măria-ta Pătrașcu, jupînița Erina îl ațîță la luptă pe măria-sa, Marcu. . O sloboade măria-sa doamna?

Prințul Marcu descalecă. Ridică mănușa Erinei, care-l privește grav, cu ochii ei mari și negri și profunzi și enigmatici — nu se oferise ea să slujească de paj eroului viselor de fecioară citită și războinică, voievodului, și voievodul, care nu disprețuiește harurile supuselor, într-un moment de bărbătesc cavalerism o trimisese înapoi, la conacul părintesc al Goleștilor — și-i spune formula rituală cu glas grav, de alt:

— În luptă dreaptă vrei să ne luptăm, ori în săbii vrei să ne tăiem? Prințul se înclină. Erina Golescu n-are nimic din nebuna înflăcărare

și mistica îndărădnicie a Iovancăi. Trîmbițele roșiilor de țară vestesc ieșirea la luptă a alesului căpităniei Roșilor de Vede...

.. — Ce nebunie a luptei i-a cuprins pe toți, Mario!

— Izvorăște din bărbăția soțului măriei-tale!.. Pot să mă jur pe Maica Domnului că este el, voievodul!... Pe cal parcă-i arhanghelul Mihail, măria-ta și nu mă mir că-l urmează oștile, ca nebune.

— Dacă l-ar urma numai oștile... Uite-o acum și pe Goleasca!

— Îngăduie-i, măria-ta, șoptește jupîneasa marelui paharnic. Să nu-ți iasă vorbe că ești haină.

Doamna Stanca se-ntoarce spre Maria Șerban, frumoasă încă, cu pieptul dolofan și îmbietor strîns în pieptărașul hățuștei de camocat albastru, cu părul pieptănat în coade grele căzînd de sub tichioara din mărgăritare.

— Îmi ieșiră astfel de vorbe?

— Gura muierilor numai pămîntul o astupă...

Maria Șerban, ușor căruntă la tîmple, îi rîde cu dinții albi, cu ochii ei limpezi și albaștri și veseli, că soț ca marele paharnic Radu Șerban să-l cauți cu lumînarea ziua-namiaza mare.

— Parc-am pleca la nuntă, Mario, atît ești de veselă.

— Unde ne-or duce stăpînii noștri, să le luminăm corturile de luptă și să le încălzim așternuturile, măria-ta.

— Nu te temi?

— Cu o moarte sînt datoare... Cu una singură..

Doamna Stanca tresare, cînd dintr-o dată cerul albastru și duios de octombrie se sfîșie de uralele miilor de oșteni așezați în șiruri dese de jur împrejurul locului de halca. Simte pe mîna înmănușată, mîna puternică a Tudorei, soacra. Tudora, cu rochia neagră de Bergamo, legată peste părul negru, strălucitor, strîns conci, cu un dulce giolgi străveziu, subțire ca o boare de zefir, înnodat sub bărbia de femeie frumoasă și căzîndu-i pe umeri și pe pieptul ei tînăr și zvăpăiat, care a aprins multe doruri și aleanuri, așa cum a aprins inima răposatului Petrașcu voievod cel Bun.

— El este, șoptește Tudora și Stanca îi vede ochii înotînd în lacrimi...

Voievodul întinde lancea cavalerului Carlo Magno, care îi cercetează capătul bont, legătura de cîlți și care, după ce-i verifică chinga, trăgătorile scărițelor și dîrlogii, ridică în sus fanionul roșu, vestind vornicii și judecătorii întrecerii că luptătorul este gata să purceadă la întrecere.

— S-a anunțat stegarul de dragoni Wolucki, monseniore... Luptați cu un simplu stegar?

— În şa sîntem cu toţii doar nişte simpli războinici, Carlo Magno... Dar ce-i asta? În loc de un singur stegar, văd acolo un steag întreg de luptători? !

La capătul conovăţului care împarte pista turnirului în două, conovăţ de care sînt agăţate steguleţe roşii şi albastre, dintre harabalele regimentelor cazaco-leşeşti ies la galop mic, în armuri cu vizierele ridicate şi lăncile la picior cîteva zeci de călăreţi. Trîmbiţele heralzilor sună prelung onorul la comandant. Dintre perdelele de mătase azurie care închid manejul luptătorilor ţîşnesc cei doi polcovnici leşi, Walawski şi Branicki, avîndu-l la mijloc pe stegarul Wolucki, care în locul lăncii de turnir poartă hampa drapelului de regiment. Din dreapta pornesc chiuind la galop mare, trei sotnii de cazaci de registru. Sar în picioare pe şei, cad pe stînga, ca să treacă pe sub burţile cailor şi să iasă pe dreapta, se răsucesc cu faţa spre cozile cailor. Sar jos din galop şi saltă în şa în clipa cînd ating pămîntul cu picioarele, apoi, printr-o voltă pe mîna stîngă, în aplauzele tribunelor şi chiuitul roşiilor de ţară, se încolonează în spatele dragonilor înzăoaţi. Alte trîmbiţe. Şi cornii de zimbru ai roşiilor domneşti. O fulgerare de suliţe plecate pentru împuns. Suliţe adevărate, suliţe care şi-au sticlit tăişurile în atîtea lupte sîngeroase. Apoi galopul năpraznic. Mai întîi un treapăt strîns, apoi un galop mic, apoi dezlănţuirea cumplită a celor şase mii de cai de luptă pe care-i aduce asupra lui căpitanul Matei ot Brîncoveni, chircit în şa, cu sabia albăstruie spintecînd văzduhul mătăsos.

Nu vor să-l lase să lupte. L-au înconjurat pajii. Le lapădă suliţa boantă şi scutul. Acum, cînd îşi arată gugiumanul şi barba, îl recunosc cu toţii. Roşii se prăvălesc asupra lui într-un tunet şi un ropot bătut surd pe coaja pămîntului. Pune pulpă, Crivăţ nechează, cabrează uşor, priveşte valurile de călăreţi cu ochi rău şi trăgînd în frîu se repede în întîmpinare...

— Pe inima Sfintei Fecioare din Lourdes, n-am văzut încă un asemenea spectacol, monseniore.

— Aşteaptă viconte, răspunde prinţul Marcu. Este doar începutul.

Tribunele freamătă. Jupînesele şi jupîniţele se ridică în picioare. Îşi flutură batistele înhorbotate. Strigă. Doamna Stanca îşi trece braţul pe după mijlocul soacrei. Mijloc subţire şi mlădios, cu carnea tare tresărind neliniştită. Îl vede pe voievod ieşind cu pieptul gol în faţa miilor de suliţe strălucitoare. I se pune un abur roşu pe ochi. Strigă:

— Mamă, nu-l lăsa!

— Potolește-te, doamnă și stai în măreția ta, spune Tudora, mama, cu glas adînc.

Pala căpitanului Matei ot Brîncoveni fulgeră în soare. Se aude un singur corn sfîșiind marea de tropote. Dintr-o dată toate cele șase mii de lănci își ridică vîrfurile. Un ramăt de nechezături. Șase mii de cai cabrează într-un nor de praf auriu. Apoi, șase mii de cai îngenunche, șase mii de călăreți sar din șei și din șase mii de piepturi izbucnește strigătul vesel: «Să trăiești, măria-ta».

— Să-mi trăiți, voinicilor, vitejilor!

Glasul voievodului se aude pînă la tribune. Pînă la rîndurile de pedestrime de pămînt, pînă pe linia steagurilor de haiduci și de luptători vlaho-albanezi. Iată că sosesc la galop mic dragonii cu tot soarele de octombrie pe cuirase și sotniile de cazaci cu cazacele lor sîngerii și verzi și albastre, cu șalvarii de mătase și cușmele pălite pe ceafă. Cei doi polcovnici dau onorul cu sabia. Stegarul pleacă steagul. Căpitanul Matei ot Brîncoveni face semn cu sabia. Cornii sună prelung: «încălecați și intrați în tocmeala de cătare». Din spate vine la galop vătaful Simion cu pelerina domnească, din camocat vișiniu țesut cu herbul Țării Românești. Vin tot la galop gărzile de vînători domnești, cu corniștii sunînd «cătarea» avînd la mijloc steagul alb al Țării. Căpitanul Caloian trece din galop mic, în stînga voievodului.

— Poftiți la locurile de revistă, le spune prințul Marcu, celor doi viconți.

— Și provocarea pe care-ai primit-o din partea acelei zeițe, monseniore?

— Pe altă dată și poate pe cîmpul de luptă, d'Antognac.

Prințul Marcu se întoarce în șa. Se pleacă adînc în fața Erinei Golescu care-i spune:

— Mi-ai rămas dator cu o sabie, măria-ta.

— Oricînd, în slujba ta, jupîniță Erina.

Prințul Marcu pune pinten. Urmat de robul său Hussein și de cei doi viconți, galopează spre corpul de copii de casă călări, alcătuit din feciorii boierilor Țării Românești. Tot atunci, trecînd din tribuna lor direct în șei, cei patru arbitri ai jocurilor se împrăștie la corpurile lor de oștire. Văzduhul se cutremură de strigătele bărbătești ale haiducilor sîrbi:

— *Zivео Miha vojvoda... Smrt turcima!*

— *Allah!* răspund vitejește odele de ieniceri, juruite domnului pe cinci ani.

— *Pahibel biszurmanom!*

— Să trăiești, doamne!

Toboșarii huruie «fiți cu luare aminte». Voievodul se ridică în scări. Are aici douăzeci de mii de luptători care-au frecat pămîntul taberilor toată vara, care știu ce-nseamnă carnea dușmanului și sîngele lui, care i-au tras plumbii la țintă, care au tăiat capetele manechinelor din galop, ori au luptat cu săbiile înfofolite în cîrpe zi de zi, bîndu-i vinurile și cheltuindu-i averile. Vede dintr-o dată munții. Vîrfurile omătuite plutind în cerul dulce de octombrie. Își lasă barba în piept. Mai are cîteva jocuri de făcut. Pînă atunci se abandonează plăcerii de a se întîlni cu oștirea, așa cum a pus-o pe picioare de cînd s-a-ntors astă-iarnă din mohorîta moarte a «*Pohtei Bizantine*». Iată aici, în toate culorile strălucitoare ale straielor ostășești, aceeași cumplită armă a voinței lui domnești. A gîndirii lui politicești. Această cumplită armă a timpului. A istoriei. «Iată sentimentul istoriei, Andronic Cantacuzino» își spune, nechezînd în sine, pentru că, de sute de ani și de-o mie de ani aceste pămînturi ale Dakiei străvechi, leagănul Marilor Vlahii, au fost hăcuite de neamuri și iată că el a strîns oștenii neamurilor, a ridicat deasupra lor torța unui crezămînt și ei, oștenii neamurilor, altă dată lacomi de aceste pămînturi, sînt gata să pornească la dezrobirea lor și la reîncarnarea ființei lor în acea Vlahie Mare născută de vreme pe credințele și profețiile lui Zamolxis.

La semnul marelui crainic Sfetea ies din rînduri cei nouă tălmaci ai trupurilor de oaste: leah, ungur, sîrb, bulgar, albanez, grec, neamț, turc, zaporojean. Crainicii poartă uniformele trupurilor lor de oaste, corni și pe piept un ecuson verde, cu cîmpul împărțit în două, avînd cusut în partea de sus herbul Țării Românești și în partea de jos însemnele de pe drapelul corpului lor de oștire.

— Sfeteo! Pofțește-i lîngă mine pe toți nobilii cavaleri, căpetenii de oști!

Crainicul Sfetea strigă cu glas mare, că măria-sa domnul, pofțește ca nobilii cavaleri, căpetenii de oști, neînfricați războinici, acoperiți de rane și biruințe, să poftească lîngă trupul său domnesc, pentru cătare. Iar căpeteniile pedestrimilor să încalece și să intre în alai...

...Cine și care dintre cei care-l urmează la galop înțelege ceea ce înțelege el acum, cu toată adîncimea și a intuit de atîția ani, în chinuitoarea singurătate a domniei? Cine înțelege că puterii silnice nu i se poate răspunde decît cu puterea silnică și că cei mici nu-și vor putea niciodată izbăvi grumazul de jug, decît devenind ei înșiși mari și puternici?! Că ce poate însemna o Bulgarie fără oștire, ori

cu o oștire de zece mii de sulițe, o Serbie tot așa, o Albanie, o Grecie, niște cazaci de la Praguri, ori treizeci de mii de luptători încercați ai Țării Românești și Moldovei, răzleți și singuri în pădurile și munții lor și ce pot însemna toți aceștia sub o sabie care să scrie cu litere de sînge și foc un crezămînt al tuturor în libertate și-n nestrămutată bărbăție?!... Poate Baba Novac care-l privește cu ochii lui de jărăgai veșnic neostoit. Poate numai el, pentru că, numai el și albanezii și moro-vlahii sînt însetați de slobozenie și bulgarii și grecii, dar ceilalți n-o văd printr-o putere unită, o așteaptă de la săbiile lor și de la jertfa lor și el n-are vorbe să-și tălmăcească gîndurile pe care le-a vrut de foc în *Planul Bizantin* și ele s-au arătat necoapte și căzute din vreme...

Alaiul domnesc se oprește în fața steagului roșiilor de țară. Trei căpitănii, avîndu-l în frunte pe marele paharnic Radu Șerban. Steagul albastru tăiat de un paloș din fir. Marele spătar dă salutul cu sabia. Toboșarii bat tobele. Corniștii și trîmbițașii sună «bine venit ești doamne, la roșii de țară». Voievodul își scoate gugiumanul. Sărută mătasea steagului flendurit de săbiile și lăncile spahiilor la Călugăreni. Îi dau lacrimile. Le-ngroapă-n el...

— Dacă nu mă-nșală ochiul, trupele stau pe patru coloane, monseniore.

— Ai ochiul ager, Jeanpierre.

— Voievodul (prințul Marcu surîde amuzat. D'Antognac pronunță cu un blestemat accent gascon și trebuie să ai urechea fină să poți înțelege că este vorba de voievod) este un geniu al cosmopolitismului, monseniore. N-am văzut la nici o curte trupe atît de stranii, aparținînd unor neamuri atît de deosebite.

— Este harul lui.

— Pînă și turcii... Am numărat aproape șase companii de *genitzeri*.

— Oameni cu simțul umorului, Jeanpierre. Vor să cîștige cîteva bătălii, sub ordinul celui din pricina căruia au pierdut toate bătăliile de pînă acum.

— Oho! Iată o artilerie redutabilă, pusă pe căruțe, gata de marș.

— Mîncătorul acela de broaște pare a fi un artilerist cu vocație.

Prințul Marcu ascultă comentariile tăioase ale celor doi gasconi care după ce-l dau pe limba lor ascuțită pe Vincenzo Bombardier Mantovano, rîd copios și pe-nfundate de mîna caraghioasă a căpitanului Nikolaus Theill cățărat în spatele unei iepe uriașe, apoi de bravul Jan Pisek de Chjnov, cavaler al ordinului Sfîntul Iacob care strigă un răgușit «*audaces fortuna iuvat, majesta*» pe sub mustățile lui ciupelite.

— Mîncătorii de broaşte pot foarte bine să se transforme în mîncători de gasconi lăudăroşi, fără ca asta să-i înnobileze cu ceva, se aude un glas stăpînit din spatele călăreţilor.

Cei doi viconţi se răsucesc în şei, odată cu prinţul Marcu. Cavalerul Carlo Magno îşi împinge calul între caii gasconilor.

— Haide, Carlo Magno. Domnii glumesc.

— Eu nu, monseniore.

— Nici voievodul, domnii mei. Nu sîntem la curtea regelui Henric, unde o strașnică lovitură de spadă este primită cu aplauze şi unde gentilomii se decimează cu cel mai fin umor din lume. Atenţie. Voievodul spînzură de cel dintîi copac pe cavalerii oştirii care scot sabia unul împotriva altuia.

— N-are nici un pic de fantezie, Jeanpierre... Ce zici?

— Zic că poate domnul Carlo Magno ar avea bunăvoinţa să ne dea adresa domniei sale de dincolo de jurisdicţia actualului nostru stăpîn, dragă d'Antognac.

— Cu plăcere, domnilor. Şi cu amendamentul: dacă vom rămîne teferi pînă atunci.

Prinţul Marcu ridică din umeri. Ştie că aici nu este nimic de făcut. Spune ursuz:

— Voievodul şi unchiul meu ţine ca soldele sale să plătească lovituri date inamicilor săi.

Cei doi viconţi schimbă priviri ofensate. Carlo Magno salută, scoţîndu-şi pălăria cu un gest larg...

...Cea dintîi carte pe care-o joacă împotriva cardinalului. Iat-o aici, aruncată în sunetele trîmbiţelor, în huruitul tobelor, în stigările prelungi ale crainicilor domneşti şi tălmacilor. Cînd se ridică în scări, cînd îşi fulgeră topuzul de aur în soare ştie cu o luciditate rece şi tăioasă că în acest joc cu moartea, cardinalul nu este decît un interpus. Că, de fapt, provocarea lui este adresată cancelarului M. Zamoyski şi că de acolo va trebui să aştepte răspunsul neînduplecat al celui care luptă de-o viaţă să cîştige Dunărea pentru Recza Pospolita şi să gonească cît mai departe de hotarele ei, trupele şi poftele Sfîntului imperiu roman. Iat-o din nou clipa aceea a adevărului rece, tăios, ascuns dincolo de strălucirea multicoloră a oştirii care-i primeşte vorbele înflăcărate cu urale şi vivat şi ziveo, mai ales regimentele cazaco-polone îşi bat săbiile de teci şi lărmuie cînd le promite victorii răsunătoare, glorie şi solde întreite pentru fiecare bătălie cîştigată. Clipa aceea vecină cu moartea, adîncă cît moartea spăimoasă ca moartea în care vede dincolo de aparenţe şi de timp. În care i vede pe albanezi şi morovlahi şi bulgari rupţi de Dunăre şi Balcani, îndepărtaţi

de vetrele lor, gîndind la ziua de mîine. În care-i vede pe haiducii sîrbi închizîndu-şi în ei speranţele care i-au adus sub steagurile lui. Clipa în care-i vede pe căpitanii unguri trăgînd spre ai lor, dincolo de jurămîntul făcut pe steag. Cu ce va rămîne? Cu cele două polcuri cazaco-polone, dintre lefegii. Şi mereu cu ei. Cu roşii, cu călăraşii, cu oştile boiereşti şi nu ştie dacă şi-a durat cetate temeinică în cugetele lor şi dintr-odată se înspăimîntă-n el de singurătatea lui şi-atunci începe să verse vorbe despre «vulturul gloriei ostăşeşti», dar în adîncul lui ştie c-a rămas doar cu ai lui şi-atunci se-ntoarce la galop spre steagul roşiilor şi rămîne sub el să-l asculte foşnind, în vreme ce crainicii tălmăcesc actul solemn de danie al împăratului Rudolf către Mihai voievod, act citit din gît de *Herrn Erick Lassota de Steblau Mustermeister în Ober Hungern*. Asta este cea dintîi carte pe care-o joacă împotriva cardinalului. A făcut tot ce este în puterile unui domn şi om să facă. Dincolo de ce-a făcut nu mai rămîne decît timpul. Şi negurile de dincolo de timp. Şi veşnicia Cetăţii de piatră, căreia el îi aduce această străfulgerare de lumină venită din alte vremuri, mai vechi decît însăşi fiinţa limbii strămoşeşti.

Priveşte lacom, halucinat, crestele înzăpezite ale munţilor strălucind feciorelnic în cerul diafan şi cald de octombrie.

> *. . .Quod nos considerantes singularem integritatem, ardens nobis regnisque nostris, imo toti Christianitati serviendi studium, militarem et heroicam fortitudinem, praeclaraque bene gestorum et virtutum merita, quibus. . .*

Glasul gîjîit al domnului *Mustermaister în Obern Hungern* se frînge în reverenţa pe care i-o face din şa. Deasupra oştilor, sus, în lumina rară, auriu-albăstruie, duioasă, plină de fosforescenţe, pluteşte maiestuos un vultur. Voievodul îl priveşte lacom. Vulturul se înalţă, rotindu-se.

> *. . .Michaelem waivodam Walachiae praeditum et decoratum esse novimus, et praecipue laudabilem et approbatam fidei et sinceritatis erga nos constantiam, que millis laboris, aut vigiliis parcens, nee penicula ulla. . .*

Vulturul. Rotindu-se în slavă de deasupra oştilor lui spre crestele înzăpezite ale munţilor.

> *. . .Eidem waiwodae Walachiae et haeredibus eiusdem utriusque sexus masculis et foemineis, totale Dominium ad arcem nostram*

Künigsperg vocatam in Silesia . . . una cum cunctis eiusdem utilitatibus ae pertinentiis quibus libet universis, utpote pagis, terris arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis pascuis, foenetis, fluviis, piscinis, molendinis, sylvis, nemoribus . . .

Iată-l vasalul lui Rudolf prin acest Künigsperg cu toate ale lui *terris arabilibus, agris, pascuis, fluviis* care țin de *iuribusque ut Rex Bohemiae et Dux utriusque Silesiae . . .* Așa cum Ieremia este vasalul regelui Poloniei, prin moșiile lui din Pocuția. Ori cum au fost regii Ingliterei, vasalii celor frînci. Vulturul se pierde în zarea strălucitoare a munților. Acolo unde-l cheamă din adîncuri destinul acestui crug de vreme care l-a născut pe el, Mihai voievod (rînjește rău șoptind *Michaelem waivodam Walachiae*) l-a născut să se-mplinească prin el. *Herrn Mustermeister* strigă răgușit, săltîndu-se în scări:

. . .Quae dabantur in Regia arce nostra Pragae, trigesimo primo Augusti. Anno Nonagesimo nono . . .

— Auzișî vel paharnice Radu Șerban? șoptește voievodul. *Anno Nonagesimo nono.*

— Auzii măria-ta. Atît că nu mai e «*primo Augusti . . .*»

— Veni Brumărel, vel paharnice și căzu cumpăna Balanței pe alt crug.

— O plecași măria-ta, cu mînă bărbată, doamne.

— Amin, șoptește voievodul punînd pinten.

Oștile strigă, îl firitisesc de danie, cazacii își aruncă în sus căciulile cu funduri de mătase azurie, ori sîngerie și din tabără se arată convoiul condus semeț de marele șătrar Vasile Țîru avîndu-l alături pe marele sluger Gheorghe. Sînt acolo două sute de care trase de cîte două perechi de cai. În care sînt butoaie cu rachiu nou, coborît de la povarna domnească de la Mîneciu-Ungureni, așezate pe cetină. De pe loitre își flutură maramele și batistele, vivandierele oștirii. Lefegiii le primesc cu urale și vorbe deocheate. Voievodul se-dreaptă spre tribuna doamnei Stanca, urmat de cortegiul strălucitor al căpeteniilor.

. .Nici un zgomot în cele trei aripi ale cortului domnesc, unde dorm Stanca, copiii și mama, Tudora. Voievodul în rantie neagră de șiac, desculț, saltă pologul cortului. Străjerul se-ntoarce spre el, lucindu-și halebarda.

— Taci, îi poruncește.

Iese desculţ în tăpşanul taberei domneşti. Ţîrîie greierii pe-ntrecute. E o noapte luminoasă, rece, simte roua groasă sub tălpi, simte bulgării de pămînt scoşi de copitele cailor, deasupra. Calea Robilor şi de jur-împrejur corturile şi harabalele curţii, ale mazîlilor, ale vel boierilor. Apoi focurile ostăşeşti spre Ploeşteori, spre Bucov, mai ales spre Bucov unde sînt taberele cazacilor şi unde acei diavoli nu s-au culcat cu toate poruncile vel sătrarului. Vede pălălăile rugurilor şi parcă aude un glas înalt cîntînd un cîntec legănat de stepă. Rămîne nemişcat sub puzderia de stele licăritoare. Ciuleşte urechea. De sub pologurile harabalelor şi ale corturilor se aude un murmur surd, o şoaptă şopocăită, se aud gemete şi de undeva, de la mazîli un horăit puternic, ca şi cînd ar necheza o herghelie.

— Ăsta-i Barbă Albă, îşi spune şi se gîndeşte la Chisarul, tatăl fetei lui Barbă Albă. Pierde şoaptele, reamintindu-şi jocul de astăzi în faţa lefegiilor. Citirea actului solemn de danie, în spatele căruia ofiţerii leşi şi unguri l-au văzut pe Rudolf şi oştirea lui. Cuvîntarea amestecată, din care Mako a înţeles că se pregătesc să treacă în Moldova; iar polcovnicii leşi au înţeles ce era de înţeles. Theodosie Rudeanu l-a firitisit la ospăţ, aducînd-o din condei astfel încît vel boierii să-nţeleagă că voievodul şi împăratul sînt legaţi, dincolo de această danie, printr-un tractat tainic. Toată lumea îşi aduce aminte de jurămîntul făcut comisarilor împărăteşti. Într-un fel şi-a asigurat cugetele luptătorilor. Într-un fel. Şi doar pentru acum. Cînd Rudolf are nevoie de sabia lui în Ardeal. Dar mîine!?

Ce se va gîndi în Evropa de intrarea lui în Ardeal? Şi ce ştie Evropa despre cugetul veşnic al Cetăţii de piatră? Ce-a aflat dintr-un *Aviso*, ori dintr-un *Diario*, veşti fabuloase, ori anapoda. Iar dacă regii vor sta în mirare şi vor ridica din umeri, în schimb nu va ridica din umeri episcopul Atillio Amalteo, omul marelui inchizitor,cel despre care fra Giuseppe Pisculo da Melfi, franciscanul, spunea că dăruieşte pumnale de Ravenna care au darul să te treacă în lumea dreptţilor, doar atingîndu-le lama, din greşală. Ce rost au avut nuncii apostolici în campania din '95? Lovitura dată cardinalului preacatolic va răsuna la Roma, tot atît de puternic ca la Zamość. Ei o vor socoti dată papei şi catolicismului. O vor lega prin cardinalii Zidari, de lucrările Iglisiei. O vor socoti un răspuns al acesteia, prin el, la moartea lui Nikifor Parasios. Şi poate la moartea lui Josica. Se va mulţumi hispanul Alfonso Carillo să-şi vadă nimicită, printr-o singură bătălie, opera preacatolică de atîţia ani? Cardinalul Alfonso Carillo (îşi aduce aminte de seara aceea la Bălgrad, cînd l-au încolţit popii aceia perfizi Carillo şi Malaspina şi cînd principesa Maria

Cristierna i-a încredințat onoarea și pe escudero mio) care-i spunea «domnule voievod» și care-l avea în spate pe preaputernicul rege Filip II catolicul, după cum fiecare din acești cardinali care se bat pentru cucerirea spirituală a Răsăritului, are în spate puterea nesfîrșită a catolicismului, cu hatmanii și prinții și zarafii și predicatorii și regii lui. Iar el?

— Măria-ta Pătrașcu, stai binișor.

Un glas de fată, rușinat și atît, un suspin și-un zgomot pe care el îl cunoaște, foșnetul unei ii și lăcomia unui sărut și geamătul de plăcere, lacom, de tineri lacomi și temători.

— Ilinco..

— Taci, că ne aude tata.

Îi este rușine să asculte glasul fiului său, aburit și înfiorat, spunîndu-i Ilinchii aceleia, a cui o fi, vorbe duci și amețitoare, se simte dintr-o dată nesfîrșit de bătrîn și se întoarce în cort, călcînd neauzit pe tălpile goale. Îi bate inima ca și cînd ar fi făcut o nelegiuire. Ridică grijuliu perdeaua care acopere intrarea în iatac. Se prelinge pînă la iatacul lui Pătrașcu. O umbră așezată pe patul din perne și blăni. Stanca. Stanca care-l privește cu ochi mari, plini de lacrimi și-i arată cerga sub care este vîrît tetrapodul coconului, acoperit la căpătîi cu o pernă. Stanca în cămașă de noapte, desfăcută atît de atît la sîn, plîngînd și rîzînd mutește. O apucă de mînă. O strînge la piept. Îi astupă gura cu palma.

— A crescut, îi șoptește la ureche și-o sărută pe gît.

— Ilinca vel paharnicului Șerban, hoțoaica, geme Stanca, cuprinzîndu-i grumazul cu amîndouă brațele... Mihai, măria-ta, încotro ne arunci?...

— Acolo, mormăie. Acolo.. În vreme...

Cocoșii trîmbițașilor au cîntat a doua oară. La al treilea cîntat are să vină chaldeeanul doftor trimis de Kon Mozes, să-i facă horoscopul. Să i-l fi făcut chiar Kon Mozes și chaldeeanul doar să joace aici o comedioară ieftină?

Caută sub rantie cheița de la răcliță cu copiile scrisorilor diplomatice luate de iscoadele lui și ale marelui logofăt. Iată-le. Toate așezate pe luni și zile și ani, cuprinzînd într-un fel istoria zbaterilor lui despuiată însă de tot ce-a suferit el în anii aceștia, de temerile și nădejdile și deznădejdile și jignirile stăpînite, ori nestăpînite și măreția... și mai ce, șoptește.

Le răsfoiește lăsînd lumina sfeșnicului să cadă pe scrisul mărunt al marelui logofăt Theodosie, care le-a tălmăcit. Scrisoarea arhiducelui Maximilian din 23 martie, dată la Mergentheim, în care se plînge îm-

păratului că n-are cu ce-l trata pe Mihai vodă pentru serviciile aduse creştinătăţii. Nu primeşte să intre în Ardeal, ţara e sărăcită, va intra într-un labirint plin de primejdii.

Cade o picătură de ceară pe acest cuvînt: *primejdii.*

Ascultă sfîrîitul lumînării. Iată copia după actul de obligaţie al împăratului Rudolf către bancherul Zacharias Geitzkofler, pentru 80.000 florini avansaţi în contul soldei oştirii auxiliare a lui Mihai vodă. Reţine între degetele pe care atunci şi le vede parcă întîia oară, păroase şi puternice, cu unghiile tăiate adînc, reţine scrisoarea lui Sebastiano Lamberto către cardinalul Cinzio Aldobrandini. Lamberto scrie că la ştirea că Sigismund a abdicat, împăratul l-a trimes pe Pezzen să oprească cei 100.000 de taleri pe care solii lui Mihai îi duceau la Tîrgovişte pentru plata oştirii.. Mereu şi mereu această sută de mii de taleri. Şi iată o minte lucidă. Cesare Florio în scrisoarea lui *di Praga, di* 3 *Maggio* 1599. Theodosie n-a mai tălmăcit-o. Nici nu era nevoie... Citeşte ca şi cînd ar citi nişte lucruri indiferente, în afara lui, despre cineva foarte îndepărtat şi străin.

> *...Con questa perdita della Transilvania quella parimente della Valachia, poichè il Vaivoda di quella provincia rimenera hosa circondato da tutte le parti da suoi nemici. .che esso Vaivoda procurasse di fuggirsene a questa volta, si perchè sua Maesta non mancheria in ogni caso di riconoscere la constanta fede et devotione ch'egli ha dimostrà verso di sua Maesta...*

Cesare Florio poate-l cunoaşte prin Carlo Magno. Vede adevărul şi el citeşte copia scrisorii cu sentimentul că aude vorbindu-se de un bărbat demn, care ştie să-şi păstreze onoarea în hăţişul treburilor politiceşti, de un bărbat neînfricat care ştie să deosebească clipa de ceea ce este deasupra clipei şi-atunci i se pare că în cort a pătruns o boare de mireasmă uitată, de busuioc şi pîine coaptă, de arome subţiri, de femeie frumoasă şi mîngîioasă, ridică privirea pe deasupra flăcăruii pîlpîite şi-o vede pe Tudora, mama, nemişcată sub pologul iataculuí ei. Lapădă scrisoarea lui Cesare Florio. Se duce la ea. O ia de mînă. O aşază în jilţ. Apoi, cu o mişcare frîntă, ostenită, se lasă pe pîslă, la picioarele ei şi cu cel mai firesc gest, izbucnit din copilărie, îşi culcă capul în poala mamei. Mama nu spune nimic. Îi trece degetele prin părul aspru, sîrmos, i le petrece peste tîmplă şi frunte şi iarăşi, mîngîioase şi duioase prin păr şi iarăşi peste frunte şi tîmplă, înseninîndu-l.

— Te-nstrăinaşi, fătul meu.

— Viaţa, mamă.

— Grea, povară ţi-ai luat, Mihai.

— Cumplită, mamă.

— Sînt atît de mărunţă, copile. Nu te pot ocroti. Nu te pot sluji.

— Roagă-te pentru mine.

— . . .O fac cu lacrimi de sînge. Cine-a ştiut, cînd m-a poftit vodă, că zămislesc o flacără şi o durere şi o dumnezeire?!

— Sînt mulţumit că m-ai născut tu . . .

— Oare?

Voievodul sărută mîna mîngîioasă, cu degete încă subţiri şi moi, mirosind a mirt şi levănţică. Ochii mamei mari şi negri, cerniţi şi spăimoşi, plini de presimţiri şi de gînduri nemărturisite.

— Te temi, băiatul meu?

— De neputinţele mele, mamă.

— Simt ura crescînd în jurul tău, Mihai. Fereşte-te de fierul ascuns sub lingăveala celor supuşi cu fierul.

— Te-ascult. Mai vrei să-mi spui ceva.

— Mă tem.

— De mine?

— Eşti aspru, de-o vreme te bîntuie duhurile, trăieşti în altă lume, te-ai rupt de toate ale tale şi umbli ca într-un vis. Ce vrei să faci? Spre ce năzuieşte sufletul tău zbuciumat? Ce neodihnă te mînă prin lume, dincolo de vatra ta şi de ce-ţi luaşi nevasta şi copiii chezaşi!!...

Clipa de slăbiciune, nebărbătească şi nedemnă, clipa de care se teme poate de-o viaţă, clipă în care tot ce-a gîndit se transformă în iască, în care gol de sine simte spaimele înfigîndu-i ghearele în carne şi-n creeri, clipa cînd se recunoaşte învins de acel necunoscut ascuns în fiecare mîine, cînd golit de sine, lăpădat din sine, rătăcit din sine ar striga ajutor, ori ar urla de spaimă, lupeşte. Îşi muşcă buzele. Tudora, mama, a sfîşiat vălul de vorbe cu care înfofolise el adevărul să nu şi-l spună nici sieşi. Îi şopteşte că s-a legat în faţa lui şi-a inimii lui şi-a Evropei să lupte împotriva osmanilor pînă va vedea slăvindu-se numele libertăţii de la Dunăre în Peloponez. Că n-a vărsat în lupte decît sîngele cotropitorilor păgîni. Şi că acum va vărsa sîngele creştinesc, se va mînji pînă la coate cu sînge creştinesc, că o va face împotriva cugetului său, că se mîhneşte în sine şi plînge, că se căieşte şi suferă; dar că ei, creştinii şi fraţii îl silesc la aceasta şi că Ţara Românească nimic nu înseamnă fără Transilvania şi Moldova, după cum ea, mama ştie şi o roagă să-l sloboadă şi ierte pentru toate amărăciunile cîte i le-a adus şi spaimele şi nerecunoştinţele lui, pentru toate păcatele lui pedepsindu-se singur cu acest iad al sufletului.

Că pe Stanca şi pe copii îi ia să-i chezăşuiască tăria de cuget. Dacă-l vor ruga ceilalţi, creştinii şi el se va înmuia într-o clipă de slăbiciune, să se uite la cei dragi şi să-nţeleagă că slăbiciunea lui îi hărăzeşte morţii. Îi ia cu sine, să-şi taie orice cale de întoarcere peste munţi. Să nu se mai gîndească la adăpostul pe care ei i l-ar fi pregătit aici, întorcîndu-se învins.

— Cumplit om am zămislit, şopteşte Tudora, mama. Gîndeşti tu, Mihai, că ţi-a dat Domnul dezlegare să-ţi ucizi semenii să laşi atîtea vetre pustii, atîţia orfani şi-atîtea văduve şi-atîţia cerşitori?

Aude cum se dezlipeşte de el clipa de slăbiciune. Îşi ridică fruntea din poala mamei. Sare în picioare.

— Să mă judece Dumnezeu şi timpul, mamă...

Se duce la răcliţa cu copiile după scrisorile diplomaţilor. O vede deasupra pe a secretarului Arnaldo Vanderboya către regele Filip III al Hispaniei.

> „*El Miercoles passado tubo audiencia a Su Magestad Cesarea el embaxador de Walachia y el dia siguiente presento dos banderas principales de los que su amo los dias passados a los Turcos en Bulgaria...*"

Poate asta l-au şi vrut cu toţii. Sabia lor împotriva păgînilor. Sabia la adăpostul căreia să-şi facă jocurile, nestingheriţi, aţîţîndu-i pînă la nebunie orgoliul de luptător antiotoman şi sfînta credinţă creştină. Ce glas venit dintr-o vechime cutremurătoare, aspru şi plin de spaime... Mama cu ochii închişi, cu cosiţa despletită, îi dă ocol şi nu ştie de unde are căţuia cu tăciuni din care se ridică fumul greţos al părului de lup cu care-l afumă, nu ştie de unde vin vorbele descîntecului, o vede doar pe Tudora-mama despletită şi halucinată şi se lasă împresurat de descîntec, cu altă spaimă, cunoscută şi ea:

Lună luminată
Fapt de 99 de chipuri şi 99 de feluri
Fapt de lut de la topilă
Fapt cu creeri de broască
Fapt cu păr de muieri
Fapt cu ou de pui înăduşit
Fapt cu cîrtiţă
Fapt cu aruncat în vînt
Fapt cu udul înapoi
Fapt cu rac

Fapt cu talpă de jărgan orb
Fapt cu piei de şerpi
Fapt cu sînge şi cu maţe de arici
Fapt cu ştreang de om spînzurat
Fapt cu liliac
Fapt cu seu de vacă crăpată.
Lună luminată
Din brîu de şarpe descinsu-l-am

Mama descinde un brîu închipuit. Îi petrece din nou mîinile cu căţuia peste mijloc, atingîndu-l cu obrazul acum, sub lumina lumînării, de ceară,

Şi-n brîu de mătase încinsu-l-am . . .
Şi spălatu-l-am
Limpezitu-l-am

Îl spală pe obraz, îl limpezeşte cu aceleaşi gesturi gingaşe şi-nfiorate, el singur înfiorîndu-se de o spaimă tainică.

De ură,
de pîră,
De-adusuri,
Supusuri,
De făpturi
Bătături,
De strigări
De căscări,
De uriciuni,
Şi minciuni . . .
Ascultă-mă şi crede-mă
A nopţii crăiasă
Lună luminată
Pe feciorul meu
Mihai
Apără-l,
De fier păzeşte-l
Şi-acasă întoarnă-l
Sănătos,
Fătul mamei, frumos.

Mama, Tudora, îi trece în jurul gîtului cățuia cu părul de lup fumegînd. Așa l-o fi afumat și descîntat mumă-sa pe Chisar, marele logofăt. Ori pe Josica, mama lui. Ori pe Răzvan, țiganca meșteră în descîntec și farmece, care i-a fost mumă. O lasă pe Tudora să-l farmece. Apoi îi sărută mîinile. Tudora îl sărută pe frunte. El îi simte mîinile reci, tremurînd, îi simte palmele luîndu-i chipul cu ele, lacome, apoi rămîne singur și gol, temător și dintr-o dată într-un întunerec plin de toate spaimele cugetului.

— Măria-ta, a venit astrologul chaldeean, spune Simion de sub polog. Și un olăcar grabnic, din tabăra lui Ieremia Moghilă, de la Roman.

— A cîta oară cîntă cocoșii, Simioane, întreabă șoptit.

— A treia oară, doamne!

— A treia oară!... Mihail, ce horoscop mai bun vrei, decît cocoșii cîntînd în noaptea asta a treia oară? Cizmele, Simioane... Și sabia!...

9

Papahagi. În arme. Cu mustățile prelinse pe la colțul buzelor. Cu calul de frîu. Descoperit. În spatele lui pe trei rînduri, caii de munte cu samarele ducînd sacii de piele cu muschețele, pulberea și plumbii, mălaiul și pezmeții, corturile pușcașilor, pirostriile, ceaunele și mănunchiurile cu stîlpii pentru corturi. Trei mii de cai cu samare, conduși de cărvănarii farșeroți și morovlahi. Papahagi îi întinde un dinte de os. Îi spune:

— Na di os, dă-n'i di her.

Își scoate jungherul ostășesc. I-l aruncă lui Papahagi.

— Na-ți de fier!

— *Okale mie o vimi a om*, spun buzele oșteanului.

Tobele gărzii bat des, trecerea mazîlilor. Din tabără iese la pas coloana cavaleriei de mazîli. Se ridică în scări. Trei sotnii de cazaci înconjoară pe stînga cavaleria catafracții a căpitanului Màko, în vreme ce curtenii conduși la galop de principele Marcu închid cercul din jurul pedestrimei ungurești. Se aud strigăte de protest. Mazîlii execută o voltă pe mîna stîngă, așezîndu-se în formația *cuneus*, un vîrf de lance acoperit cu scuturile rotunde, deasupra cărora se văd coifurile orientale, cu nazalul lăsat. Pe drumul Buzăului se scurg carele artile-

riei, înhămate cu cîte şase cai. Segnior Mantovano, într-o pelerină uşoară, galbenă, îi dă onorul cu sabia. Tunurile cu ţevile abia zvîntate de roua groasă, trec hurducîndu-se pe afetele ţapene din stejar, proaspăt vopsite în roşu. Au roţile cu obezi zdravene, legate în cercuri de fier.

— Du-te, Papahagi. Călăuzii au să te scoată pe poteci de ciobani, sub Ciucaş.

— Îl ştiu, măria-ta. Muntele munţilor.

— Veghează să nu se rătăcească pedestrimile.

— Te strigă ungurii cu glas mare, măria-ta, îi şopteşte vel logofătul Theodosie Rudeanu.

N-a dormit nici Theodosie. Are cearcăne negre, e îngrijorat, caută din priviri carîta neveste-si şi azi-noapte a trudit pe toate hrisoavele care le-a mai dat din Ţara Românească. Dania pentru leprozeria de la Cîmpulung, hotărniciri noi, salvconducte pentru negoaţe. . De aici, de pe colina din malul Teleajenului, vede limpede cum planul lui de luptă, gîndit pînă la caielele din rezerva şătrăriei, prinde viaţă într-o rînduială desăvîrşită. Convoiul artileriei şerpuie pe drumul de sub munte. Care uriaşe cu coviltire duble, sub care se află pulberea în pungi de piele. Nu uită pieirea lui Ion Vodă la Cahul. Tunurile pe lîngă care călăresc ochitorii şi oamenii de la piese, fiecare la locul lui, stegarul artileriei domneşti purtînd la picior hampa deasupra căreia fîlfîie mătasea roşie a steagului, toboşarii şi trîmbiţaşii artileriei în dolmane negre, apoi carîtele boierimii, înconjurate de paji şi coconi, zeci de carîte poleite, de rădvane cu leagăn, toate cu pologuri din piele, roşii, verzi, galbene, cu spiţele vopsite în culori vii, după carîte carele cu bunătăţi, apoi cele cu sculele de preţ şi hăinăria păzite de gărzi şi robi înarmaţi, carele cu ceaunele şi văsăria, cu buţile de băuturi şi sacii de făină, cu putinile de brînză şi peşte sărat, de icre şi cărnuri afumate, sute şi sute de care cu polog de in, ori de rogojină, carîtele şi iarăşi carîtele din care se ivesc obrazurile sulemenite ale femeilor, ori se aud scîncetele copiilor, nori de praf iscaţi de sub roţi şi copite, pleznetele harapnicelor, strigătele surugiilor, un ramăt neistovit ridicat în lumina dulce a acestei duminici de 17 octombrie a sfîntului prooroc Ioil şi a sfinţilor mucenici Uar şi Felix. În zori, nu răsărise încă soarele, spre Dunăre se năştea lumina într-un abur străveziu, în zori a chemat toată boierimea mare şi mică la sfatul de oaste. Ion Vînătare, fost cetaş al voievodului Nicoară Potcoavă, jurat să-i răzbune moartea, un moldovean din Ţara de Jos, vînos şi nelimbut, a spus în faţa sfatului ce s-a-ntîmplat acum trei zile în tabăra lui Moghilă de la Roman. Moghilă a făcut cătarea de

oaste, însoțit de Potocki. Boier Dan, biv vel vistiernicul fugit de la Călugăreni, cu Danciul ot Amărăști, cu Prigor Priboianu, treti postelnicul, cu Vlas și Gherghina, boieri trădători fugiți la Iași, au jurat credință regelui Poloniei și marelui hatman Simion Movilă, care poartă cuca domnească a Țării Românești.

— Du-ne la Roman, măria-ta, a spus din barba lui de patriarh ecumenic, Amza Leurdeanul.

Abea atunci, în zorii zilei hărăzite marșului, au știut mazîlii că vor sta în tabără la Buzău 40 de zile, să se apere de poftele lui Simion Movilă și de primejdia de a fi vasali leșilor și slugi turcilor. Abia în zorii aceștia de 17 Brumărel și-n a douăzecea duminică de la Rusalii, a simțit că se mîntuie de spaimele lui, niciodată înțelese. De spaimele noului și ale zilei de mîine, de spaimele iscate din îndoieli și întrebări, de spaimele necunoscutului; rămînînd el însuși, oșteanul, înconjurat de oșteni, hotărît să ajungă în mîine cucerind rînd pe rînd, la sabie, fiecare ceas al lui astăzi. Tot în zori a plecat la treapăt mare solia lui Ieremia Moghilă, solie condusă de boier Grigore Grădișteanu. I-a scris lui Ieremia, ca unui frate. Dar și ca unui dușman:

M-am bucurat de venirea cardinalului, că nu va fi cum a fost cu celălalt, care nu știa nici ce face, nici ce vrea. Bucurie curînd picurată în venin. A venit Ciomîrtan cu această solie, ca să ies din țară și din pămîntul acesta, căci așa este voia măriei-sale craiului, căci craiul a făcut pace cu turcii și s-au aliat, și a făcut alianță cu polonii și cu Țara Moldovei și cu Inglitera și cu Frîncia.

— Măria-ta, ungurii!

— Ungurii, Rudene.

Convoaiele de cai samarizați taie Teleajenul prin vad luînd șleahul Boldeștilor. Au să urce la Văleni, au să țină valea Teleajenului pînă sub Ciucaș, în pasul Bratocea și mîine seară, odată cu capul, au să fie la Vama Buzăului. Artileria și convoaiele boierimii și oștirii șerpuie spre Albești.

— Rudene. Repede olăcar vel șătrarului. Să nu care cumva să rămînă la noapte la Cislău. Plouă, tună, vine potopul peste el, se huluie munții, viu sau mort pune taberile la Nehoiași.

— Ungurii, măria-ta.

Căpitanul Caloian ridică sabia. Garda vînătorilor călări, în tunicile de luptă din postav verde de Bistrița, schimbă formația la trap bătut. Curtenii cu sulițele plecate pentru șarjă își pun caii în mers înapoi, făcînd pîrtie. Voievodul intră în cercul făcut de cazaci și curteni.

Singur. Poartă tunică de roşu domnesc din caragiu de Bistriţa, încheiată cu nasturi auriţi, cuşmă de roşu, din miel negru, cu subarbă din lănţug şi pelerină albastră de mătase. Iese din rînduri binecredinciosul căpitan al pedestraşilor Martin Borbely. Iese căpitanul Petnahaci Ungurul. Iese Máko, ţinîndu-şi spada cu garda în jos.

— De ce atîta ruşine, faci la noi, măria-ta?

Borbely. În cele dintîi rînduri la asalt. Crestat în slujbele lui. De cinci ani, mereu în arme. Se gîndeşte la Tudora. La mama. Numai ea a înţeles. Cine-i dă dreptul să-i ducă pe aceştia, împotriva fraţilor lor? Poate au rude apropiate în oştile cardinalului. Îşi pleacă barba în piept. Tăcere. De moarte. Caii muşcîndu-şi zăbalele. Trece zumzăind un tăune mare, cu elitrele străvezii.

— Între mine şi călcătorul de jurămînt Andrei Báthory va putea hotărî numai Dumnezeu, Borbely.

Căpitanul Borbely Martin îşi scoate pălăria cu boruri largi. Îşi şterge fruntea cu mîneca dolmanului. Máko descalecă. Căpitanul Petnahaci Ungurul se trage de mustaţa hunică. Cineva tălmăceşte ce spune voievodul. Borbely Martin priveşte munţii înzăpeziţi, poleiţi de soarele ridicat spre prînzişor. Iată conştiinţa şi trezirea la sine a acestui Borbely, îşi spune voievodul Samudaia lui. Cauza durerii. Am harul să mă aduc pe mine şi pe toţi care mă-nconjoară la această existenţă a cauzei durerii. Borbely a fost un oştean în leafă credincios şi viteaz, băutor şi curvar destul. Şi-acum, dintr-o dată, iată-l în faţa conştiinţei. Am obosit.

Căpitanul Borbely Martin îi caută privirea. Are ochi verzi, parcă plini de licheni. Şi duri.

— Estem soldat, moria-ta şi chind făcut juremînt la tine, ştiut che o dată şi odată moria-ta nu vrei se fii vasal de la Báthory. Che nu meritä. Eu şi soldat nu calchem juremînt şi onore. Dar in lupte, noi rezerve sintem. Jurăm la tine, pe steag şi spada.

O mie de suflete muncite de întrebări îi jură credinţă pe steag şi spade. Poate că unii vor dezerta. Poate că nu vor dezerta. Stau ţapeni în tunicile hărtănite de postav, în botforii de marş, daţi din belşug cu dohot, au feţele pîrjolite de vîntul şi soarele Ţării Româneşti, poate că-n adîncurile lor au ars de dorul baştinei, sînt oameni înainte de a fi oşteni cu plată de trei taleri pe lună şi el nu trebuia să se nască domn, dacă pînă astăzi n-a ştiut să-şi închidă această poartă Tao — a tuturor lucrurilor spirituale.

Tobe, trîmbiţe, Borbely şi Máko şi Petnahaci sărută mătasea albă a steagului Ţării Româneşti, mitropolitul Dionisie Rally iese din alai, e îmbrăcat în cavaler grec, are pieptar din piele neagră cu o

cruce aurie imprimată pe piept, ridică crucea de abanos și aur a Paleologilor, apoi răpăie tobele și el se gîndește la Tudora, mama, care s-a întors la Tîrgoviște; la oștile Buzeștilor care acum ar trebui să fie la Govora, gata de drum, la sentimentul de gol care-l încearcă și împotriva căruia luptă din răsputeri—poate am îmbătrînit mai mult decît îmi place să cred — trîmbițele gărzii îl scot din sine însuși, căpitanul Martin Borbely îi dă onorul cu sabia, stegarul pleacă steagul, pîlcurile de trabanți negri trec în cadență, cu muschetoanele la umăr, iar pe flancuri trec la trap bătut steagurile de haiduci călări ale lui Baba Novac, trec cîntînd un cîntec de luptă care se amestecă ciudat cu cîntecul de luptă al ienicerilor lui Ahmet Muhtar. Ienicerii și-au pus armele la harabale și acum mărșăluiesc sprinten în șalvarii lor verzi și-n ilice, cu mînecile sufulcate voinicește și-i strigă că, în sfîrșit, după patru ani în care au prins osînză, simt în nări mirosul prafului de pușcă . . . Pune pinten. Urcă la galop colnicul din malul Teleajenului. Zarurile au fost aruncate. Nici Caesar, nici Hanibal, nici Alexandru Macedon n-au purtat în flamurile lor, altceva decît orgoliile de mari căpitani. Este o lumină străvezie de octombrie prin care plutește mătasea morților, argintie și tristă. Trece munții în inima Cetății de Piatră, ocolind Ciucașul, muntele munților, cunoscut lui din treapta 31 a inițierii. Urmărește coloana convoaielor care va trece prin Albești, Urlați, Cricov, Chiojdeanca, Cislău, apoi prin pasul Buzăului, drum de care și negustători, pusă sub poruncile vel șătrarului Vasile Țîru. Cîteva steaguri de priveghetori din straja întîia, tighecenii căpitanului Mîrzea, cu poruncă să ajungă încă în noaptea asta la Crasna, să închidă pasul, să repeadă cîteva lănci la întorsura Buzăului și întîlnindu-se cu secuii să lege tabără, trimețînd iscoade spre Teliul și cetatea săsească a Prejmerului, au plecat cu două ceasuri înainte de a se învedera.

— Să trăiești, măria-ta. Să-ți fie gîndul împlinire și fapta pomenire, strigă din șa și din barba de patriarh ecumenic, boier Amza Leurdeanul. Și-a pus zaua. Călărește un roib înalt și pintenog, harnașat cu platoșă de piept și fruntar din za. Și-a pus și coiful. Este singurul mazîl care s-a-mbrăcat de luptă. Își duce scutul rotund la umărul stîng. Călărește falnic, păzit de doi oameni de oaste care-i poartă sulița și buzduganul. În urma lui călărește garda steagului, apoi mazîlii, în coloană de șase. Cavalerie ușoară de luptători încercați, semeți, îmbrăcați după cele mai fanteziste gusturi. Unii cu dolmane. Alții purtînd peste caftane blăni de rîs, ori de pardos, aduse de la Veneția pe bani grei, ori blăni de lup și de urs. Amza Leurdeanul a repezit străji de flancuri și straja întîi îndată după sfatul de oaste. Straja

doua a repezit-o la vedere . Mazilii călăresc la trap, sînt aproape două mii de săbii, scot nori de praf de sub copitele cailor şi-i urmează, tot la trap, chervanul harabalelor cu corturile şi demîncarea. Trec Teleajenul scăzut pînă-n albie, împroşcînd jerbe de stropi multicolori. Îl are pe vornicul Dumitru pe Neajlov, strajă la Dunăre. Îl are pe Amza Leurdeanul, de mîine, la Buzău, flangardă la Răsărit.
Îl cucereşte felul lejer în care călăresc mazilii. Obişnuinţa cu care urmează chervanul. De sute de ani datoresc slujbă de oaste domnului, patruzeci de zile pe an şi sutele de ani de slujbă călare şi luptă le-au intrat în sînge, le trec din tată-n fiu, au locuri anume unde se instruesc la lupta cu sabia, sulița şi arcul şi-acum se duc la Buzău ca un adaus de argumente la scrisoarea către Ieremia Moghilă. Jocul politicesc cu Moghilă s-a încheiat. Moghilă va mai face cîteva cătări de oaste scoţîndu-l în priveală pe hatmanul Simion cu cabaniţă domnească, apoi îl va aştepta pe Zamoyski. Singura întrebare crîncenă care se pune, este, cînd? Cînd va veni Zamoyski?
— Măria-ta!
— Ce-i Bălene?
— Intră în tocmeală, să-mi pot porni urma. Haide că mă prinde nămiaza şi-ai să-mi scoţi ochii că nu mă mişcai repede.
În drumul Vălenilor călăraşii domneşti, în şei, caii cu samarele, iar din tabără ies harabalele ienicerilor. Atît a mai rămas din tabăra de la Ploieşti. Nişte şătrărei cu caii la mînă arzînd gunoaiele, urmele negre ale focurilor, ogaşele lăsate de miile de care, harabale şi carîte, petecele mari de iarbă ofilită acolo unde-au fost corturile. Fiecare mare boier este în fruntea trupului de oaste pe care-l are sub poruncă. A mai rămas marele armaş în straja din urmă, să-ncheie convoiul care urcă prin Văleni, Măneciul-Pămînteni, pe sub poala de răsărit a Clăbucetului, numai pe poteci de ciobani, să iasă printre Ciucaş şi Siriul la Vama Buzăului. Adică roşii domneşti, ungurii pedeştri, haiducii sîrbi, călăraşii, el însuşi cu garda. Pîlcurile lui Walawski şi Branischi, ienicerimea, steagul de roşii al căpitanului Matei ot Brîncoveni, mărşăluiesc sub buzduganul lui Nicolae Pătraşcu, cu carîtele domneşti, curtea şi artileria. Încrederea asta pe care le-a arătat-o polcovnicilor leşi, faptul că le-a încredinţat viaţa şi onoarea curţii şi a familiei, i-a cucerit. Polcovnicul Walenty Walawski a jurat pe spadă că va ajunge la întîlnirea cu seniorul său, chiar dacă ar fi să treacă prin infern. I-a despărţit pe ieniceri de oştile balcanice. Cine ştie ce se poate întîmpla în singurătăţile munţilor. Toate trei coloanele au legături prin focuri aprinse la vîrfuri şi prin olăcari luaţi din plăieşimea locului. Nu mai poate amîna clipa asta, sfîşietoare, a

ruperii. Nu se mai poate ascunde de sine. Nu se mai poate amăgi pe sine. Totul este numai lumină diafană și pură. Ariergărzile se pierd învăluite în pulberi aurii. Lunca Teleajenului rămîne pustie. Au încălecat și șătrăreii. Undeva tocăie harnic o ciocănitoare și peste Țara Românească se bolțește cerul duios de octombrie, plin de negrăită nostalgie. Cui o lasă? Țara Românească, dulcea lui mumă, care-i simte zbuciumul și-l învăluie cu miresmele amărui ale grozamei și viețelarului, cu miresmele pămîntului înțelenit, răzbit de căldura blîndă a lui octombrie, cu aromă de frunze veștede și apă dospită sub rădăcinile sălciilor, cu boarea coborîtă din livezile delurenilor, boare cu miros de mere și povarnă și miez de nucă și rachiu nou, cu țistuit de greeri și de cosași, cu amețitoarea boare a tuturor amintirilor lui. Închide ochii trăind pînă la secătuire în amintirile legate de aceste olaturi, de care știe, simte pînă-n străfunduri, astăzi se desparte pentru totdeauna. Aude colinde și-aude slujba de Paști, aude privighetorile și-aude Oltul șusuind în maluri și vîntul plîngînd în cetini și boncăluitul cerbilor și cornii de vînătoare și glasurile plugarilor primăvara, simte aburii calzi din brazda întoarsă de plug, aude croncănitul ciorilor vestind viforniţele, Doamne, Dumnezeule, și pe Tudora, ibovnica o aude punînd cozonacii la cuptor și pe Marula zicîndu-i tată și toate curg de pe sufletul lui la picioarele calului, a lui Crivăț, care bate pămîntul cu copita și amintirile lui toate se scurg în pămînt, lacom sorbite de brazdă și el rămîne pustiit de ele, sărac de ele și de el însuși, atît de sărac că i se umezesc ochii și vel-armașul Udrea Băleanu își scoate cușma din pîntece de rîs, se închină și mormăie:

-- Hai măria-ta, pînă nu te-nrădăcinezi, că are pămîntul ăsta vraja lui și te fură și te trage sub brazdă și te-ngroapă pe-o veșnicie de veșnicii . . . Hai . .

Coboară colnicul la galop. Pe zare, închizînd-o cu vîrfurile zimțuite bătute-n dalbe așchii, zidurile Cetății de Piatră . . .

★

Amiază. Povarna domnească de la Mîneciu. Dealuri căzute din pieptul aspru al munților. Umbrele lungi ale călăreților, ale cailor, ale pomilor din livezi. Părul Maicii Domnului agățat prin crengile cu frunza pălită. Garda de vînători descalecă. Oștenii agață sacii din piele, cu ovăz, de urechile cailor. Pe-un plai coboară turmele. Se aude cimpoiul baciului. Lătrat rar, gros, de zăvod înțelept. Căpitanul Caloian îi ține scărița să descalice. Bate clopotul de la biserică. Satul se răsfiră pe coaste prin livezi, cuprins, liniștit,

învăluit în lumină şi-n mugetele blînde ale vitelor. Din vale se aude alt clopot. Din deal altul. Dintre livezi altul. Şi talăngi. Şi toace, tocăind ca de sfintele Paşti. De pe un ţanc al Grohotişului se ridică o trîmbă înfuiorată de fum negru, clăbucit.

— Semn de la al doilea armaş, măria-ta. Ajunse cu bine sub Grohotiş şi cercetaşii care-l păzesc pe valea Doftanei nu întîlniră oşti, spune căpitanul Caloian.

Descalecă... La Drajna, l-a trimes pe Marcu cu viconţii şi cîteva lănci de curteni s-o taie prin Rîncezi şi Starchiojd, la Nehoiaşi, în valea Buzăului, cu mere, cu pere, cu miez de nucă şi flori de toamnă pentru Stanca şi curtea ei. E pierită Stanca. Şi e mai bine să fie Marcu pe lîngă Nicolae Pătraşcu. I-a spus Carlo Magno de provocarea Erinei Golescu. Se află acolo şi Erina Golescu. De cînd a murit Iovanca, Marcu s-a împuţinat. Ar vrea să fie ca Marcu, tînăr, să-şi încurce calul printre carîtele cu frumoasele curţii.

În straie albe, cu plete albe de sfinţi căzute pe umeri, cu căciulile avînd semn domnesc şi pene de gotcan în mîini, pîrgarii şi cneazul Tritoiul, al plăieşimii din Mîneciu şi Bertea. În urma lor, plăieşii, Şi plăieşiţele. În văluri cusute cu fluturi de argint. Cu ciuboţele roşii. Rezemate în arce. Cneazul Tritoiul, scund, cu barba rasă, încins peste umăr cu năframa, aduce pe-un talger pîinea şi sarea. Un pîrgar abia cară o ploscă de vin de-o vadră. Ploscă nemaivăzută. Pentru uriaşi. Fluieră grangurii pe-n-trecute. Şi mierlele.

— Să trăieşti măria-ta, să-nfloreşti, să izbîndeşti, în toate să te-mplineşti. Fii binevenit.

Rupe din coltucul aburind. Înmoaie în sare. Gustă.

— Vreo stricăciune din partea oştirii, cneazule?

— De data asta ba! Trecură ca sfinţii.

— Atunci, bine v-am găsit, oameni buni... Cu plosca asta îmi luaţi minţile. Ce-mi staţi ca-n icoane. Vr-un necaz?

— Ba!

Cneazul tuşeşte cuviincios. Pîrgarii îi ţin isonul. Tuşesc cu toţii. Se schimbă de pe un picior pe altul. Îi ghiceşte. Ia plosca. O ridică deasupra gurii. Lasă vinul negru, vîrtos, să-i curgă în gura deschisă.

— Văleleu, măria-ta, se-nchină de trei ori cneazul Tritoiul. Vai de capul popii de peste munţi.

Voievodul trece plosca de-o vadră domnească, căpitanului Caloian. Uite-l şi pe popă. Cu patrafirul pe după gît. Lăţos. Cu ciubote şi pinten, încins cu brîu de piele peste rantia de şiac. Doi ţîrcovnici duc o cristelniţă mare, de aramă. Aleargă cu ea spre povarna unde

arde focul sub țevile de aramă și stau cu zecile putinile pline cu boască, împrăștiind dulce și amețitor miros de rachiu nou.

— Că doar nu vreți să mă botezați, oameni buni.

— Pe măria-ta, nu. Vrem, cu plecăciune, să-l botezi pe ăsta micu, a lu'Șoimu — păs Șoimule și tu Șoimano, pas la măria-sa și rugați-vă să se-nduplece.

S-a-nduplecat. Acum ascultă slujba, lăsînd lumina fragedă să-i cadă peste obraz. Gărzile dau răspunsurile. Șoimu plăieșu s-a bătut la Vidin, s-a bătut la Nikopole, s-a bătut la Călugăreni. Atunci era de 15 ani și l-a văzut pe Sinan pașa. Șoimana, trupeșă și vîrtoasă, c-o aluniță în obraz, i se uită-n ochi. I-l dă pe palme mirosind a uger pe ăla micul, îmburicat și rumen și grăsuliu, învelit în scutece albe legate cu panglici. Clinchet de cădelniță, mirosul de tămîie biruit de mirosul povernei și, ascuțit, sentimentul că ăștia de aici, Tritoiul și Șoimu și ăsta îmburicatul care orăcăie din bojoci cînd îl vîră popa în cristelniță și-l botează Mihai, sentimentul dureros că ei rămîn și el trece, apoi ăla micul, Mihai, devenit creștin și plăieș domnesc îl udă pe coantăș și tace cînd îl ia în brațe și-l pupă pe burta goală, pe buric, apoi rîde gros, ostășește cînd îl ridică în grinda povarnei și ostașii strigă: să-ți trăiască finul, măria-ta!

Ceterașii și cimpoierii și fluierașii, fețe de mese albe așternute pe clina dulce, cașuri, bărbînțe cu brînză, toate în tihna de la facerea lumii.

— Ne bucurăm pentru ăia, ai noștri, de te duci să-i slobozi, doamne, spune cneazul Tritoiul.

Șoimana își scoate țîța albă și plină și-i dă sfîrcul cît duda lui Mihai, care-o apucă lacom. Va să zică ei știu. Tritoiul și ceilalți, cei care rămîn, ei știu. Îl sfîșie o durere caldă, fierbinte, i se sleiește pieptul, vede un gogoloi de nor aninat de Clăbucet, bea pentru fin, pentru plăieșul Mihai Șoimu, și cînd trîmbițașii gărzii sună încălecarea, se ridică ostășește, își scoate inelul mic, cu pecetea lui, inel din aur cu efigia din platină și-l trece pe degetul Șoimanei.

— Să i-l dai finului, cînd l-o întrarma obștea întîia oară.

Ceterașii și cimpoierii merg pe lîngă Crivăț cîntîndu-i un cîntec de lume, dulce. Rămîn la povarnă cneazul Tritoiul cu Șoimu și Șoimana și Mihai Șoimu și popa și încă ce?

...Ies umbrele din codrii. Lungi. Tăcute. Dinspre Slonul, pe-o potecă prăvălatecă, doi călăreți. Unul cu sarică. Celălalt cu pălărie și pelerină. Carlo Magno. Coboară la galop. Valea îngustă urcă pe firul apei. Clăbucetul, pe stînga, se-nvăluie în lumini diafane, fosforescente. Carlo Magno răzbate greu. Călărețiii trec în șir cîte

unul. Brazi încetinați, paltini. Fagi vechi, închizînd cerul și trîmbe groase, aurii căzînd prin frunzeturile galbene și roșii, prin orgia de culori nebune și fremătătoare care-l răscolesc, așezîndu-i-se arzînde pe suflet. Velica.

Carlo Magno, repezit de prințul Marcu de la Valea Lupului, unde la amiază a ajuns artileria.

— Curtea?

— Am lăsat-o la Cislău, monseniore.

— Ienicerii?

— La cîteva mile în urma curții.

Carlo Magno îi face un raport scurt despre coloana princepelui Pătrașcu. O asemuie cu migrația unui popor, cu o cruciadă din vremea lui Filip cel Sfînt, combinată cu o trecere a Alpilor făcută de Hanibal.

— Ești prea generos, Carlo Magno... De ce te-a trimes, principele?

Doamna Stanca a imprimat curții un mers neobișnuit de repede. Monseniorul Pătrașcu are vreme să călărească în fața cavaleriei și să aducă prinosul lui cavaleresc domnișoarei Ilinca Șerban, călărind la portiera rădvanului ei și oferindu-i flori. Colonelul Walenty Walawski a împușcat un cazac de registru care-a năvălit cu pistoalele în curtea popii din Chiojdeanca, a spart lacătele beciului, a împușcat butoaiele și a băut pînă cînd a căzut în mocirla de vin care se făcuse în beci. Văzînd trupele de ieniceri, plăieșii au sunat alarma, aprinzînd focuri și sunînd în cornii de bour. A fost un spectacol unic. Trupele mărșăluiesc cu elan. Marele șătrar a împărțit cîteva buzdugane conductorilor de la artilerie și s-a ciorovăit cu senor Vicenzo Bombardier Mantovano, spunîndu-i că putea să-și pregătească cîteva atelaje de rezervă, dacă caii artileriei sînt hrăniți prost, subalternii lui vînzînd pe sub mînă tainul de ovăz. Mai ales condotierul Cosma Capponi se ține de asemenea furtișaguri, iar el, marele șătrar, dacă-l prinde, îl castrează și-l vinde tătarilor.

— Și Mantovano?

Mantovano este prea preocupat de lentilele și luneta pe care i-a încredințat-o Galilei, să se poată ocupa de un mascalzone cum este Cosma Capponi, monseniore.

Dintr-o dată coloana se oprește. Căpitanul Caloian arată undeva, spre o poiană din coasta Clăbucetului scăldată în lumină. În liniștea împietrită, sub lumina arzîndă în vîlvori seci, se înstăpînește boncăluitul unui cerb. Cerb bătrîn, stăpîn pe ciurdă de cerboaice, rău. Carlo Magno se descoperă. Iată-l în poiană, măreț, legănîndu-și coarnele poleite de soare, cu blana ruginie, scoțînd aburi pe nări, uriaș. Oștenii

îl privesc ca pe-un duh al muntelui. Voievodul știe că-l încearcă Țara. Mereu îl încearcă. Un corn. Aspru. Alt corn. Apoi cornul avangărzii sunînd „olăcar străin, de grabă la măria-sa". Cornul gărzii răspunzînd «să treacă». Pe coastă, printre stînci și trunchiurile uriașe de fagi, printre ferigi și-n lumina sîngerie a amurgului, călăreți.

— Săcuii, măria-ta, spune căpitanul Caloian.

. . . Își aduce aminte de trecerea Dunării la bordul corăbiei *Rîndunica*, în noaptea aceea uleioasă, cînd încă credea în *Planul Bizantin*. Acolo, peste Dunăre, istoria lucrase veacuri de-a rîndul împotriva renașterii Bizanțului, ori a unui imperiu vlahobalcanic. El uitase asta, ori se lăsase îmbătat de strălucirea ameţitoare a planurilor urzite de arhonți. Se lăsase ameţit de grandoarea unui imperiu imaginat de Andronic Cantacuzino și de perfida dibăcie a mitropolitului Dionisie Rally care-și imaginase popoarele balcanice doar ca pe niște unelte capabile să-l ducă în scaunul patriarhal al lumii ortodoxe. Le răscolise înfiltrîndu-le speranța eliberării, răscolindu-le patima libertății și a demnității. Atunci a crezut în sacra lui chemare eliberatoare. A visat, nebunește, purpura imperială, pe un tron al unei lumi libere, aici în răsărit. Și-a plătit nebunia cu sîngele lui. Istoria lucrase în alt sens aici și el n-a înțeles asta decît la Sofia, cînd i se deschideau pasurile Balcanilor spre Adrianopole, ori Constantinopole.

Noapte de octombrie, rece, între Siriul și Ciucaș.

Tabăra într-o poiană. Corturi. Caii la conovețe. Stele reci. Munții. Codrii. Și, zdrobitor, greu, sentimentul istoriei. Într-un fel ciudat, rădăcinos și mineral, de-o consistență aspră, de-o luciditate stranie. Sentimentul că se resoarbe în tot ce-l înconjoară. Că barba hirsută a vel-armașului Udrea Băleanu este un fel de a fi identic cu mustățile săcuiești ale războinicului Peter Domokos așezat pe șa, că aici, sub Ciucaș și stele, istoria a lucrat veacuri, în adîncă și grăitoare taină să-l pregătească pe el și că Cetatea de piatră este o realitate căreia el nu-i aduce decît consfințirea. Nici un zgomot, decît prăvălateca rostogolire a pîrîului, vuind surd printre bolovani. Nici un foc. Doar lumina feștilei de război. Și ei. Emerik Bek. Thomas Bek. Emerik Lazăr. Ianos Gereb. Și frater Sandor, părintele gvardian din Ciuc. Cu istoria lor care-a lucrat alături de istoria celor din Țara Bîrsei. A Amlașului și Făgărașului. A Hațegului și Crișurilor și Maramurășului și Tîrnavelor. Recunoaște pașii lui Baba Novac. Șoaptele gărzilor. Pașii lui Simion. Intră Baba Novac pe sub polog. Îi întîlnește privirea. Baba Novac înțelege. Baba Novac a înțeles încă de la Sofia. I s-a stins lucirea de halucinat din priviri. I s-a stins de atunci. De la Sofia. Cînd a murit din sine și de la sine *Planul Bizantin*.

Peter Domokos raportează ostășește. La Întorsura Buzăului s-au strîns două mii de săcui călări. Au legat tabără ieri, cînd a picat olăcarul măriei-sale. Șase mii de săcui din scaune coboară pe Olt, la Ozunu. Au închis pasurile spre Moldova cu străji și olăcari. Nu se simte mișcare din partea lui Ieremia Moghilă. Căpitanul Pongracz Senneyey este îmbîcsit de slugărnicia slujbașilor, care pentru privilegiile lor sînt în stare să-și lapede muma și obîrșia și limba. În schimb, peste o sută de dogari săcui, dulgheri de case și mobilă, și altă sută de potcovari și arămari sînt la cetate la Gherla, la Chioar, Cluj, Deva, Brașov și Bran, la Sibiu și Mediaș. Sașii, dușmanii lor imemoriali, i-au lăpădat și dincolo de ziduri. Pe unii. Aceia s-au aciuit pe unde-au putut, prin ulițile românești. Alții au izbutit să se-nfiripeze pe lîngă porțile cetăților. Dar nu numai asta vrea să spună Peter Domokos. Știe. Simte. Peter Domokos, războinicul splendid, cu pletele albe căzînd pe gulerul de piele al surtucului, înalt și necocîrjat de ani, pare mistuit de-o neliniște nebună, ca și cînd nu i-ar veni să creadă că se află în cortul domnesc, sub Ciucaș și munții de la hotar. Îi tremură bărbia. Se stăpînește greu. Nu-și găsește loc mîinilor mari, puternice și el își aduce aminte de neliniștile asemănătoare care l-au bîntuit pe Baba Novac la fiecare trecere a Dunării, ori pe Deli Marco Dubrowniki, ori mistuitoarea patimă care-a dus-o la moarte pe Iovanca Rudnik de Zagubica și știe cum se numește această nebunie lucidă, pentru că el însuși se lasă mistuit de flăcările ei, de atîția ani; iar dacă acum și-o stăpînește mai bine, nu este din pricină că flacăra ei s-a micșorat, ci pentru că, el este domnul.

Atunci se-ntîmplă gestul acela cumplit și mistuitor, gestul acela care-l înspăimîntă, care-i trece lui răspunderea miilor de vieți ostășești, ca și răspunderea în fața timpului și-a istoriei, gestul acela isvorît din conștiința că el este alesul, că el întruchipează gîndurile acestor oșteni și ale poporului lor, că el s-a ridicat la lumina adevărului lor străvechi pe care-l spune răspicat și-l afirmă cu sabia și viața lui, pe care-l afirmă în fața tuturor stăpînitorilor ca pe un adevăr de neclintit, cărora ei își dăruiesc sîngele; Dumnezeule, iată Samudaia acestui Peter Domokos care dintr-o dată îngenunche, îi apucă mîna, i-o sărută cu un spasm, apoi într-o cutremurare a umerilor și un plîns mut, înăbușit, își lipește fruntea de dosul palmei lui și stă acolo, cocîrjat asupra stîngii lui, pe care și-o apasă pe frunte, în vreme ce căpeteniile săcuiești stau în genunchi, plecîndu-și capetele.

Iată-l din nou investit cu acea cumplită danie de încredere și vieți omenești, încrezătoare în adevărul străvechi al dreptății pentru care s-a ridicat pe uranisc, steaua lui.

Noapte de octombrie rece, între Siriu şi Ciucaş.
Sub munţii din cununa Cetăţii de piatră.
Ştie.

A bătut ceasul. Ceasul cumplit al adevărului vieţii lui. Aude. Dincolo de tăcerea solemnă în care primeşte jurămîntul de credinţă al săcuilor, aude dezlipindu-se din stînci şi vreme, glasurile mineralizate coborîtoare din Zamolxis. Se înfioară. Se lapădă de sine, şoptind cutremurat:

— Iată-mă! *Okale mie, o vimi a om*! Sînt Io Mihail, coborîtorul din leagănul Cetăţii de Piatră. *Ehove*!

10

— *Ehove*!

Miile de glasuri ale Cetăţii de piatră ieşite din minerala împietrire a *Războinicilor* ciopliţi în stînca Ciucaşului, de jur împrejurul căldării uriaşe, închizînd-o în cerc. La al doilea ceas după miezul nopţii, în crugul dinspre limpeziş al Zilei Lupului, luni 18 octombrie 1599 de la Hristos; ani curgători de la facerea lumii 7107...Fratele lui, Petre Cercel, a fost un iniţiat. L-a iniţiat Iglisia în anii de exil în Rhodos, Cipru, Damasc şi Alep. Altfel nu şi-ar fi luat drept titlu acel *Petrus Demetrius princeps et haeres Magnae Valachiae*. Poate, la curtea Poloniei, la Florenţa mai ales la Paris, a avut loc trădarea Iglisiei şi trecerea de partea Zidarilor care-au lucrat la Istanbul pentru a-l face domn. Iglisia s-a răzbunat oprind apusul la porţile acestei Magnae Valachiae, a cărei întruchipare de fapt îi este hărăzită lui.

A urcat potecile Ciucaşului, fără glugă, călăuzit de un Închinător necunoscut, în rantie de călugăr. Caii de munte ştiau drumul. Codrii au rămas jos, negri şi dintr-o dată s-a înălţat spre cerul înstelat pieptul de piatră al muntelui. Stînci uriaşe, albe, spălate de lumina argintie, rece, a lunii. Stînci uriaşe, după stînci uriaşe, ridicîndu-se unele pe umerii celorlalte şi mereu unele din altele crescînd spre cer, albă zidire de piatră şi veşnicie. Închinătorul s-a oprit într-o padină. El a simţit un fluid aspru trecînd peste padină. N-a fost un vînt de la goluri. A fost altceva. O mişcare a conştiinţei spre sine, o întoarcere a stării de veghe dinspre înafară, spre înlăuntru şi-n clipa aceea s-a simţit uşor, conţinîndu-se în lucruri, firesc, el însuşi fiind parte şi tot al Cosmosului.

— *Ehove!*

Iată aici, în Ciucaș, lucrarea pentru veșnicie a zamolxienilor. Generațiile cresc unele după altele, ridicîndu-și conștiința spre lumina cunoașterii, adăugîndu-se unele altora, într-o zidire a Omului spre sine însuși.

— *Ehove!*

Poteca urcă sinuos spre zidul de piatră, crescut din stîncă peste stîncă. A mai umblat pe aici, în vremuri străvechi pe care le cunoaște eul său, de la conștiința de sine *Mahatma*, conține tot.

Iată, i s-a deschis urechea interioară și poate percepe vibrațiile subtile ale universului.

— *Ehove!*

A ajuns în fața Porții de răsărit. Două stînci uriașe, verticale, vegheate de doi războinici zamolxieni ciopliți în piatră, luminați de doi închinători, cu facle. Pe acest drum al Răsăritului s-au schimbat științele Memphisului, ale Atenei și Sarmisegetuzei, cu științele din leagănul omenirii, Pamirul. Pe această Poartă au plecat spre Lahore și Tibet preoții lui Zamolxis, chemînd popoarele Răsăritului, să apere Cetatea de piatră și secretul numărului patru. Pe această Poartă au venit să se adape la știința Marelui preot cei care întruchipau creanga de răsărit a arborelui Poporului.

— *Ehove!*

Nimeni la Poartă.

Descalecă.

Iată capătul potecii.

Nu s-a îmbrăcat în penitent. Poartă veșmînt ostășesc, cușma de roșu, cizmele cu pinten și sabia.

— De ce-ai venit în straiul tău trecător, o Închinătorule, întreabă un glas din întunerec.

— Este straiul care mă îmbracă, atîta cît sînt și cît însemn.

— Îl ridici deasupra tuturor, prin semnele tale de domn trecător?

— Sînt eu, în timpul meu pe care-l însemn cu voința și gîndurile mele.

Tăcere. Se află dincolo de Poarta de la răsărit, pe fundul rotund al unei căldări uriașe, înconjurată de stîncile crescute unele din altele.

— *Ehove!*

A trecut dincolo de văzute, în lumea însăși a nevăzutelor. Pășește pe potecă. Potecă albă săpată pieziș în coasta de piatră a căldării. Urcă. Poteca urcă în spirală, de jur-împrejurul căldării.

Urcă!

Dintr-o dată se lapădă de timp. Sînt de jur-împrejur, săpaţi în stîncă, ori trăitori în stîncă, *Războinici* bărboşi, privind spre miază-zi, alţii spre apus, alţii spre miază-noapte, alţii spre răsărit. Acelaşi tîlc. Veghetorii spre patru zări, hărăzind miezului, veacurile de devenire. Urcă spre lumina rară, fulguită din stele, într-o linişte minerală. Jos, sub picioarele lui, tot mai negru, întunericul din mijlocul Cetăţii de piatră. Urcă în afară de timp, ori poate în chiar inima timpului.

— *Ehove*!

Iată-i. Ciopliţi în stîncile de la vîrf, uriaşi, cu feţele veşnicite. Cei patru. Căpeteniile veghetoare peste vreme, ale celor patru ramuri dacice, scrutînd veacurile şi cele patru porţi deschise spre inima Cetăţii de piatră.

— *Ehove*!

Iată-l. *Marele Războinic*, căpetenia, unul şi de-o fiinţă cu neamul. Izbucnesc facle. Pe toată spirala urcată de el, luminînd capetele *Războinicilor*, capetele Celor patru, iar la picioarele lui izbucneşte un foc albastru, rece, care i se prelinge pe piept, pe obraz, aruncîndu-i umbra pe chipul *Marelui războinic*.

— *Ehove*! Iată alesul!

Glasuri vechi, glasuri ieşind din licheni şi stînci, glasuri rostind cuvinte dace şi france şi străvechi cuvinte româneşti, cărora le pierde înţelesul, pentru că, abia rostite, se sting în tăceri negre şi dintr-o dată, jos, pe fundul căldării izbucneşte un soare alb cu patru raze, cu douăsprezece raze, cu douăzecişi patru de raze.

— *Ehove*!

Soarele se stinge. O clipă de întunerec. O flacără albastră ţîşnită pe creastă.

— *Ehove*. Iată-l. Uriaş. Cioplit în munte, *Elefantul*!

Altă flacără albastră.

— *Ehove*! Iat-o. Uriaşă. Cioplită în munte. *Cămila*.

Altă flacără albastră.

— *Ehove*! Iată-l Uriaş. Cioplit în munte. *Leul*.

Altă flacără albastră.

— *Ehove*! Iată-l. Uriaş. Cioplit în munte. *Sfinxul*.

Priveşte în jos. Soarele cu douăzeci şi patru de raze se stinge. Se sting faclele care-i însemnaseră drumul pînă la vîrf. Se simte dintr-o dată agăţat deasupra golului negru, deasupra hăului negru de sub picioarele lui. Se simte dintr-o dată cu picioarele atîrnînd deasupra hăului. Cu o mişcare pripită îşi aruncă mîinile în lături. Se prinde de o tufă aspră, plină de ghimpi care-i sîngeră podul palmelor. Se zgreapţănă spre *Elefant*.

— *Ehove!*

Tîlcul *Elefantului.* Puterea înțeleaptă. Se zgreapțănă pe stînci colțuroase, printre ghimpi care-i sfîșie veșmintele, se tîrăște spre *Elefant* și dintr-o dată flăcăruia albastră se ofilește și moare. Întunerec lipit de luminile ochilor. Orb. Ah! Iat-o! *Cămila!* Și golul pe care-l simte sub genunchi, golul nesfîrșit al morții. Asudă sudoare de sînge. Se tîrăște pe coate. Stîncile îi zobesc pieptul. Se tîrăște spre *Cămilă*, agățîndu-se cu mîinile de rugii care-i sfîșie carnea. Și nici un glas! Și nici o suflare de om!

— *Ehove!*

Tîlcul *Cămilei.* Răbdarea. Se zgreapțănă pe stînci colțuroase, printre colții care-i flenduresc veșmintele, se tîrăște spre *Cămilă* și dintr-o dată flăcăruia albastră se ofilește și moare. Întuneric. Orb. Cuprinzîndu-l spăimos, în golul care i se cască sub genunchi. Ah! Iată-l! *Leul!* Măreț în stînca care-l veșnicește, aici, în inima Cetății de piatră. Și golul pe care-l simte sub pîntec. Asudă sudoare de sînge. Își simte barba năclăită de sînge. Se tîrăște. De-o veșnicie. Stîncile îi sfîșie carnea. O tăcere de moarte. Hăul cuprinzîndu-l într-o sleire de moarte.

— *Ehove!*

Tîlcul *Leului.* Puterea nobilă... Se zgreapțănă pe stînci tăioase care-l taie în carne vie. Se tîrăște spre *Leu*, cu o lăcomie însetată, cu o putere sleită și dintr-o dată flăcăruia se ofilește și moare. Întunerec. Negru, spăimos, orb. Ah! Iată-l!... *Sfinxul!* Și golul pe care-l simte sub piept. Jumătatea trupului îi atîrnă în gol, grea, de piatră, jumătatea cealaltă, vie și fremătătoare se agață de stînci și rugii de munte. Asudă sudoare de sînge. Își simte globii ochilor plutind în sudoarea de sînge. Se tîrăște. De-o veșnicie de veșnicii. Într-o tăcere cumplită, în care-și aude sîngele țîșnindu-i prin piele. Moare!

— *Ehove!*

Tîlcul *Sfinxului.* Puterea tăcerii. Inițierea... Se zgreapțănă pe stîncile colțuroase, care-l taie pînă la os. Se tîrăște spre *Sfinx* cu cele din urmă puteri, lacom de tăcerea lui misterioasă, lacom de tăcerile veșnice, lacom de veșnicia tăcerilor, lacom de moarte, de odihnă, se tîrăște sleit, cu sîngele șiroind din toate ranele, lacom să se lapede de sine, înspăimîntat de singurătatea lui cumplită. Nu mai este nimeni. Nu mai este nimic. Doar o conștiință vie a durerii. A neîmplinirii. Doar o nedesăvîrșire, tinzînd arzător spre împlinirea în tăcere. De data asta flacăra albastră nu se va stinge. De data asta, iată, întinde mîna însîngerată spre ea, mîna zdrobită și cînd se ridică cu pieptul pe laba de piatră a *Sfinxului*, flacăra se ofilește și moare.

Se prăbuşeşte în hăul negru, uleios!

Stelele.

Licăritoare.

Este singur, sprijinit în sabie în faţa *Marelui Războinic* scăldat în recea şi dalba lumină a lunii. Îi pipăie obrazul de piatră, ciuruit de vînturile şi pulberile veacurilor.

— *Ehove!*

A înţeles. Visul lui l-a făcut să rămînă singur în vreme şi peste vreme. Jos, la picioarele lui, în întunerec, nevăzuţi lui, poporenii Cetăţii de piatră.

— *Ehove!*

Stelele, puzderie, vîntul de la goluri, Ciucaşul cu zidurile lui de piatră şi un glas sugrumat:

— *Okale mie o vimi a om!*

Papahagi. Cu caii de munte la mînă.

Vede focurile de tabără din vale. Spre răsărit, sub Siriu, al roşiilor, haiducilor sîrbi şi gărzilor lui. Spre apus, miazăzi, în pasul Bratocea, focurile taberelor lui Papahagi. Morovlahii. Albanezii. Spre miază-noapte pălălăile abia ghicite pe depărtare ale taberilor săcuieşti de la Întorsura Buzăului.

— *Ehove!*

Marele Războinic îi suflă în ceafă, abur rece care-l schimbă în stană de piatră. Ştie. Se smulge greu din stana care-i luase chipul. Încalecă. Peste *Magnae Valachiae*, rotundă, crescută din cele patru ramuri dacice, luna îşi fulguie alb, lumina rece de octombrie.

1

Timpul.

De opt zile încearcă să descifreze sensurile timpului. De opt zile încearcă să înţeleagă realitatea pe care-o trăieşte, legînd-o de veşnicia simbolurilor descifrate sub tăcerea aştrilor, sus, pe Ciucaş, acolo unde Zamolxis a hotărît să nemurească gîndurile lui despre Cetatea de piatră. În cea dintîi zi au fost secuii. La Întorsura Buzăului, cei din scaunul Kezdy, călăreţi împlătoşaţi cu platoşe din piele de bivol; artificieri, săpători şi puşcaşi. Trupe de *szabadlegény* şi *segitolegény*. El a intrat în tabăra secuiască călărind în fruntea gărzii, venind dinspre Vama Buzăului. Îl trimisese pe Baba Novac, cu patru mii de suliţe să-i apere flancul stîng. Adică să iasă la Tîrlungeni. La Satulung să se întîlnească cu flancgarda venită pe valea Doftanei şi, pe sub muntele Vaida, să lege tabără la Dîrste şi să-l aştepte pînă cînd va trece de Prejmer. Atunci a cunoscut-o, după atîta amar de ani pe Stanca. Prin olăcari şi focuri aprinse în munţi a făcut în aşa fel încît coloana artileriei, curţii, ienicerimii şi convoaielor să intre în Întorsura Buzăului odată cu el. Tabăra secuiască era legată pe celălalt mal al Buzăului, pe un tăpşan prăvălatec, avînd în mijloc un stejar uriaş. În fruntea coloanei, călare, cu Niculae-Pătraşcu în stînga şi Florica în dreapta, Stanca. Nu-şi poate şterge nici astăzi imaginea aceea de neînchipuit, curtea călare, femei şi coconi şi jupîniţe, pajii cu suliţele şi praporii boierilor, rochiile de hetaia roşie şi camocat, sucnele verzi, aurite, hăţuştile de atlas roşu, coantăşele albastre, giolgiurile şi pălărioarele de Bratislava şi de Pojon cu văluri străvezii, şeile de safian, valtrapurile ţesute cu fir şi herbul caselor boiereşti, o revărsare nebună de culori pe fondul arămiu al codrilor şi sub cerul limpede de octombrie, cer cu gust de toamnă, amărui, şi sus, crestele omătuite, vegheate în acea zi dintr-o depărtare senină şi mistuitoare, de Ceahlău.

A fost o clipă cînd s-a smuls din sine şi s-a dăruit încîntării aceleia ostăşeşti, vechi şi binecunoscută, plăcerii lui de a vedea bogăţia

strălucind în straie şi arme, în culorile vii ale uniformelor, în bărbătescul reapăt al cailor încomaţi, în scîrţiitul afetelor, pocnetele harapnicelor, n aspra chemare a trîmbiţelor şi cornilor.

Timpul.

Poate că undeva, dincolo de munţii Făgăraşului, dincolo de Negoiul, se năzăreşte lumina lăptoasă a acestor zori de 26 octombrie, zi a sfinţilor mucenici Terentie şi Neovila şi a acelui ierarh Firmilian despre care nu ştie mare lucru. Se răsuceşte pe blana de urs spre Stanca. Doarme adînc, cu cămaşa ridicată pînă sub sînul rotund şi plin. I-a simţit toată noaptea pîntecul fierbinte lipit de şale şi piciorul cărnos, vîrtos, încolăcindu-i picioarele. Îi alunecă palma pe şoldul mătăsos, pe pîntec, i-o prelinge pe sîn, i-o strecoară pe sub cămaşa de borangic pe umărul rotund, pe ceafă, Stanca geme,şopteşte ceva, îl sărută pe colţul ochilor şi adoarme iar, greu, fornăind uşor, femeieşte.

Timpul.

Nu schimbase nimic în cele obişnuite ale curţii. Coconii avuseseră prilejul să-şi arate jupîniţelor meşteşugul la călărie. Boieroaicele stătuseră cu ochii cît cepele să vadă care dintre nevestele nurlii vor cădea în păcat cu polcovnicii fercheşi ai lefegiilor, ori care din roabele de la convoaie vor fi poftite de cei apropiaţi domnului. Iscoadele i-au raportat toate mişcările prinţului Marcu, care-a învăluit-o pe Erina Golescu cu o gingăşie plină de discreţie. Erina Golescu a îmbrăcat strai bărbătesc, călărind între oamenii de arme ai Golescului, sub praporul neamului ei. La Crasna, Ilinca Şerban a încălecat. Întovărăşindu-se cu Erina Golescu şi alte trei jupîniţe, călări au ieşit din convoi, apucînd o padină şi un picior de plai spre Vamă. Le-a întors doamna Stanca printr-un copil de casă, ruşinîndu-le în faţa curţii, la popas. Vasile Ţîru a ţinut toată tabăra sub harapnic. Pe Iorgu Cîlnişteanu, cocon slujind la copiii de casă, l-a prins noaptea ieşind de sub o căruţă a păhărniciei. A adus gărzile. Sub căruţă, într-o şubă au dat de-o ţigancă, Roaiba, stricată şi cunoscută la păhărnicei. Pe cocon l-a purtat în izmene, între făclii, prin toată tabăra cu toboşar, pentru că era de slujbă la cvartirul prinţesei Florica. Îşi lăsase acolo un prieten. Boier Cîlnişteanu, tatăl lui Iorgu, a sărit cu sabia la vel şătrarul Vasile Ţîru, retezîndu-i pana de la căciulă. Vasile Ţîru şi-a scos săbioaia, l-a dezarmat pe Cîlnişteanu şi l-a aruncat în lanţuri. L-a scos de-acolo Marcu, împăcîndu-i.

Timpul.

Rotitor şi-adînc şi-nţelept.

Săcuii.

După cătarea de oaste i-a văzut în şei, războinici, cu bun tarhat de război. Scări pentru asaltul zidurilor, fașine, hîrleţe şi tîrnăcoape, muschetele în învelitori din pînză de in fiartă în ulei de in, pungile de pulbere, cîte douăzecişipatru de încărcături pentru fiecare puşcaş şi altceva, dincolo de rînduiala ostăşească în spatele căreia l-a ghicit pe bătrînul şi morocănosul căpitan Albert Király, « retras » la castelul său. Acel ceva definitiv, crescut în timp, devenit în timp, trecut lui de căpeteniile săcuilor, răspunderea vieţilor acestor războinici şi nici asta, ci altceva mult mai adînc şi cuprinzător, faptul că ei şi l-au recunoscut domn şi nădejde; că au văzut în lupta alături de valachi chezăşia fiinţei lor în aceste olaturi, pentru că a fost un ceas de înălţare, ceasul cînd i s-au juruit pe viaţă şi moarte săcuii, acolo sub stejarul uriaş de la Întorsură, s-au juruit pe sabie şi steag, au cîntat un cîntec de luptă, apoi au jucat un joc îndrăcit bărbătesc şi sălbatic; iar Peter Domokos a-ngenuncheat la picioarele Stanchii, i-a sărutat mîna şi i-a cerut învoirea să intre în garda măriei-sale doamna, care-şi primejduieşte viaţa alături de gloriosul său soţ. El şi o mie de săcui se leagă, aici sub acest cer, să se lase tăiaţi în bucăţi pentru a apăra viaţa doamnei şi a copiilor săi. Este cel mai adînc semn de dragoste şi credinţă, pe care-l putea da săcuilor, măria-sa domnul. Peter Domokos şi-a adus aminte că măria-sa, doamna, a venit şi la sfatul de taină, în codru, la o vînătoare a măriei-sale, cînd s-au legat cu jurămînt unii de alţii. Doarme aici, răzgîiată de aceste nopţi în care s-au regăsit, el mulţumindu-i astfel pentru bărbăţia ei, fără să uite uneltirile cu Tudora împotriva Velicăi, nici ce s-a petrecut în poiana aceea de codru, după ce s-au întors din cortul săcuilor, cînd s-a dus ea, doamna în cortul Tudorei, i-a poruncit să se dezbrace şi-a sărutat-o pe piept, recunoscîndu-i frumuseţea.

Timpul.

Ce-a-nsemnat în timp, şi ce-a fost în timp, Stanca? Nu prin ea a intrat în ţesătura asta a Buzeştilor şi Rudenilor şi Calomfireştilor, în ţesătura care l-a adus la tron? Ce-a fost în timp, Stanca? Doar o treaptă spre sine însuşi? Şi doar muma copiilor lui legiuiţi? Atît? Cosiţa grea a femeii îi gîdilă nările. A rămas olteancă Stanca, dincolo de subtilităţile curţii. Se dă şi acum cu busuioc, cu flori de cîmp şi ulei de migdale, aromind dulce şi aţîţător, cum dulce şi aţîţător doarme lîngă el, trecîndu-i degetele prin somn, peste pieptul gol şi păros. O nedreptăţeşte?

Timpul.

El însuşi, dincolo de Teliul, cînd s-a arătat adevărata faţă a lucrurilor, odată cu coborîrea spre Prejmer a celor şase mii de săcui ridi-

:ați din scaune de olăcarii repeziți de Peter Domokos de la Întor-sură. Călăreți sălbatici arzînd satele săseşti spre Hărman şi Sînpetru. Dangătele clopotelor. Sătenii închişi în bisericile-cetăți. Roate de cazaci scăpați de sub steaguri prădînd spre Budila şi Dobîrlău. Punînd foc. Răpind şi batjocorind femeile iobagilor. Şi dintr-odată, iobagii, români şi unguri, săcui de-a valma, călări pe cai fără şele, împînzind drumurile, ieşindu-i în cale cu flamuri făcute din ştergare agățate de coase, ori de țăpoaiele de carpen ascuțite cu barda, cu săcuri uriaşe de crăpat butucii în mîini, binecuvîntîndu-l, popi în opinci şi rantii de şiac aţîţîndu-i să-i despoaie pe nemeşi de averile hrăpite silnic. Contesa Erzsebet Bogathy, parcă a cunoscut-o la curtea lui Sigismund, goală, tunsă, dată prin dohot şi fulgi după ce-au siluit-o iobagii, castelul de la Dobîrlău în flăcări, slujitorii spînzurați de goruni, hambarele sparte, grîul vămuit, vămuite pivnițele cu vinuri în care s-au înfundat cazacii repeziți să potolească iobagii, flăcări spre Ilieni, flăcări spre Băcui.

Timpul.

Răzbunîndu-se pe sine. Nu şi-a putut împărți oştirea în tot ținutul, să apere castelele nemeşimii. Şi nici n-a vrut-o. Pe contesa Erzsebet Bogathy a luat-o Stanca în curtea ei. Contesa, i-a spus Peter Domokos, chiora toate fetele iobage pe care le poftea nobilul ei soț după dreptul primei nopți, le chiora cu un cosor de altoit — contesa pe jumătate nebună, cu simțurile trezite de vîrtoşenia iobagilor, se dă cu neruşinare soldaților şi Stanca a pus-o sub pază, într-o carită ologită de pietroaiele drumului.

20 octombrie. Prejmer. Cetatea-biserică. Săcuii vor să ardă tîrgul. Saşii sînt împreună cu nemeşii, duşmanii lor de moarte, cu toate că, numai ungurii, saşii şi săcuii au dreptul să hotărască în Statele generale. În fiecare zi de marş, a pătruns mai adînc în ceea ce de fapt este Transilvania. N-a zăbovit la Prejmer, unde căpitanul săcui Francisc Lugasy voia să-i arate cum ştiu ei lua o cetate. Amiază. În fața porților Braşovului. Închise. Marcu Schonkabunk spunîndu-i că acum va avea loc o comedie săsească, căreia el să-i răspundă cu altă comedie, de zece ori mai iscusită. Săcuii l-au conjurat să jure, la fața Prejmerului, că de îndată ce se va înstăpîni, va dărîma din temelii cetatea Varhely, ridicată de Ion II Zapolya împotriva lor. A jurat. Acum stă în luncile dintre Dîrste şi Stupini, pîlcuri de călăreți trec la galop pe sub zidurile ocupate de archebuzierii saşi şi dinspre Şchei, coboară pe sub Tîmpa, călări, îmbrăcați în straie albe, cu preoții în odăjdii, românii şcheieni, fluturîndu-şi prapurele şi cîntînd pre românește dalb cîntec de slavă şi mărire.

— Bine-ai venit, măria-ta, ocrotitorule și izbăvitorule, spune episcopul Miha, în vreme ce clopotele Bisericii Negre bat a spaimă și la toate turnurile cetății sticlesc coifurile și armele archebuzierilor. Îi primește în cortul domnesc, așezat sub Dealul Melcilor pe pîrîu, dincoace de iazurile cu pește unde-au năvălit lefegiii împungînd peștele cu sulițele, bălăcărind cu gălețile, cu plasele pentru fîn, lărmuind și suduind. Episcopul Miha, cărturar și-nțelept, împreună cu domnul Țevriș judele, cu un Stinghe, neguțător, cunoscut dinaintea domniei. Cu pîrgari cărunți, avînd pletele retezate pe umeri. Episcopul Miha îi spune că lefegiii lui au ucis azi-noapte cărăușii și oamenii neguțătorilor veniți la bîlci. Au ars casa lui Beldy, copil din flori al Mihnei.

— Au nu venit-ai măria-ta, ca dezrobitorul neamului nostru și nu este Șcheiul, mărite doamne, unul din leagănele lui, nu aici, în Șchei durat-am noi cetate a sufletului nostru, tipărind cărțile cu sfîntă slovă românească și nu aici ridicat-au zidire sfîntă fratele măriei-tale Petru și danii dat-a repauzatul întru Domnul, vodă Aron și nu aici priveghează cu dulce veghe, Velica-doamna?

Timpul.

Și el, robul neputincios al timpului său. Zadarnic olăcari. Zadarnic patrule de roșii și călărași domnești. Cazacii au înnebunit. Neplătiți de o lună, scadența vine abia la 1 novembrie, ies din coloană pe steaguri, ori din tabere, unii i-au slujit lui Sigismund, știu locurile, bat satele, le pradă, unde găsesc împotrivire le pun foc și se-ntorc în tabără, ori în coloană, cărînd pe cai pilote și straie, hamuri și icoane de argint, velințe și stofe, fecioare și femei, cazane de aramă, în vreme ce alții mînă cu sulițele oi și porci, vite cornute și cai. Poartă galițe legate la șei, că s-a umplut tabăra de fulgi, de măcăit, de gîgîit și cotcodăcit. Știu ei sașii de ce stau dincolo de ziduri, fluturînd mari flamuri albe. I-a poruncit vel paharnicului Radu Șerban să ia o mie de roșii, să treacă pe sub Bastionul Țesătorilor și să vegheze asupra Șcheiului, ca nici o vătămare să nu se-ntîmple oamenilor lui. Acest Beldy, fecior din flori al Mihnei-Turcitul, a avut mai de mult niște răfuieli cu Buzeștii. Cine-o poate ști de ce i s-au aprins casele?!

— Vreau să ascult vecernia la sfînta biserică a Șcheiului, sfinția-ta, Miha, i-a spus.

Miha avea privire ageră, de haiduc. L-a rugat să-i potolească pe iobagi. I-a spus să repează înainte umblători prin satele românești de sub munte, pînă la Sibii, la Rășinari. De-acolo să pornească alți înainte umblători pînă-n Hațeg. Să stea fiecare la locul lui și

să aştepte îndreptările lui domneşti. Auzind de « înainteumblători » episcopul cu sprîncene şi privire de lotru a închis pleoapele, smerindu-se. Era deci al Iglisiei. L-a întrebat:

— Oare n-ai venit să aduci mîntuirea neamului nostru, doamne?

— Pentru asta am venit. Sfinţia-ta o ştie. Timpul însă, nu se lasă călcat decît de timp.

Episcopul a făcut semnul crucii asupra lui şi a tăcut. El i-a cerut judelui Ţevriş să găzduiască în Şchei, la case vrednice, jupînesele, coconii şi jupîniţele curţii sale. Tocmeala se va face de fiecare boier, după trebuinţele pe care le are. La iarnă, va trimite la iernate oşteni credincioşi şi nejefuitori. Să-i aibă domnul Ţevriş la vreo trebuinţă şi nevoie cu saşii. Era o zi însorită, ardea Tîmpa în vîlvori de sînge şi în sunetele trîmbiţelor s-a deschis poarta mare a cetăţii, ieşind pe ea juraţii Valentin Hirschel, rudă cu Luca, cel cu cărţile româno-slavone, cu Chiril Greissing, cu daruri purtate de reprezentanţii breslelor, unii ducînd flamuri, alţii semnele breslelor agăţate de lăncii cu vîrfurile de alamă poleită.

Timpul.

Ce vină au aceşti saxoni că-n timp au fost aduşi aici de regii unguri şi că peste timp s-au păstrat pe ei înşişi. S-au păstrat cu samavolnicie împotriva celor asupriţi şi mulţi şi veşnici, a spus episcopul Miha, acuzîndu-i că siluiesc satele româneşti, că le jupoaie, că nu dau slobod la păscut, că le bîntuie cu oşteni luîndu-le gloabe şi aducîndu-i să posăduiască la cetate şi că ei, neguţătorii şi breslaşii se arată mai haini decît nemeşii. Le-a cerut juraţilor contribuţie pentru oştire, adăpost în cetate pentru trupe, cvartir pentru curtea sa. N-au vrut. S-au ferit în dosul vorbelor. Le-a spus că dacă în două ceasuri nu se hotărăsc, ia cetatea cu asalt. Ei au surîs, ştiind că nu-şi va pierde vremea şi oamenii cînd cardinalul coboară spre Sibiu cu banderiile nemeşimii. Gîndeau că au timpul de partea lor. De aceea îl şi jucau să le fie lor de folos. Valentin Hirschel bine dospit în blana de vulpi, i-a cerut îngăduinţa să consulte sfatul, privindu-l pieziş pe Marcu Schonkabunk, care îşi juca rolul de tălmaci cu toată cuviinţa. Valentin Hirchel a făgăduit răspuns în două ceasuri. După plecarea juraţilor l-a chemat pe Peter Domokos. Totul este pregătit înlăuntrul cetăţii. Săcuii strecuraţi acolo de un an s-au strîns la Poarta Sf. Ecaterina. Dacă vede măria-sa stolul de porumbei albi rotind deasupra acelei porţi şi a Şcheilor?Este semnul. Cînd porunceşte?. L-a chemat pe Marcu. I-a poruncit să ia cinci sute de vînători domneşti, să-i facă alai episcopului Miha şi domnului jude Ţevriş, să coboare de sub Tîmpa prin faţa porţii Sf. Ecaterina şi, împreună cu Peter

)omokos și zece săcui ai lui., să intre în cetate și să țină poarta, înă cînd vine Baba Novac cu haiducii. Olăcari la toate trupurile de aste. Baba Novac a făcut o manevră rapidă pe Răcădău, urcînd cu ții la mînă pînă sub șaua Tîmpii. De acolo, a coborît pe-un horn înă-n poala codrului, așteptînd.

Au venit, cu mai mare alai Ioan Hirschel, Mathias Fronius și estitul medic Paul Kertz, aducîndu-i lui și Stanchii daruri după care, : vedea pe ei, plîngeau din străfunduri. Limbut, Mathias Fronius l-a nețit cu vorbăria. Trăgea de timp, să vină noaptea, să cîștige și oaptea, pentru că, a doua zi, văzuseră de pe ziduri și din donjoane, rosul va purcede în urma străjilor plecate pe drumul Feldioarei. :coadele i-au spus că apele Homorodului sînt mici, că pîraiele din-)re Șinca sînt uscate și el a repezit străji spre Feldioara și Măieruș, otărînd să treacă Perșanii de la Măieruș spre Hoghiz și să coboare Făgăraș numai pe valea Oltului. Pe valea Homorodului a repezit flancgardă de două mii de suliţe sub căpitanul Matei ot Brîncoveni. așii din Codlea o văzuseră și de bună samă îi vestiseră pe brașoveni.)e aceea trăgea Mathias Fronius de timp, pomenindu-i de faptele ii măreţe, de vechile legături ale Brașovului cu Țara Românească, e negoațele pe care le-a făcut cu însuși măria-sa! La un semn, ătaful Simion a ridicat pologul cortului. Porumbeii aceia albi roteau easupra Braşovului, în cerul de aur topit.

— De ce nu mi-ați trimes pulberea și ghiulelele arvunite, astă-.rnă, cînd am fost în Bulgaria, i-a retezat-o scurt juratului vorbăreț?

El stătea într-un scaun florentin, pliant și de jur-împrejur erau el boierii: Rudeanu, Udrea Băleanu, Vasile Țîru, vel vornicul Ivan lorocea, măreț în barba albă, de patriarh. Era și mitropolitul Dionisie ally, în strai de cavaler. Și Mantovano, și Carlo Magno, Mathias ronius a început să se bîlbîie. Atunci a vorbit Paul Kertz. A spus i ei fiind totuși alt neam decît ungurii și decît românii, neavînd nici n apărător aici, unde i-a adus soarta, datoresc ascultare principelui :estei țări. Și că principele Sigismund le-a poruncit, sub aspră edeapsă.

— Să nu-mi vindeți mie pulberea și ghiulele, le-a spus... ită, astăzi, am venit să vă cert pentru minciunile voastre nedemne, iiar în orașul și cetatea voastră. Luați-i între arme și să-mi deschidă laiul spre Piața Sfatului.

Jurații au dat ochii peste cap. I-a scos din cort să vadă rache-le trase de artificierii săcui chiar în Piața Sfatului. Apoi porțile ețății s-au deschis, grila a fost trasă, podul lăsat și din cetate a șit la trap prințul Marcu. În stînga lui călărea Peter Domokos.

A intrat în cetate pe-nserat. Tot sfatul oraşului, breslele şi negutătorii, erau înţesaţi acolo, în Piaţa Sfatului. Năpădise mulţime din Şchei, în straie de sărbătoare. Şi episcopul Miha cu judele şi pîrgarii. N-a descălecat. Le-a spus c-a venit prieten şi-n semn de încredere, le lasă în gazdă o parte din curtea sa. Că uită făgăduielile deşarte, dar că. . . A tăcut. Apoi a ieşit pe poarta Sf. Ecaterina, ducîndu-se la biserica Sf. Nicolae din Şchei, să se închine. Şi de ce n-ar spune-o?! Să şi-o închipuie pe Velica ascultînd slujba din strană, în dulcea lumină a bisericii. Să-i simtă răsuflarea şi să-i calce urmele lăsate pe lespezi. Juraţii au vrut să-i dea un ospăţ la sfat. N-a primit, spunîndu-le că trebuiau să-l poftească înainte de a-şi deschide singur porţile de ei zăvorîte. L-a poftit seara la el, la un sfat filosoficesc pe Paul Kertz. Om învăţat, nu numai în medicină şi după spusele lui Schonkabunk, mai ager la politică decît bürgermeşterii cu osînză pe creeri.

— Cum vezi, domnia-ta, o Transilvanie, mîine, l-a întrebat. . .

Paul Kertz n-o vedea nici cum. S-a ascuns după ştiinţa lui medicală, spunînd că politica este treaba nobililor şi a domnilor, nu a unui medic înfricoşat de suferinţa umană. A înţeles. N-a mai strunit căzăcimea. Sotniile au ars Ghimbavul, Feldioara, Rotbavul. Au tras cu sîneţele în zidurile Kirchenbürgen-urilor.

Timpul.

Şi-a schimbat crugul de la un sat la altul. Cînd a intrat în valea Oltului şi-n Ţara Făgăraşului i-au ieşit în cale cu prapori şi preoţi, cu căruţe gătite în velinţe-nflorate, călări şi mîndri, într-o aprigă mîndrie bărbătească, făgărăşenii. Slobozi. În arme. La Cuciulata, cavalerul Gligor Taflan de Mîndra.Cu o sută de călăreţi în bubou cu păr alb, în cămăşi cu ştrafuri şi pumnaşi, cu pălărioare negre, apoi femei călări, femei zdravene, pieptoase, albe la piele şi-ncondeiate, şi ele cu săbii şi arce, cu suliţe, în păstură neagră strînsă pe şolduri, cu capul învelit în pomeselnic alb, crăiţe coborîte dintr-un basm străvechi şi atunci, într-o padină la Pîrîu, unde-au jucat făgărăşenii o feciorească slăvindu-l cu numele de « domnul nostru sfînt, Mihai », atunci s-a răscolit pînă-n pînzele acelea străvezii ale conştiinţei de sine şi a văzut cu o limpezime de moarte că nu poate fi decît prin ei, prin aceştia, din carnea cărora s-a născut şi că, acolo sus, în Ciucaş, aceştia veşnicii i-au stins soarele cel cu douăzeci şi patru de raze, amintindu-i că s-a rupt de ei, rămînînd într-o singurătate vecină cu nefiinţa. De aici, nici un lefegiu n-a mai ieşit din rînduri. Înţeleseseră. La Mîndra, cavalerul Gligor Taflan şi boierii Taflan şi mîndrenii i-au făcut saivan în malul Oltului, primindu-l în cîntec de lăute şi flu-

iere, cu ospăț domnesc și dragoste, vorbindu-i de drepturile consuetudinare ale făgărășenilor și strecurîndu-i vorbe, cum că ei, cei din Mîndra, îi deschid mîine în zori, porțile cetății, care va să fie, pentru el și scumpă doamna sa și pruncii-coconi, adăpost de cremene, de ei vegheat ca pajura.

Dumnezeule, era o zi muiată în aur, băsmuia Oltul lin și dulce ca la Plăviceanca tinereților lui, Oltul de pe malul căruia se-nfiripase, străbătînd atîta vreme să-i ajungă iarăși pe țărmure, aici în Țara Făgărașului, la Mîndra, unde i-au ieșit în cale meșterii iconari din Arpașul de sus și Cîrțișoara, slăvindu-l în icoane pe sticlă, unde-i daseră chipul sfîntului Teodor. Sfîntul Teodor cu gugiumanul lui, în coantășul lui, cu sabia pe dreapta și frîiele în stînga, pictat cu mult albastru și aur, așa încît Mina, zugravul lui de subțire, a ținut o cuvîntare într-aripată despre meșteșugul acestor iconari-țărani, rugîndu-i să-l urmeze pe domn, pentru a-l slăvi cu mai multă înfocare.

A venit olăcar de la Buzești. Aveau straja întîi la Robești. Grosul la Cornet. Se huluiseră stînci înainte de Sărăcinești și trebuiseră să aștepte pînă cînd se va face drum pentru convoaie. Olăcarul, cetașul Nimenea Viță din oastea Mehedinților, trecuse îmbrăcat în cioban pe poteci de picior, între Suru și Negoiul și prin Cîrțișoara, Arpaș, Vîștea, Drăguș, Sîmbăta, pe sub munte, fusese îndreptat de făgărășeni, în tabără.

Timpul.

Răscolindu-l, dincolo de gîndurile ostășești. Scrisoare de la Velica. Nici o vorbă de dragoste. Doar de grijă. Și știri. Cardinalul îmbuibat de mîncăruri pipărate, de afrodiziace și femei, se laudă că-l va învăța să lupte pe păstorul turmelor sale, zace cîte trei zile de pîntece, își face clisme, tîrăște după sine patruzeci de căruțe cu vistieria, cu lefurile trimise de Rudolf în Țara Românească, pa care le-a poprit la Alba-Iulia după învățătura înaintașului său și-l ține la mare cinste în curtea sa pe nunciul Malaspina. Nobilii cîrcotași spun că vrea să se ascundă după sutana nunciului papal, atunci cînd va fi nevoit să dea ochi cu . . . *tine, domnul și stăpînul meu, robul meu preaplecat.*

Dă-i o luptă, cum numai tu, bărbat neînfricat, cavaler fără pată și prihană poți da astăzi. Nu te îndupleca la minciunile lui. A poruncit comitatelor să închidă toate pasurile munților. Să te prindă aici. Oastea ta fugară s-o răstignească bătînd-o în cuie pe trunchiurile copacilor. Ți-a pregătit o colivie de fier în care să te trimeată la Istanbul. În acea colivie a pregătit o iesle cu fîn, o căldare cu apă și un drob de sare. Sabia ta să fie necruțătoare. Nu-ți ies

în cale. Avînd-o pe Stanca lîngă tine, mă scad din mîndria mea. Te aştept la Alba-Iulia. Principesa Maria Cristierna este retrasă la Graz. Aproape că-l voia soţ pe cardinal, spre a se întoarce aici, principesă temută şi stăpînă a Făgăraşului. Nicăieri ca aici nu te vor urmări ura, răzbunarea, minciuna şi pizma. Vino viteazule să-mi despresori inima de suferinţă şi grijă...

Olăcarul i-a spus că în fiecare seară îi va cădea în tabără om de taină de la doamna Velica, venit de la Bălgrad, peste Alămor, la Olt, oriunde s-ar găsi măria-sa. Mîndrenii i-au dat pe mîni cetatea Făgăraşului. A lăsat-o în grija Taflanilor şi-a satelor făgărăşene, care s-o armeze şi păzească, pînă-i va trimete pîrcălab domnesc.

Timpul.

De la Cîrţa s-a mişcat încet, refăcînd oştirea din marş. Avrigenii i-au dat osii noi în locul celor rupte, au legat obezile slăbite, s-au potcovit caii, s-au înlocuit şleaurile la atelajele artileriei, s-au schimbat chingile, trăgătorile, s-a sunat intrarea în stare de luptă şi pedeapsa cu moartea pentru cei care părăsesc steagurile. În 24 octombrie, popas la Avrig. Sărbătoare făcută de avrigeni. Şi-a adus aminte. An 1595, iarna, la Scaunul domnesc al Tîrgovişteî. Ei. Avrigenii. Cneazul Mochie Irimie care i-a adus o sută de cioareci boreşăşti pentru gardă. Pentru cneazul Mochie şi pentru cneazul şercăian Gheorghe şi-a încins, de cum a intrat în Ţara Oltului, sabia lată, de oţel tare, cu garda avînd plăsele de os, pentru ei şi-a înfipt la brîu buzduganul cumplit şi şi-a agăţat la oblînc cornul de bour vînat în munţii Făgăraşului, care se vedeau alaltăieri, de la Avrig, închizînd zarea Ţării Româneşti cu pieptul lor de stei şi cu coamele zimţate acoperite de zăpezi scînteietoare. Şi tot pentru ei şi-a pus gluga avrigenească, cu semnul Iglisiei. Pentru cele douăsprezece fete mari care-au cusut-o, ca pe un simbol şi o chezăşie,astăzi douăsprezece neveste, cu copiii agăţaţi de catrinţele roşii, ele în ii cu pumnaşii întorşi şi cu sînii bogaţi strînşi în pieptare cu ciucuri, cusute cu flori mari, roşii.

— Iată-mă, cneazule Mochie, i-a spus din şa.

Cneazul l-a privit cu ochi tăioşi, albaştri-oţelii. S-a uitat la sabie şi a cunoscut-o. A cunoscut buzduganul. A cunoscut cornul.

— Vrei să suni de trei ori din corn, măria-ta?

— Ba! Rămîneţi aici; păziţi-mi trecătorile, cetatea Făgăraşului, staţi între mine şi moldoveni, cu orîndă de oaste şi război. Cînd mă voi teme, voi suna de trei ori din corn. Atunci să veniţi să mă mîntuiţi de spaime.

— Amin! Îţi dăm trei sute de feciori ostaşi din toată Ţara Oltului. Ia-i. Cunosc ţara, te slăvesc, au să-ţi fie de folos.

Cei trei sute de feciori-ostaşi au îngenuncheat primind steag din mîna lui Nicolae-Pătraşcu. I-a dat sub porunca principelui, fiul său. Cu gîndul să-i aibă, după ce va supune Transilvania hărăzindu-i lui şi Stanchii, loc de adăpost în cetate la Făgăraş.De pe acum se gîndeşte să rămînă singur cu Velica, în slava Albei-Iulii.

Timpul.

Ieri a mărşăluit de la Avrig la Tălmaciu. Olăcar venit pe valea Oltului i-a ştiricit că Buzeştii au ajuns cu grosul la Turnu-Roşu. Astăzi vor fi în tabără. Andrei Báthory a ajuns la Turnişor.Olăcarul Velicăi a sosit azi-noapte. O scrisoare. Un singur cuvînt: *Vino*!

Stanca oftează prin somn. Îl caută. Îi înconjoară umărul cu braţul gol, fierbinte.

Trîmbiţele. La roşii. La călăraşi. La vînătorii domneşti. Cornii de zimbru la făgărăşenii lui Nicolae-Pătraşcu. Tocsinele ienicerilor. Trîmbiţele căzăceşti. Tocsinele săcuieşti. Sălbatice. Stanca tresare. Îi caută obrajii cu palmele. Se strînge la pieptul lui. Îl sărută lacomă pe gît.

— Mihai!

— Dormi, Stanco!

— Mă tem, Mihai. Visai făt cu două capete, îmbăloşat, cu picioare de vidră.

Stanca se ridică într-un cot. Îi curge cosiţa grea pe umărul dezgolit. Pe pieptul lui.

Este ziua de 26 octombrie 1599, a sfinţilor mucenici Terentie şi Neovila şi a ierarhului Firmilian, în zori, după ce a căzut bruma.

2

— Ce-i, vel şătrarule? Ce-ţi lipseşte?

— Nu-mi lipseşte nimic, măria-ta. Nu-ţi tihneşte cum ţi-am ridicat corturile domneşti?

— Te văd îmbăţoşat şi te auzii suduind.

— Prinseră săcuii măriei-tale zece călăreţi saşi la Şercaia. Îi aţiţă cneazul măriei-tale, Gheorghe. Prinseră şi un strajameşter. Tot din Braşov.

— Şi ce dacă-i prinseră!

Vel șătrarul Vasile Țîru face un pas lateral. Șătrăreii din spatele lui se feresc de-o parte. Vede de sub polog un car încărcat cu butuci la care sînt înjugați unsprezece bărbați goi pînă la brîu, pe care-i pocnește cu harapnicul, de-a-ncălare, un săcui mustăcios, în pieptar din piele de cerb cu blana nerăzuită.

— Și de aia te-nfoi tu prin tabără, Țîrule?

— Cînd spusăși o vorbă așezată, măria-ta, s-o auz și acu! Parc-ai fi lup.

Vel șătrarul se schimbă la față. Surîde cu toată mutra lui crîmpoțită. Îngenunche, scoțîndu-și cușma. O simte alături pe Stanca.

— Du-te, domnia-ta vel șătrare, la jupîn Peter Domokos și roagă-l din partea mea să-i scoată din jug pe acei sași. Dacă au vre-o vină, să-i aducă la judecata mea.

Glasul tăios, aspru al Stancăi, îl nedumerește. Auzi-o lăudîndu-l pe vel șătrar pentru felul cum a legat tabăra și mulțumindu-i că i-a pus cortul chiar în malul Cibinului, să auză șoapta apei și s-o aibă la îndemînă pentru spălat. Vasile Țîru bodogăne. Bine c-a mai lăsat Dumnezeu voivodese pe lume, să mai îndulcească ochii bieților vel șătrari și să le picure în urechi și altceva decît porunci și dojeni. Se duce pe picioarele crăcănate, zornăindu-și pintenii uriași.

— Îndulcește-ți inima, Mihai, șoptește Stanca. Venișî să aduci nădejdi, nu deznădejdi. Hai că se strecură vărul Theodosie pe la mine, să-ți ceară sfat de taină. Lasă-mă să vă ascult.

Stanca în cizmulițe roșii, cu pinten de fier, ciorap pantalon negru din fayn Londys,strînsă într-un dolman zmeuriu de roșu domnesc, cu cosița adunată sub cușmulița de miel negru, cu subarbă din lănțug. Stanca cum n-a văzut-o niciodată. Încinsă. Cu sabia ușoară legată la o lentă de mătase, cu mănuși muschetare, albe, din piele de căprioară.

— Poate te-nțelesei prea tîrziu, Mihai, șoptește, atingîndu-l ușor cu coapsa.

Soarele trecut peste creasta Negoiului poleiește munții, cade în văluri de lumină aurie peste trecătoarea de la Turnu Roșu, scoate în relief puternic așezarea taberei. Leghe întregi de tabără pe malul stîng al Cibinului. E o măgură aici, unde-a împlîntat Vasile Țîru cortul domnesc, de pe care vede coama dealurilor spre Veștem și Mohul, arcul făcut de Olt spre Porcești, totul arzînd în culorile nebune ale toamnei, roșii ori galbene, ori arămii, ori verde păstos și negru acolo de unde încep să urce spre creste codrii merei de brad. Soarbe lacom mirosul de ciorbă făcută în tuciurile așezate

pe pirostrii. Oștenii trec cu caii la apă. Le vede lingurile de lemn înfipte sub tureatca cizmelor. Caii fără șei, nechează vesel. Corturile verzi și roșii și albastre ale vel boierilor, cu sulițele înfipte în față, cu scuturile agățate de suliță, gărzile rezemate în halebarde, mirosul de copită arsă, oftatul scîrțîit al foalelor, zgomotul baroaselor bătînd potcoavele pe nicovale, cineva desjugă șașii aceia goi pînă la brîu, cu spinările crăpate de harapnic, trei cazaci aleargă un cocoș porumbac, uriaș, care sare pe cortul unui vel boier și cutcurigește cățărat pe stîlpul din mijloc, cutcurigește bărbătos, stăpînind chiotele a pagubă ale cazacilor cărora pajii boierului le pun sulițele în piept, trec hotnogi la galop, un steag de roșii iese călare din tabără și o ia la trap spre Vești, tunurile orînduite în lungul drumului sclipesc în lumina asta fragedă a dimineții și el își spune c-a năzuit dincolo de simbolul acela al *Marelui Războinic* în care a vrut să-l încifreze Iglisia, acolo pe Ciucaș, pentru că, dincolo de război, el a văzut rațiunea și sensul acestuia, pentru că niciodată n-a făcut războiul pentru glorie deșartă și dacă nu veneau Vasile Țîru și Stanca, descifra la trecerea soarelui peste Negoiul, sensul celuilalt soare, cu patru și douăzeci și patru de raze, soarele zamolxian, ca și semnificația stingerii făcliilor pe spirala care l-a urcat la *Marele Războinic*. De ce n-ar recunoaște-o? E lacom de ceea ce se ascunde în spatele tuturor acestor simboluri, păstrate peste veacuri, dincolo de neînțeleapta orbecăire a fiecărei zile.

O ia pe Stanca de umăr, întorcîndu-se în cort. Tudora, ibovnica lui de-o viață, i-a învățat soția să-i stea alături și-n arme. E școala Tudorei aici, care neputînd fi lîngă el, vrea s-o scoată din joc pe Velica, prin Stanca, pe care nu mai este de mult geloasă. La treapta 31 a inițierii i-a fost revelat adevărul celor două trepte ale perfecțiunii. Buddhi, înțelepciunea și Atma-Mahatma,atinge tot, conține tot,adică Eul. N-a avut niciodată răgazul să mediteze și să se identifice. A rămas mereu în stadiul cunoașterii de la alții și prin alții. Ca și acum. Prin acest Theodosie Rudeanu, îmbrăcat de război, cu cizme înalte și pieptar de piele peste coantășul albastru, din stofă deasă de Lyndis, singurul vel boier care de astă-iarnă,' după întoarcerea din Bulgaria, se piaptănă cu bucle, cărora și astăzi ca întodeauna, le acordă multă luare-aminte, dîndu-le cu uleiuri și parfumîndu-le din belșug. Theodosie și-a luat chipul lui de conspirator. Se cheamă că a pus mîna pe o scrisoare rarisimă. Se foiește-n pieptar.

— Peste-un ceas, Buzeștii trec de Boița, măria-ta, spune stînd ca pe ghimpi.

Stanca surîde rău.

— Pentru as a nu era nevoie să te strecori prin iatacul meu şi să-mi scoţi vorbe, vere Theodosie. Îl ştii pe măria-sa gelos şi repede la mînie.

Theodosie Rudeanu, cu toate studiile lui padovane, dă ochii peste cap. Stanca se aşază în jilţ. Voievodul se reazimă de tetrapodul pe care stă deschis tripticul.

— Te-ascult, vere Theodosie...

— Vezi să nu-ţi încurci veştile de taină...

— Măria-ta mă bîntui pe nedrept, doamnă...

Se-nclină. Scoate din mîneca coantăşului un sul de hîrtie. Tuşeşte. Stanca întinde mîna. Are unghiile lăcuite din proaspăt. Desface sulul. Îşi aruncă ochii pe el. I-l trece voievodului.

— Epistola lui Cosimo Concini către Granduca di Toscana, măria-ta. Veche, dar cu tîlc. Poate, acum în ceasul al unsprezecelea, să aflăm taina, spune Theodosie Rudeanu.

« De ce ceasul al unsprezecelea » se întreabă voievodul?

— De ce te-ai oprit, vel logofete, taie Stanca. Taina cui?

— Taina numărului 939993, măria-ta.

Stanca se închină. Voievodul îşi spune că soaţa sa nu vede pretutindeni decît uneltiri ale femeilor şi că pentru ea, domnia lui nu este decît o veşnică şi dulce preacurvie, pentru a cărei saţietate lucrează întregul divan şi, cu osebire, Theodosie Rudeanu.

— ...*Che il Cardinale Báthori,* citeşte cu glas grav vel logofătul, *presa Voccasione della renunzia di Transilvania, havessi procurato favori alla Porta et di gia fuose passato in Moldavia, ma come* 939993 *mi dice, che quel Signore si è adoperato...*

— De ce te oprişi, Theodosie?

— Cine este ăsta 939993 care ştie pe de rost ce se-ntîmplă la noi, măria-ta? Auzi:

...si dice che il Vallaccho habbia in essere dodici milia soldati per servitio di Sua Maesta alla quale haveva giurato fedelta... Să mă ierte măria-ta, dar cu atîţia străini în oaste, este de mirare ca duşmanii măriei-tale să nu ştie şi cîte măsele ai în gură.

— Ce vrei să zici?

— Să faci totdeauna, două sfaturi de război, măria-ta. Unul cu toate căpeteniile lefegiilor. Mincinos. Al doilea cu binecredincioşii măriei-tale. După aşezarea oştilor duşmanului, vei şti dacă te vinde

cineva, rămînîndu-mi mie să-l aflu pe acest 939993, care, într-un fel, tot îmi va cădea în mînă.

Deci, cineva dintre cei plătiți de el, vinde. Era de așteptat. Nu s-a-ntîmplat întîia oară. Stanca părăsită în jilț. Albă. Își mușcă buzele. Mototolește batista scoasă de sub manșetă. O trîmbiță peste care gîlgîie chemarea prelungă a unui corn. Semnalul Buzeștilor. A bătut ceasul. Timpul își aruncă armele în carîta lui de război. Iese sub polog. Sus, în creasta dealului care desparte Tălmaciu de Boița, într-o padină tăiată de drum în codrul negru de molid, trei călăreți, toți trei pe cai negri. Cel din stînga sună din corn. Stau în șei, îi bate lumina din spate și el are simțămîntul fierbinte al prieteniei, al jurămîntului cavaleresc, al fidelității acestor trei frați Buzești, cărora, dincolo de lăcomia lor, le datorește atîta.

— Calul, poruncește.

— Așteaptă-mă, spune Stanca.

Călărețiii coboară șleahul la pas. Comișeii aduc caii curții. Ies vel boierii din corturi. Lăncile de roșii de slujbă, încalecă. Se arată la galop căpitanul Matei ot Brîncoveni. Sosește vel vornicul Ivan Norocea. Vel paharnicul Radu Șerban.

— Buzeștii, se strigă.

— Oștile Craiovei!

Sună buciumele plăieșimii. Voievodul încalecă. Stanca își trage calul alături.

— Să nu mă rămînă Sima, îi șoptește.

Voievodul pune pinten. A fost al tuturor, pînă-n ceasul acesta. Al săcuilor, al sașilor, al făgărășenilor, al episcopului Miha și-al tainelor din Ciucaș... Buzeștii. Văzîndu-i alaiul ieșind din tabără, pun pinten. Coboară șleahul Boiței la galop. Sînt plini de praf pe surtucele de piele, au praf pe gene și-n barbă, vin la galop mic, plini de ei, siguri de ei, știind că fără ei nu se putea acest război, la care atît de greu s-a-nduplecat bătrînul și conservatorul Preda.

...Sfatul de oaste. Seara. Luminările în sfeșnice. Stanca în același costum de roșu, alături de el. S-a înșelat. Buzeștii nu și-au adus soțiile. Sima a rămas să vegheze moșiile. Nici Radu Buzescu n-a adus-o pe frumoasa lui Maria Karatzas. L-a adus în schimb pe biv vel banul Mihalcea, pe socră-su. Are încă proaspătă priveliștea oferită de oștile Buzeștilor și ale băniei văzute din vîrful dealului, șerpuind pe șleahul Oltului, pînă dincolo de Boița. Marele ban Calotă Bozianu sub steagul băniei, călărețiii măciucași cîte șase în rînd, steagurile, ceapcănele albastre și verzi, cușmele tuflite pe-o ureche, doinitorii din frunză zicînd de inimă albastră, prapurele fîlfîind la sulițe și senti-

mentul crîncen c-a lăsat Țara Românească pustie de bărbații ei, straniul sentiment al curgerii lui pe Olt pînă la monastire la Cozia, la peșterile și Poarta lui Daurețiu, cercul pe care-l închide aici, pe Olt, plecînd de acolo, de la temeiul cunoașterii, Tao, poarta tuturor lucrurilor spirituale, Cetatea de piatră și aici, alt Tao, altă poartă, a înfăptuirii de fapt, a trecerii dincolo de gînd în nemurirea faptei, faptă care să întruchipeze gîndul celor din Cetatea de piatră.

Iată-i din nou împreună, înaintea acestei Porți a faptei. Simt ei ceea ce, cu atîta fierbinte dăruire, simte el? Stau pe tobe, ca întotdeauna la sfatul ostășesc. Preda Buzescu spune atît de încet cît este nevoie să fie auzit în tot cortul domnesc.

— Parc-am fi în zilele Călugărenilor, că nu auz decît glas de pămîntean și-mi crește inima, ca o pîine.

Nu sînt decît ei. Ai țării. Nu este un sfat de luptă. Este un sfat cu timpul. Cu Transilvania. De aceea nu și-au adus Buzeștii soțiile. L-a repezit pe Radu Buzescu sol, păzit de o mie de sulițe, sub Sibiu, la Andrei Báthory. Comandantul gărzii, Matei ot Brîncoveni. A ținut seamă de rangul nobiliar al solilor. Un os din Basarabi. Un Buzescu. Solie scurtă. Cardinalul să părăsească principatul, care se cuvine a fi al creștinilor, prin împăratul, nu al cui negociază cu turcii.

— Îi plătești polița cu Ciomîrtanul, măria-ta, l-a întrebat Radu Buzescu, după ce s-a schimbat și s-a spălat, înfățișîndu-se gata de solie, în straie mărețe, de brocat venețian, țesut cu aur.

— Mai mult decît asta, Radule.

Radu Buzescu are să-nțeleagă mai tîrziu de ce-l umilește pe Andrei Báthory, cerîndu-i să-și lase scaunul. Este lacom de știrile pe care le va aduce Radu Buzescu. Iată-i. Marele ban al Craiovei, Calotă Bozianu. Preda Buzescu. Stroe Buzescu. Marele paharnic Radu Șerban. Marele vornic Ivan Norocea, tatăl Velicăi, împietrit în mîndria de a ști. Ce știe, despre el și Velica lui, Ivan Norocea? Biv vel paharnicul Manta. Marele comis Radu Florescu. Radu Calomfirescu cu figura lui frumoasă de satir. Marele spătar Negre. Al doilea comis, Pană. Stoichiță din Strîmba, mare vistiernic. Marele armaș, stînd în picioare cu buzduganul la umăr. Marcu în stînga Stanchii. Nicolae-Pătrașcu în stînga lui. Marele logofăt Theodosie Rudeanu, sub sfeșnice, avînd deschis pe o măsuță din trandafir, terfelogul în care-și înseamnă divanele.

— Nu-ți mai auzii glasul de-o lună, doamne, spune marele postelnic Preda Buzescu. Mi se făcu dor de gîndurile măriei-tale, că slăbișI, iarăși ești numai foc, îți crescu barba și de la moșii ai vești bune. Le chivernisi Sima, că aleargă cînd la Strejești, cînd la Căluiu,

cînd la Cepturoaia, cînd la Plăviceanca. Bătură nucii, curățară nucile, călcară alea strugurii la lin, îți duserăm dorul, vitele, rîmătorii, mierea, ceara, lemnul de corabie, cînepa, caii, zicea Sima că scoți anul ăsta, din moșii, bani curați, patru sute de mii de aspri vechi . .

Preda Buzescu se sfătoșește. Nu degeaba i-a scăpat viața la Vidin. Îi face socotelile, spunînd că după moșiile domniei, să mai scoată patru sute de mii de aspri vechi, bașca vămile, sarea, băile de fier și aramă, hanurile, morile domnești, birurile, gloabele, așa că n-o să aibă lipsă de moșiile *gărdinalului* și ale *neamișilor*, spre ai zăvisti pre ei. Preda Buzescu n-o poate aduce din condei, dar vrea s-o spună pe șleau, înainte de a se întoarce Radu. Nu așa voise să înceapă sfatul de oaste. Prinde cu colțul ochiului zîmbetul parșiv al Rudeanului. Preda Buzescu și-a dat în petec. Iată-l adus cu amîndouă picioarele pe pămînt. Pentru că, de aici încep toate. De la buduroaiele cu miere, tamazlîcuri, nuci, ceară și porci.

— Se vede că nu mai ținurăm divane domnești de-o lună, spune subțire Theodosie Rudeanu.

— Adică, se-ntoarce spre el, măreț, Preda Buzescu.

— Sînt bucuros de vești, vere Preda. Fuse ca-ntre vecini, vel logofete. Începem divanul cu știrile de la Țara Românească. Fuși ca un balsam pe sufletul meu, vere Preda și cinstite vel postelnice. Iarăși. Din nou se ascunde în dosul cuvintelor cu tîlc, crescîndu-le tăios, să fie pricepute. Din nou se-nchide pe el, cel adevărat în dosul zîmbetului de domn, care nu spune nimic. Preda Buzescu, auzindu-se chemat văr, se-ndulcește. Părerea lui despre acest război este cunoscută. Să-l gonească pe *gardinal*, să-l puie pe vodă domn și să se întoarcă la treburile lor. Voievodul ascultă glasul credincios al vel banului Calotă Bozianu. De la cele trei străji ale Țării Românești, știri prin olăcari. Straja de la răsărit. Mazîlii, tăbăriți dincolo de Rîmnicu-Sărat, prin iscoade pînă la Roman. Liniște. Nici o mișcare la Ieremia Moghilă. Straja întîia de la Dunăre. Vornicul Dumitru,în codrii Vlăsiei la Giurgiu. Brăila, prin iscoade la Dunăre, prin Morunmare pînă la Oblucița și Nikopole. Liniște. Turcii la iernate. Nu se simte adunare de oști. Straja doua la Dunăre. Aga Stoica din Fărcașe. La Turnu, pe toată Dunărea pînă la Severin. Prin iscoade pe valea Timocului, pînă la Plevna și Tîrnovo. Liniște. Nu se strîng oști. — Aolică, măria-ta, unde-i sfinția sa mitropolitul Dionisie, că prinsăi la Craiova un călugăr, de se dete de la Tîrnovo, îmi păru iscoadă, îl pusăi în butuci și vreau să-l cunoască sfinția sa.

În adevăr. Mitropolitul Dionisie Rally lipsește. I-a spus-o de la ospățul de prînz, ținut între oștile Buzeștilor și oștile lui, după ce-a

binecuvîntat vinul şi pîinea. Se simte bolnav. Îl încearcă nişte friguri vechi, dobîndite la Kiev. Mai curînd boala lui se cheamă Malaspina. Şi papa. Pierzînd Bizanţul, mintea lui ageră nu doreşte o împăcare cu Roma?! Se va împăca la gîndul de a fi un fost mitropolit, mereu pribeag în oştirea lui?!... Îşi făgăduieşte să-l vegheze. Şi să-i mărturisească lui Theodosie bănuiala asupra bolii mitropolitului. Ciuleşte urechea la sfatul care-a alunecat pe nesimţite, cu şireată pricepere, la ceea ce-i frămîntă: Transilvania. Mihalcea Karatzas e scîrbit de uneltirile nemeşimii. Să-l bată pe cardinal, să-l alunge şi aici să lase o căimăcămie domnească din trei boieri ţapeni, care au moşii în Transilvania.

— Cum eşti domnia ta, vel vornice Ivan Norocea.

Ascultă glasurile lor, în spatele cărora îşi ascund neliniştile. Nu se potrivesc orînduielile din Ţara Românească cu cele ale Statelor generale, care ocîrmuiesc Transilvania. Altă limbă a puterii domneşti şi nemeşimii, latina.

— Adică limba noastră veche, biv vel bane Mihalcea spune Stoichiţă din Strîmba, cel umblat la Montpellier şi Padova şi Florenţa. Şi neînchinat Buzeştilor, bărbat strălucit ca înfăţişare, cu trăsături smolite, purtînd ca Theodosie, plete în zulufi făcuţi cu fierul, mustaţă a la Henric III şi muscă cu ţăcălie sub buza de jos. L-a ascultat prea rar pe Stoichiţă din Strîmba. Astă-seară, cu îngăduinţa măriilor-lor, el Stoichiţă supune divanului un plan de stăpînire temeinică a Transilvaniei. Se face o linişte în cortul domnesc de se aud zalele gărzilor frecîndu-se de coantăşe. Stoichiţă din Strîmba spune c-a fost prieten de studenţie, el fiind mai mic şi la umanioare, cu Ştefan Josica, fostul cancelar, care i-a dezvăluit tainele puterii aici. Scoţîndu-i pe români din Statele generale, ridicîndu-i în nemeşime pe cnezii şi boierii puternici, subjugîndu-i pe săcui şi lăsînd celor şapte oraşe săseşti o libertate strunită, Báthoreştii au stăpînit Ardealul mai mult ca pe o provincie a lor, ei fiind cînd pe tronul Poloniei, cînd pribegi, astfel încît adevăraţii stăpîni aici sînt cîţiva nemeşi, cu averi care se întind în cîteva comitate.

— Atunci, întreabă atît de încet, încît abia de se aude el însuşi.

— Atunci, măria-ta, ia-le ăstora averile, adică puterea, ridică în Statele generale oştenii care te-au slujit dintre unguri şi săcui, întăreşte-i pe săcui în drepturile lor şi mai tîrziu...

Se face din nou linişte în cortul domnesc.

— Mai tîrziu, spune voievodul, să le aduc aminte neamişilor papistăşiţi, că au supt lapte din ţîţă românească, Stoichiţo?

— Lor mai puțin, doamne... Să-i ridici pe ăia care nu s-au papistășit.

— Și averile neamișilor mari, cui să le dau, Stoichițo?

— Nouă, măria-ta, vine răspunsul scurt al boierului cu pletele în zulufi.

Iar liniște spăimoasă, fețele dintr-o dată albe sub lumina fîlfîită a lumînărilor, tusete în bărbi și glasul ruginit al lui Preda Buzescu:

— Nu mă strămut din brazda Căluiului, nici cînd dau ortu!

Voievodul își lasă fruntea în palmă. Nu războiul cu Báthory îl neliniștește. Cum nu l-a neliniștit războiul cu pașalele de la Dunăre. Ce stă dincolo de război se arată cumplit. Așezările de dincolo de război, cărora Stoichiță din Strîmba le-a găsit singura dezlegare, la care el însuși a gîndit..

Ropot de copite. Strigătele străjilor. Hotnogul de gardă bătînd cu garda sabiei în scut. Vel armașul Udrea Băleanu ieșind să vadă cine cere intrare la măria-sa. Se întoarce cu cetașul Negură din garda căpitanului Matei ot Brîncoveni. Îl cunoaște.

— Ce-i, Negură?

Negură îngenunche. Spune cum a repezit căpitanul Matei o flancgardă spre Cisnădie, Cisnădioara, Rășinari să iasă prin Poplaca la Turnișor, să nu fie lovită solia fără veste. El era acolo, sub hotnogul Pribeagu. Au izbit la Cisnădioara un steag de lăncieri cu semnele cardinalului pe scuturi. Erau în fața bisericii. Strînseseră norodul și căpetenia lor le citea, înspăimîntîndu-i cu vorbe aspre, le citea acest hrisov. Marele logofăt ia hrisovul. Îl descifrează cu glas dintro-dată spart. Porunca lui *'Nos Andreas Divina miseratione Sacrae Romanae Ecclesiae cardinalis Bathoreus, Transsilvaniae, Moldaviae, Valachiae transalpinae Princeps, partium regni Hungariae Dominus, Siculorum Comes, et Episcopatus Varmiensis perpetuus administrator*...către toți castelanii și juzii din munți, să închidă pasurile cu arbori și stînci, cu căruțe luate de la iobagi, cu butoaie și cu tot ce le stă la îndemînă, iar pe fugari să-i bată în cuie pe ușile bisericilor din satele *păstorilor noștri, iobagii valachi*...

— Strînseseră acolo ca la o sută de care, la care înhămaseră românii din Rășinari, măria-ta, pe care-i împungeau cu sulițele, spunîndu-le că-i duc să le arate pe voievodul lor...

— Spune, Negură!

— Văcarul de la Tîrgoviște, măria-ta, șoptește cetașul, rușinîndu-se.

— Și voi?

— Ne-am mîniat, doamne, aflînd de la preotul acelora, Goga, ce voiau lăncierii. I-am înjugat pe ei la care, i-am împuns cu sulițele ducîndu-i la Rășinari, unde i-am dat pe mîna acelora să-i judece. Pe mine m-a repezit hotnogul Pribeagu, cu zece rășinăreni care cunosc drumurile, la măria-ta.

Velica. I-a scris-o de acum patru zile. Trîmbițe. Tropote. Cai nechezînd. Porunci:

— Descălecaaați!

Alte tropote. La trap. Mereu tropote răsfirîndu-se în tabără.

— Solia, măria-ta, strigă de-afară hotnogul de gardă.

Vel boierii înlemnesc pe tobe. El se cufundă în sine, lacom de Radu Buzescu, măreț în straiele lui de sol, plin de praf, cu trăsăturile căzute de oboseala unei zile întregi de stat în șa. Căpitanul Matei ot Brîncoveni rezemat în sabie. Îi face semn hotnogului Negură să rămîie.

— Nu vrea, măria-ta! spune Radu Buzescu. Dimpotrivă. Te ocărăște scîrnav, nu se poate stăpîni ca un domn și om al bisericii ce este, zice că te va prinde și arăta prin bîlciuri, după care te va pune mai marele...

— Vacilor lui, spune alb, voievodul.

Se-ntoarce spre Stanca.

— Auzi, doamnă?

Se-ntoarce spre Nicolae-Pătrașcu.

— Ai înțeles, fiul meu?

Se-ntoarce spre divan.

— Ați priceput, boieri dumneavoastră?! Pe mine la vaci, pe domniile voastre la porci.

Și dintr-o dată rîde. Scurt. Un nechezat și-atît.

— Cine era lîngă el și cum te-a primit, Radule?!

— M-a primit în picioare, între halebardieri și archebuzieri.

— Tamaș Ciomîrtan era acolo?

— Era!

— Mă bucur. Dar Moisă?

— Era, măria-ta! Mi s-a părut că-mi face semne. S-a ținut după mine, pînă cînd am încălecat.

— Mă mir! Altcineva?

— Nunciul Germanico Malaspina. A stat tot timpul cu spatele la mine.

— Nici nu se poate mai bine. Altcineva? Cei care-au ieșit din dietă de la Bran, cînd au venit comisarii împărățești la Tîrgoviște. Care i-ai scris pe hîrtie! Care ziceau să vin eu la dietă. Care nu voiau să mi se dea cinstea de a veni comisarii la mine... Aceia?

— Erau cîțiva, spune Radu Buzescu, privindu-l cu ochi rotund, plin de-ntrebări.

Stoichița din Strîmba a înțeles, își spune voievodul, lăsîndu-se în jilț. M-am trădat. Oare să nu fi uitat jignirile lor? Cu începere de la Sigismund? De la batjocorirea Tîrgoviștei? De la jocul cu lefurile lefegiilor?!

— Dar pe căpitanul acela...

— Mathias Perusith, spune vel logofătul Theodosie Rudeanu.

— Era de strajă și gardă, chiar la cort. Se vede că l-au chemat de grabă. Nu-și pusese decît platoșa. N-avea coif și nici spada de luptă. Mi-a rînjit, făcîndu-mi un semn nerușinat.

— Să ți-l aduci aminte... S-ar putea ca dumnealui Stoichiță să aibă mai multă dreptate decît vrem noi să-i dăm... Altceva vere Radule?

— Nimic, măria-ta. Decît că m-a ținut aproape un ceas, în afara taberei și m-a legat la ochi, făcîndu-mă să străbat tabăra pe jos și să aud măscările soldaților, și la intrarea în cort, cineva mi-a tras sabia din teacă, astfel că m-am înfățișat dezarmat. Iar steagul de sol n-a avut voie să mă însoțească.

— Asupra domniei tale a fost vreo întînpinare, căpitane Matei?

— Măscări ostășești, măria-ta. Un neamiș tînăr a venit călare, cerîndu-mi dacă nu sînt un laș, să mă bat cu el. Acolo și atunci.

— Și?

— I-am spus că sînt căpetenia gărzii,aflat în solie, fiindu-mi oprit să ies la luptă.

— Și?

— M-a făcut bicisnic, căpitan al unui irod fricos și a spus că va vedea pe cîmpul de luptă cîte parale fac.

— Cine este neamișul?

— Micloș Bogathy, feciorul lui Melchior Boghaty... Are chivără albastră, trei pene albe de struț, obrazul mîncat de vărsat, și, pe herb, o mănușă de za ținînd o săcure de luptă.

— Pentru ținerea de minte a domniei-tale, merită să bem. Vel postelnice, poftesc să ospătez cu doamna și copiii mei, în mijlocul oștirii. Căpitane Matei, înainte de zori apuci drumul Sibiului cu două mii de roșii. Vel paharnice. În zori să se miște artileria și lefegiii.

— Și noi, măria-ta, întreabă Radu Buzescu.

— Plecăm cu oastea de țară, la amiază. A venit rîndul să se bată cei plătiți pentru asta. Haide vere Radule. Vino să te-mbrățișez. Mi-ai luat o piatră de pe inimă.

— Asta fu tot, măria-ta? întreabă vel postelnicul Preda Buzescu mirat.

— Mai mult decît mă aşteptam şi doream, vel postelnice.

— Nu înţălăsei nimic, doamne... Voia ta, voia lui Dumnezeu. Sună postelniceii din buciume cînd sînt gata să te primesc la ospăţ...

Ies vel boierii, închinîndu-se. Vrea să iasă şi Marcu. Îl opreşte.

— Am auzit că Erina Golescu nu rămase la Braşov, Marcule.

— Vrea să lupte, măria-ta, spune Marcu şi se face livid...

Stanca îşi reazimă fruntea de umărul lui. O simte încordată, alta, duşmănoasă.

— Cînele de popă, spune.

— De abia acum simt că am şaisprezece ani, măria-ta, spune Nicolae-Pătraşcu. Azi înţeleg că am şaisprezece ani.

Îl trage lîngă sine pe Nicolae-Pătraşcu, înalt cît Stanca. Prinţul Marcu îl priveşte în lumini.

— Vom lupta cu toţii, Marcule... Ăsta e crugul vieţii noastre. L-a înţeles Erina Golescu. L-am înţeles cu toţii. Amin. Duceţi-vă. Gătiţi-vă de ospăţ. Voi să rămîn singur.

Stanca îi sărută mîna. Buzele femeii sînt reci. Pline de-o spaimă rea, duşmănoasă. Rămîne singur. Vătaful Simion ridică o aripă a cortului. Gărzile scot tobele. Primenesc lumînările. Se aud trîmbiţele vestind ospăţul domnesc dat trupelor. Dintr-o dată ramătul taberelor Strigătele vesele ale ostaşilor... Da! Este plin de ura atîtor umilinţe nerăzbunate. Cumplita trufie a Báthoreştilor, a nemeşimii, uită că fiecare armă are două capete. Da! Se pierde în ura asta roşie, nedemnă, plină de zoaie, spumegă şi-i vine să urle, se bucură hain de primirea pe care i-a hărăzit-o cardinalul, Buzescului, l-a văzut pe vulpoiul de Preda vinetindu-se de mînie, pe Stroe dînd ochii peste cap. L-a văzut pe Mihalcea rozîndu-şi unghiile, el care sol fiind a fost aruncat în lanţuri de către Sigismund, l-a văzut pe Ivan Norocea muşcîndu-şi buzele, pentru că, Sigismund a făcut dintr-o Velica doamna o văduvă de voievod şi apoi o soţie de Fabio Genga, crezîndu-se el, Sigismund, de-o fiinţă cu destinul, ştie asta şi cine-a dat foc caselor lui Beldy din Şchei, a aflat-o Theodosie Rudeanu, iată-l coborînd din sfera veşniciei simbolurilor din Ciucaş în acest cazan de smoală fierbîndă a patimilor lui omeneşti, patimi care-i răscolesc sîngele, care-l fac să fie viu, să-şi simtă carnea şi inima, gîndurile şi fiinţa aceea despre care iniţiaţii îl învăţau că trebuie să se lapede spre a atinge echilibrul, fiinţa trăitoare în astral, Kama, dorinţa; da, dorinţa arzătoare a răzbunării, a nimicirii acestui popă scelerat şi mişel, care a vrut să-l ucidă pe la spate, umilirea prin el a Elisavetei Moghilă, ruperea prin el a

unei verigi din coaliția lui Zamoyski, răzbunarea prin el a sfidărilor lui Sigismund, nimicirea prin el a Casei Báthorea, domnitoare în Transilvania, ridicarea prin nimicirea lui a neamului coborîtor din Pătrașcu cel Bun, deschiderea drumului spre Moldova și tot ce-a stat deasupra capului său, în acești patru ani de după Călugăreni... Popă nechibzuit, cum trufia ta țipă după capul tău.

Își lasă fruntea pe tetrapod, lipindu-și-o pe lemnul aurit.

Afară, sub cerul rece al zilei de 26 octombrie, se aud sunînd prelung buciumele postelniceilor, chemînd căpitanii și boierii de treapta a treia să-și umple locurile de la mesele domnești.

3

Marcu Schonkabunk numește culmea asta împădurită, Türkenhügel. Voievodul își întoarce iapa, pe Fatima, spre Munții Cibinului. Stau în măreția tăcerii, cu zăpezi pe culmile gheboase, ascunzînd dincolo de ei Munții Lotrului și scump Banat al Olteniei. Este un cer limpede, aromitor, codrii dinspre Cisnădie leiți în zale de aur și aramă primesc lumina întorcînd-o în culori ruginii, la Șelimbăr bat clopotele săsești, cărora le răspund toate clopotele cetății Sibiului. Sașii se vestesc unii pe alții de umbletele oștirilor. Dinspre Cisnădie și Cisnădioara bat alte clopote săsești. Le răspund tulnice de pe buza munților, dinspre Rășinari. Tot acolo se aprinde o vîlvătaie, pe un colnic și o trîmbă groasă de fum negru se-ncolăcește în aerul limpede cu miros de livezi coapte. Semnul rășinărenilor că cei din Orlat, Sălișteși Alămor nu văd alte oști umblînd în spatele Sibiului. Ba! Iată al doilea foc, pe alt colnic. Rășinărenii îl vestesc că de la Șura Mică se-ndreaptă spre Sibiu cinci banderii nobiliare. Fumul este alb și răbufnește spre cer însoțit de cinci sunete de bucium. Episcopul Miha a lucrat prin înainte umblători și printre făgărășeni. Tot mersul oștirii lui a fost vegheat, dincolo de flancgărzi, de călărețiii repeziți din satele de sub munte. Se reculege. Marșul de la Tălmaciu la Șelimbăr a fost fulgerător, cum spune Carlo Magno. Își scoate cușma de roșu domnesc. Stă așa, cu fruntea goală, cu ochii închiși, lăsînd soarele de amiază să-i încălzească obrajii. Stă așa, să asculte lumina căzînd pe codrii, așternîndu-se pură pe sufletul lui. Iată ceasul al unsprezecelea. Aude o ciocănitoare. Aude cintezele în goruni o mierlă și-apoi fluieratul sprințar al unui grangur.

— Măria-ta!
— Da, Marcule!
— O solie de la cardinal.

O răsucește în loc pe Fatima. Privește lacom acolo unde arată Marcu. Șleahul mare de negoț de la cetatea Sibiilor, trecînd alb dincoace de lunca Cibinului. Departe, cam la o leghe, o carîtă trasă de șase cai albi, înconjurată de un steag de călărime în armuri complete, avînd în față trei călăreți în armuri, cel din mijloc ducînd o lance la care flutură un steag alb. Se pleacă în șa, lacom de spectacolul care i se desfășoară la picioare. În stînga, închizînd zarea, cetatea Sibiului. Ziduri cenușii, vîrfurile ascuțite ale bisericilor catolice împungînd cerul, strălucirea multicoloră a olanelor zmălțuite. Între Cibin și cetate, mult în fața Gușteriței, avînd umărul stîng sprijinit de poala dealurilor dintre Bungard și Gușterița, umărul drept sprijinit de cetate, tabăra lui Andrei Báthory. Deci, sibienii nu l-au primit în cetate. Țesătura politică a negustătorilor sași și-a înnodat capetele. Brașovenii n-au vrut să-l primească pe el. Sibienii n-au vrut să-l primească pe domnul lor de pînă astăzi, cardinalul. Mîrîie, neobișnuit cu acest drept al orașelor. Sașii așteaptă să vadă cine va fi învingătorul. Are să strunească el orașele acestea libere. Are să le încăpestreze, aducîndu-le la scara domniei. Apoi lunca și cîmpul, peste care gonesc la galop hărțuitori cazaci și roșii de țară, încurîndu-se cu hărțuitorii cardinalului. Trei cazaci cu fundul cușmelor roșu, gonesc un catafract pe care-l prind din șa, cu arcanele. Alt catafract trage cu pistolul. Nu vede de aici decît nourașul alb de fum și cazacul care își zvîrle mîinile în sus și se rostogolește din șa. Calul cazacului se oprește. Își ia stăpînul de brîu. Îl tîrăște după soții lui. Jos, în fața Șălimbărului, pe dealurile dinspre Cisnădie, intrarea în tabăra a oștirii lui. Sînt două pîraie cu albiile sfredelite adînc apărate de maluri domoale și largi. Spre cel dinspre Cisnădie intră la trap carîtele curții urmate de carele oștirii. Este acolo un huruit de roți legate în fier, un clănțănit de bucșe, amestecat cu pocnetele harapnicelor, cu strigătele aspre ale surugiilor, cu strigătele boarilor care mînă turmele de boi pentru hrana oștirii, le mînă de-a-ncălare, împungînd vitele cu sulițele și boii însetați de treapăt dau buzna în albia aproape seacă a pîrîului, se-ncurcă printre carîte și harabalele cu polog, vede carîta Stanchii, aurită, cu polog din piele roșie intrînd la galop pe un tăpșan sfîrlogit în mijlocul căruia stă călare pe iapa lui uriașă vel șătrarul Vasile Țîru. Șătrăreii înfig sulițele cu semnele trupurilor de oaste pe malurile pîraelor. Artileria vine la galop aici. sub Türkenhügel. Îl recunoaște pe senior Mantovano

numai în pieptar, urlîndu-şi comenzile. O haraba cu praf de puşcă izbeşte un bolovan, frîngîndu-şi osia. Cei şase cai ai atelajului se sperie. Dau în galop. Conductorul ridicat în picioare pe inima harabalei este smuls, aruncat între picioarele rotaşilor şi terciuit de osia ruptă, care-i sparge pieptul. Călărimile ocolesc tabăra de căruţe a pedestrimilor săcuieşti, tăbăruite în gura pîrîului. Voievodul urmăreşte marşul la trap al coloanei oştirilor Băniei, Buzeştilor şi călărimilor domneşti, care neintrînd în Şelimbăr, ţinînd şleahul Cisnădiei, au apucat un drum de care prin codru şi acum ies într-o poiană alăturată tăpşanului în care robii şi oamenii de oaste au şi început să ridice corturile domneşti şi ale curţii. Se întoarce spre carîta solului, ajunsă la jumătatea drumului dintre taberile lui şi ale cardinalului. O lance de roşii de ţară şi cîteva pîlcuri de cazaci ies din lunca Cibinului, căzînd la galop asupra carîtei şi gărzilor. Se aude vag chiuitul cazacilor, care gonesc culcaţi pe oblînc. Călăuzi romîni din Mohul, în cojoace, călăresc în faţa polcurilor lui Walawski şi Branicki, aducîndu-le în flancul drept al locului unde se ridică corturile săcuilor pedeştri. Alţi călăuzi din Mohul conduc săcuii călări din garda doamnei. În vălmăşagul de călăreţi, pedestraşi şi convoaie de harabale, de şătrărei şi olăcari, sub amestecul de flamuri de toate culorile, de prapori şi fanioane, ochiul lui vede cum se întruchipează din mers, liniile mari ale planului de luptă.

— Măria-ta, solia, spune Marcu.

Se ridică în scări. Cazacii şi roşii au luat carîta şi garda ei la mijloc, oprindu-le. Un roşu de ţară taie la galop peste buza dealurilor, urcînd spre el.

— Du-te Marcule şi porunceşte-i marelui logofăt să-mi aducă solia, răspunzînd aidoma galanteriei cardinalului... Am greşit undeva, îl întreabă pe principe, pentru că vorbise în italiană.

— Ba! maria-ta. Un strop prea aspru...

— Ce să-i fac... N-am vreme să cînt. Du-te şi aşteaptă-mă la cortul meu.

Prinţul Marcu pleacă la galop, urmat de cei doi viconţi gasconi, care-i fac gardă şi care stătuseră la o sută de paşi depărtare. Voievodul îi face semn lui Sfetea, care-şi îndeamnă calul la poruncă. Îl are lîngă el pe Nicolae-Pătraşcu şi în flancul drept al lăncii de vînători domneşti, pe Carlo Magno.

— Sfeteo! Toţi căpitanii la cortul domnesc, împreună cu toate căpeteniile oştirii!

Crainicul domnesc, Sfetea-posmoagă, cocîrjat de anii de slujbă, nevoind să treacă nimănui cornul de zimbru cu care sunase Răscoala

din '93 și mai apoi toate poruncile la Călugăreni și-n războaiele în care ieșise voievodul, dăruit cu o sfoară de moșie în Tîrgul din Afară și cu o roată de moară la Podul Turcului, în București, execută o voltă dibace pe stînga, oprindu-și calul sur rotat, pe o buză ieșită deasupra văii. Sună prelung: *căpeteniile și căpitanii la măria-sa.* Răspund cornii căpeteniilor, vestind că porunca s-a înțeles.

— Ești tulburat, măria-ta, spune Nicolae-Pătrașcu.

Se răsucește fulgerător spre băietanul strîns în coantăș din stofă verde de Bruges, cu gulerul aurit și nasturi de aur, băietan astăzi cu mustața înspicată, purtînd plete inelate după moda vechilor Basarabi, care-l privește cu ochi căprui, blînzi și-nțelegători.

— Îți dau mulțumita mea, că mă ții lîngă măria-ta.

Are glasul cîrîitor, de flăcăiaș nelegat și i se pare că își vede feciorul pentru întîia oară.

— Ți s-a părut că pînă acum nu te-am ținut?

Voise să-i spună altceva. Ceva bun și duios. Își mușcă buza.

— M-ai ținut departe de războaiele măriei-tale.

— Erai prea fraged.

— Și nici nu le iubeam.

Tresare. O apropie pe Fatima de calul pag al coconului domnesc.

— De ce nu le iubeai?

— Pentru că nu le înțelegeam, măria-ta.

— Zi-mi tată.

Nicolae-Pătrașcu se-nroșește. Îi ies broboane de sudoare deasupra mustății.

— Și-acum?

— Te-nțeleg pe tine, după ce-am citit *Hronicul* vel logofătului. După ce-am gîndit la temeiurile domniei și la ceea ce ai făptuit. A fost o vreme cînd te-am crezut tiran, asupritor și...

— Ascult!

— Și nepăsător la cei care...

— La voi. La Stanca. La tine. La Florica.

— Da.

— Ai crescut, Pătrașcule.

— Da.

— Dumnezeu să mă ierte, băiatul meu, pentru asprimile mele. Pentru păcatele mele.

— Nu are nimeni dreptul să te judece, tată.

— Mai zi-mi tată!

Nicolae-Pătrașcu se pleacă în șa. Șoptește:

— De ce-ți așezi oștile în tabără și-n vederea cardinalului? N-ai mai făcut-o de la Călugăreni. Și acolo a fost altceva, tată... De ce nu faci ca la Babadag ? Ca la Nikopole? Ca la Vidin? Ca la Giurgiu? De ce ți-arăți tăria oștirii. De ce n-ai poprit sașii care stau în turlele bisericii din Șelimbăr și ne văd cum ne rînduim tabăra?... De ce nu-l asculțași pe Radu Buzescu, care voia să iasă cu oștile lui prin codrii, cu călăuzi de la Mohu, să iasă în spatele taberilor cardinalului și să-i cază pe ceafă, acolo, tăindu-i calea spre Alba-Iulia?

— Mă judeci, fiul meu?

— Ba! Vreau să văd limpede în cugetul părintelui meu. Poate ai să-mi arunci pe umeri poveri pe care nu le pot duce. În slăbiciunea mea, să mă-ntăresc sorbind vlagă din cugetul celui care m-a zămislit, aruncîndu-mă în vîlvorile pe care le-a aprins deasupra acestor locuri.

Voievodul ascultă și nu-și crede urechilor. Timpul a lucrat în Nicolae-Pătrașcu. N-a înțeles nimeni, ce-a înțeles Nicolae-Pătrașcu. Poate nu s-a înțeles el însuși, atît de adînc, cum l-a înțeles Nicolae-Pătrașcu. Aproape că se teme de privirea blîndă, înlăcrimată a flăcăiandrului, dintr-o dată parcă neajutorat în șaua înaltă de safian, așternută c-o blană de pardos.

— Îmi lași moștenire un iad, măria-ta, șoptește coconul domnesc. Fă-mă să-l înțeleg.

— Ce nu înțelegi, Nicolae-Pătrașcu?!

— Gîndul care te macină de cînd ai văzut oștile cardinalului.

Voievodul apucă mîna coconului domnesc. O apucă între degetele stîngii. O strînge.

— O știi!

— Da! Sînt oști creștine. Și te-ai jurat să lupți numai împotriva păgînului. Te mustră cugetul. Te-am auzit azi-noapte gemînd în somn.

— Veniseși de la Ilinca?

— Da!

— Gemeam?

— Gemeai.Te juruiai pe inimă că nu de sîngele creștinilor ești lacom. Am intrat. Erai lac de apă, parcă asudai sînge, aveai ochii holbați și-l strigai pe Dumnezeu aducîndu-l martor împotriva cardinalului.

— Și?

— M-am îngrozit de felul cum te-am judecat pînă atunci.

— Tu?

— Eu! Te-am șters de sudoare. Te-am mîngîiat pe frunte. Mi-ai sărutat mîna prin somn, spunîndu-mi... Velica.

— Păstrează taina.

— Ţi-o jur...
— Amîndouă tainele.
— Lasă-mă mîine să merg la luptă. N-am dorit-o niciodată. Tată.. Astăzi o doresc din străfunduri. Lasă-mă să te mîntui de spaimele tale. De remuşcările tale. Măria-ta, mă auzi?

Dumnezeule, un copil. Un băietan căruia îi curg lacrimile, pe care l-a crezut bicisnic şi temător, străin de el şi-ndepărtat. Iată-l aflat în tainele lui, în suferinţele lui crude şi neîndurătoare. Ce tare şi stăpîn era cînd singur îşi stăpînea tainele. Ce nemernic şi scăzut din puterea lui se simte aici, la judecata fiului său.

Priveşte ca printr-o pînză steagul de dragoni în cuirasă care iese înaintea caleştii solului. Saluturile cu sabia. Aude ca dintr-o mare depărtare cornii străjilor sunînd: *solie cerînd intrarea în tabere.*

— Să mergem, fiul meu spune răguşit, pune pinten şi coboară dealul în fuleuri lungi, gîndindu-se că Nicolae-Pătraşcu este întemeiat atunci cînd îi cere socoteală de moştenirea, pe care, cu sau fără voia lui, i-o aruncă pe umeri...

...Totul este aşa cum a poruncit. Theodosie Rudeanu este însuşi geniul politicii. Flancgărzi din făgărăşeni şi bărbaţi din Boiţa, Tălmaciu şi Mohul ţin toate văile care urcă spre Tîrnave. Spre Cornăţel, spre Daia, în spatele taberelor lui Andrei Báthory, pe şleaul Slimnicului, către cetatea Mediaşului, spre Alămor, Topîrcea şi Sălişte. Este în inima Cetăţii de piatră şi dincolo de voinţa lui se află, puternică şi atotcuprinzătoare, voinţa lor, a pămîntenilor sculaţi în arme de porunci pe care nu el le-a dat. Au venit patru olăcari cu veşti. S-au sculat iobagii din Fofeldea, din Săsăuşi, din Apold şi Şeica Mare. Au pus foc castelelor. Au tăiat slujitorii nemeşilor. Curg în cetate spre Sibiu. Se lovesc cu banderiile. Iată o forţă la care s-a gîndit prea puţin. Iată nişte urmări care-au luat-o înaintea gîndurilor lui. Vătaful Simion îi trece peste umăr lenta fără sabie. Toţi vel boierii şi-au lăsat săbiile în cortul vel armaşului. Gărzile ridică pologul pe sulițe. Nu se află nici un scaun în cortul domnesc. Nu se află nici o tobă. Nu se află nici un trofeu de război. Doar lumina care se filtrează în ape sîngerii prin mătasea ieşită la soare, spălată de ploile şi zăpezile atîtor războaie. Aude lumina aceea foşnind. Theodosie Rudeanu aşezat în stînga, între el şi Nicolae-Pătraşcu, şopteşte:

— Nunciul a luat numele papii drept scut, măria-ta.

— Papa trebuia să-mi trimită oşti, cînd luptam pentru cruce, nu popi...

Din nou lipseşte mitropolitul Dionisie. Tropote. Carîta cardinalului. Roţi mari, cu obezile sculptate, pusă pe leagăn, cu portierele

sculptate în jurul herbului voievodal, aurită, cu polog purpuriu de piele, cu perdelele lăsate, avînd pe scaunul din spate trei roşii de ţară cu săbiile la umăr. Alţi roşii duc de dîrlogi caii celor doi cavaleri în armură, legaţi cu eşarfe negre peste coifuri.

— Eşti mulţumit, Radule?

— Sînt răzbunat, măria-ta.

Galop scurt. Căpitanul Matei ot Brîncoveni sare din şa. O lance de roşii se aşază pe două rînduri între carîtă şi gărzile domneşti. Cineva dinlăuntrul carîtei vrea să ridice perdeaua. Tot dinlăuntru se aude o poruncă.

— Nu e slobod, părinte.

Căpitanul Matei ot Brîncoveni se opreşte la zece paşi de cortul domnesc. Strigă:

— Solie de la cardinalul Bathor Andrieş. Nunciul Germanico Malaspina. Căpitanul Moisă Săcuiul şi contele Melchior Boghaty. Slobod?

— Să mai aştepte, răspunde cu glas bubuit vel armaşul Udrea Băleanu. Măria-sa se află în reculegere.

— Moisă Săcuiul. Cum a îndrăznit, doamne, întreabă Radu Buzescu.

— Neamul ăsta de tîrfă îndrăzneşte totul, spune Baba Novac.

Voievodul revede noaptea judecăţii lui Moisă, căpitanul trădător, cînd Baba Novac i-a rupt sabia şi cînd îi atîrna ştreangul unei spînzurători deasupra capului.

— Să nu ne pripim, Baba Novac. De atunci, poate s-a gîndit la nemernicia lui.

— Şi-a slujit principele, spune sec Marcu.

Voievodul închide ochii.

— Măria-sa Marcu are dreptate, spune Nicolae-Pătraşcu. Să fim drepţi.

— Dar să nu ne lăsăm amăgiţi, răspunde Baba Novac.

Voievodul ştie că Baba Novac nu se lasă amăgit. N-a vrut să intre în tabără cu haiducii călări, A ascuns şase mii de călăreţi în codrul dinspre Cisnădie, pe firul pîrîului, i-a ascuns prin văgăuni, pe sub gorunii vechi. I-a spus vel armaşului că a spînzurat doi saşi care dădeau tîrcoale unei poieni unde trăseseră harabalele cu corturile şi demîncarea. La semnul marelui logofăt, trei cornişti de slujbă sună *voia măriei sale*. Vel armaşul, chior, cu chivăra pusă peste basmaua neagră, singurul înarmat pînă-n dinţi, sabie, două hangere la brîu, buzduganul de fier al rangului în dreapta, iese trei paşi în faţa cortului.

Căpitanul Matei ot Brîncoveni strigă într-o italiană dulce şi alintată că măria-sa domnul este gata să primească solia.

Cei doi cavaleri sînt ajutaţi să descalece. Din carîtă legat la ochi, nunciul Germanico Malaspina, în strai simplu negru, cu ciorapi şi mănuşi violet şi pălăria de cardinal. Voievodul îşi muşcă buzele. Iată-l pe marele prieten al leşilor, al Báthoreştilor, pe ponegritorul lui, pe trufaşul oaspete întîlnit la curtea lui Sigismund. Seara aceea a balului, în care s-au înfruntat, Alfonso Carillo şi Malaspina deoparte, căutînd să-l umilească şi spunîndu-i, *domnule voievod.* Cardinalul îşi duce mîna la legătură.Hotnogul de roşii, coborît din carîtă pe urma lui, i-o apucă şi i-o lasă în jos. Cei doi cavaleri abia se mişcă, zăngănind din toate plăcile armurilor. Au tecile spadelor goale. Vel armaşul scoate legătura nunciului, care izbit de lumina puternică închide de cîteva ori ochii cu gene spelbe, alb-roşcate. Armaşul al doilea scoate legăturile cavalerilor. Gărzile dau onorul cu halebarda. Nunciul Malaspina, sufocat de mînie, roşu, dintr-o dată cu obrazul şiroind de sudoare, face un pas grăbit spre cort. Vel armaşul îi taie avîntul, punîndu-i buzduganul în faţă. Îi face semn să păşească odată cu el.

— Monseniore, spune din spate căpitanul Moise Szekeli. Respectaţi ceremonialul. Altfel riscaţi.

— Sînt trimisul sanctităţii sale, papa, căpitane şi nu permit...

— Voievodul Mihail nu este sub jurisdicţia spirituală a sanctităţii sale. N-o uitaţi, monseniore.

Vorbesc latineşte. O latină împestriţată cu cuvinte italieneşti. Solia întră în cort. Malaspina face o reverenţă scurtă. Voievodul răspunde cu o înclinare a frunţii. Ceilalţi stau nemişcaţi. Cavalerii încearcă trei reverenţe, sunîndu-şi armurile. Se lasă o linişte grea. Apăsătoare.

— Aţi cerut o audienţă măriei-sale, domnului, monseniore, spune marele logofăt. Audienţa a fost acordată!

— Sînt uimit de felul cum am fost primit, segniore...

— Ne aflăm în stare de război, monseniore şi aici este o tabără militară.

— Mă confundaţi cu un spion?!... Pe mine?...

— Sînteţi însoţit de doi căpitani de oaste, monseniore.

Nunciul îşi muşcă buzele pline.

— Am cerut o audienţă particulară domnului voievod.

— Vă rog să vă revizuiţi felul cum vă adresaţi măriei-sale.

— M-am mai adresat în acelaşi fel, cînd domnul voievod a făcut o vizită suzeranului său, principele Báthory

— Spune-i, seniore logofăt, că nu-mi aduc aminte, tăie voievodul în italiana lui dură. Care este conținutul soliei încredințată de Andrei Báthory?

— Să vă amintească de soarta comună, aici la hotarele răsăritene ale creștinătății. Să vă amintească de jurămîntul de credință prestat suzeranului, de onoarea cavalerească, de măreția luptelor de odinioară.

— Vorbe!

Glasul voievodului șficue. Nunciul rămîne cu gura întredeschisă. Bîlbîie ceva. Jignirea îl sufocă. Voievodul îi vede ochii bulbucați ieșindu-i din orbite. Își spune că a venit ceasul stăpînirii de sine. Își înfige privirea în ochii lui Moisă Săcuiul. Căpitanul îl salută cu o înclinare a capului. Obrazul bărbătesc i se destinde într-un zîmbet. Vrea ceva Moisă, trădătorul. Nunciul Germanico Malaspina caută un scaun, din priviri. Îi ocolește ochii prea sfinția sa. Îi spune în italiană:

— Nu de pofta stăpînirii, nici de setea sîngelui creștinesc am ieșit eu din țara mea, fiind cu gîndul numai de a-l vărsa pe al turcilor.

Apoi în greaca arhonților:

— Că-mi este deajuns să pot trăi singur în Țara Românească, în care cu o singură arătură, răspîndind sămînța, se naște grîul, nu cum se întîmplă în Ardeal.

Apoi în polonă:

— Știu că iubiți această limbă și această țară și pe hatmanul Zamoyski...

— Nu cunosc limba, răspunde nunciul.

— Păcat. V-ați fi înțeles mai bine cu hatmanul.

Apoi, românește:

— Spune-i, vel logofete, că dacă Andrei Báthory avea atîta dragoste pentru mine nu oprea banii de la împăratul Rudolf, nu-mi cerea să mă pribegesc din țară și nici cu turcii nu uneltea.

Marele logofăt tălmăcește în italiană. Nunciul spune sec:

— Calomniile partidei ostile monseniorului cardinal și principe.

Voievodul face un semn. Prințul Marcu se înclină curtenitor în fața soliei. În cea mai limpede italiană de curte citește un fel de hrisov, alcătuit cu drăcească știință a faptelor de către Theodosie Rudeanu. Sînt acolo trecute zilele și lunile cînd Andrei Báthory, cetățean al coroanei polone, a fost propus de către Zamoyski pentru cardinalat în Polonia, datele întîlnirilor lui cu omul reginei Elisabeta a Ingliterei, Cristof Parking și obligațiile pe care și le-a luat de a împiedica Ardealul să intre în Sfînta Ligă, se dau date despre proiectul

lucrat în taină pentru prefacerea țării în principat vasal Poloniei, se citește din scrisoarea sultanului Mohamed.

am obținut ceea ce doream, ca principele Ardealului să fie răsturnat și un cetățean al coroanei Poloniei Báthory Andreas s-a făcut principe. Apoi i-a căzut la picioarele marelui vizir, vrînd să se împace cu el.

Și mereu date ale întîlnirilor cu ceaușii de Temișoara, cu silnicia împotriva convoaielor imperiale aducînd lefurile pentru oștirea din Țara Românească, cu împresurarea necavalerească a Mariei Cristierna, cu scrisoarea de supunere către sultan. Moise Szekely, alb în armura sinilie, privește în gol. Nunciul Malaspina, nemișcat, ascultă totul cu un zîmbet plin de dispreț.

— Marcule... Ajunge, spune voievodul.

Trîmbițe. Corni. Huruit de tobe.

— Audiența soliei cardinalului Andrei Báthory la măria-sa, Io Mihai voievod, domn al întregii Ungro Vlahii, Amlașului și Făgărașului herțeg, a luat sfîrșit, anunță în italiană și latină vel logofătul Theodosie Rudeanu. Nunciul Germanico Malaspina se-ntoarce spre contele Melchior Boghaty, el însuși stupefiat de acest sfîrșit abrupt și neobișnuit al audienței. Din nou glasul vel logofătului.

— Anunț monseniorului Germanico Malaspina hotărîrea domnului meu. Nu este decît o singură cale de a ocoli vărsarea de sînge creștinesc. Cardinalul să se întoarcă a-și păstori biserica.

Comenzi prelungi în turcă. Alte comenzi în polonă și ucraineană. Tobe. Tropote. Pe sub pologul ridicat se văd două steaguri de dragoni și cazaci înlocuind roșii de țară din garda carîtei, în vreme ce și gărzile din vînători domnești sînt schimbate de ieniceri. Tot atunci, din josul tăpșanului vin în pas viu săcuii pedeștri, cu muschetele la umăr. În față călărește războinicul uriaș Peter Domokos. Germanico Malaspina execută o reverență chinuită.

— Iartă și uită, măria-ta, spune Moise Szekely în romînește.

Se-nclină și iese de-a-ndăratelea, privindu-l în ochi. Glasul ostășesc al omului care-i pregătise moartea îl răscolește. Vrea să ridice mîna în semn de împăcare. Întîlnește priverea lui Baba Novac. N-o mai ridică. Solia este legată la ochi de vel armașul. Polcovnicul Walenty Walawski, în armură, îl conduce pe nunciul Germanico Malaspina. Căpitanul Matei ot Brîncoveni se suie în carîtă, ajutîndu-l pe cardinal să urce alături de el. Vătaful Simion lasă pologul cortului.

— O lecție care ți-a făcut cel mai cumplit dușman, măria-ta, spune Radu Buzescu.

— Pe lîngă ceilalţi, un popă veninos mai mult, vere Radule...
— Porunci, cere marele paharnic Radu Şerban.
— Da. Porunci, oftează voievodul, căutînd lacom privirea fiului său Pătraşcu...

... Miezul nopţii. Din scapătul lui 27 în fapta lui 28 octombrie. Cortul domnesc. Ard trei sfeşnice, înconjurînd tripticul. Vătaful Simion încuie cu lacăte grele sipetele avînd bătut pe capace herbul Ţării Româneşti. Voievodul într-un caftan căptuşit cu blănişoare de sobol, stă înfundat în jilţul domnesc. Îl urmăreşte pe Nicolae-Pătraşcu aplecat deasupra chărţii Transilvaniei. L-a dat pe mîna dascălilor, după legile curţii. A învăţat slavona şi turca, a învăţat italiana şi greaca, o rupe nemţeşte, a învăţat să lupte cu sabia călare şi pe jos, să lovească şi împungă manechinele, să mînuie sulița, arcul, muscheta şi pistolul. Nu se arată nici prea voinic, nici prea bun luptător. Este şovăielnic în gîndire şi mereu se întreabă « de ce »? Iată-l acum în faţa hărţii, întrebîndu-l de ce este nevoie, după înfrîngerea cardinalului, să intre în Alba-Iulia şi s-o stăpînească?! Dar dacă va învinge cardinalul? Atunci?... El n-are încredere în lefegii... Dar dacă totuşi Ieremia Moghilă trece munţii şi-i cade în spate?... Dar dacă Ieremia Moghilă trece Rîmnicul, spulberă mazîlii *care şi aşa nu te iubesc prea mult tată* şi împreună cu turcii îl urcă în scaun pe hatmanul Simion Moghilă?

Mocnesc mii de spaime în ochii blînzi ai Pătraşcului. Parcă toate aceste ameninţări posibile s-ar fi adunat într-un nor plin de trăsnete care se rupe în capul lor, chiar aici şi acum. Îi poate explica acestui băietan faţă de care, dintr-o dată se simte îngrozitor de departe, ce-nseamnă timpul?! Nu timpul măsurat în zile şi luni şi ani pe calendare, ci timpul fiecăruia din căpeteniile acestei lumi învrăjbite? Timpul cardinalului Andrei Báthoty. Timpul lui Ieremia Moghilă. Al sultanului. Al regelui Sigismund III de Wassa? Timpul reginei Elisabeta a Ingliterei? Al lui Rudolf de Habsburg, ori dincolo de acest timp, Timpul Sublimei Porţi, al Moscovei, al Ţării Româneşti. Şi timpul pe care s-a bizuit el. Timpul unui marş fulgerător cu toată oştirea peste munţi, gonind înaintea tuturor timpilor celorlalţi, luîndu-şi ca singur aliat şi prieten acest timp-fulger. Ori, poate să-i explice lui Nicolae-Pătraşcu ce-nseamnă harul de a-ţi cunoaşte duşmanul prin acele lungi şi repetate şi subtile meditaţii, după ce l-ai văzut în palatele lui, ori în scrisorile lui, ori în cortul lui de război, în negoaţele şi dragostele lui, în patimile şi-n virtuţile lui?...

— Măria-sa Neagoe Basarab a avut tihna să-şi înveţe odrasla prin scris, Pătraşcule. Eu n-am această tihnă. Nu ştiu ce-a făcut

fiul său Theodosie cu acele învățături, care stau de-atunci în diplomaticonul curții și pe care le-au papagalicit pe dinafară toți feciorii de domn. Învață privind și gîndind. Un domn are sau nu are har de domn. Dacă nu-l are, nu i-l dă nici coroana Băsărabilor, nici ungerea cu sfîntul mir, nici slăvitele *Învățături* ale acelui voievod filosof. Alba-Iulia este inima puterii domnești în Transilvania. Îl putem bate de zeci de ori pe cardinal, fără ea nu sîntem stăpîni aici. Dacă ne răpune cardinalul? Mă-ndoiesc. Și totuși, Simion va încărca aceste sipete cu vistieria noastră, cu scrisorile de taină, cu hrisoavele curții, pe cai. Mîine, călăuzi care știu potecile munților vor veghea lîngă noi. Oștile de țară sînt călări. Vor trece munții pe poteci de ciobani. Noi, odată cu ele. Lefegii prin pasul Turnu Roșu. Dacă vor fi prinși, nu vor păți nimic. Se vor scrie în registrele cardinalului. Singurii care vor suferi, vor fi săcuii. Dacă ei vor trece odată cu noi, casele lor vor fi trecute prin foc. Ieremia Moghilă și-a pierdut timpul său. Trebuia să fi lovit alaltăieri. Cînd îl aveam pe cardinal la două zile de marș în față, pe Buzești la două zile de marș de Vîlcea și la o zi de marș de mine. Astăzi e prea tîrziu. Și-acum, află că dincolo de cele văzute, stă în puterea domnului să le stăpînească și pe cele nevăzute... Simioane. Aud pașii vel logofătului Theodosie...

Nicolae-Pătrașcu, într-o pelerină lungă de camelot agățată pe amîndoi umerii și închisă la gît cu lanț de aur, se ridică pe deasupra chărții. Îngenunche la picioarele lui. Își culcă fruntea pe genunchi. El îi ia capul în palme. Îi trece degetele prin părul inelat, mătăsos.

— O iubești pe Ilinca, Nicolae?

— Este dîrză, știe rîde, e pietroasă și alinătoare, măria-ta.

— Poate voiam să-ți sporesc numele, pețindu-ți o prințesă din Casa de Austria. Ori o fiică din Casa Iagellon. Am cam uitat această lege veche a Basarabilor. Și Mușatinilor.

— Și vrei să ți-o aduci aminte, prin mine?

Glasul lui Pătrașcu, cocoșesc, îl mînie fără să vrea.

— Ridică-te, Nicolae... Vine vel logofătul.

Theodosie Rudeanu și-a luat din nou chipul lui de conspirator florentin. Se strecoară în cort învăluit în pelerină și spune gîfîit.

— Aloisiu Radibrati, raguzanul, măria-ta. Cu vești grabnice și de taină. Mă-nchin prințului Nicolae-Pătrașcu, ieșit la școală politicească.

Nicolae-Pătrașcu face o reverență scurtă.

— Iată domnia, Nicolae-Pătrașcu, spune și se simte împovărat, bătrîn și sătul. De ce i-o fi hătrăzit Dumnezeu acest cap de cal-vulpe cinstitului sol de mare taină al împăratului Rudolf II de Habsburg?

Așa doar să-l neliniștească pe el? Aloisiu Radibrati slab, deșirat, cu pliscul căzîndu-i pe mustața roșcată, cu fruntea îngustă înconjurată de părul roșu tuns perie, își face reverențele cu grabă studiată. Este tot numai ciolane, cizme și surtuc. Vorbește greaca și turca. A fost trimes de la Praga cu un mesaj urgent al sacrei majestăți romane, către cardinalul Andrei Báthory.

— Va să zică nu către mine, mîrîie voievodul.

— Către măria-ta, cu un mesaj discret și de onoare (aici mutra lungă și ascuțită a lui Aloisiu Radibrati se lungește și mai mult, iar ochii rotunzi, cu irisul aproape galben se rotunjesc și ei) din partea arhiducelui Mathias.

Aloisiu Radibrati este un adevărat vierme de cancelarie imperială. Face o mie de piruete într-un logos încîlcit, pe care-l ascultă cu răbdare îngerească și leșuială zăcută. Grațiosul suveran a ordonat lui segnoir Georgio să vegheze asupra cetăților de margine, fără a-i da un ordin de marș asupra Transilvaniei care ordin îl aștepta de la Camera de război, ori de la Camera Aulică, încurcă înaltele instituții și nu se mai știe de la cine dracu aștepta segnior Georgio, ordinul acela. Ciulește urechea. Segnor Georgio l-a oprit pe căpitanul Mihail Szekely să coboare din Sătmar la Cluj. A fost acolo un mare scandal, căpitanul Mihail Szekely insultîndu-l pe curierul lui segnior Georgio Basta și contele Ursino. Căpitanul Mihail Szekely este un ostaș dur, care nu pierde prilejul să-l laude pe domnul Țării Românești în toate consiliile de război, spunînd că este singurul mare comandant militar al timpului său. Face aluzii transparente la banii pe care segnior Georgio îi mănîncă cu lopata, fără să aducă nici o victorie Imperiului. Dimpotrivă. Așa că este urît de toți comandanții italieni din Ungaria de Sus. Sosind la Alba-Iulia și plecînd spre Țara Românească, a fost arestat la Sebeș de o banderie episcopală, condus în tabăra cardinalului la Turnișor și acolo ținut sub pază severă. A fost interogat de nunciul Germanico Malaspina și de însuși cardinalul Andrei Báthory care voia să afle natura secretă a misiunii sale. Hainele i-au fost descusute, bucată cu bucată. Pălăria de asemenea. Cizmele de asemenea. Teaca spadei la fel. Cufărul de călătorie a suferit același tratament. Șaua, căruța, de asemenea. Servitorului și cailor le-au fost administrate doze mari de purgative, căutîndu-li-se în fecale scrisorile tainice. El a spus că aduce doar conturile domeniului Künigsperg pe care le-a și arătat, domeniu al cărui senior este măria-sa voievodul Mihail. Cardinalul l-a tîrît după oștirea sa spunîndu-i că-i va face o surpriză, mai curînd decît se așteaptă, aducîndu-i-l pe « păstorul oilor sale » prins în laț și alte asemenea. Astăzi

pe înserat a fost dus de gărzi la sfatul de război al cardinalului. Cardinalul era vesel, împlătoşat, cu faţa plină de coşuri şi urme de vărsat, asudată. Făcuse o clismă şi băi fierbinţi cu muştar la şezut, suferind de prostată ca orice călăreţ care face abuz de femei.

Buzele uscate ale solului împărătesc zemuie de cum spun « femei ». Este prea şiret să-şi vîndă ieftin ştirile. Începe să-şi amintească greu. Se poticneşte.

— Îţi voi uşura mărturisirea, segnior Radibrati, spune în italiană Theodosie Rudeanu.

— Fără îndoială, senior gran logofet. Cunosc mărinimia curţii...

Voievodul se înveseleşte în caftanul cald. Minte Radibrati? Joacă jocul cardinalului? S-a încheiat tîrgul între Rudolf şi Báthory, cel dintîi dîndu-i-o de nevastă pe fosta nevastă a lui Sigismund, pe dalba Maria Cristierna, în schimbul suzeranităţii Transilvaniei? Peste un ceas va şti adevărul. Aloisiu Radibrati priveşte conspirativ prin cort. Se apropie de el, şi el are senzaţia că s-a apropiat o broască rîioasă, ori un şarpe. Spune şoptit cum auzind răspunsul dat de voievod prin nunciul Malaspina (— un spion şi un duşman încrîncenat al măriei-tale) cardinalul a făcut o criză de nervi. A urlat cuvinte injurioase, a proferat ameninţări cumplite, a spus că-şi va face un harem cu soţia, fiica şi toate femeile sclavilor lui. Apoi a numit comandant al oştirii pe căpitanul Gaspar Korniş, care n-a vrut să primească decît în urma ordinului sever al cardinalului. După aceea a numit comandanţii celor două linii de luptă. Ai centrelor şi aripilor.

— Care sînt, întreabă scurt şi-l simte pe Nicolae-Pătraşcu tresărind.

Acelaşi joc la Aloisiu Radibrati.

— Nu uita, înainte de a fi domn, am neguţat, spune. Cunosc preţurile.

Raguzanul cu cap de cal-vulpe îngenunchează. Bolboroseşte şoptit:

— Moise Szekely la centru în linia întîi. Bătrînul căpitan Ştefan Lazăr la aripa dreaptă. Căpitanul Petre Huszar la aripa stîngă.

— Şi linia a doua?

— Căpitanul Pangratie Senneyey...

— Auzişi, Theodosie... Omul în care-a crezut Domokos.

— La centru Melchior Boghaty care a jurat să răzbune siluirea şi uciderea soţiei sale. Măria-ta, Gaspar Korniş nu vrea să lupte împotriva ta. De trei ori a spus, nu!

— Din ce motive?

— Eşti campionul luptei antiotomane. Ai fost nedreptăţit şi insultat. Eşti un soldat care n-ai pierdut nici un război.

— Şi cardinalul?

— A spus că dacă mai scoate un singur cuvînt, îl aruncă în lanţuri. Apoi, Moise Szekely.

— Ce este cu Moise Szekely?

— A spus că nu luptă împotriva măriei-tale, decît pentru că este soldat... El a venit în cortul meu. Oamenii lui m-au îmbrăcat. Oamenii lui, care mă şi păzeau, m-au scos pe mine şi omul meu din tabără. Ei mi-au dat caii...

— Şi Moisă?

— M-a rugat să-ţi spun că mîine va purta eşarfă albă peste platoşă şi panaş cu trei pene albastre de struţ.

— Atît?

— Atît!

Îşi lasă fruntea în palmă. O simte leoarcă. Aloisiu Radibrati se ridică. Tuşeşte. Îşi ia ţinuta solemnă de sol. El ascultă mesajul arhiducelui Mathia, singurul Habsburg cu capul limpede, bun ostaş şi om de inimă. Arhiducele îl scuză pe fratele său, împăratul, care nu poate da un aviz de scoatere a cardinalului catolic din Casa Báthorea, Andrei, din scaunul său în care a fost ales de Statele generale. Îl roagă pe voievodul Mihail s-o facă bărbăteşte, fără avizul direct al împăratului, cardinalul fiind factorul care lucrează la dezintegrarea Sfintei Ligi. Fiind pus în faţa unui fapt împlinit, sacra majestate romană va recunoaşte noua stăpînire, pentru ale cărei titluri şi acte publice, el, arhiducele se va lupta în Camera Aulică. Aceste titluri vor trebui recunoscute cu drepturi ereditare. Nu este străin nici de planul de a ataca Moldova. El, arhiducele vede în acesta un act militar vrednic de cel mai mare respect, voievodul refăcînd vechea Dacie, şi constituind la Dunăre o forţă de echilibru între Imperiul Otoman, Polonia şi Sacrul imperiu roman. Va lupta ca împăratul romanilor să înţeleagă folosul pe care-l va aduce creştinătăţii, acea putere la Dunărea de jos.

— *Matthias Dei gratia Arhidux Austriae, Dux Burgundiae et Comes Tyrolis*, fornăie Aloisiu Radibrati, încheindu-şi solia cu titlurile arhiducelui.

Cu titlu privat, ca un răspuns la bunăvoinţa arătată de voievod, el, Aloisiu Radibrati îi dă de ştire că alt curier personal al sacrei majestăţi romane, aducînd porunci proaspete, emisarul secret Ieronim Slatarich, pornit din Praga cu şase zile mai tîrziu decît a pornit el, s-a oprit la Alba-Iulia fiind încunoştiinţat de arestarea lui la Sebeş. Bănuieşte că Ieronim Slatarich aduce veşti ferme, obţinute de la

sacra majestate romană de arhiducele Mathias, al cărei slujitor și îndatorat Aloisiu Radibrati este.

Un nechezat de cal în noapte. Pașii unei caraule. Simion intrînd și vestindu-l prin înclinarea capului că a sosit omul lui Francisc Josica. Vel logofătul prinde din zbor semnul vătafului. Bate din palme. Intră un logofețel în arme.

— Du-te, prietene Radibrati, și dăruie-te somnului. Sînt sigur că vei visa aur, îi spune emisarului de taină al arhiducelui, zîmbindu-i.

...Cele trei sfeșnice împresurînd tripticul. Vel logofătul foindu-se.

— Îl crezi, Nicolae-Pătrașcu?

Întrebarea cade în gol. Nicolae-Pătrașcu are cearcăne, e livid și pare îmbătrînit.

— Nu știu, măria-ta.

— Ceva tot trebuie să știm pe pămîntul ăsta, își șoptește în barbă... Haide, vere Theodosie. Să vină. Mă simt zobit.

Un uriaș cu ochi albaștri și mustața bălană și plete rătunzate. Dă în genunchi.

— Cavalerul Văsile Boer de Recea, măria-ta, din partea domniei sale Francisc Josica.

Cavalerul poartă cizme înalte, cioareci albi, dolman, peste dolman, pieptar și pe umeri o dolamă albă, găitănată, cusută cu ștrafuri. Căciula cu pene de păun și-o ține în mînă. La șold spadă lată, cu două tăișuri. Îi dă stînga la sărutat. Cavalerul Văsile Boer de Recea își dezbumbă pieptarul și dolmanul. Scoate de sub cămașă o teacă de piele prinsă pe după gît cu lănțug.

— Tocmeala oștilor, măria-ta.

Marele logofăt ia teaca. Voievodul îi face semn cavalerului să se ridice.

— Te-ascult, cavalere, îi spune și-i place figura deschisă a ardeleanului, seamănă cu Stroe, îi plac trăsăturile bărbătești, îndulcite de un zîmbet vesel, cinstit.

— Dapăi măria-ta, stăm și ne crucim. Că Moisă Săcuiul ș-o fo lăpădată pe față de cardinal, da pe ascuns și-o fo sporită iarba de pușcă pentru banderia de mușchetari. Că nemeșimea tînără, aia de chefuie cu cardinalul, strigă că-ți be sînjele și mîrtanii ăia bătrîni strîgă tolvai și nu vor să meargă.

Rîde.

— Măria-ta bate-i pe tăți și io ț-oi scrie ghiersuri, cum numa Dante, o Petrarca ți-o fo putut scrie. Că-i o larmă și-o bucurie prin tabără, de parcă ți-or și împărțîtu averile și neameșii ăia bețîci și

curvari ca Ion Iffiu, Sandor Toldy şi Bodony Şandor îşi joacă la zaruri şi calu şi ţorsamurile li joacă afară, pe tobe, le ţîn făclierii făcliile şi-or dat cep la butoaie şi pare că la nuntă or merje, nu la bătaie.

Cavalerul Văsile Boer de Recea rîde. Semn bun îşi spune, aplecîndu-se deasupra a hărţii desemnată în grabă de Francisc Josica. Nu-i place această formaţie pe linii, rigidă şi ruginită. Turcii ştiu şi ei una şi bună. Formaţia în semilună, cu ienicerii la centru şi cu spahiii pe aripi pentru manevră. Formaţia lui Gaspar Korniş nu-i spune nimic. Are aripile apărate de Cibin şi cetatea Sibiului. Dacă el la noapte l-ar asculta pe Radu Buzescu, ori pe Baba Novac, ar porni şase mii de călăreţi prin codru să iasă la Poplaca şi de acolo, prin Turnişor, să cadă în spatele taberilor, ori de dincoace, pe după Cibin, i-ar scoate la Guşteriţa, aşa cum a jucat la Vidin, atunci!... Ah!... Francisc Josica a scris deasupra fiecărui trup de oaste numele căpitanului. Iată-l aici, în spatele lui Petre Huszar pe Matei Perussith. El şi Moisă Săcuiul... Ce joc joacă Moisă?...

— Cîţi oameni are cardinalul, cavalere, întreabă fiindu-i lehamite de gîndirea ruginită a căpitanului Korniş. Din spatele celor două linii de bătaie vede iţindu-se urechile ascuţite de scrib militar ale lui Tartaglia. Nimic mai mult. Mai puţin da. Aripa dreaptă a lui Ştefan Lazăr e slabă. Bietul bătrîn. Un oştean cinstit şi viteaz. Poate tocmai de aceea vrea să-l ucidă Korniş.

— Poate treizeci de mii, măria-ta.

— Tunuri?

— Scrie aici! Patruzeci! Mari. Ţapene. Cu tunari nemţi, pricepuţi.

— De ce se tolvăiau neameşii bătrîni?

— Se tem de măria-ta, odată. De săcui se tem de două ori.

— Şi de ce se mai tem?

Cavalerul Văsile Boer de Recea nu mai rîde. Spune sec.

— De iobagi se tem, doamne, mai rău decît de măria-ta şi săcui, împreună.

Aloisiu Radibrati n-a mînţit. Steaua cardinalului a apus înainte de a răsări. Nu şi-a înţeles timpul. Nu i-o poate explica încă lui Nicolae-Pătraşcu. Nimănui nu i-o poate explica. Rămîne singur între cele trei lumînări pîlpîinde. Îngenunche. Îşi reazimă fruntea de tetrapod. Báthoreştii s-au scos în afara timpului lor. Au crezut că este destul să aibă înaintaşi. Să poarte un nume făcut de aceştia. Cardinalul îi iese înainte cu două linii de bătaie şi aripa dreaptă mai slabă. Ce-ar spune timpul dacă l-ar vicleni în luptă, aruncîndu-i dragonii în spate? Ori haiducii sîrbi? Ori, mai rău, săcuii? Că lupta n-a fost dreaptă. Că dreptatea nu şi-a arătat faţa din voinţa lui Dumnezeu?

Şi el, el crede fierbinte că n-are dreptul să-i ucidă pe creştinii aceştia, dintre care unii au luptat sub steagurile lui, crezînd ca şi el în izbăvirea pămînturilor de sabia păgînă. Va lua asupra lui sîngele care va curge mîine? Cine-i dă acest drept? Este doar un ipocrit faţă de sine însuşi? Cînd a trecut munţii n-a ştiut că va curge sînge? Aude feştila lumînărilor arzînd în gol. Încearcă să se roage şi nu poate. Bietul cardinal. Îl viclenesc pînă şi căpitanii în care şi-a pus nădejdea... Cărora le-a încredinţat onoarea cavalerească. Cîteva gînduri deslînate. O înstrăinare pe care nu şi-o cunoaşte.Nimic nu i-a ajuns la lumina albă a conştiinţei. Nici mesajul tîrziu al arhiducelui, nici ştirile lui Radibrati, nici planul de luptă al cardinalului, pe care, oricum, îl va afla mîine, privind de pe culmea aceea Türkenhügel. Nu l-a pătruns decît copia de pe scrisoarea lui Malaspina, scrisă în noaptea asta chiar, copie luată de oamenii lui Francisc Josica şi dată lui de cavalerul Boer de Recea, scrisoare care spune totul şi-i iartă totul, dezgolindu-i adevărul adevărat, în toată cruzimea lui.

Nunciul Germanico Malaspina a făcut o vizită mai marilor Sibiului, încercînd să-i atragă de partea Cardinalului. Mai marii n-au vrut. Iar el a întocmit un raport plin de fiere către papa. Cerneala suretului este încă proaspătă, păstrînd miros de umed şi firele de nisip cu care a fost uscată... Se ridică. Citeşte la lumina fîlfîită a lumînărilor...

...rivolti tutto lo spirito mio a diriger le cose di maniera che la Provincia restane a Cesare... Vi adunai poi i nobili che erano in Sibinico, insieme con Giudice Regio e consoli della Città, e tratai con loro, quanta ignominosa cosa sarebbe, se un Valacco dominasse una Provincia cosi nobile, come questa...

Rămîne cu ochii holbaţi în gol, ascultînd ceva crescînd în el. Atît de năvalnic, că-şi rupe cu un gest zmucit copcile coantăşului. Aude tîrziu glasul speriat al Stanchii.

— Mihai, măria-ta!... Mihai, stăpîne, de ce gemi, Mihai?!

Afară cocoşii gărzilor trîmbiţă ceasul două după miezul nopţii. Ceasul două al faptului de zi, 28 octombrie a sfinţilor mucenici Zenovie şi Zenovia.

— Eu sînt Zenovie, tu eşti Zenovia, îi spune Stanchii rîzînd. Hai, scumpă Zenovia, să ne mucenicim în dragoste.

O cuprinde sălbatec de mijloc. Femeii îi alunecă de pe umeri caftanul blănit. În cort este frig şi el aude, sărutîndu-i buzele, aude bruma căzînd pe acoperişul întîi, cel de mătase roşie, ieşită la soare.

4

I-a chemat înaintea zorilor. Înainte să se sune deșteptarea în tabere. A fost o noapte scurtă. Stanca s-a uitat pe ea. N-a mai fost nimic, decît femeia mulțumindu-se cu clipa. Nicolae-Pătrașcu, împlătoșat, cu coiful sub braț, pare de ceară. Ard toate sfeșnicele. Vel postelnicul Preda Buzescu ia platoșa din mîinile pajilor. O privește în lumina gălbuie, tremurătoare a lumînărilor.

— Io-te măria-ta. Aici te-mpunse spahiul la Vidin. Io-te cum lunecă oțelul pe platoșă. Se mai vede. Uitați-vă, boieri dumneavoastră și vă zmeriți.

Pajii îl ajută să răstoarne platoșa grea, de oțel. Se vede turtitura făcută de vîrful suliței la o palmă de marginea de jos. Se vede scrijelitura, acolo unde vîrful a alunecat și mușcătura din oțel, cînd i-a scăpat în pîntec. Simte vîrful scurmîndu-i măruntaiele.

— Numai loviturile voastre de sabie nu se mai văd, decît în recunoștința mea, vere Preda. Astăzi să-mi stați aproape. Prea-i lacom omul bisericii de sîngele meu.

Preda Buzescu îi trece platoșa peste cap, pipăindu-i căptușala din dimie de Avrig. Radu Buzescu îl ajută să-i lege curelele.

— Bine făcuși, măria-ta, c-o lungiși cu zalele astea.

Preda zăngăne zalele pe care zălarii Tîrgoviștei le-au prins în partea de jos a platoșei, apărîndu-i coapsele și pîntecul. Vel paharnicul Radu Șerban controlează legăturile platoșei lui Nicolae-Pătrașcu. Trage puternic. Platoșa alunecă pe-un umăr.

— Să-i poruncești zece bice, ăluia de ți-o legă, măria-ta, spune marele paharnic.

Ceilalți mari boieri își încearcă unii altora legăturile platoșelor, cotarelor și pulparelor. Dintre toți numai Stroe Buzescu poartă cămașă de zale tătărască, coif cu nazal și apărătoare de ceafă. Ceilalți și-au pus platoșele și coifurile florentine, ori de Veneția.

— Să nu intrați în luptă, decît la porunca mea. Auzi, Stroe?

Uriașul mormăie ceva. Cască. Își închină gura. Intră pajii cu tablalele de argint pline de icre, de afumătură tăiată subțire, de felii mari și fierbinți de pîine săsească, coaptă azi-noapte în cuptoarele celor din Șelimbăr. Alții aduc ulcioare de pămînt cu vin fiert, dres cu mirodenii. Pajii doamnei. Ilinca Șerban în cizme și hățușcă roșie. Stă dreaptă. Spune cu glas băiețos:

— Măria-sa, doamna!

Intră Stanca, urmată de Florica. După ele, Erina Golescu, împlătoșată și-ncoifată bărbătește, cu sabia la șold și scutul rotund pe umă-

rul stîng. Stanca avînd cearcănele adînci ale nopții nedormite. Mucenica Zenovia, care l-a mucenicit olteneşte, aducîndu-i aminte de alți ani pierduți în vreme. În cizme roşii, cu ciorapul-pantalon negru din fayn Londys în acelaşi dolman zmeuriu de roşu domnesc, cu cosița adunată sub cuşmulița din miel negru, cu subarba din lănțug de aur trecută sub bărbia ei rotundă. Încinsă. Cu sabia la şold. Florica, în costum de vînător domnesc, verde, cu ciorap-pantalon alb din stofuşoară frîncească, cu cizme galbene, fără sabie şi ea necunoscută lui, înaltă şi subțire, cu pieptişorul împlinit sub dolman, zîmbindu-i încîntată de felul cum s-o fi văzut în oglindă. Se grăbeşte în calea Stanchii. Îi ia mîna. O aduce în cercul făcut de vel boierii dintr-o dată împietriți.

— Am vrut să-ți fim aproape, măria-ta, spune Stanca. Poftiți, cinstiți boieri şi oşteni. Ilinco...

Ilinca Şerban ia de la cineva un braț de eşarfe din mătase. Le aduce Stanchii. Stanca ia cîte o eşarfă, toate sînt subțiri ca boarea, țesute cu fir, mătase de Damasc pentru văluri şi le prinde vel boierilor la cheutoarea din umărul stîng.

— Să vă cunosc pe fiecare în luptă şi-n vălmăşag, le spune... Vere Stroe, roşie. Matale, vel armaşule Udreo, albă, că eşti rău şi hirsut şi asupritor.

Ciripeşte a şagă. Rîde. Îi dă eşarfe Florichii, care se îmbujorează toată.

— Mă uitaşi tocmai pe mine, doamnă, spune voievodul, după ce Stanca mîntuie cu legatul şi fiecare războinic are la umărul stîng înflorită o floare de mătasă.

— Aşa m-ai bîntuit toată viața, asuprindu-mă pe nedrept, măria-ta rîde Stanca.

Cu un gest femeiesc, uşor, îşi scoate din dolman, de la sîn, o eşarfă purpurie, înnodată într-o floare cu copcă din aur bătut în diamante. Vine la el. Îl priveşte în ochi. Îi vede buzele tremurînd. Îi tremură Stanchii şi mîinile. Îi prinde agrafa de aur la umărul drept.

— Să ai stînga slobodă, măria-ta, spune. Se lasă în genunchi şi-i sărută mîna.

O ridică de subțiori. O sărută pe frunte. Larmă. Trîmbițele sunînd deşteptarea. Strigătele gărzii de ieniceri. Intră Ahmet Muhtar, împlătoşat, cu cuca albă şi iataganul la mînă.

— Căpitanul Máko şi un bătrîn cer să-ți vorbească, stăpîne, spune turceşte.

— Să intre, viteazule.

Intră căpitanul Máko și Peter Domokos. Sînt împlătoșați. Au coifurile brumate. Căpitanul Máko pune un genunchi la pămînt. Oameni de credință l-au vestit că în tabăra cardinalului se află cel mai crîncen asupritor al săcuimii și nemeșimii mărunte. Ravasdy. Cere prea plecat ca măria-sa să-i încredințeze linia întîia de luptă. Peter Domokos a venit să intre de strajă la carîta doamnei. O vede pe Stanca lîngă voievod. Face trei reverențe adînci. Fără nici un îndemn își trage spada uriașă. Îi bate garda de platoșă. Trece în stînga doamnei unde rămîne nemișcat. Voievodul îl ridică pe Máko de subțiori. Îl strînge la piept. Căpitanul Máko îi atinge umărul cu fruntea. *Limpede*, își spune voievodul. Limpede, pentru că îl cuprinde duioșia aceea nebărbată, care-l face să creadă ceea ce spun oamenii. Care-l amețește cu omenia lui mereu lacomă de omenia celorlalți. Care-l pierde, hărăzindu-le celorlalți gîndurile lui nepidosnice. Ar fi vrut să înceapă altfel ziua aceasta de 28 octombrie a sfinților mucenici Zenovie și Zenovia. În reculegerea unei singurătăți sihastre. Nu poate. Toți cei de aici l-au urmat crezînd în el. În steaua lui. În dreptatea lui. Se cuvine să se dăruie lor; așa cum ei se dăruie lui. Iată-l și pe ipohimenul mitropolit Dionisie Rally. În costum de arhonte luptător, cu herbul Paleologilor pe platoșa de oțel șlefuit, suflat cu argint. Are ochii căzuți în găvane, este încercănat și Theodosie Rudeanu spune că a căzut într-o stare mistică, postește negru, se flagelează, nu s-a mai apropiat nici de Maria, bulgarca din Tîrnovo, țiitoarea pe care-a adus-o cu sine și pe care-o îmbracă în monahă, ferind-o de vederea tuturor. Limpede de acest ceas al zorilor, cînd toți acești bărbați trecuți prin atîtea războaie, cînd ai lui și dincolo de ei, miile de oșteni pe care-i aude strigîndu-se, răspunzînd chemărilor de corn,înșeindu-și caii, înhămînd atelajele la tunuri, cred în el, așteptînd de la el biruința. Același simțămînt straniu de însingurare, ca și cînd o forță necunoscută l-ar fi smuls dintre aceștia toți, răstignindu-l de sine însuși, într-o albă și de gheață tăcere. Luptă să se întoarcă la ei. Să se smulgă din piroanele care-l țintuie în singurătățile lui cumplite. Are senzația că a mai trăit odată aceste clipe. Iat-o pe Habiiba cu chipul Erinei Golescu, ba, este Iovanca Rudnic de Zagubica privindu-l cu ochi împătimiți pe Marcu și Marcu, livid, o recunoaște pe Iovanca, are ochii holbați a spaimă și-i curg sudorile pe obraz și Stanca a vrut s-o otrăvească pe Habiiba, aude lancea spărgîndu-i platoșa, o vede ieșindu-i prin spate, poate tot așa a iubit-o cu o noapte înainte pe Habiiba cum a iubit-o azi-noapte pe Stanca, apoi simte fierul suliței măcinîndu-i măruntaiele, Habiiba zace moartă la picioarele calului, trece crivățul nebun pe deasupra, corăbiile lui Morunmare îl lapădă

pe malul învelit în crustă de gheață și numai el cu Marcu înțeleg pînă-n străfunduri clipa asta, ruptă de intrarea zornăitoare a tuturor căpitanilor de oaste.

... Măria-sa, soarele. De aur greu urcînd în slava fără nour, poleind în lumini dulci Munții Cibinului, făcîndu-i să strălucească pe ai Făgărașului deasupra cărora plutește, vinețiu și singuratic, Negoiul. Ornicul de Nüremberg din cort arăta șase, cînd a purces călare. Acum ceasurile din turlele bisericilor sibiene bat șapte. Poate i se pare lui.

— Cît este ceasul, Schonkabunkule?

Marcu Schonkabunk tușește în batista pe care-o umple cu sînge. Își scoate ornicul de buzunar de sub pelerină.

— Șapte, măria-ta.

— Cardinalul se arată zorit.

— Îl mînă destinul din urmă, doamne, spune Schonkabunk.

Iată-l pe cardinal, mărunt și ruginit în dispozitivul trupelor sale. N-a schimbat o iotă din planul lui Gaspar Korniș, căpitanul sătul de neputințele acestor Báthorești care au dus principatul de rîpă. Aude limpede răpăitul tobelor pedestrimilor săsești, în tunici albastre, mărșăluind din tabără spre șleahul mare al Sibiilor. Vede ofițerii călări. Vede steagul pedestrimii de gardă și vede artileria ieșind din tabăra cardinalului, urmînd la pas steagurile de archebuzieri sași.

— Sînt sași, Schonkabunkule? Nu mă înșel?

— Nu te înșeli măria-ta.

Îl împinge pe Crivăț pînă-n buza acestui Türkenhügel. Tabăra cardinalului nu are nici o taină pentru el. Vede pînă și vivandierele cățărate pe carele mari, săsești, care duc băutura la aripa stîngă, unde oamenii încă n-au isprăvit masa. Vede cortul cardinalului, din mătase verde, străjuit de halebardieri. Vede căruțele cu coviltir așezate în cerc, în jurul acelui cort și știe că acolo sînt arhivele curții, tezaurul lui Andrei Báthory și cei o sută de mii de taleri, soldele trimise de Rudolf pentru oștirea Țării Românești. Le numără tare. Zece... douăzeci și șapte. trizeci și una... patruzeci...

— Ce patruzeci, măria-ta, mormăie vel armașul, care-l veghează cu buzduganul la umăr.. Ce patruzeci și de ce nu dai porunci, că ne prinde popa în tabere, n-auzi?

Sînt toate patruzeci și sase cîte-i scrisese Francisc Josica. Numără tunurile. Sînt toate patruzeci. Depășesc pedestrimile saxone. Încep să se pună în baterie, călare pe șleahul mare al Sibiilor, la o bătaie de ghiulea de coama Türkenhügel. Iată și steagul mare verde, cu ecuson auriu al căpitanului Ștefan Lazăr. Iată-l și pe căpitan, în armură

de oțel, călărind un cal alb, voinic. Trece la pas pe șleah. Își întoarce calul spre el. Își scoate spada. Îl salută. Soarele scapără în lama lată. Îi răspunde cu buzduganul de luptă.

— Baba Novac!

Galop scurt dinspre locul unde stau căpeteniile.

— Poruncă!

— Ești aripa mea stîngă. Treci prin codru să nu te vadă. Îl răstorni pe bietul căpitan Ștefan Lazăr, intri între el și zidurile Sibiului, iei tunurile și intri pe spinarea gărzii în tabără. Vezi carele. Cele patruzeci și șase... Vistieria cardinalului. Am nevoie de ea, ca de aer.

— Voia ta, doamne.

— Du-te. Să nu te simtă nimeni. Ieși la șarjă cînd lovește linia întîia cu Máko! Nici o clipă mai devreme.

Baba Novac coboară rîpa la galop... Își ridică buzduganul. Căpeteniile își împing caii în semicerc, luîndu-l la mijloc. Își scot coifurile să-l poată auzi. Tace... Cornii în tabăra cardinalului. Trîmbițele. Halebardierii înțepenesc. Fulgerări de armuri, de coifuri, panașe verzi și roșii și albastre, eșarfe, paji ducînd caii sub scripeți, cavaleri trași în șei, un steag de călărime în armuri ieșind din tabără în coloană de șase, cu lăncile scînteind, cu fanioanele fîlfîind agere. Recunoaște ecusonul lui Moisă Săcuiul. Albastru și alb tăiat pe mijloc. Cavaleria grea trece la trap. Schimbă formația așezîndu-se în linie de escadroane. Se aud pînă aici tropotele cailor grei și zăngănitul armurilor. Cuirasele prind lumina pe oțelul șlefuit. Panașele flutură. Spadele ofițerilor sclipesc în soare.

— Păcat, spune, voievodul... Máko!

— Am înțeles, măria-ta.

— Stai.. Coborîm cu toții. Polcovnice Walawski.

— La ordin!

— Formezi aripa dreaptă a liniei întîi.

— Cu voia măriei-tale. Văd. Trabanți negri, garda dacă nu mă înșel și de ce dracu își trimite negustătorul ăla de cățele călăreții la flancul stîng, nu știu?!

Aripa stîngă, Petre Huszar după înștiințări, mărșăluiește în marș oblic spre Cibin, aruncîndu-și pe flanc un steag de călărime. Voievodul se ridică în scări. Se pleacă pe gîtul lui Crivăț. Își înfige degetele în coama armăsarului, pe care-l scoate întîia oară la luptă. Nu sînt trabanți negri. Sînt trabanții vineți ai căpitanului Matei Perussith. Trabanții care s-au răsculat la Tîrgoviște. Trabanții care au bătut palatul cu pietre. Care au venit să-l prindă în Cetatea de scaun, cum l-au prins pe Aron. Mărșăluiesc cu flamurile desfășurate. Cîntă un

cîntec războinic. Un călăreț în cuirasă, cu viziera ridicată, călărește pe lîngă ei. Din cînd în cînd le spune ceva pentru că trabanții vineți chiuie și fac semne spre el. Privește lacom la călărețul în armură, cu scut verde și panaș tot verde, călare pe un cal roib de Bohemia. În clipa aceea trîmbițele din tabăra cardinalului sună din nou. În fața cortului verde ies doi cavaleri în armuri complete. Cel în armură neagră este Gaspar Kornis. Celălalt?!

— Cardinalul, măria-ta, spune Marcu Schonkabunk.

Nu l-a văzut niciodată pe acest Andreas Báthory de Sömlö. Iată-l. În armură poleită cu argint, cu coiful sub braț, cu pelerina verde atîrnîndu-i pe umăr. Zarvă acolo, strigăte bărbătești, cardinalu se duce sub scripete, este tras în sus și doi paji aduc un cal negru, gătit cu valtrapuri de aur, pe care abia-l stăpînesc. Huruit de tobe. Corni. Linia a doua de luptă iese din tabără. Cardinalul urmat de Gaspar Kornis galopează în lungul ei. Depășește cavaleria aflată la mijloc. Depășește banderiile nobiliare strălucind în armuri, depășește banderiile comitatelor, apoi pedestrimea pe umerii căreia se leagănă muschetoanele și archebuzele și la galop scurt se-ndreaptă spre linia întîia, de unde-i iese în cale un călăreț în armură, cu lentă albă și trei pene albe de struț la coif.

— Moisă, mormăie.

Fără să mai privească desfășurarea liniei a doua, îl întoarce pe Crivăț în loc. Coboară panta la galop. Pe amîndouă malurile văii care intră ca un *cuneus* în flancurile dealurilor, oștile lui, așezate în coloană cu frontul întors spre gorganul unde sub steag îl așteaptă curtea, și călare pe un cal alb, Stanca. Trîmbițele gărzii sunînd: *măria-sa domnul.* Ofițerii dau onorul cu sabia. Tobele huruie *Stați drepți.* Urcă gorganul la galop. Căpeteniile gonesc spre trupurile de oaste. Iarăși aude lumina. O aude căzîndu-i pe platoșa de oțel șlefuit, plină de urmele scrijelate cu oțelul sulițelor dușmane.

. . Aude lumina, așa cum își aude vorbele. Foșnind. Rupîndu-se din el. Însîngerate. Ce le poate spune unor lefegii despre pămîntul străvechi al Daciei? Ce le poate spune turcilor lui, ce le poate spune albanezilor și sîrbilor pedeștri? Le cere să învingă sau să moară. Pentru ce? Pentru trei taleri pe lună? Doar pămîntenii și săcuii știu că se apără pe ei. Doar un Radu Buzescu, un Theofil Rîmniceanu, un Theodosie Rudeanu, un Ivan Norocea, un Radu Șerban și Matei ot Brîncoveni știu că aici se joacă o carte într-un joc pe viață și pe moarte care a început dinaintea celui dintîi Basarab și cu sute de ani înaintea unui Carol Robert de Anjou. Se aude chemîndu-și oștenii la ceea ce bîntuie acest veac tulburat: gloria ostășească.

— Aicea este dreptatea, aicea pricina cea bună, tocmelile, legăturile, iurămintele de pace și Dumnezeu. Grăbiți dar, căci cu biruința vă așteaptă o slavă mare și o bogată pradă.

Abia spune *bogată pradă*, abia tălmăcesc crainicii în limbile oștilor, că izbucnesc strigătele de slavă ale căzăcimii. Cele cîteva mii de cușme lățoase, cu fundurile căptușite în mătase roșie, ori albastră, zboară în văzduhul strălimpede. Sînt atît de porniți pe fapte bărbătești cazacii de registru, atît de întărîtați, că teme de pe acum soarta celor patruzeci și șase de căruțe, cu tezaurul și arhiva cardinalului. Cazacii au încălzit cugetele. Izbucnesc strigăte de îmbărbătare la moldovenii lui Mîrzea, la albanezi, în escadronul grec al poetului Stavrinos; dar mai ales izbucnește un *Eljen* puternic la trupele lui Gheorghe Máko și la săcuii lui Peter Domokos. Ridică buzduganul. Se ridică în scări. Crivăț joacă pe loc. Strigă:

— Iar dușmanul ce are oare pe seamă-i, fără numai credința călcată în picioare și jurămîntul batjocorit, lipsa de orice bărbăție, viclenie, cursele, sfaturile oțeritoare cu turcii și nelegiuirea unei legături vinovate?

De data asta izbucnesc secuii. Pedestrimile își flutură fușturile cumplite și cîrligele de agățat cuirasele, cosoarele grele de tăiat picioarele cailor și muschetoanele. Cîțiva strigă romînește:

— Istina!

Îl răsucește pe Crivăț spre secui. Le spune:

— Sub un cap chemat la cele sfinte, soldatul este pîngărit. Sub o purpură sfîntă se află un piept nevrednic și răzvrătit către cer. De la unii ca aceștia ce mai e de așteptat?

— La luptă! strigă polcovnicul Walenty Walawski, împlătoșat, cu aripile de lebădă deschise parcă pentru zbor.

— La luptă! chiuie cazacii

Ridică buzduganul din nou.

— Ce mai e de așteptat? repetă bubuitor . . . *Ne arată ei înșiși: inimi îndoite, tremurul trupului lor, blesteme femeiești și prin urmare, fuga înainte de a se bate . . . La steaguri, cavaleri! La steaguri, șoimii mei neînfricați . . . La luptă, vitejilor!*

Pune pinten. Cu o mișcare dibace îl ridică pe Crivăț într-un cabraj înalt. Crivăț nechează răsunător . . . Trompetele sună intrarea în ordinea de bătaie. Coloanele fac la stînga, altele la dreapta. Comandanții galopează la capul lor. Toboșarii bat cadența. Cornii sună prelung.

Dibace, Stanca galopează în stînga lui, Florica trece în dreapta. Nicolae Pătrașcu, cu sabia trasă, gonește urmat de marele paharnic Radu Șerban spre capul coloanei de ieniceri, albanezi, greci și călărași domnești care alcătuiesc centrul liniei a doua de luptă. Văzîndu-i fiul încă necopt trecînd în capul coloanei de luptă, văzîndu-i fiica și soția înconjurîndu-l călări, trupele izbucnesc în urale. Radu Buzescu îi tălmăcește strigătele oștenilor unguri și săcui.

— Dreptatea este cu noi.

— Acesta este domnul nostru adevărat.

— Iată, ne încredințează nouă, onoarea familiei sale.

— Pentru libertățile noastre își trimite fiul la luptă.

Theodosie Rudeanu scrie totul în terfelogul sprijinit pe arcada șeii. De azi-dimineață nu face decît scrie. Diecii îi țin călimările și-i ascut penele. Mina și Pîntece cel tînăr se țin după marele logofăt. Mina desemnează harnic în cărbune pe bucăți de carton. Vede cu coada ochiului cum se naște chipul Stanchii, pe unul din cartoanele lui Mina. Îi spune:

— Mina, să mi-l aduci diseară, să-l văd și cunosc.

Se întoarce spre coloana lui Máko. Trece Francisc Iugaszy în fruntea steagului de catafracți. Cuirase albastre, cai negri, vîrtoși, de Bohemia, cu picioarele din față prinse în genunchiere de piele. Trece la pas spaniol Dimitrie cel Mare, căpitanul de haiduci săcuiești slobozi, cu mustățile lăsate pe oală, vînturîndu-și barda de luptă. Unii spun c-ar fi un strănepot al răsculatului Gheorghe Doja. Trece Gheorghe Horvath, lăncierul, pe calul lui de Mecklenburg, sur rotat, vestit în oștire pentru putera lui. Trage singur un tun de cîmp. Iată-i și pe nedespărțiții luptători pedeștri, meșteri în salve de oprire Mihai Gyulai și Lupu Novak, pe jumătate român, pe jumătate săcui, țintașul cel mai bun din companiile de pedestrime.

— Să nu-ți scape unul, Novakule, îi strigă țintașului.

Omul își scoate morionul. Face o reverență Stanchii. Alta Florichii. Stanca își scoate batista din mîneca coantășului.I-o flutură lui Lupu Novak, care vine la poala gorganului, primind acolo, printr-un paj, batista doamnei. Cînd și-o prinde la cheutoarea platoșei, compania lui izbucnește într-un tunet de urale. Trîmbițe. Un dragon leșesc la galop. Prezintă sabia.

— Solie de la cardinalul Báthory, măria-ta, raportează.

— Cine, locotenente Stanislas?

Ofițerul de dragoni din oștirea lui pan Andreas Tarnowschi zîmbește măgulit.

— Aceeași caleașcă și același emisar, măria-ta. Nunciul Germanico Malaspina.

— Porcul, spune Stanca. Te amăgește. Nu-l mai primi.

— Ba dimpotrivă, Stanco. . Adu-l locotenente. În caleașcă, cu perdelele lăsate și legat la ochi.

Locotenentul pleacă în goană, fîlfîindu-și aripile de lebădă de la cuirasă. Voievodul îl cheamă pe Radu Buzescu. Îl roagă să-i poruncească lui Peter Domokos să pregătească două sute de pedeștri săcui, cu muschete și săbii, pentru « garda sfinției sale nunciul . . . » Spune « sfinției sale » în așa fel încît o vede pe Stanca albindu-se, bolborosind ceva și făcîndu-și cruce. Artileria lui Mantovano intră în bateria pe creasta Türkenhügel. Fiecare tun este tras de cîte două atelaje a cîte patru cai. Conducătorii strigă, bat cu harapnicele, servanții împing la roți și harabalele cu ghiulele și săculeții cu pulbere, trag într-un stejăriș aflat sub culmea acoperită cu tufani de gorun, arămii. Linia treia, nădejdea lui, intră în ordine de bătaie la cîțiva zeci de pași în urmă. Prințul Marcu aduce garda la galop mic. Lîngă stejar o recunoaște pe Erina Golescu. Își mușcă buzele. În flancul stîng al gărzii, cei o mie de săcui călări ai lui Peter Domokos, trecînd la trap, din coloană în linie de escadroane. Au sulițele scurte la picior și buzduganele de luptă agățate la oblînc. Peter Domokos și-a pus coiful. Ține în dreapta un fel de ghioagă îmblăciu scurtă, ghintuită, cumplită la vedere. O lance de săcui sosește la galop împresurînd-o pe Stanca din aproape. În spatele gărzii, la nici cincizeci de pași, călărimile Băniei. Sub muchea văii, pe dreapta, la aripa dreaptă, flamurile lui Stroe și Preda Buzescu. Măciucașii lor, nu în linie cum sînt așezate toate oștile, ci în coloană de doisprezece, fiecare steag de călăreți pe cai de aceeași culoare. În față măciucașii lui Stroe pe lipițeni roibi. Sub Türkenhügel, tot în coloană de doisprezece, măciucașii lui Radu Buzescu. Dincolo de tabără, descălecați, cu caii la mînă, roșii căpitanului Matei ot Brîncoveni. Cea din urmă nădejde. Cade un răbufnet de vînt din culmile înzăpezite ale munților. Aduce cu el țipetele și sudălmile vel șătrarului Vasile Țîru. Toate harabalele sînt înhămate. Voievodul vede coloana de cai de munte cu samare intrînd în codru, sub privegherea lui Papahagi. Pe două sute de cai s-au trecut încă de azi-noapte sculele de preț, tezaurul vistieriei, hăinăraia, armele și odoarele curții. În dăsagi din piele șnuruită și pecetluiți, vîrîți în saci din pînză fiartă în ulei de in. Toată noaptea a șnuruit și pecetluit acest ciudat vistiernic, Stoichița din Strîmba . . . Oftează. Este gata să primească ceea ce-i va hărăzi soarta armelor și Dumnezeu. Coloana care alcătuiește linia doua, polcul lui Branicki pe care l-a

cerut Walawski să-l aibă în spate, tighecenii și moldovenii rămași de la Ștefan Răzvan sub porunca lui Mîrzea, aga Lecca cu pedestrimile balcanice. Știe că întregul lui dispozitiv de luptă este unul mai mult politic, decît militar. Pînă și faptul că i-a înconjurat pe cei doi polcovnici leși, oamenii de credință ai prietenului său Andrei Tarnowski cu moldovenii lui Mîrzea, dușmanii de moarte ai Movileștilor și cu balcanicii lui Lecca, este un act politic, înainte de a fi o măsură militară. Peste vale plutește praful auriu scos de oștirea în marș. Ropotele tobelor se pierd înspre cîmpul din fața Șelimbărului. Nu-l încearcă nici un fior războinic. Dimpotrivă. E sleit, uscat, părăsit de sine însuși. De cînd a rămas singur în fața *Marelui Războinic* pe Ciucaș, are apăsătoare certitudinea golului din jurul său. Ca și cînd această bătălie pentru Cetatea de piatră ar duce-o singur și pentru sine. Își reamintește privirea lui Nicolae-Pătrașcu cînd a trecut în galop spre coloana liniei a doua de luptă. Plină de-o dureroasă implorare. De-o disperată hotărîre. Își scoate coiful simplu, ostășesc, cu nazal și apărătoare de ceafă. Îl împresoară mirezmele toamnei tîrzii. Și lumina.

— Cît e ceasul, Schonkabunkule?

— Opt și zece minute, măria-ta.

— Păcat, spune, punîndu-și coiful.

La gura văii, hurducîndu-se în hîrtoape, carîta princiară înconjurată de dragonii cu lancea la picior. I se pare că este chiar carîta cu care a intrat în Alba-Iulia ca oaspete al suzeranului său, Sigismund. Unul din dragoni apucă dîrlogii înaintașilor, trăgînd carîta la picioarele gorganului. Căpitanul Caloian desfășoară steagul mare al Țării Românești. Armașul Udrea Băleanu trece călare lîngă portiera cu perdeaua lăsată. Theodosie Rudeanu, tot călare, se așază între carîtă și domn. Stanca își trage calul alb lîngă Crivăț.Cineva ridică perdeaua carîtei.Nunciul Germanico Malaspina în odăjdii. Cu mitra episcopală pe cap. Cu mănuși albe, de ață, cusute cu perle.Rămîne uluit cînd o vede pe Stanca în șa. Cînd îl vede pe el în arme. Clipește des, ridică mîna a binecuvîntare, pe inelar îi strălucește un diamant nobil, nu-și vede servitorii, nimeni nu deschide portiera și în tăcerea în care nu se aud decît tropotele pe loc ale cailor și zgomotul zăbalelor roase, răsună sec glasul marelui logofăt Theodosie Rudeanu.

— Cu ce vă poate fi domnul, pe voie, monseniore cardinal Germanico Malaspina?

Cardinalul nunciu izbucnește într-o predică, cerînd domnului transalpin, în numele milei creștine, sîngele oștenilor nevinovați de neînțelegerile stăpînilor lor. Voievodul ascultă predica abia

stăpînindu-se. Pune pinten. Coboară gorganul. Germanico Malaspina se trage în carită. Cu coiful oriental pe cap, zîmbat, cu barba vîlvoi, voievodul îl înspăimîntă.

— Ce vrea sfinția ta? îl întreabă. Este sub mîndria mea și gloria mea să tratez cu episcopul altfel decît cu oastea așezată în linie. Nunciul închide ochii. Ridică palmele lipite pentru rugăciune. Spune șoptit:

— Cardinalul și principele vă restituie banii trimiși de Cezar.

Voievodului i se pare că n-a auzit bine.

— Ce zise, Theodosie?! Ce zise pocnița?

— Că Báthor Andrieș îți dă banii hrăpiți de la împărat, doamne.

— Mai tare, Theodosie!

Vel logofătul strigă voia cardinalului.

— S-o auză și săcuii, Theodosie. S-o strige crainicii, săcuilor.

— De ce atîta zgomot, întrebă alarmat Malaspina.

— Se dau ordine militare, monseniore, îi răspunde Theodosie Rudeanu.

— Voiam o audiență particulară, domnule-voievod.. Ce răspuns îmi dați?

— Mă costă mai mult această plimbare, părinte.

Iarăși este luat răspunsul și strigat oștilor. Îl aud ofițerii de dragoni din gardă. Săcuii îl primesc cu murmure.

— Monseniorul cardinal și principe vă va avansa din tezaurul său propriu banii pentru lefurile soldaților pe trei luni.

— Pe aceia, cu îngăduința sfinției tale, am să mi-i iau singur.

Se pleacă în șa spre nunciul mirosind a uleiuri și parfumuri venețiene...Aude strigătele tălmacilor și crainicilor, ca și urletele de încuviințare ale săcuilor. Dintr-o dată nunciul Germanico Malaspina înțelege că toată convorbirea lor este zvîrlită oștilor, fără nici un respect pentru solia principelui Ardealului și a sacrei persoane a nunciului apostolic. Se face livid. Strigă pițigăiat:

— În numele sacrei majestăți romane, îți poruncesc să părăsești această nobilă provincie!

— Să văd porunca!

Se apleacă mai mult în șa, cu ochii holbați, amintindu-și de spusele lui Aloisiu Radibrati, de mesagerul secret al împăratului Rudolf rămas la Alba-Iulia, acel misterios Ieronim Slatarich, care foarte bine putea aduce învoirea lui Rudolf pentru intrarea lui în Alba-Iulia, cum tot atît de bine putea aduce consimțămîntul Habsburgului pentru căsătoria Mariei Cristierna cu adoratorul ei înfocat, cardinalul;

primind în schimb suzeranitatea Ardealului și învoirea de a garnizona cu trupe germane cetățile cheie ale țării. Știe că nici zece porunci imperiale nu mai pot schimba ce se va întîmpla astăzi, de ziua celor doi mucenici Zinovie, aici, la Șelimbăr. Repetă:

— Să văd porunca!

— Sînt nunciu papal și vorba mea face cît toate scrisorile împărătești! răspunde trufaș Germanico Malaspina, ferindu-și privirea călîie de ochii lui.

— Popă mincinos, îi spune șoptit, încleștîndu-și dreapta pe portieră. Popă perfid și ticălos. Singurul tău noroc este că nu porți o sabie la șold, slugă de. .

Rămîne încleștat de marginea portierei. O salvă puternică răzbubuie rostogolindu-și răbufnetul peste culmea Türkenhügel. Se ridică în șa. Tunarii lui stau nemișcați pe lîngă tunuri. Un călăreț coboară dealul la galop. Vicenzo Bombardier Mantovano. Făcîndu-se că nu-l vede pe nunciu, spune romînește:

— Măria-ta, artileria inamică a deschis foc de salvă împotriva liniei întîia.

Voievodul închide ochii. Ca întotdeauna Báthoreștii se dovedesc slabi la treburile politicești. Ce jalnică mascaradă. Nunciul trimes aici să-i cumpere timpul. Ce ticăloasă și nedemnă viclenie. Îi face semn locotenentului de dragoni Stanislas să-l urmeze cu caleașca. Fără să-l mai învrednicească cu o privire pe nunciul prăbușit în pernele țesute cu aur, pune pinten și urcă dealul urmat de Stanca, gărzi și întreaga curte. Cu coada ochiului vede caleașca nunciului gonind pe șleahul povîrnit. De jos răsună blestemele săcuilor care-l fac pe cardinal sperjur, împroșcîndu-l cu cele mai scîrbavnice injurii. Este lacom de spectacolul care i se desfășoară în fața ochilor. Ghiulelele cardinalului s-au spart la o sută de pași înaintea liniei întîi, la centrul căreia călărește căpitanul Máko. Vede locurile unde-au plesnit, arzînd iarba și răscolind pămîntul. Vede aripa lui dreaptă intrînd în formație la trap, cu pedestrimile alergînd sprinten. Vede doi catafracți ardeleni străpungînd un dragon de-al lui Walawsky, ieșit la hartă. Și nu-l vede pe Baba Novac, cu cei șase mii de călăreți haiduci. Carîta cardinalului oprește la dreapta curții, între două grămezi de ghiulele cărora artificierii le fixează fitilurile. Pe linia artileriei cardinalului se văd sclipind săbiile ofițerilor. După cum se văd tunarii care aleargă la tunuri cu serpentinele aprinse. Apoi gogoloaiele albe de fum clăbucind la gura țevilor, apoi traiectoriile incandescente ale ghiulelelor. Fitilurile arzînd, încovoindu-se prin văzduhul limpede. Exploziile pe linia hărțuitorilor, cu cincizeci de pași mai aproape de linia întîia și zidurile

cetății Sibiului pe care se văd strălucind coifurile soldaților dați probabil de bresle.

— Cînele de popă, spune Stanca.

Mantovano își împinge calul aproape.

— Ce poruncești, măria-ta?!

— Stai gata. Cînd ridic buzduganul, începi!

— Dumnezeule, șoptește Stanca... Uite-l pe Nicolae, Florico, fata mea.

Nicolae-Pătrașcu călărește la centrul liniei a doua. Tobele bat voinicește. Cucile albe ale ienicerilor se leagănă în cadență. Flamurile fîlfîie. Totul este frumos, strălucitor și colorat, ca la o cătare de oaste, ca la o revistă și el nu suferă prostia asta încoifată și-mplătoșată așezată pe linii, gata să moară în aliniere, prostia asta slăvită pînă la greață în toate tratatele militare. Stă cu ochii pironiți pe călărețul negru, care galopează spre linia treia, pe o măgură, unde abia se vede licărind cuirasa argintată a cardinalului.

— Măria-ta, oștile noastre sînt gata!

— Lasă-le să-și tragă sufletul, vel armașule Udreo. Pînă atunci, fă bunătatea și adu-mi pocnița la scară.

Vel armașul Udrea Băleanu rînjește. Descalecă la portiera carîtei. Îi face semn nunciului, cu buzduganul. Se pare că Malaspina nu vrea să înțeleagă o asemenea barbară, laică și schismatică invitație. Totuși Udrea Băleanu are harul convingerii. Malaspina crispat, în odăjdii, încearcă să-și refacă măreția apostolică. Două pîlcuri de călărești secui înconjoară la galop carîta. Peter Domokos a înțeles. Voievodul privește călărețul negru care se întoarce la centrul liniei a doua. Poate căpitanul Gaspar Korniș a cerut să nu înceapă lupta pînă nu se întoarce nunciul. Nu se poate ca Andrei Báthory să nu-și vadă și recunoască solul și carîta, să nu-l vadă aici, împreună cu toată curtea lui. Se răsucește scurt spre nunciu. Spune răstit, ostășește, tare încît se aude pînă la săcuii din escortă.

— Pe tine te-a trimes sfîntul părinte pentru trebile duhovnicești, iar nu pentru cele vitejești.

M-ai mințit încercînd să mă sperii cu numele împăratului. M-ai amăgit și viclenit — haide Theodosie, tălmăcește-i mai cu vlagă —, ai încercat să mă tulburi din ale mele cele ostășești ca să mă dai pe mîna dușmanului meu. Ești prinsul meu, vei fi păzit de oștenii mei pînă cînd îmi voi cuceri țara mea... Ia-l, vel armașule. Răspunzi cu capul de el... Sîngele ostașilor creștini, pe capul tău, popă viclean ce ești!

Germanico Malaspina protestează în numele papii și inviolabilității solului. Udrea Băleanu nu știe italienește, iar latinește după ureche, așa că îi arată nunciului carîta, silindu-l cu buzduganul să-și sălășluiască temnița pe roate. Voievodul se lasă în șa. Dintr-o dată pe toată cîmpia Șelimbărului se face o liniște de moarte. Liniștea aceea în care luptătorii se desprind de ei, rugîndu-se pentru mîntuirea lor. Cunoaște liniștea asta, dinaintea luptei. O cunoaște și o cinstește... Acum! Brațul cu buzduganul i se pare greu. De pămînt. Parcă din pămînt și-l smulge cînd ridică buzduganul în soare. În aceeași clipă se aude porunca lui Mantovano. Bubuitul tunurilor sperie caii tineri. Clăbucii de fum învăluie creasta Türkenhügel. Urmărește ghiulelele trecînd peste liniile lui, zburînd printre sulițele liniei lui Moisă Săcuiul, smulgînd cîteva sulițe din mîinile catafracților și făcînd explozie între cele două linii dușmane.

— Coborîți țeava cu o gaură, se aud comenzile tunarilor.

— Cît este ceasul, Schonkabunkule? întreabă voievodul.

— Nouă, măria-ta.

— Da! Nouă... Auzi clopotele, Stanco! Vestesc ceasul nouă și stăpînire nouă asupra acestei țări vechi. Sfeteo! Sună începerea luptei!

Sfetea sună începerea luptei. Cornul străvechi, de zimbru ferecat cu brățări de argint pe care este săpat herbul Țării Românești, răspîndește peste cîmpia Șelimbărului sunetele lui prelungi și aspre... Începerea luptei și el stă aici, proțăpit în șa, împărțindu-și poruncile. Aripa dreaptă a cardinalului este prea slabă să nu încerce totuși aici, amînînd atacul cu linia întîia. Olăcar lui Baba Novac. Semnal de atac, sunat din trîmbițe. Trei rachete să le vază Baba Novac. Le-a văzut. În vreme ce a doua salvă a lui Mantovano se sparge sub picioarele cailor din escadroanele lui Moise Székely. Cîțiva cai se răstoarnă trîntindu-și sub ei călărețiii în armuri și Stanca spune:

— Doamne, iartă-i!

Din bungetul de dincolo de pîrîu ies la trap mare trei coloane de călăreți. Se vede limpede chipul Iovancăi pe flamura coloanei din stînga. Este vie, neînchipuit de vie, alergînd acum la galop în fruntea haiducilor sîrbi duși la șarjă de Baba Novac. Tot cîmpul se umple de ropotul copitelor. De nechezatul întărîtat al cailor. De strigătul sălbatic al haiducilor:

— *Živeo Mihalj vajvoda!*

Baba Novac face două semne cu sabia. Coloana din dreapta își schimbă puhoirea, năzuind să intre între aripa dreaptă a căpitanului Ștefan Lazăr și aripa stîngă a centrului, în fața căruia călărește Moisă

Săcuiul, jucîndu-și panașul albastru. Coloana din stînga parcă ar vrea să izbească zidurile cetății Sibiului, trecînd în zbor peste casele tîrgului răspîndite dincoace de șanț. Baba Novac a închipuit un clește, între fălcile căruia vrea să macine aripa dreaptă a cardinalului. Îl vede pe Moisă Săcuiul ridicîndu-și spada. Aude corniștii lui sunînd. Vede un steag de călăreți rupîndu-se din linia întîia și gonind să apere flancul descoperit al bătrînului Ștefan Lazăr care și-a îngenuncheat rîndurile de archebuzieri din față, apărîndu-i împotriva șarjei cu sulițele celor din urmă. Sîrbii gonesc la marș-marș. Se ridică brusc în șa. Praporul lui Toma Ciomârtan. Solul obraznic al cardinalului, care-i cerea să iasă din țară. La aripa dreaptă a liniei întîia. Holbează ochii. Salva archebuzierilor lui Ștefan Lazăr. Zeci de călăreți sîrbi se prăbușesc din șei. Cai galopează peste cîmp, tîrînd hoiturile stăpînilor. Coloana din mijloc despică companiile de archebuzieri saxoni. Altă salvă în coloana din stînga. Alți călăreți rostogolindu-se din șei. Alți cai fără stăpîn, împînzind cîmpia.

— Se bate Moisă, spune vel logofătul Theodosie Rudeanu.

— Ce-ai vrea? Să-și calce jurămîntul?

E fericit că Moisă se bate. Că Ștefan Lazăr se bate. Și încă cum se bate bătrînul viteaz. Întoarce cîteva companii săsești care se debandaseră. Le pune « în arici » cu lăncile sub talpă, în vreme ce archebuzierii își încarcă armele. E acolo un vălmășag de cai, de săbii fulgerînd scurt, de sulițe și salve de archebuză, totul în nori de praf de pușcă din care țîșnesc două steaguri de haiduci, năvălind în galop oblic asupra artileriei cardinalului.

— Sfeteo!... Să plece Máko... Olăcar!

— Hotnogul Veveriță!

— Máko să lovească la mijloc. Cu un steag de pedestrime să-l ajute pe Baba Novac.

Din nou, timpul. Timpul care-l preface în stană, cu Crivăț cu tot, răsturnînd tot ce ține de om, supunîndu-i ființa și gîndurile și simțurile acelei părți din el care se cheamă războinicul. Acelei părți crîncene și neiertătoare ca însăși ființa timpului. Nu aude larma curtenilor. Nu aude laudele pe care le strigă marele logofăt care scrie de zor în *Hronic*; ori le aude pe toate ca un cor de slavă și tămîiere, de aceea îi e scîrbă să stea între linii — ca și cînd un Máko ar lupta și un Baba Novac și nu miile de oșteni... Acolo jos se întîmplă ceva îngrozitor, de care dintr-odată îi este frică. Linia lui Máko s-a mișcat ca un singur om. Din mers companiile lui Mihai Gyulay și Lupu Novak au ieșit pieziș în flancul drept al liniei. Căpitanul Moise Sze-

kely a făcut ce-ar fi făcut nouă căpitani din zece. Şi-a pornit călăreţii catafracţi la şarjă să despice linia lui Máko... Iată golul lăsat de catafracţi în mijlocul liniei lor. L-a văzut şi Baba Novac. Prin spatele aripei drepte a căpitanului Ştefan Lazăr, între acesta şi linia doua a lui Gaspar Korniş, se prăvăleşte în acel gol coloana pe care el o văzuse îndreptată asupra cetăţii. Cavalerii împlătoşaţi, acoperiţi cu armuri grele, scînteind, strălucitori şi cumpliţi trec din trap la galop. Nu! Căpitanul Moisă nu este cu ei... Ba da! Este... Lenta albă se vede gonind în faţă. Căpitanul Moisă nu este un laş... S-a lăsat amăgit căpitanul Moisă de viclenia lui Máko, învăţat să dea peste cap şarjele de spahii. Iat-o. Companiile de lăncieri din faţă îşi trec rîndurile printre cele de archebuzieri şi muschetari. Companiile lui Gyulai şi Novak lasă un gol între ele, gol în care năvălesc, cu urlete de luptă, acei *szabadlegény* săcui, ridicînd fuşturele şi cîrligele de agăţat armurile. Prima salvă trasă de la o sută de paşi răreşte rîndurile catafracţilor. A doua. A treia salvă. Din faţă. Acum salvele de flanc ale lui Novak. Catafracţii se rostogolesc în zăngănitul armurilor. Izbesc în golul dintre companiile lui Máko care-i închid la mijloc. Catafracţii trec la lupta cu spada. Dintr-odată năvălesc cei cu cîrligele. *Szabadlegény. Freibenter* sau *Haiduken*, cum strigă extaziat Marcu Schonkabunk pe obrazul căruia el vede bucuria crudă a neguţătorului mereu insultat de nemeşime, văzînd nemeşimea căzînd în cuţitoaiele iobăgimii ei. Gîndul ăsta îl înspăimîntă. La fel cum l-au înspăimîntat cetele de iobagi purtînd la suliţele de carpen rochiile sfîşiate ale conteselor siluite în castelele lor. Este acolo jos, la cîteva sute de paşi, o încrîncenare plină de urlete, de nechezatul cailor cosiţi cu cosoarele şi înjunghiaţi cu cuţitoaiele, un horcăit de moarte şi un vălmăşag de sudălmi strigate în ungureşte, spart din cînd în cînd de detunătura muschetei lui Lupu Novak. După fiecare detunătură se răstoarnă din şa catafractul scăpat din încleştarea pedestrimilor lui Máko. Lupu Novak, i se vede batista Stanchii la umăr, este slujit de patru puşcaşi, care-i dau la mînă muschetele încărcate. Altul îi ţine furchetul. Lupu Novak este un om plin de fantezie. Nu! Nu poate fugi de tabloul înfiorător al luptei dintre săcui şi nemeşime. Simte cum i se aricește barba. Simte sudoarea scurgîndu-i-se de pe ceafă, pe sub platoşă şi coantăş şi cămaşă, pe şira spinării. Săcuii îi agaţă pe catafracţi cu cîngile. Îi trag jos din şa, întovărăşindu-se cîte doi. Al treilea îngenunche lîngă cavalerul înzăoat. Îi ridică viziera. Se vede lama lată a cuţitoiului fulgerînd scurt. Cuţitoiul este împlîntat prin golul vizierei şi el ştie că acolo sînt ochii neamişului, ori gura, ori nasul...

— Dumnezeule și scumpă Maica Domnului, ai milă de noi, geme Stanca.

Stă în șa, dreaptă, albă, cu buzele vinete și ochii plini de atîta spaimă, că el însuși se cutremură.

— Măria-ta... Ștefan Lazăr, strigă vel vornicul Ivan Norocea.

— Ce-i cu Ștefan Lazăr, icnește.

— Îl ucide Baba Novac.

Baba Novac îl ucide pe bătrînul Ștefan Lazăr... Se vede pelerina roșie a lui Baba Novac prăvălindu-se din flanc asupra călărețului în cuirasă de oțel călare pe calul bălan lîngă care au rămas doar stegarul și cornistul. Sabia ageră a lui Baba Novac. Un sîrb fără cușmă năvălește cu sulița asupra stegarului, străpungîndu-l. Alți doi îl hăcuie pe gornist... Nu simte nici o ușurare cînd călărețul în cuirasă cade ușor pe gîtul calului bălan, scăpînd din mînă spada uriașă, de atîtea ori biruitoare în luptele de la Temișoara și Lipova, de la Ineu și Oradea.

Voievodul își scoate coiful. Se închină. Spune:

— Dumnezeu să-l ierte.

Atunci cînd curtea strigă « biruință » și « să fi slăvit, Makedonule » pune pinten și se repede spre carîta nunciului Germanico Malaspina. Îl găsește îngenuncheat pe podea, cu mitra căzută, cu ochii holbați la ceea ce se întîmplă jos, bolborosind o rugăciune.

— Încă odată, sîngele acelora, prea catolici, asupra ta, preot nevrednic, îi strigă într-o italiană amestecată cu cuvinte grecești.

Companiile lui Máko sparg linia întîia. Îl vede pe Moise Szekely gonind spre aripa stîngă, de unde-i vine în cale un călăreț în cuirasă. Poate Petre Huszar. Iată-l și pe Tamas Csomortany. A scăpat caiafa. Și alții au scăpat din cîrligele săcuilor. Pedestrimea lui Máko începe măcelul. Este prea tîrziu să fie oprită. În nebunia luptei a intrat adînc în dispozitivul cardinalului. Dacă Petre Huszar îl șarjează din flanc, Máko este pierdut.

— Locotenente Stanislas. Galop la prințul, fiul meu. Să atace! Acum!... Să-l susțină pe Máko! Numai cu cavaleria! Stanislas! Cu cavaleriaaa!

Dragonul pleacă în marș-marș. Aude vag blestemele lui Malaspina. Cu coiful sub braț se întoarce lîngă Stanca.

— De ce-l hărăzești morții tocmai pe el, doamne? șoptește Stanca și se clatină în șa.

— Fii tare!... A venit vremea să-și cîștige gloria singur! A mea nu-l poate decît umbri!... Ori strivi, Stanco!

Își ucide cuvintele. Înlemnește în șa. Urmărește lacom trapul întins al călărașilor. Galopul lor. Nicolae-Pătrașcu își ridică sabia. « Prea devreme, fiul meu ». . . bolborosește. . . « Prea devreme ». . . În stînga lui Nicolae-Pătrașcu gonește vel paharnicul Radu Șerban. Năframa zmeurie prinsă de Stanca la cheutoarea platoșei îi flutură vesel. Ropotul călărașilor zguduie pămîntul. Nicolae-Pătrașcu își pleacă sabia pentru împuns. Toată pădurea de sulițe a călărașilor domnești se lasă între urechile cailor. Petre Huszar a greșit. Trebuia să mai aștepte. Își împinge garda și trabanții vineți într-un marș oblic spre dreapta, adică spre flancul stîng al lui Máko. Máko a văzut primejdia. Se aud trîmbițele lui sunînd intrarea în rînduri și încetarea luptei. Prea tîrziu, Máko. Petre Huszar gonește spre călăreții lui Șandor Tahy. Le face semn cu spada. Steagul acela de călărime aleasă se urnește pentru șarjă. Așa cum a pornit, cade drept în flancul lui Nicolae-Pătrașcu. Depărtarea dintre aripa stîngă a cardinalului și Nicolae-Pătrașcu se topește depănată în goana nebună a călărașilor. Vrea să-și smulgă privirea de pe sabia fiului său. De pe sabia ofițerului de archebuzieri de gardă, gata să se plece pentru comanda « foc ». Vede gurile negre ale archebuzelor îndreptate toate spre inima lui Nicolae-Pătrașcu. Vede coifurile archebuzierilor, vede serpentinurile fumegînd, unul din ei își aranjază furca, ofițerul acela este un brav, lasă cavaleria lui să se apropie la distanța unei salve nimicitoare, îi țîșnește în ochi chipul Velicăi, capul lui Ștefan Răzvan, o vede pe Tudora, mumă-sa, apoi i se pare că este pe Olt, că se scaldă gol și cînd sabia ofițerului se pleacă se golește de gînduri, se golește de sine însuși, vede ca prin pîclă fumul salvei, aude răpăitul ei înfundat, mulți din călărețiii lui smulși din șei și aude geamătul Stanchii.

— Nicolae, fătul meu!. . . Inima mamii, Nicolae!

Nicolae-Pătrașcu, urmat de Radu Șerban trece printr-un salt prelung peste trei picheri surprinși cu sulițele nepregătite. Abia în clipa cînd sabia lui Pătrașcu lovește, cînd vel paharnicul despică un pichier gata să-și înfigă sulița în spatele fiului său, abia atunci simte sfîșietor dragostea pentru acest băetan crescut aproape fără să-l vadă. O spaimă de moarte îi chircește inima. Înțelege fulgerător că plătește. Plătește din nou spaimele altora. Ale celor cărora le-a luat feciorii a oaste. Și el. Și Stanca. Gîndul îl ușurează. Îl înseninează. Plătind, se răscumpără. I se limpezesc ochii. Chemările prelungi ale trîmbițelor din linia doua, a lui Gaspar Korniș, îi sfredelesc urechile. Zeci de călărași domnești l-au luat la mijloc pe Nicolae-Pătrașcu. Steagul căpitanului Alună iese din coloană. Schimbă formația din galop. Năvălește cu strigăte asupra cavaleriștilor lui Sandor Tahy. Se aud pînă

aici trosnetele lăncilor rupte în scuturi. Cele două steaguri se-nvălmășesc la lupta cu sabia. Îl neliniștește Gaspar Korniș, căpitanul care aseară, la sfatul de război al cardinalului, a refuzat de trei ori comanda armiei crăiești. Căpitanul Gaspar Korniș își cunoaște meseria. Banderiile comitatelor și ale nemeșimii galopează pe dreapta, pe sub zidurile Sibiului. Nebunul de Baba Novac s-a-nvălmășit cu pedestrimea de gardă și saxonă. Călărașii înoată acolo printre săbii și sulițe. Primesc focuri de pistol de la doi pași. Călărețul care conduce iscusit banderiile în lungul unui șir de salcîmi cu frunza galbenă trebuie să fie Melchior Boghaty. Coloana banderiilor, călăreți în cuirase, cade năprasnic peste haiducii lui Baba Novac. Îi răstoarnă. Despresoară pedestrimile. Lovește flancul stîng, și așa șubred, al lui Máko. Este acolo o încrîncenare oarbă de ură. Săcuii luptă cu deznădejde.

— Măria-ta, șoptește Theodosie Rudeanu... Măria-ta!... Gloatele cardinalului.

Nu înțelege ce vrea Theodosie Rudeanu. Nu înțelege de ce trece *Hronicul* unui paj și-i cere scutul.

— Care gloate, Theodosie?

— Asupra măriei-sale, Pătrașcu!

În urma călăreților lui Șandor Tahy ies din mărăcinișurile și stufuł luncii gloatele. Se văd furcile. Se văd securile uriașe de luptă. Îmblăciile. O companie de trabanți vineți deschide foc din mers asupra călărașilor înghesuiți între pedestrimea și călărimea lui Petre Huszar. Din față se prăbușește asupra lui Nicolae-Pătrașcu linia a doua, acolo unde comandă Miklos Zalasdy. Pedestrimea înaintează în pas viu, cu archebuzierii în față și pichierii cu sulițele trecute peste umerii lor, apărîndu-i cu ariciul de oțel al vîrfurilor. Flamurile în vînt. Toboșarii îndesînd ritmul. Se chircește în șa. De după pedestrimi iese la galop un steag de cavalerie. Steagul poartă la hampă flamura verde cu alb a călăreților de frunte ai comitatelor! Trîmbițașii sună șarja, din plin galop.

— Măria-ta! șoptește Theodosie Rudeanu.

— Mihai, abia spune Stanca.

— Tăceți!

Poate a răcnit « tăceți ». Ori poate l-a spus atît de încet încît nu l-a auzit nici el. Aude în schimb murind, îl aude sfîrlogindu-se, pierind, pe cel de adineauri. Pe Mihai înduioșatul. Pe acela pe care-l crezuse mort de mult. Abia acum îl aude murind într-un vaer nebun, izbindu-l în inimă pe celălalt Mihai, înlemnitul în șa, pe acest Mihai mereu în șa, menit de ursitoare să renască mereu și mereu din cenușa lui. Din sîngele lui. Din durerile lui sfîșietoare.

— Olăcar, strigă.

Glasul se sparge pe Türkenhügel.

Repede doi olăcari! Unul lui Ahmet Muhtar. Celălalt la polcovnicului Walenty Walawski. Gaspar Kornis și-a aruncat în luptă toată oștirea. A mai rămas garda cardinalului. Au mai rămas cîteva banderii nobiliare care nu se știe de ce-au încremenit sub gorganul pe care se vede strălucind curtea cardinalului. Manevra lui Kornis se-mplinește. Cleștele banderiilor și al aripei lui Petre Huszar strîng amîndouă liniile lui, în vreme ce din față linia a doua le îngenunche cu focul des al șirurilor de archebuzieri. Gaspar Kornis a răsturnat crugul luptei. Știe că nici Ahmet Muhtar, nici Walawski nu-l vor putea aduce la el. Cu șapte sute de dragoni cu cuirasele poleite și aripile de lebădă fîlfîindu-le la umeri, pleacă la șarjă, odată cu cazacii. Ienicerii pășesc vitejește, împreună cu albanezii și pedestrimile balcanice. Totul stă acum în vitejia și încăpățînarea lui Máko, a săcuilor, a călărașilor — nici nu se uită acolo, îi e frică să se uite — de repeziciunea lui Baba Novac. Toată cîmpia Șelimbărului este acoperită de valul luptei. Clinchetul armelor, răcnetele de moarte, galopadele călărașilor și ale haiducilor sîrbi regrupîndu-se pe lănci la adăpostul călăreților din primele linii, apoi cornul marelui paharnic care stăpînește pentru o clipă vaerul luptei. Se învinge. Caută înfrigurat panașul lui Nicolae-Pătrașcu.

Îl caută între zecile și sutele și miile de panașe care fîlfîie deasupra miilor de coifuri. Dragonii și cazacii lui Walawski izbesc stînga lui Petre Huszar. O dau peste cap. O dau peste cap, în vreme ce linia lui Máko se frînge sub năvala impetuoasă a gărzii, trabanților vineți și banderiilor. Cineva a strigat « *Farkas* ». Poate un pedestru al lui Máko. Ori poate un trompet. Se ridică în scări, livid, cu ochii holbați, cu stînga încleștată în coama lui Crivăț. Linia lui Máko întoarce spatele. Fug tobosarii. Ofițerii le ies înainte cu săbiile ridicate. Îi lovesc cu latul. Urlă să intre în linii. Un trompet sună atacul. Stă în șa și sună atacul. Are să-l răsplătească împărătește. Trece pe lîngă trompet un pedestraș care fuge. Cu o singură lovitură de fustură îl răstoarnă din șa pe trompet. Fuge toată linia întîia. Se debandează unele după altele companiile de pedestrime. Banderiile le decimează. Baba Novac... La șarjă împotriva banderiilor... Din nou cornul marelui paharnic. Călărașii ies din luptă, făcînd o manevră rapidă prin spatele pîlcului de dragoni.

— Mihai... Măria-ta!... Stăpîne!

Stanca, înlăcrimată, clătinîndu-se în șa, arată undeva pe cîmpul de luptă. O crede. Ochii ei de mamă l-au văzut. Între Gaspar Kornis

și fugari, golul. Fugarii se prăvălesc asupra ienicerilor și balcanicilor. Mii de fugari speriindu-se în de ei. Urlînd. Unii stegari aruncă steagurile unităților... Linia întîia dă peste cap linia a doua. Învălmășală. Mii de oameni fugind spre acest Türkenkügel unde curtea a înlemnit în șa. Unde steagul mare al Țării Românești flutură majestuos pe hampa lui. Unde nunciul Germanico Malaspina a ieșit din carîtă și agățat de dîrlogii unui călăreț săcui, arată ceva pe cîmpul de luptă... Acum! Pune pinteni atît de sălbatic, încît Crivăț cabrează, nechează prelung și pornește la galop de pe loc. Strigă peste umăr.

— Stați pe loc!

Aude tropotele gărzii de slujbă. Coboară coasta la galop. Iese în șleah. Gonește spre polcul lui Branicki. Tighecenii și moldovenii tocmai încalecă. Trîmbițele sună speriate: « domnul ». Branicki, cu viziera ridicată, îi iese înainte. Îl oprește pe Crivăț, smucindu-l în zăbală. Se află în dreptul escadronului cu steagul. Strigă puternic:

— Polcovnice! Fă acum ce se cuvine să facă cavalerii. Renumele meu stă la Dumnezeu și la voi. Biruința în mîinile voastre!

Dragonii l-au auzit. Izbucnesc într-un tunet de « vivat ». Cazacii strigă « slavă ».

— Unde trebuie să atac, măria-ta?

Chipul dur, calm al polcovnicului Branicki, îl liniștește.

— Ocolește fugarii. Cazi între Walawski și ei. Atacă aripa stîngă.

— Cînd?

— Acum!

Polcovnicul salută cu spada. Se ridică în scări. Strigă:

— Pentru slavă și măria-sa, după mine la traap, marș!

Dragonii se urnesc în clinchetul aspru al platoșelor și lăncilor lovite de harnașament. Rămîne o clipă fermecat de forța acestei mase de o mie de călăreți pornită la trap mic. Sosește căpitanul Mîrzea.

— Măria-ta, la poruncă.

— Scapă-l pe Walawski. Cazi în spatele aripei stîngi. Apucă de intră în tabăra popii.

Tighecenii și orheienii și moldovenii credincioși lui Ștefan Răzvan se scurg la trap prin fața lui, strigîndu-i din fundul bojocilor:

— Și la Ieși, măria-ta!

— Și la Iași, vitejilor, le răspunde.

De ce-a venit el însuși la Branicki?! Nu știe... A simțit că trebuie să vină... Îl întoarce pe Crivăț pe loc. Armăsarul îi ghicește gîndurile. Îl aduce pe Türkenhügel la trap mare. Nunciul nu-l cunoaște pe Baba Novac. Nici pe vel paharnicul Radu Șerban care-o știe pe

Ilinca, aici, cu curtea. Nunciul nu vede decît miile de fugari ajunși acum sub buza dealului, năvălind spre tufărișurile din gura văii. Le vede fețele asudate, pe unii îi vede fără arme, fără coifuri, pe alții îi vede duși pe sulițe, însîngerați. Nu vede nunciul odele lui Ahmet Muhtar, refăcîndu-se în pas viu la trei sute de pași în fața fugarilor. Nu vede steagurile de pedestrime balcanică, care și-au rărit rîndurile lăsînd să se scurgă hoardele fugarilor și acum să le strîngă din pas alergător. Poate nu-l vede pe căpitanul Máko răsturnînd un vlăjgan care striga *Farkaș* cu o gură știrbă și însîngerată, galopînd sub buza dealului urmat de căpitanii Iugasy și Dimitrie cel Mare, care duce în suliță capul unui nemeș, cu coif cu tot. Cei trei căpitani își întorc caii în gura văii. Cei dintîi fugari cad detunați de pistoalele lor. Lupu Novak, cu pantalonii ferfeniță, fără coif, flutură spre Stanca batista însîngerată. Șchiopătă și rîde. Fugarii dau cu ochii de săcuii lui Peter Domokos. De oștile Băniei. De coloanele Buzeștilor. Se aud strigăte de îmbărbătare. Poruncile lui Máko, strigăte cu glas răgușit. Stegarii strigă numele unităților. Dincolo, Gaspar Kornis își reface linia a doua. Trîmbițele cheamă înapoi linia întîi.

— Asta te pierde, Gaspar Kornis, spune în barbă.

Glasul Stanchii. Sec. Uscat. Puternic:

— Zboară, Mihai... Arată-i popii ăstuia blestemat cine ești și ce poți...

Ochii Stanchii, răi, c-o privire piezișă!

— Du-te! Hăcuie-l!... Adu-mi capul lui... Aici! Să-l văz la picioarele mele. Du-te, măria-ta!

— Simioane!... Barda!

Timpul. Sunîndu-și clipele. Iat-o pe-a lui... Kornis trebuia să-l dumice pe Máko cu cavaleria. Kornis a pierdut scaunul și onoarea prințului său. Simion scoate din teaca de piele barda de război. Cea de la Călugăreni. Voievodul i-o închină Stanchii. Se privesc ochi în ochi.

— Du-te, șoptesc buzele femeii. Sînt rumene, ademenitoare, sînii îi tresaltă sub dolman, este toată numai făgăduință și voluptate.

El își vede curtea, vel boierii, îl vede pe Marcu, vede viconții făcîndu-i reverențe din șei, îl vede, palid, pe Carlo Magno, o vede pe Erina Golescu cu sabia trasă, pe căpitanul Caloian nemișcat în șa, ridică barda și dintr-o dată aude clopotele bisericilor din Sibiu bătînd cu toatele, nebune.

— Se bucură pentru cardinal, Schonkabunkule?

Stă în șa, cu barda ridicată și rînjește.

— Ba, măria-ta! Bat orele două!...

Dacă Marcu Schonkabunk era diplomat ca Theodosie Rudeanu, răspundea: « Ba ! Cîntă biruința măriei-tale ! » Îl întoarce pe Crivăț. Îl pornește la galop mic. Trece pe lîngă nunciul Malaspina zvîrlindu-i în obraz pulberea de sub copite. Aude în urmă huruitul greu al curții și tropotele puternice ale gărzii. Văzîndu-l călărind cu barda în stînga, roșii de țară izbucnesc în tunete de « trăiască ». Aude măscările unuia care spune necuviințe despre « gărdinal ». Coboară în gura văii. Máko îi iese în întîmpinare. Este rănit la braț. Alb. Fața crîmpoțită de răni, cu trăsăturile căzute, cu ridurile pline de praf amestecat cu sudoare și praf de pușcă pare fața unui mort. Înțelege într-o străfulgerare teama din ochii lui Máko. Teama de a nu-l crede trădător. Teama de a nu-l crede că s-a bătut pe viață și pe moarte. Îi strigă:

— Îți dau mulțămita mea pentru vitejia ta și a oștilor tale, căpitane Máko !

Crainicii trabanților strigă mulțămita lui, la toate steagurile care se încheagă din fugă. Își alătură armăsarul de calul lui Máko. Îl îmbrățișează pe căpitanul hirsut, mirosind a sînge, a sudoare, a curelărie și a cal. Îi vede lacrimile. Căpitanul și le șterge cu cotul. Se pleacă în șa spre un trabant care se tot dosește, neavînd arme. Îi spune:

— Întoarce-te în luptă, dobîndește-ți arme pe seama dușmanului și diseară înfățișează-te la mine cu armele tale noi.

Oșteanul, foarte tînăr, fără coif, îl privește buimac. Linia lui Máko intră în rînduială. Pe steaguri. Pe polcuri. Căpitanii sînt din nou în fruntea unităților. Călărețiî catafracți se adună sub steag.

Timpul.

Și clipele.

Urcă gorganul din mijlocul văii. Vede trupele lui Máko în linie de coloane. Buzeștii la aripi. Săcuii și oștile Băniei în urma lui. Fără nici o poruncă, Sfetea sună: *Năvala*. Corniștii preiau *Hai frați, hai frați, la năvală dați.*

Timpul.

Și clipele. Clipele lui pe care le smulge din nou acestei ciudate făpturi care se cheamă istoria. O știe. Linia de coloane a lui Máko ajunge în spatele ienicerimii și oștilor balcanice. Toboșarii îndesesc cadența. La flancuri răsar din pămînt călărașii domnești și haiducii sîrbi. Îl vede pe Nicolae-Pătrașcu, hărtănit, cu coiful căzut pe spate, cu valtrapul sfîșiat. Călărimile Olteniei, roșii și săcuii trec la trap mic. Călărește și el la trap mic: dincolo de gura văii vede întregul cîmp de luptă.

— Sfeteo ! Să vină căpitanii !. . . Ba !. . . Olăcar la Stroe Buzescu. În goana goanelor pe aripa stîngă. Să-l ajute pe Branicki.

Se stăpînește. Mai are. Aripa lui dreaptă luptă cu disperare spre luncile Cibinului. Dragonii lui Branicki sînt înfipți în trupele lui Petre Huszar. Moldovenii pun gloatele cardinalului pe fugă. Gonesc chiar prin lunca Cibinului, arcuindu-se să cadă în spatele flancului stîng al liniei a doua.

— Iu, iu, iu băăă, oltenilooor!

Chiuitul lui Stroe Buzescu stăpînește huruitul tobelor, chemările prelungi ale trîmbițelor, ropotele răsmiilor de călăreți. Măciucașii măresc trapul. Trec la galop. Coloana din dreapta se șterge într-un nour de praf și-n chiuitul năprasnic al măciucașilor:

— Iu, iu, iu, băăă! Aține-te!

Vine Radu Buzescu la galop. Are viziera ridicată. Călărește un roib arab, harnașat cu valtrap cusut în fir.

— Măria-ta. Oblicii un gol între linia întîia și a doua. Cam pe unde se vede nucul ăla bătrîn.

— Îmi lași mie mijloacele, Radule?!

— Că le știi soroacele, măria-ta, zîmbește Radu Buzescu de sub coif.

— Pornești cînd ajung eu dincolo de Ahmet Muhtar... Olăcar! Timpul.

Îi aude clipele ropotindu-i sub frunte. E lucid pînă la nebunie. Repede olăcari lui Máko și Ahmet Muhtar. La porunca *rupeți rîndurile* sunată pe corn, să lase în mijlocul liniei loc gol pentru trecerea călărimilor. Apoi să urmeze șarja, în fugă. Repede olăcar la Nicolae-Pătrașcu. Să plece la șarjă. În clipă. Să izbească în flancul drept a lui Petre Huszar. Să-l rupă de Gaspar Kornis. Toți căpitanii și oștenii care lapădă armele să fie luați prinși, cruțîndu-li-se viața. Repede olăcar la vel banul Calotă Bozianu. Să-l treacă pe Peter Domokos în coloană de doisprezece. El, vel banul să rămînă la urmă. După ce trec de Ahmet Muhtar, din galop, vel banul să șarjeze oblic, spre aripa stîngă a lui Kornis. Peter Domokos, oblic, aripa dreaptă a lui Kornis. Repede olăcar căpitanului Matei ot Brîncoveni. Să se apropie. Va șarja cu garda și curtea, urmîndu-l pe el, pe vodă, drept în inima liniei întîia.

Olăcarii pleacă în goană. Aude trîmbițele cavaleriei sunînd intrarea în coloană de doisprezece. Își lasă nazalul. Încearcă trăgătorile. Se apleacă vîrîndu-și degetele înzăoate sug chingă. Se înțepenește în șa, cumpănindu-și securea de luptă, cu lănțugul trecut peste încheietura stîngii.

— Sfeteo!.. Sună *rupeți rîndurile*! poruncește.

Crainicul Sfetea curăță mușchiucul cornului cu palma. Îl vede cum își umezește buzele. Porunca gîlgîie scurt din cornul de zimbru peste care cade soarele, aşchiindu-se în ferecăturile de argint...

— Pe sfînta Fecioară, ce-nseamnă asta? întreabă cardinalul Andrei Báthory, răsucindu-se spre contele Benedict Zalasdy, confidentul, partenerul și organizatorul serbărilor lui galante, cum s-au obișnuit intimii să numească orgiile cu femei, organizate la sfîrșitul fiecărei săptămîni. Contele Benedict Zalasdy care propusese ca seara dinaintea victoriei împotriva campionului văcarilor transalpini să fie dedicată Venerei, lui Hymeneu și voluptoasei Cotis, echipat în armură florentină completă, cu scutul ținut de un scutier și lancea de altul, scoate sunete nearticulate din interiorul armurii.

Noaptea a fost cu adevărat superbă, demnă de pana lui Boccacio... În cortul mare, după ce-au plecat căpitanii și nobilii prea înspăimîntați de ziua de mîine ca să fie niște convivi veseli; au fost aduse paturile de campanie pentru cei doisprezece «apostoli» cum se numesc între ei favoriții. Cele mai frumoase vivandiere, cîte două de fiecare apostol și patru pentru sine însuși (știe că «apostolii» îl numesc Borgia) le-au dăruit grațiile pînă spre zori. Nici într-un an de domnie a făcut din curtea de la Alba-Iulia ceea ce au făcut Medici pentru Florența. A adus pictori, poate de mîna doua, dar pictori, a adus actori și se zbate să mute universitatea din Cluj, prea supusă influenței marilor negustori și deloc dispusă să treacă sub auspiciile iezuiților. Probabil că pînă la urmă împăratul îi va acorda mîna fostei soții a vărului său, Sigismund. Cardinalul bîlbîie ceva neînțeles. Dintr-o dată, răcnește:

— Ce-nseamnă asta, Zalasdy?

Cei doisprezece «apostoli» se strîng scară la scară. Spectacolul este în adevăr uluitor. Flancurile ferfenițite ale văcarului s-au transformat în două trombe care descriu un cleşte cumplit închizînd la mijloc ambele linii de luptă ale lui Kornis. Cuirasele dragonilor, dolmanele cazacilor, apar niște călăreți groaznici mînuind măciuci uriașe pe care le izbesc din galop în capetele pedestrașilor... Cardinalul Andrei Báthory stă uluit în șaua scumpă, cu arcada din fildeș sculptat și scările aurite încrustate cu rubine. Îl vede pe căpitanul Gaspar Kornis galopînd spre acest blestemat Gregoriberg. Aude strigătele ațîțate ale nenorociților de tăbăcari, de măcelari și ale altor reprezentanți ai acestor strașnice profesii, cățărați ciorchine pe zidurile Sibiului. Soarele bate cetatea și orașul din plin. Vede acolo pălăriile săsoaicelor și în unul din bastioane, drapat cu covoare și steaguri, i se pare că-l vede chiar pe judex regius și conte al sașilor, acel blestemat *Sachiengraf*

Albert Huet, înconjurat de toți demnitarii consiliului municipal, în straiele lor negre, avînd alături pe planturoasele matroane ale cetății.

— Ce-nseamnă asta, comandante general? strigă cu glas dintr-o dată pițigăiat, aidoma cu glasul lui Sigismund cînd se enerva, glasul pe care totdeauna l-a detestat.

— Înseamnă că profeția mea se adevereşte alteță. . Fugiți!

— Niciodată, bătrîn laș și trădător. Niciodată!... Auzi!... Am să te spînzur de cel dintîi copac, schismatic deghizat. Hei! Garda! Arestați-l pe trădător! Pe lingăul bătrîn speriat de păstorul meu jegos. Garda!.. Garda!

Rostește o mie de injurii scîrboase... Își aude glasul pițigăiat izbindu-se de carcasa de oțel a cuirasei. I se pare că obrazul lui Gaspar Kornis s-a turtit. Își dă seama că nimeni nu-l ascultă.

— Recăpătați-vă demnitatea, spune grav Gaspar Kornis.

Are armura turtită. Valtrapul sfîșiat. Urcă gorganul la pas. Dintr-o dată galopadele cavaleriei sînt dominate de o chemare stranie de corn.

— Priviți, alteță!. Aveți unica ocazie să vă realizați dorința strigată azi dimineață trupelor...

— Care dorință? bîlbîie cardinalul.

— Să vă luptați cu voievodul Michail, campionul luptei anti-otomane, într-un turnir adevărat. Victoria alteței voastre serenissimă va fi aplaudată de toți nobilii saxoni, de frumoasele dame saxone și de întreaga voastră armată.

Căpitanul Gaspar Kornis stă cu spatele la cîmpul de luptă. Cardinalul vede dincolo de el cele două linii care înaintează amenințător rupîndu-se în două. Un călăreț doar în platoșă, cu coif oriental, cu nazalul lăsat depășește linia întîi la galop mic. La cîteva lungimi de cal îl urmează curtea. Dincolo de curte vede o trîmbă de cușme negre și vîrfurile strălucitoare ale sulițelor. Rămîne fascinat, cu ochii pironiți pe barda de luptă a călărețului din șaua roibului. Se gîndește la Süszi, vivandiera lui favorită, la alunița care-o pe are între sîni, la convorbirea care-a avut-o la Sas Sebeș cu maestro Ippolito asupra proprietăților sărurilor minerale, apoi este fermecat de galopul dezlănțuit al calului roib, un galop nobil, în fuleuri lungi și parcă gîndite. Călărețul se năpustește singur asupra liniilor lui și nici un cavaler nu îndrăznește să-l întîmpine? Spre gloria steagului, iată nu unul, ci trei gentilomi în armuri, atacîndu-l pe neruşinat din flanc. Tot vaerul luptei cade la pămînt, dintr-o dată. Se aude pînă aici, pe Gregoriberg, sunetul lăncii rupte de securea diavolului care cu a doua lovitură despică casca bravului cu panaș sîngeriu, iar cu dreapta își trage sabia, parînd a doua lovitură de lance. Fără să-i

pese de cei doi atacatori, năvălește asupra pedestrimilor într-un gol dintre trabanții vineți și saxoni. De pe zidurile Sibiului se aud strigăte de admirație.

— *Madonna*, șoptește cardinalul.

Trîmba de călăreți care-l urmează pe diavolul nesupus, pe acest blestemat valah bolnav de orgoliu, pe acest Mămăligă vodă, se rupe în trei. Coloana din mijloc sparge linia întîi. Alte două coloane îi șarjează oblic linia întîi.

— Fugiți, spune căpitanul Gaspar Kornis.

Are ochii în lacrimi.

— Regret, alteță, că am ajuns să slujesc astfel de urmași ai strălucitei Case Báthorea. Astăzi și aici ați nimicit dominația Casei voastre, asupra acestei provincii. Fugiți. Patronul vostru, hatmanul Zamoyski vă va găsi undeva un loc vacant de cardinal. În numele marelui rege Andrei Báthory, fugiți!

Gaspar Kornis își lasă viziera cu un gest obosit. Îl salută cu spada. Își întoarce calul. Coboară Gregoriberg la trap bătut, îndreptîndu-se spre iadul în care viermuie trupele hăcuite de șarja nebună a călăreților în dolmane sîngerii. Îl caută avid pe Valach.. Își pipăie garda spadei. Iată-l. Blestematul fiu al unei tîrfe, cum i-a strigat azi dimineață în fața oștilor, răstoarnă doi cavaleri, sparge cu barda un stegar și cu barba vîlvoi, rînjit, se repede asupra căpitanului Mathias Perussitch, care aduce în pas alergător o companie de trabanți archebuzieri.Blestematul îi spune ceva căpitanului Perussitch.. Se repede turbat asupra lui. Calul acela nobil mușcă calul lui Perussitch de gît. Dumnezeule mare! Valahul strigă numele lui Isus! Îi aude glasul. Se-nfioară. Nu are nimic omenesc în el. Barda cumplită aruncată peste umăr drept în viziera bravului Perussitch. Ceva lichid țîșnește prin vizieră. Își aduce aminte de toată manevra lui Sigismund prin Perussitch, la Tîrgoviște. Este el însuși, unul din inițiatorii planului aceluia. Îi vine să vomite. Se sufocă.

— Să fugim, iubite principe, țipă isteric Benedict Zalasdy, « apostolul Petru» al gărzii lui de apostoli desfrînați.

În clipa în care căpitanul Mathias Perussitch se prăbușește din șa, cînd diavolul bărbos își ridică barda năvălind asupra unui călăreț cu lentă albă peste armură și acesta, ah, Moise Szekely, ciinele de secui sperjur își aruncă spada la picioarele văcarului în clipa în care un alt diavol se repedela Moise Szekely și-i ia calul de dîrlogi, trăgîndu-l după sine, în clipa în care aude clopotele Sibiului bătînd ora trei, își dă seama de toată amploarea dezastrului. O frică josnică îi paralizează trupul în armură. Încearcă să-și tragă spada. Încearcă să se aducă la

rațiune. Un principe al Casei Báthorea, stăpînă odinioară de la Adriatica la Baltică, nu poate fugi ca un laș în fața unui scelerat de vasal transalpin. Nu poate fugi mai ales acum, cînd a plătit o avere generalului Basta să rămînă în afara Ardealului. Cînd secretarul lui personal Ștefan Kakas a aranjat prin nunciul Filippo Spinelli căsătoria cu Maria Cristierna pe care, în clipa asta o dorește sălbatic și pentru care și-a dorit acest principat. O frică mai cumplită decît l-a încercat azi-dimineață, cînd la atacul renegatului Máko o ghiulea i-a ucis calul sub el, îi curge în tot trupul irațională și stupidă, cu atît mai înjositoare cu cît este conștient de ea. Este conștient că a pierdut totul. Dar mai ales este conștient că nobilimea și căpitanii nu vor să se bată pentru el. Cîteva banderii nobiliare galopează fără rost spre locul unde s-a oprit Gaspar Kornis în armura lui neagră.

— Să fugim, alteță, se lamentează Zalasdy.

Îi vine să-l scuipe pe desfrînatul Zalasdy. Cade într-o indiferență totală. Miile de vaere, zgomotul asurzitor al șarjelor, salvele archebuzelor din ce în ce mai rare, mai dezlînate, cumplitul zăngănit al spadelor, al ghioagelor izbite în coifuri, strigătele inumane ale muribunzilor, totul îi este indiferent. Urmărește halucinat galopada călărețului care l-a fascinat, al acestui bărbat pe care de atîta ură nici nu-l mai poate urî, a primitivului care și-a asumat rolul destinului în viața unui Báthory; care se repede asupra generalului Gaspar Kornis, fără să țină seama că îi ies în față două escadroane de cuirasieri cu caii îmbrăcați în armuri de cap și piept. Aproape că-l cuprinde spaima mistică cu care-i vorbeau de acest Mălai vodă ceaușii otomani ai marelui vizir. Cele două escadroane sînt spulberate de atacul concentric al călărimilor în roșu. Iată-l. Își lasă barda pe arcada șeii. Este în fața lui Gaspar Kornis.

Îl podidesc lacrimile. Vede printr-o pînză de lacrimi cum bătrînul dulău al principatului își aruncă spada la picioarele calului roib. Înțelege că Gaspar Kornis n-a dezarmat linia a doua, tocmai ca să-i lase lui răgaz să fugă. Odată cu lacrimile devine lucid. Cu o mișcare frîntă, leșiuită, își întoarce calul. Întoarce spatele cetății care-ar fi trebuit să-l adăpostească, de pe zidurile căreia aude strigăte și parcă aplauze. Vede dealurile de la Gușterița scăldate în soare, arzînd în culorile violente ale toamnei. Nu-și aduce aminte că l-a uitat pe nunciul Germanico Malaspina. Coboară Gregoriberg la galop. Aude «apostolii» și garda urmîndu-l. Doi călăreți îi taie calea: Zalasdy și Bettlen.

— Spre Cluj, alteță... Clujul vă este credincios... Comitatele din nord și-au strîns banderiile. Vă așteaptă gloria revanșei, spune Bettlen.

— E prea departe și prea nesigur, apostole Luca. Spre prietenul și servul nostru, domnul Moldovei. De acolo, spre Polonia.

— Uitați că trebuie să trecem, o sută de oameni, prin scaunele săcuiești, mărite principe? Uitați ce-a pățit mama mea vitregă acum două săptămîni? Alteță, vă conjur. Spre Cluj.

O salvă de muschete, undeva pe-aproape. Cîteva unități de cavalerie gonesc pe malul Cibinului, cu intenția să închidă locul luptei.

— Totdeauna ai vorbit mai mult decît ai gîndit, Zalasdy, spune sec.

Îi arată trîmba de călăreți gonind prin luncă. Pune pinteni. Stegarul îi vine alături. Avangarda, zece lăncieri de gardă, galopează pe drumul Gușteriței. Pornește la galop, gîndindu-se cum să-și pună armura la adăpost și ce să-i scrie protectorului său, marelui hatman Ian Zamoyski . . .

Timpul. Cu toate clopotele lui bătîndu-i grav sub frunte. Își scoate coiful. Îl dă lui Simion. La început nu vede decît o mare agitată de culori, un vălmășag de siluete nedefinite, apoi negăsindu-și cuvintele, nu se regăsește pe sine, rămînînd într-o stare de conștiință tulbure din care desprinde, sălbatic și gîlgîitor, gîndul biruinței. Apoi vin cuvintele. Cele străvechi curgînd din vreme, cu înțelesuri simple: Țara Soarelui, Cetatea de piatră, Marele Războinic, Zamolxis și altele, închipuind o întoarcere în timp spre Coșnilă Asan, spre Pitagora și Thales, spre Kirano Kuyula ot Saka ot Lahor, spre Theodoricus rex și Athanarihai rex și Carol Sicilianul, spre toți cei care au cufundat gîndirea politică în criptogramă trecînd timpului povara împlinirii vrerii lor.

Iată că el și-a luat pe umeri această povară adusă de timp și de inițiați. Una din tezele Marilor Vlahii a fost împlinită. În clipa cînd gîndește acest lucru conștiința de sine îl stăpînește lucidă și implacabilă. Trece dincolo de omenesc, în recea și neînduplecata lucrare a istoriei. Nu mai este el soldatul care l-a despicat cu barda pe căpitanul Mathias Perussitch. Nici bărbatul care a simțit un fior de aspră voluptate cînd a văzut-o pe Erina Golescu primind în scut o lance de catafract destinată lui. Nici cavalerul sărind s-o apere pe fecioara războinică de asaltul a patru nemeși în armuri strălucitoare. Nici războinicul însetat de sîngele dușmanilor care l-au umilit de atîtea ori cu trufia lor neghioabă. Nimic n-a mai rămas din cel pornit la șarjă. Își stăpînește lacrimile. La treapta 21 a inițierii a înțeles măreția regelui Burebista și adevărul regatului său dacic. La treapta 29 a văzut însem-

nele Poporului pe Leul din Pireu avînd săpat anul 1128. A văzut însemnele la Studenița, la Boiana, la Curtea-de-Argeș, la Misr-el-Kaira, acel Cairo visînd libertatea, la Efhes și a înțeles că acest Răsărit se caută pe sine în conștiința de sine.

După cinci veacuri de frămîntări, sabia lui desenează deasupra Cetății de piatră semnul adevărului și al veșniciei.

— Biruință, măria-ta!

— Slăvit să fii, biruitorule!

— Slavă ție, voievoade.

— Măria-ta, biruință!

— Copitele calului tău scurmă țărna care-a răbdat tălpile cardinalului.

Trîmbițele. Chemări gîlgîietoare de trîmbițe și corni, de buciume, amestecate cu răpăitul tobelor, cu galopadele steagurilor de călărime izbindu-se în linia doua a cardinalului dintr-o dată debandîndu-se. Cuvîntul blestemat *Farkas*, strigat tot mai des între fugari. Apoi tot cîmpul de luptă într-o limpezime crudă și-n pulberile de aur ale soarelui de octombrie. Linia a doua ruptă. Baba Novac și Peter Domokos șarjînd. Walenty Walawski și Branicki șarjînd. Cuirasele dragonilor, cazacele și dolmanele cazacilor, cojoacele haiducilor și mintenele săcuilor, apoi coantășele roșiilor, totul gonind pe spinarea fugarilor într-un vălmășag cumplit de cai și oameni, de sulițe și săbii, de paloșe și ghioage, în trosnetele archebuzelor, strigătele răgușite ale învingătorilor și vaerele miilor de răniți și muribunzi. Mormane de hoituri cu sulițele înfipte în piept, acolo unde pedestrimea a ținut piept șarjelor. Cai cu burțile spintecate. Cavaleri în armuri împînzind cîmpul. Haiducii la jefuit morții. *Szabadleghenii* la jefuit morții. Fiecare oștean slobod cu morții lui. Armășeii în lanț viu, cu căruțele săltînd peste hoituri, strîngînd armele și coifurile și platoșele nejefuite de cei în dobîndă. Vel postelnicul Preda Buzescu cu oltenii făcînd zid în jurul ocoalelor cu vitele oștirii învinse. Mîrzea cu ai lui, alt zid în jurul cortului și carelor cardinalului. Nori de pulbere înecăcioși, un zăduf îmbîcsit de mirosul dulceag al sîngelui, cetatea Sibiului pe donjoanele căreia se ridică prapori și steaguri multicolore, Radu Buzescu urcînd colnicul la galop și cîteva zeci de nemeși în armuri, fără arme, descălecați între săbiile săcuilor și ale gărzilor de vînători domnești; iar dinspre Șelimbăr, pe șleahul mare al Sibiilor, o cavalcadă deasupra căreia fîlfîie praporul doamnei Stanca.

— Biruință deplină, măria-ta, strigă Radu Buzescu, cabrîndu-și calul de luptă.

— Nobili cavaleri şi pani, gloria voastră îmi încunună fruntea cu laurii biruinţei voastre. Viteji slobozi de la Praguri! Şoimilor!... Slavă armelor voastre nebiruite!

Strigăte de slavă. Un cazac uriaş, fără cuşmă o ia pe Fatima de zăbală (Crivăţ se odihneşte). O scarpină între urechi. Îl priveşte cu ochi albaştri, veseli. Căpăţîna rasă îi luceşte în vîlvorile apusului. Are o unghie neagră, lată, cu care rîcîie în coama iepei.

— Ah, şoimule, viteazule! Stepan a găsit o puiculiţă ochioasă şi ţîţoasă şi nurlie, cu crupa rotundă şi albă... Ţi-o dă Stepan, pentru dărnicia ta, cu toate că i s-a aprins inimioara după hoţoaică... Ţi-o dă Stepan, Mihalici, măria-ta!

Cazacul se bate cu pumnul în piept. Plînge în hohote.

— Păstreaz-o Stepane, îi spune leşeşte!... Iubeşte-o şi, pentru gîndul tău, ţine inelul ăsta!

Îşi scoate inelul de pe degetul mic. Cazacul ridică o labă păroasă, plină de sînge închegat în sudoare uscată de cal. Duhneşte a dohot, a rachiu, a luptă. Coada de cazaci de registru, care-şi primeşte solda pe trei luni înainte şi arvună pe luna patra, izbucneşte într-un tunet de slavă. Dincolo de şirurile de cazaci, aşteptînd să le vină rîndul la butiile pe fundul cărora vistiernicii fac plăţile vegheaţi de ofiţerii escadroanelor, se văd tarabele şi harabalele neguţătorilor care se ţin după oştire încă de la Braşov. Au încropit un tîrg, atîrnînd la vedere clondirele cu băutură, postavurile şi bricele, cărnurile afumate şi dulciurile, cizmele şi amnarele, cremenea, chingile, şeile şi chivărele, bună parte din mărfuri cumpărate tot de la oşteni, cusute, îndreptate, lustruite şi scoase la vînzare cu preţuri întreite.

— Theodosie, să scoatem o lege pentru preţuri... Ăştia îmi jupesc oştenii...

— Cînd, măria-ta?

— În noaptea asta... Oştenii n-au voie să vîndă armele şi caii de dobîndă, decît armăşiei, la preţurile pe care le punem noi.

— Voia ta, da rămînem fără bani, doamne. Eşti prea darnic.

— Ei sînt darnici cu sîngele lor. Să mergem.

Polcovnicul Walenty Walawski prezintă spada. Intră în alaiul domnesc. Cînd trage de frîu, cazacul Stepan se agaţă de gîtul iepei. Ceilalţi cazaci strigă.

— Nu pleci necinstit, Mihalîci, măria-ta!

Aşa a păţit-o la haiducii lui Baba Novac. Tabăra lor, aproape de zidurile Sibiului, într-o ordine strașnică. Harabalele în cerc. Morţii

aduşi pe spinările cailor. Răniţii în corturile bolniţă. L-au primit ca pe un domn al lor şi un frate. Nu mai aveau ţară. Năzuiau spre ea, urmîndu-l cu credinţă. Un jurămînt neîmplinit. Destinul i-a reamintit-o pe Iovanca Rudnic de Zagubica. Neîmplinirile anilor trecuţi. Haiducii l-au rugat să le binecuvinte morţii. Străjile ţineau în suliţe prostimea venită din tîrgul Sibiului să vază, să jefuie ce mai rămăsese nejefuit pe morţi. Baba Novac i-a adus un coif plin de vin. Văzuse coiful ăsta, azi-dimineaţă.

— E a lui Ştefan Lazăr, Baba Novac?!

— Să-i fie ţărîna uşoară, doamne... Bea, să te vază oştile şi să te slăvească. A băut vinul sîngeriu din coiful lui Ştefan Lazăr, căpitanul viteaz şi bătrîn, plîngîndu-l în sine. Haiducii l-au slăvit, dăruindu-i doi cai de Bohemia, luaţi de la învinşii lor... Săcuii i-au dat să bea tot dintr-un coif. Roşii l-au slăvit, dăruindu-i zece cai nemeşeşti, cu tot tarhatul de luptă. Cu lăncile foştilor stăpîni legate la şei. L-au slăvit ienicerii lui Ahmet Muhtar, dăruindu-i două armuri, patru scuturi şi patru spade cu gărzile aurite. Îşi aduseseră morţii. Le astupau urechile cu cîlţi după datină.Le ceruiau gurile hăcuite şi nările. Să nu intre în ei duhurile necurate. Pe cîmpul Şelimbărului se auzeau armăşeii şi postelniceii numărînd morţii lui Báthory. Pe-ai lui îi numără căpitanii... O mie şi şapte. Nici unul dintre vel boieri. Vel armaşul Udrea Băleanu rănit la şold. Vel banul Calotă Bozianu hăcuit la mînă. Stroe zgîriat la gît. Marcu tăiat la obraz. Pătraşcu scăpat de lance prin vel paharnicul Radu Şerban, împuns în umărul stîng... Un horunj crăcănat, mustăcios şi bălai strigă ceva pe ucraineşte. Cazacii rup rîndurile. Lasă loc pentru stegar şi şase cazaci albaştri, care poartă pe braţe spade, platoşe, coifuri şi trei flamuri de cavalerie pe care le duc tîrîndu-le pînzele pe pămînt. Dintr-o dată încep să bată dairalele. Iese un căzăcel, aducînd în braţe un coif plin cu vin. Căzăcelul ţine palma acolo unde, prin spărtură, picură vinul. Toţi oştenii i-au dat să bea vin roşu. A băut cîte-o sorbitură. A înapoiat coiful celor care l-au adus şi s-au grămădit cu toţii să bea după el. Cineva din escortă a zis de fiecare dată:

— Sîngele duşmanilor... Să-ţi fie de bine, măria-ta!

O spune şi acum, cînd bea vin de la cazaci şi cînd cazacii îşi vîră degetele în coif făcîndu-şi semnul crucii pe frunte şi pe inimă, cu degetele umezite de vinul din care a sorbit el.

Vede din şa mii de prinşi, duşi de călăraşi între suliţe să sape groapa cea mare pentru morţii bătăliei. Vine la galop vel şătrarul Vasile Ţîru.

— Cortul ospățului e gata, măria-ta... Prinșii sînt gata să te întîmpine... Ce binevoiești să mai poruncești?

Amurgește.Soarele, de purpură, scapătă dincolo de turlele smălțuite ale bisericilor Sibiului. Bat clopotele, bat toate clopotele, flamurile de la ziduri fîlfîie, văzduhurile ard, ard codrii din poala munților, zăpezile de la vîrfuri strălucesc învăluite în purpură, căruțele șătrăriei trec cu morții și prin ceruri trece spre miazăzi un cîrd de cocori. Din lunca Cibinului vin spre el trei trîmbe de călăreți. Una săcuiască. Alta făgărășană. Alta de roșii de țară. În fața roșiilor călăresc paji ai Buzeștilor, stegarul lor și Radu Buzescu. Vin la trap. Cîteva sute în fiecare trîmbă. Afară de făgărășeni, care sînt zece. Îi dau onorul cu sabia. Se rup. Săcuii, sub cei doi frați Bek, o iau spre săcuime pe valea Hîrtibaciului. Sătenii au dat semn de trecerea cardinalului prin Țichindeal. Frații Bek au poruncă să-l prindă. Să vestească scaunele de biruință. Făgărășenii se duc să închidă valea Oltului. Radu Buzescu se duce spre Alba-Iulia. Trec prin apele de sînge ale înserării. Cazacii chiuie. Se prind la joc. Rămîne el cu semnele de dincolo de biruință. Rămîne el să descurce viitorul. Pe mîine. Pe poimîine. Pe răspoimîine. Și pe urmă?

6

Se aud strigătele telalilor ovrei ieșiți din cetatea Sibiului. Pologul cortului de ospăț ridicat pe sulițe lasă să se vadă tot cîmpul de luptă căzut în pîclele nopții, focurile, miile de focuri înalte ale taberelor, făcliile celor care culeg morții. Scîrțîie mereu căruțele șătrăriei, cărînd morții în marginea șleahului, acolo unde a poruncit să se sape groapa. Una care să-i încapă pe toți.

— Mihai!... Mihai, măria-ta!...

Glasul Stanchii dintr-o negură aburindă. «Sufletele morților» își spune. Își trece degetele peste ochi. Stanca își lipește pulpa de pulpa lui.

— Mihai!... Măria-ta!... Prinșii!

— Măria-ta!... Solie din partea cetății Sibiului, strigă hotnogul de slujbă.

N-a auzit trîmbițele. N-a auzit tropotele cailor. Vede făclierii care înconjoară carîtele, vede lumina lucind pe portierele lăcuite, gărzile lui ținînd convoiul de carîte la poala acestui Gregoriberg, cum

îi spune Schonkabunk colnicului. În faţa cortului, între săbii, nemeşimea. Aici, Stanca. În stînga. Pătraşcu în dreapta. Pe jilţuri. Masă lungă, acoperită cu feţele de masă ale Stanchii, scoase din cufere. Stanca n-a vrut să mănînce din talerele cardinalului. El da. Toată vesela cardinalului aşezată pe masa cu o sută de locuri. În dreapta lui Pătraşcu, căpitanii de oaste. Toţi. Vegheaţi de paji şi făclieri. În stînga Stanchii, prinţul Marcu, Erina Golescu şi după ea vel boierii. Florica aşezată între el şi Pătraşcu. Vegheată de Ilinca Şerban. Doamna în rochie măreaţă de hetaia roşie, cu mesalul de diamante şi giolgiul străveziu din borangic ţesut cu mărgăritare. Florica în hăţuşcă verde. Erina Golescu în dolman bărbătesc, albastru, cu pletele slobode pe umeri, cu buzele date cu cîrmîz, încondeiată, avînd sub sprînceana stîngă o tăietură proaspătă de plumb. O durere seacă. Velica... Îi era frică de Nicolae-Pătraşcu. Să nu-l ghicească. A ieşit Nicolae-Pătraşcu din copilărie, prin sabie şi durerea şi dragostea tainică a tatălui său. Se reculege. Face semn să intre prinşii. Are în faţă unul din sfeşnicele de argint ale cardinalului. Cizelat la Florenţa. Arde din lumînările cardinalului... Trufia nu poate fi înfrîntă decît de puterea necruţătoare a altei trufii. Iată-i... Unii jefuiţi de armurile lor. Cei care-au căzut în mîinile haiducilor slobozi. Lui Gaspar Kornis şi Moise Székely li s-au luat armurile la convoiul domnesc. Sînt încinşi. Tecile săbiilor goale. Aşa i-a poftit el. Cu tecile săbiilor goale.

— Solie din partea cetăţii Sibiului, strigă de afară hotnogul de slujbă.

Îşi mijeşte ochii. Marele logofăt Theodosie Rudeanu îşi începe jocul. Se ridică. Tălmăceşte strigarea hotnogului în latină . . . Gaspar Kornis face un pas înainte. Îngenunche.

— Nu ne umili în faţa acestor neguţători nevrednici, principe!

Ion Raţ tălmăceşte, bîlbîindu-se. De două ori i l-a trimes lui Ion Raţ pe Simion, noaptea, cu şireangul de mătasă. De două ori i l-a pus Simion la gît, strîngîndu-l pînă cînd diacul trădător şi mişelnic s-a învineţit. De cîte ori îl vede, Ion Raţ se bîlbîie şi se umple de ud.

— Nu te-ai gîndit, domnule Gaspar Kornis, că tratativele dumitale cu generalul Basta pot sfîrşi şi aşa?

Îi înfige privirea în ochii verzi, duri. Obraz tăiat de sabie. Cu riduri adînci. Mustaţa prelinsă, cu vîrfurile răsucite, cărunţă. Părul tuns perie, cărunt. Gaspar Kornis se ridică. Îi place acest oştean de sînge nobil, îi place neînduplecarea lui şi-i place răspunsul:

— Am executat o misiune dată mie de principele şi suzeranul meu, spre binele patriei mele, fără intrarea generalului Basta bîntuită şi aşa de toate calamităţile.

— Ce vei face de aici în colo, domnule căpitan general?!
— Ceea ce-mi dictează onoarea, principe.
— Sînt obișnuit să mi se spună « măria-ta ».
Gaspar Kornis se închină. Hotnogul vestește a treia oară solia.
— Ți-aș rămîne îndatorat, domnule căpitan general, dacă ai scrie comitatelor de margine să mi se supună, eu reprezentînd-o pe sacra majestate romană... Și, dacă vrei, pe creștinii, de partea cărora știu că ești.
— Măria-ta mă cunoști mai bine decît mă cunosc eu însumi.
— Cine-o poate ști, domnule căpitan general?!
— Cu voia măriei-tale astăzi nu sînt decît un soldat înfrînt.
— Soarta armelor este schimbătoare, domnule căpitan general. Eu însumi sînt soldat, supus acestei sorți schimbătoare. Învingător astăzi, cinstesc în voi vitejia. Aș fi vrut să pot cinsti și onoarea. Ce zici domnule căpitan Moise Szekely?
— Uită, iartă și am să-ți fiu scut și braț înarmat, spune Moise Székely.
Theodosie Rudeanu îi cere căpitanului general să-și prezinte căpitanii. Petre Huszar, rănit la mînă și picior, a pierdut sînge. Cu chipul lui hunic palid, abia se ține pe picioare. Căpitanul general își prezintă căpeteniile. Pe unii din acești bărbați îi cunoaște. Din '95... Toamna aceea plină de trufia lui Sigismund. Alții s-au perindat pe la Tîrgoviște în fruntea contingentului ardelean. Îl privesc pieziș. Ori îi ocolesc privirea. Se simt umiliți. Îl dușmănesc. Ce preț poate pune pe vorbele lui Moisă Secuiul? Nici unul? Și totuși va trebui să joace cu ei. Îi face semn lui Theodosie Rudeanu, care spune cu vorbe alese, în latină și italiană, că cinstind în ei armele Ardealului, măria-sa voievodul Mihai (nu spune al Țării Românești) îi poftește la masa sa. Dușmănia să rămînă îngropată pe cîmpul de luptă. În cortul somptuos de ospăț, căptușit cu catifea vișinie, se face o liniște cumplită. Se aud torțele arzînd în mîinile făclierilor. Învingătorii la masă, așezați cu toții pe aceeași parte, cu fața spre intrare, învinșii în fața lor, nemișcați, nevenindu-le să creadă. « Mai degrabă se tem că-i otrăvesc, neghiobii » își spune. În clipa de liniște se aude un glas puternic.
— Miclos Ravasdy! Cunoaște-mă!
Toți mesenii se întorc spre locul unde, în picioare, uriaș, Peter Domokos întinde mîna spre unul din nobilii-prizonieri. Miclos Ravasdy scund, crăcănat, cu buze roșii, senzuale, poartă plete și coantăș albastru cu brandemburguri albe din fir de argint, vine grăbit în fața voievodului.

— Cer măriei-tale protecția cuvenită unui nobil și prins de război!

— Măria-ta, spune Domokos, nu i-o acorda! El este dușmanul de moarte al neamului săcuiesc. El a ars de vii bărbații săcui care și-au apărat femeile de poftele lui scîrboase. El ne-a cotropit moșiile strămoșești. El a vrut să ne readucă la papa, convingîndu-ne de adevărul catolic cu ajutorul cleștilor înroșite în foc.

— Ați fost și sînteți niște răzvrătiți, strigă Ravasdy.

— Lasă domnului tău povara judecății drepte, viteazule Domokos... Domnule conte Ravasdy te rog să nu uiți că săcuii sînt oștenii mei strălucițI și insultîndu-i, mă insulți pe mine.

Vorbește zîmbind. Contele Miclos Ravasdy îngenunche în fața Stanchii. Îi cere protecția. Același lucru îl face contele Melchior Bogathy. Este o clipă de nedumerire în care el înțelege că nici nu s-a sfîrșit bine lupta pe cîmpul Șelimbărului și că cealaltă luptă, cu stările de fapt ale Ardealului, a început vicleană și necruțătoare de zeci de ori mai vicleană și mai necruțătoare decît lupta cu fierul. Din nou îi face semn lui Theodosie Rudeanu. Treti stolnic îi poftește pe nobili la masă. Îl așază în față pe Gaspar Kornis, avîndu-l în dreapta pe Moise Székely și în stînga pe Petre Huszar. Cînd toți nobilii s-au așezat, păhărniceii aduc un singur rînd de pocale. Le așază la mijlocul mesei. Stolnicii aduc tăvile cu fripturi. Purcei de lapte în coaja lor. Curcani umpluți cu stafide. Claponi pe orez. Se toarnă vinul. Voievodul urmărește privirea mirată a căpitanului general. Privirele furișe ale celorlalți nobili trecute de la singurul rînd de pocale, la fețele împietrite ale păhărniceilor.

— Măria-ta, solia sibienilor, spune Theodosie Rudeanu.

— Îngădui, domnule căpitan general?

— Voia ta, prințe!

— Theodosie!... Mai avem un oaspete... Nu-l uita!

Cînd hotnogul strigă « Solia din cetatea Sibiului» și cornistul sună « pas la măria-sa », o aripă a cortului este ridicată de gărzi și între patru secui cu săbiile la umăr, în straiele lui pontificale, este adus nunciul Germanico Malaspina. Privește stupefiat masa somptuoasă la care învingătorii și învinșii stau față-n față. I se spusese că este convocat la acest sălbatic și fioros schismatic, la acest necioplit capabil nu numai să-l țină prizonier, dar și să-l asasineze cu toată inviolabilitatea lui sacră. De cînd a fost arestat trăiește o stare de ură delirantă. Simte gărzile de oțel ale săbiilor proptindu-i-se în șale

— Trădătorilor, spune latinește, cînd trece pe lîngă nobilii ardeleni spre jilțul așezat în fața femeii nerușinate, care în tot timpul luptei a stat călare, implorîndu-și Dumnezeul ei schismatic.

Stanca îi surîde. Nunciul Germanico Malaspina se așază numai cînd simte în ceafă respirația duhnind a usturoi și rachiu a soldaților. Acest satir oriental se dovedește diabolic și perfid. Dă impresia că lupta n-a fost decît un turnir amabil, un prilej în care oștirea acestei provincii a scăpat de un principe nedorit, alegîndu-și-l pe cel dorit, alegere ratificată de însuși papa, prin nunciul său. Vede surîsul perfid al sceleratului. Are o criză de ulcer auzindu-l pe Theodosie Rudeanu anunțînd solia Sibiului... Acești cîrnățari protestanți au să-l vadă aici, în odăjdii, cînd azi-noapte le-a cerut să jure fidelitate domnului lor, cardinalul, și le-a descris cu retorică bogată urmările dezastruoase pentru provincie, în cazul victoriei schismaticului...

...Desigur, cinstita solie, mulți din sașii de aici au neguțat cu el odinioară, mulți au neguțat și-n anii ăștia, mulți sînt în corporația secretă a lui Schonkabunk, avîndu-și bancherii la Viena și Nüremberg — cinstita solie a fost poftită la ospăț, aducîndu-i-se o masă aparte. Voievodul încearcă să uite lupta care-i freamătă încă în carne. Încearcă să se smulgă din fapta de arme. Din amețitoarea nebunie a goanei. A înfruntării bărbătești. Din amețitorul joc cu moartea. Vuiesc în el galopadele. Ropotele călărimilor pornite în șarjă. Tot vacarmul cîmpului de luptă geme în el. Stînga sleită de efort îi atîrnă moale. Pulpele îl dor. Îl doare locul unde l-a lovit o halebardă, în umărul stîng, peste platoșă. A ajuns și aici. Prin faptă. A ajuns și dintr-o dată s-a izbit de tăcerea mocnită a ăstora... La începutul ospățului i-a chemat la el pe rînd, pe toți luptătorii lui. Le-a pus însuși în talgere bucate alese, piept de curcan și de clapon, garnisindu-le deasupra cu inele din tezaurul lui și-al cardinalului, inele alese de Stoichiță din Strîmba, nici unul sub o sută de taleri. Polcovnicul Walenty Walawski s-a înflăcărat. I-a cerut în genunchi s-o roage pe frumoasa și preaviteaza panie Erina Golescu să-i dea acolada, primindu-l între servii ei.

— Știi că după acoladă vine sărutul, a strigat polcovnicul Branicki.

S-a rîs. Erina Golescu i-a dat acolada, folosind în locul săbiei batista înhorbotată. L-a sărutat pe dragon în apaluzele furtunoase ale căpitanilor. Gaspar Kornis a lăcrimat de mai multe ori. I-a dat să bea din cupa lui. Toți nemeșii au băut din cupele din care au băut întîi ceilalți. Ai lui.

— Iată că am băut din aceeași cupă, domnule căpitan general, și nici unul din noi n-a murit, i-a spus lui Kornis.

— Un capriciu al destinului, prințe.

— Atît, domnule căpitan general?

— După credința și convingerile mele, atît!

— Păcat de tine, căpitane general... Te-aş fi vrut sfetnic.

— Căpitanul general are părerile lui, doamne, alţii au alte păreri, a spus Moise Székely, şi el şi-a adus aminte din nou de judecata care i-a făcut-o sub stejarul acela şi cum i-a rupt sabia Baba Novac şi îşi aduce aminte de jocul pe care l-a jucat acest bărbat frumos atunci, ca şi de dragostea lui oarbă pentru Velica... Ce vrea?

— Tu ai alte păreri, Moisă?

— Cu voia ta, da, măria-ta!... Dacă două săbii nu încap în aceeaşi teacă, două stăpîniri pot sta sub aceeaşi purpură...

— Te-ascult, Moisă!

— Domneşte, dar nu uita cu cine domneşti...

— Nu se cade unui princepe de neam nobil să lase nobilimea pradă plebei, a spus Melchior Bogathy... Am aflat că măria-ta mi-ai salvat soţia. Nu trebuia să se ajungă la asta.

A fost un murmur de încuviinţare din partea nemeşimii, înviorată de propriile-i vinuri. Apoi a detunat glasul scîrţîit al biv vel banului Mihalcea Karatzas din Chios.

— I-ai ascultat doamne pe şerpii ăştia! Acum ascultă-mă şi pe mine, care-i cunosc! Ia-le capetele, împarte-le moşiile, sîntem destui care le binemeritäm, n-are să le plîngă nimeni de milă şi peste zece ani îi uită şi pămîntul. Altfel?! Te-or vinde şi te-or ucide pe la spate, că ei nu uită, măria-ta! Pînă şi pocalul cu care i-a cinstit mîna ta biruitoare ţi l-ar întoarce plin cu otravă... Numai aşa ţara asta poate rămîne a noastră!

S-a făcut o linişte înfricoşată. Biv vel banul vorbise italieneşte. Se vedeau focurile taberei. Se auzeau chiotele lefegiilor. Zidurile Sibiului luminate de făclieri îşi arătau creasta zimţată de crenele şi donjoanele din care răsunau cîntecele trompeţilor şi corniştilor.

— Blasfemie! a strigat nunciul Germanico Malaspina.

S-a ridicat de la masă. S-a întors spre nunciu. A văzut totul. Privirile aţîţate ale boierilor şi căpitanilor lui. Spaima din ochii celorlalţi. Bucuria răutăcioasă şi ipocrizia smerită a saşilor *Bürgermeisterului* şi *magister civium* Lucas Engetler. A lui *judex regius* Albert Huet. Putea fi şi ăsta un drum. A lăsat tăcerea să dea de înţeles, tuturor celor de faţă, că şi acesta ar putea fi un drum. Nu pentru el însă. I-a spus nunciului în italiană:

— Cu aceasta, de trei ori am dăruit sfinţiei tale sîngele ardelean...

I-a făcut semn lui Ravasdy.

— Nobile Ravasdy, în această noapte eşti oaspetele meu.

I-a întins mîna Stanchii. Au ieşit urmaţi de Pătraşcu şi Florica, de vel postelnic, vel armaş şi vel spătar. Trecînd pe lîngă principele

Marcu l-ă auzit şoptindu-i lui Carlo Magno, nu atît de încet ca şoapta să nu-i fie adresată lui.

— Mărinimia domnului nostru îl va pierde.

S-a întors din polog.

— Domnule bürgermeister, sper ca Sibiul să ridice pe socoteala sa o cruce mare de piatră deasupra mormîntului oştenilor jertfiţi astăzi pentru un gînd luminos.

Ce noapte cumplită a singurătăţilor. Dacă s-ar îndoi de sine! Dacă s-ar îndoi de trăinicia gîndului său. Dacă o singură clipă ar crede în netemeinicia Cetăţii de piatră. Ce uşor i-ar fi. Cinci veacuri, poate şapte veacuri, stăpînii Răsăritului şi deţinătorii tainelor Marilor Vlachii şi-au trecut unul altuia povara gîndurilor. Şi toţi la un loc, i-au trecut-o lui. Întredeschide pologul cortului domnesc. Luna, de argint, scaldă cîmpul în lumină albă şi rece. Nechează un cal. Strigă o caraulă.

— Mihai!

Stanca. În cămaşă lungă de borangic, străvezie, mai mult dezgolind-o decît îmbrăcînd-o, cu pieptul plin, rotund, pe care cade, de fildeş, lumina luminării, umbrindu-i sfîrcurile ameţitor. Linia unduitoare a şoldurilor pierzîndu-se în cutele largi. I s-a făgăduit din clipa cînd l-a văzut pe Nicolae-Pătraşcu răzbit. Caută lacom un gînd al Stanchii. Un gînd care să fie şi-al lui, un gînd cald, ori scînteietor, ori tăios, un gînd care să aibă ecou în el, ori să-i sune familiar şi apropiat.

— Eşti ostenit, Mihai, viteazule! Vino! Ai trudit astăzi şi eu ţi-am auzit slava zburînd spre cer. Luase chip de vultur şi se-nălţase în tării, învăluită într-o lumină de aur.

7

Are senzaţia stranie, tăioasă, că pendulează între două lumi cu alcătuiri şi temeiuri deosebite. Mai acut are sentimentul că deasupra lumii lui originare s-a suprapus această a doua lume despre care vorbeşte Theodosie Rudeanu. Abia mijesc zorii lui 29 octombrie. Ali şi Ibrahim, băieşii robi, aduc al doilea ciubăr cu apă fiartă pe care i-l scurg în putină. Apa fiartă îi trece prin trup un fior plăcut, plin de voluptate. Stanca a fost alta azi-noapte, nebănuită, ori poate uitată. Săptămînile de intimitate, poate cele dintîi de cînd s-a pribegit şi apoi s-a făcut domn, au întinerit-o. L-a căutat mereu, lacomă.

Vorbele spuse cînd l-a ademenit cu farmecele ei unduioase: «eşti ostenit Mihai, viteazule! Vino!! Ai trudit astăzi şi eu ţi-am auzit slava zburînd spre cer! Luase chip de vultur şi se înălţase în tării, învăluită într-o lumină de aur», vorbele ei izvorîte din prietenia lor aspră dovedesc că Stanca gîndeşte de pe tron, nu din fuste. Au uitat amîndoi obişnuinţele. Au uitat amîndoi gustul coclit al neînţelegerilor. Îşi spune că loviturile lui de bardă nu i-au adus numai biruinţa, dar i-au cîştigat şi soţia. Noaptea a fost scurtă şi istovitoare. Lacomă şi nebună, Stanca s-a uitat pe ea, făcîndu-l să se uite pe sine... Cască. Se întinde în putină. Marele logofăt care vorbise de afacerile marelui duce de Toscana în Ardeal ţinute prin fraţii Montelupi din Bălgrad, fiind părtaş la băile de aur şi fier cu aproape a treizecea parte, de afacerile sacrei majestăţi romane, prin doctorul Muralto, la aceleaşi mine, unde are a douăzecea parte şi de repetatele cereri ale lui Basta, care vrea să cumpere măcar a patruzecea parte pe care-o vinde sasul Herberstein, Theodosie văzîndu-l că se răsuceşte gol în putină, face ochii mari şi-i spune:

— Văleu, măria-ta, cîta mai paloşul!... Ai cu ce să bucuri toate contesele, să fie pace şi veselie la Bălgrad.

— Nu asta voiai să-mi spui, Theodosie.

— Nu! N-am închis ochii toată noaptea, doamne. Am citit toată arhiva cardinalului.

— Şi?

— Am pus să se scoată surete după toate scrisorile lui. Ale lui Zamoyski. Ale sultanului. Ale paşei de Temişoara.

Theodosie Rudeanu a găsit nodul care trebuia dezlegat pentru curţile princiare ale Evropei. Ibrahim îl buşiumă cu buretele. Ali toarnă apă fiartă. Ies din el pulberile drumului. Ies sudorile de ieri. Iese mirosul de cal şi de sînge. Ar vrea să se uite pe sine în plăcerea băii. Nu poate. Theodosie îl sileşte să guverneze Ardealul. Nechează de plăcerea apei şi a gîndului. Marele logofăt spune că Andrei Báthory, prin arhiva sa secretă, este compromis în faţa creştinătăţii. Că a alcătuit mercurialul pentru neguţătorii taberelor ostăşeşti, porniţi să se îmbogăţească pe sama oştenilor. Că neamişii au umblat toată noaptea, cu servitorii şi pajii care le-au mai rămas, să-şi răscumpere armurile şi armele, caii, scuturile. Le este ruşine să ajungă armele lor pe mîna neguţătorilor saşi, care să le vîndă fără să le şteargă armoriile. Unii şi le-au găsit. Oştenii şi neguţătorii le-au cerut preţuri nebuneşti. Neavînd bani, au trimes pajii să vină bancherii lor din Sibiu. Şi telalii lor. Şi neguţătorii lor de grîne, de vite şi de vin. Ravasdy a fost îmbrăcat în straie de hotnog de gardă. I se

ține loc în carîta lui Schonkabunk. Morții au fost adunați. Cetatea Sibiului a trimes cincizeci de harabale și două sute de tăbăcari să ajute la îngropare.

— Le e frică de ciumă, măria-ta! Și să nu coboare haitele din munți, la hoituri.

Ibrahim a mîntuit cu bușiumatul. Carnea îl arde. Îi face semn lui Simion, care cercetează cu degetul apa din ciubărul adus de Ali. Se ridică în picioare. Simion îi toarnă în cap apă fierbinte. Apoi două cofe cu apă rece, gheață. Apă de Cibin, mirosind a prund și frunze veștede. Îl învăluie în cearșaf de in. Îl ia la frecat. Îl aude pe Theodosie spunîndu-i ceremonialul slujbei morților. La nouă ceasuri, cînd cardinalul a tras cea dintîi salvă... Pe urmă nu-l mai aude, pentru că se gîndește la părțile din mine cumpărate de Granduca, Rudolf și la nevoile lui Basta de a avea aici un plasament sigur pentru soldele, bacșișurile și mitele pe care le ia de la mai marii acestei părți de lume. Iată un lucru cu care nu se va putea juca. Iată și de unde curiozitatea lui Granduca pentru tot ce se întîmplă aici. Aude trîmbițele sunînd încolonarea. Le aude pe ale vel șătrarului sunînd înhămarea. Apoi răpăitul tobelor, nechezatul cailor, scîrțîitul osiilor, tropotele cailor vel boierilor, strigătele pajilor și zăngănitul pintenilor în fața cortului.

— Am nevoie de bani, Theodosie.

— Spune-i-o lui Stoichiță, măria-ta, mîrlie marele logofăt. Că el te lasă să-i zvîrli cu amîndouă mîinile.

— Am nevoie de bani, de la cetățile-orașe, de la corporații, de la nemeșime.

— N-au să-ți dea decît atît cît îți votează dieta.

— Am nevoie de bani pentru oștire. Măcar pe șase luni înainte.

— Ai plătit-o pe trei luni.

— Cum vor ajunge în cantonamente, rămîn fără lețcaie. Să aduni dieta pînă în 10 noiembrie, Theodosie. Cere-i-o lui Kornis din partea mea. Ai făcut pomelnicul cu morții dintre săcuii și ungurii lui Máko?

— Mi l-au adus Domokos și Máko în zori.

— Altceva? De la Zamoyski? De la Stambul? De la Praga?

— N-a ajuns încă nicăeri vestea acestei schimbări și a biruinței măriei-tale!

Azi-noapte n-a venit olăcarul Velicăi. De ce? Se așază pe scaun, învăluit în caftanul blănit dat de Simion. Vătaful îi curăță unghiile. I le rotunjește. Îi ia barba cu foarfecele. Îi tunde părul. Se uită în

oglinda adusă de Ali. Lacom . . . Închide ochii să nu se mai vadă . . . Să nu mai vadă chipul acela cumplit, pe care, astăzi, şi-l credea blînd şi odihnit.

— Roagă-l pe Kornis, ori porunceşte-i dacă vrei, să repeadă olăcari pe Tîrnave. Spre Deva. Să vină toţi nemeşii, şpanii şi pîrcălabii la Alba-Iulia, luni, în zi-ntîi noiembrie. Cei care nu vin vor fi socotiţi nesupuşi. Răzvrătiţi. Să vină toţi neamişii români, Theodosie. Şi-acu du-te, să mă îmbrac. Îi vine să-şi plîngă chipul de odinioară. Ştie că vrea să se înşele pe sine. Nu chipul şi-l plînge. Liniştea aceea dezmierdată, fără de grija şi dulcea inconştienţă a tinereţii şi le plînge. « Poartă-ţi crucea, pe care singur ţi-ai luat-o » îşi spune şi cere oglinda din nou.

. . . Încalecă. În clipa în care pune piciorul în scăriţă, cetatea parşivă a neguţătorilor, Sibiul, trage o salvă de artilerie. Ştie că de ieri, fiecare gest şi fiecare cuvînt vor fi tălmăcite şi răstălmăcite la toate curţile. Garda de vînători domneşti intră în coloană prin voltă pe mîna stîngă. Cornii suitei de la curtea doamnei . . . Stanca în hăţuşcă de drum, peste care a îmbrăcat bondiţa din sobol adusă de el de la Liov, cu pălărie de Pojon neagră, urcă în carîtă, urmată de Florica. Are atelaj de şase cai albi gătiţi cu hamuri roşii, panaşe şi valtrapuri albastre, ţesute cu fir. Aşteaptă să treacă Stanca. Îşi scoate gugiumanul. Se pleacă în şa. Stanca îi trage cu ochiul, hoţeşte. Carîta coboară pe şleahul Sibiului urmată de alte zece carîte ale curţii doamnei, luînd calea Sebeşului, înconjurate de săcuii călări ai căpitanului Cristofor Keresztury. Se miră că nu-l vede pe căpitanul Keresztury călărindu-şi armăsarul lipiţean cu stea în frunte. De la Prejmer n-a stat decît la portiera carîtei şi Stanca i-a povestit rîzînd că oşteanul o împresoară cu o dragoste înfocată. Îi cîntă cîntece de alean, îşi încură armăsarul, îi aduce flori de cîmp. Alaiul Stanchii şerpuie spre Sibiu. Lăncile săcuilor prind soarele pe oţele. Oştirea în coloane. Artileria în şleah. Cade soarele pe ţevile de aramă. Călărimile în careu spre Şelimbăr. Pedestrimile închizînd careul care are la mijloc groapa şi movila de pămînt scoasă din ea. Sutele de harabale ale taberei urmate de turmele de oi şi boi se scurg spre Sebeş în tropotele miilor de copite, în mugete şi behăituri, în pleznetele de harapnic ale surugiilor. Cîmpul de luptă gol. Pustiu. Au rămas cîteva harabale arse. Băştile de nuiele ale tunurilor. Şanţul care a înconjurat tabăra lui Báthory, întărit cu parcane, cu pari ascuţiţi la vîrf plecaţi spre înainte, cu garduri de mărăcini. Corbi pe hoiturile cailor, încă nejupuiţi şi netăiaţi de sărăcimea burgului. Lănci rupte de care nimeni nu are nevoie. O haită de cîini ciobăneşti trece Cibinul. Se răspîndeşte prin-

tre hoiturile cailor. Atît a mai rămas din bătălia de la Şelimbăr. Se-nfioară. Îşi face cruce. Coboară Gregoriberg la trap, urmat de curtea sa. Buzeştii i se par reci şi ceremonioşi. Prea ceremonioşi să-i fie aproape. Nu vor să rămînă aici. Abia aşteaptă să treacă cele patruzeci de zile de slujbă ostăşească, care i-o datorează, să se poată întoarce la Cepturoaia şi Căluiu. Sînt prea aproape de Dunăre, pentru a se simţi bine la Alba-Iulia. Nici măcar Radu Buzescu nu crede într-o aşezare statornică în moşiile nemeşimii. Cu atît mai puţin în soluţia dată aseară de socrul-său, Mihalcea Karatzas . . .

Slujba morţilor.

Slujită de mitropolitul Dionisie Rally în somptuoasele lui odăjdii bizantine. De preoţii satelor româneşti din preajma Sibiului, sculaţi azi-noapte de olăcarii Rudeanului. Îi numără. Douăzeci şi patru. De unde? În faţa altarului ortodox zac doi călăraşi domneşti, doi cazaci şi doi săcui. În faţa altarului catolic sînt întinşi cîţiva zeci de oşteni ai cardinalului, unguri de-ai lui Máko, trei dragoni leşi. Acolo oficiază Malaspina. Saxonii sînt slujiţi de pastorii lor. Restul de trei mii, zac în groapa care i se pare uriaşă. Deasupra celor cîteva rînduri de morţi clădiţi unii peste alţii vede straiele roşiilor, călăraşilor domneşti şi mehedinţenilor. Stau acolo, năclăiţi de sînge, sparţi de suliţe şi securi, deasupra celorlalţi morţi, ca un simbol. Totul este simbol şi criptogramă în ceea ce a făcut acest nepreţuit Theodosie Rudeanu. Slujba în slavonă la care dă răspuns corul oştilor băniei pre rumânie, împletindu-se cu slujba latinească. Secuii care n-au fost duşi lîngă morţii de legea lor. Fumul firav al cădelniţelor ridicîndu-se în cerul pur. Mătasea morţilor trecînd unduios prin văzduh, aninîndu-se de bărbile celor aşternuţi în gropniţă. Totul este simbol. Totul este gîndul lui încifrat în semne, nu greu de dezlegat. Se lasă o linişte pe cîmpul de luptă al Şelimbărului, păzită pînă şi de cai. Se lasă o seninătate sfîşietoare a cugetelor, pe care numai oştenii o pot înţelege. Iată-i înţelegînd-o. Mehedinţeni şi călăraşi, trabanţi şi catafracţi, dragoni şi haiduci. Români, unguri, leşi, cazaci, sîrbi, turci, albanezi. Bărbaţi. Oşteni. Vieţi sub coifuri. Sub sabia şi vrerea lui. Şi-atîţia morţi, Dumnezeule! Atîţia morţi că se cutremură în sine, rugîndu-l pe atotputernicul să-i ia de la sine. Să nu lase sîngele lor pe cugetul lui şi asupra urmaşilor. Se-ntoarce speriat spre Nicolae-Pătraşcu. Lăcrimează. Stă în şa, nemişcat şi-i curg lacrimile pe obrazul îmbătrînit de ieri. Iată temelia gloriei ostăşeşti. Aceasta. Gropniţa. Cu cei trei mii de morţi aşternuţi în rînduri, care vor vorbi vac de veac, de aici, din marginea şleahului Sibiilor. Vor vorbi numai despre el? Doar martorii lui vor fi aceştia, trei mii?

Îi vin ca dintr-o depărtare numele pe care le strigă căpitanii. Numele morților săi. Ceilalți, ai cardinalului, așternuți pe fundul gropniței, învinșii, sînt sortiți tăcerii și supunerii. Un fluture roșu, de purpură, se așază pe cușmulița căpitanului săcuesc, care-și strigă morții:

— Ianoș Geréb de Betlenfalva!

Fluturele zboară pe arcada șeii căpitanului Alună sin Alună.

— Ioniță Creastă roșie!

— Văsile Gorun!

— Gheorghe Cracăverde.

Iarăși săcuiul. Tresare dureros:

— Căpitanul slobod Cristofor Keresztury!

— Ianos Horváth!

Își ridică buzduganul.

— Vreau să-i închid ochii căpitanului meu Cristofor Keresztury, spune și descalecă.

Strigările morților contenesc. Își aude doar pintenii și inima. Cum nu l-a recunoscut! Căpitanul Cristofor Keresztury, cu mustața căzută, o sprînceană stufoasă ridicată a mirare, dolmanul găurit de plumb în dreptul inimii, cu sînge închegat pe urechea stîngă și ochii albaștri privind cerul. Pleacă un genunchi. Cînd vrea să-i închidă ochii vede un nour alb trecînd lin peste irisul oșteanului. Sînt acolo două brînduțe de toamnă, la picioarele mesii altar. Le culege. Le așază pe pieptul mortului. Apoi, cu un gest scurt, scoate din mîneca coantășului batista de azi-noapte a Stanchii. Plină încă de mireasma sînilor ei. O așterne pe obrazul căpitanului. Un strigăt cumplit, neomenesc. Un strigăt îngrozitor. Un horcăit. Alt strigăt. Pași grei, zornăitori. Rămîne acolo. Mulți pași ostășești. Strigăte sălbatice de bucurie... Știe... Vede o pereche de botine cu pinteni de fier. Două șuvoaie de sînge cald, aburinde, cad pe pieptul căpitanului Cristofor Keresztury. Bufnitura unui corp. Alături, trupul lui Ravasdy. Sfîrtecat cu jungherele. Împuns îngrozitor în obraz. Cu pîntecul sfîșiat. Tăiat la gît.

— Protecția măriei-tale i-a fost dată numai pentru noaptea trecută, doamne!

Glasul sec al lui Peter Domokos într-o latinească bolovănită. Vederea trupului sfîrtecat, viu încă, îl sfîșie. Se stăpînește. Îi închide ochii lui Ravasady care geme și căruia îi izbucnește un clăbuc de spumă roșie pe buze.

Mitropolitul Dionisie Rally își înalță spre cer, în greacă, ruga de odihnire a morților și iertarea păcatelor.

8

Marele logofăt a înnebunit. Ori vrea să-l înnebunească pe el. Şi l-a luat ajutor pe cavalerul Văsile Boer de Recea, căruia abia acum în noaptea asta de 30 octombrie spre 1 noiembrie a sfinţilor mucenici Achindin, Eudoxie şi Agapie îi vede căpăţîna uriaşă, purtînd plete rătunzate, cefoasă şi îndărătnică. I l-a trimes Velica cu o scrisoare.

« Veghez. Ascultă-l pe umanistul Boer. Aici fierbe cazanul Satanei. N-am să mă arăt ţie decît atunci cînd ai să fii pe de-a-ntregul al meu. Teme-te de gelozia mea. Teme-te de dragostea mea. Partidele nemeşeşti sînt făcute. Basta aşteaptă. Clujul nu-ţi este prieten ».

Prea iubitul meu îmi este ca un mănunchi de mirt,
care se odihneşte între ţîţele mele.
Prea iubitul meu este pentru mine un strugure de măliniţă,
Din viile lui En-Ghedi!
Verdeaţa este patul nostru
Cedrii sînt grinzile caselor noastre
Şi chiparoşii sînt pardoselile noastre . . .
. . . Scoală-te crivăţule! Vino, vîntule de miazăzi!
Suflaţi peste grădina mea, ca să picure mirosurile din ea!
Să intre iubitul meu în grădina lui,
Şi să mănînce din roadele ei alese ».

Ce diavoli ai ambiţiilor o bîntuie pe Velica?! O aşteaptă de două zile, de cînd a legat tabăra la Sebeş. Stanca şi copiii sînt oaspeţii cetăţii. El stă în cort, în malul apei Sebeşului. Simion a pregătit o punte către luncă. Cavalerul Boer ştie poteca vegheată de străjile lui cele mai tăcute, ienicerii lui Ahmet Muhtar. Velica n-a venit. În schimb, patima ei pentru politică vorbeşte prin gura acestora doi, uniţi să-i ucidă farmecul nopţilor de aşteptare, tremurul înfiorat care-l desparte de ceasul intrării în Alba-Iulia.

— S-a întors Kornis, Rudene?

— Nu încă, măria-ta!

Gaspar Kornis a plecat din nou cu Radu Buzescu. Pînă astăzi a lăsat totul la voia nemeşimii. Le-a dat răgaz nemeşilor să gîndească. La Alba-Iulia episcopul Napragy Demeter joacă rolul de cancelar. Ar fi vrut ca intrarea în Alba-Iulia să se facă fără triumf militar, iar steagurile Báthoreştilor şi ale Ardealului să fie aduse în taină şi

dăruite catedralei, care să le aibă în cucernica ei pază. Ar mai fi vrut să se citească o amnistie a tuturor nobililor ardeleni, care au fugit cu Andrei Báthory în Moldova, averile lor să rămînă familiilor şi urmaşilor, iar voievodul să dea o proclamaţie imediat după intrarea pe poarta Sfîntul Mihai, prin care să asigure cele trei naţiuni ale Ardealului de perpetuarea privilegiilor seculare, poruncind iobagilor să se plece din nou domnilor legiuiţi. Asta s-a întîmplat ieri, cînd s-a întors Radu Buzescu de la Alba-Iulia. Alaltăeri, în 29, după slujba morţilor, a trecut prin faţa Sibiului închis între ziduri. Cetatea i-a dat onorul militar, trăgînd douăzeci şi una de salve de tun. Abia a răzbit prin mulţimile de săteni români în straie de sărbătoare. Popii i-au dat jalbe. I le-a citit Theodosie pe toate. Jalbe scrise pe bună şi caldă limbă românească. Se plîng că li s-au luat pînă şi păşunile. Se plîng mai ales împotriva cetăţilor şi satelor săseşti. O fată răşinăreancă, trupeşă şi albă, i-a dat o mia. Aşa a trecut printre săteni. Cu miaua blîndă şi albă, stînd cuminte pe greabănul Fatimei.

— Să trăeşti şi astă faţă blîndă s-o întorci spre noi, i-a spus un moş.

Azi-dimineaţă l-a chemat pe Kornis. Theodosie şi Boer scriseseră în latină poruncile private ale lui Michael Voivoda, către cancelarul Napragyi. « Să fie bine înţeles, căpitane general. Poruncile mele». Erau aşezate unele sub altele, pe puncte. Începeau cu cele cerute cetăţii Alba-Iulia, şi sfîrşeau cu data convocării dietei. Era fixat acolo pînă şi ceasul intrării în Alba-Iulia. Şi nu pe poarta din dos, a Sfîntului Mihail; ci pe poarta principilor, a Sfîntului Gheorghe. Făcuse spume la auzul mişelnicei propuneri a episcopului, om dăruit cauzei creştine; duşman neîmpăcat al valahilor, al episcopului Ioan de Prislop şi duşmanul de moarte a lui Josica, a cărui lipsă astăzi o simte cu dureroasă nevoie. Învinsă pe cîmpul de luptă, nemeşimea i se pare de temut ascunsă după privilegiile apărate deopotrivă de papa şi Rudolf şi Zamoyschi şi toată Evropa. Cu cît îl ascultă pe cavalerul Văsile Boer de Recea, cu atît vede mai limpede că Şelimbăr n-a fost decît începutul unui război cumplit şi lung, nespus mai sîngeros şi crud. Ca şi la Sofia, cînd năzuia spre Bizanţ după zeci de lupte cîştigate şi aici, la Sebeş, îşi dă seama, cu tăioasă limpezime, că războiul nu este decît un mijloc al politicii, conţinînd în sine, ca pe un vierme, înfrîngerile viitoare. Dreptatea şi drumul adevărat sînt de partea lui Văsile Boer de Recea. De partea lui şi a celor cîţiva zeci de cărturari, dieci, jurişti şi neguţători, fii de cnezi şi de cavaleri, trimeşi de episcopul Ioan de Prislop şi Josica la Roma şi Padova la Genova şi Firenze, după ce au fost siliţi de însuşi episcopul să treacă

la legea catolică. Iată-l pe acest cavaler care-a studiat dreptul la Firenze şi Montpellier. Care-a lucrat trei ani la Genova, într-o bancă şi doi ani la Firenze, la una din contabilităţile Medicişilor. Care vede Ardealul prin marile averi nobiliare, dar mai ales prin marile averi ale corporaţiilor. Care-i vorbeşte de organizarea financiară a cetăţilor săseşti, de bancherii lor din toate oraşele comerciale ale Evropei, pînă la Anvers şi Bruges, de scrisori de schimb cu valori negociabile, de asigurări, de blestemaţii antreprenori de impozite, de pasiunea lui Josica, contabilitatea în partidă dublă, aşa cum au născut-o italienii şi cum a fost păstrată în registrele lui Francesco di Marco Datini. Acest diavol care-i trezeşte amintirile tinereţii, cînd a învăţat tot ce se putea şti despre comerţul lumii în comptoarele lui Andronic Cantacuzino, îi spune cu nerușinare că dacă vrea să aibă Ardealul, atunci, nu mîine, ci astăzi şi acum să-l convoace aici pe Marcu Schonkabunk, el aducîndu-i cu sine, din porunca doamnei Velica, pe saxonii Rieder şi Fuchs, pe italianul Battista Busto, fratele fostului muzicant al lui Sigismund, Pietro Busto astăzi trăind dintr-o pensie mizeră, pe ovreul Henkel V. Henkel şi pe bohemul Kroměřiz, toţi agenţi comerciali vîrîţi pînă-n gît în afacerile principatului.

— Măria-ta, dacă vrei să scoţi nemeşimea din politică şi din Statele generale, n-o poţi face decît prin neguţători şi corporaţii. Banul este astăzi în mîinile lor. Măria-ta ai nevoie de banii lor. Nu ţi-i vor da, decît dacă le asiguri negoaţele, drumurile, băncile, vămile. Dacă ai să opreşti corporaţiile şi băncile şi neguţătorii de aiurea să-*i* concureze la ei acasă. Dacă scuteşti de biruri tîrgurile lor anuale. Au nevoie de tine să-i aperi de nemeşime. Ai nevoie de ei să îngenunchi nemeşimea. Alt drum nu poate fi.

Cavalerul vorbeşte rar. Aşezat. Ochii albastri, miraţi, de copil, au în ei o viclenie sfătoasă. Îi spune ceea ce el ştie de-o viaţă. Ceea ce el a făcut în Ţara Românească. Şi totuşi, aici tot vîrful acesta al puterii, cu Statele lui generale, cu dieta, cu libertatea fără margini a cetăţilor-oraşe, acest fel de a fi al puterii fără putere, îl stînjeneşte.

Prinde privirea vel logofătului. Îl îndeamnă să primească. Nu este el însuşi, vel logofătul, legat de banca San-Giorgio?! Nu se oferă şi acum banca San-Giorgio să-i dea împrumuturi pînă la o sută de mii de taleri, pe care să-i garanteze cu monopolul lemnului, al sării şi al vînzării vitelor cornute? Să fi uitat cei de la San-Giorgio că de cele mai multe ori prinţii sînt insolvabili? Ce se ascunde în spatele bancherilor de la San-Georgio? Duşmanii întreprinderilor lui Kon Mozes Trianidos? Acesta nu este război? Nu l-a purtat şi el, înainte de a fi domn? Nu este el însuşi unul din soldaţii care-a

sporit avuția neînchipuită a Cantacuzinilor?! Iarăși simte cum îi fuge pămîntul de sub picioare. Acolo totul avea loc în imperiul otoman. Cu legile lui, cu armata lui, cu legăturile drumurilor de negoț înnodate și întărite de peste două sute de ani. Aici totul trebuie luat de la început. Tăiate legături vechi. Întemeiate altele noi. Retezat întregul păienjeniș al intereselor. Al averilor, comptoarelor, al jocului dintre averi. Trebuiesc ruinate unele tîrguri vechi, în folosul altora noi. Machiavel nu este îndeajuns pentru toate astea. Mai ales cînd de jur-împrejur stau aceste puteri vechi, gata să-și înfigă gheara în beregata făpturii căreia el vrea să-i dea viață, aici. Cavalerul Boer de Recea are dreptate. Întotdeauna sfatul negustătorilor și bancherilor, este un sfat al înțelepților. Îl pogoară din slava rece a gloriei războinice, aici, pe pămîntul căruia i s-a hărăzit domn. Pe acest pămînt al oamenilor, unde banul este singurul principe atotputernic, stăpînind deopotrivă pe împăratul Hispaniei, pe regina Ingliterei, pe stăpînul lumilor, sultanul, ca și pe el, căruia sabia și barda nu fac decît să-i sape capcane, din ce în ce mai primejdioase...

— Domnilor, sînt un principe care are nevoie de bani!

— Nu spuneți nimic nou, monseniore! Toți principii au nevoie de bani!

— Cu o singură deosebire, senior Battista Busto! Că împrejurările tinereții mele m-au silit să învăț cum se cîștigă acești bani! Se pare că noi doi, acum foarte mulți ani în urmă...

— La Kosiče, monseniore. Memoria voastră mă onorează.

— Trei sute cincizeci de rubine?

— Trei sute cincizeci și șapte, la care am cîștigat o mie de galbeni, ducîndu-le la Amsterdam.

— Puțin pe lîngă ceea ce se poate cîștiga de aici în colo. Aștept sugestiile domniilor voastre, ca pe cele ale unor doftori vestiți, chemați lîngă patul unui bolnav.

— Care se numește principatul Ardealului, spune în italiană Marcu Schonkabunk. Niciodată cortul lui auster, de război, n-a adăpostit un asemenea sfat. Saxonii Rieder și Fuchs, oamenii de afaceri ai caselor de comerț Haller și Ungleich stau cuviincioși, reci și tăcuți lîngă Schonkabunk, care s-a apucat să țină un discurs în latinește și românește, vorbind despre drepturile la antrepozite ale Sibiului și Brașovului, despre faptul că necurmatele războaie cu otomanii au întrerupt traficul de la Nikopol prin Turnu Roșu, lipsind piețele din Ardeal, Bohemia și Austria de orez, scorțișoară, cuișoare, șofran, ghimber, stafide, untdelemn, smochine și curmale, totul în dauna marilor case de comerț saxone și în folosul celor poloneze,

care au început să le ia locul pe piața din centrul Europei. Domnii aici de față, reprezentanți ai unor case de comerț vechi de două sute de ani, ca și magnații saxoni, l-au autorizat să supună măriei-sale părerile lor despre starea principatului.

— În cazul cînd n-aș fi fost învins la Șelimbăr, Marcule!

— Da, măria-ta!

Domnul director general Rieder, cu dinți lungi și galbeni, într-un caftan negru, purtînd pantofi cu catarame de alamă, povestește cum au falimentat Bardi și Peruzzi, cînd Eduard III al Ingliterei a devenit insolvabil. Apoi, ca și cînd faptul s-ar fi petrecut ieri, povestește cu amănunte aventurile financiare ale lui Portinari, directorul general al filialei Medicișilor din Bruges, sfîrșite cu falimentul cel mai scandalos. Portinari l-a împrumutat pe Carol Temerarul cu cîteva zeci de mii de livre aur, în schimbul monopolului alaunului. Carol Temerarul a fost înfrînt și ucis. Portinari a pierdut odată cu privilegiul și creanța.

Domnul director Fuchs își bîțîie căpățîna pleșuvă. Este aproape sferic, ochii înecați în grăsime abia i se văd și buzele pline i se mișcă mereu, ca la veveriță... Rîde singur. Spune:

— Toți bancherii din Europa știu cum ai plătit măria-ta, creditorilor, la București în '93! Vă asigur că nici unul din noi nu i-am invidiat pe cei cu jutorul cărora ați cumpărat totuși tronul tatălui vostru. Sabie în loc de creanțe, foc în loc de dobînzi, moarte în loc de privilegii... *Mein Gott,* sînteți un debitor periculos.

— Erau turci, care jefuiseră țara de-o sută de ani, spune jos și i se pare dintr-odată că se varsă o găleată de lături peste toți morții lui.

— Erau bancheri și oameni de afaceri, înainte de a fi turci.

Domnul doctor Fuchs își deschide pleoapele. Ochii înecați în grăsime sînt verzi, inteligenți și iscoditori.

— Sper că n-ați venit aici să moralizați istoria, *herr* Fuchs?!

Ciulește urechea la propriul lui glas. Aude acel ceva metalic și tăios, acel ceva necunoscut din ce în ce mai prezent în tonul cu care vorbește, acel ceva care închide gura interlocutorului, chiar dacă este un Buzescu.

— Ați descoperit marea pasiune a prietenului meu, încearcă *herr* Rieder să salveze situația.. Morala!

— Are desigur conțopiști dispuși să-l asculte.. Domnilor!

— Garanții, monseniore, spune Battista Busto.

— Adică?

Nimeni nu răspunde. Bancherul Henkel V. Henkel, galben, cu buza de jos căzută, asudă gras. Bohemul Kroměřiz își cercetează

unghiile. Voievodul se ridică. A înțeles. Domnia lui în Ardeal nici n-a început. Nici una din marile puteri nu i-au recunoscut-o. Toți aceștia negustează între Sublima Poartă și Sfîntul Imperiu roman. Vor să vadă dacă sultanul și Rudolf îl vor recunoaște domn al Ardealului. Cei trei mii de morți de la Șelimbăr nu înseamnă nimic. Nu înseamnă nimic zecile de mii de morți risipiți între Carpați și Balcani în numele libertății. Cel mult o scrisoare de schimb cu valoare negociabilă. A trebuit ca Velica să-i trimeată în cortul lui de război cinci negustători de scrisori de schimb, ca să înțeleagă la ce tarabă se negustează puterea. Tocmai el să înțeleagă abia acum. Tocmai el care și-a cumpărat puterea cu o jumătate de milion în aur peșin. Tocmai el care a vîndut și cumpărat de la paisprezece ani.

— *Herr* Fuchs, este bine că mi-ai amintit de creditorii mei. Casa Cantacuzino, unul din acești creditori, îmi cere cale liberă pe Dunăre și uscat spre Nüremberg. Treburile războiului m-au ținut departe de afacerile mele. Domnilor, onorat că v-am cunoscut...

Henkel V. Henkel face un pas înainte. Voievodul se întoarce cu spatele. Își toarnă vin. Aude pașii celor care ies, pintenii hotnogului de slujbă, gărzile și glasul cavalerului Văsile Boer de Recea.

— D-apăi, măria-ta, fără numa dieta să se țină și vin ei la picioarele măriei-tale, ca mieii.

— Ori ca șerpii, cavalere!... Ia-l pe marele meu logofăt, cu care văd că te înțelegi frățește și pînă mîine seară scoteți-mi toate veniturile coroanei și ale Casei Báthorea din principatul Ardealului. Tropote. Zăngănit de arme. Strigătele străjilor.

— Domnul căpitan general Gaspar Kornis, la măria-sa!... Slobod?

— Slobod, strigă cineva, de afară.

— Rămîneți, le spune celor doi.

Se așază în scaunul florentin pliant ascultînd cum curge prin el mînia verde și otrăvită, mînia lucidă și clarvăzătoare, dureroasă pînă la nebunie, mînia care-l leagă de realitate, așezîndu-l în mijlocul lucrurilor cărora le este deopotrivă stăpîn și sclav. Are, sfîșietor, sentimentul că plutește deasupra hăului. Are, sfîșietor, sentimentul limitelor lui. Își trece palma peste frunte. Intră Simion.

— Cavalerul Carlo Magno, doamne... Roagă să-l primești în clipă!

De afară se aud limpede pașii grei ai căpitanului general fără armată, Gaspar Kornis.

9

Clopotele.

Clopotele Vinţului şi Lancrămului. Clopotele bisericii domneşti a Albei-Iulii, pe care-o vede între nuci şi peri, albă şi de jur-împrejur vîlvorile frunzeturilor. Deasupra cerul lin, albastru şi nesfîrşit prin care trece, de argint, părul Maicii Domnului. Lunca Mureşului aurită, plină de mierle şi lumină. Clopotele preacatolice ale catedralei iezuiţilor. Bat rar, a mort. Cele de la *chiesa Cathedrale posseduta da Reformati.* Cele de la *Colegio dei Reformati.*

Clopotele.

Timpul.

Şi el. Ciudată migraţie din sine, într-o lume a spiritului, dincolo de clipă, dincolo de om, în semnificaţiile veşnice ale unui simbol: Io Mihai voievod. Lăpădînd de la el toate micimile, rămînînd pur şi strălucitor în nimbul de sfinţenie al visului împlinit. Iată-l în Cetatea de piatră. Iată-l în inima Cetăţii de piatră. Vine dintr-un timp să treacă în alt timp, purtînd cu sine veşnicia unui adevăr. Ce străin îi sună în urechi cuvintele-gînduri, ele însele vechi, mai vechi decît franca. Mai vechi decît amintirile lui coborînd spre Zamolxis. Iat-o: *Dacia antiqua.* Numai în imaginaţia lui? Mii de iobagi în straie albe, cu cioarecii din dimie albă strînşi pe picior, cu cojoace şi dolame, avînd preoţii în fruntea cetelor. O ceată de buciumaşi a sunat prelung la Lancrăm. A auzit chemarea buciumelor zburînd spre Alba-Iulia, din bucium în bucium. Sultan calcă pe aceste chemări prelungi .Le bate în pămînt. Îşi aduce aminte de drumul prin Vinţul de jos, castelul unde a fost otrăvit Aron vodă, soţul Velicăi, Drumul pe care i l-a impus Sigismund. De manevra acestuia menită să-l lipsească de carîta lui voievodală. De mica comedie pregătită în faţa catedralei, menită să-l umilească înaintea tuturor stărilor, vasalilor şi clerului. Trece de la aceste amintiri, care parcă ar fi ale cuiva străin şi uitat, la noaptea înfăţişării lui la sfatul de pe Ciucaş. Un fecior gătit călureşte îl coboară în prezent. Nici n-a băgat de seamă c-a ajuns în dreptul Oardei, lîngă podul de peste Mureş. Trei bătrîni cu pletele argintii, strălucind. Trei bătrîni, ca trei Dumnezei. Un preot. Trei fecioare codane. Bătrînii îi aduc tava de lemn cu o pită aburindă şi sare. Fetele aduc trei năframe de borangic. Feciorul călusar, înalt şi spătos, cu mustăcioară neagră, bate din toiag de trei ori. Strigă:

— Mi-s Florean, vătavul! Ţ-am fo ieşit în cale cu ai mei o sută de călueri să te menim, să te-nvălătucim, că:

. . .jocul nost e minunatu
și vechimii închinatu.
Acuma ne învîrtimu
Ne plecămu, ne sucimu
Acuma ne facem cărigă
Ca și căprioara voinică.
Acuma ne desfacem iară,
Ne-ntindem în rînd, ne-ntruparăm!
Iacă și fetele vinu,
Să-nșiră de-a dreapta, linu,
Apoi de-a stînga se-ntorcu.
Feciori! Hop!

Rîndurile mulțimii glogozite în capul podului se rup. Cei o sută de feciori călușari ai vătafului Florean țîșnesc în șleah. Dau în genunchi. Ies cobzarii. Ies ceterașii! Ies fluierașii, un dobaș și doi cimpoieri. Se lasă furat de năvalnica dezlănțuire din jocul călușului. O clipă. Florean vătaful de călușari îi spune prin joc, ce nu îndrăznește să-i spună prin glas. Iată-l luptîndu-se cu duhul răului. Iată-l pe Florean asuprit și bătut. Iată-l hrăpindu-i-se dragostea. Ce căluș se joacă aici? Cum se tînguie fecioarele care se leagănă dulce în dreapta călușarilor. Ce căluș plin de semne și tîlcuri! Toată povestea lor este pusă în acest căluș pe care-l vor fi jucat patru sute de ani sub ochii stăpînilor lor, acoperind povestea adevărată numai de ei înțeleasă cu salturi nebunești și chiuituri, cu ritmul nebun al cobzelor și fonfăitul ascuțit al cimpoaielor. Își aduce aminte, cuvînt cu cuvînt, cîntecul de ciobancălăuz, cîntat de călăuzii ardeleni, cînd a trecut munții.

« Aoleo, măria-ta,
Ce potop în țara mea!
Ungurii ne năcăjăsc
Turcii vitele răpesc
Tătarii ne jăcuiesc,
Vai de neamul românesc!
Hai! Doamne, măria-ta,
Știu ascunsă cărarea,
Printre stînci, strîmtă vîlcea,
Să nu simtă pasărea,
Te tulesc în țara mea!
Hai, Doamne, s-o stăpînești
De păgîni s-o izbăvești».

Mai limpede spune Florean povestea ştiută de el, încă din tinereţe din drumurile de negoţ, ardelene. Povestea năvălirii ungurilor, a îngenuncherii fiilor soarelui, a iobăgirii, a strîmbătăţii şi asupririi Ştie că va face pe cel care n-o pricepe. Îi aruncă lui Florean pung cu ţechini de aur, pregătită pentru stările de jos ale cetăţii . . . Iat-o Turlele de piatră, scăpărînd în lumina fragedă a dimineţii. Zidurile cenuşii. Palatele. Vii şi livezi, urcînd povîrnişul uşor spre cetatea ridicată pe gheba dealului care străjuie Mureşul. Bat clopotele. Bat mereu clopotele. Dincolo de pod garnizoana cetăţii, pe două rînduri, şi nu numai garnizoana ei, banderiile şpanilor care-au alergat în ajutorul cardinalului şi n-au ajuns decît pînă aici, măciucaşii lui Radu Buzescu, pulberea albă a drumului şi încă ce?

Clopotele!

Mereu clopotele.

Şi sentimentul copleşitor al unicităţii.

. .Nimic nu se poate întîmpla în afara lui. Nimic nu vrea să se întîmple în afara lui. Drumul de la podul Mureşului la poarta Sfîntul Gheorghe, este într-un fel Golgota lui. Pentru cine ştie să vadă dincolo de strălucirea armelor, de huruitul tobelor, de sunetele cornilor şi strălucirea alaiului. Înţelege asta căpitanul Gaspar Sibrik, cel dintîi călăreţ care-i dă onorul cu spada? Totul este aşa cum a dorit-o. Garnizoana, trabanţi, puşcaşi şi halebardieri îşi ţin muschetele cu ţevile în jos. Halebardele cu vîrfurile în ţărînă. Mătasea steagurilor culcată pe pămînt. Pajii lui au descălecat. Şase paji care-i ţin, doi cîte doi, dîrlogii, scăriţele, colţurile valtrapului roşu, ţesut cu fir, avînd ciucuri de aur. Îi pare rău că nu va fi de faţă segnor Fabio Genga *ministro di Camera*. Dar mai ales Simon Genga *cameriere maggiore del serenissimo* . . . Velica? . . . În slavă pluteşte un uliu mare, de codru. Cuirasierii de gardă, parcă a mai văzut armurile astea la Şelimbăr, în linia doua, ori la poala lui Gregoriberg, stau nemişcaţi în şeile înalte. La ordinul lui Gaspar Sibrik îşi pleacă lăncile. Aude apropiindu-se tropotul gărzii lui. Azi-dimineaţă, vel armaşul nu l-a lăsat pînă nu şi-a pus cămaşa de zale pe sub tunica albă, de Bergamo. Ce poate face o cămaşă de zale, fie ea şi de oţel demaschinat, împotriva morţii? Ori a ceasului hotărît de destin?

Zi'ntîi, noiemvrie, an 1599.

Încă două luni pînă la sfîrşitul veacului al şaisprezecelea.

Ciudată încrucişare de drumuri. Al şaisprezecelea veac trecînd în istorie şi el tăindu-i drumul pe cîmpul de luptă de la Şelimbăr, împlîntînd acolo gîndurile neamului.

Clopotele.

Mereu clopotele.
Salvele de artilerie.

Chiuitul mulțimilor înghesuite în spatele șirurilor de trabanți și cuirasieri. S-a îmbrăcat în alb, cunoscînd pasiunea nemeșimii și mai ales a nobilelor doamne pentru graiul simbolic al culorilor. Albul păcii și al iertării. Albul candid al bunăvoinței. Albul imaculat care să treacă în uitare sîngele de pe tăișul armelor. S-ar fi putut îmbrăca în roșul bizantin al hlamidei domnești. Theodosie l-a sfătuit să n-o facă. Cal alb, cizmulițe de safian galben, pantaloni de lîniță albă, tunică albă, pelerină albă pe care sînt prinși vulturii imperiali tăiați din alamă aurită. Îl strunește pe Sultan care joacă pe loc, rînchezînd ușor. A ajuns la poala drumului care urcă spre poarta Sfîntul Gheorghe. Aude tropotele gărzii, tropotele celor opt cai de șa gătiți cu cioltare aurite și șei bătute în nestemate, purtați de pajii lui la mînă, aude carîtele de la curtea doamnei sunîndu-și bucșile de fier, trompetele sunînd *intrarea măriii sale, domnului în cetatea de scaun*, apoi sunetele aspre ale cornilor care încep cîntecul de luptă al călărimilor domnești «Roșior cu pala cruntă». Sigismund i-a lăudat odinioară talentele maestrului Pietro Busto din Brescia. Pe ale capelmaistrului Battista Mosto, venețianul. Acum cîntă taraful lui Grigore Ochialb din Hurezi, preluînd cîntecul de luptă al călărimilor și trecîndu-l într-o sîrbă căreia îi răspund cu strigături călușarii vătafului Florean, intrați în alai. Pune pulpă. Sultan smucește frîul. Trîmbițașii din donjonul central sună prelung. Se înțepenește în șa. Iată-i. Episcopul Demeter Napragyi în odăjdii albe, cu mitra pe cap, ținînd pe palmele înmănușate perna de catifea vișinie cu cheile cetății. Gaspar Korniș în dreapta. Contele Sandor Chiaky în stînga. Clerul catolic. Iezuiții. Colegienii reformați. Căpitanul cetății în platoșă, înconjurat de halebardieri. Toți, în afara porților de fier deschise larg, prin care vede catedrala și colțul palatului voievodal. Un stol de vrăbii trece dintr-un nuc străvechi de dincolo de ziduri, pe crenelele la care stau gărzile, umplînd locul de ciripit vesel. Timpul se anihilează pe sine însuși. I se pare că între el și Napragyi s-a lăsat dintr-o dată un munte de gheață străvezie, prin care se pot vedea unul pe altul, dar nu se pot auzi, ca și cînd vorbele s-ar prinde în gheața verde-albăstrie, pierzîndu-și sonoritățile și înțelesurile. Sosește la galop vel armașul Udrea Băleanu, înzăoat, avînd nazalul lăsat și ținînd în dreapta buzduganul de război. Descalecă. Ia perna din mîinile episcopului, care se așteptă ca însuși voievodul s-o facă. Îi vine în față. I-o închină. Cheia Alba-Iuliei. Din aur. Rînjește rău. Nu este asta cheia Bălgradului. Cu atît mai puțin a Cetății de piatră. Cu un gest scurt își duce stînga în-

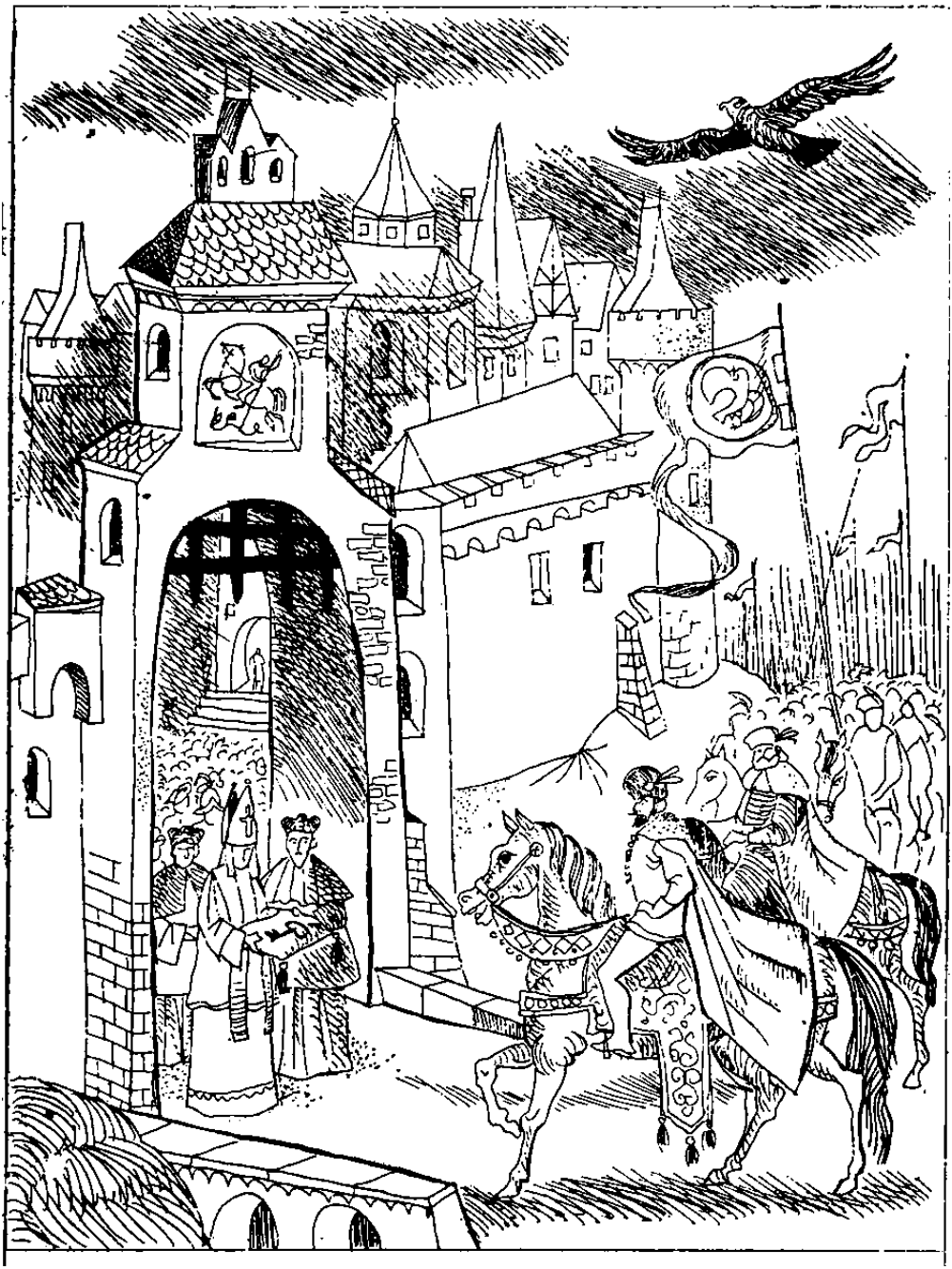

mănușată la garda săbiei cu cap de grif, legată în sîrmă de aur, cu teaca bătută în nestemate. Vede ochii verzi ai episcopului urmărindu-i gestul. Vede tresărirea de pe obrazul palid. Își prelinge stînga pe centura din fir. Vel armașul trece înaintea lui Sultan, purtînd perna pe mîinile prinse în mănuși de zale. Cînd ajunge sub bolțile de piatră ale Cetății, răzbubuie a doua salvă de artilerie. Îl răsucește pe Sultan în loc. Simte nevoia să vadă. Alaiul strălucitor, Buzeștii în zale, scară la scară, steagul mare al Țării Românești fîlfîindu-și mătasea în vîntul mirosind a livezi, steagurile cardinalului plecate, toate steagurile smulse la Șelimbăr, purtate de soldații care le-au cucerit prin luptă, purtate cu vîrful hampelor la pămînt, curtea în armuri florentine și venețiene, ori în zale de Samarkand și Damasc, gărzile călări, corniștii, dragonii în cuirasele lor strălucitoare cu aripile de lebădă între umeri, călărimile băniei, secuii călări în jurul carîtelor doamnei, de aici văzîndu-se doar pologurile din piele roșie, verde și galbenă, cușmele cazacilor, cucile ienicerilor, toată oștirea șerpuind pe șleahul Sebeșului pînă dincolo de Mureșul care-și sticlește undele sub lunca aurită: coifuri, cușme, vîrfurile de oțel ale sulițelor, țevile armelor, artileria, totul scurgîndu-se într-un șuvoi plin de culori printre șirurile dalbe ale pămîntenilor, steagurile, flamurile escadroanelor, praporii boierilor, steagurile banderiilor, multicolore, arăturile de toamnă și-n zarea strălucitoare, grandioși, munții.

Clopotele.

Mereu clopotele.

Îl răsucește pe Sultan. Intră în cetate la buestru jucat aproape pe loc, cu senzația ascuțită a primejdiei înfiptă în el, dureros...

...Maestro Pietro Busto din Brescia nu și-a urmat stăpînul rătăcitor. Din același balcon luminat de un candelabru, îi arată fața transfigurată nu atît de încîntarea muzicii, cît de lingăveală și speranță. Perechile dănțuie, țăcănind dalele de marmură cu tocurile pantofilor și ale cizmelor nemețești. Gărzi din vînători, dragoni, haiduci și săcui. Totul i se pare ireal. De la amiază, din clipa cînd a descălecat în curtea interioară a palatului voievodal, totul i se pare ireal, de-o imensă și stranie absurditate. Își cucerise dreptul de a intra aici, cu sabia, în virtutea unor alte drepturi, vechi cît însăși istoria. O știa. O făcuse bărbățește, aruncîndu-se însuși în luptă, ca nu cumva timpul să-l părtinească pe celălalt. Pe cardinalul Andrei Báthory... Acolo, în nișa aceea unde principele Marcu și Radu Buzescu stau lîngă Malaspina împreună cu Carlo Magno, acolo a stat el între același Malaspina dușmănos și între tăiosul Alfonso Carillo. Sub acel akroterion, ținînd ca și astăzi bustul lui Sigismund, i-a cerut Maria Cristierna

ajutor cavaleresc pentru *escudero mio*. Aici histrionii au jucat drama scrisă de voievodul căruia îi aude și acum glasul ascuțit și tot aici, Dumnezeule, a văzut-o plutind în farmecele-i pe Velica. Totul este de-o uimitoare asemănare, muzica se întrece pe sine, Stanca stă măreață sub mesalul de diamante și giolgiul cusut cu mărgăritare, în rochia domnească din hetaia brodată cu aur, cu guler înalt, negru, țesut cu fir, mîneci strîmte legate cu benzi de aur peste care și-a pus caftanul tivit cu cacom și-i șoptește:

— Mihai, măria-ta, mă tem!

— De ce, Stanco?

— Nu știu! Poate de gloria ta.

Stanca nu l-a văzut pe omul acela ciupit de vărsat, care-a țîșnit printre gărzi cînd a descălecat în curtea interioară a palatului voievodal, după ce venise de la catedrală unde Napragyi a cîntat un *Te deum laudamus*. Stanca nu l-a văzut. Omul acela cumplit, cu albeață pe ochiul stîng. Omul cu traista. El stătuse singur la slujba de la catedrală, după ce se închinase la mormîntul viteazului Ioan de Hunedoara, fratele Iancului. Stătuse singur, în fața altarului prea catolic, ascultînd ca-n vis slujba prea catolică, rostită latinește. Pînă și Napragyi înțelesese de ce venise el, un voievod ortodox și valah, îmbrăcat în straie domnești albe, țesute cu vulturi imperiali, aici, la picioarele altarului prea catolic al voievozilor de Transilvania. L-a văzut cutremurîndu-se de spaimă sub mitra episcopală. Nu-i stătea inima la slujbă preacatolicului episcop și nici nu știa, cînd Napragyi l-a tăiat cu privirea duhnind de ură, nu știa că un om cu albeață pe ochi se-nghesuie în mulțime ducînd pe umăr o traistă din lînă verde. Nici el n-a știut cînd a primit benedicțiunile episcopului de existența omului cu traista verde. N-a știut nici cînd episcopul Napragyi a cerut Domnului mila sa și ocrotirea sa, pentru *Michael, voievodul Țării Românești, gloriosul căpitan adus de voința divină sub bolțile acestei catedrale* și cînd el i-a șoptit în italiană: *Voievod și domn al Ardealului, episcope, prin puterea armelor sale*, la care episcopul a scăpat crucea de aur din mînă, sprijinindu-se de altar. Orga cînta solemn. Vorbele n-au fost auzite decît de episcop. În spatele lui, pe stînga, stăteau boierii și căpitanii de oaste. Pe dreapta nemeșimea și căpitănimea ardeleană cu doamnele contese și contesine și baronese și căpitănese și șpănese. Nici ei, nici ele nu știau de omul cu albeață, ciupit de vărsat, purtînd pe umeri o traistă ciobănească verde.

La ieșirea din catedrală l-a văzut pe vel armașul spunînd ceva armașului al doilea Sava, care s-a ridicat în scări, a privit în mulțime

apoi a sărit din șa, trecînd printre gărzi, undeva spre dreapta. A văzut palatul lui Josica. I s-a părut că la unul din geamurile cu sticlă de Murano de la catul întîi bătut în plin de soare, se ridică o perdea și că razele de lumină o smulg întunerecului pe Velica. A rămas pe scările de piatră ale catedralei, privind spre acel geam, înfiorat de o voluptate amară... Cînd și-a coborît privirea a dat de privirea aprinsă a unui nebun care-i rîdea. Avea albeață pe un ochi și-i făcea semne. L-a văzut pe armașul al doilea împingînd doi tîrgoveți acoperiți cu pălării *à la Schiavone*, cu boruri îmblănite despicate și fundul roșu, i se păreau gemeni și stăteau în spatele celui cu albeață. Omul s-a făcut nevăzut în mulțime. Mulțimea. Cînd tăcută. Cînd fremătătoare. Cînd strigîndu-i *vivat*, *crescat*, *floreat*. Cînd privindu-l mirată, nevenindu-i să-și creadă ochilor. A încălecat pentru alaiul triumfal. Cînd a ieșit după colțul uliței unde-și avea palatul contele Apor, a văzut în mulțimea de pălării *à la Schiavone* și șepci frînceștí purtate de tîrgoveți, o ceată de moțogani în sarici albe. Erau acolo, sub zidul cenușiu al palatului cancelarial, cu muieri și copii, o bucată de altă lume decît a tîrgului, parcă încremenită. Sultan s-a oprit de la sine în fața unui bărbat noduros, cu țundra aninată pe-un umăr, purtînd sabie la brîul din piele, îmbrăcat în straie țărănești.

— Să trăiești, măria-ta... Cunoaște-mă. D-apoi mis cneazul Lancea de Arieș, cu oamenii mei și-am fo venită să ne închinăm măriei-tale, cu toată slobozia.

— Să trăiești, cneazule Lancea. Te cunosc din poveștile doctorului Muralto.

— N-o dară...

Vede pe sub sprîncene cum se tălăzuiesc tîrgoveții. Cum se șopocăesc. Se face liniște. Se aude doar glasul cneazului Lancea de Arieș.

— Amu dacă nu-mi zmulje nimeni limba cu cleștele înroșit, s-o fo chemată că avem și noi un crezămînt sub soare! Trăiască!

— Trăiască!

Moțoganii. Bărboși. Muierile dalbe, cu fețe rotunde. Perdeaua. Umbra Velicăi. Surîzătoare. Omul cu albeață ridicînd deasupra capului traista din lînă verde. Rînjind. Topindu-se în mulțime, ca să țîșnească printre gărzi cînd a intrat pe sub grila palatului voievodal și a descălecat la piciorul scării unde străjuiau săcuii lui Domokos. Omul cu albeață, pletos, cu zîmbet pocit, bătîndu-se cu pumnii în piept, strigînd numele cardinalului și arătînd spre traista verde pe care i-o așezase la vîrful cizmelor. Intrase curtea. Descălecase. A venit Radu Buzescu.

— Ce vrei, omule, l-a întrebat?

— Sînt sluga măriei-sale principelui Báthory Andraş şi sfinţiei sale. Preasfinţiei sale. Sînt sluga cucerniciei sale. Balogh mă cheamă. Sluga Balogh...

— Dă-i, vel vistiernice, un ţechin şi spune-i să fie slobod, a poruncit, vrînd să urce.

Corniştii sunaseră intrarea în curţi a domnului. Sluga Balogh l-a ascultat pe Radu Buzescu, stînd tot în genunchi. A luat ţechinul dat de marele vistiernic. L-a sărutat.

— Vrea să-ţi facă un dar, măria-ta... Zice că din toată sărăcia lui vrea să-ţi facă un dar, cardinalul fiind tiran cu sluga sa Balogh.

S-a întîmplat lucrul acela cumplit, care l-a zguduit. Sluga Balogh a desfăcut traista de lînă verde. A scos din ea ceva rotund ca o pită, învăluită într-un ştergar alb, ici, colo pătat de sînge. Apoi, Dumnezeule, se cutremură, apoi a desfăcut ştergarul şi deodată a rămas într-o rază de soare capul cardinalului Andrei Báthory, cu un ochi închis, cu altul deschis pe jumătate, cu grumazul făcut ferfeniţă, cu părul căzut şi barba crescută, cu o lovitură vînătă în tîmplă şi buzele zdrenţuite. Curtea a încremenit. Balogh acela a început să dichisească părul cardinalului. Într-o tufă de tei ţistuiau piţigoii. Auzindu-i l-au podidit lacrimile. Nu le mai simţise gustul, de-o viaţă. A ridicat acel cap martirizat şi l-a sărutat pe fruntea rece. Cumplit.

— Măria-ta, ţi se închină căpitanul general... Te furară gîndurile, Mihai... Unde? Nu veniră toate supusele să ţi se închine? Că n-o văzui pe nevasta cămărăşului aceluia... cum i-o fi zicînd...

— Velica îi zice ei... Pe care te-ai legat cu Tudora s-o ucizi... Am s-o cert pentru neînfăţişare la curte, doamnă!

Stanca lividă dub giolgi îşi duce mîna la inimă. Căpitanul Gaspar Kornis face a doua închinăciune. Îl vede în spatele lui pe cardinalul Malaspina. Livid şi el. La semnul vel armaşului care bate în pieptul platoşei cu buzduganul, maestro Pietro Busto din Brescia retează fantezia bucolică suspinată de viole.

— Prinţe Michael, mi-ai poruncit să mă aflu aici, cu toţi vasalii şi căpitanii mei, la miezul nopţii!

Glasul dur al căpitanului general Gaspar Kornis răsună sub bolţile de piatră. Buzeştii urcă podiumul. Se aşază în faţa jilţurilor voievodale. Pe una din uşi intră Peter Domokos, cu sabia la umăr, împlătoşat. În urma lui o coloană de secui care se aşază pe două rînduri, pînă la uşa masivă din fund, care dă spre capela palatului, unde se arată mitropolitul Dionisie Rally, în odăjdii, urmat de doi călugări ortodocşi şi doi iezuiţi, ducînd panere cu lumînări. Gărzi. Mereu

gărzi. Vasalii şi căpitanii principatului, fără arme. Policandrele. Lumina gălbuie căzînd pe arhivolţi, pe capiteluri, pe busturile principilor din Casa Báthorea, sculptate în marmoră.

— Sperăm să nu asistăm la un masacru general, se aude glasul piţigăiat al nunciului.

— Sfinţia ta nu cunoaşte nici mărinimia, nici onoarea cavalerească a principelui nostru. Recunoaşte glasul lui Moise Szekely. Căpitanul îşi face loc prin mulţimea nemeşilor, cărora iezuiţii le împart lumînări. Mitropolitul Dionisie Rally vine în faţa podiumului. Ia o lumînare groasă, din ceară albă, pe care i-o întinde şoptind:

— Dumnezeu să-l ierte.

A doua lumînare o dă Stanchii, care-l priveşte halucinată.

— Mihai, măria-ta, ce s-a-ntîmplat, doamne şi stăpîne?

— Păstrează-ţi cumpătul şi ascultă.

Corniştii. Peter Domokos urcă cea dintîi treaptă a podiumului. Se înclină adînc. Scoate de sub platoşă un sul de hîrtie şnuruit şi pecetluit. Din nou cornii. Şi acum Theodosie Rudeanu a ştiut să tălmăcească clipa. A schimbat gărzile îndată ce capul cardinalului a fost dus în palat. Le-a închis în sălile de arme. Pe Balogh l-a zvîrlit în lanţuri. Nimeni din nemeşime n-a aflat nimic. Acum stă lîngă Germanico Malaspina şi-i şopteşte ceva arătînd spre bolţile sălii de unde se pare că-l ia martor pe Dumnezeu. Călugării şi iezuiţii şi-au împărţit lumînările. El aude răsufletul pripit al sutelor de nemeşi şi nemeşiţe. Le vede sudoarea răzbătînd prin albul de plumb şi sulimanuri. Stanca se lasă greu pe umărul lui. Prinde privirea prinţului Marcu. Mistuitoare. Glasul puternic al războinicului Peter Domokos care citeşte mărturisirea slugii Balogh, întărită de căpitanii săcuilor Michael Zemery şi Emericus Lazar. Mărturisirea este scrisă în ungureşte. Doi tălmaci o tălmăcesc în româneşte şi italieneşte... Ascultă cum cardinalul a luat fuga de la Şelimbăr, pe valea Hîrtibaciului, cu o sută douăzeci şi şase de călăreţi. Cum a rămas noaptea într-o cetăţuie, unde nesimţindu-se sigur, după ce a încredinţat căpitanului armura sa, îmbrăcînd straie de oştean, în zori a pornit la drum, împărţindu-şi nobilii şi slujitorii în cete de cîte zece, care să se strecoare pe poteci de ciobani, dincolo de scaune şi munţi, în Moldova.

Se aud gemete. Doamnele îşi şterg ochii cu batistele dantelate. Glasul lui Peter Domokos se loveşte de bolţi, căzînd asupra tuturor, ca un blestem.

Fug la galop pînă cînd caii cad sub ei. Cardinalul pune să fie ucişi şi ascunşi în hăţişuri. Văzuseră cete de iobagi umblînd pe dru-

muri. Cardinalul, după ce-şi ucide calul căzut într-un pîrîu, urcă spre o stînă. Cade. Este purtat pe braţe de străjile sale, cei doi fraţi, Miko Pista şi Miko Peter. Balogh, sluga lui de casă, merge înainte. Balogh care spune că văduv fiind şi iobag al cardinalului, nevastă-sa murind la facere şi el crescînd copila lor, pe Märika, domnul şi stăpînul lui a văzut-o la o serbare, cînd avea paisprezece ani şi a luat-o să-l slujească. Cînd Märika a purces grea, cardinalul a poruncit să fie lăpădată de la curte. Märika s-a aruncat într-o fîntînă. Urcînd spre acea stînă căţărată între stînci, el Balogh a înţeles că Dumnezeu i l-a dat pe mînă pe cardinal, poruncindu-i să-i plătească scîrbăciunile lui. Păstorii le-au dat lapte, pîine şi brînză. Cei doi Miko s-au culcat lîngă stăpînul lor, în stînă. El, Balogh, a rămas de strajă. Spre seară a auzit tropotele urmăritorilor. Pe vale s-au arătat secuii căpitanului Mihail Zemerey. Atunci el a coborît din stîncă în stîncă, chemîndu-i. Secuii au lăsat caii. Au urcat coasta, înconjurînd stîna. Au intrat în stînă.

— L-aţi văzut pe cardinalul Andreas Báthory? a întrebat căpetenia.

Păstorul care primise pentru laptele şi pîinea lui un lănţug de aur, a tăcut mirat.

— Doar nu sînt eu, a rîs cardinalul.

Oştenii au rîs şi ei voind să plece, văzîndu-l pe acel oştean pe jumătate tîrgoveţ, rîzînd.

— Ba tu eşti, a strigat el, Balogh... Cercetaţi-i inelul. Punga. Crucea de la gît. Semnele scrise pe sabie. Pe batistă.

Cei doi fraţi Miko au sărit cu săbiile să-l ucidă. Şi-a tras sabia şi cardinalul. A început o luptă cruntă în stînă. Cei doi Miko cad străpunşi. Cardinalul este lovit în frunte. După ceafă. Cade străpuns de o suliţă, care-l loveşte în umăr. Strigă:

— Duceţi-mă viu prinţului Mihai şi atît eu cît şi el vă vom acoperi cu aur.

Cineva izbucneşte în plîns. Cineva se roagă. O aude pa Stanca, spunînd tare:

— Sărmanul popă!... Sărmanul popă!

Acelaşi sentiment dureros al desprinderii. Iată care a fost destinul principelui Andrei Báthory. O slugă. Balogh. Povestirea lui Domokos îl striveşte. Parcă Andrei Báthory i-ar fi fost frate. Îl doare crîncen, nu moartea, ci felul ei. Acest Balogh îl doare pînă la urlet.

Glasul lui Peter Domokos rămîne dur. Pietros. Săcuii l-au suduit vrăjmaş pe cel căzut. Mai ales l-au suduit pe moşul lui, regele Ştefan Báthory, care le-a hrăpit libertăţile şi drepturile. Cardinalul se zvîrco-

lea în sîngele lui, cerînd să fie dus înaintea învingătorului său. Îi ieşiseră clăbuci de sînge pe buze. Oştenii îl împung cu sulițele. Atunci, el, Balogh, auzind glasul care-i poruncise s-o aducă pe Märika la curte, glasul care-i poruncise o viață de om, auzindu-l tînguindu-se, a înhățat securea ciobanului şi strigînd « acest om al meu este », l-a făcut pe cardinal să-l privească şi pe oşteni să se tragă înapoi, îngroziți. A îngenuncheat lîngă rănit şi i-a spus:

— Mori! Pentru sufletul copilei mele, mori, cîine spurcat ce eşti.

Apoi, cum acela a vrut să se ridice, l-a lovit cu toporul pînă i-a tăiat capul, cu care s-a înfățişat stăpînului țării, după dorința mortului...

Cornii. Căpitanul Peter Domokos face sul mărturisirea lui Balogh.

— Nu mai pot, doamne, scînceşte Stanca.

— Trebuie... Pînă la capăt.

Călugărașii care dau lumină. Voievodul coboară ținînd lumînarea aprinsă în dreapta. Stanca şi-a lăsat mîna pe stînga lui. Grea. De pămînt. Se formează cortegiul. Uşile mari din nuc lustruit sînt deschise. Dionisie Rally se îndreaptă spre paraclis, urmat de cortegiul straniu, cu lumînările aprinse tremurîndu-şi sîmburii de lumină palidă şi înfricoşată...

...Un slujitor necredincios, Balogh a răsturnat tot ce gîndise el, voievodul, despre aşezarea stărilor transilvănene. Moartea cardinalului stinge ramura domnitoare a Casei Báthorea, dacă Rudolf nu-l va mai considera pe Sigismund prinț al acestei case, cu drepturi la tron. Mihail voievod ar trebui să-l răsplătească pe Balogh, încărcîndu-l cu aur. Mihail, oşteanul, ar trebui să-i ia capul pentru necredința față de domnul său. Poate Mihail domnul îi va mulțumi oşteanului pentru această hotărîre. Capul cardinalului aşezat pe o tavă de aur, înconjurat de lumînări, păstrează în totul o expresie tragică. Iezuiții şi călugării greci ai lui Dionisie Rally veghează şi se roagă. În capelă aerul s-a făcut de plumb. Cortegiul nemeşimii se scurge necontenit prin fața altarului. Contesa Ana Bornemisza a leşinat. O lumînare s-a stins tocmai cînd ea a îngenuncheat în fața altarului. Pata de umbră căzută pe obrazul cardinalului a făcut ca acesta să pară dintr-o dată viu şi buzele să pară că se mişcă. Paşii tîrşiți ai nobilimii îi zgîrie creierul. Malaspina i-a cerut îngăduința ca pictorul Nicolae din Creta, de pe lîngă curtea ardeleană, să picteze capul nobil al cardinalului. Gaspar Kornis galopează acum, călăuzit de oşteni săcui, să aducă cu cinste trupul despărțit de capul său. Acest Balogh în cîteva lovituri de bardă, a făcut istorie şi-i dă lui prilejul să facă altfel de istorie decît cea de pe cîmpurile de luptă.

Cortegiul se scurge în șoaptele de *amen*. În fîlfîitul lumînărilor. În sclipătul rece căzut pe săbiile gărzilor. Germanico Malaspina i-a cerut să vegheze.

— În noaptea asta am să-l veghez eu, părinte cardinal.

— Trebuie să mă consider încă prizonierul tău, prinţe Michael?

— Da! Cu toate rigorile.

— Este o samavolnicie fără pereche.

— Nu mai prejos de toate samavolniciile pe care mi le-ai pregătit, cardinale.

Buzeştii au vrut să rămînă. I-a trimes la binemeritată hodină. A vrut să rămînă Theodosie Rudeanu. L-a trimes împreună cu Buzeştii, scutindu-i de grija că ţine sfat de taină cu marele său logofăt. L-a oprit pe Carlo Magno. Pe prinţul Marcu. Stanca zace în scaunul de rugăciune al principeselor Ardealului. Căpitanul Caloian închide uşile capelei. Au rămas ei patru, călugării şi iezuiţii. Îi face semn lui Simion care-i adună pe ecleziaşti şi-i scoate prin uşa vegheată de gărzi.

— Măria-ta, şopteşte Carlo Magno, capela nu este prielnică unui consiliu secret.

— De ce, cavalere?

— Are o uşă tainică, care printr-un coridor se leagă cu apartamentele prinţului şi...

— Mai departe, Carlo Magno.

— Cu palatul cancelarial, monseniore, suflă cavalerul.

Apoi, abia auzit.

— Pe acolo veneam s-o văd, monseniore. Şi să aştept un semn de graţie.

Voievodului i se pare c-o vede pe Maria Cristierna îngenuncheată în faţa altarului lăsîndu-i să-i scape batista, ori uitîndu-şi cartea de rugăciune în care ascunsese răvaşul pentru *escudero mio*... Stanca, lividă, cu buzele vinete, cu ochii închişi, se roagă. Are trăsăturile împietrite şi el simte în toată fiinţa că în noaptea asta Stanca a ajuns la un capăt de drum; că el însuşi a ajuns la un capăt de drum şi că, într-un fel, vieţile lor se vor schimba pentru totdeauna. Nu ştie de unde-i vine acest sentiment al definitivului. Poate de la capul tragic, plutind straniu în lumina pîlpîită a lumînărilor. Poate de la liniştea plină de spaime care pluteşte în capelă. Poate de la spasmul care i-a strîns inima cînd, urmărind privirea lui Carlo Magno, i s-a părut că ochii Fecioarei de ipsos care probabil maschează uşa tainică, sînt vii şi cercetători. Se gîndeşte că Velica ar putea cunoaşte acel tunel secret. Se ridică din scaunul de rugăciune. Carlo Magno îl urmează.

Se oprește în fața statuii Fecioarei. Aude clinchetul zăvorului. Statuia se răsucește neauzit pe pivotul ei. Un pas. Închide ochii. Soarbe cu nesaț, lacom și nebun mireasma ametitoare, ușoară ca o boare, mireasma neasemuită de mosc și paciuli, de trup dalb și buze umede, mireasma Velicăi. Spune tare, vorbind întunerecului.

— Mulțumesc, Carlo Magno... Aștept...

Carlo Magno răsucește statuia la locul ei. Stanca îi privește halucinată. Se întoarce în scaunul de rugăciune. Îi șoptește lui Carlo Magno poruncile și rugămințile lui. Va pleca încă în noaptea asta la Praga. Va obține imediat audiență la Rudolf, cerîndu-i pentru el titlul de voievod al Ardealului. În același timp să informeze cancelariile diplomatice despre lupta de la Șelimbăr, despre victorie, moartea cardinalului și să publice toate astea în *Avizo*-urile cele mai răspîndite. Să obțină oricum titlul de voievod al Ardealului și al comitatelor de margine, explicîndu-i lui Rudolf care sînt avantajele unui Ardeal unit cu Țara Românească, atît în cazul războiului cu imperiul otoman, cît și în cazul adversităților cu Polonia. Rudolf să fie informat despre atitudinea lui Basta, care n-a executat ordinul imperial de a-și conjuga mișcările cu ale oștirii voievodale. Dacă se poate, Carlo Magno să se repeadă în Silezia și să strîngă veniturile domeniului Künigsperg care, într-un fel, vor acoperi o parte din cheltuielile oștirii. Să vegheze la intrigile nobililor fugari din Ardeal.

— Pe Malaspina îl țin aici, pînă ajungi tu la Praga, Carlo Magno.

— Taci, păgînule! Aici ți-ai găsit să-ți neguțezi scaunul?!

Stanca. Parcă tăiată în piatră. Alta. Necunoscuta de care totdeauna s-a temut. Lui Carlo Magno:

— Slujește-l, cavalere, pe domnul nostru, tot atît de bine cît se slujește singur.

Se ridică din scaun. Îngenunche în fața altarului. Își lasă fruntea pe mîinile încleștate de marginea acestuia. Se roagă. Se roagă și Marcu. Și Marcu este alb, bate din buze, își ține privirea pe capul cardinalului și el știe că vede acolo capul nobil al voievodului Petre Cercel, că prințul Marcu își dă seama de ce-nseamnă puterea și lupta pentru ea, de ce-nseamnă a fi voievod al țărilor valahe și dintr-odată se lasă el însuși cotropit de spaimă, o spaimă nebună și neagră care-i usucă cerul gurii și-l înțepenește, pentru că, iată, capul lui Andrei Báthory se ridică ușor de pe tava de aur, se ridică lin între lumînări, își deschide pleoapele și-i zîmbește și-l cheamă, îl cheamă spunîndu-i pe nume, îl cheamă cu glas duhovnicesc și el se aude strigînd: ba!

— Mai ai alte porunci, monseniore?

Se freacă la ochi. Carlo Magno așteaptă.

— Ba l. . . Fă totul ca într-o lună să am aici întăririle împăratului, spune și își simte sudoarea curgîndu-i rece pe șira spinării.

Carlo Magno își face reverențele. Îl îmbrățișează pe Carlo Magno. Îi șoptește:

— Vezi-o pe principesa Maria Cristierna și spune-i că posesiunile ei de aici o așteaptă. Dar mai ales. . .

— Am să văd ce gînduri are, monseniore.

— Du-te, prietene. Primejdia pentru capul meu începe din noaptea asta și ține pînă la întoarcerea ta.

Carlo Magno iese. Stanca nu-l vede. Nu-i răspunde la plecăciuni.

— Marcule, mîine îmi ești dator un răspuns.

— La ce, măria-ta?

— La ceea ce ai spus, poate la Șelimbăr, ori aiurea. . . Generozitatea mea mă va pierde. . . Du-te și învață-l pe Carlo Magno de ce trebuie să am întărirea lui Rudolf, îndată după dietă. . .

. . .Clipele. Nesfîrșite cît veacurile. Clipele de veghe contopite cu veșnicia morții. Cu înspăimîntătoarea veșnicie a morții. Stă în scaun parcă părăsit de sine, într-o abureală pîcloasă și verde, nestăpîn pe gîndurile lui dezlînate și mucede. Apoi, dintr-o depărtare, dincolo de cețurile care-l înconjoară, glasul abia șoptit al Stanchii. Îl aude ca și cînd el ar zace prăbușit într-o mare de pîcle învîrtejite, ca și cînd fuioarele de ceață umedă i s-ar lipi de ochi și-n furtuna tăcută plină de umbre, mereu umbre abia întrezărite, ori capete retezate plutind în vălătucii de fum: Alexandru domnul pe care el l-a prăbușit în moarte, Chisar, Zidarul pe care el l-a hărăzit săcurii, Ștefan Răzvan, care din pricina neajutorului său a fost ridicat în țeapă; Josica, nobilul Josica și înțeleptul și vrednicul fiu al Cetății de piatră, care din pricina lui și-a pierdut capul, după ce purtase pe cuget viața lui Aron vodă. Cîte uciderи pornite din pricina lui. Din pricina neînduplecării lui. Și-a urmat visul ca un halucinat. Au căzut atîția dintre cei care într-un fel sau altul au fost legați de el. Nikifor Parasios. Sinan Pașa. Murad al treilea. Ilti Chalga Ghirai. . . Mereu capetele lor în vălătucii șerpuitori de pîcle. Și miile de hoituri împînzind cîmpurile de bătaie și mereu miile de morți deasupra cărora croncăne stolurile de corbi, și trosnetele vîlvătăilor mistuind tîrgurile și urletele de moarte și scîncetele de durere și țipetele muierilor, totul într-o tăcere înghețată deasupra căreia se ridică glasul pierit al Stanchii.

— Nu pot merge mai departe, Mihai. Ți-o jur pe inima copiilor mei. Pe ochii și pe viața lor. . . Nu pot. . . Nu mai pot. . Datoriile față de domn mi-au ucis dragostea față de soțul și iubitul

meu. O viață te-am așteptat să-ți împlinești pribegiile. N-am ajuns niciodată la gîndurile tale. Mărirea și gloria ta mă înspăimîntă. Mă aruncă afară, ca pe-o cerșetoare. Nu te-am avut soț și am uitat că am copii. Nu sînt soție, nici mamă nu mă lași să fiu. M-ai zdrobit, părticică cu părticică, clipă cu clipă, zi cu zi, an cu an. Nici gînd nu-ți sînt, nici ibovnică, nici măcar soață. Mi-e frică. De tine. De puterea cumplită și nesăbuită a gîndului tău. Ai totul. Sloboade-mă. În genunchi te rog, sloboade-mă. Povara gloriei tale mă zobește. Mi-e frică, Mihai. Zidurile astea cenușii mă ucid. Mihai, ai milă de mine. Ți-am fost credincioasă și roabă ți-am fost. Sloboade-mă! Iartă-mă și sloboade-mă. Lasă-mă undeva, aproape de Pătrașcu, în reculegere și-n rugăciune. Mihai!. Doamne!... Omul meu drag, iartă-mă și sloboade-mă...

Mereu și mereu glasul secătuit al Stanchii. Glasul Stanchii alunecînd printre toate capetele acelea binecunoscute, atît de vii în cugetul lui. Prelingîndu-se pe sufletul lui. Lipindu-se de el plin de spaime și adevăr. Glasul care-l întoarce în trecutul lui uitat, care-i amintește de anii tinereții și fără griji, de tihna Plăvicenilor și simplitatea de atunci, fără să știe că încă mai dinainte, din ceasul cînd muma, Tudora, i-a mărturisit taina nașterii, încă de-atunci de cînd a înțeles taina Cetății de piatră și a Țării Soarelui, încă de atunci purta în el toți morții de astăzi și toate chinurile care astăzi îl sfîșie, arătîndu-i adevărata față a puterii sale. Făcîndu-l să-și plătească visele cu aceste spaime pline de neguri. Cu aceste spectre care-l privesc din adînca nemișcare a morții. Glasul Stanchii. Mereu glasul Stanchii. Din ce în ce mai slab. Din ce în ce mai palid. Din ce în ce mai neînțeles. Strigătul Stanchii:

— Ardeee!

Se smulge. Capela. O lumînare frîntă, căzută pe capul cardinalului. Miros de păr ars. Sare. Ridică lumînarea. O stinge în palmă. Simte arsura. Își revine. Stanca prăbușită la picioarele altarului. O ridică pe brațe. Dintr-un ungher de umbră iese vătaful Simion. Deschide ușile. Gărzile. Luciul lespezilor. Pașii lui sonori sub bolțile ogivale de piatră. Frig. Senzație de sfîrșit. De gol. De neființă. 1 Noiembrie 1599. Ziua intrării în Alba-Iulia. A sfinților mucenici Achirodin, Pigasie și Elpidifor. O zidește pe Stanca în temelia Cetății de piatră. Cu bună știință. Ca meșterul Manole. Calcă greu. Parcă ar duce o moartă. Parcă s-ar duce pe sine, mort și uitat. O duce pe Stanca, uitată în zidirile lui, înainte de a fi moartă. Calcă greu. Străin de sine cel pămîntean. Și Stanca îi atîrnă greu în brațe. Cu fiecare pas o simte împietrind. Făcîndu-se stană de piatră. Ah, Meșterul Manole. Ce tîrziu s-a gîndit la el, la fratele lui întru durere, Meșterul Manole.

10

În anul Domnului de la Hristos 1598, de ziua sfinților arhangheli Mihail și Gavril zăcea în sîngele său, în fața Vidinului, ningea viscolit, doftorii îi scurmau măruntaiele străpunse de suliță și gîndea că plătește cu sîngele lui pentru Planul Bizantin. În anul Domnului de la Hristos 1599, de ziua sfinților arhangheli Mihail și Gavril, zace în durerea inimii scurmată de ai lui toți și gîndește că plătește cu dragostele și trecutul său, pentru Cetatea de piatră, visul întrupat din porunci străvechi.

— Te-am adus pînă aici, măria-ta.. Nu ne poți cere să ne uităm baștina.

— Voia domniei tale, vere Preda Buzescu.

— Fără Țara Românească nu mai sîntem și nu mai ești.

— O știu! Tu ce zici, vere Radule?

— O ținem pentru restriștile măriei-tale, ca pe o cetate a sufletului.

— Amin!

Trîmbe groase de lumină sîngerie cad din vitraliile ogivale pe fețele boierilor lui, Buzeștii. Vel banul Calotă Bozianu. Biv vel banul Mihalcea Karatzas. Vel vistiernicul Stoichița. Vel logofătul Theodosie, galben și asudat, chinuit de gîndul că peste cîteva clipe va trebui să aleagă între domnul său și averile sale. Stau cu toții la masa imensă din stejar afumat și lustruit cu ceară. El, voievodul, între Stanca și Pătrașcu, avîndu-l aproape pe Marcu. Nici unul din obiceiurile curții nu mai este el însuși. Aceste șapte zile de domnie la Alba-Iulia l-au îmbătrînit cu șapte ani. Întîi a fost tăierea lui Balogh în fața tuturor oștilor. Nemeșimea i-a cerut capul. Dacă n-ar fi dat capul slugii Balogh, s-ar fi făcut părtașul acestuia la uciderea cardinalului. Apoi a venit Gaspar Kornis cu trupul. L-a adus într-un car împodobit cu cetină. I-a poruncit lui Marcu să scoată oștirea pînă dincolo de porțile cetății. El însuși a ieșit înaintea trupului cu făclia aprinsă, urmat de Stanca, de Nicolae Pătrașcu și Florica, toți în haine cernite. Noiembrie s-a arătat darnic cu rămășițele lui Andrei Báthory. Le-a acoperit cu lumină pură de toamnă în care glasul clericilor suna duios și omenește. L-au adus la palat. I-au așezat capul acolo unde se cuvenea. În a cincea zi l-a dus pe cardinal, cu lumînarea aprinsă și oștile înșirate pe ulițele Alba-Iuliei, la locul său de veci. Adică în sarcofagul lui Gabriel Báthory, cel ucis de Sigismund Báthory, odată cu cancelarul Kövacsöszy. A meditat atunci la destinul Casei Báthorea. Cum meditează acum la destinul Basarabilor. Theodosie Rudeanu, livid, mușcîndu-și buzele, își cîntă cîntecul învățat de Buzești. Țara

Românească nu poate rămîne fără domn. Ţara Românească nu poate rămîne în mîna unui sfat boieresc. Ei, boierii divaniţi, cu adîncă smerenie îl cer domn pe Nicolae-Pătraşcu. O mie de argumente politiceşti şi diplomaticeşti curg rotunde şi înflorite de arta retoricească a marelui logofăt. În cuget s-au ridicat cu toţii la înţelegerea Cetăţii de piatră. La gîndul reînvierii Dakiei lui Decebal. În faptă au rămas agăţaţi de moşiile lor. Nicolae Pătraşcu la Tîrgovişte, înseamnă Buzeştii, şi Theodosie Rudeanu stăpîni în Ţara Românească. Înseamnă că se va lipsi de straja trupului său, armaşul Udrea Băleanu, căruia îi va încredinţa viaţa fiului său. Stanca a triumfat. Îi ard ochii, s-a împurpurat la faţă, a întinerit într-un singur ceas.

— Judecaţi greşit, boieri dumneavoastră, spune cu glasul lui dogit, Mihalcea Karatzas. Domnul nostru va triumfa fiind aici la fel de tare ca la Dunăre. Şi nu va triumfa dacă va fi la Dunăre, mai tare decît aici. Orice trup viu poate trăi fără unul din mădularele sale, dar fără inimă, ba. Fără să mîhnesc pe nimeni, jur că locul meu este lîngă domnul meu.

Sala de consiliu *en bossage*, cu piatra de rîu aşezată în rînduri dese, cu arcurile de boltă în acoladă, scăldată de lumina purpurie, îi pare străină şi rece, cu toate că în căminul uriaş ard cîteva despicături de stejar.

— Unde este vel paharnicul? întreabă Preda Buzescu.

— Veghează, îi răspunde şi în clipa aceea are senzaţia că îi cade de pe ochi vălul prin care privise viaţa lui şi a lor în aceste şapte zile în care episcopul Napragyi l-a sfătuit să nu ia nici o hotărîre de guvernămînt, nefiind întărit domn de către Statele generale; în care Malaspina i-a spus că de fapt uzurpă legalitatea profitînd de şansa armelor şi mai mult decît atît, în loc să răspundă mărinimiei lui, care-l ţine ca pe un prizonier încoronat, nu cu altceva decît cu loialitate, de cînd a venit la Alba-Iulia a început să-şi ţească plasa de intrigi scîrbavnice. Velica nu s-a arătat. Îl trimite pe Vasile Boer de Recea, cu scrisori, de trei ori pe zi. Oamenii ei sînt vîrîţi printre slugile colegiului iezuit unde este ţinut Malaspina. Văsile Boer de Recea i-a adus aseară copia după scrisoarea nunciului Germanico Malaspina, scrisoare încredinţată unuia din fraţii Montelupi, pentru a fi dusă la Praga lui Alberto Venturini, agentul nunciului Filippo Spinelli. Malaspina se arată mai pătimaş decît nemeşii, în ura care i-o poartă. Trage copia scrisorii din mînecă. Se joacă cu ea. Da. I-a căzut vălul de pe ochi. Vălul prin care-a văzut lumea, ţesut din slava armelor, din lingăvelile curţii, din întîlnirea dramatică cu duşmanul său de moarte, cardinalul Andrei Báthory. Din dorul

sfîșietor de Velica. Din toate evenimentele care l-au copleșit. A treia zi după intrarea în Alba-Iulia a răspuns episcopului Napraghy, care-i ceruse să nu dea nici un act de guvernămînt. I-a răspuns în piața palatului, cu toate oștile secuiești în front. Nu-și mai ascultă sfetnicii. Vorbește Radu Buzescu.

— Mai tare, vere Radule... Mai tare, îi spune surîzînd.

Radu Buzescu îi urmărește privirea. Radu Buzescu știe rosturile acestui palat, pe care a învățat să le cunoască și el. Îl întreabă din ochi dacă este cineva în spatele, *abat-voix-ului*, balconașul de piatră, cu balustrada din lemn sculptată în ghirlande, înconjurînd îngerași dolofani dăltuiți în marmoră. De unde începuse jos, vorbind de primejdia de a lăsa Țara Românească deschisă turcilor, dar mai ales lui Ieremia Moghilă, trece abil la prietenul lui contele Lichtenstein și scrisoarea care a primit-o de la el, prin care confirmă că s-au trimis oștirii voievodului o sută de mii de taleri pentru solde. Stanca face ochii mari. Albește cînd îl vede pe Marcu lunecînd în spatele unei colonade pe care se sprijină, *abat-voix*-ul.

— Mai tare, vere Radule, șoptește și închide ochii... Va face astăzi cel de al treilea act de guvernămînt. Cel dintîi a fost porunca de a-l ucide pe Balogh. Cel de al doilea a fost făcut în fața oștilor săcuiești. Cu trîmbițe. Cu tobe. Cu toți nemeșii în tribună (aici este obiceiul acesta al tribunelor, înrădăcinat odată cu turnirurile — doamnele în straie scumpe și colorate, herbul Ardealului, deasupra căruia el a poruncit arămarilor bălgrădeni să-i bată în aramă herbul Țării Românești — scuturile cu armurile celor din consiliul princiar, steagurile lor fluturînd pe catarge). Cu toți boierii și căpitanii oștirii sale în șei.

Peter Domokos a intrat în piață, călare, îmbrăcat săcuiește, înconjurat de treizeci de săcui slobozi ai scaunului Kezdi. Cu praporii și steagurile lor. Cu armele lor. În tribuna nemeșimii s-au auzit murmure. El stătea între Stanca și Napragy. Malaspina stătea lîngă Marcu. Erau cu toții atenți la ceea ce se întîmpla în piață. Nu l-au văzut pe comisul Pană urcînd la el. Nici n-au auzit ce-au vorbit. — La poruncă măria-ta. — Te-ai întors cu mîinile goale, comise Pană? — Ba! După porunca măriei-tale, avînd călăuzi făgărășenii și iobagi din partea locului i-am lovit cînd se adunaseră noaptea, în castelul lui Micloș Gavay.. — Pe cine-ai prins? — Pe Gavay! Pe Francisc Buday! Pe unul din ucigașii lui Josica!. — Pe care?...

Episcopul Napragy plecîndu-se spre el.

— Se pare că este mai mult decît o ceremonie militară, magnifice prinț!

— Ai ghicit, domnule cancelar...

— Sper că această ceremonie să nu jignească Statele generale.

— Sînt cam sensibile aceste State generale şi s-au cam obişnuit să-i jignească ele pe voievozii lor.

— Trăim într-o altă lume magnifice decît...

— A despotismului oriental, cancelare... Dar să fim atenţi şi să răspundem salutului pe care ni-l adresează acest vajnic războinic.

I-a răspuns lui Petre Domokos, ridicînd buzduganul de aur, bătut în rubine.

— L-am prins pe Micloş Dengeleghy, măria-ta, i-a şoptit comisul Pană. El a fost cel care aflînd cine ne-a trimes, te-a batjocorit cu vorbe de ocară.

— Cînd ridic buzduganul adu-i în faţa mea. Găteşte gîzii şi cîte-un butuc pentru fiecare. Du-te!

Un oştean, Toma Kádàr, din oastea cardinalului rănit la Şelimbăr, doftoricit de hirurgii lui şi tămăduit, primit în oaste cu cinci florini pe lună, a venit cerînd să-i vorbească. L-a ascultat pe oştean. I-a mărturisit că se ţese un complot care să-l ucidă prin oamenii din gardă. I-a spus numele acelor duşmani de moarte. Toma Kádàr i-a mărturisit că el este oşteanul care l-a lovit la Şelimbăr cu o halebardă. Că măria-sa i-a rupt-o cu barda. Apoi, văzîndu-l dezarmat, în loc să-l omoare, l-a ameninţat cu pumnul şi i-a făcut semn să iasă din luptă. De rănit l-au rănit gărzile domneşti. L-a repezit pe comisul Pană cu un steag de roşii la Berghin, unde, lîngă Alba-Iulia, se strînseseră complotiştii. Pe cei trei hotnogi de pedestrime, care trebuiau să deschidă porţile cetăţii, noaptea, i-a arestuit Peter Domokos, care atunci, din şa, în duruitul tobelor a citit actul domnului, către săcuii scaunului Kézdi.

— *Nos Michael Valachiae transalpinae Vaivoda, Sacratissimae Caesareae, Regiaeque Maiestatis Consiliarus, per Transilvaniam locumtenens,* aici episcopul Napraggy a închis ochii, făcîndu-se vînăt, Malaspina şi-a acoperit ochii cu mănuşa violet, iar oştenii săcui şi mulţimile au strigat: *Vivat, crescat, floreat.*

et eiusdem Maiestatis exercitus cis Transsilvaniam et eius ditionum, partiumque fines Generalis Capitaneus...

Deocamdată, doar căpitan general al sacrei majestăţi... Glasul tunător al lui Peter Domokos izbindu-se de frontispiciile de piatră ale palatului. De turla catedralei.

...„*considerantes qnoque, quod olim, dum libertas antiqua. Siculorum in Transsilvania positorum inviolata et illibata permansit, nec in colonos et iobbagiones nobilibus subditi sunt...*

Atunci glasul acela tainic, care l-a zdrobit spunîndu-i că iată, este loial cu săcuii, bravii lui oşteni, dar că, venit aici... Fluxul acela magnetic, halucinatoriu, izolarea în eul lui cel mai intim, eliberarea de timp, senzaţia că s-a întors la originea originilor, că poate comunica prin timp cu însăşi esenţa Cetăţii de piatră, că o forţă zdrobitoare îl ţine în conştienţă, că pus în faţa lui însuşi ştie cu limpede durere că n-a făcut nimic pentru ai săi, că s-a rupt de ai săi, revede jocul călugăresc al vătafului Florean ale cărui sensuri se dezvăluie din nou cu tot miezul lui de adevăr, cerîndu-i să-i sloboadă apoi, în mulţime ochii minerali ai lui Daureţiu sub o glugă de călugăr cerşetor şi glasul puternic al căpitanului săcui:

«*Quare universos et singulos incolas Siculos sedis Siculacalis Kézdi, tam in persona, quam domibus, haereditatibusque et bonis universis, in eum statum...*

— Trădare, a strigat cineva din tribuna nemeşimii.

A intrat în piaţă marele logofăt Theodosie Rudeanu care a şnuruit diploma de libertate a săcuilor din scaunul Kézdi. Oştile săcuieşti au umplut Alba-Iulia de urale.

— Este un act de guvernămînt care calcă în picioare toate actele regilor, principilor şi Statelor generale, magnifice *generalis capitaneus.*

— Pentru domnul cancelar sînt voievodul Transilvaniei, i-a răspuns lui Napragy, zîmbind... Pentru domnul cancelar şi prin domnul cancelar.

Diploma celor din Kézdi le restabilea toate libertăţile aflate în diplomele regelui Matei Corvin de Hunedoara. Protestele nemeşimii au fost acoperite de uralele oştenilor. A ridicat topuzul. I-a făcut semn lui Moise Szekely. Moise Szekely a coborît pînă pe un podium, în faţa tribunelor. În strigătele de spaimă ale tribunelor au fost aduşi complotiştii de la Berghin. În lanţuri. Fără arme. Unii plini de sînge uscat. Moise Szekely a înlemnit. Ştia că va citi un act de acuzare împotriva unor lefegii. Cunoştea lecţia de la Tîrgovişte. Zîmbind, Theodosie Rudeanu l-a rugat să citească actul de acuzare şi, acolo unde va vedea puse puncte, să spună numele celor din piaţă. Au fost aduşi martorii. Contele Micloş Dengeleghy a cerut să fie scutit de a fi umilit prin mărturiile unor plebei. Francisc Buday a strigat, «moarte văcarului transalpin».Erau înrăiţi şi sperau la o revoltă pe loc a nemeşimii. Nunciul Germanico Malaspina a protestat împotriva acestui fel samavolnic de a judeca nişte nobili catolici. I-a răspuns că aici se aplică *jus belli.* Complotiştii au fost descăpăţînaţi în piaţă.

Doamnele nobile au scos strigăte aţîţate. Stanca a stat de piatră, privind cerul. Acum, prinţul Marcu se prelinge pe lîngă colonadă. Îi face semn cu mîna la buze.

— Ce este ? şopteşte Stanca...

— Nimic.. Theodosie.. Citeşte tare şi rar, această epistolă a nunciului Malaspina. Să vezi, doamnă, cît mă iubeşte cucernicia sa...

Marele logofăt citeşte în italiana lui dulce şi sonoră:

E'il palatino. adică măria-ta... (marele logofăt se foieşte pe scaun, tuşeşte şi el îi spune: — haide vel logofete, nu te sfii, doar nu domnia ta gîndeşti astfel despre mine şi nici cinstitul divan)

E'il palatino huomo senza lettere, di modo che a pena sa scrivere il suo nome, ne sa altro lingua che la valacca, et la turchesca, ma é *astutissimo, et artificiosissimo; è illegitimo, inconstante, et di sua natura crudele, libidinoso, sprezzatore di consigli, precipitoso et...*

Marele logofăt face ochii mari. Îşi şterge sudoarea cu batista fină, dantelată. Voievodul rîde uşor.

— Haide vel logofete... De ce să nu ştiţi totul despre domnul pe care vi l-aţi ales?

Theodosie Rudeanu reia răguşit:

— *et (per quando dice il metropolita di Tarnovia) poco timorato di Dio!...*

O clipă de linişte de moarte. Un strigăt ţîşnit parcă din ziduri. Alt strigăt înăbuşit. Madona care străjuie *abat-voix*-ul se răsuceşte pe piedestal. Doamna Stanca scoate un *ah*. Îşi duce mîinile la inimă. Cu un gest sălbatic se alătură de Nicolae Pătraşcu. În gura neagră a tainiţei apare vel paharnicul Radu Şerban. După el un nemeş, cu obrazul însîngerat. După nemeş, alb şi îngrozit, diacul Ion Raţ. După diac, alt nemeş. După acest nemeş, vel armaşul Udrea Băleanu, rănit la obraz. Apoi vătaful Simion care închide tainiţa, răsucind Madona, la locul ei, pe piedestal. În sala de consiliu se aud doar paşii celor care coboară treptele răsucite de piatră şi trosnetul flăcărilor în despicăturile de stejar. Un urlet. Diacul Ion Raţ se aruncă peste balustradă, cu capul în jos. Pocnetul tigvei izbită de dalele de marmoră. Zvîrcolirile trupului.

— Nu mai pot, scînceşte Stanca.

— Găteşte-te de plecare, doamnă. Şi tu, fiul meu. Peste trei zile, plecaţi. Doamna şi Florica, la cetate la Făgăraş, între prieteni şi la scutul munţilor. Nicolae Pătraşcu voievod în scaunul său de la Tîrgovişte. Postelnice Preda, doamna vrea să se retragă.

Stanca iese sprijinindu-se de braţul vel postelnicului Preda Buzescu, care spune destul de tare să fie auzit:

— Parcă nimerirăm în Sodoma, măria-ta, milostivă doamnă. Abia aştept să auz clopotele de la Căluiu.

Scribul şi diacul Ion Raţ zace în sîngele şi-n scîrna lui, cu un ochi ieşit din ţeasta crăpată şi braţele frînte sub trupul răsucit şoldiu. Cei doi nemeşi stau între săbii, albi, încercînd să pară neînfricaţi.

— Cine-i cunoaşte?

— Eu, măria-ta, spune Radu Buzescu. Sînt ceilalţi doi, care-au ieşit din dietă la Bran, cînd episcopul Szuhay a stăruit să vină el la Tîrgovişte şi nu măria-ta la Bran.

— Ceilalţi doi fiind?

— Buday Francisc şi Gavay Miclos!

— Întreabă-i dacă vor să-mi spună ceva şi dacă ştiu legile războiului şi cum se pedepsesc iscoadele!

Radu Buzescu tălmăceşte. Stoichiţă din Strîmba îi spune ceva vel logofătului Theodosie Rudeanu şi acesta îi şopteşte că palatul voievodal are un beci de tortură garnisit cu scule de preţ, aduse de la Roma, calţavete, întinzătoare pentru oase, roţi de zdrobit şi că aici, fiind vorba de un complot, aceştia doi, înainte de a muri, trebuie să spună totul... A urît dintotdeauna tortura pe care-a considerat-o nedemnă de un domn.

— Ce spun, Radule? Şi cine sînt?

— Dengeleghy Bernard şi Darahi Ianos, doamne.

— Aha! Alţi doi, din cei şapte care l-au ucis pe Josica.

Auzind numele cancelarului, Dengeleghy Bernard scuipă. Poate să aibă treizeci de ani. Voinic. Cu mustăţile căzute pe la colţul buzelor, cu vîrfurile răsucite. Spune că nici dacă va fi ars cu fierul roşu, nu va scoate o vorbă. Vasalul transalpin uzurpă un tron care nu-i aparţine. Dărîmă legile ţării, ridicînd asupra domnilor ei legiuiţi pe iobagi şi săcui. I-a ucis fratele. La Şelimbăr i-a ucis doi unchi şi un cumnat. Oricît de sîngeros ar fi nu poate ucide toată nemeşimea. Şi nemeşimea...

Îl ascultă pe Dengeleghy Bernard, care dacă n-ar vorbi cu atîta patimă, ar fi un straşnic stegar de gardă. Ori un căpitan de archebuzieri cu totul falnic. Ar vrea să-i spună că cei morţi la Şelimbăr, înainte de a muri, i-au risipit oştenii, că acestea sînt legile războiului, că nu el a cumpărat gărzile voievodului Transilvaniei, că nu el, că nu el, că nu el, apoi se simte ostenit, cumplit de ostenit, pentru că ochii verzi ai lui Dengeleghy Bernard sînt sticloşi, plini de ură, nu-l văd decît pe Dengeleghy şi numai pe Dengeleghy; pe acest Dengeleghy Bernard din care ţîşneşte numai ură şi încăpăţînare trufaşă; aşa că nu merită osteneala. Celălalt şi-a încrucişat braţele la piept şi tace.

— Veţi fi daţi torturii, le spune în latineşte, Theodosie Rudeanu.

— Sîntem nobili și catolici... Nu ne poate osîndi decît Roma.

— Cred că greșiți conte Darahi Ianos. Starea de război n-a fost abolită.

— Nu mai am onoarea să vă comunic nimic, domnule...

— N-ai vrut să mă asculți, măria-ta, spune Mihalcea Karatzas. Cine-i plîngea dacă-i căsăpeai pe toți, la Șelimbăr? Ai fi fost singurul din istorie? Îi căsăpeai, le luai averile, îi aruncai uitării și stăpîneai liniștit, spre slava veacurilor ce vor veni.

Voievodul se ridică dintr-un salt.E îmbrăcat în tunică de roșu domnesc, din catifea vișinie, pantalon-ciorap din lînită albă, poartă cizmele roșii din piele de Cordoba, cu pinten de argint, e încins cu brîu de mătase și sabia o poartă la lentă. Se duce la fereastră. Deschide un ochete. Zidul cetății, străjile la donjoane, livezile, turla bisericii ortodoxe ieșind din frunzeturi — nici măcar biserica n-au suferit-o între zidurile Alba-Iuliei, dar-mi-te pe el și oștile lui.. Se gîndește la Machiavel. La rațiunile politicești care stau deasupra oricăror alte rațiuni. Se împietrește. A citit de o mie de ori copia scrisorii nunciului Germanico Malaspina. Minte cu patimă. Dar nu spune oare și adevărul cînd îl vede *inconstante et di sua natura crudele, libidinoso* (se gîndește la toate îbovnicele de-o viață și la dorul aprig de Velica, cînd o are pe Stanca lîngă el.)... *precipitoso*!... Da! *Precipitoso*! Se stăpînește.

— Domnilor nemeși, spune cu glas liniștit... Dumnezeu mi-e martor că nu vă vreau pieirea. Iată, aveți cuvîntul meu cavaleresc că nu vă cer să-mi spuneți cine v-a trimes să iscodiți. Nici nu vă cer numele celorlalți conjurați, dacă-mi dați cuvîntul de nobili, că vă veți retrage pe moșiile voastre și veți sluji domnului ales de dietă, după vechile legi ale principatului.

— Măria-ta!

— Tălmăcește-le, Radule... Tălmăcește-le cuvînt cu cuvînt. Nu sîngele lor îl voi. Ci înțelepciunea lor de astăzi, lăsîndu-l pe mîine la înțelepciunea timpului.

— Măria-ta, mărinimia ta te va pierde, spune prințul Marcu. Iată cu ce-au răspuns mărinimiei de la Șelimbăr. Iartă-i și vor lua iertarea drept semn de slăbiciune. Adună-i aici și într-o lună, ori în două ne vor rupe de oștile noastre. Ne vor rupe de scaunele săcuiești. Vor asupri și vor spune că măria-ta asuprești. Doamne, de aproape cinci ani te slujesc nu ca un nepot, ci ca un oștean. Iartă-mă. Dar nu faci bine.

— Are dreptate prințul Marcu, măria-ta!

— Măria-ta, ascultă-ne!

. . .*Sprezzatore di consigli*. . . O ciocănitoare stropită cu roşu tocăie într-un nuc în livadă. Spune abia şoptit:

— Sîngele ucişilor va striga mereu după sîngele celor care ucid fiind puternici, boierii mei. . . Nu vreau sînge. . Vreau înţelepciune şi pace, Marcule. Sînt sătul de sînge. Am înotat în sînge pînă la gleznă. Pînă la brîu. Sînt sătul de sînge.

Se întoarce de la fereastră. Vede hoitul nemerniculuí de Ion Raţ, diacul de o mie de ori trădător. Vede trufia oarbă şi nătîngă săpată de veacurile de trufie oarbă şi nătîngă pe obrazul nemeşului Dengeleghy Bernard. Şi parcă un sclipăt de om în privirea celuilalt, a contelui Darahi Ianos. După ce soldaţii au luat capetele celor tăiaţi ridicîndu-le în văzul tribunelor şi le-au urcat trupurile în cotigi, apoi au vărsat căldări de apă pe caldarîm, s-au citit actele de cancelarie către autoritatea comitatului Cluj, prin care Peter Domokos, pentru slujbele lui blînde şi credincioase a fost repus în drepturile moşiei tatălui său, Toma Domokos, din comitatul Cojocnei. Ceilalţi nici nu se răciseră şi aici soldaţii strigau vivat, din fundul bojocilor. Dumnezeule, care este marginea puterii?! Contele Darahi Ianos face un pas înainte.

— Dacă prinţul îmi dă cuvîntul de onoare că nu mă va întreba niciodată despre nimic din ce ţine de secretul meu şi nu mă va jigni aducîndu-mi aminte în public sau privat despre acest secret... Care este raţiunea ascunsă, tainică, care l-a smuls din el însuşi pe acest bărbat tînăr şi frumos? Care este raţiunea ascunsă şi tainică, care-l face pe nemeşul Dangeleghy Bernard să-l scuipe în obraz pe soţul său? Să împroaşte cu batjocuri şi sudălmi? Cu vorbe scîrbavnice şi fără socoteală? Ce poate fi aici de neîmpăcat şi de ce trebuie să fie de neîmpăcat şi în ce stă adevărul dacă nu în puterea lui de domn?

— Luaţi-l! Încercaţi pe el darurile preacatolice aduse de la Roma.

Vătaful Simion îl scoate pe nemeşul Dangeleghy Bernard care urlă lupeşte, se zbate, bate cu picioarele şi vrea să se repeadă asupra voievodului. Ce poate sta între oameni dincolo de duşmăniile nechibzuite născute din intoleranţele lor?! Ce absurdă, ce cumplită prostie. Îl priveşte în ochi pe conte. Poate i-ar putea fi tată. Are nas vulturesc, poartă părul tuns perie, mustăţi hunice, e înalt, bălai, cu ochi mari verzui care-i caută în ochi, senini parcă şi neşovăitori.

Voievodul îşi trage sabia din teacă cu un gest scurt. Pe obrazul contelui nu tresare nici un muşchi. Vel boierii se ridică în picioare. Îşi înconjoară domnul. Prinţul Marcu i se aşază în stînga. Contele înţelege. Îşi lasă un genunchi la pămînt. Voievodul îi dă acolada. Cînd îi atinge umărul cu latul sabiei, are un spasm. Ştie că este împo-

trivirea celor care-l înconjoară. Fluidul lor este acela care face să-i tremure mîna. Radu Buzescu rostește jurămîntul cavaleresc. Voievodul îl ridică pe conte. Își scoate teaca din carabinierele lentei. Vîră sabia în teacă. I-o dă contelui Darahi Ianos de Tujon.

— Ai să-mi fi gentilom de curte, nedespărțit de mine ziua și de veghe noaptea, atît în timp de pace, cît și în timp de război.

Radu Buzescu tălmăcește. Contele tace. Face o reverență adîncă. Își agață sabia la centură. Trece în spatele voievodului, care se așază în jilțul din capul mesei uriașe de consiliu.

— Rău ai făcut, măria-ta, spune bătrînul Mihalcea.

— A făcut cum nu se poate mai bine, biv vel bane, taie vel paharnicul Radu Șerban . . . Toți cei pe care-i știe credincioși, care ne zicem noi înșine credincioși, îl părăsim precum apostolul Petru pe Isus . . . Oare nu are lipsă de alți credincioși? Și acest războinic îi va fi, pînă la moarte. O văd. O simt. O știu! Se lasă o liniște grea, apăsătoare, în care voievodul are senzația nu numai că-și aude gîndurile, dar că gîndurile au dobîndit o viață deosebită de a lui, că desprinse de el trăiesc în sine cu adevărul lor de netăgăduit, că el încetează să mai fie stăpînul lor și că ele, gîndurile, îl stăpînesc cu aspra lor limpezime. Atît de crîncen, încît se-înfioară.

— Am ajuns și ceasul acesta, iubiților mei, spune atît de încet, încît Preda Buzescu, întors din iatacul doamnei, întreabă din ușă:

— Ce zisăși doamne, ce zisăși, că n-auzii prea bine?!

Tac cu toții. Tace și bătrînul Preda Buzescu. Stroe, uriaș în jilțul de lemn, cu chipul lui de Hercule-copil, plînge. Stă în jilț, drept și lacrimile îi curg nepotolite pe obrazul ars de soare, îi cad în mustăți și-n barbă, nu și le șterge, apoi se aude un răpăit de tobă, se aud cornii, cadența gărzilor undeva în curtea interioară, o comandă dată în polonă, un tropot de cai, trîmbița și ei toți stau în jilțuri, dintr-o dată pătrunși de adevărul acestei clipe a despărțirii, el le vede trăsăturile căzute, vede ochiul teafăr al vel armașului Udrea Băleanu lăcrimînd, aude geamătul ucis între dinți de vel banul Calotă Bozianu mai hirsut decît oricînd, știe că ei aud galopadele pe care însuși le aude, că aud strigătele de luptă și moarte, gemetele muribunzilor și strigătele de biruință, că aud valurile Dunării spărgîndu-se de piepturile cailor și de bordajul barcazelor, că văd focurile de tabără și focurile pustiitoare ale răzbunării și setei lor de libertate, că se văd pe ei trecînd prin moarte și prin fier, că-l văd zăcînd în sîngele lui și le aude glasurile lor din adînc chemîndu-l și rugîndu-l să nu-i lase de izbeliște, el însuși îi vede la nunți și la botezuri, la curte și la slujbele bisericești, la culesul viilor și la petreceri, le știe copiii și nevestele și nepoții

şi tot ce ţine de-o viaţă de om, gîndurile-tăceri se aştern peste el, se aştern cu amintiri moarte şi cu morţii amintirilor, se aştern strat după strat, mereu venind din trecutul mort pentru totdeauna, din trecutul din care Mina zugravul a smuls cîteva clipe aşternîndu-le pe bolţile palatului domnesc, ori pe zidurile monastirilor, vin mereu amintirile mirosind a ceară şi tămîie, a mort şi uitare, vin şi-l înconjoară viclene, vor să-l rupă de sine-gînd; de sine-viitor; de sine-vis şi să-l întoarne la cel de odinioară, de care mereu s-a lăpădat, năzuind la cel de mîine, mereu la cel de mîine şi parcă dintr-o dată se face că toţi binecredincioşii lui se-ncheagă în stane de piatră, parcă ar fi undeva pe Ciucaş, ori într-un pustiu secetos şi ei sînt toţi stane de piatră şi doar el, călătorul este viu, trece printre acele stane dragi, le cheamă pe nume şi nimeni nu-i răspunde pentru că totul este învăluit în uitare, în fumegările ceţoase ale uitării, el rătăceşte printre umbre, printre stanele de piatră care-l apără de vîntul cumplit şi chiuitor iscat din negurişuri, rătăceşte spre o zare de lumină limpede în care vede crestele înzăpezite de munţi şi cer strălucitor şi unde se aude dulce cîntec de fluier, apoi totul cade într-o tăcere adîncă din care se ridică un glas străin care spune:

— Cancelarul Napragyi, cere slobod la măria-ta, doamne.

Fără să ştie al cui este glasul ostăşesc, înţelege că-n clipa aceea a trecut dintr-o viaţă în alta şi dintr-un veac în altul. Abia în clipa aceea ştie că a lăsat amintirii pe Mihail domnul Ţării Româneşti, născîndu-l pe celălalt Mihail, domnul Cetăţii de piatră.

Îi cade o lacrimă pe mormîntul celui răposat. Îi curge pe obraz. O simte căzîndu-i pe stînga aşezată pe masa de consiliu. După cum simte buzele aspre ale vel banului Calotă Bozianu lipindu-se de mîna lui stîngă şi culegînd lacome lacrima aceea stingheră şi însingurată.

Cartea a doua

PRINCEPS ET HAERES MAGNAE VALACHIAE

1

— Deoarece cu voia lui Dumnezeu, guvernarea acestei provincii, după majestatea sa regele și împăratul a trecut la noi.

Vel postelnicul Stoichița din Strîmba oprește lectura pe care-o face în latinește, cu glas pe care nu i-l auzise pînă astăzi. Bun de protopsalt la patriarhia din Constantinopole, bărbătesc și bubuitor, de-a căzut o bucată de tencuială pe tichia vișinie a monseniorului nunciu Germanico Malaspina. Aparent nu ar părea să fie prea mari deosebiri între un divan domnesc și dietă. Stă în jilțul voievodal, în uniforma simplă de roșu domnesc, poartă mantia albă cu vulturi imperiali pe care-a avut-o la intrarea în Alba-Iulia, este înconjurat de sfatul princiar, adică cancelarul episcop Napragyi în dreapta, Mihalcea Karatzas investit cu titlul de *delegat plenipotențiar al ilustrului domn Mihai la statele și ordinele ardelene*, apoi pe dreapta Gaspar Kornis, Moise Szekely, nemeșul Sandor Chiaki, iar pe stînga Stoichița, făcut vel postelnic al curții ardelene și aga Lecca, căpitan de Gherla și Chioaru, acest albanez cu ochi pîcloși, bun soldat și rămas necunoscut lui, pentru că nu știe, sau nu vrea să spună altceva decît: « voia măriei-tale ». Cele trei stări ale principatului, în cele trei rînduri de bănci, despărțite prin coridoare de trecere, așa cum sînt despărțite în viața politicească și de fiecare zi, prin o mie de oprelișți și dușmănii străvechi. Lipsesc valahii și lui îi vine să rîdă acru, pentru că tocmai cei ce lipsesc dintre stări și statele generale sînt aici, în sfatul princiar și prin el, pe scaunul voievodal. Vel postelnicul de Ardeal Stoichiță îmbrăcat într-un costum venețian, pourpoint din catifea azurie, cu nasturi și galoane de aur, capă din satin vișiniu, căptușită cu hermelină, guler valonez, cizmele trase peste ciorapii din tricot de mătase, costum pe care-l poartă cu grație virilă, întreabă statele generale de ce murmură. Dacă este vreo obiecție de făcut la această formulare, să se facă acum. Oamenii se cunosc atunci cînd făptuiesc. Stoichiță a fost întotdeauna un războinic cinstit și viteaz. N-a știut însă niciodată că ascunde sub platoșă un învățat și un diplomat. De treisprezece

zile a rămas sărac de toți cei care-i umpluseră viața, de-o viață. Stanca. Copiii. Buzeștii. Apoi oștile de țară. Apoi gărzile lui. Apoi sfetnicii apropiați. A căzut într-un gol negru, cu gust de iască și spaime. A căzut într-o disperare cumplită, cu atît mai disperată pe cît n-o putea mărturisi nimănui. În a doua noapte a disperării lui s-a arătat Velica. Mai curînd i s-a dezvăluit, chemîndu-l la ea, în palatul cancelarului Josica, pe care-l îndrăgise încă din iarna lui '96 cînd a venit la Sigismund. Dumnezeule, cîte se schimbaseră de atunci! Cît de necruțător fusese timpul cu atîția din cei de-atunci și cum a știut Velica să se ridice deasupra ibovnicei de domn și numai într-un ceas să se încununeze acolo, în taina iatacului, doamnă a lui și prin el, doamnă a acestui timp. Aproape că se teme de geniul Velicăi. Au fost nopți nebune, născute din patimă, nesfîrșite, ori cumplit de scurte în care Velica i-a citit, goală sub lumina sfeșnicelor, i-a citit din Decameron și amîndoi l-au savurat pe Boccaccio jucîndu-se aidoma eroilor lui și-n joacă, această dumnezeiască femeie i-a cerut s-o ridice la rangul de paj și secretar, de cancelar de taină. A crezut că este o glumă, spunîndu-i da și voind s-o ridice în brațe, pentru că stătea goală, învăluită în pletele negre albăstrii, îngenuncheată la capul patului în care-l învățaseră pe de rost pe florentinul născut la Paris și încă ceva pe deasupra, la care nici nu visase burghezul italian, ceva ce ține doar de zeii voluptății orientale. Atunci i-a scăpat Velica din brațe, a trecut în iatacul ei de unde s-a întors îmbrăcată în paj, poftindu-l să se îmbrace și el însuși și s-o urmeze. S-a îmbrăcat, cîrtind împotriva capriciilor stăpînei sale. — Trebuie să ai un stăpîn, tu stăpînul tuturor, îi șoptise ea într-una din nopțile lor. . Mă vrei stăpînă? . . . Se răsucise cotropindu-l, îl învăluise cu cosița, îi apăsase sînii pe buze și el s-a lăsat învins și i s-a tot supus, neștiind cît de adevărat se juca Velica. Pajul purtînd sabie l-a dus în biblioteca aceea unde totul rămăsese neschimbat, de la credențul Henric II pe tăbliile căruia sînt sculptate soarele și luna, la biroul cu trei corpuri lucrat în lemn de trandafir și ornamentat din belșug, deasupra căruia tronează globul pămîntesc copiat după Martin Behaim din Nüremberg. Iată Oceanus Indicus Occidentalis. Iată Circulus Equinoctialis. Iată rafturile cu volume *in folio* legate în piele roșie, cu titlurile scrise în *cartoccio* azuriu, iată statuetele de bronz reprezentînd cele șapte muze și dintr-o dată, izvorînd din tenebre, glasul jos și insinuant al cancelarului, legînd tot ce spune despre Hispania, Francia ori Sfîntul Imperiu Roman, de Ardeal și de Țara Românească, dar mai ales de el, de Mihai voievod. Apoi:

— Ai dreptate măria-ta! Pentru tine, doamne, totul începe cu ziua de mîine.

Îl vede căzîndu-i în genunchi. Blestemată memorie. De o mie de ori blestemată memorie.

— Jur pe această sfîntă icoană să-ți fiu credicios și dincolo de mormînt, măria-ta. Te voi chema aici, ca pe un izbăvitor, ca pe un sfînt, ca pe un Decebal.

Lacrimile care i-au fript mîna. Blestemată vrăjitoare cu chip de heruvim, Velica care l-a coborît din patul voluptăților celeste, în iadul amintirilor nerăzbunate pînă la capăt. Tăblia din lambriserie. Coridorul îngust, coborînd pe scări răsucite. Alte coridoare întortochiate, uși tainice, odaia luminată de un policandru și. dumnezeule, femeia aceasta este jurată forțelor oculte, la mesele acelea de scribi tainici, Franco, mutilatul Franco, apoi frater Stefan părintele gvardian de Ciuc și Pan Krolewski, de unde a ajuns aici pan Krolewski, credinciosul primatului Karnkowski, omul vîrît pînă-n gît în tainele Poloniei, cunoscînd casele Sapieha și Radziwill și iată-l pe bohemul Kromeriz făcîndu-i reverențe adînci, el care tăcuse oțărît la Sebeș și iată-l pe cavalerul Văsile Boer de Recea și Velica șoptindu-i: —Am vegheat, stăpîne!. În cîteva ceasuri din noaptea aceea a aflat mai mult decît în toată luna de guvernare militară a principatului. Despre Ardeal. Despre tot ce se țese împotriva lui, dincolo de hotare. Pan Krolewski spune că l-a slujit cu credință și pe Aron voievod. Că este în stima cneazului Constantin Vasile de Ostrog. Că unul din prietenii săi de cuget este pan Andreasz Tarnowski. Situația în Polonia este tulbure în ceea ce-l privește. Zamoyski luptă abil împotriva măriei sale, voind cu orice preț să-i distrugă faima războinică răspîndită în poporul de jos de către cazaci și familiile dragonilor, interzicînd ca scrisorile acestora să mai ajungă altundeva decît în cancelaria lui. Rutenii îl așteaptă ca pe Mesia. A ajuns în toate satele Pocuției vestea că el este plecat către cei de jos, slobozind iobăgimea împotriva nobilimii. Este teza pe care-o vîntură Petre Skarga în toate predicile ținute șleahtei. Zamoyski a pregătit pentru Wilno un episcop polon. Va fi răscoală acolo. Regele este slab, sub tutela cancelarului. El, doctorul în drept eclesiastic Krolewski a fost trimes sub titlu privat de primatul Karnkowski să vadă care este situația în principatul acesta, atîta timp măr al discordiei și dacă poate, să obțină o audiență, tot cu titlu privat, la cel mai vestit căpitan al timpului.. Doctorul în drept ecleziastic stă de gardă la una din ușile dietei, îmbrăcat în uniforma dragonilor, împlătoșat, cu coiful umbrindu-i obrazul, așa cum stă și frater Stefan, care l-a implorat să facă el, voievodul, jocul cancelarului Napragyi, joc al catolicilor, împotriva religiei calvine, joc din care nu va avea decît de cîștigat,

mulți dintre nemeșii trădători fiind calvini. Kromeriz i-a raportat mai mult ostășește decît ca un om de afaceri, că la Viena, consiliul de război este ostil cererii arhiducelui Mathias, ca măria-sa să fie recunoscut de împărat, domn al Ardealului. Asta la sugestia lui Basta, care lucrează la un memorandum în legătură cu felul guvernămîntului din Ardeal.

— Astea și încă o mie de știri, stăpîne, i-a spus Velica! Ochii ei mari, negri și adînci scăpărau de mîndrie și patimă; iar el s-a simțit umilit, pentru că, de un an și mai bine, n-a dorit-o decît pe ibovnică și ea, Velica, în acest an, i-a pregătit cu prețul vieții, domnia și mai mult decît domnia.

În spatele jilțului stau de strajă Marcu, Văsile Boer de Recea, Peter Domokos și contele Darachi Ianos. Polcovnicul Walenty Walawski, comandantul gărzii îl întreabă din ochi dacă este momentul să aresteze dieta. Nu! Nu este nevoie. Reprezentantul statelor generale răspunde vel postelnicului Stoichiță, că statele generale n-au nici o obiecție de făcut la formularea preambulului și vrea să știe dacă măria-sa ilustrul domn Mihai are vreo obiecție la formularea...

— S-o aud, vel postelnice, spune în italiană și greacă, privindu-l pe Malaspina și zîmbindu-i mieros. A doua scrisoare a nunciului, trimisă la Warșovia, nunciului Claudio Rangone, se află la cancelaria de taină a Velicăi. Acolo unde se află cele douăsprezece cufere de piele, cu arhiva cardinalului Andrei Báthory, lăsată lui de Theodosie Rudeanu. Nunciul îi scrie celuilalt emisar al papii că este speriat de abilitatea cu care *il Valacho* lucrează pentru inversarea raporturilor dintre religiile Ardealului, voind s-o facă dominantă pe cea schismatică, lucru care ar duce la întărirea schismei în Polonia. *Am descoperit din negocieri că el dorește cu tot dinadinsul să fie domn al acestei țări, pentru că, înafară de convocarea dietei, împarte posesiuni cui îi place dintre valachi și exercită toate acele acte de jurisdicție pe care le poate exercita un stăpîn desăvîrșit.*

Din noaptea cînd Velica s-a revelat doamnă, cancelariile de lătinie au asudat zi de zi. Au fost puse în averile uzurpate toate văduvele oștenilor săcui și unguri care-au luptat sub steagurile lui. Începînd cu văduva lui Gereb Ianos, născută Varvara Suki și văduva lui Cristofor Keresztury, Ileana Keöreössy. În virtutea aceluiași *jus belli* și împotriva sfatului princiar, a numit căpitanii cetăților ardelene, numai dintre oștenii lui. Afară de Clujul trădător, care l-a primit pe Sigismund în 98 unde l-a numit pe Huszar Peter de Brenhida. Abia a ajuns Peter Huszar la Cluj și la cancelaria de taină a Velicăi

au venit ştiri că acolo se leagă firele unei noi conjuraţii. L-a repezit pe al doilea armaş, rămas aici vel armaş, pe Sava, să ia jurămîntul nobilimii bistriţene. Postelnicul al doilea Damian şi spătarul Todor, cu o mie de cazaci pun stăpînire pe averile nemeşilor fugiţi în Ungaria de Sus. Ascultă glasul hîrîit al reprezentantului dietei care-i mulţumeşte lui Dumnezeu că l-a adus pe ilustrul domn Michael ca apărător împotriva păgînilor,

. . . *ca să ne fii principe milostiv pentru binele întregei creştinătăţi. Cele trei naţiuni* (aici magisterul se cocîrjează în el privind spadele lucii ale dragonilor, apoi îi aruncă lui o privire pe sub sprîncenele sîrmoase, continuînd cu glas dintr-o dată răguşit) *roagă pe Dumnezeu ca principatul Ardealului să rămînă sub purtarea de grijă harnică şi milostivă a Domniei-tale*!

O pauză. Domnul magister îşi trage sufletul. El ştie că de aici în colo începe tocmeala cu statele generale. Şi că, învingător şi ei supuşi prin sabie, nu le poate impune cu sabia decît respectarea legilor, el fiind cel dintîi slujitor al acestor legi; pînă astăzi domnind autocrat, de astăzi, recunoscut domn de ei, pierzîndu-şi libertatea şi guvernînd prin ei şi pentru ei. Se trage de mustaţă.

— Deşi ţara este aşa de pustiită şi stricată cum o vede măria-ta . . .

Se înfundă în jilţ. Nimic mai altfel aici, decît în Ţara Românească. Comitatele de margine stricate de turci. De lefegiii lui Basta. Comitatele din mijloc stricate de lefegiii lui. Cazacii pradă şi dau focului. Sîrbii l-au prădat pe doctorul Muralto, omul lui de credinţă. Iobagii ard castelele, pradă fînul, vitele, pradă hambarele şi coşărcile. În treisprezece zile de la plecarea oştilor lui, au venit în goană zeci de olăcari ai spanilor. Ardealul arde.

— Pentru rămînerea patriei noastre în unire cu creştinătatea, spune domnul magistru, dieta votează cîte 6 florini pe poartă; 3 florini în primele douăzeci şi cinci de zile. Restul peste cincizeci de zile. Domnul magistru spune cu mărinimie, urcînd glasul, că dieta înţelegînd starea oştirii principelui nostru, după atîtea războaie glorioase, a hotărît să nu fie nimeni scutit de această dare, nici nobilii, nici neguţătorii, nici domeniile princiare. Doar satele arse de război vor fi scutite, spre a se putea reface . . . Domnul magistru propune şi dieta aprobă grav să se dea nutreţ pentru oaste, ca fiecare poartă să dea opt baniţe de făină de grîu şi opt baniţe de ovăz . . .

— Săcuii să nu dea ovăz, Stoichiţă! . . . Au sîngerat în lupte. . . Ovăzul să-l dea ceilalţi. Stoichiţă vorbeşte de ovăz în latineşte şi lui i se pare caraghios să vorbeşti latineşte despre ovăz, mai ales cînd porţi un costum venetian măreţ.

— Am înștiințat pe măria-ta că ovăzul crește la secui, dar cum va fi voia măriei-tale, ne vom supune... Dieta te roagă să nu renunți la vechiul impozit, frigerea boului pentru domnie nouă... Vei avea de la secui,un bou din șase... Și acum, cu voia măriei-tale, iată rezoluțiile dietei la treburile dinăuntru ale principatului. Încearcă să evadeze din clipă. Din clipa asta crudă a realității imediate de după victorie. A realității false în raport cu istoria Cetății de Piatră, adevărate în raport de prezent, cînd cei aproape două sute de ani de la *Unio trium nationum* au legat cu tărie aceste trei națiuni privilegiate, cărora el nu le poate opune decît timpul său, mereu grăbit de ceea ce se întîmplă în afara hotarelor. De cînd l-a auzit pe pan Krolewski știe că va trebui din nou să gonească înaintea evenimentelor. Că va trebui să aibă pace aici și-n Țara Românească. Că va trebui să trateze cu dieta, care, pînă la urmă nu-i cere decît pe iobagi. Domnul magistru spune că dieta confirmă secuilor vechile privilegii. Cere în schimb să se restituie moșiile confiscate nobililor.

—Ba!

Atît. Sutele de reprezentanți ai celor trei națiuni îi apar ca prin pîclă. Aude ecoul acestui « ba », lovindu-se de bolțile ogivale. Glasul domnului magistru pare că șovăie cînd spune că dieta cere ca moșiile celor căzuți în luptă să se lase urmașilor. Din nou liniște spăimoasă. Nu poate evada din sine. Trebuie să fie aici, de o mie de ori mai vajnic decît pe cîmpul de luptă. Aici unde se dă lupta cu zecile de interese care se întrețes, care se lovesc cap în cap, ori se mîrșăvesc unele pe altele, aici unde se hotărăște soarta Transilvaniei, poate pe-un veac.

— Să se dea urmașilor moșiile celor care-au căzut la Șelimbăr luptînd împotriva mea, vitejește. Să se ia moșiile celor care-au trădat pe prințul lor, fugind de pe cîmpul de luptă. Aceia mai ușor mă vor trăda pe mine... Cred că dieta nu vrea să-i încurajeze pe trădători?!

Sigur. Dieta nu vrea să-i răsplătească pe trădători. Dieta constată că iobagii nu vor să asculte de stăpîni și fac răscoale. Aici, dieta izbucnește în strigăte de mînie. Cîțiva nobili se ridică în picioare. Strigă. Se bat cu pumnii în piept. Îi lasă să strige. Buzeștii i-au smuls *legămîntul* fără să strige. Umplîndu-l de aur. Slujindu-l în războaie. Iată că este rugat de dietă să vestească ca toți iobagii să asculte și de acum înainte de domnii lor, să le fie supuși... își stăpînește un oftat greu, de lehamite. Dieta știe la fel de bine ca Buzeștii care este căpăstrul pe care-l pot purta principii... *Să fie supuși, încît darea măriei-tale și aprovizionarea oștirii s-o putem aduna.*

Reține articolele 6; 10; 13; 17. Toate despre iobagi. Să nu fie luați la oaste. Să nu aibă voie să poarte arme. Mai ales să nu fie lăsați în secuime. Apoi, se strecoară, ca din întîmplare, un articol 16, cerînd iertare pentru unii nemeși fugiți.

— Pentru care?

Va fi întocmită o listă. Articolul ar fi trebuit votat așa cum este, ca o lege de principiu.

— O lege care folosește formularea *unii nemeși*, domnilor? Ce lege este aceasta?

Da! Măria sa are dreptate. Este un viciu de formulare. Urmează articolele privind interzicerea cartiruirii trupelor în casele nobililor. A măsurilor de luat împotriva celor care pradă mahalalele. Care fac rechiziții fără plată. Asupra poștelor domnești care iau caii și carele oamenilor. Apoi, lingușitor, asupra introducerii armelor Ardealului în pecetea domnească, ca fiind ultimul punct din cele douăzeci, ale dezbaterilor.

Simte cum îi scapă dieta din mînă. Cum abilitatea iezuită a juriștilor încearcă să-i smulgă frîiele puterii, momindu-l cu ceea ce are nevoie neapărată și imediată. Se stăpînește. Face apel la vechile lui conciliabule cu Nikifor Parasios. De ce-ar fi urmașii lui Psellos, mai puțin dibaci decît cei ai lui Ignațiu de Loyola, sau cei ai notarilor care-au umplut Apusul cu hîrțogăria lor cumplită? Se ascultă și aproape că nu-și vine să-și crează urechilor. Le mulțumește domnilor nobili ca și domnilor magistrați ai celor trei națiuni pentru sîrguința lor în treburile publice, pentru dragostea lor de țară și loialitatea lor. Toate propunerile dietei vor fi studiate cu grijă de sfatul princiar. După trei luni se va convoca dieta a două, care va dezbate propunerile sfatului princiar. Pînă atunci se va face rînd cu iobagii, cu ucigașii și tîlharii. Se așteaptă soli de la Praga care vor aduce voia împăratului *Stăpînul nostru al tuturora*, la care dieta strigă cu jumătate gură *vivat*.

Stoichiță din Strîmba anunță audiența privată de adio, a monseniorului Germanico Malaspina, ca și faptul că domnul va participa cincisprezece zile la slujbele preacatolice și cincisprezece zile la slujbele ortodoxe, în semn de conciliere.

Cancelarul episcop Demeter Napragyi, uimit de ambiguitatea acestei diete, îi închide lucrările, binecuvîntînd-o.

Gărzile. Tobele. Cornii vestind ieșirea domnului din dietă.

Și sentimentul de nemulțumire. De neîmplinire. De om căruia i s-a pus piponul. De alergător pe pămînt tare, nimerit dintr-o dată pe nisipuri umblătoare. Iese din dietă, cu pajii purtîndu-i poa-

lele mantiei albe, simbolice. Intră în cabinetul palatului, auster, cu ferestrele ogivale dominînd zidurile cetății. Își desface pelerina din fibula ei de aur. Aude pașii solemni ai sfatului princiar Clinchetul pintenilor. Rămîne la fereastra dincolo de care soarele lui noiembrie pune dulci marame de lumină liliachie pe livezile și luncile Mureșului. Spune peste umăr:

— Stoichiță!. Zisăi audiență privată! Ce-mi venișisi cu tot soborul?!

— Nu-i înfrunta, doamne. N-a bătut încă ceasul... Zîmbește-le și gîndește-te la Solomon.

Se întoarce spre ușa din lemn de stejar, prin care intră nunciul Germanico Malaspina, urmat de Napragyi, Kornis, Chiaki și Moise Székely. Dincolo de ei îi vede pe ai lui. Rămîne în picioare cu obrazul în umbră. Lumina cade pe fața acrită a nunciului amestecat în treburile Țărilor Românești, din grija papei pentru sufletele schismaticilor. Dacă acest om mediocru, cu gîndirea abia tîrîndu-se prin propria lui fiere ar avea numai ceva din harul lui Alfonso Carillo, ar putea vedea adevărul. Este atît de nătîng, încît se crede mai abil decît iscoadele domnești și mai puternic decît puterea domnească. Privindu-l, îi vine să-i spună în șoaptă cîteva rînduri din scrisorile trimise Evropei. Abia aude glasul năpîrlit al nunciului, spunîndu-i latinește:

— Principe Michael, ai călcat în picioare, despotic, toate legile care fac onoarea stăpînitorilor legiuiți.

— Deci, călcîndu-le, sînt un stăpînitor nelegiuit, domnule Malaspina, spune turcește.

Moise Székely tălmăcește în latină, ajutat de Stoichiță de Strîmba. Dacă Napragyi nu-și poate ascunde ura ce i-o poartă (nu-i iartă faptul că l-a silit să-i închine cheile Alba-Iuliei și că, de frică ori din rațiuni politice a acceptat, lucru calificat de nemeșii retrași ostentativ prin castele drept trădare — trădare numind și Basta această atitudine a cancelarului) în schimb Gaspar Kornis își arată nemulțumirea pe față, cu totul altfel decît Chiaki. Gaspar Kornis este un soldat adevărat pe care-l iubește cu tot aerul lui acru și cu toate privirile lui poncișe. Se uită la Malaspina, să-l sfîșie. Este calvin și știe că Napragyi are pregătită legea pentru scoaterea calvinismului din rîndurile religiilor oficiale.

— Voi ați spus-o, prințe, răspunde Malaspina. Se pare că uitați mereu titlul meu ecleziastic, ca și faptul că sînt reprezentantul personal și plenipotențiar al Sanctității sale papa Clement. Prin el, al Sfintei și atotputernicei biserici romane.

— Din ce deduceți asta?

— Din faptul că nu vă adresați mie, cu monsenioare. După faptul că nu le îngăduiți misionarilor mei să-ți țină predicile... După incredibilul fapt că m-ați ținut prizonier aproape două luni.

— Vă place să exagerați, domnule Malaspina. Sînteți aici sub titlu privat, fără nici o împuternicire a Sfîntului scaun pe lîngă mine. (O spune clar în greaca aleasă, de curte)... În locul predicilor, supușii mei au nevoie de arme, socotind ridicol un ajutor de, să zicem, opt cavaleri veneţieni, chiar dacă sînt comandați de vajnicul Gaspar Turloni.

— Măria-ta o spune excelent, mormăie Gaspar Kornis...

— Este o insultă la adresa cruciadei propovăduită de însăși sanctitatea sa, care ți-a scăpat domnia, prințe Michael! Dacă nu intervenea...

— Protejatul dumitale Sigismund cu cei o sută de cavaleri toscani. Domnule Malaspina, măsoară-ți cuvintele.

— Te supără adevărul, prințe!

— Ba! Mă supără minciuna. Intriga mîrșavă. Calomnia.

Se răsucește brusc spre marele logofăt Stoichiță. Strigă:

— Cine a îndrăznit să-l țină prizonier pe domnul Germanico Malaspina?!... Prizonierul cui?... Făcut de cine? Cine este acel *senza lettere* care-a cutezat să-mi calce poruncile?... Stoichiță!.. Căpitane Gaspar Kornis!... Căpitane Székely?... Cine-a îndrăznit să-l arestuiască pe... monseniorul Germanico Malaspina?!...

Se plimbă prin fața sfatului princiar, zăngănindu-și pintenii.

— Stoichiță!

— Poruncă, doamne!

— N-a fost găzduit cu toată cinstea la Colegiul iezuit?. Oare nu eu am poruncit să-i fie date la cetanie poemele lui Ianos Làzoi și Verancsics? (Îi tălmăcise Velica într-o seară, din poemele acestor literați ai Alba-Iuliei, dar mai ales îi tălmăcise din Nicolaus Olachus).

— A fost, măria-ta! Însumi i-am citit elegia a treisprezecea a lui Sommer din *De clade Moldavica.*

— N-a fost oare salvat de la pieire și rușine la Șelimbăr, rămînînd sub scutul armelor noastre? Ah! *Artificiossissimo*! Ah! *Ilegitimo*!

Îl privește în ochi pe nunciul dintr-odată livid. Nu vrea să-și joace mai departe comedioara. Se apropie de Malaspina pînă-i simte parfumul de sibarit al bisericii. Îi spune în italiana lui levantinizată:

— Nu pe mine fi mînios, popă intrigant ce ești.. Pe Batuhan care-a nimicit catolicismul regelui Bela, fii mînios. Care-a spulberat

Teutonii și Ioaniții așezați precum căpușele în trecătorile noastre. lar tu, care-ai scris lui George Basta și la Curtea împăratului că eu sînt trădător și necredincios majestății sale împăratului, ocrotitorul meu preaîndurător, că am făcut pace cu turcii și cu Andrei Báthory, numai pagubă și dezonoare mi-ai făcut.

— Prințe!

— Taci! Dacă nu m-aș gîndi la anumite considerații, m-aș purta cu dumneata în așa fel încît să merit titlurile cu care mă onorezi. . Du-te, Germanico Malaspina. Ești o figură tristă. Du-te și varsă-ți fierea la Basta. La Praha. La Roma.

Se aude o muscă izbindu-se de vitraliul enorm.

— Du-te Malaspina și încearcă să nu-mi mai ieși în cale. . În ceea ce ține de cele sufletești, am păstorii mei aici, necumpărînd alții de aiurea. . Căpitane Gaspar Kornis, domnul Germanico Malaspina a cerut îngăduința să plece. Dă-i toate onorurile cuvenite. Adică două sute de călăreți secui, care să-l ducă la Hust. N-are voie să se oprească la Cluj. Cine-mi calcă porunca, își pierde capul. Adio, monseniore!

Liliachiu, lac de sudoare, cardinalul nunciu Germanico Malaspina iese țapăn, cu mîinile încrucișate la piept.

— Îți ascultai sfatul, Stoichiță, spune acru voievodul. Să văd ce vrea dieta. Spune-le înalților sfetnici că astăzi îi voi la masa mea. Și că acum sînt ostenit. Să mă lase singur.

2

— Ascultă, stăpîne!

— Viscolul, Velico?

— Inima mea, iubitule.

Își culcă obrazul pe sînul rotund, plin de freamăt, dalb și vîrtos al femeii de care nu se mai satură. Viscolul trece aulind pe sub streșinile palatului cancelarial. Zgîlțîină obloanele grele, din stejar. Răbufnește în vatra căminului, înviorînd jărăgaiul care umple iatacul de lumină sîngerie și căldură leneșă, plină de voluptate. O iubește mereu mai lacom, mereu mai nesățios.

— Mi-e frică, Velico, inima mea, i-a spus într-o noapte de sabat, ori poate îi spune cuvintele astea în fiecare noapte.

— De ce, neînfricatule?

Îi șoptește « neînfricatule », ori « viteazule », îl sărută pe gît, pe pieptul păros, se cufundă în el, abia o mai simte în brațe, parcă topită, o aude scîncind, apoi îi încleștează umerii, se mlădiază șerpește, îi vede albul ochilor și prea puțin din pupilele în care se reflectă o altă viață, tainică și de nepătruns și-n clipa aceea, cînd ea i se dăruie toată, cînd îi simte carnea tînără strigîndu-și dragostea, cînd o simte în brațe pietroasă, fierbinte și vie, în clipa aceea i se face frică. Frică de otrava cu care Ieremia Moghilă a încercat să-i ia viața în duminica a 28-a după Rusalii a Sfinților strămoși. Frică de conspirațiile necurmate ale nemeșimii. A trebuit să-i ia capul lui Petru Huszar de Brenhida, căpitanul Clujului, nodul pe care încerca Sigismund să-l lege în Transilvania rîfnită. Au fost prinși trei olăcari de taină, doi veniți prin săcuime, altul pe la Bistrița. Se făcuseră ciobani și geambași. Sigismund s-a aciuit la Suceava sub aripa ocrotitoare a lui Moghilă. De acolo uneltește. Cu verii săi, Báthoreștii din Sömlö. Cu Chiaki. Cu Napragy. Pe unii i-a prins. I-a descăpățînat și noapte de noapte îl aude pe Chisaru strigîndu-l; ori pe Josica chemîndu-l, ori pe Ștefan Răzvan; ori visează capetele nemeșilor deasupra căreia plînge capul lui Andrei Báthory. Mai ales capul cardinalului îl înspăimîntă, văzîndu-l plîngînd cu lacrimi de sînge. Văzîndu-l sîngerînd din ranele făcute cu săcurea. Văzîndu-i buzele vinete mișcîndu-se și rostindu-i numele. Îl visează mai ales dumineca. Lunea se scoală sleit, scăldat în sudori. Se duce la catedrală, chiar dacă este zi sorocită pentru biserica lui. Aprinde lumînări la mormîntul de piatră și de cîte ori pune mîna pe lespedea rece îl trece un fior putred, care-i chircește inima. Are senzația nemijlocită a morții. Moartea cumplită în nemișcarea ei veșnică. Moartea de care nu s-a temut niciodată în nebunia luptei. Moartea adevărată, cînd lumina soarelui piere pentru vecie, cînd piere dulcea mireasmă a livezilor în floare, a fînului cosit, a aerului de toamnă, cînd se stinge pentru vecie șopotul vîntului și șoapta acestor buze însîngerate de lăcomia sărutului, cînd trupul lui nesățios de această dăruire dalbă și înfiorată, plină de toate harurile simțurilor, va zace părăsit de duhul său, putrezind sub lespede, așa cum a putrezit Aron, domnul Moldovei, pe care-l aude strigîndu-l de sub lespede, în cele cincisprezece zile cît se închină în biserica lui ortodoxă, unde zace lîngă Danciul ot Brîncoveni, tatăl căpitanului de roșii Matei ot Brîncoveni și unde el îngenunche plin de amintirea ibovnicei, văduva celui de sub lespede, putrezitul, Aron-vodă al Moldovei, ucis de otravă, la Vințu . . . Poate de aceea iubește nebun nopțile lui cu Velica. Îi dau măsura vieții. Îl fac să simtă clipa, ah, nu clipa

aceea solemnă și crudă a biruinții pe cîmpul de luptă, cînd istoria se naște din gemetele muribunzilor, cînd ea, istoria se-ntrupează din duhurile celor abia răpuși și încă calzi în bălțile lor de sînge, din duhurile acelea străveziu-albăstrii care tremură deasupra morților și pe care el le-a văzut de atîtea ori de la Călugăreni încoace — parcă a trecut o veșnicie de la Călugăreni și n-au trecut decît aproape cinci ani — iată c-a ajuns în pragul veacului al șaptesprezecelea și din noaptea cumplită a otrăvirii lui prin mîna lui Paul Kökeniesdy, ucigașul iertat al lui Josica, de atunci duce în cîrcă povara cumplită a fricii de moarte mîrșavă.

— Am să te fac cel mai strălucit principe al creștinătății, șoptește Velica, căzută în pernele albe, înconjurată de norul de bucle negre, groase și strălucitoare.

Îi apucă sfîrcul între buze. Velica îi spune cum îl va face cel mai strălucit principe al creștinătății. Dumnezeu l-a înzestrat cu vitejie nebună și geniu militar, hărăzindu-i un trup vrednic de eroii antichității. Are lipsă de învățați, poeți și muzicieni și pictori, care să-i împodobească laurii ostășești cu divinul farmec al gîndului înaripat.

— Tu, iubitul meu zeu, ai treburi politicești și războinice. Îngăduie roabei și stăpînei tale să-ți împodobească curtea cu strălucirea artizanilor, artiștilor, învățaților și femeilor frumoase.

Recită într-o franceză dulce:

Car tout homme doit avoir le coeur tendre
Envers femme qui à tout homme est mère . . .

Sfîrcul Velicăi, cît toate versurile acestei Christine de Pisan, pe care n-o poate suferi, poate pentru că Velica îi tălmăcește în fiecare noapte alte și alte poezii pe care el n-are vreme să le înțeleagă. O curte cu joc de palone, cu reprezentații bucolice în care păstori duioși, cu bucle, să cînte din flaut, vrăjind păstorițe desculțe și cu umerii goi, cînd păstorii adevărați ard și astăzi castelele cu toate că trabanții lui îi spînzură în marginea drumurilor?! O curte cu poeți și pictori, cînd o lege străveche îi oprește pe români sub pedeapsa morții, să zidească monumente în cărămidă și piatră, fie ele biserici ori palate, ori case de locuit, lege perfidă, care șterge din vreme urmele acestui popor, lăsînd doar urmele celorlalți zidite în uriașele lor biserici de piatră, în castele și-n palate?! O mușcă de sîn.

— Să-ncepem cu bisericile, Velico . . .

Velica se ridică într-un cot. El îi urmărește lacom linia unduioasă a brațului, umărul și sînul, umbrele înfiorate de sub bărbie, buzele întredeschise...

— Cum cu bisericile, doamne?

— L-am chemat pe popa Neagoslav din Tîrgul de Floci. E știutor de carte elină, a făcut ucenicie de filigranist în Georgia și la Sfîntul Munte. Îl așezăm dascăl în Scheii amintirilor tale. Să-ncepem cu cele veșnice, Velico. Cu limba bătrînească, singura care ne poate uni și păstra.

— Te-ascult cu sfințenie, șoptește femeia.

Îi spune că a hotărît să ridice trei biserici de zid, pe moșiile date lui de dietă. Una la Ocna Sibiului. Alta la Lusărdea. Alta o va ridica Stanca, la Făgăraș. Apoi vorbește de Napragy, care i-a adus hotărirea cu excluderea religiei calvine. Spune că Napragy se înșală dacă visează la înscăunarea catolicismului. Rîde. Nu! Îi va proteja pe popii luterani, ieșiți dintre sași, aducînd în același timp popi ortodoxi din Țara Românească. Are să mute episcopia Ardealului din Prislopul Hunedoarei, aici, lîngă el... Astea sînt cele veșnice. Care se petrec peste timp și peste noi. Credința în noi înșine și Dumnezeu. În limbă și:

— Ai mai spus-o, Mihai... Ești ostenit. Dormi...

— Ba!... Am să dorm destul pe lumea cealaltă... Să ne iubim, Velico, dragostea mea. Mi-e frică.

— De cine-ți poate fi frică ție, stăpîne?

— De timp, Velico! De moarte, Velico!

Velica îl cuprinde în brațe. Sînt calde, duioase și pline de alint.

— Auzi?

— Ce să aud, Mihai!

N-a fost nimic. Poate Josica. Poate cardinalul, umblînd nebun după timpul lui. Țîșnește gol de sub plapomă. Trage sabia din teaca agățată pe unul din stîlpii baldachinului. Pași. Parcă în zid. Ascultă, ușor plecat înainte, gol, cu toți mușchii încordați, cu vîrful albăstriu al săbiei strălucind în lumina jărăgaiului.

— Ce frumos ești măria-ta, șoptește Velica. Vrednic de dalta celui mai dăruit dintre sculptori.

O vede în pat, ea însăși goală, privindu-l lacomă. Pași... Se întoarce spre ușă, așteptînd să audă urletul de moarte al lui Simion. Își aruncă pelerina pe umeri. Îi face semn Velicăi să se acopere. Clinchetul pintenilor. O sabie lovind cuirasa. Glasul lui Simion:

— Măria-ta!

Liniștea care-l izbește în urechi, vuind. . Bătăile inimii care-l izbesc în urechi, vuind. Gustul de iască. Sudoarea. Cleioasă.

— Măria-ta, țăranii... De dincolo. . O mie, la porți.

Ascultă. Nu era viscolul. Ori poate era viscolul, izbindu-le tînga de zidurile palatului cancelarial.

— *Cum frînsăși tu, voievoade,*

Sfînta lege din bătrîni...

Poate i se pare. Poimîine e ajunul. Stă așa, învăluit în pelerină, cu sabia goală în mînă, ascultă viscolul răbufnind în vatra de jărăgai, își aude inima, își aude amintirile, apoi glasul dulce al Velicăi:

— Să fie bineveniți la domnul lor, Simioane... Noapte bună!

3

Țăranii.

Îi credea uitați în judecățile domnești.

Bat toate clopotele Alba-Iuliei. Stă măreț în purpura domnească, dincolo de zidul de lăncieri, în tribuna acoperită cu mătase roșie, străjuit de dragoni, între sfetnicii în șube din blăni de vidră, ori de rîs, între doamnele curții ascunse în mantilele blănite, cu capișoanele ridicate, avînd-o alături pe Velica. Ninge. Ușor. Ei toți în dolame, bărbați, muieri în șube cusute cu alesături roșii, cu marame puse peste conciuri, trîmbițași, crainici, paji, caii gărzilor scurmînd omătul afînat și ciorile vîntuite, trecînd pieziș cu larmă și croncănituri.

— O să vremuiască, măria-ta, spune un bărbat înalt din mulțime.

— Așa e. cneazule Crăcănete... O să vremuiască.

Se ridică scurt. Își aruncă hlamida domnească de pe umeri. Coboară scările acoperite cu covoare. Se sprijină de balustrada învelită în cetină, pregătită pentru botezul cailor și jocurile ostășești de Crăciun.

— Ce vreți de la mine? întreabă cu glasul lui bubuitor, din totdeauna.

— Să ne lași slobozi, măria-ta!

— Venirăm să ne răscumpărăm!

— Ai lipsă de bani.

— Ți-am adus.

— Lasă-ne slobozi, cum am fost din veci.

Pe unii îi cunoaște. Pe alții ba. Își țin căciulile în mîini. Îi ninge în plete. În bărbi. Doamnele nobile fac comentarii cu glas tare. Un copil plînge. Mumă-sa, o vede, își scoate țîța. Îi dă să sugă. Își acopere sînul cu o năframă roșie.

— De două săptămîni sîntem pe drum, măria-ta, spune și-i zîmbește sfios... Să nu înghețe ăsta micu.

— De ce nu v-ați dus la Tîrgoviște? îi întreabă.

— Îl țin dulăii pe măria-sa Nicolae Pătrașcu.

— Nu-i chip să-i cădem la picioare.

— Am fost și la Tîrgoviște.

— Măria-ta ne robișI... Măria-ta să ne slobozi, dacă urcași în măriri.

Era aici. Nu se putea să nu fie aici. El, Închinătorul care se crede de-o ființă cu veșnicia. La înțelepciunea căruia s-a adăpat. Sihastrul de la Cozia. Daurețiu. Poate numai i se pare că l-a văzut pe Daurețiu. Poate că fiecare adunare a poporenilor ascunde un Daurețiu. Sau, poate fiecare din cei în dolame este un Daurețiu. Velica i-a șoptit cînd au urcat scările tribunei că doamna contesă Chiaky Ana Maria i-a spus soțului ei că nu poate suporta mirosul gretos de fum, brînză și baligă al *poporului valahului puturos, care sfidează toate legile moralei, apărînd însoțit de soția unui demnitar care n-a murit și care se pare, se găsește la Cluj, în drum spre casă.*

— Adevărat? a întrebat-o.

— Mîine va fi aici.

— Domnul Fabio Genga, *ministro di camera del serenissimo*, a mîrîit.

Acum își dă seama (văzînd multe din nobilele doamne ținîndu-și batistele parfumate la nas) își dă seama cu o luciditate cumplită că nu poate fi decît cu cei dintotdeauna ai voievozilor, în mijlocul cărora au ținut divane de judecată, la nunțile cărora au petrecut și-n fruntea cărora s-au cîștigat toate biruințele Țării Românești; ori lepădîndu-se de ei, să rămînă al acestora, cu batistele la nas, care-l urăsc de moarte, care-l lingușesc tot atît cît îl urăsc și care nu pregetă să-și aducă de la castele soțiile tinere, ori fetele fecioare și să i le treacă pe sub nas la ospețe, doar vor apuca prin vînzarea muierilor un loc de frunte la împărțirea averilor. Știe, cu aceeași rece luciditate, că pe cei peste care ninge, veniți ca-ntr-o băjenie la judecata lui, i-a părăsit de mult. După cum știe că al acestora, cu batistele la nas, n-a fost niciodată. Și nu va putea fi în veci de veci. Îi face semn lui Stoichiță.

— Spune-le domnilor neamiși că am un leac sfînt pentru nasurile lor subțiri. Folosindu-l, n-o să le mai curgă niciodată.

— Doamne!

— N-auzi?

Se răsucește spre Stoichiță, care închide ochii și ridică din umăr. Îl ascultă cum tălmăcește în italiană și cum Moise Székely o spune ungurește, adăugînd și o pildă cu un boier, Lațcu, căruia i s-a tăiat nasul de un voievod transalpin, ca să nu și-l mai bage în treburile domniei. El tălmăcește tare, ce-i șoptește diacul pe ungurește, că spune Moise Székely.

— Și-n băsăul turcilor, strigă cneazul Crăcănete.

Rîd dintr-odată, toți cei veniți din Țară. Îl cuprinde o amețeală dulce, plină de nostalgii. Împinge doi lăncieri, coboară treptele și se izbește de răsuflarea lor caldă. Aceia dau în genunchi. Cu muierile lor. Îi apucă lacomi pulpanele coantășului.

— Vă fuse dor de zăbală, mă?

— Așa! Ne fuse dor să te auzim ocărîndu-ne.

— Nu fuseși tu la Vidin, ăla de rupseși beregata cu dinții...

— Lu' Curt aga!... Io fusei, doamne, călărașul domnesc Stan Gheorghe.

— Mă, voi sînteți toți călărași domnești. Ce vreți de la mine, diavolilor?

Rîd. Se ridică din genunchi. Îl înconjoară. Ca întotdeauna. Put al dracului a usturoi și-a slănină, au botfori noi, îl privesc hîtru și cu viclenia lor dintotdeauna. Stan Gheorghe, înalt cu gîtul lung, afurisitul de călăraș domnesc, cum îl porecliseră roșii, că-l porecliseră, îl porecliseräää...

— Mă... Nu ești tu Gîtlan, Stane... Ia zi-mi?

— Gîtlan este, măria-ta!

— Uiuiuuuu bă, îl cunoscu măria-sa pă Gîtlan.

— Zise careva din Porcești că de ce nu-i faci pe ei călărași domnești?

— Și ăștia de la Langrăm... Vor să se scrie la roșii.

Îi apucă mîinile. Le sărută. Îi sărută umerii. Mînecile. Unii sînt tăiați. Unii sînt ciungi. Alții ologi. Sînt din Sularul, din Mărgineanca, din Rățoaia, sate pe care le-a cumpărat el după Călugăreni. Și alții sînt de pe Olt. De la Galicea.

— Ia să vă strîngeți pe obștii... Auzi, cneazule Crăcănete... Pe obștii și steaguri!

Se simte tînăr și fără nici o pricină, voios. Spălat parcă de griji. Cufundat în veselia lor ciudată și acră. Se face slobod în jurul lui. Iese unul tînăr, ciung de stînga, cu un corn de zimbru. Sună prelung *intrarea în tocmeală de luptă*. Lui i se aricește pielea. Își simte părul

furnicîndu-i sub gugiuman. Parcă-l străbate o săgeată, pe lung. Aude glasurile din tribune, atunci cînd toată gloata aceea, aparent fără nici o noimă, începe să furnice. Muierile sînt luate la mijloc. La al doilea semnal al ciungului, țăranii lui fac cîte trei pași. Unii în față. Alții spre stînga și dreapta. Alții spre înapoi. Dintr-odată se vede în mijlocul unui careu ostășesc. Al treilea semnal. Îl știe. De cîte ori nu l-a auzit. Îi tremură în suflet chemarea scurtă, poruncitoare: *Sabia afară*. Cînd aceia își aruncă dolamele pe stînga și își trag săbiile, din tribune izbucnește un ramăt nebun de spaimă.

— *Farkaș*, strigă un glas gîjîit de bătrîn...

Nu se întoarce. Îl aude pe vel postelnic liniștind tribunele. Și pe Moise Székely. Și pe Marcu, întors aseară de la Sighișoara.

— Se speriară porumbițele, măria-ta, spune cneazul Crăcănete.

— Dacă ai lipsă de săbiile astea, cheamă-ne.

— Nu prea-mi place mie, că te știu între săbii plătite, doamne.

— Care ești?

— Cetașul Voicu.

— Ascult.

— Ăștia sînt credincioși, cîtă vreme le umblă leafa, măria-ta.

— Pe noi ne mîncași de vii, da'...

— Care ești?

— Stegarul Alună, doamne.

— Da ce,... Alună de la Kladovo?...

— Mulțumesc că nu m-ai uitat, doamne... Nici noi nu te uităm. Noi și ăștia micii, de le povestim cam ce isprăvi făcurăm împreună... Cum te-a dus Omăt la biruință. Cum te-mpunse turcul și cum îți scosăși sulița plină de sînge din pîntec. Cum ne-o arătași nouă și cum o frînsăși pe arcul șeii, ca un zmeu din poveste.

Stau cu săbiile la umăr sub ninsoare la Alba Iulia și-i aduc aminte de anii aceia, parcă pierduți. Parcă niciodată trăiți. Spune moale:

— Sună *sabia în teacă*, măi Burtac...

— Văleau, că nici pe mine nu mă uitași, vai de zilele mele...

Cornistul sună *sabia în teacă*. Călărașii mînuie palele grele, de oțel bătrîn, dat pe gresie... Trece printre șirurile de bărbați și muieri, certîndu-i aspru. Că sînt niște tîlhari care ascund vite la codru, parcă el nu știe și le vînd gelepilor într-ascuns, la Dunăre, fără să plătească vamă domnească. Că au început să crească albinele tot în codru, arzînd copacii pe dinăuntru să facă stupi pe care nu-i pot înnumăra dăbilarii domnești. Că au umplut munții cu oi neînscrise pe răboajele slujbașilor domnești. Că-l pradă pe el domnul lor și-acum au neobrăzarea să vină tocmai aici la Alba-Iulia să se răscumpere...

— Cu ce bani, diavolilor și de unde zeci de mii de aspri în pungile voastre, în loc să fie în vistieria mea, după dreptate?

— După care dreptate, măria-ta, întreabă cneazul Crăcănete al Sularului, care i se ține pe urme. Viteaz, căpățînos, colțos. A mai îmbătrînit și Crăcănete... — După care dreptate, că nu prea se potrivesc dreptățile astea.

— Ce vrei tu, Crăcănete, cu numai tu, diavole, mi i-ai adus aici?!

— Să-i pui pe diecii măriei-tale la treabă... Asta vrem ...Să ne scrie cărțile de slobozenie, doamne. Glumirăm. Ne ocărîși.

— Pe nedrept?

— N-o să ne lăsăm beliți, doamne. Facem și noi ce putem.

— Aha! Atunci așteptați... Cneazule, vino cu mine!

Se smulge dintre ei. Prea-l prind amintirile și-l dor. Prea-l leagă de ceea ce a fost și nu mai vrea să fie. Prea-i gîtuie aspra lui credință în Cetatea de piatră. Își vor libertățile lor, mari cît un sat, cînd pe el îl copleșesc nedreptățile făcute neamului său, cel care n-are voie să-și dureze sufletul în piatră. Își aduce aminte de ce i-a spus Radu Buzescu, la Crăciunul acela de spaimă al anului 1595. Că fiecare act al unui domn, este politică. A avut dreptate. Domnind pentru toți și viitorime, și-a ucis sie-și libertatea oricărei sincerități. Iată că nu va trece singur și gol dintr-un veac în altul. Iată că va lăsa veacului XVI un Mihail domn tradițional și va duce în al XVII-lea veac, un Mihail domn necunoscut istoriei Cetății de piatră. Un domn uluitor de nou și necunoscut, cu rădăcinile în cugetarea lui Burebista, Decebal și Zamolxis. Îi vine să-l sărute pe cneazul Crăcănete, care-i calcă în urmă. Aude șoaptele neliniștite ale doamnelor. Nimeni nu-și mai ține batista la nas. Le zîmbește curtenitor. Vel postelnicul îi iese în cale.

— Le-a fost teamă că totul este o înscenare și că i-ai adus să aibă cine-i tăia, măria-ta!

— Poate n-ar fi fost rău deloc, Stoichiță... Gătește totul pentru judecată și divan domnesc.

— Cancelarul Napragy vrea să știe ce este cu mulțimea de țărani înarmați.

— Are să știe. Să poftească în divan.

Crăcănete merită să fie boierit. A picat într-un ceas de cumpănă pe care-l menește a bine.

— Treci în fața divanului domnesc, Crăcănete, și spune-ți păsul.

— Voia ta, doamne.

Ninge. Crăcănete, stînd într-un genunche, cu căciula în mînă, își spune păsul. Patru crainici tălmăcesc în ungurește, italienește,

sîrbește și săsește, spusele cneazului... Piața, ulițele din prejur sînt negre de tîrgoveți și țărani. Îi are în jur pe boierii români. Napragy i-a șoptit de cîteva ori, că ceea ce se întîmplă, este de neconceput. Că se calcă în picioare toate legile principatului. Că dacă în Țara Transalpină țăranii poartă arme sfidîndu-i pe nobili, că dacă în Țara Transalpină domnul poate acorda libertăți fără încuviințarea nobilimii, aici...

— Aici, ce, iubite sfetnic și cancelar?

— Aici nu se poate, prințe, odată cu capul...

— Și dacă totuși... s-ar putea, sfinte episcope?

Cineva a dat alarma la trupa de secui, care intră în mulțime venind de la cazarmă în goană. Stoichiță a înțeles. Lungește judecata printr-o mie de tertipuri. Îl descoase pe Crăcănete despre luptele satelor venite să se judecească. Crăcănete povestește despre luptele din '95, '96, '97, '98 din Dobrogea pînă la Sofia și Kladovo. Povestește de Călugăreni. Îi strigă pe cetași. Pe stegari. Aceștia răspund: *de față*. Ies dintre rînduri. Unii își arată rănile. Cei ologi și ciungi n-au lipsă să și le arate, se văd... Stoichiță spune diecilor ce să scrie. Diecii scîrțîie din pene, sub pelerinele pe care alți dieci le țin deasupra măsuțelor... Ninge.

— I-ai îngrozit pe-o mie de vieți, îi șoptește Velica.

Tribunele par de piatră. Se aude doar glasul lui Crăcănete, buhos, răspunzînd întrebărilor vel postelnicului.

— Dacă-i slobozi pe ăștia, are să se ridice toată Țara, să treacă munții la judecată, măria-ta, spune Mihalcea Karatzas, grecește. Ți-am prins gîndul... Sabie cu două tăișuri.

— Am să închid pasurile.

— Vin și așa.

— Au să plece cu mîna goală.

— Rău și nedrept.

— Nu pot face altfel.

— Se vor supăra vel boierii... Îl jignești pe fiul tău.

— Este voia mea.

— Amin!

Este voia lui. Toate aceste cărți de judecată pe care le semnează acolo, în ninsoarea deasă, din ce în ce mai deasă, sînt voia lui. Voia lui care i-a izbit în creștet pe nemeși, arătîndu-le că se poate și așa, nu numai cu sabia. Că o lege care trăiește de veacuri, dincolo de munți, poate fi bună și dincoace de munți pentru același popor și

sub aceeași stăpînire. Stoichiță de Strîmba, vel postelnic, citește cărțile de slobozenie semnate de *Nos Michael Valachiae transalpinae Waivoda* cum tălmăcesc crainicii pe « Io Mihail, domn al Țării Românești și al Ardealului », spunînd că prețul de răscumpărare este de o sută de aspri pe poartă. Că plata se face de cnezii satelor, la vistierie, începînd de la amiază. Apoi se citește porunca domnului, dată cneazului Crăcănete, ca nimeni să nu mai cuteze a veni cu jalbe la scaunul din Alba Iulia, ci toate pricinile să se judece la « Scaunul nostru din Tîrgoviște ». Atunci cînd întinde dreapta la sărutat, și Crăcănete își apleacă bărboiul asupra ei, izbucnesc strigătele nebune ale călărașilor puși în moștenirea lor străveche și mai tare decît ele, strigătele soldățimii săcuești și ale tîrgoveților amestecată cu iobăgimea intrată pe porți pentru tîrgul de fiecare zi. Un ramăt bubuitor de strigăte. Îl ridică de subțiori pe cneazul Crăcănete. Îl sărută pe frunte. Prințul Marcu i se pleacă peste umăr. . .

— A ajuns la Sîntimbru, măria-ta, îi șoptește.

— Ia cinci sute de dragoni și așteaptă-l la o mie de pași de porți.

Velica îi face semn de sub giolgiul țesut cu șiruri de mărgăritare. Știe și ea. Solul imperial Gaspar Mellickh, al cărui drum iscoadele ei îl urmăresc încă de la Kosicĕ, fără ca sfatul princiar să știe că vine, a ajuns la Sîntimbru. Peste două ceasuri va fi în cetate. . . Cere cartea de slobozenie a Sularului. Întinde stînga în care Iacob Iacobinus, diacul de lătinie, se grăbește să-i pună o pană de gîscă.

— Întoarce-te, cneazule Crăcănete, să-ți întăresc Cartea. . Și să nu uiți.

Cneazul Crăcănete se îndoaie, oferindu-i spinarea lată. Un diac își așază tăblița de lemn peste dolama mirosind încă a fum de tabără. Prințul Marcu apără Cartea de fulgi, ridicîndu-și poala pelerinei. El scrie cu trăsături iuți, smucite:

Blestemat și proclet să fie cine va sparge pomana. Semnează, de parc-ar da cu sabia. Cneazul îi cade la picioare. În liniștea care se face țîșnește tulburător chemarea unui singur corn. Cornul lui Niță a lu' Burtuc, din Sularul, călăraș domnesc rămas ciung de stînga într-una din bătăliile lui pentru libertate. Se simte ușor, împăcat, se simte tînăr și fără voia lui i se umezesc genele. Cornul sună: *ieșiți de față, la cătare și întoarnați-vă către domnul nostru.* Călărașii se mișcă în pas greu. Se mișcă și muierile cu ei. În fața tribunelor se încheagă zeci de șiruri gata de cătare. Coboară lîngă balustrada învelită în cetină. Se descoperă. Ei dau într-un genunche.

— Duceți-vă și nu mă uitați, le spune și nu știe de ce, i se aburește glasul și-l podidesc lacrimile.

Ninge. Ninge spornic, și-i rupe din inimă pe cei îngenuncheați și cînd muierea aceea tînără îi închină feciorul legat în scutece, el își scoate inelul cu rubin din degetul mic, i-l aruncă și spune:

— Mihai să-l botezi, șoimano! Mă auzi?

Îi răspunde tunetul de *Să trăiești, doamne...* Abia își poate smulge tălpile de pe podium. Îl aude pe Gaspar Kornis spunîndu-i lui Napragy — *pax romana* În fața tribunelor vine la galop o lance de cazaci. Cazacul bărbos care-o comandă, strigă cu glas puternic, de bas, în ucrainește:

— Sol de la împăratul romanilor, la un ceas depărtare.

Ninge. Și bat grav, solemn, clopotele Alba Iuliei.

4

—...Cum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis nobilium agilium Georgii et Matthei Jánosi de Demjenhaza...

Glasul dur al lui Peter Domokos răzbate greu prin ninsoarea deasă, pufoasă, căzînd harnic pe căciulile pedestrimilor săcuiești aliniate în curtea interioară a palatului, pentru răsplătirea slujbelor credincioase ale fraților George și Matei Jánosi de Demjenhaza. Îl are în dreapta pe domnul consilier aulic Gaspar Mellickh, iar în stînga pe colonelul Pezzen, fratele doktorului Pezzen venit la Tîrgoviște cu episcopul Szuhay. Stau călări sub ninsoare avîndu-i în urmă pe Gaspar Kornis și Moise Székely. Chiaky a plecat azi-noapte spre moșiile sale, spunîndu-i că fiica lui a căzut de pe cal la o vînătoare și s-a vătămat la picioare. Știe de ce-a plecat Chiaky. La cancelaria de taină a Velicăi a venit o iscoadă, domnul Pál Nehai, vasal al căpitanului Moise Székely, cu știrea că un om al lui Sigismund Báthory a ajuns la castelul Chiaky. Tot azi-noapte au plecat iscoade cu porunci către căpitanul Petre Ficior și armașul Sava. Este limpede că stăpînirea de fapt și de drept a Ardealului trebuiește lămurită și că ea nu poate fi lămurită fără cuvîntul hotărîtor al suzeranului, împăratul Rudolf. Îl ascultă neatent pe Peter Domokos citind actul de ridicare a celor doi frați din rîndul pușcașilor pedestri la rangul de primipili, rang săcuiesc, de cinste.

...— Decernentes expresse, ut a modo deinceps, iidem Georgius et Mattheus Janosi, haeredesque et posteritates ipsorum universi pro

veris et indubitatis primipilis haleantur et reputentur, omnibusque et singulis iis honoribus...

Aseară, la audiența privată pe care i-a cerut-o, domnul consilier aulic, bărbat vesel și deschis, cu ochii albaștri luminoși, bărbiță și mustăcioară blondă, de muschetar, semănînd mai mult a spadasin decît a consilier aulic și doctor în jură, i-a mărturisit că-l va dezamăgi pe « ilustrul războinic, de care sacrul imperiu roman are mai multă nevoie decît de toți generalii lui la un loc ». Nu aduce nici un cuvînt hotărîtor al împăratului. Deocamdată aduce scrisori binevoitoare, colanul și veșmîntul de ceremonie. Știe că bunul său prieten *il signior Carlo Magno gentilhuomo di Corte di Sua Maesta* a fost însărcinat să strîngă 25 000 de ducați în obiecte de aur și 100 000 florini, pe care să-i încarce în căruțe pentru a pleca la Alba-Iulia. Și că...

— A ajuns la Cluj, domnule consilier aulic.

— Sînteți perfect informat, domnule voievod.

— Este unul din cusururile mele.

Velica stătea în capul mesei încărcate cu sfeșnice, fructiere pline cu portocale, smochine, curmale, rodii și struguri. Domnul consilier aulic îi făcuse o mie de complimente grațioase, pe care prințul Marcu, ori Stoichiță le tălmăceau sîrguincios. Velica îl întrebase zîmbind îngerește, cărui domn slujește colonelul Pezzen...

— În nici un caz generalului Basta, care mi l-a atașat ca șef al escortei și spion șef, minunată doamnă.

A fost limbut, vesel, acest domn consilier aulic, acum împietrit în șa, purtînd la pălărie egretă albă și în toată înfățișarea măreția de reprezentant al sacrului imperiu și sacrei majestăți romane, pe care-o vede vicleană și mereu în așteptarea unor întîmplări care să dezlege nodul ardelean, fără ca ea, sacra majestate, să-și spună cuvîntul hotărîtor. Spre miezul nopții, domnul consilier aulic, care băuse puțin și cu grijă, a mărturisit că s-ar simți onorat dacă voievodul i-ar îngădui să-i slujească. El este un om lucid și. . .sărac (aici a rîs din toată inima, povestind cum a decăzut Casa Mellickh din pricina luptelor religioase), știe că domnul voievod este cel mai teribil general al veacului și el a iubit cu patimă armele și pe marii căpitani, voind să intre la dragoni, dar n-a avut bani să-și cumpere calul și harnașamentul, prea scumpe pentru punga lui de orfan.

— Nu pe voievod să-l slujești domnule consilier, a spus Velica... Are prea mulți și prea înfocați slujitori. Ce-ai zice dacă ți-aș propune să mă slujești pe mine?

Gaspar Mellickh și-a pipăit gîtul atît de semnificativ, încît au rîs cu toții.

— Nu ți-l teme, domnule consilier aulic, atîta vreme cît slujbele închinate acestei doamne vor fi demne și cinstite, i-a spus.

Consilierul a îngenuncheat grațios la picioarele Velicăi, care i-a dăruit batista scoasă din corsaj, gest pe care el l-a primit mîrîind în barbă.

După acest preambul galant, domnul consilier a făcut un raport amănunțit asupra ecourilor cuceririi Ardealului la curtea imperială. Mîncînd cu poftă de om sănătos fructele « rarissime », glumind cu haz pe seama camerei aulice « cea mai bolnavă de morvă cameră cunoscută pe mapamond » a spus că singurul om care luptă din răsputeri pentru stabilirea definitivă a statului Ardealului sub stăpînirea ereditară a familiei voievodului Michael, este arhiducele Matthias. Arhiducele a propus împăratului și camerei aulice, reînființarea regatului dacic, ca fiind singurul mijloc de a închide drumul expansiunii otomane « și poate nu numai a acesteia », spre apus.

Ninge des, pufos, lumina s-a încenușit și Peter Domokos strigă cu putere:

— Datum Albae Juliae mensis Decembris. Anno Domini 1599 Michael Vaivoda.

Cei doi frați Janosi îi cad în genunchi. Descalecă. Își trage sabia. Le dă acolada. Cînd îi ridică de subțiori, pedestrimile strigă vivat. Aproape că l-a uitat pe cneazul Crăcănete. Dincolo de zidurile cenușii ale palatului simte plutind norii aceștia cenușii, care-l apasă, care-l sufocă, care-i dau o senzație stranie de singurătate și părăsire. Peter Domokos comandă arma pentru onor. Colonelul Pezzen spune tare că s-ar simți onorat să comande un regiment atît de falnic și disciplinat. Lung, crăcănat, cu mustăți niebelungice, colonelul mormăie într-una, își freacă mîinile care i-au degerat în nu se știe ce campanie și acum își zornăie pintenii în urma lui, pe coridorul luminat de torțe, care conduce în sala de ospețe. Aude ramătul acela înăbușit al zecilor de glasuri, un murmur cînd puternic, cînd aproape pierdut și-și spune că va juca și această comedioară a înmînării colanului, pe care, aseară, a vrut să n-o joace. Azi-noapte Velica a fost aspră și rea. I-a spus că domnia nu înseamnă a tăia cu sabia. În clipa aceea a urît-o. De moarte. Cum de moarte l-a jignit ea, făcîndu-l inimă de piatră și sclav al clipei.

— Te-a tulburat bărbița bălaie a consilierului, Velico?

Parcă ar fi pălmuit-o. Începuse să se dezbrace. Cu o mișcare scurtă și-a lăsat rochia să-i cadă la loc, peste coapse. I-a făcut o plecăciune adîncă.

— Am înțeles, măria-ta! Mă duc!... Nu uita însă că, înainte de a-ți ajunge în mînă, scrisoarea doamnei Stanca a trecut pe la mine!

S-a răsucit cu o mîndrie zeiască. Înainte de-a o ajunge a ieșit în fugă. Venise un olăcar de la Făgăraș. Olăcarul Stanchii.

> « Ești slobod, Mihai. Din acest ceas al durerii mele de mamă și soție, ești slobod. Ți-ai ridicat-o doamnă pe Velica. Are să te piardă. Cum l-a pierdut pe Aron vodă. Cum l-a pierdut, batjocorindu-l, pe talianul acela trist. Lăcomia ei pentru putere, te va pierde. Să dea Dumnezeu să nu te căiești niciodată. Și niciodată părerile de rău să nu-ți sfîșie inima.
>
> *Prea supusă,*
> Doamna Stanca »

N-a chemat-o înapoi pe Velica. S-a lăsat pradă durerii. Scrisoarea Stanchii l-a otrăvit. O mie de gînduri veninoase au încolăcit-o pe Velica. De o mie de ori s-a-ntrebat asupra cinstei ei. Asupra lăcomiei ei de putere. Asupra gîndurilor ei tainice, pe care niciodată nu le-a aflat, ea cunoscîndu-i în schimb toate gîndurile și treburile lui de taină. Nici bărbatul, nici oșteanul, nici domnul nu are taine pentru această femeie. I s-a dăruit ei ca Domnului, Dumnezeului însuși. A fost o noapte de iad. O noapte albă, cum are din ce în ce mai des nopți albe, o noapte plină de gînduri duioase și întrupări palide, ca de fum. Și-a adus aminte cu cîtă lăcomie l-a ascultat Velica pe consilierul aulic povestind despre balurile curții în palatul Belvedere. Sau de lăcomia cu care ea s-a înfățișat nemeșimii, în dreapta lui, nesfiindu-se de cleveteala curții și a tîrgului, de surîsurile nerușinate ale nemeșilor și de întrebările în doi peri ale doamnelor nobile. Fiorul acesta perfid, viermele acesta crud al neîncrederii și-a făcut sălaș și aici. Nici o fărîmă din cugetul lui n-a rămas încrezătoare și plină de lumină. Nicăieri în el nu mai învinge încrederea în oameni. Pînă și aici a ajuns viermele. La dragostea lui. La această dragoste nebună și înfiorată, luminată și plină de dulce părăsire de sine. Poate greșește. Poate poverile domniei i-au stricat cugetul. Cînd intră în sala mare a palatului, de gardă sînt pușcașii săcui, își spune că folosindu-se mereu de aceiași sfetnici și boieri divaniți nu s-a bucurat de harurile ascunse ale celorlalți, de talentele și devotamentul lor, pentru că, iată, Stoichiță de Strîmba a organizat o ceremonie neobișnuită și în același timp plină de tîlc, dovedind că-i înțelege gîndurile cele mai tainice. Trompeții — heralzi sună din balcoane intrarea domnului. Trompetele subțiri, fanioanele lor multicolore avînd țesute

cu aur herbul Țării Românești și al Ardealului, stîrnesc ecourile vastelor bolți de piatră. În balconul mare sînt aranjate două tarafuri, care încadrează orchestra palatului. Taraful domnesc și taraful săcuiesc. Ghirlande din cetină pornesc de la candelabrul central, prinse de balconașe și capiteluri. Heralzii mînuie trompetele la șold. Urcă pe podiumul unde este așezată masa princiară. Velica, într-o rochie bogată din catifea venețiană vișinie, cu corsajul despicat, pusă pe vertugadin, cu două mouchs din tafta neagră lipite pe obraji, cochetărie care-i face mai albă și străvezie carnea ei dumnezeiască, i se închină adînc, odată cu nobilele doamne Ana Bornemisza, Kornis, Szekely și, noua frumusețe a curții, văduva viteazului Ianos Gereb de Betlenfalva, Varvara Suki, venită la curte cu plîngere împotriva comitelui Daniel Zalasdi care n-a împlinit întocmai porunca domnească de a o repune în toate averile din Ciuc, Odorhei și comitatul Cojocnei. Varvara Suki poartă o rochie neagră, din taft strălucitor, are părul bălai prins într-o diademă încrustată cu smaragde și-l privește fără sfială cu ochii verzi și puțin oblici, aducîndu-i-o aminte pe Habiiba. După rang nu trebuia să stea la masa princiară. « Eu o voi » spun ochii Velicăi. La celelalte mese, din fața podiumului pînă sub balconul cu orchestra și tarafurile, stau nemeșii și căpitanii tuturor oștilor garnizonate în Alba-Iulia. De la o masă foarte apropiată de podium îi fac reverențe pictorii și poeții curții, cărora Velica le-a acordat protecția ei preaputernică. Sînt acolo Mina și Nicolae Grecul, Stravinos de Kiparissia și cavalerul Vasile Boer de Recea, el însuși stihuitor. Iarăși heralzii anunțîndu-l pe trimisul imperial. Parcă toate acestea, fastul sălii ogivale, strigările heralzilor, citirea scrisorii imperiale plină de laude adresate mereu nu voievodului și domnului Mihail, ci acelui impersonal *Illustris Domine Amice honorande*, toate acestea trec peste el, ca peste un străin. În vreme ce domnul consilier aulic Gaspar Mellickh, mirosind puternic a mosc, îi trece colanul peste gît și-i agață pe umeri pelerina de ceremonie, în strigătele puternice ale căpitanilor și gărzilor (îi vede pe mulți dintre nemeși abia mișcîndu-și buzele cu care ar fi trebuit să strige vivat) se gîndește lucid la partida care s-ar putea înjgheba la Viena și Praga. Își spune că fără o partidă puternică la curtea imperială, pe care s-o opună partidei lui Basta și celei a nobililor fugiți în Ungaria de Sus, nu va putea înfrînge șovăielile și politica duplicitară a împăratului.

Se așază în jilț. Stoichiță de Strîmba prezintă ambasada care-l va însoți pe domnul consilier aulic la Praga. Petre Armeanul. Contele Darahi Ianoș. Se aud murmure reprobatoare cînd este prezentat contele. Murmurele se frîng atunci cînd un herald atletic, în costumul

tradițional, anunță intrarea trofeelor pe care măria-sa domnul le trimite suzeranului său, sacra majestate romană. Se deschid din amîndouă canaturile ușile masive din stejar. În duruitul tobelor intră perechi de oșteni săcui, dragoni, cazaci și lăncieri unguri din steagul lui Máko. Poartă fanioanele și flamurile cardinalului Andrei Báthory cucerite la Șelimbăr. Căpitanii, în picioare, ovaționează. Ei le-au smuls. Se strigă unii pe alții. Îl strigă pe el, numindu-l Achile al lor. Oștenii se alinie în fața podiumului. Pleacă trofeele, așternîndu-le mătasea pe pardoseala de marmură. Alt sunet de trîmbiță. Scurt. Se aude un tropot înfundat. În sala uriașă se face dintr-odată o liniște de moarte. Doi haiduci sîrbi, din garda lui Baba Novac, aduc de frîu armăsarul cardinalului. Așa cum a fost văzut de toată oștirea pe Gregoriberg. Negru. Cu șaua de luptă. Cu sabia agățată la oblînc. Armăsarul are copitele învelite în saboți de piele. Cineva izbucnește în plîns. Doamnele aclamă. Armăsarul ciulește, cabrează. Cei doi haiduci i se agață de grumaz. Gaspar Kornis coboară repede de pe podium. Strigă:

— *Vighiaz*!

Armăsarul se domolește. Nechează ușor. Își vîră botul în subsuoara lui Kornis care-l mîngîie în neștire pe gîtul încordat. Alte sunete de trîmbiță. Armăsarul și trofeele sînt scoase din sală. Înainte de a se închide ușile se aude zarvă. Se aud pași grei. Clinchete de arme și pinteni. Gărzile fac front. Intră Baba Novac, plin de zăpadă nescuturată pe umerii dolamei. Baba Novac lăsat să țină sub ochi părțile Clujului. Îi face o închinăciune grăbită și se repede spre una din mese, în vreme ce la toate ușile ies parcă din ziduri gărzi de haiduci, cu săbiile în mînă. Forfotă. De la mese țîșnesc cîțiva bărbați. Răstoarnă scaunele. Se-ndreaptă spre podium, smucindu-și pistoalele de sub dolame. Pe ceilalți tabără gărzile de săcui, haiducii și ofițerii. Este o zarvă înăbușită, colcăitoare, cu icnete și strigăte pe jumătate. Se pleacă spre domnul consilier aulic care-și pipăie garda spadei de ceremonie. Îi spune rînjind galben:

— Iată de ce este nevoie de un domn și de o recunoaștere adevărată, dragă baroane.

Aude glasul înalt al Velicăi:

— Vă iau martor domnule consilier aulic, că l-am sfătuit pe stăpînul nostru să citească acea minunată carte a regelui René care se numește...

— *Traité de la forme et devis comment on fait les tournois*, madame, spune cu multă grație domnul consilier aulic.

La semnul lui Baba Novac se deschid ușile pe care abia au ieșit purtătorii de trofee. În lanțuri grele, vegheat de haiduci, vînăt de frig și

cu privirea halucinată, căpitanul Petre Huszar de Brenhida, comandantul militar al Clujului. Gărzile înghesuie între săbii cinci nemeşi, mototoliţi, cu dolamele sfîrtecate, unii cu răni sîngerînde. Alţi doi sît aduşi pe braţe şi întinşi în faţa podiumului. Doamnele scot ţipete care i se par aţîţate şi mai mult curioase, decît temătoare. Galben, episcopul Demeter Napragy se ridică de la masă. Coboară în faţa lui Peter Huszar. Îşi desprinde capa violet. Cu o mişcare bruscă o aruncă asupra căpitanului. Spune cu glas puternic:

— Acest om nu va fi judecat decît de dietă.

O clipă de linişte. Cumplită după zarva luptei. Îşi aduce aminte de Viflaimul lui '95 cînd stiletul craiului Melchior a lunecat pe cămaşa de zale, înfigîndu-se zbîrnîind în jilţul voievodal. Închide ochii. Spune încet, făcîndu-i semn lui Stoichiţă să tălmăcească:

— Episcope, acest om este al judecăţii de oaste. Acum... ! Şi aici !...

Un tunet de glasuri. Ofiţerii bat în mese cu pocalele de alamă. Cuiva îi este foarte frică de el, dacă încearcă să-l ucidă înainte de a-l vedea pe un nou cîmp de luptă. Ori poate înainte de a-l vedea confirmat de Sacrul imperiu, pe acest tron al Ardealului. De ce numai de Sacrul imperiu? . . Se apleacă spre Gaspar Mellickh.

— De ce numai de Sacrul imperiu, domnule consilier aulic?

Prinţul Marcu tălmăceşte. Consilierul aulic îşi scarpină bărbuţa de ţap. Îl priveşte cu ochii aceia albaştri, surîzători.

— Genial, principe Michael. . . Era tocmai întrebarea pe care mi-o puneam, văzîndu-i pe aceşti nobili domni jumuliţi atît de regretabil de gărzile voastre. . . Sper că n-o să aşteptaţi clemenţa sau opinia înaltei judecăţi imperiale.

— Domnul consilier aulic este bine să ştie că *jus belli* domneşte aici sub sabia aceluia care a dobîndit provincia cu forţa armelor sale. . . Stoichiţă. Judecată. Judecător biv vel banul Mihalcea Karatzas de Kios . . Pan polcovnic Walenty Walawski. Căpitanul Moise Székely. Căpitanul Peter Domokos. Să nu se spună că nu-i facem judecată dreaptă. Heralzii strigă numele judecătorilor. Ofiţerii ies de la mese. Dincolo de ferestrele ogivale ninge spornic, cu fulgi mari şi deşi.

5

— An nou, 1600, măria-ta. . În veci, iubitule, dragostea mea. Sărută-mă cu lacome buzele tale. Acum în clipa asta, totul este deşertăciune în afara dragostei noastre. Iubeşte-mă! La mulţi ani, doamne şi stăpîne!.

Clopotele. Mereu clopotele. Toate geamurile palatului zăngănind în legăturile lor de plumb. Salvele de artilerie. Toate geamurile umplîndu-se de luminile multicolore ale focurilor de artificii. Vag, strigătele oștilor. Strigătele mulțimilor adunate pe ulițe. Ieșite să slăvească al șaptesprezecelea veac coborît asupra cugetului său din neagra veșnicie a timpului.

Clopotele Alba-Iuliei.

Clopotele. Salvele de artilerie. Strigătele puternice ale ofițerilor.

Velica închinîndu-i-se adînc. Candelabrierii aprind toate candelabrele, ridicîndu-le pe scripeți. Făclierii ridică făcliile deasupra capului. Luminile cad pe diademele doamnelor. Pe firul de aur țesut în mătăsurile și brocaturile venețiene purtate de curteni.

An nou, 1600.

Sfîrșit de veac. Început de veac. Este de-o luciditate dureroasă, bîntuită de toate întrebările tăioase ale domniei înfipte de el în inima Cetății de piatră. Ce-a adus sfîrșitului de veac? . . . Ce aduce începutului de veac? Cine ca el a-ncălecat două veacuri în domniile Țărilor Românești? Și cine ca el, smulgîndu-se din dulcea lenevire a obișnuinței s-a zvîrlit nebunește în timp, încercînd să ajungă la rădăcina uitată a copacului dacic? Cine? Și cine, în afară de ea, de dumnezeiasca lui ibovnică, îi ajunge gîndurile din urmă, aici, în mulțimea forfotitoare a curtenilor, parcă mai mulți după descăpățînarea lui Huszar, altă moarte care-l apasă cumplit, pentru că n-a voit-o și pentru că n-a avut dreptul s-o ocolească?! Cupele și pocalele scînteietoare ridicate spre el. *Éljen* și *Vivat* și *Crescat* și *Floreat* și *Trăiască* strigate de cei dragi și apropiați, curtenii lui din Țara Românească și Ardeal, boierii Taflan și boierii de Recea, ori cnezii din Hațeg veniți cu episcopul Ioan de Prislop care-l binecuvîntă și-l privește fioros pe sub sprîncenele albe, de haiduc, fețe mereu altele, credincioase și împietrite ca a lui Baba Novac, ori a lui Stîncel, noul pîrcălab al Clujului, ori a cavalerului Gligor Taflan de Mîndra, care i-a adus o cămașă cusută de mîinile Stanchii și ale Florichii, fețele ofițerilor lui, leși, cazaci, săcui, sîrbi și albanezi, greci și bulgari, oameni care și-au găsit un rost și un stăpîn, o bucată de pîine și alta de glorie, mereu ispitită de o felie de moarte, totul într-un ramăt plin de mireasma tare a vinurilor de Tîrnave, domesticită cu parfumurile doamnelor și dulcea mirozna a jupîneselor și jupînițelor de cnezi și boieri hațegani, făgărășeni, crișani și maramureșeni, venite cu soții lor la curte, să-și cunoască domnul. Viorile tînguindu-se duios. Corul de femei din Drăguș cîntînd alinător un cîntec de fată răpită de turci. Apoi corul săcuiesc

cîntînd cîntece de cioban și de luptă. Apoi toate învălmășindu-se și rămînînd dincolo de conștiința lui, în afara ei, chiar și duioasa privire a Varvarei Szuki, dulce și sălbatică în neclintirea cu care-o gelozește pe Velica, slujind-o pe Velica și Velica știindu-i taina, pe care văduva i-a spus-o într-o noapte, cînd o dezbrăca, pregătind-o pentru patul voievodal. Chipul împietrit al lui Carlo Magno. Nevoia de a fi singur. Nevoia de a fi singur, cu cugetul lui. Clopotele. Salvele. Artificiile. Gaspar Kornis rugîndu-l, după o veche tradiție a principatului, să se arate garnizoanei și mulțimii, din balconul palatului. Își ucide starea fluidă în care se refugiase ca într-o sihăstrie. Lumea din jur îl asaltează cu strălucitoarea ei materialitate. Doisprezece făclieri conduc alaiul în balcon. Ninge. Simte fulgii pe gene. În barbă. Sînt acolo, în jurul lui, numai oștenii Țării Românești și Ardealului. Lumina făcliilor le smulge capetele din întuneric, scăldîndu-le în ape sîngerii, tremurătoare. Jos, mulțimile. Lefegiii avînd atîrnate de gît fetele din tavernele orașului. Tîrgoveții amestecați printre dragoni și cazaci. Trabanții cărora le-au venit femeile de prin satele ardelene chiuie, ridicînd spre el ploștile gătite cu canafuri. Totul sub ninsoarea incendiată de torțe și de exploziile scînteietoare și multicolore ale focurilor de artificii . . . Ici, colo, în mulțimile legănătoare, pete mari, albe. Pămîntenii. Roate de pămînteni în dolame albe. Iobagi și consuetudinari. Oamenii de arme ai cnezilor și boierilor. Mase compacte, tăcute, cu femeile ținute la mijloc, bărbați pletoși în cojoace, peste care cad licăritoare artificiile trase sîrguincios de la donjoane de artificierii săcui ai lui Peter Domokos. Și iarăși senzația de desprindere, de părăsire a materiei, de incertitudine, apoi el . . Eul puternic, fascinatoriu, bărbatul în rantie neagră din fața unei roate de pămînteni tăcută ca moartea. Mereu această întruchipare, poate a propriei lui conștiințe. Daurețiu. Ca o mustrare. Ca o aducere aminte. Ca o chemare spre scop. Se pleacă peste balustradă. Simte sub mănușa subțire din tricot țesută cu mărgăritare, jilăveala zăpezii. Se cufundă lacom în privirea celuilalt. Are senzația luminoasă — a mai avut-o de cîteva ori — că el este o fracțiune din veșnicia celuilalt. Poate a venit vremea să se ia în stăpînire pe el însuși si, ca pînă acum, să devină izvorul de la care-le purcede timpul. Își ridică brațele deasupra capului. Este semnul pentru vistierniceii care-și fac loc în față. Care la un semnal de trîmbiță apar la toate geamurile de la primul cat al palatelor senioriale, azvîrlind mulțimii darurile voievodului. Florini și inele de argint, panglici multicolore și pălării frînchești cu cioc, pălărioare de Pojon și bucăți de mătase, brățări de aramă șlefuită, totul în vesela nebunie a temeilor, în strigătele aținate ale oștenilor dornici de încăierare, sub

jerbele strălucitoare ale exploziilor de artificii și-n tunetul de vivat al miilor de glasuri amestecate cu liniștea reculeasă a petelor de alb și tăcere de-acolo, de jos, de unde se ridică spre el privirile pline de-ntrebări, grele cît veacurile. I se face frig. Coboară în sala ospățului. Se dănțuie. Velica, strălucitoare, îi face o reverență adîncă.

— Sfinția sa Ioan te-așteaptă în capelă, măria-ta. Veghez. Pînă atunci, îndură-te de frumoasele doamne. Și fericește-o c-o privire pe Varvara Szuki.

— Mi-o urci în pat, Velico.

— Ți se pare, doamne... Ori ai vrea-o?

Vede limpede toată sala uriașă, pînă atunci învăluită parcă în ceață. Îl vede pe Marcu dănțuind-o pe contesa Ana Bornemisza, care, cu buzele răsfrînte, cu ochii întredeschiși i se dăruie din priviri. Radu Buzescu n-are de ce fi gelos. O ibovnică nu poate fi ținută numai cu amintiri. Velica, stîndu-i supusă puțin mai în spate, îi șoptește numele celor care, dănțuind, îi fac reverențele. Clara Teökeöly, amazoana cunoscută pentru participările ei la întrecerile călări, care-a spus la o soarea a contelui că prințul Marcu, va fi în trei zile soțul ei. Amazoana înaltă, cambrată, într-o rochie de catifea verde cu corsajul din voal, lăsînd să i se ghicească sînii opulenți, dănțuie alături de Ana Bornemisza. La schimbarea cavalerilor trece în fața prințului Marcu, care-o primește zîmbind, ducîndu-și mîna la inimă. Vine Carlo Magno de undeva dintr-o absidiolă. Peter Domokos o aduce pe Varvara Szuki. Aude rîsul vioi al Velicăi și glasul ei plin:

— Cavalere Carlo Magno, îmi datorezi acest cadril.

— Cu voia măriei-sale, doamnă Velica, spune Carlo Magno.

— Cu voia voastră, dragii mei.

Cei doi intră în cadril lîngă Clara Teökeöly și prințul Marcu. Lumina candelabrelor. Foșnetul rochiilor. Zăngănitul pintenilor. Șoaptele și murmurele în toate limbile răsăritului european. Senzația de înstrăinare. De neparticipare. Apoi ochii verzi, fosforescenți, tăiați oblic, ai Varvarei Szuki.

— Dușmanii măriei-tale zic că te-ai făcut săcui, spune femeia într-o moldo-polonă care poate fi tot atît de bine oricare altă limbă de pe pămînt, atît stîlcesc cuvintele buzele ei pline.

— Vrei să la arăți că, într-adevăr, m-am dat vouă?

Peter Domokos rîde cînd Varvara Szuki își face reverența. Nu știe dacă totdeauna i-a plăcut dantul. Poate. Varvara Szuki iradiază un ce necunoscut, o amețitoare înfiorare a cărnii, o perfidă nebunie a simțurilor.

— Vreau să fiu pajul măriei-tale, spune cînd o trece pe sub mînă.

— Eşti pajul doamnei Velica.
— Vreau al măriei-tale.
— Nu-mi iau paji dintre văduvele războinicilor mei.
— Ba da... Mi-ai luat soţul care era bătrîn, dar viteaz şi bun.
— Am să-ţi găsesc altul, tînăr, viteaz şi bun.

Varvara Szuki îi arată dinţii albi de lupoaică tînără. Capelmaistrul nunţă schimbarea cavalerilor. Varvara Szuki trece la Carlo Magno. Velica vine la el.

— Vrea să-ţi intre paj?
— Am s-o mărit.
— Numai să poţi. Cînd doreşti să-l vezi pe Carlo Magno?
— După.

Iarăşi schimbarea cavalerilor. Contesa Clara Teökeöly îi face everenţa, privindu-l pe sub genele negre, rimelate. Între draperiile are maschează intrarea pe coridorul privat se arată Simion, care-i face în semn discret cu capul. Pentru el, petrecerea de An nou 1600 luat sfîrşit. La cea dintîi schimbare a cavalerilor iese din danţ. Trîmbiţele heralzilor anunţă retegerea voievodului. Primeşte reverenele curţii şi ale ofiţerilor. Spune:

— Tuturor, din inimă, la mulţi şi spornici ani!

Iese în tunetele de vivat al ofiţerimii. Mergînd repede spre capelă, urmat de Simion, îl aude pe *El Gracioso* anunţînd următorul cadril, lupă care va urma concursul de madrigaluri închinate preafrumoaselor loamne. Înscrierile le va face chiar *El Gracioso*...

— Mă judeci, sfinţia ta?
— Oare te crezi mai presus de judecată, fiule?
— Ba! Histrionii, artiştii şi stăpînitorii au stat întotdeauna la udecata semenilor... De ce n-aş sta şi eu, sfinte arhiereu?!
— Te-ai schimbat, fiule!
— Cum?
— Ai îmbătrînit.
— După ce-o vezi?
— După înţelepciunea ta politicească.
— O crede sfinţia ta?
— Văd şi gîndesc cu ochii timpului.

Stau amîndoi pe scăunelele de rugăciune ale capelei preacatolice, ece şi sumbră, unde nu-l găseşte pe Dumnezeul familiar, învăluit n fastul ortodox. Austeritatea capelei ca şi veşmîntul monahal, egru al episcopului îi adînceşte sentimentul de singurătate. Se simte elalocul lui în costumul somptuos de brocat veneţian sîngeriu, ncheiat cu nasturi din diamante şlefuite la Cairo. Îşi scoate mănuşile

perlate. Ioan de Prislop îi spune cu glas adînc şi surprinzător de bărbătesc pentru o faţă bisericească născută întru Iglisia sub litera Rho, că cel mai presus de frăţie prin faptele sale a-mplinit o parte din pămîntescul lui destin. Că, împotriva altor Închinători, el, Rho, distinge de pe acum gîndurile politiceşti ale domnului. A poruncit să se zidească trei biserici de cărămidă, în numele Treimii. Pe lîngă biserica episcopiei Alba-Iuliei şi pe lîngă biserica din Şcheii Braşovului, pe lîngă vechile biserici din Hunedoara consuetudinară a Iancului, este un pas înainte întru întărirea în cuget. A pus doi pîrcălabi români, dintre care unul în cetatea Clujului, lucru de necrezut. A împărţit moşii cu sate romîneşti, boierilor săi, scoţînd aceste moşii din fiefurile nobiliare. A deposedat familiile nobililor trădători, de suflete şi de sute de sate... Aproape că el singur n-a văzut atît de limpede urmările politicii de două luni, cum le vede Rho, care-i spune cu glas plăcut, bărbătesc, că aceste urmări se vor arăta nu astăzi, nu mîine, ci peste veacuri. Dar ca să ajungă la « Stratul lui Antheus » el, voievodul, mai are un singur pas de făcut. Dar acel pas, l-ar putea costa viaţa.

— Şi cum se numeşte acel pas, sfinţia ta?

— Răsturnarea prin arme a Stărilor şi Statelor, doamne.

Aşa cum au făcut-o regii unguri, dinainte de regele Bella, în favoarea nemeşimii şi în pofida noastră.

Cuvioasă cugetare pentru o faţă bisericească. Cu atît mai cuvioasă, cu cît Rho acesta, poate înţelenit în munţii Haţegului, ştie prea puţin din ceea ce se întîmplă la curţile Evropei, curţile fiind pînă la urmă cele care hotărăsc asupra destinelor popoarelor. Sau poate greşeşte el, ameţit încă de veştile aduse de Carlo Magno? Dintr-odată i se face frig. Acelaşi frig pe care l-a simţit pietrificîndu-l pe Ciucaş. Un frig cosmic care-l cuprinde de la ceafă, curgîndu-i prin tot trupul spre picioarele care se fac stană de piatră. Este mereu, la aceste întîlniri cu iniţiaţii, robul puterii lor oculte. Apucă să gîndească la ştiinţele spiritului, în poarta cărora s-a oprit nu o dată la Cozia, căutîndu-l pe Daureţiu. Aude foşnetul luminii, cînd o rază fîlfîitoare pătrunde printr-un vitraliu, aşezîndu-i-se pe frunte. Aude apoi foşnetul unei mari mulţimi şi simte dureros desprinderea de sine. Cineva dinafara lui îl cheamă spre zarişte a dintre brazii străvechi deasupra căreia străluceşte diafan cerul de amurg. Este foarte uşor, aproape pluteşte şi există deopotrivă în susurul cetinilor, în murmurul mulţimii care prosternată se roagă soarelui înv îlvorat, căzut dincolo de crestele munţilor peste care plutesc nori sidefii. Apoi totul se cerne din lumină într-o altă lumină mai rară. Există din nou în toate, în această lumină mereu mai rară, în susurul cetinilor, în scîncetul stîncilor frecate de vînt,

în însăşi mişcarea ondulată a vîntului alunecînd peste creste, ori prăbuşindu-se în văi, în rugăciunea bărbaţilor şi a femeilor, care cîntă cunoscutul Imn al Soarelui. Ştie cu limpezime că Rho îi prilejuieşte această retragere a spiritului în propria lui conştiinţă, după legi pe care poate le stăpînea prinţul indian Kuyula Kayan ot Sacca ot Lahore... Apoi devine conştient că această retragere a spiritului în propria lui conştiinţă este ea însăşi supusă unui scop, care poate fi al cunoaşterii prin revelaţie. Ori de ce cunoaştere poate fi vorba aici, în imperiul sunetelor şi al culorilor, al cuvintelor mineralizate, fără să reprezinte nimic în afara unor amintiri şi ele mineralizate, fără contur şi culoare, nespunînd nimic în afara unei anumite stări de spirit?! Se opreşte la această anumită stare de spirit. O ciudată vibraţie a sunetelor-culori; ori a culorilor-sunet, pe care nu şi-o poate tălmăci. O nebuloasă stare de veghe care încearcă să prindă formă ori să dea chip miilor de vibraţii care-l înconjoară, dar pe care, este conştient, nu le poate alege şi întruchipa, poate pentru că nu este un Iniţiat în ordine spirituală. Apoi clarvederea care i-l înfăţişează pe Rho ca pe tălmaciul lui în această lume de vibraţii pline de armonii celeste. Şi dintr-o dată acelaşi frig cosmic, el urcînd Ciucaşul călăuzit de o femeie care poate este Velica, urcuş greu, nesfîrşit. Marele Războinic, Elefantul, Cămila şi Leul într-o lumină de purpură, Războinicii, o lume diafană, conture abia fîlfîind, nici un semn de nicăieri şi glasul episcopului Ioan de Prislop:

— Măria-ta îţi eşti străin ţie însuţi.

Îşi regăseşte glasul. Regăseşte pereţii austeri ai capelei. Regăseşte Madona de ipsos vopsită cu mult albastru, alb şi roşu. Regăseşte scaunul de rugăciune şi moliciunea pernei de catifea pe care stă.

— Ba! Sînt prea legat de faptele mele, sfinţia ta, ca să mai pot fi smuls din timpul meu.

— A fost o vreme cînd te desprindeai, fiule.

— Vremea căutării de sine, părinte.

— Amin zic ţie... Te las celor văzute, cărora te-ai robit.

— Amin, părinte... Este lumea pe care mi-a hărăzit-o destinul.

— Eşti al Eclesiastului... « Gustă deci viaţa cu femeia pe care o iubeşti... Aceasta îţi este partea în viaţă, în mijlocul trudei cu care te osteneşti sub soare.»

— Îmi binecuvînţi dragostea păcătoasă?

— Cine ştie ce este păcătos pe acest pămînt şi cine judecă drept?! Îţi binecuvînt răgazul, aşteptînd truda ta şi sîngele tău la temelia Cetăţii de piatră

— O ştiu! Sînt gata!

— Este crucea ta. Isuse al neamului meu... Proorocule!

Simte nevoia să îngenunche la picioarele bătrînului care miroase a stîncă şi a licheni, a floare de vie şi a veşnicie... Ioan de Prislop, ori poate Zamolxis, ori poate Mircea Bătrînul, ori Ţepeş, ori Pătraşcu voievod, ori poate toţi laolaltă şi alţii din alte veacuri îşi aştern mîinile pe creştetul lui. Îl dezleagă pre el de el însuşi, de parcă i-ar sluji slujba morţilor. O slujbă păgînă din care înţelege pămîntească înfăţişare a Iglisiei. Preoţii ei slujind pămîntenilor, mai mult decît lui Dumnezeu. Un fel de altă conştiinţă pa care s-au jurat s-o slujească urcînd-o prin timp. Ioan de Prislop se roagă în limba aceea mai veche decît franca. De fapt nu se roagă. Povesteşte ceva despre Ţara Soarelui. Înşiră nume vechi pe care el însuşi le cunoaşte. Înşiră ani şi fapte, spunînd mereu: — Adu-ţi aminte! Apoi îşi mîngîie barba şi spune cu cel mai firesc glas:

— Măria-ta ar trebui să ridici episcopia la rang de mitropolie a Alba-Iuliei, să nu mai întîrzîi cu scoaterea din lege a calvinismului şi să uşurezi soarta preoţimii mele, pe care-o storc nemeşii şi şpanii şi celelalte biserici, dacă preoţii mei se află pe domeniile lor.

El se ridică firesc şi-i sărută mîna.

— De ce m-ai chemat aici, sfinţia-ta?

— Am încercat să te întorc în vreme, după porunca Marelui preot.

— De ce?

— Să nu-ţi uiţi chemarea...

— Spune-i că aceea este chemarea mea, izvodire a cugetului meu şi că el însuşi, ştiind-o, m-a scos dintre Închinători. Mai spune-i că a bătut ceasul ca înainte umblătorii să treacă munţii Moldovei. Să treacă apoi Nistrul şi să ducă cuvîntul în părţile Haliciului şi-ntre ruteni.

Se întîmplă acolo în capela austeră a Casei Báthorea ceea ce trebuia să se întîmple. Bătrînul monah şi Închinător îi ia mîna în mîinile lui încă puternice şi i-o sărută, şoptindu-i:

— Poruncă doamne!

În clipa aceea se eliberează, a cîta oară, de trecutul său. Urcînd şi coborînd pe gangurile tainice în palatul cancelarial, are cu limpezime, gustul puternic şi tînăr al acestei eliberări. Simion îl conduce în camera de lucru a cancelarului — luminată de un sfeşnic cu trei braţe. Velica, numai lumină. Rezemat de soba de porţelan, Carlo Magno. Pe birou trei vrafuri de scrisori. Două hărţi, a Transilvaniei şi a Sfîntului Imperiu, agăţate de volutele bibliotecii. Pene. Călimări. Hîrtie.

— Cel de-al doilea ceas al anului 1600, măria-ta, spune Velica.

Îi ia mîinile. I le sărută gingaş.

— Mărturiseşte-mi, Carlo Magno, dacă-ai mai întîlnit un secretar mai tiran decît această doamnă.

— Căreia i s-a întors soţul din pribegie, spune Velica... Şi care cere, supus, să-l vadă pe măria-sa, principele.

Abia atunci se simte tînăr şi, fără nici o pricină, vesel.

— Mi-e sete, Velico.

— După ce-mi fac slujba de secretar, măria-ta.

Voievodul se lasă în jilţ. Îşi desbumbă nasturii de diamant, lăsînd să i se vadă cămaşa de mătase albă şi pieptul păros. Îi face semn lui Carlo Magno să se aşeze alături. Carlo Magno, pe care l-a primit cu alai de o mie de archebuzieri. Pe care l-a plimbat cu tot fastul la arsenale, unde se turnau tunurile, arătîndu-i-l pe cel de asediu, pe ţeava căruia meşterii bătuseră stema Casei de Austria şi numele împăratului, tunul chemîndu-se *Rodolphus*, în semn de omagiu suzeranului care se arată din ce în ce mai ascuns şi diplomat. Îşi lasă stînga pe braţul viguros şi loial al cavalerului. Dumnezeule, cît a îmbătrînit şi Carlo Magno. Şi ce nesfîrşit de lungă este această dintîi noapte a veacului al şaptesprezecelea.

— Te-ascultăm, doamnă, şopteşte... Aude răsufletul vîntului sub arcadele înalte ale ferestrelor...

Într-un fel, destinul lui şi al Cetăţii de piatră înseamnă Velica. Ce har i-a hărăzit Dumnezeu; ori poate că Iglisia a crescut-o înzestrînd-o cu această limpede şi adîncă pricepere a faptelor politiceşti şi ce stranie vrajă îl farmecă văzînd-o astfel, ca pe reginele înţelepte ale Vechiului Testament, pe ea, cea hărăzită dragostei, ibovnica lui neistovită. În rochia strălucitoare, ţesută după izvodul doamnelor moldovene, cu mesalul care-i prinde părul negru, cu mîinile dalbe, surîzătoare, Velica a făcut trei grămezi de scrisori şi copii după scrisori. Sînt acolo documente din arhiva cardinalului Andrei Báthory. Sînt relatările lui Gaspar Mellickh. Sînt mărturisirile iscoadelor. Şi mai sles copiile de pe scrisorile cancelariilor diplomatice aduse de Carlo Magno. Pentru că, Carlo Magno nu i-a adus numai veniturile domeniului Künigsperg. Nu numai o parte din soldele trimise de împărat. Mai ales veşti i-a adus, scrisori şi copii după scrisori diplomatice şi asta nu se poate cîntări nici măcar în aur.

— Am împărţit veştile în trei, măria-ta, spune Velica. Unu. Veşti despre cucerirea Transilvaniei, lupta de la Şelimbăr, moartea cardinalului, îngroparea lui cu cinstea cuvenită, intrarea în Alba-Iulia.

— Adică ce ţine de *Avizo*-uri, de cancelarii şi iscoade, Velico.

— Da, doamne. Doi. Politica. Adică soarta Transilvaniei. Felul guvernămîntului. Cum sînt văzute ele de Sfîntul Imperiu, Poartă și Polonia.

O privește ca-n vis. Nevenindu-i să-și creadă urechilor. O roagă să repete. Velica repetă și totul la ea se-nvăluie într-o aură dumnezeiască: cuvintele, fruntea înaltă, regească, gîtul arcuit și puternic, umerii rotunzi de care este lacom pînă la nebunie. Velica a pătruns la esența esențelor, la miezul fierbinte al faptului politicesc.

— Și trei... Vești despre stările și statele transilvane. Măria-ta avea nevoie de puțină rînduială în toate hîrțoagele astea; spune și zîmbește fermecător.

Apoi, timpul se pierde pe sine închegîndu-se într-un alt timp, cuprinzător, devenit timpul Evropei. Se pornește de la punctul doi. Politica. Se începe cu scrisoarea arhiducelui Matthias, către el, voievodul, pentru că de această scrisoare se leagă partidele de la Viena și Praga, din lupta cărora, într-un fel sau altul, va hotărî împăratul și el, domnul, va ști ce are de făcut în aceste ciudate raporturi de suzeranitate, cînd Rudolf îi plătește mercenarii dar nu-i recunoaște titlul de guvernator și prinț ereditar al Transilvaniei, voind să garnizoneze cetățile și orașele cu trupe germane de sub comanda lui Basta. Arhiducele îl vrea aici, principe și căpitan, după cum spune Carlo Magno — acceptă și ideea cuceririi Moldovei și reînființării statului dac.

Matthias Dei gratia Arhidux Austriae, Dux Burgundiae et Comes Tyrolis...
Illustris Domine Amice honorande. Salutem et promptissimum gratificandi animum cum omnis boni incremento..
... Sincera animi affectione et singulari fortitudine Deo Optimo Maximo auxiliante Illustris Vostra Dominatio provinciam illam Transylvaniae in fide data aliquamdiu vacillantem armatu manu omnium cum admiratione subegerit.

Glasul profund al Velicăi devine tăios. Lumina luminărilor joacă pe hărți. Pe globul pămîntesc punînd o pată tremurătoare la Circulum equinoctialis. Alta pe sînii Velicăi. Și mereu timpul lărgindu-și cuprinderea, dincolo de cuvintele înflăcărate ale arhiducelui:

... benevolentiae studia pro tantis meritis et laboribus salubribus...

De aici, Velica trece la Malaspina. Germanico Malaspina care n drum spre Praga, i-a găsit la Șimlău, la Castel, pe generalul Georgio

Basta, venit să-şi trateze podagra cu ape termale aduse din Transilvania, pe baronul David Ungnad, comisar imperial şi pe noul general Sigismund Forgach. Aici, la Şimlău, a scris Malaspina o relaţiune şi «votul» său asupra stărilor din Transilvania.

Velica îl priveşte în ochi.

— Dar mai ales asupra măriei-tale, doamne.

Îi întinde cele douăsprezece coli, pe care un scris pedant de copist le-a acoperit cu litere mici şi îndesate. O partidă pentru el. Arhiducele Matei, episcopul Szuhay, venerabilul şi înţeleptul Szuhay... Nu şi-a dat seama că şi-a spus gîndurile cu glas tare.

— Micloş Istvantffy, Sebastian Theökeöly...

— Tatăl amazoanei, Carlo Magno?

— El, măria-ta, spune Velica. Un nemeş clarvăzător, cinstit şi drept. Adaug pe colonelul Pezzen, pe cavalerul meu Gaspar Mellickh (zîmbeşte şi lui îi este ruşine de acest zîmbet) dar mai ales pe vajnicul căpitan de Sătmar, Mihail Szekely, doamne.

— Ce au a face aceştia toţi, şi ceilalţi, ai lui Malaspina şi Basta, cu Transilvania, şopteşte şi îşi lasă fruntea în palmă, semn că vrea o clipă de răgaz... «Iată adevăratul ceas de-nceput al acestui secol al şaptesprezecelea» îşi spune. Cineva, poate chiar Malaspina, i-a spus că nu are diplomaţi şi că diplomaţia lui nu depăşeşte vîrful sabiei. Poate că Mihalcea Karatzas nu este un diplomat. Cu atît mai puţin Petre Armeanul. Radu Buzescu nu-şi poate irosi viaţa pe drumuri. Velica?... Nu are diplomaţi, dar ştie în schimb tot ce urzesc cancelariile diplomatice... Îşi aruncă privirea pe «votul» lui Malaspina. Îşi vede numele presărat mai la fiecare pagină. Citeşte:

... detrimentaque publicae afferre possit utilitati via, modus et ratio, qua Michael Vaivoda Transilvaniam retinere cupit...
Palatinus enim schismaticus est, levis et inconstans est...

Urmează douăzeci de rînduri nemiloase, în care-l face sperjur şi neloial, lucrînd cu turcii, împotriva împăratului.

...Statuit praeterea, decrevitqua militem omnem Transilvanum in Valachiam transmittere, Valachum vero în Transilvaniam advocare... Denique Siculos, Transilvaniae florem...

N-au scăpat ochilor nunţiului oştile transilvănene sub Pangratie Sennyey pe care le-a dat lui Pătraşcu să le ţină pe Dunăre, spre a slăbi puterea nemeşimii... Porcul de Malaspina spune că în

dietă n-a fost sub nici un fel pomenit numele împăratului, că Palatinul (adică el) a ocupat toate cetăţile şi oraşele saxone, că i-a ridicat pe secui în dauna acestora, că vrea să instaureze privilegii pentru schismatici. De fapt ţine în mîini un act de acuzare cumplit, născut din orgoliul rănit al nunţiului, din gîndul încăpăţînat că prin armele austriece, Transilvania trebuie să fie catolică. Fiecare rînd aproape începe cu *Palatinus in Transilvania.*

. . .Significaveram ego Palatino, indicare me. . .
Praeveniri cuperet Palatinus. . .
Tum ille, cum inguit, Palatinus rem, sanguinem, vitam ad accupandam Transilvaniam. . .

Urmează cele douăsprezece puncte ale «votului», care încep, cele mai multe cu:

— *Ut Palatinus. . .*

Îşi muşcă buzele.

Îşi simte sîngele svîcnindu-i în tîmple. Citeşte lacom punctul IV.

IV. *Ne provinciae leges, institutu, mores, consuetudinesve mutet, eamque non Valachico more, sed quo caeteri haectenus eam rexerunt Principes regat, atque moderetur.*

sau VI: *Ne praesidiarium in Transilvania, e Valachia militem, neque Transilvanorum hominum in Valachia. . .*

Şi dintr-o dată, punctul XII.

Ut Palatinus filium ad Imperatoris aulam edocendum, educandum que mittat. . . .

Strînge «votul» în pumn. Îl aruncă pe jos. Ţîşneşte din scaun. Strigă că nici turcii n-au îndrăznit vreodată să despoaie un domn de puterea lui politicească, aşa cum încearcă acest porc de popă scopit, printr-o mie de tertipuri iezuite. Că, de fapt, luptă din răsputeri împotriva stăpînirii lui aici; dar mai ales se teme că domnia lui va răsturna statele în favoarea valachilor şi a schismei. Adică tocmai ce vrea el să facă în virtutea adevărului şi istoriei. Mai strigă cîteva cuvinte soldăţeşti, apoi se lasă în scaun, scăldat în sudoare.

— Iartă-mă, Velico, spune.

— Nu este totul, măria-ta. Cavalerul Carlo Magno a mai adus două memorii politiceşti despre starea lucrurilor din Transilvania

şi felul de a se guverna principatul. Trebuiesc tălmăcite cuvînt cu cuvînt. Trebuiesc gîndite, doamne. Şi abia atunci...

— Să strig, dacă-mi va mai rămîne glas s-o fac, doamnă.

Velica îi arată scrisoarea lui Martinus Pethe de Hetes, episcopus Iauriensis către erhiducele Mathia. Spune că este un fel de ştiricar mai mult decît un sfat politicesc. Iată-l şi pe acest episcop blestemat, răsărit din pulbere:

Ad primum... maioremque partem nobilitatis, partim per rusticos, partim vero per Michaelis Vaivodae exercitum, ut bona eorum confiscaee possit, trucidatum intelligam.

Sau:

Ad quintum et sextum. Intelligo Valachum tantum thesaurum tam ex Sigismundi, quam Cardinalis Bathorei, ac aliorum magnatum et nobilium...

— Le-am luat pentru oaste, scrîşneşte.

— Asta şi spune, măria-ta.

— Şi al treilea «vot», doamnă?

— Al generalului Georgio Basta, măria-ta.

— Aha! Pe ăsta să-l tălmăceşti cuvînt cu cuvînt. Georgio Basta.

— Faţă de care, politic, arhiducele a făcut o mare greşeală, măria-ta, spune Carlo Magno.

— Anume?

— I-a cerut împăratului să-l destituie, ca pe un incapabil. A scris acolo că singurul mare căpitan, nu de vorbe şi făgăduinţe, eşti măria-ta. Vestea a ajuns la Basta, mai repede decît mă aşteptam. Îţi este duşman de moarte.

— Ai scrisoarea arhiducelui?

— Este aici, spune Velica... Arhiducele a greşit. Şi mai este aici scrisoarea de la Camera Scepusiană către arhiducele Mathia.

— Ce vrea Camera?

— Îi spune faptele măriei-tale, de la cucerirea principatului. Citeşte: *De Polonorum et Transilvanorum rumoribus.*

Da! Ei ştiu totul. Ştiu că în Dietă el n-a pomenit nicăieri numele împăratului în acte şi folosesc asta cu perfidie, voind să-l arate nesupus uzanţelor şi asta nu este rău în parte.

În Transylvania conventus publicus omnium Ordinum per Michaelem celebratus est... Nulla in toto acta Sacrae Caesareae Regiaeque

Majestatis Domini nostri Clementissimi (nisi in titulo Michaelis) mentio, nihil ibi Suae Majestatis nomine propositum, nihil ad ratificationem Suae Majestatis altum, sed potestate omnia absoluta et conclusa . . .

A citit tare acest aliniat al Camerei Scepusiene. Tăcere. Vîntul aulește în cornișa palatului cancelarial. Își întoarce privirea spre Velica. Femeia are ochii măriți peste măsură. Pe fața albă îi curg lacrimi mari, lacrimi pure și duioase.

— Mîndria asta te va pierde, măria-ta, șoptește.

— Nimănui nu datorez această țară, decît visului și sabiei mele Velico. Să lucrăm!

Își scoate coantășul. Bate din palme. Îi poruncește lui Simion, intrat ca o umbră, să-i aducă aici pe prințul Marcu, pe Stochiță de Strîmba, pe biv vel banul Mihalcea Karatzas, pe Marcu Schonkabunk și pe . . . Își desface gulerul cămășii. Răsuflă adînc.

— Și pe contele Ianos Darahi, spune.

— Cînd, măria-ta?

— Peste un ceas. Beți sau treji. Din paturile ibovnicelor, ori din iatacele lor.

Simion se șterge ca o umbră. Voievodul se așază la masa de lucru. Sărută mîna Velicăi.

— Îngerul meu păzitor. Dulcele meu arhanghel, îi spune . . . Să văd acum totul, cu ochii mei . . . Prietene Carlo Magno. Citește-i ceva, doamnei mele. Și gîndește-te, iubit al meu cavaler, cam cum ți-ar sta mîine în sanie, pe drumul Vianei.

Carlo Magno oftează zîmbind. Vrea să răspundă. Vede degetul Velicăi dus la buze, fruntea voievodului plecată asupra vrafului de scrisori și lumina fîlfîită a luminărilor căzînd duios pe obrazul dintr-o dată obosit al acestei femei remarcabile.

Voievodul își spune că ceasul de după miezul nopții îl aruncă în șaua anului 1600. Reface direcțiile sugerate de Velica, răsfoind cele trei teancuri de scrisori. Pe măsură ce citește se încredințează că pentru Sfîntul imperiu roman, Transilvania este un principat cheie, pe care slăbiciunea arhiducelui Maximilian l-a pierdut și în clipa de față Rudolf n-are nici o rezolvare la îndemînă. Cînd Basta a vrut să intre în nord, în Maramureș, l-a repezit la Hust pe aga Lecca cu o scrisoare. Dacă Basta coboară încă o leghe, va avea războiul. Rudolf ar fi vrut ca el să cucerească Transilvania și apoi s-o predea comisarilor imperiali care s-o germanizeze. Iată scrisoarea papei Clement către Rudolf. Același gînd. Să nu piardă Transilvania și

prin ea un avantpost catolic în răsărit. Cel mai puternic după Polonia.

Carissimo in Christo filio nostro Rudolpho Hungariae et Bohemiae Regi illustri in Romanorum Imperatorem electo . . .
. . . ecce ad nos affertua gravi nostra molestia, Mihaelem Valachiae principem . . . remedium efficax ad hibeas, Valachum coërceas . . .

Papa îl roagă pe Rudolf să stăvilească faptele lui *il Valacho*. Este limpede. Aici se vrea un prinţ catolic, într-o Transilvanie integrată imperiului roman. Rudolf întîrzie să-l recunoască, pentru că, înfrigurat, caută acel principe catolic dispus să-şi rişte gîtul. Iar el îi va oferi Transilvania numai arhiducelui Maximilian, care a mai refuzat-o o dată, cînd a abdicat Sigismund. Şi care niciodată nu va avea curajul să-i treacă hotarele. Asta înseamnă ambasade dintr-o parte în alta. Adică ani. Ani în care se va înstăpîni. Ani în care va ajunge la lumea Anteică, aşa cum spunea Rho. Rîde singur. Turcii îl vor vrea stăpîn aici, jucînd rol de împăciuitor între ei şi imperiu. Ştiindu-l aici pe el, se gîndesc că mîine vor putea avea un domn supus lor. Rămîn polonii. Şi Moldova. Închide ochii. Ştie că nu are de ales. Destinul şi el au creat această ţesătură de împrejurări, care nu se poate limpezi fără Moldova.

Răsfoieşte scrisorile lui don Guillermo de San Clemente *embaxador*, către regele său Filip al Hispaniei scrise de la Viena, în care-i descrie bătălia de la Şelimbăr.

Miguel Baboda de Balachia . . . dio la batalla al Cardenel con muerte de muchos Transilvanos . . . Si esta victoria Walaco es verdad, como el Archiduque Matias lo piensa . . .

Ambasadorul este într-un fel neutru. Se face doar ecoul ştirilor de la curtea imperială. Scrisoarea din Praha a lui Alberto Venturini către nunţiul Fillippo Spinelli. Acelaşi lucru şi mai mult, înfruntarea lui Malaspina.

. . . Il Valacco rispose: Vostra Signoria vedrà che haveva le lettere di Sua Maesta, e voltato all'esercito comandó che dicesse tre volte Iesus, e detto, si diede mano all'assalto . . .

Cavalerul Giovanni Mocenigo din Roma, către dogele de Veneţia. Nunţiul Fillippo Spinelli către cardinalul Cinzio Aldobrandini. De data asta este vorba de felul cum l-a ţinut prizonier pe Malaspina.

Monsenior Malaspina non scrive ancora, forse per non poterlo far liberamente trovandose retenuto, ancorche cortesemente, presso il Valacho...

Camera scepusiană către arhiducele Matia. Raportează despre banii trimişi lui şi de plecarea lui Pătraşcu de teama leşilor... Are imaginaţie Camera scepusiană, dar ştie ea ceva şi la nevoie copia asta va face bani grei, atunci cînd Rudolf îi va reproşa intrarea în Moldova. Şi de ce nu?... În Polonia! Reciteşte:

Cancellarium Poloniae magno cum exercitu ex Moldavia in Transylvaniam contendere.

Apucă o pană de gîscă. O bălăceşte în cerneală şi trage trei linii groase sub acest rînd, scriind pe margine cu trăsături repezi:

« *Pentru împărat, la nevoie* ».

Iată şi socotelile pentru întreţinerea soliilor lui. Carlo Magno n-a uitat nimic. Copia scrisorii de decont a lui Georg Zuelchner, *Kaiserlicher Hartschier* către *Hofkammer*. Sînt trecute unele sub altele bunătăţile cu care s-a îndopat solia pe punga majestăţii sale imperiale. Pînă şi: *Wieder jungen Wein* 6 *Seitl zue* 10 *Pf*... 20 *kgr*... Rîde. Şi din nou nunţiul Fillippo Spinelli către cardinalul Cinzio Aldobrandini, scrisoare din Praha, apărîndu-l pe Germanico Malaspina de bănuielile unora că n-ar fi fost destul de diplomat şi o mie de amănunte despre intrarea lui în Transilvania. Aha.

...Giorgio Basta s'intende non esser poi altrimenti entrato in Transilvania... per non haver voluto consentire il Valacco...

Tot din Praha. Cesare Florio către Ducele di Modena. Despre înmormîntarea cardinalului.

...Cardinale Bathori... che gli sia stata tagliata la testa da villani del paese, et portata al Valacco, il quale havendo poi fatto cercare del cadavero, l'habbia fatto sepellire asai honorevolmente...

Tot din Praha, Cosimo Concini către Granduce di Toscana. Aceleaşi lucruri... Din Krakowia, nunţiul Claudio Rangone, tot la Roma, omului care se ocupă de Răsărit, cardinalul Cinzio Aldobran-

dini. Despre moartea cardinalului. Cancelarul şi marele hatman împreună cu magnaţii îl acuză pe Rudolf de această moarte şi nu-l iartă nici pe Malaspina. Şi din nou acest zelos informator al Romei, nunţiul Fillippo Spinelli, despre alte amănunte ale morţii şi înmormîntării cu onoruri a cardinalului.

. . .sia stata data honorevol sepoltura per ordine del Valacco.

Povesteşte cum şi-a înflăcărat el oştirea:

. . .et che eccitatili con prieghi et con promesse a combatter valorosamente, inanimando anche la Cavalleria et Fanteria che haveva dato volta. . .

Şi iată scrisoarea de acum zece zile a aceluiaşi, către acelaşi cardinal din Roma, anunţîndu-l că colonelul Pezzen a adus la Praha cererea voievodului de a rămîne « guvernator » în Transilvania.

ch'ei si contenti di restarvi col titolo semplice di Governatore. . .

Da! A răscolit apusul catolic. Nu mai are decît un drum.

Îl vede limpede. Strălucitor de limpede. Aude paşii sfetnicilor săi.

Îi aude sau numai i se pare că-i aude. . . Îşi ridică fruntea. Simion schimbă lumînările din sfeşnic. Velica doarme în jilţ, cu capul căzut pe-un umăr, cu buzele întredeschise, respirînd dulce. Carlo Magno se duce la uşă. O deschide. Sfetnicii de taină îşi fac reverenţele. Contele Ianos Darahi se apropie în vîrful picioarelor. Se-nclină adînc. Scoate din sîn o scrisoare. O lasă să cadă deasupra vrafului de hîrtii de pe masa de lucru.

— Ce este asta, conte?

— Dovada trădării magnatului Şandor Bochkay, măria-ta

Vorbele contelui îl pălmuiesc. Smulge scrisoarea scrisă în ungureşte de care este prinsă cu un ac tălmăcirea ei în româneşte. Este adresată din Sâniob, episcopului Miclos Micatius. *(Nicolao Mikatio, Electo Episcopo Varadiensi et Consiliario Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis ac Camerae Scepusiensi Praefecto)* la Oradea. O citeşte lacom. Episcopul din Oradea ţine firele altei urzeli la capătul căreia, alte fire, le ţine acum marele magnat Bochkay, cel de mult rîvnitor la scaunul Transilvaniei. . . « Iată prinţul catolic » mîrîie. Scrisoarea e şi prostească şi limpede. Recunoaşte că episcopul « ar fi bucuros să

fie cu mine și să aibă sfat. » Și că « prin scrisoarea, știe Domnia-Ta nu-i potrivit în vremea de azi să se sfătuiască treburi de samă ». Apoi:

« Dacă milostivirea Maiestății Sale a împăratului și teama de Ardeal nu-l vor scoate de acolo pe Voevod, va vedea Domnia-Ta ce urmează. Sigismund Báthory își trimise o slugă la mine »...

Respiră adînc. I se împăienjenește privirea. Nu-și dă seama de ce i-a adus Darahi scrisoarea asta care-i frige degetele chiar acum, în noaptea de An nou 1600?! Ca pe un avertisment?... Ori ca pe un adevăr al acestui an? Ca pe unul din adevărurile Transilvaniei, peste care nu poate trece? Dacă nu va stîrpi pînă la unul pe urzitorii de comploturi, tot ce visează va fi în van. Închide ochii. Aude respirația ușoară a Velicăi. Apoi recitește de la capăt scrisoarea magnatului. Sigismund vrea ca Bochaky să-l concilieze cu împăratul, ceea ce magnatul a și făcut, repezind la Praha pe unul din oamenii de încredere. Legătura se ține prin căpitanul imperial Paul Nyary din Oradea. Un al doilea om de legătură, Barvitius. Iată deci firul complotului. Sigismund, Bochay, Barvitius, Paul Nyary, episcopul de Oradea, Mikatio... Cei doi din urmă pot sta sub judecata lui. Sigismund, încă nu. Dar ceilalți doi! Rămîne o clipă cu privirea ațintită pe *Circulum equinoctialis*. Apoi, surd:

— Iată poruncile mele pentru Praha, Istanbul, Iași și Varșovia, iubiților ai mei sfetnici.

Abia spune și de afară, din noaptea viforîtă, răzbat dangătele grele ale orologiului din turla catedralei, vestind ceasul al treilea al nopții de An nou 1600. Le ascultă recules. Dangătele sonore îi bat în frunte trei piroane de foc. « Iisuse al neamului meu » i-a spus Rho. Ascultă ecoul acestor cuvinte, căzînd dintr-un adînc de sine, într-un mai adînc de sine.

An nou 1600,

Început al celui de al șaptesprezecelea veac de la Hristos.

6

— Măria-ta, nu e bine... Te-ai înrăit. Te-ai făcut hapsîn și crud. Mă tem să-ți mai aduc vești proaste. Poate ar trebui să nu-i ierți...

— Ce să le fac, Stoichiță?!

— Nu știu.

— Atunci lasă povara asta și sîngele lor pe numele meu. Pe sufletul meu.

— Grea povară, doamne.

— Este dată principilor și domnilor. Dacă n-ar putea-o duce, s-ar nărui toate zidirile lor. Să fie aceștia doi nemeși Kahoky Bálint și Szorcscy Demeter judecați de biv vel banul Mihalcea, de față fiind credincioșii mei care i-au pîrît: Mihaly Theőreők din Bolonyai, Hyrch Marton și Nagy Marton. Dacă se adevărește că pîrîții au spus cu adevărat că « — Destulă pustiire au săvîrșit cîinii afurisiți și că mai au atîția bani să plătească soldă turcilor și tătarilor, că dacă țara nu poate fi a noastră, să nu fie nici a altora », atunci să fie munciți cu fierul roșu. Să-și dea sufletele lor ticăloase în beciuri. Nici măcar mîndria descăpățînării cu sabia să n-o aibă... De afară răzbate un urlet neomenesc, odată cu o rază de soare, veselă, scăpată printre norii în risipire. Urăște palatul princiar, plin de uși tainice, pe care nu le știe, rece și mătăhălos, puțind a trufie searbădă. Gaspar Korniș l-a poftit să locuiască în palatul lui. Un fel de cetățuie veselă, plină de arme și armuri, de portrete ale strămoșilor și nu rareori de rîsul vesel al nepoatelor lui Korniș, unele pîrguite, altele copile, cum este Anna-Maria, care nu se sfiește să-i sară pe genunchi și să-l tragă de mustață, spre spaima tuturor celor de față.

Trece în spatele perdelei grele. Vede sotniile de cazaci aliniate, încadrate de două escadroane de dragoni. Harapnicele călăului șef și ale ajutoarelor cad pe spinările goale a doisprezece cazaci, legați la belciugele pentru priponit caii gărzilor. Vede umerii uriași ai stegarului Glavitzki șiroind de sînge. Stegarul a adus în sotnii chemarea lui Zamoyski. A citit-o la focuri prin cantonamente. Le-a spus cazacilor că regele le va iobăgi femeile și copiii dacă nu se întorc, părăsind oastea lui. Tot el este cel care a siluit trei tîrgovețe, mamă și două fiice-copile, după care le-a jefuit casa, cu ceilalți unsprezece credincioși, toți cazaci înrăiți în silnicii. Vede pielea crăpînd pe spinarea stegarului.

— Spune-i polcovnicului Walawski să-i ia rangul de stegar și să slujească ca pușcaș de rînd, pînă cînd faptele lui îl vor înălța în rang.

— Faci rău, măria-ta, că-l mai ții în oaste.

— Vrei să-l trimet eu însumi, dușmanilor mei?

— Ba...

— Nu-mi pot ucide oștenii care s-au bătut pentru mine. Știu. Fac rău că nu-l ucid. Dar nu pot, Stoichiță... Unde-au ajuns comisarii?

— La două ceasuri de drum, măria-ta.
— Să lucrăm.

Spune mereu « să lucrăm ». Poartă costumul măreţ de ceremonie, cizme de safian roşu, pantalon din tricot de lînă albă, tunica domnească roşie, lenta din fir de aur, sabia şi pelerina imperială, albă, cu vulturi din aur. Ştie că n-are decît o şansă. Armele. Velica spune mereu « de trei ori diplomaţia şi încă de trei ori diplomaţia şi numai după ce ai încercat de treizeci şi trei de ori cîte trei aşa, numai atunci apucă armele, stăpîne ». Îi vine să rîdă şi să plîngă. Mai mult îi vine să plîngă. Ardealul nu mai are cu ce-şi plăti oştirea. Subsidiile de la Rudolf vin greu. O mare parte din nobili au fugit. Alţii au fost ucişi de iobagi. Pe alţii i-a ucis şi-i ucide el. Văzute din cizmele lui Stoichiţă, faptele şi împrejurările par fără ieşire, cu toate că Stoichiţă de Strîmba este cel mai evropean dintre sfetnicii lui. Aruncă o privire lacomă cerului care se înseninează. Cerului acestei zile de 9 februarie 1600, sîmbătă, a Sfinţilor mucenici Nikifor, Marcel şi Pangratie, în care s-a găsit un vrăbioi cutezător, cu penele murdare de funingine, să-i ţistuie pe pervazul de piatră al ferestrei.

Se năpusteşte asupra celor patru scrisori diplomatice caligrafiate arcuit de Iacob Jacobinus, purtînd semnătura lui cu cirilice.

— Pe scrisoarea căpitanului Palffy, greşişi, doamne. Te iscălişi în stînga. Ca pe documente.
— Şi?
— Or să-ţi găsească cusur scribii de cancelarie...
— De mi-ar găsi numai ei.

Sînt pe masă, cu literele de-nceput împodobite cu chinovar scrisorile către papa Clement, Staturile şi Ordinele Bohemiei, căpitanul imperial Nicolae Palffy, către regele Filip III al Hispaniei şi aceasta către bunul prieten al generalului Giorgio Basta, don Guillermo de San Clemente la Praha (scrise în spaniolă de către Carlo Magno, înainte de a pleca spre Viena şi Roma, celelalte fiind scrise în latineşte.). Urmăreşte rîndurile fără să desluşească înţelesurile cuvintelor. Peste cîteva zile soseşte prin Munhaci pan Andreas Tarnowschi, cu un mesaj privat de la regele Poloniei. Ce vrea regele, care ştie că el vrea Moldova? Şi nu numai Moldova. Vrea să-i scoată pe tătari şi turci din toate cetăţile pînă la Oceacov. Vrea să stăpînească cu drept de creditate această Dacie, care va fi o Vlahie Mare. Cum a mai fost. Poate la nesfîrşit să-şi ascundă jocul diplomaticesc cu Poarta?! Marcu a căzut la Alba-Iulia acum trei zile venind de la Istanbul. Sultanul, (ori poate sultana Validé, văzîndu-l pe fiul amantului ei) în divanul din 15 ianuarie a hotărît să-i trimeată steag de domnie

pentru Țara Românească și Ardeal, în vreme ce Baba-Novac cu haiducii sîrbi pradă ținutul Temișorii și pun foc mahalalelor cetății. Totul este un haos. Rudolf îi plătește o parte din mercenarii cu care luptă împotriva turcilor, turcii îl întăresc domn, regele leah îi trimete un sol privat în vreme ce Zamoysky hatmanul și cancelarul aceluiași rege, uneltește la pieirea lui, marele han era să fie ucis la Belgrad de Ibrahim pașa, pentru că n-a vrut să pustiască Țara Românească și tot Ibrahim va întări firmanul de domnie trimes de sultan. Iar el, din mijlocul acestui haos, scrie papei care-și vede pierdută biserica din Transilvania și avanposturile ei răsăritene, să-i trimeată bani pentru o cruciadă care se va opri sub zidurile Constantinopolului, cînd de fapt ceasul politic îl îndeamnă să lovească Polonia, după Moldova, spre a-și avea spatele slobod și abia atunci ar putea reînvia din amintire *Planul Bizantin*. Le aduce aminte tuturor acestora cărora le scrie, de cei șapte ani de lupte necruțătoare și biruitoare împotriva păgînului cotropitor:

Quanto ardore septimum iam abhine annum studio invadae Reipublicae Christianae contra immanissimum eiusdem nominis hostem arma tractaverimus auousque successus Dei...
...para la guerra contra los crueles enemigos del christiano... aya ya siete años que le tenemos...

— Șapte ani, Stoichiță, șoptește...
— Șapte ani de mucenicie, doamne...

Scrisorile spun totul. Ostășește. A luptat șapte ani, va lupta încă atîția ani cît va putea ține arma în mînă, dar pentru asta are nevoie, acum, un an, ori doi ani, ori trei, de cea mai puternică oaste de lefegii din Evropa. Toate piețele de lefegii gem de oșteni fără slujbă. În fiecare săptămînă ajung la Alba-Iulia oșteni rătăcitori, care-i cer să-i înroleze, ca acest spadasin valon Henri, mereu sub braț cu *Traité de la forme et devis comment on fait les tournois* a regelui cavaler René, valon care i-a propus să reînvie aici faima cavalerismului, fiind el un prinț războinic, singurul descendent al prinților războinici rămas în Evropa... Este dureroasă neputința sărăciei. Ori poate visele lui sînt prea mari față de puterile lui? Își aduce aminte de fastul cu care a sărbătorit Boboteaza, de jocurile ostășești, de stropirea cailor cu aghiazmă, de scoaterea crucii zvărlită într-o copcă a Mureșului în care-au sărit iobagul Avrămuț din Vințul și cazacul pușcaș Timosenko Evghenii, de Velica îngenuncheată la căpătîiul lespedei sub care zace Aron vodă, fostul ei soț, privindu-l cu ochi scînteietori,

ca şi cînd acolo, sub genunchii ei ar fi zăcut un necunoscut. Din cea dintîi zi a anului 1600 şi-a început lucrarea lucrărilor. Surparea chibzuită a stărilor impuse de regii vechi. Cel dintîi act de cancelarie al anului a fost punerea în stăpînirea Sărăzanilor, sat al castrului Jdioara din comitatul Temişorii a lui George Pitar de Caransebeş, pe care şi l-a făcut vornic. Apoi, înnobilarea boierului Vasile Bîrsan din Luţa, Ţara Făgăraşului, pentru slujbele lui de dinainte de Şelimbăr şi de la curtea Stanchii, veghind cu nestrămutată credinţă. De-o lună joacă jocul iscusit al diplomaţiei. Joc care i se pare prostesc, un fel de cap în nisip ca struţul, jocul vorbelor, care-l scîrbeşte. Ca să răstoarne « votul » lui Malaspina şi al Camerei Scepusiene, Velica şi Stoichiţă i-au compus titlul care deschide toate documentele curţii, titlu prin care se recunoaşte al lui Rudolf.

Nos Michael Valachiae Transalpinae Vaivoda, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Consiliarius per Transylvaniam Locumtenens, et eiusdem cis Transylvaniam partiumque eidem subiectarum fines Exercitus Generalis Capitaneus...

— Nu asta, Stoichiţă, spune, trecîndu-şi arătătorul cu unghia lăcuită peste rîndurile titlului de pe scrisoarea adresată regelui Hispaniei.

— Aştept să scriu *Princeps et haeres Magnae Valachiae*, aşa cum mi-ai poruncit, doamne.

— *Princeps et haeres Magnae Valachiae*, Stoichiţă... Cu preţul capului meu, va fi scris. Vreo veste de la Mina?

— A ajuns la Veneţia. A fost primit de doge cu cinste.

— De la Praha?

— Solia a fost primită. Steagurile, calul, pecetea şi sculele cardinalului au fost date împăratului, care-a binevoit să iasă pe scările Hradului, să le vadă. Au fost de faţă ambasadorii şi o mare mulţime de tîrgoveţi, cu toate că ningea.

— Mi-au dat castelul Kynsburg?

— Camera din Silezia vrea să vină măria-ta să-l ia, după datina locului.

— Are vreme de ţeremonii Camera din Silezia. Eu ba... Să-l dea lui Carlo Magno. Scrie Camerei această voie a mea.

— Am să-i scriu lui Sdenko Adelbert Poppl, *Bischof zu Breslau*, care ca preşedinte al Camerei, i-a cerut împăratului, ca măria-ta să depui jurămîntul faţă de Silezia.

— Cum stăm cu banii pentru oştire?

— O parte îi aduc comisarii. Omul nostru ne scrie că împăratul îl gîtuie pe Hans Undterholzer, *Kriegszahlmeister in Oberhungern*, să scoată bani. Pînă acum s-au strîns şaptezeci şi cinci de mii de taleri, din cei o sută de mii făgăduiţi.

De cîte ori ajunge la bani îi vine să urle. Izbeşte cu pumnul în masă, atît de puternic, încît masa de stejar se crapă. Stoichiţă de Strîmba face un pas înapoi, albindu-se. Se-ntoarce spre el.

— Ce-i, Stoichiţă?...

— Nimic, doamne.

— Ba da!... Ţi-ai adus aminte de judele Katona! Asta este. Aţi început cu toţii să vedeţi stafii... Asta este...

Judele din Cluj Michaly Katona a tăinuit toţi olăcarii lui Sigismund. A fost dat în vileag. Pîrcălabul Stîncel i l-a trimes legat. Katona s-a sumeţit în faţa lui. L-a ucis în sfatul princiar, trăsnindu-l cu pumnul în frunte. Şapte mii de scrisori pline de vaete au fost scrise de nemeşi la toate curţile strigînd asupra cruzimii lui. A adunat sfatul princiar şi i-a vorbit despre nobilele arderi pe rug ale Inchiziţiei. Despre sălbăticia cu care domnii nobili taie mîinile şi picioarele supuşilor, pentru că şi-au scăpat vitele în păşunile castelelor, ori au omorît un vătui de pe terenurile lor de vînătoare.

— Da, a spus faţa eclesiastică, episcopul Napraghy... Dar aceia sînt iobagi şi...

S-a oprit.

— Şi schismatici, a completat el. Iar acesta a fost nemeş şi catolic. Iar acesta (le-a arătat pumnul) este schismatic şi rustic.

Rîde. Pentru că îşi aduce aminte de Fabio Genga. Velica i l-a înfăţişat la o masă de prînz, unde erau poftiţi doar ofiţerii oştilor din cetate. Fabio Genga, cu nasul înroşit de frig, fost *ministro di camera* şi soţul Velicăi prin voinţa lui Sigismund Báthory, trimes aici iscoadă, după ce l-a însoţit în aventura din Oppeln.

— Bucuros, domnule Genga, de revedere, i-a spus tare, în italiană... Ia-ţi moşiile cu care te-a înzestrat fostul şi actualul dumitale stăpîn... Dacă te vei dovedi un spion, te va judeca sfatul princiar... În sală se făcuse o linişte de mormînt. Erau acolo, dintre nemeşi, doar cei doi duşmani de moarte, Gaspar Korniş şi Moise Szekely. A ridicat glasul.

— Dacă însă vei atenta la farmecele soţiei tale, te voi judeca eu...

Apoi românește, făcînd semn lui Stoichiţă să tălmăcească:

— Şi unde-ţi stau picioarele, acolo-ţi va sta capul.

Ofiţerii au bătut cu pocalele în mese, izbucnind într-un tunet de vivat. Seara, Velica l-a înfruntat, spunîndu-i că nu trebuia să-l umi-

lească pe *ministro di camera*. Requisitorii Capitlului de Alba s-au ridicat împotriva lui Fabio Genga, ținînd partea adevăratei stăpîne a moșiilor dăruite acestuia de Sigismund, Elisaveta Parnieszy, soția lui Ianoș Keserü... De ce l-a trimis Sigismund pe acest biet italian priceput să asorteze culoarea panașelor cu aceea a valtrapurilor? Stoichiță îl ține în plasa iscoadelor și bietul Fabio Genga îi stîrnește milă. Salva de artilerie trasă din donjonul porții Sfîntul Gheorghe îl smulge din gînduri.

— Comisarii, măria-ta.

— Comisarii, Stoichiță... Vai de ei dacă nu-mi aduc ce poftesc.

Stoichiță se închină adînc.

— Pînă într-a cîta odaie poftești să le ieși în cale, doamne?

— Într-a treia. Destulă cinste, cu toate că pe bătrînul Mihai Székely l-aș îmbrățișa chiar pe scări, cu toate că mi l-a ucis pe Josica.

— Dacă trăia Josica, nu mai eram eu lîngă măria-ta... Aș săruta și mîna acestui căpitan Mihail Székely.

Stoichiță de Strîmba pune un genunchi pe pardoseaua de piatră.

— Măria-ta. Ascultă-mă. Nu te repezi la comisari, orice veste ți-ar aduce. Adu-ți aminte de sfaturile slăvitului Neagoe Basarab... Baronul David Ungnad ți-e prielnic. Este croat și croații au rînza mare. Nu sclipește, dar nici pe Basta nu l-a ascultat, ci pentru lefile oștenilor tăi, cu multă osîrdie a trudit.

— Ți-e teamă că-l mănînc?

— Mai rău... Mi-e teamă că-l jignești, cînd de fapt nu este decît sluga împăratului său.

— Ridică-te... Dacă mă vezi pierzîndu-mi cumpătul, spune-mi « Neagoe »... Și-acum du-te și onorează-i în numele meu și vezi să nu ajungă la ei nici unul din nemeșii dușmani mie... Mai ales cei împovărați de mine să nu ajungă.

— Voia ta, doamne...

Rămîne singur în sala rece, gîndindu-se că nimic din ceea ce clădește în vorbele diplomaticești nu rămîne, dacă în dosul acestor vorbe, dușmanii și prietenii nu vor vedea lucind, albăstriu, tăișul necruțător al fierului său... Așa cum i-a scris lui Rudolf și acum va vedea dacă Rudolf i-a priceput scrisoarea... *Și a răzbunat în sfîrșit odată Măria Ta jignirile de atîtea ori aduse, nu știu de ardeleni, sau de craii lor, Măriei-Tale și întregii Case de Austria, prin mine, la* 28 *ale lunii, cu fierul*...

Ce-a înțeles atunci Rudolf, se va vedea peste cîteva clipe. Privește din dosul perdelii intrarea sănîilor comisarilor, cu escortă de dragoni din polcul lui Walawski. Cazacii de slujbă dau onorul. Palatul

se umple de sunetele aspre ale trîmbiţelor. De huruitul tobelor. De glasurile ofiţerilor care-şi strigă poruncile...

...Îl aude pe Stoichiţă de Strîmba spunînd mereu « Neagoe ». De ce dracu spune Stoichiţă « Neagoe » şi dă ochii peste cap? Audienţa solemnă merge destul de bine. Cel puţin pînă acum. L-a îmbrăţişat pe vajnicul căpitan Mihail Székely cu dragoste, trecînd peste protocolul curţii, cu atît mai mult cu cît nu numai că este crăcănat, uşor adus de spate, cu mustăţi hunice, pliscos şi căpăţînos; dar încă de la ceremonia întîmpinări în afara cetăţii s-a certat cu baronul Ungnad, strigînd la el fără sfială, atunci cînd Napraghy n-a pomenit în discursul de bun venit numele domnului său şi nici Ungnad n-a făcut-o. Baronul David Ungnad mai are puţin şi plesneşte. Îşi rosteşte discursul, fonfăind, cu pleoapele închise pe jumătate. Trîmbe grele de lumină intră prin ferestrele ogivale ale sălii tronului, căzînd pe tichiile negre ale magistraţilor, pe umerii sfatului princiar, pe săbiile lucii ale gărzilor. Se face că-l ascultă pe Ungnad. De fapt îşi ascultă noul vornic, pe George Pitar de Caransebeş şoptindu-i la ureche, cu accentul lui dulce, bănăţenesc că Napraghy a vrut să călăuzească lucrurile ocolind tot ce ţine de puterea voievodului, că Ungnad s-a prins în joc, socotindu-se locţiitorul împăratului pentru Ardeal şi că toate au intrat în făgaşul lor firesc cînd vel logofătul Stoichiţă şi căpitanul Mihail Székely şi-au rostit cuvîntările, preamărindu-l pe el, pe vodă. Pe el, care-şi face jocul, dintr-odată într-o stare de luciditate tăioasă, care despică aparenţele pînă la origina secretă a istoriei acestui deceniu. Jocul cu Pitar de Caransebeş, şopocăiala în momentul solemn, cînd baronul cu obraz hipocratic îşi rosteşte discursul, îi nimiceşte acestuia trufia şi siguranţa de sine. Iată-l, galben-verzui, trecînd peste vorbele umflate pe care i le trimite Rudolf şi repezindu-se cîineşte asupra Casei Báthorea, spre încremenirea sfatului princiar. Vorbeşte de perfidia celor doi principi, Sigismund şi Andrei, care-au îndepărtat principatul de suzeranul iubit. Baronul David Ungnad merită un baronat pe Mureş, cu podgorie şi livezi. Nici plătit de el, n-ar fi putut răscoli mai bine adevărul tăinuit în sufletele « credincioşilor » lui sfetnici. Bătrînul Kornis se scarpină în cap. Chiaky priveşte în tavan. Episcopul Napraghy, în odăjdii, cu mîinile împreunate la piept, îşi ţine pleoapele strînse, ca şi cînd lumina zilei i-ar face rău. Aici, în stînga, întîlneşte privirea arzătoare a mitropolitului Ioan de Prislop. A lui Rho. Care înţelege. Şi care i-a cerut atît de limpede dărîmarea stărilor de pe vremea Ungariei lui Bella, rămăşiţe ale unui stat mort de trei sute de ani. Magistraţii Alba-Iuliei, împietriţi. Lumina de februarie. Şi sentimentul dureros că acum,

în aceste zile, a ajuns la răscrucea de la care viața lui se va schimba din temelii. Că toate lucrările lui cu fierul ori diplomația au ajuns la o treaptă, dincolo de care începe altceva, cu totul nou și tulburător, un altceva răscolitor și definitiv, neîntîlnit și abia sperat care-i va cere, pentru a se întrupa, însăși viața. A lui. A celor scumpi inimii lui. Gîndește aceste lucruri, ca cineva străin. George Pitar de Caransebeș îi șoptește ce-a spus căpitanul Mihail Szekely cînd a văzut zidul de ostași de la poarta Sfîntul Gheorghe, la poarta palatului:

— Nu cunosc pe nimeni mai potrivit pentru a guverna aici,decît el, căci este sever, își riscă gîtul și este un căpitan de geniu...

Baronul David Ungnad își isprăvește discursul. Scoate din teșchereaua aurită, prinsă la leduncă, scrisoarea împăratului. Se apropie de tron. I-o întinde. Îi zîmbește baronului, atunci cînd acesta ezită să i-o dea vel logofătului Stoichiță. Este o clipă penibilă. Baronul, comisar imperial cu mîna întinsă spre el, Stoichiță făcînd o reverență și luîndu-i scrisoarea, Napraghy cu ochii închiși și dintr-odată cadența grea a gărzilor, clinchetul pintenilor și heraldul de slujbă la uși înălțînd trîmbița și vestind « curier de pe cîmpul de luptă ».

Baronul David Ungnad tresare. Stoichiță de Strîmba îi dă scrisoarea lui Rudolf. El o ia cu vîrful degetelor înmănușate și știe că răstoarnă toată urzeala țesută de Napraghy atunci cînd o duce la buze și la frunte, cu un gest ușor și repede, apoi o dă din nou lui Stoichiță și spune în italiană:

— Curierul de pe cîmpul de luptă are intrare liberă la orice oră din zi și noapte. Vornicul George Pitar, de Caransebeș, spătos, ars de soare, cu păr negru, creț, ridică buzduganul. Heraldul îl vestește pe stegarul Jivco Roșul, venit de pe cîmpul de luptă al Temișorii. Stegarul a ajuns la Vinț încă de ieri. A fost ținut acolo de Stoichiță, tocmai pentru a ajunge aici la timpul potrivit. Șase haiduci sîrbi. Și Jivco Roșul, uriaș, cu pletele lui roșii, plin de pistrui, cu lobul urechii stîngi tăiat de sabie și gura crîmpoțită de o lovitură de șeșber. Poartă un sac de piele. Îngenunche. Spune sîrbește:

— Biruință sub zidurile cetății Temișoara și-n toată raiaua, măria-ta.

Desface gura sacului. Îl scutură. Pe lespezile pardoselii se rostogolesc trei capete vinețiii, cu ochii năclăiți, duhnind puternic a hoit. Jivco Roșul le așază pe scurtăturile de gît.

— Başbulucbaşa Selim Erden, tăiat de Baba Novac... Stegarul Sander Kitaberi, feciorul pașei, tăiat de mine, Jivco Roșul, în luptă om cu om... Timariotul Kemal Altinören, tăiat de căpitanul Petcu... Poruncă, măria-ta.

Îl ridică pe Jivco Roşul. Îl sărută de trei ori. (Diavolul pute a usturoi şi-a rachiu). Îşi scoate inelul de pe degetul mic (un rubin de Trapezunt, şlefuit la Istanbul în atelierele lui Semereyan) şi i-l pune în deget. Îl vede pe David Ungnad privind halucinat căpăţînile fleşcăite. Ascultă comentariul căpitanului Mihail Szekely, care spune că a trebuit să vină la curtea voievodului Michail ca să mai vadă o adevărată căpăţînă de turc... Haiducii se alinie lîngă tron, cu săbiile la umăr.

— « Neagoe », şopteşte vel logofătul Stoichiţă, retrăgîndu-se un pas. Da ! Neagoe !... Neagoe Înţeleptul. Vorbeşte atît de limpede, încît îşi aude fiecare cuvînt. S-a legat de creştinătate, pentru un gînd măreţ, eliberator... (Dionisie Rally, în somptuosul lui strai de arhiereu bizantin îl priveşte mustrător...) Tot ce-a înfăptuit, a înfăptuit cu jertfe mari şi de ce puţin sprijin s-a învrednicit...

Atunci îl vede pe Napraghy bătînd din buze, pe Kornis scărpinîndu-se iarăşi în cap, pe Chiaky numărînd muştele moarte pe bolţile ogivale, « Neagoe » spune scrîşnind, coboară lîngă căpăţînile care-l privesc tragic şi strigă:

— Dar cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu sabia am ocupat această provincie perfidă... răzbunînd jignirile aduse Casei de Austria. (Altceva voise să spună. Voise să le vorbească de Zamolxis şi de ce-a urmat după el, dar a văzut buzele albe ale lui Stoichiţă şoptind numele acesta blestemat « Neagoe » şi-a tăcut, pentru că, nu aici se poate spune adevărul şi nu acum).

— Vă mulţumesc, domnilor comisari, pentru negrăit de bunele veşti pe care mi le-aţi adus de la măria-sa împăratul, suzeranul nostru prea iubit.

Comisarii n-au adus nici o veste. Totul este numai paradă de vorbe. Baronul David Ungnad şi-a revenit. Urcă treptele podiumului, ferind cu grijă căpăţînile oştenilor lui Allah. Laudă cu osîrdie slujbele vitejeşti ale voievodului. Căpitanul Mihail Székely deschide o cutie de marochin, căptuşită cu catifea roşie. Scoate un colan de aur de care este agăţată o medalie bătută în rubine şi diamante. Înainte ca baronul David Ungnad să întindă mîinile, trece cutia unui reiter din gardă şi spunînd turceşte:

— Este cea mai mare cinste din viaţa mea de ostaş, măria-ta, îi trece colanul pe după gît.

Cînd simte mîinile căpitanului atingîndu-i ceafa, se cutremură. Într-un fel, mîinile astea au luat capul lui Josica. Scutierii aduc darurile lui pentru comisari. Cîte un covor turcesc şi stofe scumpe de Damasc, ţesute cu aur. Cînd se înclină, primind darurile din mîna

lui, baronul David Ungnad loveşte cu călcîiul capul timariotului Kemal Altinören. Capul se rostogoleşte cu un sunet înăbuşit. Baronul îşi apasă inima cu amîndouă mîinile în care ţine stofa de Damasc. Heralzii sună sfîrşitul audienţei. Comisarii se retrag. Uşile grele se închid în urma lor.

— Episcope Napraghy, spune, glasul sfinţiei tale s-a auzit puţin şi străin, astăzi. Oare sînteţi bolnav, scumpe al meu sfetnic?!

Episcopul Napraghy învie subit. Priveşte capetele de la picioarele lui...

— Nu te uita la ele, sfinţia ta... Poate nu eşti obişnuit şi-ţi vine rău.

— Este un tîlc în vorbele măriei-tale?

— Nici unul, episcope. Unii dintre noi ne-am învăţat prea mult să căutăm tîlcuri ascunse în faptele şi vorbele cele mai fireşti... Poftă bună, domnii mei... Jivco... Astăzi, tu şi oştenii tăi, prînziţi cu domnul vostru... Episcope Napraghy. Ai auzit?... Cu domnul vostru!... Pe care sfinţia ta l-ai uitat. În rugăciunile sfinţiei tale. În discursurile sfinţiei tale... Şi-n gîndurile de bine ale sfinţiei tale? Oare?

Rîde. Heralzii sună onorul. Iese din sala tronului întrebîndu-se dacă solia lui la Praha, cu Petre Armeanul va ajunge pînă diseară la Alba-Iulia şi dacă Văsile Boer de Recea a întocmit « votul », voievodului Mihai, aşa cum i-a cerut-o, vot cu care să răspundă celui întocmit de nunciul Germanico Malaspina. Deocamdată, aici nu s-a jucat decît preludiul la jocul lui cu Rudolf, un fel de comedie solemnă, cu heralzi, trîmbiţe şi vorbe mari, comedie solemnă pentru magistraţi şi sfatul princiar, iar prin ei, pentru Unio trium nationum. Adevăratul joc va începe diseară, la audienţa secretă pe care i-a cerut-o Ungnad prin Stoichiţă. Cînd i-a pus colanul pe după gît, căpitanul Mihail Székely i-a şoptit:

— Szukay!...

Desigur are scrisori de la acest venerabil bătrîn şi episcop şi prieten. Îşi aduce aminte de serile lor, în Ciutăria Domnească de la Tîrgovişte, atît de rămase în timp încît se-nfioară. Aude comenzile ofiţerilor. Salvele de muschetă trase la ieşirea comisarilor din palat. Apoi clopotele Alba-Iuliei vestind amiazul.

...Înserarea de februarie îl aşterne în sîngeriul zăpezilor aprinse de soarele căzut pe dealurile Vurpărului. Reciteşte aşezat în faţa ferestrei scrisoarea episcopului Sandor Szukay. Aude respiraţia grea a căpitanului Mihail Székely, foşnetul rochiei Velicăi, tusea seacă a cavalerului Văsile Boer de Recea şi glasul principelui Marcu, poves-

tind o întîmplare cu spadasini, trăită la Firenze. Carlo Magno îi şopteşte că la Cluj s-a arătat din nou obscurul diplomat al lui Rudolf, Ioan de Marini Polli, raguzanul intrigant care l-a defăimat la curte şi care, probabil, vine să-şi obţină monopolul exportului de boi.

— N-o să-l aibă, mîrîie, privind zăpezile... Pe Şchiopu Vodă l-a lăsat fără izmene pe el.

— Colonelul de reiteri Hoffkirchen cere să-şi vîre regimentul în cetate.

— Cu plăcere. Dar în cetatea Sebeşului... Aşa este, căpitane Szekely?

— Ce anume, măria-ta?

— Vă simţeaţi atît de nesiguri în Transilvania, încît aţi cerut gardă un regiment de reiteri?

Vorbeşte turceşte. Căpitanul Mihail Székely, în dolman cu brandenburguri din fir de argint, cizme ungureşti, scurte, cu şiret alb şi pinten, tuşeşte de cîteva ori. A cerut să-l vadă înaintea lui Ungnad. I-a dat scrisoarea episcopului. În care acesta îl mustră părinteşte pentru asprimile lui faţă de nemeşi. De asemenea îi face genealogia Casei Báthorea, rugîndu-l să nu-i mai urmărească pe Báthoreştii din Nord, veri cu principele Sigismund, care nu fac politica poloneză a acestuia, ci pe cea a împăratului. Îi mai scrie că se osteneşte pentru « fiul inimii mele» şi că i-l trimite ca sfetnic pe « vechiul, încercatul, generosul şi loialul soldat Mihail Székely»... Vechiul, încercatul, generosul şi loialul soldat, spune cu glas hîrîit şi spart:

— Gardă pentru măria-ta, mai mult decît pentru noi. A fost ideea lui signor Georgio.

— Care vrea, măcar astfel, să aibă un regiment la Alba-Iulia.

— De ce tocmai la Alba-Iulia, principe? Dacă ţine neapărat..

Mihail Székely face o reverenţă. Zîmbeşte.

— Dacă acest signor Georgio ţine neapărat, îl va avea, să zicem la Sibiu.

— Nepotrivit, măria-ta. De ce nu mai aproape de cîmpurile de luptă. La Deva, de pildă.

A vrut să-l încerce pe căpitan. A duce Sibiului încăpăţînat un regiment de reitieri german. ar fi însemnat a-l aţiţa la răscoală.

— La Deva, de unde acest Biserică mare n-are decît, dacă zelul îl îndeamnă pe măsura numelui, să lupte cît o pofti cu paşa de Temişoara, spune căpitanul rîzînd... Înserarea umple cabinetul de lucru al fostului cancelar cu ape de sînge. Nu-l poate auzi rîzînd pe călăul lui Josica, aici, unde-a ascultat glasul fierbinte, viu şi adevărat al

acestuia, mărturisindu-i credința lui de taină. Aceea care l-a dus la eșafod.

— Căpitane Székely, aici este camera ce lucru a credinciosului meu Josica.

Se face o liniște grea. Căpitanul Székely se-nclină. I se broboneşte fruntea.

— A lucrat împotriva Imperiului, măria-ta. Mihail Székely este căpitan imperial. Ungaria de Sus ar fi astăzi pașalîc, fără imperiu. Şi căpitanul Mihail Székely înainte de a fi orice este ungur.

— Cinstesc cinstea și bărbăția acestui căpitan.

— Cinstesc bărbăția și măreția faptelor celui mai dăruit dintre principi. Măria-ta. Pe seama voastră, serenissimă alteță se vorbește prea mult. Se scrie prea mult. Se adună prea multe zvonuri. I-am scris împăratului că, păstrîndu-l pe Mihai Vodă, căpătăm ceva ce niciodată n-a avut un împărat roman. Cei ce-i vorbesc împotrivă sînt «ereticii», dușmanii Casei de Austria, prietenii turcilor, care nu-l iartă pentru magnificele lui biruințe. Dar lui, îi trebuie bani. Știm că Mihai (face o reverență adîncă) prin invitații la masă și cadouri, poate măguli doar cîțiva căpitani. Gloata oștenilor, ca de obicei, strigă după lefuri. A se opri la bani, este o rușine pentru împărat... Acesta este, magnifice, căpitanul Mihail Székely de Köwend, domnul de Ormosd și Crapina, căpitan obștesc al Maiestății Sale Împăratului roman, vinovat în fața conștiinței lui de a fi grăbit decapitarea cancelarului, fără a aștepta îndeplinirea procedurii imperiale și a aștepta hotărîrea împăratului.

O mărturisesc cu durere. Am venit aici să apăr în persoana voastră, magnifice, nu numai onoarea unui soldat, campion al luptei antiotomane, dar însăși onoarea ideii de cavaler și soldat. Iertați-mă. A fost cel mai lung discurs pe care l-am rostit în viața mea. Şi vă asigur, cel din urmă, de acest fel. A fost pricina, pentru care am solicitat bunăvoinței voastre, această audiență privată. Îngăduiți-mi, serenitate, să mă retrag... Bunul meu prieten, baronul David Ungnad, va face o criză de ficat dacă mă va găsi aici...

Din trei pași mari, lupești, este asupra căpitanului ungur. Îl ia în brațe. Îl sărută pe frunte. Căpitanul mormăie. Mormăie și el, stînjenit. Se simte dintr-odată sălbatic. Îi lipsesc cuvintele. Sinceritatea tăioasă, soldățească, îl dezarmează cu atît mai mult cu cît s-a învățat cu mincinoasa diplomație a vorbelor cu două înțelesuri, pline de venin și scîrnă ale curții lui nobiliare. Se întoarce la fereastră, lăsîndu-l pe Stoichiță să-l conducă pe căpitan. Afară, dincolo de zidurile cetății, asfințitul moare într-o vîlvătaie seacă și rece...

Toți anii de lupte se rostogolesc în această clipă. Se îndeasă în această clipă. Se vor rostogoli și-n clipele următoare ceasului acesta, al unsprezecelea al zilei de 10 februarie 1600.Se vor rostogoli deznodînd firul viitorului, așa cum îl intuiește și-l vrea el, nu acest baron croat, creatură mizeră a cancelariei imperiale, care ascultă plin de suficiență « votul» lui despre istoria Transilvaniei, vot citit în latinește de cavalerul Văsile Boer de Recea, vot pornit de la lucrările lui Nicolaus Olachus, coborîtor din Vlad Țepeș: *Hungaria sive de originibus gentis, regni, situ, divisione, habitu atque opportunitatibus*, ca și de la *Magyar Kronika* lui Gaspar Heltai, de la documentele de cancelarie, începînd cu privilegiul *Andreanum* dat sașilor de regele Andrei II în anul 1224 și terminînd cu actul de nobilitare, dat de cardinalul principe Andrei Báthory lui Ioan Boer de Recea, la 18 septembrie 1599. . Stă în picioare, la fereastră, îmbrăcat într-o șubă domnească din brocat venețian, pierde sensul argumentariului, pentru că este ridicol ce face punînd să i se citească acestui baron obtuz un argumentariu asupra dreptului de domn român asupra Țării Soarelui. Iată că nu se împlinește un an de cînd un Báthory, poate cel din urmă, a înnobilat un Ioan Boer. Vede luceafărul de noapte strălucind verde în uraniscul brumos, plin de stele strălucitoare. Aude, iarăși, însăși ființa istoriei născîndu-se în el și dintr-odată se află undeva foarte departe în timp, privind cu stranie amărăciune acest cabinet și aceste ființe omenești, închise în cercurile de fier ale neputințelor și neînțelegerilor. . . Simte alături adierea înmiresmată a spiritului Velicăi. O vede lîngă soba de porțelan, în strai de doamnă a Moldovei, cu mesalul domnesc pe fruntea ei nobilă, îi cade lumina galbenă a unei lumînări pe brațul dezgolit pînă la cot,pe obrazul de împărătiță, revine în acest cabinet în care aude tot mai limpede istoria făcîndu-se pe sine înăuntrul lui. Se-ntoarce spre baronul David Ungnad, care miroase niște săruri dintr-un flacon de cristal, îl vede pe căpitanul Mihai Székely privindu-l năucit pe cavalerul Vasile Boer de Recea, îl vede pe Marcu, alb de emoție, pe Stoichiță de Strîmba mursecîndu-și buzele, îi vede pe toți izbiți de logica argumentariului și spune cu glas sec, tăios, în turcește.

— Baroane, ce vrea împăratul romanilor de la mine, pentru că, bănui, asta te-a făcut să-mi ceri o audiență secretă.

Baronul David Ungnad își ridică spre el fața hypocratică, asudată. . . . Nu este învățat să fie luat din scurt. Și, ceea ce îl ușurează, n-a înțeles nimic din lectura lui Vasile Boer. Iată-l deci pe Habsburg, așa cum l-a intuit și așa cum a fost în toți acești cinci ani, de la Călugăreni pînă la Alba-Iulia. Ascultă glasul uscat al baronului care spune:

— *Ad primum.* Toate cetățile să fie garnizonate cu trupe germane.

— *Ad secundum.* Administrația Transilvaniei să stea sub comisarii imperiali.

— *Ad terțium.* Armata să fie comandată de un general numit de împărat.

Baronul mai spune că din considerație față de marile lui fapte de arme, împăratul i-a poruncit ca condițiile sale să-i fie spuse domnului voievod în secret, astfel încît să nu fie jignit în fața dietei, ori a Consiliului princiar. Că împăratul este neliniștit de tratativele lui secrete cu turcii. De faptul că în loc să pornească cu armata împotriva acestora, se pregătește să-l atace pe domnul Moldovei, vasalul regelui Poloniei. Că, în sfîrșit, asupra titlurilor lui, a negociat cu solia condusă de signor Petro Armeanul. Că...

— *Ad quartum.* Principele Mihail a fost primit în clientela regatului Ungariei...

O pauză. Velica de-o paloare de moartă. Și iarăși glasul ruginit al slujbașului imperial, pocnind de înfumurare la gîndul neghiob că-i pune lui, războinicului, asemenea condiții și asemenea întrebări. Îi vine să rîdă văzînd buzele lui Stoichiță mișcîndu-se fără sunet. Știe că spun « Neagoe». Neagoe.. Îl ascultă pe baron întrebîndu-l în numele împăratului de ce nu l-a primit pe *il signor Georgio Basta comandante generale* în Transilvania, de ce a trecut doamnei Stanca domeniile Mariei Cristierna, arhiducesă austriacă, de ce dă slobod la pradă cazacilor și iobagilor, de ce...

— Cam lung acest «de ce», baroane... Cam lung pentru un stăpînitor slobod, stăpîn pe el și pe supușii lui.

— Un singur « de ce», încă, prințe.

— Să-l aud.

— De ce nu respectați legile principatului în judecarea nobililor și executați pedepse capitale, înainte ca cei judecați să poată apela sentința la împărat?

Velica îl privește ca dintr-o altă lume. Îi e frică Velicăi de izbucnirea lui. Copilă, Velica.. Copii și ceilalți, înlemniți în jilțurile lor. Au înțeles deci. Habsburgul a avut nevoie de o sabie care să-i cucerească Transilvania răzvrătită. Transilvania nobiliară, cuib de nesupunere, niciodată supusă imperiului. Acum o vrea a unui arhiduce. Lui îi dă două castele în Silezia, un medalion și o căruță de vorbe umflate. Da... Este nevoie de Neagoe.. Se așează în jilțul din spatele mesei de lucru a lui Josica. Împinge cu degetul globul lui Martin Behaim, care se răsucește pe fusul lui de alamă. Urmărește cu privirea pierdută în gol un *Circulus Equinoctialis* vag, care-i trece prin inimă

şi se scurge spre Suceava, aşa cum a văzut-o într-o înserare de mai, plină de măreţia duhului războinic al voievodului Ştefan. Nu-şi recunoaşte glasul acesta blînd, aproape duios, care-l face pe Stoichiţă să nu mai bată din buze şi pe Velica să-i zîmbească, arătîndu-i cu o trecere uşoară a mîinii, sînul, adică făgăduindu-i-se copilăreşte, pentru înţelepciunea lui. Nici măcar înţelepciunea nu este a lui. Este a acestei Ţări a Soarelui. Nici faptele nu sînt ale lui. I le-a luat timpul. Nici el măcar nu-şi mai este al lui. Este al acestei realităţi din el însuşi, care mîine va fi a timpului şi-a începutului de veac şaptesprezece, fără ca măcar, aceştia, comisarii s-o bănuiască crescînd vijelioasă chiar lîngă jilţurile lor, schimbîndu-le de pe acum destinul, lor şi altora, al miilor de oameni şi al acestor pămînturi de sub zăpezi, căzute în întunericul brumos, sub uraniscul din care clipeşte luceafărul. Mai are vreme să se joace de-a politica pînă cînd se întoarce Petre Armeanul, ajuns în seara asta la Turda. Va avea răspunsul împăratului romanilor prin Armean, al regelui Poloniei prin Tarnowski ajuns la Munhaci şi al sultanului prin paşa Hussein, ajuns la Edirné. De aceea se joacă, spunîndu-i lui Ungnad că ştie de asigurările date de Rudolf regelui Poloniei, că nu-i va îngădui lui, căpitanului său general pentru Transilvania, să-l atace pe Ieremia. Iar el îl roagă pe rege, prin împărat, să-şi stăpînească sluga moldoveană. O spune zîmbind. Tot zîmbind spune că *il signor Georgio Basta, comandante generale dell' Hungheria superiore* îngăduie căpitanului de Hust şi şpanului de Maramorăş, Jurj Pogan, să aibă legături cu Ieremia. Atunci cum ar fi vrut împăratul să-l lase pe Basta în Transilvania? Se joacă iarăşi, pentru că acest baron mîncat de molii n-are nimic din ferocitatea inteligentă şi tăioasă a unui Abul Kasim Babul, acel şiret Kaplan, oştean şi diplomat, ori din măreţia războinică a unui Ghazi-Ghirai, ori din cinstea luminată de înalta ştiinţă a episcopului Sandor Szukay şi de fapt, este doar o moară de măcinat minciuni, o ghiulea de plumb pe care Habsburgul încearcă să i-o agaţe de picioare.

— În esenţă, ce vrea magnifica voastră persoană, de la împăratul romanilor, spune baronul mirosindu-şi sărurile.

Zîmbeşte. Iarăşi îşi aude glasul. Tăios. Şi vorbele. Plesnind tăcerea.

— *Ad primum.* Transilvania, cu titlu ereditar, sub suzeranitatea împăratului... Cred că vă este limpede. Am cucerit-o cu sabia în virtutea votului, pe care se pare că nu l-aţi înţeles deplin.

— *Ad secundum.* (Îl priveşte în ochi pe căpitanul Mihail Székely.) Hotarele principatului să fie acelea făcute după pacea dintre împăratul Maximilian şi voievodul Ioan Sigismund Zapolya. Adică cele stră-

vechi cu Oradea, Bihorul, Maramorășul, părțile de apus cu Crasna, Zarandul, Baia Mare, Baia de sus și toate ținuturile lor.

— *Ad tertium.* Dreptul de a face donații.

— *Ad quartum.* Dreptul de judecată fără apel la împărat.

— *Ad quintum.* Titlurile lui Sigismund.

— *Ad sextum.* Lefi pentru șase mii de oșteni.

— *Ad septimum.* Dacă mă vor birui mulții mei dușmani, eu și urmașii mei să avem moșii cu un venit de o sută de mii de taleri pe an, într-unul din ducatele coroanei romane.

— *Ad octavum.* Dacă voi cădea prins, împăratul să mă răscumpere.

Apoi, românește:

— Asta-i pohta ce-o pohtesc.

Apoi turcește:

— Iată răspunsul meu la cererea domniilor voastre de a avea un sfat de taină și a-mi aduce la cunoștință, vrerea împăratului romanilor.

Se ridică.

— O clipă, baroane Ungnad!... La al dumitale *ad tertium*, cu generalul numit de împărat.

Comisarii sînt în picioare. Sînt cu toții în picioare. Doar Velica stă în jilț, nefiresc de frumoasă, cu ochii ei adînci și strălucitori plini de lacrimi...

— Stoichiță, tălmăcește... Apoi în românește, atît de jos încît baronul David Ungnad își pipăie gîtul... Oastea o am eu în samă, căpitanul ei și cel care și-a vărsat sîngele cu ea... Atît... Pot să se retragă...

Comisarii ies pe ușa tainică deschisă în lambriserie. În clipa cînd tablia lunecă la locul ei, Velica îi cade la picioare. Îi ia mîna. I-o sărută. Ridică spre el fața înlăcrimată și-i spune cu glas tragic:

— Mîntuitorule!

7

— Nu este un trădător acest împărat ce-și zice al romanilor, care vrea să mă gonească din Ardeal ca pe o femeie stricată, așa cum a gonit-o Sigismund pe Maria Cristierna? Am cîștigat Ardealul pentru împăratul, am riscat pentru aceasta trupul meu și viața mea, am luat cu mine nevasta mea și fiul meu, de s-ar fi întîmplat o nenorocire, am fi

rămas acolo eu, nevasta mea şi fiul meu şi ai mei toţi. Am nădăjduit că măria sa împăratul nu numai că mă va cinsti cu însemnate daruri, ci mă va întări cu steaguri împărăteşti, cu scrisoare şi pecete. Nu mă voi lăsa gonit, de mi-aş pune capul, căci l-am luat cu sabia. Nu-l slujesc pe împărat nici de frică, nici de nevoie, ci de bună voia mea, luminată de gîndul libertăţii. Sultanului, căruia o bună bucată de vreme i-am făcut toate ruşinile şi batjocurile ce-şi poate închipui cineva, îmi trimite steag, sabie, buzdugan, un cal frumos, un surguci şi douăzeci şi cinci de mii de galbeni, iar împăratul îmi trimite ca dar trei coli de hîrtie pline de otravă, ruşine şi batjocură şi vrea să mă gonească. Mi s-a spus mie să nu mă încred în nemţi, căci voi avea proastă răsplată a slujbei mele credincioase, cum a şi urmat. . . Voi trimite pretutindeni scrisoarea maiestăţii-sale, ca să vadă toată lumea bucuria şi marea nerecunoştinţă pentru slujba mea cea credincioasă. . . Iar voi mi-aţi fost trimişi aici ca sfetnici, nu ca îndrumători. Ştiinţa cîrmuirii nu de la voi am s-o învăţ. Şi nici de dascăli ca voi, pentru istoria neamului meu, nu am lipsă. Şi nici frîu cu zăbală nu port şi nici teamă nu mi-e de toată urzeala asta a voastră, domnilor nemeşi, ieri urzitori împotriva împăratului, astăzi urzind cu domnul baron Ungnad împotriva mea. Şi dacă te mai scarpini în cap, scumpe Korniş, am un leac prin care te vindec de această mîncărime în veci de veci. Şi ce credeţi, cinstit sfat princiar, că dacă împăratul a făgăduit Ardealul lui Maximilian, acest lucru va schimba ceva în adîncul faptului că Io Mihail sînt aici nu numai prin dreptul învingătorului, ci chemat din vreme şi peste vreme de o poruncă a timpului, dincolo de toate poruncile trecătoare ale împăratului, care el însuşi este trecător pe scaunul măririi lui? Episcope Napraghy, a căzut capul unui cardinal-principe, nu mă voi sfii să iau capul unui episcop-cancelar, care-şi murdăreşte haina sacerdotală cu urzeli josnice, nedemne de un om al bisericii. Sînt aici prin destin şi arme. Numai destinul şi armele pot hotărî să nu mai fiu. Domnule conte Chiaky, cunosc toate umbletele curierilor lui Sigismund la castelele domniei tale, la Oradea şi Cluj. Ţi-am dăruit viaţa de o sută de ori, cînd de o sută de ori ţi-o puteam lua. Domnule Gaspar Kornis, ştiu că te lauzi pretutindeni că ai încetat lupta de la Şelimbăr din mărinimie faţă de sîngele creştin, pe care n-ai vrut să-l faci să curgă. Mă întreb, dacă te răpunea mărinimia, de ce n-ai făcut această faptă încă de la începutul luptei? Cinstesc în domnia ta războinicul şi pe gazda mea şi-n numele acestei cinstiri, ca de la oştean la oştean, te rog lapădă de la domnia-ta trufia nemeşească, nu te coborî la mişelnica urzeală a celor nedemni. . . Vouă, tuturor celor de faţă, v-am dăruit viaţa,

încercînd cu statornică răbdare să vă fac să cugetaţi. V-am lăsat capetele, nădăjduind la un gînd omenesc, dincolo de trufie şi otrava urii. Dincolo de oarba voastră neînţelegere a timpului, cînd din toate părţile sînteţi pîndiţi de primejdia nefiinţei prin cei mai puternici decît voi. V-am oferit adăpost sub scutul meu. L-aţi primit şi de sub scutul care vă apără încercaţi să-mi vîrîţi jungherul în pîntece. Am lăsat slobode privilegiile şi statele voastre, cînd *jus belli* mă îndreptăţea să le fărm. Cu ce-aţi răspuns mărinimiei mele? Ori poate în deşarta voastră trufie aţi crezut că mă tem?

Bate din palme. Se deschid toate uşile în două canaturi. Toate uşile mascate în absidiole. De sub draperii, în balcoane, pe după coloane, din toate coridoarele, din toate ungherele apar gărzi de secui cu săbiile goale la mînă. Intră în cadenţă rară, legănată, o unitate de ieniceri. Este 16 februarie. Ceasul din turla catedralei bate amiazul. Sunetul gongului pătrunde rece şi lugubru sub bolţile de piatră. Baronul David Ungnad, verde, îşi apasă batista peste buzele subţiri.

— Domnilor, cunoaşteţi prost istoria. Înaintaşul meu, pe care l-aţi lăsat să abdice cu toată dragostea nemăsurată pe care i-o arătaţi astăzi, folosea faţă de voi ştreangul mînuit dibaci în temniţă. Aşa mi se pare că a pierit cancelarul dinaintea cancelarului decapitat, care te-a precedat, cancelare Napraghy?! Unul din înaintaşii mei, deosebit de iubit de înaintaşii voştri, folosea în cazul trădării un leac care se numeşte ţeapă. Domnilor consilieri imperiali, vă poruncesc să nu vă mai amestecaţi în treburile principatului, decît cerîndu-mi îngăduinţa. Sfatul princiar poate fi acesta, sau oricare altul. Nu puteţi tracta cu el nimic, neavînd decît puterea pe care eu însumi i-o acord. Rog să cercetaţi în *Scurtă şi adevărată descriere a faptelor săvîrşite de Io Mihai Domnul Ţării Româneşti* tipărită anul trecut la Görlitz de Baltazar Walther silezianul, cum am tratat garda de ieniceri pusă de sultan în palatul meu de la Bucureşti. Se pot trage unele învăţăminte pentru domnul colonel Hoffkircher, care încearcă să apuce comanda garnizoanei. Şi vă rog stăruitor să-mi îngăduiţi să vi-l prezint pe căpitanul Peter Domokos şi oştenii săi, ca şi pe viteazul ienicer Ahmet Muhtar, gata oricînd să-mi îndeplinească ordinele.

Se opreşte din umblet. Poartă uniforma roşiilor. Este neîncins, pintenii de aur zuruie uşor, părul tuns perie şi barba i s-au aricit. Simte în gură gust de coclit. De sînge. Solia lui Petre Armeanul s-a întors de la Pilzen, unde este curtea, în 11 februarie dimineaţa. A adus răspunsul împăratului, o luptă cu nemeşi mascaţi, la Turda, nemeşi puşi pe goană de garda căpitanului Mîrzea şi travestit în negustător, pe doctorul Isepo, trimisul lui Henric IV, regele Franciei.

Într-un cufăraş căptuşit, Petre Armeanul i-a adus zece exemplare din cartea lui Baltazar Walther, cumpărate de la un librar din Praha. Şi, desigur, scrisoarea împăratului. Consiliul de război îl scuză pe Basta, că n-a intrat în Ardeal să-l ajute. Biruinţa lui la Şelimbăr este un simplu hazard. Venise doar ca un fugar care-şi părăsise ţara, căutîndu-şi salvarea. I se acordă dreptul lui Basta să guverneze toate cetăţile de margine care nu aparţin Ardealului şi care, sub nici un cuvînt nu-i vor fi cedate lui. Hotarele sînt acestea, nu cele stabilite între împăratul Maximilian şi Ioan Sigismund Zapolya. Ardealul nu-i poate rămîne. Îi este promis lui Maximilian. Dacă şi de data asta arhiducele refuză, atunci provincia îi poate rămîne lui Nicolae Pătraşcu avînd consilieri doi germani sau doi nobili unguri. Este somat să rupă tratativele cu turcii. Abia atunci i se vor plăti soldele. Prin donaţiile făcute de împărat, a fost primit, el şi urmaşii, în clientela regatului Ungariei. Poate spera la o coroană europeană, Rudolf numindu-l al cincilea frate al său. I-ar fi chemat atunci pe comisari, să-i sfîşie. L-a oprit Velica. L-au oprit Stoichiţă şi Mihalcea şi Petre Armeanul, care i-a spus că arhiducele Mathia a protestat cerînd demiterea lui Basta, că el, Petre Armeanul s-a întîlnit la Pilsen, în taină, cu solul ţarului Boris Godunov, Atanase Vlasiev, care l-a întrebat cum a primit măria-sa darurile ţarului şi dacă a fost mulţumit de ele. I-a mărturisit că stăpînul său caută prietenia împăratului şi că bucuros ar lega jurămînt cu măria-sa voievodul, pentru un război împotriva turco-tătarilor. Ţarul ar trimite o armată asupra Krîmului, scăpînd Ţara Românească de primejdia nohailor şi i-ar da lui Rudolf zece mii de arcaşi, spre a merge asupra Constantinopolului. Este vorba ca arhiducele Maximilian să se căsătorească cu o fată a marelui duce. Că împăratul, spre a potoli Clujul, îi cere lui Basta să aşeze aici cîte patru oşteni în fiecare casă. . . Doctorul Isepo, misterios şi întortocheat, a cerut ca în schimbul sprijinului Franciei, să nu aibă încredere în Casa de Austria. El pleacă la Istanbul, unde va negocia cu marele vizir şi sultanul. Regele Henric de Navara recunoaşte virtuţile ostăşeşti ale principelui Mihail, ca şi planurile sale grandioase, aici, la hotarele lumii creştine. .

Vorbe. Din toate părţile numai vorbe.

— Domnilor sfetnici!

E o linişte de moarte în care-şi aude glasul izbindu-se de bolţi. Sînt aici doar ei, cei care joacă această partidă. Îi e scîrbă de baronul care în cîteva zile a adunat un catastif plin de pîri mincinoase. Care a repezit în fiecare seară cîte un curier la Casovia, cu rapoarte lungi,

cifrate. Care i-a scris aseară lui Georgio Basta că « ardelenii au ajuns să tremure pînă şi de umbra lui Mihai». Gărzile nemişcate. Căpitanul Peter Domokos privindu-l întrebător în ochi.

— Domnilor sfetnici! Şi domnilor comisari imperiali!... Să rîdem! Nu este aşa, domnule episcop-cancelar?

— Măria-ta se ocupă mereu de mine, spune Napraghy... Am ajuns să-mi tem capul, principe.

— Oare nu tu episcope, ai spus la masa dată de contele Sandor Bokskay: «trebuie împins spre acte necugetate, temperamentul îl va ucide.»

Din doi paşi este în faţa episcopului. Îi vede pielea pergamentoasă, uscată, sub care se-nroşesc puzderie de vinişoare, semn că omul bisericii nu disprețuieşte sîngele Domnului.

— Dacă temperamentul meu, în loc să mă ucidă pe mine?!... Să rîdem, domnilor! Ne-am spus numai o parte din ceea ce avem de spus.

— Mai bine, mi-aş pierde o sută de capete, decît să aud şi cealaltă parte, măria-ta, spune căpitanul Mihail Székely, ştergîndu-şi fruntea. A fost *ein brusk Audientz*, după care simt nevoia să rîd.

Marele logofăt Stoichiţă face un semn. Pe una din uşi intră El Gracioso, îmbrăcat de data asta aidoma lui David Ungnad. Spune o mie de prostii nătînge, anunţîndu-l pe „împăratul astronomilor, regele ceasornicarilor şi stăpînul pietrei filosofale, cel mai mare mincinos de la Copernicus încoace". Este luat la bătaie de Matamore, îmbrăcat turceşte, spoit cu făină pe obraz, după care intră Manea Nebunul şi Prinţipul Zamfir, unul imitîndu-l pe Rudolf, îmbrăcat în ţinuta de curte, celălalt travestit în turc. Amîndoi fierb lichide puturoase în retorte uriaşe, cercetează stele imaginare cu un telescop de hîrtie poleită, apoi turcul îi pune celuilalt pocnitori şi din fundul astronomului ies trîmbe verzi de fum şi detunete. Apare un orologiu uriaş în măruntaiele căruia se ascunde astronomul. Totul se învăluie în fum şi de peste tot se aud rîsetele groase ale gărzilor şi strigătele de bucurie ale ienicerilor.

— Domnule baron David Ungnad, îi cer maiestăţii sale imperiale să-mi facă graţia de a-l libera din robia Hustului, pe Ali-paşa, fostul comandant al Tîrgovişteі. Este un oştean viteaz, pe care-l preţuiesc. Sper ca acest spectacol să vă fi făcut plăcere.

Se înclină. Zîmbeşte. Iese. Mereu pe pervazul ferestrei de la răsărit, vrăbioiul cu penele pline de funingine, care-l priveşte cu ochii lui de piper, gureşindu-se şi ciocănind cu pliscul în geamul verzui, prins în ramă de plumb.

8

Este 9 martie în dumineca celor 40 de sfinţi mucenici din Sevasta. Bat grav clopotele Bisericii Negre. Bat duios clopotele de la Sfîntul Nicolae din Şchei. De pe Tîmpa însorită curge un vînt primăvăratic, îmbibat de mirosul frunzişurilor moarte, dospite sub zăpadă. Postăvarul stă sub omături diamantine şi Măgura Codlei are glugă de nori, semn că se schimbă vremea. Bat toate clopotele Braşovului. Stă în şaua de safian roşu, cu arcada din fildeş sculptat cu inorogi, pusă pe oblînc din doi colţi de elefant avînd scărițele din argint lucrat la Samarkand în filigran de aur încrustate cu olmazuri. Poartă mantia voievodală albă, cu vulturii imperiali tăiaţi în foaie de aur. Gugiumanul cu surguci din trei pene albe de egretă. Armăsarul Viteaz de Alep, din prăsilă lipiţeană, avînd tată unul din armăsarii arăpeşti dăruiţi de boierul Golescu, joacă pe loc, fluturîndu-şi coama lungă, împletită pe sîrmă de argint. Ferestrele caselor magistraţilor din Piaţa Sfatului sînt pline de săsoaice blonde, în şube de veveriţă. Praporii şi stindardele se leagănă în vîrful hiampelor. Din tribune se aude gureşa zvoană a jupîneselor şi jupînițelor rămase în Şcheii Braşovului. Apoi glasul puternic al prinţului Marcu poruncind cornişti-lor să sune semnalul celei dintîi salve de artilerie. Două ziduri de trabanţi roşii se duc spre marea poartă a Cetăţii. Dincolo de casele lui Wolfgang Haller se-nşiră trabanţii albi, apoi un escadron de cuirasieri, apoi două sotnii căzăceşti, apoi cavalerii de Făgăraş în armuri negre şi abia mai vede panaşele albe ale cnezilor de Hunedoara şi lăncile lor lungi, cu steguleţe roşii la vîrf. Totul, arme, oameni şi cai, scăldat în lumina aspră de martie. Aude şopotul repede al pîraielor născute din zăpada topită, care curg vesele peste pietrele caldarîmului. Aude streşinile picurînd. Departe, în golul alb făcut de porţile deschise ale cetăţii, pe drumul Rîşnovului, se văd gărzile alaiului. Recunoaşte după cai, ori după suliţele subţiri, ori după petele roşii care sînt scuturile văzute de aici, ori după o mie de semne ştiute, ori bănuite, recunoaşte, după nu se ştie ce, gărzile lui vechi, de roşii domneşti. Îşi stăpîneşte lacrimile, înţepenindu-se în şa.

— Nimic mai măreţ decît ceremoniile militare ale măriei-tale, îi spune pan Andreas Tarnowski, din şaua calului livonez... Sînt vrednice de pana lui Homerus...

— Linguşitorule!

— Vreau să te cîştig pentru Recz Pospolita, visată de mine.

— Dacă regele primeşte toate întîmpinările mele!

— I-ai nimicit pe comisari și toată diplomația lor nemțească.

— M-aș bucura s-o fi putut face... Zîmbește-i baronului și taci.

Îl vede cu coada ochiului pe Andrei Tarnowski, îmbrăcat în dolmanul verde de șleahtic căptușit cu sobol, înclinîndu-se în șa și zîmbindu-i baronului David Ungnad, așezat în stînga lui Viteaz de Alep. Tarnowski și Ungnad se cunosc de douăzeci și cinci de ani. El se cunoaște cu Tarnowski de aproape douăzeci. Tarnowski a fost trimes la Alba-Iulia sol privat al regelui Poloniei, la sfatul primatului Karnkowski, informat de agentul Velicăi, Krolewski. A sosit la Alba-Iulia în 18 februarie, la două zile după *ein brusko Audientz* cum numește Mihail Székely în toate scrisorile, audiența în care el a spus tot ce avea de spus despre politica Habsburgului. Din 16 februarie, toate drumurile spre Praha, Warșovia și Istanbul s-au umplut de olăcari și curieri avînd patentă imperială pentru rechiziționarea cailor de poștă... Agenții Velicăi răspîndiți pînă în anticamerele curții la Pilsen și Praha, i-au adus știri despre felul cum sînt primite de Rudolf rapoartele celor doi comisari, care întotdeauna se bat cap în cap. Cancelaria de război a intrat în fierbere la informația lui Ungnad în legătură cu respingerea cererii de a garnizona cetățile cu trupe germane. Partida arhiducelui Mathia lucrează din plin. Încă de cum a ajuns Tarnowski la Munhaci, unde a așteptat trei zile sosirea saniei și gărzilor lui, Rudolf a știut că regele Poloniei l-a trimes la Alba-Iulia. Și că, el, voievodul, el *Il Valacho* nu așteaptă cu mîinile în sîn sacra bunăvoință a majestății suzerane. Viteaz de Alep nechează ușor cînd din bastioanele Brașovului izbucnește salva de salut. Îl așteaptă cu toată pohfala pe pașa Hussein, solul lui Mohamed. Faptul că sînt aici comisarii imperiali și solul regelui Poloniei; iar în mulțime doctorul Isepo trimisul lui Henric IV al Franciei, este rodul acestor luni de zbatere politicească. Acum o lună locuitorii Huedinului s-au răsculat împotriva celor patruzeci de trabanți secui pe care-i țineau în cantonament. I-au ucis. Parte din ei i-au îngropat de vii. Sîrbii din tabără au trecut Huedinul prin foc și sabie. Au găsit acolo un ațîțător sigismundist. L-au crucificat. Clujul n-a primit garnizoana de catafracți făgărășeni. Sotnia de cazaci a stegarului Glavitzki a dezertat, după ce a purtat prin cantonamentele căzăcești scrisorile atamanilor scrise la porunca cancelarului Zamoyski. A repezit două escadroane din dragonii lui Walawski pe urmele sotniei răsculate. Într-o luptă pe Someș sotnia a fost decimată. Glavitzki a scăpat, intrînd în Maramorăș cu cincizeci de călăreți. Soldele nu s-au plătit de cinci luni. Lefegiii pradă principatul. Cînd nu pradă, beau și mănîncă plătind cu vîrful săbiilor fluturat sub nasul păgubași-

lor. L-a primit pe Tarnowski în a treia odaie, ca pe comisari, în salve de artilerie şi cu toate trupele Alba-Iuliei scoase pentru revistă. David Ungnad a protestat. L-a ameninţat cu arestuirea. Într-o lună a reuşit să-şi facă din Ungnad un duşman de moarte şi din căpitanulSzékely un prieten pe viaţă şi pe moarte. Mîrîie. Tarnowski i-a adus mesajul regal.

— Să treacă sub suzeranitatea regelui, care-l va primi fără să întrebe dieta.

— Ieremia Movilă va păstra cea mai frăţească vecinătate.

— Sigismund, este adevărat, a fost în Polonia, dar nu-i va fi îngăduit să unelteaască din Moldova.

— Adică, i s-ar putea îngădui să şi unelteaască, Andrei?... i-a spus solului.

— După cum ştii, unelteşte din Suceava.

— Şi ce altceva mai vrea riga?

— Nu poate îngădui trecerea spre tine, a solilor muscăleşti.

— Atît?

— Atît!

— Ştie doar să ceară, acest Sigismund de Wassa!

— Este ştiinţa regilor, măria-ta.

— Proastă... Iată întîmpinările mele. Mă închin atunci acestui Wassa, dacă... I-a spus lui Andrei Tarnowski ce urmează după dacă. Stăteau la taifas în camera de lucru a lui Josica, unde-i primise şi pe trimişii lui Rudolf, fiind de faţă Velica, Marcu, Stoichiţă şi Carlo Magno. Mormăie, privindu-l pe prietenul său îmbătrînit uşor, cu trei guşi tremurătoare sub bărbie, care i-a citit cîteva strofe din poemul despre vitejiile *Neînfricatului şi temutului Mihai-vodă*, *Achilele creştinătăţii*, strofe pline de laude, dar care nu spun nimic, goale şi fonfăitoare, prieten care-a primit întîmpinările frecîndu-şi mîinile de plăcere şi spunînd că regele va face, auzindu-le, cea mai frumoasă criză de ficat şi va rosti cel mai cutremurător monolog, mai cutremurător decît tot ce-au pus Shakespeare, ori Marlowe, ori uriaşul Lope de Vega Carpio în gurile eroilor din piesele lor. Întîmpinările lui. El şi regele Sigismund de Wassa să-şi jure credinţă într-o ceremonie cavalerească şi-n faţa oştilor la Snyatin. Ieremia scos din scaun şi Moldova să treacă sub domnia lui, cu trei zile înainte de ceremonia jurămîntului de fidelitate. Regele va recunoaşte printr-o patentă trimisă la toate curţile evropene, ca şi suzeranului său, sultanul, domnia lui Mihai voievod asupra Ardealului şi Ţării Româneşti, cu drept de moştenire asupra celor trei ţări: Ţara Românească, Transilvania, Moldova. După această recunoaştere prin patentă regală, el, voievodul, se va recunoaşte vasal regelui. Va recuceri Bugeacul de la tă-

tari și toate cetățile turcești de pe Nistru și pînă la Oceakov, care vor fi ale Moldovei. Nicolae Pătrașcu va primi indigenatul. Regele îi va plăti șapte mii de lefegii, trei mii cinci sute de călăreți și trei mii cinci sute de pedestrași cu arme de foc. El va da regelui, în războaiele acestuia, trei mii cinci sute de călăreți cu artileria lor. Regele nu-l va mai amenința pe Rudolf că intră în Silezia, dacă el, Mihail voievod, va intra în Moldova.

A doua salvă de artilerie. Gărzile de roșii intră la trap bătut pe sub donjonul porții mari a Brașovului. Pan Andreas Tarnowsky i-a spus: — Vrei să renaști din cenușă, vechiul regat dacic, măria-ta. O spun toți diplomații. Se șoptește cu groază la Cracovia. La Istanbul. La Praha. Regele n-o să ți-o îngăduie.

— De ce, Andrei?

— Pentru că încă visează să-și întindă hotarul pe țărmul Mării Negre, Mihail.

Trabanții roșii dau onorul cu muscheta. Vine în buiestru garda de vînători domnești, avîndu-l în frunte pe căpitanul Caloian, steagul și după ea, recunoaște cu inima strînsă într-un spasm caii ei albi, vede fluturînd steagul mic al Țării Românești. Vede căciula albă domnească a lui Nicolae Pătrașcu. Îl vede pe Nicolae Pătrașcu călărind între Radu Buzescu și vel logofătul Theodosie Rudeanu. Aude glasul prințului Marcu poruncind întîmpinarea. Îi vede pe Gaspar Kornis și episcopul Napragy punîndu-și caii la galop de pe loc. Ieșind înaintea lui, *Io Nicolae-Pătrașcu vodă* și a pașei Hussein, care călărește în urma acestuia, sub tui, înconjurat de spahioglani imperiali, îmbrăcați în kafkane de Damasc, purtînd pe umeri prinse în agrafe de aur, blăni de pardos. I se încețoșează privirea. Își mușcă buzele. Cînd Hussein descalecă, descalecă și el. Toată artileria Brașovului bubuie la donjoane. Lucrarea lui politicească s-a încheiat. Dincolo de asta, nu mai poate fi decît biruința prin arme, ori moartea. O privire lacomă spre Nicolae-Pătrașcu, care descalecă sprinten. Spre Radu Buzescu. Spre sfetnicul său iubit Theodosie. Îl sleiește dorul de ei. Îl sleiește dorul de fiul său. Hussein, bătrînul și-nțeleptul Hussein, omul marelui vizir Ibrahim, își duce mîna la inimă, buze și frunte. Atunci vede el spahioglanii descălecînd ostășește, aude cornii lor, de atîtea ori auziți pe cîmpurile de luptă sunînd sălbatic, vede steagurile de domnie duse de doi ceauși uriași și pe purtătorii de daruri înșiruindu-se în Piața Sfatului pe deasupra căreia trece vîntul coborît de pe Tîmpa și trec, sonore, dangătele grave ale clopotelor Bisericii Negre...

...Din nou, stăpînitor și dureros, sentimentul timpului. Al timpului căruia îi este supus. Al timpului pe care l-a supus strunindu-l

pentru sine. Casele protopopului Miha, din Șchei, cufundate în liniștea dinspre miezul nopții, după ce s-au retras junii îmbrăcați în straiele lor călărășești, jupînițele și jupînesele, după ce baronul David Ungnad i-a spus acru că a primi însemnele domniei de la sultan — ca și aceste daruri nemaipomenit de scumpe — înseamnă a jigni fără leac încrederea sacrei majestăți romane, după ce căpitanul Mihail Székely i-a spus că aceste daruri sînt cea mai strălucită dovadă că sultanul își cinstește, cavalerește, învingătorul și după ce, dincolo de sentimentele răscolite de întîlnirea cu cei chemați din Țară, scumpi inimii lui, s-a înstăpînit în el, rece și tăioasă, luciditatea cu care vede dincolo de aparențe. A cîntat taraful junilor bătrîni. S-a dănțuit. A fost un ceas cînd s-a simțit ca acasă, la Plăviceni. Ce straniu i-a sunat în inimă acest « acasă ». Ce îndepărtat și străin. Ce pierdut în cruda neființă a morții. A ieșit afară, în gerul ușor al nopții de martie, să rămînă singur cu sine. Erau de strajă vînătorii călări. Două umbre, în șube, rezemate în suliță, sub pălimarul înalt, din lemn.

— Îl văzuși pe vodă?

— Îl!

— Slăbi... Se mucenici...

— Mai ales îmbătrîni, Miroane.

— Care Miron ești acolo?... Miron Ciugă?

— El, măria-ta. La poruncă. Bucuros că nu mă uitași.

Era Miron Ciugă, cetașul din Grădiștea. Parcă l-a tăiat la inimă. A coborît la ei. I-a întrebat de pămînt. De case. Parcă i-au crescut rădăcini în talpă. S-a ucis pe el, a cîta mia oară. A urcat la oaspeți. Erau acolo comisarii, Tarnowsky, Hussein care-i adusese o sută de pene de cocor, o sabie cu teaca ferecată în aur și garda bătută în nestemate, un șoim de vînătoare și un superb mînz roib din prăsila sultanului. Era Moise Székely, căpitanul general. Erau episcopul Napraghy și senatorul Gaspar Kornis. Și erau ai lui. Prota Miha și Radu Buzescu, prințul Marcu și Theodosie care i-a înfățișat pe Ioan de Marini Polli și pe Paolo Giorgio raguzanul veniți de la Praha prin Roma și Raguzza. Era acolo, pentru întîia dată de cînd domnește aici, fostul căpitan Albert Király, care primise cu solemnitate, la 7 martie, în sala mare a Sfatului, scrisoarea de reînnoire a privilegiilor săcuilor din scaunele Ciuc, Ghiurghiu și Cason. A stat toată seara cu spatele la Gaspar Kornis și Moise Székely, vorbind cu ceaușul lui Hussein aga, unul din cei mai frumoși turkmeni pe care i-a văzut vreodată, învățat la Damasc, cu sprînceana stîngă crestată de sabie.

L-a avut alături, jilț lîngă jilț, pe Pătrașcu. A crescut. Poartă mustăcioară. Poartă plete. S-a îndesat. S-a legat. Ce stranie chemare înăbuși-

tă spre acest flăcăiandru, aproape necunoscut. Ce duioşie neghioabă, care nu-şi găseşte vorbele. Ce gust de leşie. Ce tristă înstrăinare. Ce disperată înstrăinare. Ca atunci cînd a poposit la cetatea Făgăraşului, la Stanca. Tîrgul. Alaiul domnesc, cu comisarii şi Tarnowsky în carîte pline de blănuri. Tunurile cetăţii primindu-l cu salve de bun venit. Făgărăşenii ieşiţi cu mic cu mare, în straie de sărbătoare. Porţile cetăţii deschizîndu-se numai la a treia vestire a cornistului său. Sălile goale, Şi Stanca, în negru, ca o văduvă, ori ca o monahie, ţesînd la gherghef. Alături, Florica, înaltă, privindu-l cu ochi de fată-fecioară zveltă şi negricioasă, aproape necunoscută, strînsă în bete, cu sînii înmuguriţi rotund, cu ochii încondeiaţi, spunîndu-i «măria-ta» şi «stăpîne».

— De ce eşti îmbrăcată în negru, Stanco?

— Aşa se cade unei surghiunite, stăpîne!

Acelaşi sentiment de cădere în gol, acum, lîngă Io Nicolae Pătraşcu, domnul Ţării Româneşti. Oricît de lacom caută o punte spre el, n-o găseşte. I-a spus: — « Zi-mi tată, fiul meu!... Îi era inima plină de lacrimi şi duioşie. Voia să nu mai fie vodă. Lacom era să fie om, despuiat de zalele grele ale puterii sale... Nicolae-Pătraşcu l-a privit din altă lume: — Nu mai pot, măria-ta. Sufletul meu o doreşte. Inima mea tînjeşte după tata. Măria-ta eşti altcineva. Slăvit şi temut, o mărire care mă îngrozeşte. Iartă-mă... A venit jupîniţa Ilinca Şerban, închinîndu-se în faţa lui Io Pătraşcu vodă şi l-a poftit la danţ. El a rămas într-o singurătate neagră, plină de glasurile moarte ale trecutului. I-a venit să se sfîşie. Ştia că plăteşte cu sine însuşi, cu mortificarea omului, visele şi-mplinirile domnului. Baronul David Ungnad, văzîndu-l singur, s-a apropiat cu Napraghy şi Kornis. I-a spus că abia astăzi a înţeles sensul privilegiilor acordate de el săcuilor şi că, în numele sacrei majestăţi, el este împotriva acestei scrisori voievodale, care oricum, ar trebui supusă dietei. Se dănţuia în sofrageria mare, cu tavan din bîrne. Aici rămăseseră doar sfetnicii şi războinicii. Aga Hussein a poftit să afle ce-a spus comisarul imperial. I s-a tălmăcit de către Theodosie Rudeanu.

— Voia beyului este sfîntă, a spus Hussein. Tractatele noastre cu Kara-Iflak sînt înţelepte şi drepte. Recunoaştem libertatea deplină, cîştigată cu armele şi-n virtutea dreptului străvechi şi nu ne amestecăm în trebile dinlăuntru ale beyului.

— Aici, dreptul emană de la Statele generale ale celor trei naţiuni, a spus cancelarul-episcop.

— Pînă şi juristul englez Bracton recunoaşte că « regele nu trebuie să fie supus nici unui om, numai lui Dumnezeu şi legii, pentru că legea îl face pe rege »... sau « Regii nu au suverani în lucrurile

temporale » așa cum scrie în *Etablissements de Saint-Louis*, a spus în italiana lui limpede, prințul Marcu.

— Aici legea este Dieta, s-a încăpățînat Napraghy.

— Aici legea este adevărul istoriei, a spus... Pe care voi neamișii l-ați călcat în picioarele cailor, samavolnicind supușii mei credincioși, iobăgindu-i și luîndu-le averile lor, date de slăvitul rege Matei și de regele Ioan Zapolya... Cancelare, dreptul nu începe cu domnia ta și nu sfîrșește cu mine. El stă în însăși ființa popoarelor... De aceea am dat săcuilor ceea ce stătea în ființa lor.

Pași grei, ostășești. Bătrînul Albert-Király i-a făcut o reverență adîncă. S-a ridicat. L-a îmbrățișat. I l-a arătat lui Hussein aga.

— Îți mai aduci aminte de Călugăreni, Hussein aga?... Iată-l pe leul transilvan care te-a izbit din pădure.

Hussein aga și-a plecat fruntea cu o mișcare ușoară:

— Asemenea viteji își înscriu singuri drepturile în cartea timpului, cel dăruit de înțelepciunea lui Allah.

— Ferește-te de aceste năpîrci, viteazule și iubitule al meu voievod și îngăduie bătrînului tău războinic să se întoarcă și să ducă scaunelor, prea înțeleptul tău dar, a spus Albert Király și el și l-a adus aminte cum se rățoia la Călugăreni, cum s-a avîntat în luptă trăgînd cu archebuzierii din mers, cum a tras cu cele două tunuri în vălmășagul de la pod, cum lui Hussein aga care comanda ienicerii din aripa stîngă i-a fost împușcat calul și Baltazar Walther silezianul a strigat: *Iezus Christus*, apoi a urmat șarja cumplită a spahioglanilor, a simțit dintr-odată fierbinte și năclăită coada săcurii de luptă, s-a stăpînit și, luîndu-l de umeri pe Albert Király, l-a condus pînă în prag, spunîndu-i turcește:

— De ce vremuri ne-am învrednicit noi, căpitane. Rău îmi pare că nu vrei să mă slujești. Ți-aș da căpitănatul general, cunoscîndu-te soldat viteaz și loial.

— L-am slujit pe Sigismund Báthory, crezînd în el. M-am înșelat. Îmi ispășesc vina măria-ta... Prin Peter Domokos săcuii și eu te slujim cu neînfricată credință. Nu-mi tulbura inima cu amintirile gloriei mele. A fost. S-a dus. Mi-au rămas podagra și puțina cinste agonisită cu sabia în slujba celui mai nestatornic dintre principi. Teme-te de lupii în straie nemețești. Îți vor moartea. Amin și Dumnezeu cu tine, principe.

...Ard trei lumînări într-un sfeșnic de lemn aurit. Aude pașii lui Simion rînduind străjile. Prin geamul scund vede îngrămădirea mătăhăloasă a donjoanelor și caselor înalte, cu un cat, din incinta cetății. Așezate în Prund, pe clina Tîmpei, casele protopopului Miha stăpînesc Șcheii. Vede felinarele de la poarta Sfînta Ecaterina, vede

cerul spuzit de stelele de martie, verzi și îndepărtate, se purifică pe sine coborînd în sine acolo unde se uită pe el, omul și părintele, soțul și tatăl, apoi bate de trei ori din palme. Pe ușa scundă cu tăblia din stejar intră Nicolae-Pătrașcu, prințul Marcu, Radu Buzescu și Theodosie Rudeanu...

— Ce face Hussein aga, Simioane?

— Îl văd gătindu-se să vină la măria-ta.

— Vestește-l, de cum ajunge la piciorul scării... Veniți lîngă inima mea, voi ai mei, după care-am tînjit, spune, îmbrățișîndu-și fiul...

...Iată o altă clipă de răscruce a vieții mele, își spune cînd se așază în jilț, după ce i-a îmbrățișat pe cei veniți din Țara Românească. Este foarte ușor și liber, se simte tînăr și parcă fără junghiul acela greu care-i apasă inima de atîtea luni de zile. Ei sînt aici, stîlpii puterii lui de atîția ani. Războinicii și sfetnicii lui. După aproape o jumătate de an de nevedere, par alții. Ori i se pare lui. Theodosie a slăbit. A făcut pungi sub ochi. Nasul vulturesc i s-a ascuțit. Are cîteva fire albe în sprîncenele aspre. Radu, tot frumos, parcă, mai oacheș, mai legat, mai semeț, purtîndu-și coantășul albastru cu eleganță, înfruntîndu-i privirea și zîmbindu-i cu dinții lui albi, strălucitori și puternici, de lup oltenesc. În tăcerea lor reculeasă este numai așteptare. Știe că așteaptă de la el împlinirea sorților pe care i-au aruncat pe sabia lui. Are o clipă de sfială. O singură clipă. Pînă cînd își aude cel dintîi cuvînt. Și sunetul glasului. Le spune scurt, că s-a împlinit, prin ei, visul generației lor. Acela de a slobozi Țara Românească. Acela de a slobozi Transilvania. Că lucrările politicești și diplomaticești au urmat lucrărilor cu sabia. Că din puterile înconjurătoare, sultanul a recunoscut astăzi, după șapte ani de lupte și jertfe necurmate, de danie de sînge și de credință, a recunoscut astăzi ființa celor două Țări Românești, sub stăpînirea sa... Și că, de astăzi în colo, pentru a împlini lucrarea lor, mai rămîne să ia Moldova. Aceea care este de-o limbă cu noi. Și de o ființă cu noi. Ei înțeleg. Pînă și Radu Buzescu, oșteanul și cavalerul, are ochii împîcliți. Pentru că, dincolo de lăcomia Buzeștilor, dincolo de ferocea lor sete de moșii, stă acest cuget luminat care i-a unit din tinerețe. Această limpede conștiință a nenorocirii neamului lor împilat și batjocorit. Această mîndră conștiință a răspunderii lor față de timp. Le spune că Rudolf nu vrea să-i recunoască domnia în Transilvania, pe care-o dorește nemțească. Că le-a dat termen comisarilor pînă la Paști, să aducă răspunsul împăratului. Da ori ba! Că oricare ar fi răspunsul împăratului, el va porni împotriva lui Ieremia, să aducă Moldova sub steagul domnesc.

Se ridică din jilț.

— Sîntem gata de război, măria-ta, spune Radu Buzescu. Începusem să-i duc dorul.

— Aripile măriei-tale umbresc tot pămîntul strămoșesc, doamne. Sînt gata să te slujesc.

— Și tu, fiul meu?

— La porunca măriei-tale, tată!

Rîde. Mai mult rîs-plîns, decît rîs.

— Simioane, ce face Hussein-aga?

— Iese din cămările lui, doamne.

— Noaptea asta, oricît de trudiți veți fi, lucrăm... Să-l așteptăm pe Hussein-aga și să vedem ce vrea sultanul.

— Va putea schimba sultanul voia măriei-tale?

— Ba! Și-n veci de veci, măria-ta Nicolae Pătrașcu.

Vine Hussein aga. Singur. Se închină adînc, cu mîna la inimă, buze și frunte. Poate să aibă aproape șaptezeci de ani. Seamănă cu Allah, ori cu Dumnezeul zugrăvit în biserici. Îl primește stînd în picioare. Îl ia de subțioara dreaptă și-l duce pînă la jilț.

— Ce păcat, beyule, că nu ești marele nostru vizir. Pe Allah, pînă în ceasul ăsta semiluna stătea pe palatul înșelătorului care te amăgește umplîndu-ți archebuzele cu vorbe... Ce păcat că ești orb și că Israfil ți-a luat inima.

— Mă vrea cineva mare vizir?

— Sultanul. Și sultana... Te vor căpitanul general al oștirii lui Allah. N-am spus-o eu. Mi-a șoptit-o un djinni, într-o noapte, în saray, cînd eram cu preafericitul stăpîn al lumilor. Îți mulțumesc pentru cinstea cu care m-ai primit. Mai mare și mai înălțătoare decît cea cu care i-ai primit pe solii împăratului de la Praha. Se va ști!

— Fiecăruia după meritele lui. Tu ești un oștean viteaz, cu care m-am înfruntat pe cîmpul de luptă. Te-am primit cum primește un oștean alt oștean asemenea lui. Îți aștept poveștele tale, apoi pe cele ale sultanului. Dar mai ales aștept povața marelui vizir Ibrahim, prietenul nostru.

Aga Hussein își închide ochii, mîngîindu-și rar, cu degete uscate, barba albă, lungă pînă la brîu... Tușește. Printre pleoapele zgrunțuroase, voievodul îi prinde privirea tăioasă. Hussein aga istorisește o poveste orientală. Este vorba de un fluviu mare și majestos, Tuná, adică Dunărea, de un popor negricios și repede la mînie, este vorba de alt popor războinic și înțelept, căruia Allah i-a deschis porțile înțelepciunii ajutîndu-l să descifreze tainele veșniciei. Rînd pe rînd toată politica Răsăritului și Apusului capătă nume stranii și fascinante

din vechile poeme arabe şi osmane, aşa cum ei toţi, cei care-o fac, devin uluitor de limpezi personaje de legendă. Legenda pe care-o deapănă Hussein îl smulge din lumea amestecată, ortodoxă şi catolică, răsăriteană şi apuseană, amestecată şi tulburătoare, în care trăieşte de o jumătate de an, întorcîndu-l în lumea fabuloasă a orientului pe care-a trăit-o cu ameţitoarea vrajă a tinereţii. Este atît de reală şi de fantastică legenda lui Hussein, încît se uită pe sine, pînă cînd îl aude spunînd numele cetăţilor Brăila, Giurgiu şi Turnu. Numele acestea risipesc vraja. Totul rămîne în lumina crudă a realităţii.

— Pe noi ai învăţat să ne baţi, pe nemţi ba. Pe noi ne cunoşti, pe ei ba. Cu noi te înţelegi, dîndu-ne plocoane, ori lovituri de sabie. Cu ei ba. Nu-ţi cerem să mergi cu noi, împotriva lor. Sultanul îţi va da steag şi pentru Moldova rîvnită de tine. Ştie de uneltirile tale împotriva beyului Moghilă. Lasă Dunărea slobodă pentru corăbiile noastre. N-o mai trece dincolo. Cînd sultanul îţi va da steag pentru Moldova, tu dă-i Brăila, Giurgiul şi Turnu, dovedindu-i astfel că nu te mai ridici împotriva lui. Stîrpeşte-ţi şerpii care vor să te muşte, îmbogăţeşte-ţi ţările tale şi vei fi chemat ca judecător în gîlcevile stăpînilor lumii. Beyule! Fii măcar o dată atît de înţelept, pe cît eşti totdeauna de viteaz!... Allah să te lumineze! Văd aici nişte rodii neasemuit de frumoase. Dee Allah ca gustul lor să fie pe măsura frumuseţii lor. Iau trei rodii şi, cu voia ta, mă duc să mă închin lui Allah, cerîndu-i să-şi coboare harul asupra cugetului tău... Voi, sfetnicii lui şi tu, fiul lui preaiubit, care i-ai înlăcrimat ochii lui de şoim neînfricat, vorbiţi-i de binefacerile pe care sfatul meu vi le va aduce tuturor... Allah cu voi!...

...Spune mereu: — Să lucrăm!... Să lucrăm!...

Ceasul din turla Bisericii Negre a bătut de mult două după miezul nopţii. Simion a întins chărţile Transilvaniei, Ţării Româneşti şi Moldovei pe masa mare din sufragerie. Tot acolo sînt rapoartele iscoadelor, raportul lui Tarnowski despre starea Reczei Paspolita, copia după scrisoarea cu privilegii dată săcuilor din cele trei scaune, rapoartele casierilor imperiali, ale şătrăriei cu starea armamentelor, corturilor, tunurilor şi căruţelor oştirii, scrisorile lui Gheorghe Raţ de la Praha şi Viena, de unde a cumpărat trei mii de săbii şi două mii de muschete noi cu rotiţă şi cremene. Pe charta Transilvaniei, Stoichiţa a desemnat capete de cai, ori pedestraşi lîngă tîrgurile unde cavaleria şi pedestrimea îşi are cantonamentele. Cifra de alături arată cîte mii de oşteni sînt cantonaţi în acel tîrg. Toată Transilvania este plină de asemenea desemne şi cifre. Sub grinzile vechi ale sufrageriei pluteşte duhul nestăpînit al războiului. Duhul voievodului, arzînd

mistuitor, vrăjindu-l pe Radu Buzescu care se-ntreabă ce forțe necunoscute lui sălășluiesc în acest bărbat uriaș, care atinge grinzile cu creștetul, al cărui glas rostește sentințe ale destinului. Îl vede pe Nicolae-Pătrașcu livid, copleșit de grandoarea manevrei de război pe care-o înțelinează vodă cu arătătorul păros, pe chartă.

— La 1 mai, măria-ta Pătrașcu ai să fii în șa la Tîrgoviște, cu zece mii de călăreți. Cinci mii, oaste mică, repezi la București, cu vornicul Dumitrache, că știe apucăturile turcilor și vadurile Dunării. Are să-ți apere aripa dreaptă și Țara. Vărul Preda și Stroe cu oștile Craiovei și vel banul, au să fie tot la Tîrgoviște și tot la 1 mai.

— Și eu? întreabă Radu Buzescu.

— Și eu, măria-ta? întreabă Theodosie Rudeanu.

Voievodul se ridică în capul oaselor.

— Voi, frații mei întru destin, veți păzi Transilvania, pînă la întoarcerea mea din război. Veți domni-o pre ea și veți veghea asupra ei. Este ca și cînd vă încredințez viața mea. Este ca și cînd vă dau pe mînă lucrarea vieții mele întregi. Este ca și cînd mă dau vouă, cu toți ai mei, cu visele mele cele mai tainice, cu întreg sufletul meu zbuciumat... Primiți-mă și vegheați-mă!

Farmecul și vraja și puterea lui dintotdeauna. Cei doi îngenunche. Îi apucă mîinile. Își înfundă obrazele în palmele lui uriașe, mirosind a mirt. Îi ridică. Îi strînge la piept. Nicolae-Pătrașcu pare străin. Mîna tatălui pusă pe umăr îl zdrobește. Sînt ceasurile trei din noapte. Apoi patru. Planul invaziei Moldovei s-a făcut pe zile și ceasuri. Nicolae-Pătrașcu și-a înscris pe o foaie unde și cînd va trebui să fie la unu, doi, trei și patru mai. Cum va ține legătura peste munți cu grosul oștirii tatălui său care la 1 mai va fi la Prejmer, astfel ca amîndouă oștirile să fie aproape pe aceeași linie. Cum altă oștire va străbate munții de la Bistrița Năsăudului și prin munții Bîrgăului, pe la Vatra Dornei, va ieși sub zidurile sfintei cetăți a Sucevii, atunci cînd oștirile Transilvaniei și Țării Românești întîlnite la Bacău, vor fi și ele acolo, sub cerul Sucevei, la ceasul cinei celei de taină a celor trei Țări Românești.

Cînd spune « ceasul cinei celei de taină a celor trei Țări Românești » prin casele lui prota Miha din Șcheii Brașovului trece un duh de aspră bărbăție, care-i înfioară pe toți. Lumînările din sfeșnice își fîlfîie luminile. De afară se aude rostogolirea unui tunet, apoi o alta, mai vrăjmașe și bubuitoare, apoi alta, huruind pe deasupra acoperișurilor, apoi vîntul detună sub streșini, apoi se aude ploaia ciuruind repede pe acoperișul de șiță.

Voievodul își lasă barba în piept. Închide ochii. Ascultă vîntul. Ascultă ploaia. Iată-l ajuns în pragul Ființei lui. Al Timpului său. În fața aceluia care conține tot, care atinge tot. Atma! Mahatma! Eul său. Io Mihail domn al Țării Românești, Ardealului și Moldovei... Ploaia. Și liniștea adîncă, necuprinsă, liniștea plină de liniște a cugetului. Plouă. Cea dintîi ploaie a anului 1600 și a secolului al șaptesprezecelea.

9

Olăcarii lui Tarnowsky au venit din două în două zile, aducînd mesajele prietenilor cusute în tureatcă, ori sub teltii, ori în tecile săbiilor. În dieta ținută între 9 februar și 2 mart, Zamoysky a cerut să se voteze lefile oștirii cu care să pornească împotriva lui. Deputații ortodocși au protestat împotriva numirii unui episcop leah la Vilno, votînd împotriva cererilor lui Zamoyski. Cel mai iscusit dușman i se arată iezuitul Petre Skarga.

Își pleacă ochii osteniți pe scrisoarea iscoadei Krolewski, omul Velicăi. Velica. O aude răsuflînd greu. De cum a venit primăvara asta nebună, plină de liliac înflorit și privighetori, de cum s-a pornit în marșuri de noapte Baba Novac de sub zidurile Temișorii, Velica nu mai are stare. A slăbit. Geme și vorbește noaptea în somn. Se ridică în capul oaselor, lunatecă, și-l strigă, ori plînge, ori se năpustește asupra lui, pustiindu-l cu lăcomie. Din săptămîna mare nu se mai culcă împreună. Ea doarme alături de camera de lucru, în strai alb, monahicesc. El stă aici, între zecile de scrisori și *Avizo*-uri, de tractate politicești și istorii, căutîndu-și argumente pentru sine și Evropa. Poartă tunică neagră, aproape o sutană, din șiac. Și-a lăsat barba să crească. Nu-și mai lăcuiește unghiile. Postește.

În ultima dietă, nobili ai Poloniei, ați deservit patria voastră. În clipa cea mai grea ați lăsat patria îndurerată, lipsită de apărare. Mihai a prins prilejul cel mai potrivit știe tot ce se face și se vorbește la noi, cunoaște ce sfîrșit nenorocit avusese dieta.

Sau din cuvîntarea ținută în piața mare din Kracovia:

O! Cît de mult rău au făcut aceia ce socotea că Mihai, dușmanul cel prea puternic și îngrozitor, nu ne-ar voi răul, ci mai degrabă îl socoteau prieten.

Zamoyski își pregătește războiul împotriva lui și-n afara lagărelor militare, prin acest ucigaș al lui Nikifor Parasios. Catolicismul împotriva ortodoxiei. Dincolo de ele, Apusul năzuind la cotropirea Răsăritului. Iată copia după scrisoarea marelui șleahtic Leon Sapieha către Cristofor Radziwill:

Dușmanul știe tot ce se petrece la noi. Să dea Dumnezeu să nu știe chiar de la noi înșine.

Luminarea aruncă o pată de umbră pe globul lui Martin Behaim. Se vede *Oceanus Meridionalis*, scăldat într-o lumină patinată. Dulcele trai de odinioară, devorat de setea de a cunoaște. Drumurile prin care-a țesut Evropa cu Asia și insulele din Mediterana, învățînd să cunoască mersul timpului, cugetul popoarelor și năzuințele puternicilor. Doctorul Isepo i-a adus știri din îndepărata Francie. Henric IV n-o poate înfrîna pe nevastă-sa, Maria de Medicis, să nu ridice în capul nobilimii franceze pe un aventurier italian Concino Concini și pe soața sa, Leonora Galigai, făcîndu-l marchiz d'Ancre... Ce politică poate face acolo un astfel de marchiz? Ce departe este această Francie. Tot atît de departe ca patria acestui:

Avizo venido por via de Roma en veyute y seys de Março... de la felicissima victoria que nuestro Señor ha sido setvido dar al Bayuoda de la Valachia contra los Turcos...

Avizul venit pe calea Romei, în ziua de douăzeci și șase martie din anul o mie cinci sute nouăzeci și nouă, al prea-fericitei izbînzi pe care Domnul nostru a binevoit să o dea voievodului Valachiei, tipărit la Saragoza prin Juan Perez din Valdivelso... Carlo Magno i-a spus că la Toledo s-a făcut cunoscut un grec din insule, care se cheamă Domenikos Theotokopulos și care va fi unul din cei mai mari pictori ai acestui veac! Ce fericit este acest grec care-și durează măreția amestecînd și frecînd culorile în liniștea atelierului său. Zacharias Geitzkhoffer, omul lui Agamemnon Kon Mojes Zaal el Dheilan Trianidos și bancherul lui, a fost atacat întorcîndu-se de la Alba-Iulia, unde-i dăduse monopolul negoțului de boi. A fost jefuit de toate înscrisurile. Apoi, după cîteva luni, au venit la el Paolo Georgio și Ioan de Marini Polli, cerîndu-i acest monopol pentru ei. Boii și oile, venitul lui cel mai bogat. Nu le-a dat monopolul. Ioan de Marini Polli a-nceput să ticluiască scrisori dușmănoase către împărat. L-a oprit prin aceste scrisori, pe Pezzen, la Cașovia. Pezzen era așteptat cu lefile. A ticluit scrisori

ca semnătura lui, a voievodului, scrise către Mahmud paşa, scrisori lamentabile în care el, Mihail domn, se jura pe veci sultanului, făgăduindu-i că va năvăli asupra lui Rudolf scoţîndu-l din Ungaria de Sus. Ticălosul copiase propria lui scrisoare calpă, în zece, răspîndind-o la Basta, Praha, Veneţia şi Viena. Parte din copii au fost prinse de oamenii lui Stoichiţă. Parte au ajuns. Biv vel banul Mihalcea l-a poftit pe Ioan de Marini Polli la un ospăţ. După ospăţ a venit la palat, mîhnit peste poate. Lui Ioan de Marini Polli i s-a aplecat de atîtea bunătăţi, dîndu-şi obştescul sfîrşit îndată după prînz, îngreţoşat de saţiu. « Era slab de inimă şi i s-a întors rînza pe dos, măria-ta, » i-a spus Mihalcea Karatzas, cu ochii daţi peste cap. În vremea dietei a doua, la Braşov, a cerut cu glas mare, ca tuturor nemeşilor să li se taie capul, pămîntul lor să fie împărţit şi să li se stingă stirpea pînă la a noua spiţă.

Într-o lună a citit tot ce s-a putut citi şi tălmăci din arhivele principilor Transilvaniei. Din secretarul florentin. Din capitulaţii. Cavalerul Văsile Boer de Recea şi Carlo Magno i-au adus Anuarele Societăţilor Medicişilor. Rapoartele directorilor generali ai societăţilor de negoţ şi bănci. Calendarele agricultorilor, ale crescătorilor de oi. Din nou s-a aruncat în luptă. De data asta cu hîrţoagele. Pentru că trebuia să-şi întemeieze puterea pe altceva decît pe sabie şi lefegii care-i sapă însăşi temelia puterii, Ţara şi fireştile ei rînduieli. Şi-a trimis misiţii să cumpere părţile negociabile din comptuoarele de negoţ ale saşilor. Din băile de aur, argint şi fier, care nu erau ale domniei. Trebuia s-o ia înaintea tuturor, dacă nu voia să cadă sub picioarele tuturor. Ca să-l lovească de moarte, Basta îi trimisese împăratului şi împăratul bătuse zgomotos din palme cetind, îi trimesese planul prin care Transilvania să devină imperială şi nemţească.

Răsfoieşte vraful de scrisori de pe masa de lucru. Scoate o copie făcută pe hîrtie de Genova. Scrisul aplecat al Velicăi. Basta, acest călău al flamanzilor, Basta uns cu toate unsorile curţilor, al căror dulău a fost, rozînd osul cel mai gras. Citeşte însemnarea Velicăi: « Dacă aceasta s-ar împlini, ar fi spre pieirea neamului rumânesc ». Basta vrea ca Transilvania să fie condusă de un sfat alcătuit din doisprezece nobili juraţi împăratului. Cetăţile să aibă garnizoane nemţeşti. Să dea împăratului un tribut anual. Nobilimea să-şi păstreze privilegiile. Făgăraşul să se restituie Mariei Cristierna. Moneda şi minele să fie imperiale, pe monedă bătîndu-se chipul şi titlul împăratului. Transilvania, prin el, guvernatorul ei, să se lapede prin tractate de comitatele de margine. Toate aceste puncte să se întărească printr-o înţelegere cu turcii.

Acestei uneltiri a lui Basta îi răspunde printr-o sărbătoare a neamului său, aducîndu-l pe mitropolitul Ungro-Vlahiei din scaunul de la Tîrgoviște, să-l ungă mitropolit al Transilvaniei pe episcopul Ioan de Prislop. Dionisie Rally i-a împlinit voia. Vor fi aici, la Alba-Iulia, de Paști, cîțiva din prelații Răsăritului, veniți la Istanbul, la sinod. Propunerile lui Basta îi stau pe grumaz, tăioase și reci. Rudolf a și poruncit Camerei de Război și celei Aulice să întocmească scrisoarea imperială către « guvernatorul nostru ilustrul domn Mihai ». Timpul. Din nou Timpul prăbușindu-se asupra lui din hăul fără început și fără sfîrșit al Facerii. Timpul care-l alungă din urmă. Timpul care-l silește s-o ia înaintea lui Zamoyski și a lui Rudolf. Timpul care-i lasă slobode cîteva luni ale acestui an 1600. Rugina Camerei de Război și Aulice, știința doctorilor în drept care se va revărsa acolo pe săptămîni de zile, încăpățînarea dietei polone, lucrările politicești ale cneazului Constantin de Ostrog, steagul de domnie trimes de sultan, iată răgazul pe care, fără voia lor, i-l dau Austria, Polonia și Poarta. Ciulește urechea. Pe geamul deschis intră valurile aromate ale livezilor în floare. Simte aroma subtilă, ușor amăruie a florilor de prun. Dintr-odată, privighetoarea. Au venit privighetorile. Îl încearcă o durere surdă. I se strînge inima. Privighetorile, Dumnezeule. Se ridică de la masa de lucru. Din cîțiva pași lupești este la fereastră. Nu s-a înșelat. Urechile lui nu s-au înșelat. În noaptea asta tot orașul are gărzi sîrbești. Le vede la donjoane, aplecate peste crenele. Vede Mureșul sclipindu-și solzii sub lumina smigurată din stele. Vede, ca printr-un abur, un șir lung de călăreți desprinzîndu-se din lunca apei. Îl vede șerpuind pe drumul alb al Sebeșului. Aude tropotul miilor de călăreți. I se pare că aude scîrțîitul șeilor, zăbalele roase între dinți, aude scîrțîitul carelor, se pleacă peste pervazul de piatră, soarbe lacom miresmele înnebunitoare ale nopții, apoi o simte pe Velica aproape, îi aude tălpile goale lipăind repede, o simte lipindu-i-se de trup și-o aude întrebîndu-l cu glas stins:

— Ce oști sînt astea stăpîne?

— Baba Novac, Velico, șoptește, Adică începutul...

Cu o mișcare sălbatică, Velica doamna îi înlănțuie grumazul cu brațe fierbinți.

— Facă-se voia ta, doamne, spune, răsuflîndu-i pe buze...

...Ce altceva decît sentimentul istoriei, ori istoria însăși pot fi dangătele clopotelor Alba-Iuliei, clopote ortodoxe și clopote catolice și clopote protestante bătînd în armonia aramei voia lui de a da Transilvaniei păstorul neamului său?! Corul de băși al cazacilor se-ntrece cu corul mitropoliei Tîrgoviștei, care dă răspunsurile pre

rumânie, după cum şi mitropolitul Ungro-Vlahiei tot pre rumânie slujeşte, ridicîndu-şi glasul alături de Theofil episcop Rîmnicului, Ioan de Prislop, în scumpe odăjdii aurite, ascultă slujba smerit, căzut în introspecţie. El însuşi voievodul, cîntă cu glas puternic « pre tine te lăudăm Doamne ». . . Îl laudă pe Domnul că i-a dat gîndul acesta al ungerii mitropolitului de Transilvania, ridicînd principatul alături de Muntenia şi Moldova, lărgind jurisdicţia patriarhiei ecumenice pînă la hotarele Ungariei de Sus, astfel încît să se poată reînnoda şi în actele de guvernămînt firescul curs al spiritului, dăinuind în fapt de la Facerea poporului. « Pre tine te lăudăm, Doamne » cîntă şi o vede pe Velica în straiul ei domnesc, primind pe mesal trîmba de raze căzută prin geamul bisericii, de astăzi mitropolie a Alba-Iuliei, îl vede pe cancelarul-episcop gătit în straie sacerdotale albe, el însuşi alb, asudînd sub mitră, îl vede pe baronul David Ungnad, mai mult curios decît duşmănos, pe căpitanul Mihail Székely care-şi răsuceşte mustaţa privind-o pe sub gene pe Mărioara Lancea de Comăna, noua stea a curţii, soţia căpitanului făgărăşan Lazăr Lancea de Comăna, trălucesc fireturile de argint ale coantăşelor, brandenburgurile dolmanelor, lumînările se oglindesc în aurăria candelabrelor şi a mitrelor nalţilor ierarhi ai patriarhiei ecumenice a Constantinopolului, veniţi pentru aceasta hirotonisire, fără să ştie că peste două zile au să fie arcaţi în rădvane şi, apucînd drumul Moldovei, vor fi judecătorii lui pentru mitropolia acesteia. Amiin! — Cîntă şi aude dincolo de răspunsul dat de corul cazacilor, cu glasuri tunătoare, aude poruncile ofiţerilor săcui şi poleaci, rînchezatul unui cal şi un corn chemînd pedestrimea să intre în rînduri. David Ungnad i-a scris arhiducelui Maximilian că în fiecare seară îşi cercetează gîtul, să vadă dacă nu cumva se înşală crezînd că este întreg. Că trăieşte cu groaza morţii şi că decît comisar pe lîngă *il Valacho*, mai bine misionar în Africa. La cea din urmă audienţă, de după dieta doua, pe care croatul a vrut s-o prezideze în numele împăratului şi el i-a spus că în numele împăratului aici domneşte principele Mihail, vorbind de dorinţa împăratului de a-l vedea pe arhiducele Maximilian la Alba-Iulia i-a răsuns: — Ba! Am nădejdea în dumnezeu să mă întîlnesc cu serenissimul Maximilian în Polonia. Drept pentru care în aceeaşi seară, făcîndu-şi raportul asupra audienţei, baronul a scris:

Se vede în adevăr la el că e din fire potrivit pentru războiu şi, în multe privinţi, mai ales contra acestui duşman, a cărui situaţie locală, viclenie şi stratageme, cînd trebuie atacat cu folos la momentul cel bun, le cunoaşte bine şi le-a încercat, e admirabil de potrivit şi în ţările aces-

tea, nu-şi află păreche. Acum, cînd şi-a strîns oştirea, să dea lovitura, este zelos, curagios, vesel, de pare că abia poate aştepta ceasul pornirii contra inamicului... Pentru războiul de aici împotriva turcilor e un general mai mare decît oricine...

Să se înşele într-atît Ungnad, încît să creadă că va porni împotriva turcilor? Ori totuşi speră, ca după Moldova să se reîntoarcă la *Planul Bizantin*, despre care Dionisie Rally a ţinut cîteva prelegeri în latină, la colegiul iezuit?... Aleluiiia!... Că a ta este puterea şi mărirea, acum şi-n vecii vecilooor, amin!... Dionisie Rally s-a înflăcărat pentru cauza culturii romane pe aceste meleaguri, studiind tot ce-a adunat odinioară canonicul Ianoş Megyericsei săpînd în vechea aşezare a castrului şi oraşului: statui, sarcofage, inscripţii în piatră... A venit la el într-o seară, îmbrăcat în rantie călugărească şi i-a spus cu aceleaşi vorbe, avînd în ochi aceeaşi lucire de iluminat, că se lapădă de şaptezeci de ori cîte şapte de erezia bizantină, pînă cînd voievodul îşi va înfăptui acest plan al renaşterii regatului dacic, astăzi fecundat de cultura bizantină, adăpost al prelaţilor şi nădejde a libertăţii. Bietul Dionisie Rally nu şi-a ajuns niciodată sieşi prin sine. Şi întotdeauna visele lui au fost peste puterile lui... Amiin!

Ce altceva decît sentimentul istoriei este acest zbor al spiritului dincolo de sine, în lumina irizată care cade fluidă prin vitraliile bisericii mitropolitane?

— Acum, măria-ta, şopteşte Radu Buzescu, apucîndu-l de cot.

Sînt alături de el. Radu Buzescu, Theodosie Rudeanu, Marcu, Stoichiţa, Mihalcea, care nu pare să aibă mustrări de cuget pentru moartea lui Ioan de Marini Polli, întîmplată la ospăţul său, dat sub acoperişul său. Întîlneşte privirea scăpărătoare a Velicăi. Atunci vede limpede măreţia odăjdiilor în care sînt îmbrăcaţi ierarhii Răsăritului; stînd pe două rînduri în urma mitropolitului Eftimie al Ungro-Vlahiei, care ţine în mîini mitra mitropolitană adusă de la Constantinopol. Sînt cîţiva dintre vechii lui prieteni din tinereţe, cînd învăţau la şcoala patriarhiei şi cînd făureau planul renaşterii bizantine ascultînd vorbirea înflăcărată a celui mai înflăcărat dintre ei: Nikifor Parasios. Stăteau ascunşi în marele bazin al lui Justinian, navigînd pe o plută printre colonade, departe de făcliile străjerilor ieniceri. Iată-l pe Petronie, fost episcop de Munhaci. Pe Gherasim al Chesareiei, rămas chior într-o luptă cu piraţii din Cipru. Pe Teofan de Vodena, cu barba lui neagră de haiduc, mai curînd războinic decît faţă bisericească. Pe venerabilul Efrem de Hebrom, plin de toată ştiinţa teologicală a lumii, care ţine corespondenţă cu înţelepţii sufiţi, cu preoţi

brahmani, cu teologi confucianiști și exegeți ai islamului de la Buhara, cetatea sfîntă.

— Acum, măria-ta!

Aceeași stranie răsturnare a timpului. Aceeași stranie încremenire a clipei, cînd anii de lupte se strîng într-un gest, dîndu-i măreția de care el este conștient pînă-n străfunduri. Coboară cele două trepte ale stranei domnești, acoperite cu catifea vișinie. Ioan de Prislop, nemișcat, cu ochii închiși, cu mîinile împreunate pentru rugăciune. Trei pași soldățești, zornăitori pe lespezile de piatră. Întinde mîinile. Apucă mitra bătută în aur și rubine, prea grea pentru mîinile tremurătoare ale lui Eftimie. Nu Eftimie îl face mitropolit al Transilvaniei pe Ioan de Prislop. Domnul îl face. Principele Mihail îl face. Pentru veci de veci, mitropolia Transilvaniei. Îl vede cu coada ochiului pe episcopul-cancelar rezemîndu-se de umărul lui Gaspar Korniș. Pe vornicul George Pitar de Caransebeș ieșind în pragul bisericii și ridicîndu-și buzduganul. Ridică mitra scînteietoare deasupra pletelor monahicești, albe, ale mitropolitului Ioan de Prislop. Răzbubuie cea dintîi salvă de artilerie. Să se știe și asta. Îi așază mitra pe creștet. A doua salvă. Și clopotele. Ortodoxe, catolice, protestante. Ce le desparte? Și de ce?

— Binecuvîntat să fie numele tău, proorocule și Iisuse al neamului meu, șoptesc în limba mai veche decît franca buzele celui dintîi mitropolit al Transilvaniei.

Corul mitropoliei din Tîrgoviște cîntă cîntecul de slavă. De afară răzbat bubuiturile salvelor, strigătele oștenilor, apoi clopotele și peste dangătele lor aude un murmur puternic, ceva isvorît din măruntaiele pămîntului, o tălăuzuire de glasuri, o tîngă legănată, sfîșietoare. A cerut dietei a doua o nouă contribuție generală de patru florini pe poartă. A cerut oprirea negoțului cu grîu peste hotare, în afară de Ungaria imperială și cel firesc cu Țara Românească. Dieta i-a cerut în schimb legarea iobagilor de pămînt sub pedeapsa cu moartea. A zis da. Trebuia. George Pitar de Caransebeș își face loc printre doamnele contese și jupînițele curții. Printre demnitari. Corul cazacilor cîntă « Pre tine te lăudăm, Doamne ». . . Vornicul îi șoptește la ureche:

— Țăranii, măria-ta.

— Care țărani, Pitarule?

— De dincolo, doamne. . . Cu miile!

Mitropolitul Transilvaniei a auzit. Îi spune:

— Sarea pămîntului și nădejdea ta de pe urmă, voievoade.

Sărută evanghelia pe care i-o întinde cel dintîi mitropolit. O sărută în neştire, făcîndu-şi trei cruci repezi. Ţăranii. Clopotele. Austria crezînd că se va năpusti asupra turcilor. Zamoyski cerînd în zadar dietei bani şi oştire să-l apere pe Ieremia al Moldovei. Oştile lui scurgîndu-se noapte de noapte prin codrii şi drumuri lăturalnice, spre Prejmer. Călăreţi cu săbii însîngerate gonind în săcuime, pentru scularea oştilor. Baba Novac după şase luni de lupte în Banatul sîrbesc, îi datora viteazului această împăcare cu sine, tăbăruit la cetate la Făgăraş. Oştile din preajma Bistriţei Năsăudului, adunate în lagăr. La Dunăre, linişte. Şi-acum, aici, în toată această luptă diplomaticească pe care-o dă cu Rudolf şi regele Poloniei, cu sultanul şi nemeşimea, în această ucigătoare luptă dintre Apus şi Răsărit prin bisericile lor, acum şi aici, ţăranii. Piaza lui rea.Ferecătura lui, pe care singur şi-a pus-o de picioare prin legătură... Îl priveşte sîngeros pe Radu Buzescu. Ţăranii. Apoi clopotele. Mereu clopotele, ca şi cînd fără ele nu s-ar putea scrie istoria... Clopotele care vestesc mereu lumii propriile ei lucrări. Ţăranii. Se întoarce în strana domnească fără să mai vadă şirul de copii îmbrăcaţi în straie albe, înşirîndu-se cu praporii pentru ţeremonia procesiunii. După cum nu vede gărzile lui purtînd baldachinul decît atunci cînd vornicul Pitar de Caransebeş îi spune că mitropoliţii şi curtea aşteaptă şi că afară, sub cetate s-au strîns mii şi mii de ţărani de pe Mureş şi Tîrnave, din districtele consuetudinare şi de peste munţi. Îşi aduce aminte de ţăranii cneazului Crăcănete, cei pe care-i credea uitaţi în judecăţile divanelor domneşti. Pe care încă odată, slobozindu-i, i-a folosit ca o ameninţare împotriva nemeşimii.

Ţăranii. Răsuflă uşurat. Ca întotdeauna, cînd a fost la greu, prin durerile lor, jertfindu-i pre ei, ţăranii...

... Lumina licăritoare, albastră a acestei zile a Sfîntului mucenic Gheorghe, învingătorul balaurului, căzînd în dulce poleială pe zidurile şi cupolele Alba-Iuliei. Pe livezile înflorite. Pe lunca Mureşului care-şi tălăzuieşte miresmele de salcie înflorită pînă aici, în curtea largă a bisericii mitropolitane. Şi berzele. N-a mai văzut berzele de la Plăviceni. Ori poate le-a văzut, dar le-a uitat. Berze multe, rotind lin în văzduhul pur, cu o voluptate pe care-o simte carnal. Episcopul-cancelar a leşinat la sfîrşitul slujbei. Cînd s-a trezit, i-a cerut să-l sloboadă la castelul său din Gilău, să se refacă. Este beteag şi numai sentimentul datoriei l-a ţinut la curte. Ştie că Napraghy se pregăteşte să-şi renege jurămîntul de credinţă. De trei zile Stoichiţă îi aduce rapoartele iscoadelor care vorbesc de conjuraţia nemeşimii. Conjuraţie în care au intrat Korniş căpitanul

general Moise Székely, mai toți nemeșii mari, rămînîndu-i credincioasă o parte din mica nemeșime și săcuimea. Berzele rotesc lin în cerul limpede, fără nor. Are să-i ducă pe toți în Moldova. Îi va avea sub ochi cu riscul de a fi grupați și înarmați. Îi va înconjura cu săcui și haiducii lui Baba Novac. Merge sub baldachin în urma soborului de înalți ierarhi. Corurile cîntă cîntece de slavă. Fumul subțire al cădelnițelor se topește în aerul înmiresmat, tămîindu-l... Gărzile pe două rînduri, cu caii la mînă. Descoperite. Drumul prăfos șerpuie pe sub cireșii străvechi. O ciocănitoare cu pieptul roșu tocăie agățată pe-o creangă noduroasă. Aude pintenii curții. Aude șoaptele. Ca la turnul Vavilonului. În toate limbile Evropei. În dulcele clinchet al cădelnițelor, în zumzetul șoaptelor, în cîntările corurilor, sub cireșii înfloriți și sub cerul străveziu în care rotesc berzele, își simte dureros, singurătatea. Își lasă barba în piept.

Lucrat-am, Dumnezeule, împotriva firii? șoptește. Ori lucrările noi ale cugetului omenesc sînt sortite întotdeauna muceniciei singurătății?

Un șir de vaca domnului, roșii, stropite cu negru, urcă pe trunchiul noduros al unui păr uriaș, poate vechi de două veacuri. E obosit. Îi curge osteneala prin mădulare, grea și leșioasă. Dintre toți este singurul care nu poate fi ostenit. Dintre toți este singurul căruia nu-i este foame și sete. Căruia nu-i este îngăduit să doarmă, cînd alții veghează. Căruia nu-i este îngăduită hodina gîndului și nemișcarea trupului. Neștiința și necugetarea. Dulcea părăsire de sine și uitarea. Oh, nici uitarea, leac tămăduitor al sufletului omenesc, nu mi-o dai, Dumnezeule? ! Și iată-mă pre mine, în ziua sfîntului tău mucenic Gheorghe, dezlipindu-mă de astăzi și trăind în mîine, mucenicindu-mă mereu să trăiesc în mîine, pentru viața neamului meu.
Am primit cu aspră bărbăție steaua destinului meu și iartă-mă pentru căderile mele. Mi s-a arătat semn de judecată. Cugetul meu neliniștit te-ntreabă, o, Povățuitorule, dacă Io Mihail domn, greșit-am față de veac ! Și dacă nu, de ce greșește veacul față de mine, înconjurîndu-mă cu ticăloasă pizmă și ucigașă ură? De mult, Doamne, nu te-am mai întrebat cine sînt... Pentru că știu. Și știința asta despre mine, într-un fel, mă ucide. Iată-mă din nou gata să apuc sabia, pentru mîntuirea neamului meu. Iartă-mi sîngele pe care-l voi vărsa. Și iartă-mă cu nemărginită bunătatea ta, pentru împietrirea sufletului meu. Și hărăzește-mi seninătatea acestei zile a mucenicului tău, așa cum m-ai îndestulat cu seninătate în zilele copilăriei mele.

Ce vană lașitate. Nu poate fugi de ei. Nu poate fugi de sine. Mai ales nu poate fugi de lumea pe care el însuși a creat-o și care

se-ntoarce mereu spre el, cerîndu-i socoteală pentru cutezanța lui de a se asemui Atoatefăcătorului. Dincolo de crucea lui Șerb, într-o padină largă, prăvălatecă, printre livezi și mori, pe toate drumurile care urcă spre poarta Sfîntul Gheorghe, ori care coboară spre Mureș, țăranii. Sute și sute de care cu coviltir, sute și sute de telegi și harabale, cai și catîri înhămați cu hamuri de frînghie, boi în juguri, cai cu șei de lemn. Mai ales cai cu șei de lemn puse pe teltii din pătură colorată. Ceilalți de dincolo, adunați pe-o spinare de muncel, stînd ciucure, cu popii în frunte. Le ghicește fiecare mișcare. N-au trecut munții prin pasuri. I-au trecut prin codrii, trăgîndu-și caii după ei pe poteci de oieri. Altfel i-ar fi simțit străjile și i-ar fi întors. Ori au venit în chip de negustători. Ori au cumpărat străjile de dincolo, cneazul Crăcănete s-a lăudat cu uricile lui de slobozenie. De două săptămîni știe că vor veni. De cînd s-au pornit olăcari de pe toate moșiile cu vestea că n-au ieșit la muncă decît muierile și copiii. Că pe bărbați parcă i-a înghițit pămîntul. Diavolii. Lasă Țara nearată și nesemănată. Tulbură cugetele iobagilor de aici. Iată-i. Și-au pus rogojinile în cap. Cîțiva aleargă pe șiruri cu făclii aprinse. Dau foc rogojinilor. Popii ridică crucile din lemn de tei. Aude murmurul nemeșimii. Aude strigătele de mirare ale doamnelor, mai ales ele iubindu-i curtea pentru fastul ei oriental. Iată-i cu rogojinile aprinse în cap, căpătînoșindu-se între el și Austria. Între el și Polonia. Între el și Înalta Poartă. Între el și timp.Trăgîndu-l înapoi cu neghioaba lor foame de ocină. Se-nfioară. Cîteva mii de glasuri taie cîntecele corurilor. Le știe. Glasurile glotașilor lui. Ale celor care n-au dat Țara la Călugăreni. Ale celor care-i țin fastul și-l scaldă în aur și-n nestemate. Care-l fură. La pădure. La turme. La pescuit. La vie. La miere. Care l-au colindat și sorcovit de cînd se știe. Care stau cocîrjați pe seceri în vipie, cu sudoarea intrîndu-le în ochi. Care au pielea mîinilor bătucită de sapă. Îmbibată de mirosul vitelor. Ei sînt. Glotașii. Sarea pămîntului. Să fie. Retează șoapta lui Radu Buzescu. Îi face semn vornicului George Pitar de Caransebeș să oprească procesiunea în capul muncelului. Înalții ierarhi contenesc slujba. În clipa de liniște lăsată după oprirea convoiului voievodal se înstăpînește cîntarea tărăgănată a glotimilor:

— *Cum frînsăși tu, voievoade,*
Sfînta lege din bătrîni,
Lepăda-tu-te-ai de noi
Precum Petru de Isus.
Lupilor ne-ai hărăzit.
Morții.

Sorții rele și-nvrăjbite
Astea toate să le ceară
Domnul din cer sufletului tău,
Amin!

Ascultă cu sufletul sec. Uscat. Nu poate guverna prin ei și cu ei, împotriva semenilor săi. Nu poate da bătălii împotriva cavaleriei înzăuate cu ei. Nu se poate lupta cu ghioaga, împotriva muschetei. A trecut o veșnicie de la Călugăreni. Ceva din el a murit acolo, odată cu aceștia, morți printre vii. *Lupilor ne-ai hărăzit. Morții.* Ei știu atît de bine că sînt morți. Ei pentru el. El pentru ei. Ochii îi sînt uscați. Sufletul îi este uscat. Rogojinile ard galben. Fumegos. Ei stau sub rogojini împietriți, bărboși și-l privesc cu ochi vicleni, privirea aceia piezișe în dosul căreia se ascund. După care-și pitesc gîndurile pe zece ani înainte. Ori pe zece ani înapoi. Nu poate cu ei. Nu-l lasă vremea. Nu sînt în vreme. George Pitar de Caransebeș poruncește gărzilor să facă loc. Rămîne un coridor de sulițe, muschete și archebuze. La un capăt, el. La capătul celălalt, ei. Cu popii lor răpănoși, încălțați cu botfori scîlciați.

— Vel logofete Stoichița, întreabă-i ce vor?

— Măria-sa, marele voievod Mihai al Țării Românești și al Ardealului, vă întreabă...

— Da domnia ta cine ești, că nu te cunoaștem?

— Măriei-sale îi pieri graiul?!

— Noi cu vodă avem treabă.

Glasuri. O mie. De iad. Strigă că vor să-l vadă. Că nu se mișcă de aici nici dacă-i calcă în picioarele cailor. Își lapădă rogojinile încă arzînde. Au ghioage. Au săcuri. Rîndunicile trec săgetat peste pletele lor. Se duc spre zidurile albe ale Alba-Iuliei. Să fie mîna Iglisiei? A cui este Iglisia? Și ce mai vrea Iglisia? Stă nemișcat sub baldachinul de purpură sub care bîzîie îndîrjit un bondar.

— Măria-ta, șoptește Radu Buzescu. Ne facem de rîs în fața nemeșimii.

— Crezi?

— Cred!

— Uită-te la Napraghy și spune-mi ce crezi acum... Iese de sub baldachin. Neghiobii. Au stricat toată ceremonia. Trece prin coridorul de sulițe și muschete. Îl aude pe principele Marcu explicînd în italiană că cei *ad scriptum glebae*, au venit să depună omagiul lor noului mitropolit. Este un rit străvechi, amintind creștinismul din Iudeea. Simte cum puterea lui voievodală se izbește de ei. Material.

Un popă. Deşirat. Cu chip de crucificat. Învelit în plete şi-n barbă. Albe. Cu glas de trîmbiţă a Ierihonului.

— Venirăm aici la cetatea sufletului măriei-tale, domnul Ţărilor Rumâneşti, să ne scapi de tirania în care ne aruncă înaintaşul măriei-tale, Mihai vodă . . . Ne scularăm şi ne glotirăm satele, să ne judecim.

— Aşa e!

— Să ne judecim!

— Aduserăm jurători.

— Aduserăm bani peşin.

— Are dreptate sfinţia sa, popa Arbore.

— Arată-ţi luminata faţă.

— Întoarce-o spre noi.

— Tăceţi, îi ceartă popa deşirat, cu chip de crucificat. Iese dintre popi. Face o plecăciune spre mitropolitul Eftimie, care mirat de atîta îndrăzneală priveşte cruciş . . . Am venit aici, la Alba-Iulia, de ziua sfîntului mare mucenic Gheorghe şi-a ungerii înalt prea sfinţiei sale mitropolitului de peste munţi, să-ţi cerem ca întocmai sfîntului Gheorghe să ucizi balaurul care ne-a mîncat libertatea . . . Pre ei, pre aceştia într-auriţii! Pre ei, balauri cu solzi de aur, care se vor lăpăda de tine, cum tu te-ai lăpădat de noi. Ucide-i pre ei pre toţi. Ia-le moşiile şi să vedem dacă te vor mai urma în războaiele tale nesăbuite. Că eşti lacom de războaie şi nu-ţi ajunse înfrîngerea antichristului, fără numai alte şi altele cauţi, să te slăveşti pre tine. Ţi-am adus bani pentru războaiele acestea.

— O luaşi razna, părinte, strigă un glotaş cu căciula dintr-o oaie neagră.

— N-am venit să te auzim pe sfinţia ta.

Îi lasă. Le caută privirile. Şi le ţin ascunse. Îl privesc pieziş. Mai face un pas. Atunci tac. Se-mpietreşte văzduhul de linişte.

— M-aţi tulburat în sfînta zi de Sîn Gheorghe, cu făţăriile şi necuviinţa voastră. Aţi lăsat brazda neudată cu sudoarea care să-nfrăţească grîul. Aţi stricat ziua înalt prea sfinţiei sale mitropolitului şi-a înalţilor ierarhi veniţi de la patriarhie. Tăceţi! M-aţi ruşinat în faţa duşmanilor mei, care-mi vor sîngele. Să pieriţi din ochii mei, dacă vă e dragă viaţa . . . Ori să mi-i daţi la mînă pe aţîţătorii voştri. Şi-acum să vă întoarceţi la satele voastre, fiecare acolo unde l-a prins Legămîntul. Tăceţi! Ori de nu, să aflaţi unde sînt şi în fiecare duminică să-mi cădeţi la picioare. Să mi le scăldaţi în lacrimi. Să vă secaţi cerîndu-mi mila mea domnească. Şi tu popo Arbore, te iert pentru prostia ta, izvorîtă din neputinţele bătrîneţilor. V-aţi învăţat să strigaţi în faţa domnului vostru? Ori ce învăţ, are şi dezvăţ. Pieriţi!

Vornice.. Purcede ţeremonia... Şi care mai ridică glasul asupra boiarilor mei şi sfetnicilor mei, acela va fi rău de el... Vornice. Trîmbiţele. Şi corurile. Purcedem înalt prea sfinţiile voastre.

Se-ntoarce. Din cîţiva paşi este sub baldachin. Lăncierii şi trabanţii închid rîndurile. Corul mitropoliei reia Psalmul 3 al lui David

Doamne ce mulţi sînt vrăjmaşii mei!
Ce mulţime se scoală împotriva mea...

Cuvintele psalmului i se par neînţelese. Cînd reiau başii *Ce mulţime se scoală împotriva mea*, are revelaţia adevărului. Deasupra, în văzduhul limpede şi pur, tînguios, aspru şi neînduplecat cîntecul celorlalţi:

Cum frînsăşi tu, voievoade,
Sfînta lege din bătrîni.

Şi-o aminteşte pe mama, Tudora, prăvălită în zăpadă, la picioarele celuilalt popă, iată, neuitat, din ziua de Crăciun a anilor '95, cînd stătea el de vorbă cu Chisaru în foişor, scînteiau zăpezile peste Tîrgovişte, mirosea a cozonac şi a sînge de om şi a sărutat el buzele moarte ale Chisarului descăpăţînat.

Nu mă tem de zecile de mii de popoare,
care mă împresoară din toate părţile...

Cîntă tenorii.

Astea toate să le ceară,
Domnul din cer sufletului tău
Amin!

Cîntă glotimile...

— Amin, şopteşte.

Îşi face trei cruci mărunte şi repezi. A doua lepădare de scutul lui. Pe donjoanele Alba-Iuliei, pe cele ale palatului princiar fîlfîie măreţ flamura lui voievodală. Ştie că este cu desăvîrşire singur. Că poate măreţia lui stă în acest curaj al singurătăţii. Şi că peste două zile, înaintea zorilor, porneşte să-şi temeinicească lucrarea: din cenuşa veacurilor, pasărea Fenix, Magna Valachia!

1

— Nu te duce măria-ta!
— Rămîi între noi.
— Lasă-l pe tălian s-o bată cu tunurile.
— Măria-ta, nu treci decît peste mine.
— Loc, vel bane Calotă. Loc, Udreo . . . Stroe, loc!

Ploaia ușoară, răbufnită, îl bate pe coiful rotund de oțel șlefuit. Își stoarce barba. Norii cîlțoși, grei de apă, trec tăvălugit peste cele șapte donjoane ale Sucevei. Moise Székely își ridică gluga pelerinei. Gaspar Korniș în armură, pîraiele de apă îi curg peste cuirasă, șerpuind prin cizelura fină, florentină — stă nemișcat în șa, privind în gol pe sub viziera ridicată. Trec la trap convoaiele artileriei. Vicenzo Bombardier Mantovano vine la galop scurt.

— Într-un ceas pot începe canonada, măria-ta.

Îl aude vag, ca și cînd cuvintele italianului s-ar prelinge pe apărătoarea de ceafă odată cu ploaia.

— Aici n-are să fie nici o canonadă, signor Mantovano, spune răgușit.

Vede cu coada ochiului haiducii lui Baba Novac venind la trap pe șleahul Vereștilor. Carele trabanților bistrițeni și cele ale căpitanului Francisco Thury coboară prin marginea tîrgului spre tabăra lui Máko, în vreme ce tigheceniii căpitanului Mîrzea urcă domol colinele spre Liteni. Pune pinten atît de aspru că armăsarul de luptă, bătrînul lui Sultan nechează nemulțumit, pornind la galop de pe loc. Smulge din mîna căpitanului Caloian steagul mare al Țării Românești, alb, pe care sînt brodate armele Ardealului. Îl conduce pe Sultan din pulpe. Galopează dincolo de linia oștirii.Trece Suceava din cîteva copci și cu steagul ud, în stînga, ținîndu-i hampa la picior, urcă în fuleuri scurte drumul care defilează pe sub curtina cetății, unde vede archebuzierii poloni ai polcovnicului Traşka agitîndu-se pe podiști. Aude porunci. Aude chemarea unui corn. Deasupra donjonului central atîrnă grea de apă flamura Moldovei. Se vede capul de bour,

împungînd cu unul din coarne spre miază-noapte. Îl stăpînește pe Sultan. Cîțiva pini. Cerul neguros. Jos... O dungă plumburie, undeva spre Hotin. Suceava lui Ștefan. N-a trecut un veac de la moartea lui. Aude ploaia răpăindu-i pe cizme. Pe pantalonul din piele. Știe că un archebuzier bun îl poate lovi drept în inimă. De ce o face? Nu știe. O chemare lăuntrică, mai presus de puterea rațiunii. O nebunie a dăruirii. Cetatea sfîntă a Sucevei îl fascinează. Poate mai mult decît Alba-Iulia. Și altfel. Așa cum l-au fascinat ctitoriile lui Ștefan cel Sfînt, de cum a ajuns la Borzești. O chemare peste veac, plină de bărbăție și înțelepciune. Poate încă nu s-a uscat la Roșcani sîngele lui Ion Vodă Cumplitul. Simte măreția Moldovei. Simte măreția Sucevei. Stă înfipt în șa, cu pelerina albă țesută cu vulturi de aur agățată pe umărul drept, peste platoșă și privește cetatea Sucevii. Vede pietrele cioplite din proaspăt așezate în ziduri acolo unde au fost ciobite de ghiulele. Vede țigla palatului domnesc. Aude strigăte.

— Hotnogule Săcară, vezi să nu detune leșii, că-i măria-sa, Mihai...

— Facim moarti di om dacî detună.

Aude tropotul oștenilor urcînd scările de lemn. Iată-i. La crenele. Mulți. Mereu mai mulți. În uniformele de vînători domnești, de el știute. Moșii lor i-au slujit lui Ștefan. Părinții lor lui Ion Vodă Cumplitul. Ar vrea să gîndească dincolo de asta. Nu poate. O amorțeală ciudată îl înțepenește în șa. Un spulber de vînt umflă steagul Moldovei. Gogoloaiele de nori aleargă nebune spre munți. Dunga plumburie de la orizont se lărgește, luminîndu-se. Dintr-odată cad sulițe de lumină peste obcinele verzi. Încep să bată rar și adînc clopotele bisericilor din tîrgul Sucevii. Cu o mișcare frîntă, dureroasă, își scoate coiful. Rămîne descoperit în fața porții, cu steagul Țării Românești și al Ardealului în stînga. Aude vîntul șușuind în pinii străvechi.

— Iată-te și aici, stăpîne al meu, șoptește...

Plînge. Răzbit. În tăcerea cumplită care-i învăluie. Pe el și cetatea Sucevii. Îl întoarce pe Sultan. Coboară drumul cetății la pas. Dintre ziduri un corn de bour își revarsă chemarea aspră, ostășească.

2

Charta Moldovei, a Poloniei de miază-zi și a Ucrainei pînă la Kiev luminată de trei sfeșnice cu cîte șapte brațe. Strigătele străjilor de la zidurile ctitoriei lui Ștefan, sub poala cetății. Ține minte

cuvînt cu cuvînt aproape toate pisaniile aşezate de Ştefan la bisericile şi monastirile pe unde a poposit, începînd cu Borzeştii. Este atît de plin de Ştefan, ori Moldova este atît de plină de Ştefan încît i se pare că pînă şi zidurile trapezăriei îi şoptesc numele.

— Ciudate biruinţe cîştigi măria-ta, spune căpitanul şi senatorul Gaspar Kornis.

— Adică?

— Numele măriei-tale o ia înaintea oştirii noastre... Poate este înspăimîntător...

— Ori poate este pilduitor, luminăţie, taie vel paharnicul Radu Şerban. Altfel n-ar fi trecut la noi, cei cincisprezece mii de oşteni moldoveni, cînd l-au văzut pe domnul nostru ieşind înaintea oştilor, la Jastea, după ce straja întîia, de sub porunca domniei tale, a prins fuga.

Vel paharnicul a vorbit italieneşte. Se face tăcere stînjenitoare.

— Banderiile luptă fără tragere de inimă, doamne, spune Baba Novac, turceşte.

— Acuzi loialitatea noastră, căpitane Baba Novac?

Moise Székely. Căpitanul general. N-a uitat că Baba Novac, i-a rupt sabia. N-a uitat şi n-are să uite niciodată judecata de oaste care l-a judecat pentru hăinia lui mîrşavă. Trei olăcari au venit de la Theodosie Rudeanu rămas la Alba-Iulia. Şi doi de la Radu Buzescu. Aceleaşi veşti. Napraghy unelteşte cu Ungnad. Pezzen întîrzie cu banii pentru oştire... Moise Székely primeşte răvaşe de taină aici în tabără. De la Sigismund. De la Zamoyski. De la Napraghy şi Basta. El trebuie să tacă. Oştile lui Ieremia Moghilă sînt la o zi de marş. După înfrîngerea de la Jastea, Moghilă se retrage spre Hotin. Are oştire leşească, dragonii şi cuirasierii lui Potocki. Are oaste boierească. Credincioşii lui. Are oastea lui frati-su. Hatmanul Simion. El trebuie să-i zîmbească trădătorului, a cîta oară trădător Moise Székely?! Trebuie să-l împace măcar de văzul lumii cu acest Gaspar Kornis care nu vrea să lupte împotriva leşilor. Sigismund, oploşit de aceştia, trimite oameni de taină la focurile banderiilor. La focurile lui Máko. Au fost prinşi cîţiva. Au fost munciţi cu fierul roşu. Spun că Sigismund vine cu oştirea lui Zamoyski şi atunci Mălai vodă are să dea seama se toate samavolniciile lui făcute împotriva nemeşimii... Glasul aspru al trădătorului Székely îi aşterne leşie peste sfînta lui întîlnire cu cetatea Sucevii. I-ar înfige jungherul în inimă, pînă la plăsele. Pentru că l-a iertat pentru ticăloşiile lui. Pentru că, singur, a venit să-i cerşească slujbă. Singur a venit să-i jure credinţă pe

:vanghelie şi sabie. Ce fel de om şi de ostaş este acest sperjur murdar? Jcigîndu-l, banderiile lui ar fugi la Sigismund.

— Măria-ta, ai cucerit Moldova mai curînd decît te aşteptai... Nu-i provoca pe leşi. Regele este puternic. Zamoyski şi mai puternic. Mulţumeşte-te cu ce ai şi întoarce-te.

— Nu pentru întoarcere am adunat sfatul de oaste, Kornis.

Senatorul se înclină în jilţ. Fără cuirasă arată mai bătrîn. Iscoadele -au adus copia scrisorii către Ungnad. Spunea acolo că voievodul :re oaste de strînsură, prost înarmată şi că în Moldova trufia lui 'a suferi cea mai dezamăgitoare lovitură. La cea dintîi întîlnire :u Potocki, va fi înfrînt exemplar... Cu ajutorul banderiilor aşa i era să se întîmple. Ieremia cu Sigismund petreceau la o nuntă, la Trotuş. A căzut pe ei, venind prin munţii Oituzului, pe la înfurcături. 'e poteci de ciobani. Au fugit călări, cu curtea. Nicolae Pătraşcu a ost la Bacău în ziua sorocită, cu oastea. L-a trimes la Stanca, la Făgăraş, cu o mie de roşii domneşti. De acolo înapoi, la Tîrgovişte. ;ă vegheze. I s-a părut mai străin. Mai neajutorat. Acolo la Bacău, -au împresurat ţăranii. Aşa cum l-au împresurat mereu ţăranii din Tara Românească, pe tot drumul, pînă aici. Îi goneau gărzile călări. Ii fugăreau cale de cîteva poşte. După o noapte, ori două se apropiau arăşi de tabăra domnească. Cu făclii. Cu rogojini aprinse. Cîntîndu-i blestemul pentru călcarea legii. Mereu. Pînă la obsesie. Pînă la nebunie.

— Am chemat sfatul de oaste să ascultăm sfatul căpitanilor moldoveni. Să-i cunoaşteţi. Să vă cunoască. Prinţe Marcu, tălmăceşte n italiană. Ori lătineşte. Noi ne înţelegem, ca unii plecaţi dintr-o numă.

Este masa mare de stejar lustruit cu ceară, a trapezăriei, cu bănci i jilţuri, pe care stau toţi căpitanii oştirii. Moldovenii de-a stînga ui. Sînt boiernaşi de ţară. Curteni. Căpitani şi hotnogi. Cei mari -au dus cu Moghilă. Stau sub zodia leşilor. Mitropolitul Gheorghe. Luca Stroici. Nestor Ureche.

— Încă o vorbă, măria-ta. Şi cea din urmă. Fereşte-te de puterea Poloniei.

— Şubredă este puterea, Kornis, acolo unde nu este înţelegere.

— Tu ai spus-o, măria-ta, şopteşte Kornis privindu-l în lumini.

Stăruinţa bătrînului îl mînie. La Jastea, banderiile lui n-au primit arja dragonilor. Au dat dosul. A avut grijă ca în spatele lor să aşeze săcuii pedeştri. Temeiul oştirii lui ardeleneşti. Săcuii au oprit cu oc de muschete şarja dragonilor. El a trecut să-i ia în sabie cu călărinea munteană. Dragonii au dat dosul, ascunzîndu-se după liniile

pedestrimii moldoveneşti. Atunci a smuls el steagul Ţării Româneşti şi Ardealului. A ieşit singur în faţa oştirilor moldovene. Închide ochii. A fost un ramăt şi o cutremurare acolo la Jastea. A fost o izbucnire a adevărului şi a istoriei. A fost pecetea pe care timpul a pus-o pe credinţele şi năzuinţele lui. A auzit, la Jastea, cînd moldovenii şi-au pus cuşmele în vîrful suliţelor şi al săbiilor, a auzit din nou istoria scriindu-se pe sine pentru vecie.

— Căpitanul măriei-tale, Petrea Gîndu, la poruncă.

— Căpitanul măriei-tale, Vasile Ciutură, la poruncă.

— Căpitanul măriei-tale, Namilă Ursu al doilea.

Şi alţii.Hotnogi. Din Ţara de Sus. Din Ţara de Jos. Un bătrîn venerabil, cu barbă albă pînă la brîu. Orb.

— Să scoţi măria-ta Bugeacul şi toată Ţara Moldovei de sub păgîn şi ţi-or da mulţămită oasele domnului nostru Ion Vodă, carele încă trăieşte printre noi, în duhul său . . .

— Cine eşti domnia-ta? întreabă şoptit.

— Tata, doamne, spune căpitanul Namilă Ursu al doilea.

Un corn căzăcesc. Strigăte. Împuşcături. Paşi repezi.

— Măria-ta! Cazacii orheieni ai lui Rostopcea, hatmanul . . .

— Primiţi-i cu cinste. Să vină Rostopcea la sfat.

Lumina gălbuie a lumînărilor de ceară fîlfîie pe charta Moldovei, Ucrainei şi Poloniei.

— Dacă vrei să-l ai în mînă pe Potochi, repezi călărimile după el încă în noaptea asta, măria-ta, spune căpitanul de călărime din Ţara de Sus, Petrea Gîndu.

3

Miezul nopţii. Tropote. Mii de tropote. Călărimile munteneşti. Cu vel paharnicul Radu Şerban, avînd călăuză călăreţi din Ţara de Sus. Călărimile lui Baba Novac.

— Ce strajă-ţi rămîne, doamne? l-a întrebat vel paharnicul.

— Moldova, cuscre.

Vel paharnicul Radu Şerban s-a făcut alb. A dat în genunchi. I-a sărutat stînga.

— Nu îndrăzneam, doamne.

— Ilinca poate fi doamnă, Radule. Este voia lor şi voia mea. Am vorbit cu Pătraşcu. Amin.

De ce tocmai sub zidurile Sucevii? Cine-o poate şti?! Sînt aici Stroe Buzescu, Calotă Bozianu, vel armaşul Udrea Băleanu şi Stoichiţa. Nu se mai poate lipsi de Stoichiţa. Iacob Jacobinus diacul săsesc, roşu, asudat, scrie de sîrg buletinul de luptă. De cînd a ajuns în săcuime, în fiecare seară îi dictează un buletin de luptă adresat cetăţilor săseşti. Săcuimea.

Mii Mihály Olah Havaselföldének vajdája... Noi Mihai, voevodul Ţării Româneşti sfetnicul Maiestăţii Sale sfinte împărăteşti şi crăieşti... Pentru pomenirea viitoare a lucrului, fericirea, rămînerea şi slobozenia comunităţii creştine de obşte, dar mai ales grijile şi silinţele noastre pentru ocrotirea acestei provincii, Ardealul (care este împrejmuit din toate părţile de atîtea nevoi, primejdii şi duşmani) ne silesc ca noi să dăm, credincioşilor noştri secui, lăcuitorilor scaunelor secuieşti, Ciuc, Gurghiu şi Cason, în puterea cărora, după Dumnezeu, ne punem nu nădejdea cea mai din urmă şi cu puterile, cu tăria şi cu voinţa cărora de-a fi totdeauna gata în luptele şi trebile noastre, nădăjduim lărgirea hotarelor Ardealului şi a stăpînirii noastre. Să le îngăduim şi să le păstrăm în toate articolele şi clauzele lor drepturile şi slobozeniile date, dăruite, îngăduite şi păstrate...

Acolo, în Ciuc. în dangătele clopotelor şi-n strigătele de slavă ale oştilor săcuieşti, Varvara Szuky...

— Măria-ta.

— Ce-i, Stoichiţă?

— Te-aşteaptă diacul.

Se ridică din jilţ. Se duce la fereastră. Abia un ochete, bun pentru ţeava unei archebuze. Dincolo de el, luna. Luna de mai, argintie şi pură spălînd donjoanele şi crenelele Cetăţii de scaun a Moldovei.

— Scrie Jacobinus: *Vă înştiinţez ce bun noroc mi-a dat Dumnezeu; spre binele creştinătăţii...*

Tace. Aude ceara picurînd din lumînări. Lumina argintie şi pură a lunii cade pe zidurile Sucevii. Îşi muşcă buzele. Cu glas răguşit:

— *Şi spre folosul împăratului, am luat ţara aceasta cu ajutorul lui Dumnezeu. Mai mare duşman decît acesta n-am avut: Dumnezeu ne-a dat ţara în mînă. Deci să fiţi veseli şi bucuroşi. Nimic alta de la noi să nu aşteptaţi, ci peste puţin să ne adăstaţi şi pe noi acasă cu noroc bun...*

Paşi. Repezi. Hotnogul de tigheceni Negură.

— Măria-ta, hotnogul Nechifor din cetatea Sucevii.

Se răsuceşte fulgerător. Hotnogul Nechifor. Rană proaspătă, sîngerîndă în umărul stîng. Îngenunche. Are părul cărunt. Miroase a piatră hotnogul Nechifor. Îi ia mîna. I-o sărută.

— Măria-ta, cetatea Sucevii te aşteaptă cu porţile deschise, ca pe Mesia.

Îl ridică pe hotnog de subţiori.

— Şi leşii, căpitane Nechifor?

— Morţi. Trei sute nouăzeci şi nouă. Polcovnicul Traşka mi-a dat sabia. N-am suferit nicicînd oaste străină în cetatea lui Ştefan, doamne.

— Simioane. Sabia.

Vel boierii se ridică. Îşi încing săbiile.

— Ba! Rămîneţi aici... Stoichiţa! Peste un ceas săcuii să pună foc la cîteva încărcături, dincoace de apă. Eşti mulţumit, căpitane Nechifor?...

Opreşte cu un gest scurt tînga lui Stroe Buzescu. Nemulţumirea lui Calotă, vel banul Craiovei.

— Parcă te trage aţa la moarte, măria-ta, spune vel armaşul Udrea Băleanu. De cînd te slujesc, o înfrunţi pe ştirba... Lasă-mă să te străjui...

— Ba! Rămîneţi aici. Mîine în zori să fiţi în şa. Te urmez, căpitane Nechifor. Să nu fie asta istoria? se-ntreabă cuprins de un fior rece, ca o presimţire a morţii.

4

A avut pe cîmpia Şelimbărului, lucidă şi implacabilă, conştiinţa de sine a istoriei. A desprinderii unor gînduri vechi din timp şi a desăvîrşirii lor în fapt. Tezele Marilor Vlahii, trecute din iniţiat în iniţiat de la Ioniţă Asan, sînt în noaptea asta limpede de mai, plină de orăcăitul broaştelor şi sub zidurile Sucevii, tezele unei singure Vlahii. *Magna Valachia.* Destinul lui s-a împlinit prin sine însuşi, rotunjindu-se aici, la Suceava lui Ştefan. Că Ieremia Moghilă are încă douăzeci de mii de oşteni leşi şi ai credincioşilor lui, că în miază-zi mai sînt ceambururi tătăreşti şi raiale turceşti, că pe lîngă Rudolf căruia nu i-a cedat Ardealul şi i-a făcut duşmani pe regele Poloniei şi pe cancelarul temut, Zamoysky, că poate muri de fier, ori de otravă, astea toate rămîn undeva, dincolo de faptă şi de clipa aceasta care aparţine veacurilor. La treapta 21 a iniţierii a înţeles măreţia regelui Burebista şi adevărul regatului său dacic. La treapta 29 a văzut însemnele Poporului pe Leul din Pireu avînd săpat anul 1128. A văzut

însemnele la Studenița, Bojana, la Curtea-de-Argeș, la Cairo, la Ephes și a înțeles că acest Răsărit se caută pe sine într-o tulburătoare îndoială de sine, apărîndu-și ființa zdrobită de cruciade. Că slăbit de acestea, căzut sub stăpînirea otomană, se caută în ființa lui spirituală. Și că, de un veac și jumătate, dorind să-și scuture jugul pus de Baiazid și Mahomed Cuceritorul, căutînd mereu spre trecut, a pierdut din vedere viitorul. Așa pierduse și el viitorul, năzuind spre împlinirea *Planului Bizantin*. Și-a recîștigat timpul, intrînd în firescul lui, pe cîmpia Șelimbărului. Popasul pe Ciucaș n-a fost decît o întîlnire cu simbolurile vechi ale Cetății de piatră. Cu simbolurile ei eterne. Unitatea poporului prin Înțelepciunea, Credința, Răbdarea, Voința, Vitejia și Măreția conducătorilor lui.

— Stăăăi!... Cine vineee?!

Străjile. O caraulă la trap. Sulițele poleite de lumina rară a lunii. Boarea plină de mireasma salcîmilor înfloriți. Măreață, închizînd zarea, cetatea Sucevii.

— Domnul!

Glasul hirsut al vătafului Simion.

— Pas să mă cunoști, Scatiule!

Cetașul Scatiu de la călărașii domnești al cărui glas fluierat se cunoaște în toată oștirea. Străpuns de o săgeată la gît, are o gaură deasupra beregății, care-i șuieră. Scatiul descalecă. Îi sărută carîmbul cizmei.

— Bine că te văzui sănătos, doamne...

Trece la trap bătut de linia străjilor. Hotnogul Nechifor îi călărește în stînga. Lumina lunii pe crenele. Lumina lunii pe țiglele palatului domnesc. Presimte un capăt de drum. Caii țăcăne pietrele priporului. Se aud doar potcoavele. Din pini se ridică o pasăre de noapte. Totul este liniște. Și măreție. Și altceva, răscolitor și fierbinte. Un nou fel de a fi care-l înțelenește în amintirile acestor ziduri uriașe de piatră. În argintia lumină licăritoare a lunii. În eternitatea acestor obcine, unduioase sub cerul înstelat. Știe că se duce să-l întîlnească pe Ștefan. A știut încă de acum aproape douăzeci de ani, cînd a îngenuncheat la Putna, era zi de hram, a știut încă de atunci, din noaptea aceea cînd s-a întors singur să asculte miezonoptica și cînd a ascultat-o cu fruntea lipită de buza rece a pietrii de mormînt, a știut că-l va reîntîlni aici, în făptura lui spirituală. Tresare. Un corn. Prelung. O chemare a hotnogului Nechifor ieșit înainte pe buza șanțului adînc, plin cu apă al cetății. Amuțesc broaștele. Cade roua. O simte pe gugiuman. În barbă. Din văile Sucevii se ridică aburi lăptoși, șerpuiți.

Donjonul porții. Podul ridicat. Pași grei. O făclie în unul din ocheți. Un glas ostășesc.

— Cine ești?

— Hotnogul Nechifor și pîrcălabul Sucevii.

— Spune-ți numele pe corn.

Hotnogul se ridică în scări. Duce cornul la buze. Sună lung o chemare în trei praguri.

— Cu cine-ai venit, domnia-ta, pîrcălabe?

— Cu măria-sa, Mihai vodă, domnul Țării Românești, al Ardealului și al Moldovei.

Se face o liniște de moarte în el. Cuvintele aspre ale acestui Nechifor cad în adîncul adîncurilor lui, sleindu-l. Vede ca prin pîclă puzderia de făclii mișcîndu-se la crenele. Aude porunci. Vede luciul sec al armelor. Aude lanțurile podului. Aude vîrtejurile și scripeții. Podul din grinzi de stejar se lasă pe osia lui. Se ridică grila Sucevii. Se deschid porțile dinlăuntru. Trei corni și trei trîmbițe sună sub bolțile de piatră. Înlemnește în șa, acolo în buza podului. Nu cutează. E numai istorie între el și poarta Sucevii. Și liniște. Și așteptare. Și cutremurătoare împlinire. Descalecă. Își descinge sabia. I-o trece lui Simion. Se descoperă. Își face trei cruci smerite. Trece podul. Își aude pintenii. Făclieri. Sînețași. Trei rînduri de oșteni sub porți. Oșteni la podiști. Înlemniți. Poartă dolame sucevene de pănură. Cușme cu semn domnesc, capul de bour și pene de gotcan. Stau leiți în arme. În platoșe. Sînt înalți. Îi caută privirea. Au înțeles. Numai ei pot înțelege. Li se închină adînc, ținîndu-și gugiumanul sub braț.

— Bine v-am găsit, oștenii mei credincioși. Voinicilor... Vitejilor!

— Să trăiești, măria-ta!...

Ecoul între zidurile care l-au văzut pe Soliman Magnificul. Care-au primit în piatra lor ghiulele zvîrlite de tunurile lui Ian Albert Iagellon, regele Poloniei. Care-au meditat solemne la curgerea veacurilor și statornicia credinței în libertate. Gărzile, cetașii cu hotnogii Sucevei au scris cea mai pilduitoare pagină din *Hronic*. Le-o spune. Îi vede pe cei bătrîni mai ales, privindu-l c-o înțelegere tainică. Nu se miră cînd din rînduri iese un cetaș cu plete albe, îngenunche și-i spune:

— Știam că duhul lui Ion Vodă n-o să aibă pace, măria-ta.

— L-ai slujit pe măria-sa?

— L-am!... Sînt unul din oștenii lui, scăpat la Roșcani... M-a învrednicit Dumnezeu să ajung ceasul aista. Dacă amu ai venit singur, de bună samă că vrei să stai la taină cu măria-sa Ștefan. Eu sînt tainicul cetății Sucevii. Să mergem, doamne...

Coridoarele Sucevii. În piatră. Cu torțe înfipte în torțarele de fier bătut cu ciocanul. Umbre și pete de lumină, tremurătoare. Gărzi. Oșteni nemișcați, în arme. Trepte de piatră. Tainicul oprindu-se în fața unei uși de fier. Îl privește cu ochii lui Daurețiu. Ori poate cu ai călugărului, tainicul monastirii din Deal. Cine este tainicul Sucevii? Nici o clipă nu s-a gîndit că aceștia, oștenii cetății, îi pot țese o capcană. După cum nu se gîndește acum, urmîndu-și călăuza prin vestmîntăria domnească unde strălucesc brocarturile venețiene și camha de Damasc a caftanelor domnești. Altă ușă de fier. Miros de tămîie. O odaie cu pilaștri din piatră ținînd bolți grele, ogivale. În cele patru colțuri, patru torțe. O masă mare din stejar lustruit. Patru jilțuri. Și el. Ștefan voievod. Într-o ocniță cît de două ori statul tainicului. Pictat pe lemn. Cu schiptrul în dreapta. Învestmîntat în dolamă domnească din brocat vișiniu, tivită cu samuri. Tainicul stinge făcliile, vîrîndu-le flacăra într-o nisiparniță. Rămîne doar o candelă blîndă, care-l luminează pașnic pe cel din ocniță. Și liniștea de piatră a zidurilor groase, temeinicite prin vreme. Îl cuprinde o pace profundă. Oștenii Moldovei i-au dat țara pe mînă, înțelegînd cu harul pe care-l au mulțimile, adevărul căruia îi slujește... Își aduce aminte de țăranii lui, care s-au tîrît după oștire aprinzînd focuri înalte pe culmi, cerșindu-i slobozenia. De trei ori, la Prejmer, în Ciuc și pe Trotuș, i-au lăpădat prețul răscumpărării. Întreit decît cel al vînzării lor. De trei ori s-a lăpădat de ei, ca Petru de Isus. Își scoate pelerina. Rămîne în coantăș. Simte nevoia confesiunii. El, care și-a ucis-o de atîtea ori. Aproape că nu-i vine să creadă. Se află în fața lui Ștefan și a timpului. Mihail Voievod, domn al celor trei Țări Românești. Cît de lacom a fost de clipa asta a singurătății care înțelege. Cunoaște Moldova de-o viață. A străbătut-o de la Oblucița la Hotin, cu chervanele lui Andronic și Iani. Apoi, cu chervanele lui. A petrecut la nunți. A umblat la iarmaroace și hramuri. S-a încheiat un destin firesc. Prin armele lui. Prin gîndurile pe care aceste arme le-au slujit. Moldovenii îl vor. Nu-l vrea Ieremia. Nu-l vor vel boierii lui Ieremia. Nu-l vor leșii. Nu-l vrea Rudolf. Nu-l vor turcii. — Pe vremea măriei tale, îi spune celui din ocniță... Voise să-i spună că, cît de cît, a fost mai ușor. Își aduce aminte de năvala vecinilor iubiți. A lui Matei Corvinul. A lui Ian Albert Iagellon. A hanului. A lui Soliman. Același destin. Atît că măria-ta ai rămas între hotarele Moldovei... Mă certi, doamne?... Nici asta nu este adevărat?! Și măria-ta ai vrut-o... L-ai adus pe Laiotă cel slab de îngeri să-l urci în scaunul lui Țepeș și să-ți fie de nădejde... Ai vrut Ciceiul și Cetatea de Baltă... Ai vrut... Cîte n-ai vrut?! A îmbătrînit atît

de mult încît să nu se poată smulge din tentația asta a confesiunii? Să fie atît de puternice amintirile Sucevii, încît să-l subjuge imaginei marelui Ştefan, alături de care, odată, va sta chipul lui însuşi? Cade într-un gol. Gol de gînd. Gol de simțire. L-a supt Ardealul. L-a topit Ardealul. Iată-l ajuns la liman, golit de el însuşi înainte de a-şi vîrî sabia în teacă. I se pare că bolțile de piatră îl strivesc. Parcă nicicînd nu l-a apăsat atît de greu trecutul. Parcă niciodată nu i s-a părut că-l asupreşte ca acum. Nu! Nu mai rătăceşte în lumea inefabilă a orientului îndepărtat, atras acolo de ciudata migrație pe urmele lui Daureţiu. Nu! Nu-şi mai părăseşte lumea la care a ajuns cu atîta jertfă de sine. Iglisia i-a pus şi aici semnele ei. Numărul patru. Nu înseamnă nimic în afara prezentului acest număr patru. Nu înseamnă nimic în afara voinței de a fi el însuşi. În afara cunoaşterii trecutului acestor Țări Româneşti şi a recunoaşterii înaintaşilor, fir pe firul aceluiaşi gînd de libertate şi mîndrie omenească. Ştie astăzi că nu poate ajunge la alții înainte de a se desăvîrşi pe sine. Tao. Poarta tuturor lucrurilor spirituale. Poarta. Mereu a urcat spre cîte-o poartă. Poarta Tîrgoviştii. Poarta Alba-Iuliei. Poarta Sucevii. Şi mereu a trecut prin cîte o poartă, regăsindu-se dincolo de ea, împlinit acolo unde era neîmplinit. Iată că Ştefan îi arată cu degetul al şaptelea steaua Aldebaran. Poate şi-o arată el însuşi, ce importanță are? O priveşte intens şi steaua devine din ce în ce mai strălucitoare. Apoi se acoperă cu un fuior de zăpadă. Luminează palid creste de piatră cenuşie, biciuite de vînturile înălțimilor. Acolo se-ntruchipează din nou Leul şi Sfinxul, Cămila şi Elefantul, Marele Războinic şi cetele de Războinici, văzute aevea pe Ciucaş. Să fie acolo locul de confluență al marilor religii ale Răsăritului, întîlnite la sobor cu zamolxienii? Care-au fost tainele Poporului, dinaintea cunoaşterii lui?

— Nu vei cunoaşte cauza durerii, pînă cînd nu vei trece pe sub Poartă. Dincolo de ea vei găsi Cetatea de piatră a înțelepciunii, unde viața ta se va împărți în două fire. Unul spre apus. Celălalt spre răsărit.

— Iată că am trecut pe sub Poartă, măria-ta. Am apucat drumul spre răsărit, după ce-am cunoscut sfatul de pe Ciucaş. Am ajuns aici, în cetatea Sucevii. Sînt pregătit să mă duc mai departe? Am cugetat şi am făptuit. M-am lepădat de mine, de nouăzeci şi nouă de ori cîte nouă. Am cugetat la cele patru din opt: vederea, judecata, cuvîntul şi fapta. Ce ochii mei au văzut, mintea mea a judecat, cuvîntul a întemeiat judecata şi fapta a întemeiat cuvîntul. Iată-mă. Aici. Am smuls din piatră aceste trei surori, aducîndu-le sub platoşa mea de soldat. Mai departe?

Aici nu sînt pietre vechi în care stau porunci tot atît de vechi, cioplite în glagolitice. Nu este decît chipul crunt al lui Ştefan şi lumina sfioasă a candelei. Nu este decît simţămîntul dureros de viu şi puternic al împlinirii şi noaptea de mai vegheată de străjerii Sucevii... Nu este decît credinţa că s-a mîntuit pe sine de poverile gîndurilor pe care timpul i le-a hărăzit, împlinindu-le aşa cum stă scris să fie împlinite.

— Încotro, Mihail? Kalaha. Numără. Anii. Zilele. Clipele. Veacurile. Timpul. Deshala! Arată. Din an în an făptuirea acestei Magnae Valachiae. Samudaia. Pricina durerii lui, Cetatea de Piatră. A ucis pricina durerii lui, înfăptuindu-se. Tao... Poarta tuturor lucrurilor spirituale... I se deschide, de aici, de sub bolţile Sucevii. Logosul... Da! Logosul!... Să meditäm, măria-ta, îi spune celui aspru din ocniţă.

Voise altfel întîlnirea cu Ştefan. Înţelege că s-a împietrit. Aşa cum de piatră a fost Ştefan. Altfel n-ar fi putut duce Moldova prin vreme. S-a împietrit în raţiuni care ţin de veacurile însăşi, nu de trecătoarea noastră trecere pe acest pămînt. Îşi face trei cruci largi. Îngenunche în faţa ocniţei. Sărută cu evlavie piciorul stîng al voievodului. Cel care-a fost ars cu fierul roşu, pentru a fi tămăduit. Poate şi pentru asta a pohtit să fie singur în cetatea Sucevii. O bubuitură înfundată, răbufnind parcă din temeliile de veacuri ale cetăţii. Alta. Apoi alta. Se deschide o uşă. Făclii. Zuruit de pinteni. Clinchet de arme. Apoi tăcere. Un răbufnet de aer mirosind a piatră.

— Cine-mi tulbură ruga?

Rămîne acolo, îngenuncheat la picioarele lui Ştefan.

— Iartă-mă, doamne! Credeam...

— Cetatea Sucevii nu se poate da fără luptă, căpitane Nechifor. Oştenii mei o ştiu. Vă cinstesc pe voi. Şi cinstesc Suceava.

Se ridică. Coridoare. Gărzi. Trepte de piatră răsucite melc. Donjonul central al Sucevii. De aici, Ştefan... Îşi frînge gîndul. Parapetul de piatră. Cerul de mai, nesfîrşit. Pîcle joase, argintii, dintr-odată năvălite de jerbe roşii albăstrui, ţîşnite din pămînt. Bolovani şi pămînt zburînd odată cu jerbele. Altă explozie. Şi alta. Salbă de explozii înalte, la cîteva sute de paşi de zidurile cetăţii.

— Iată cinstirea ostăşească pe care vi-o dau, căpitane Nechifor.

Se pleacă peste parapet. În lumina orbitoare a exploziilor vede cîteva care trase de boi ieşind pe poarta cetăţii. Sînt vîrfuite. Acoperite cu polog.

— Leşii, măria-ta, spune căpitanul Nechifor.

Un glas din amintire. Sofia. Întîlnirea cu Iglisia.

— Vei ajunge în faţa Înţeleptului şi el va rămîne mut, îndreptîndu-te spre Marele războinic.

— Amin.

— Acolo vei afla taina vieţii tale şi te vei cutremura şi te vei pierde pe tine.

— Iată că nu m-am cutremurat şi nu m-am pierdut pe mine.

— Ai zîs ceva, doamne?

— Ba, căpitane Nechifor. Te-am întrebat doar ce stea luceşte acolo, spre răsărit?!

— Nu ştiu care din ele, măria-ta!?

— Aceea! Aldebaran!... Steaua înţelepciunii!

Trîmbiţe în noapte. Apoi liniştea cernîndu-se deasă din cerul mătăsos, spuzit de licăritoarea lumină a stelelor de mai an 1600... Aude brotacii. Ţipătul unui huhurez. Totul reintră în firesc. Străjile de la ziduri. Flamura Moldovei pe hampa de deasupra donjonului. Strigătele caraulelor. Nechezatul cailor legaţi la conoveţe în tabără.

— Patul măriei-tale te aşteaptă, doamne. Eşti trudit.

Abia atunci simte oboseala scurgîndu-i-se prin mădulare. Abia auzindu-l pe căpitanul Nechifor vorbindu-i firesc despre fireştile nevoi ale omului, coboară în sine însuşi, împăcat. Îi este somn. Şi foame. Şi sete.

5

Carul mare, licăritor şi stelele. Un petec de codru, o luncă înrourată, pîclele nopţii alburii şi despletite printre arbori, nechezat de cai, focuri ostăşeşti semănate peste tot la poalele obcinei împădurite. O împinge pe Fatima din pulpă, vîrînd-o sub un boschet de curpăn. Miezul nopţii. Priveşte lacom focurile taberei lui Gulski. A călărit două zile şi-o noapte să-l ajungă pe vel paharnicul Radu Şerban. Doar cu călăreţii lui Máko, banderiile nobililor, ale lui Gaspar Korniş şi Moise Székely. Dimineaţa cînd s-a trezit în crivatul lui Ştefan, sub baldachinul din urşinic sîngeriu, căpitanul Nechifor i-a înfăţişat un călăreţ săcui, care-o rupea pe rumânie. I-a adus o scrisoare a lui Sigismund către căpitanul general Moise Székely. Şi alta, a cancelarului Zamoyski către Ieremia Moghilă. Sigismund îl implora pe Moise Székely şi-i poruncea să facă imposibilul, astfel ca sceleratul Mihail nu numai să nu treacă în Polonia, dar să se retragă cît mai curînd

din Moldova. Să-l convingă că oştile sînt sleite. Că n-au hrană. Că nu vor să mai lupte. El se va strădui să ridice la insurecţie nobilimea ardeleană rămasă acasă, astfel încît să-l silească pe trădătorul principe să se întoarcă în Ardeal, unde i se pregăteşte mormîntul. Scrisoarea n-a ajuns în mîinile lui Székely.

— Cum? l-a întrebat pe săcui.

— Doamna noastră, Varvara Szuky, ne-o poruncit să-l junghem pe Mikloş om de la Székely.

Varvara Szuky. Pe care-a văzut-o în toată strălucirea tinereţii la Ciuc. A văzut într-o clipă drumul Varvarei Szuky. S-a dat lui Moise Székely, urmîndu-l cu oastea, pentru a putea veghea. A avut o clipă de spaimă, neînţelegînd-o. Ori poate înţelegînd-o prea bine pe Varvara Szuky. Şi prietenia ei stranie cu Velica. Scrisoarea lui Zamoyski:

> *Să nu dai luptă, măria-ta, ci să te întăreşti la Suceava cu arme şi merinde îndestul şi să întîrzii acolo înaintarea duşmanului, pînă vei putea căpăta ajutor de la oastea Măriei-sale, regelui. Dacă la Suceava n-ar fi loc bun de apărare să te întăreşti în munţi sau în locuri cu ape şi copaci. Dacă n-ai încredere în moldoveni, să aşezi numai poloni în Cetatea Sucevei...*

Ieremia n-a avut încredere în moldoveni şi moldovenii i-au plătit neîncrederea, tăind trei sute nouăzeci şi nouă de archebuzieri poloni, garnizoana Sucevii... De trei zile Székely stă ca pe jar. Cere mereu să meargă în faţa oştirii. Îl ţine pe lîngă el, spunîndu-i că-şi reazămă centrul dispozitivului pe banderiile, vitejia şi credinţa lui, la care Moisă se face alb şi asudă sînge. Scrisoarea lui Zamoyski, cu olăcari cu tot, erau zece dragoni care însoţeau curierul, au căzut în mîna haiducilor lui Baba Novac la Oroftiana. Dragonii n-au vrut să creadă că n-au de-a face cu o glumă a lefegiilor lui Ieremia, pînă cînd n-au fost aruncaţi în lanţuri şi trimeşi la Iaşi.

— Ce sat se vede dincolo de codri, căpitane Gîndule?!

— Otani, măria-ta.

— Şi Hotinul?

— Nu prea departe.

— Şi Nistrul?

— Mai pe stînga.

Vorbesc în şoaptă. Caii au copitele învelite în zdrenţe de sac. Sub bunget îi simte pe ceilalţi. Vel banul Calotă. Vel armaşul Udrea. Stroe Buzescu. Vel paharnicul Radu Şerban. N-a luat nici un nemeş la această iscodire de noapte a taberelor lui Ieremia. Planul de luptă

îl va face tot aici. Descalecă. Umbre. Zgomot de crengi rupte. Şoapte. Glasul gros, abia stăpînit al lui Udrea:

— Cine-i?

Paşi înfundaţi. Silueta uriaşă a lui Stroe Buzescu, ducînd în braţe ceva.

— Afurisita. Mă muşcă de mînă, vipera.

Varvara Szuky. Cu ochii oblici, licăritori, de mîţă iţiţi de sub glugă. Se repede la el. Îl recunoaşte, cu tot întunericul de sub boschet. ıi şopteşte gîfîit că Moise Székely şi-a strîns toate scrisorile pe care care le-a ars. Că a vîrît în coburi şi în tecile pistoalelor tot ce-a avut de preţ în cuferele lui. Că şi-a ascuţit spada singur, spunîndu-i că poate mîine are s-o adape cu sîngele celui mai duşmănit dintre duşmanii lui... Femeia gîfîie aţîţat. O simte fierbinte şi nebună.

— De ce nu mi te-ai arătat pînă acum, Varvara Szuky, o întreabă cu glasul dintr-o dată înfiorat.

Varvara Szuky se repede la el. Îi caută mîna. El o sărută uşor pe frunte.

— Aşteptaţi-mă aici, şopteşte... Şi tu, fata mea. Aşteaptă-mă aici.

— Nu se poate, măria-ta... Văzîndu-mă lipsind, s-ar înspăimînta.

— Unde este acum?

— La Gaspar Korniş.

Îşi ucide simţămîntul dureros, leşios, care-i umple gura de fiere.

— Mergem, Gîndule.

Ceilalţi, cu caii la mînă, mîngîindu-le nările catifelate, tac.

— Să nu-l uiţi pe Moisă Székely, vel paharnice Şerban, şopteşte cînd se prelinge în noapte pe lîngă umbra bărbatului în care, fără să ştie anume de ce, şi-a pus toată încrederea. Coboară în bunget pe urmele căpitanului de orheeni Gîndu. La piciorul obcinei mişcare în goruniştea mirosind a reavăn şi-a frunză tînără. Crengile se scutură de apă, de cum le atinge. E îmbrăcat gros, în straie moldoveneşti, de aba. Poartă cuşmă cu semn de vînător domnesc de Neamţ. Arcul, cucura de săgeţi, pală răzăşască cu teacă de piele şi plăsele din lemn de nuc. Lupta de la Jastea a fost altfel decît toate luptele lui. Altfel decît Şelimbărul. Leşii au altă ştiinţă a războiului. Petru Rareş s-a gîndit prea tîrziu, la Obertyn, că leşii au altă ştiinţă a războiului. Ori tocmai pentru că o cunoştea, a luat-o în derîdere... Umbre. Un ţistuit de vătui. Căpitanul Gîndu răspunde la fel. Orheenii... Cei care nu s-au căzăcit. Umbre prelinse sub bunget. Îi urmează. Poate că are-n el nebunia cutezanţei. Şi pe-a încrederii oarbe în oştenii de aceeaşi limbă, care-au trecut de partea lui, nu hăinindu-şi stăpînul

şi domnul preaplecat leşilor, ci netrădînd Moldova. Simte iarba plină de rouă. Vede cele două şiruri de oşteni flancîndu-l. Sînt douăzeci. Or mai fi şi alţii. Se preling în noapte, pe firul luncii. Nu cunoaşte oştirea leşească. Nu poate porni o luptă împotriva unui duşman necunoscut, atunci cînd trădarea lucrează în banderii şi cînd însăşi căpitanul general al oştirii l-a vîndut a doua oară... Ce nebunie de rîs, nebunia generozităţii. I-a dat viaţa lui Moisă. De două ori. Ce-a vroit să-i arate? Că este un cavaler din vechime? Trosnetul unei crengi. Înlemneşte. Simte mirosul pătrunzător al taberei. De cai. De coviltire ude. De fum. Putea să-i trimeată în iscoadă pe vel boieri. Dacă?... Îşi frînge gîndul. Strigătul unei străji moldovene:

— Care eşti?

— Hotnogul Mălăieş de la Mitoc, cine să fie, bre, răspunde căpitanul Gîndu.

Straja îi cere să se apropie. Pe înserat a fost prinsă o caraulă de margine a boierului Luca Stroici, condusă de hotnogul Mălăieş de la Mitoc. Dus în faţa căpitanului Gîndu, Mălăieş a spus tot. Unde se leagă tabăra. Unde străjuiesc cetele boierului Luca Stroici. Unde este cortul măriei-sale vodă. Ce porunci avea. Să cerceteze cale de două ceasuri înapoi, dacă nu se văd pîlcuri leşeşti spre Rădăuţi pe Prut. Dacă se văd, să le îndrepte spre tabără. El cu caraula să stea ascuns în lunca Prutului, la vadul Rădăuţiului, o zi, ori două, pînă cînd va vedea cercetaşii duşmani. Atunci să dea goana la Hotin, la cetate unde va fi boierul său... Trece jos o buhă, fîlfîind greoi din aripi. Îşi strînge dolama la piept. Se gîndeşte că moldovenii nu se poartă cu barbă. Doar Moghilă poartă barbă hirsută. Se gîndeşte la Varvara Szuky. Îi simte mireasma părului, suavă. Aţîţătoare. Aude şoapta căpitanului Gîndu. A străjii. Un pocnet înfundat. Stă sub un paltin, la marginea poienii. Se văd harabalele aşezate în cerc, se vede focul de tabără, aruncîndu-şi palele pe obezile groase ale roţilor. Pe pologurile harabalelor. Doar cîţiva cai de şa împiedicaţi pasc în poiană. O şoaptă.

— Slobod!

Straja lui Luca Stroici legată fedeleş, trasă sub tufani de doi orheeni. Zăboveşte o frîntură de clipă. Trece de sub paltin, în lumina focului. Orheenii îl iau la mijloc. Îşi poartă suliţele la umăr. Bocăne apăsat. Trec poiana fără să-i oprească nimeni. Se văd oştenii lui Stroici dormind pe tohoarce pe sub harabale. Se văd ciubotele celor care dorm în harabale, ieşind pe sub pologuri, la codîrlă. Se aude un sforăit amarnic, de om dubit de osteneală. Căpitanul Gîndu apucă un şleah de codru. Caraula îl înconjoară de-aproape. Iarăşi străji.

De data asta patru. Le descurcă Gîndu, strigînd: Caraulă din porunca lui Vodă. Nici nu minte acest fecior al altui căpitan Gîndu, om de taină şi credinţă al celui ucis la Roşcani. Străjile spun că dincolo de stejarul uscat este tabăra dragonilor lui pan Gydzinski, închisă pentru moldoveni.

— Mergem, căpitane, porunceşte.

Oştenii boierului Luca Stroici n-au legat tabără ostăşească. Au lăsat caii în pădure, la păscut... Îi aude fornăind prin desişuri. Nimeni nu se aşteaptă la luptă. Luca Stroici îl crede dincolo de Prut. Vorbă leşească. Ţăcănit leneş de potcoave. Patru dragoni călări. Le scînteiază coifurile şi platoşele. Cel din faţă călăreşte un cal înalt, bălan. Spune tare:

— Aşa că, dragă domnule Kosowski, domnul Gydzinski citeşte acum ofiţerilor scrisoarea hatmanului şi cancelarului nostru către oştenii şi nobilii Poloniei. Regret că n-o pot asculta... Brrr. Cine-i acolo?

— Regret şi eu că n-o pot asculta, spune leşeşte, făcîndu-şi loc lîngă căpitanul Gîndu.

— Cine eşti domnia-ta?

— Căpitanul Racea din Ţara Românească, slujind cu armele măriei-sale domnului nostru.

— Sînt stegarul Jordanowski, în slujba panului Gydzinski. Pane căpitan, nu ai voie să treci mai departe.

— Onoarea mă sileşte să te-nţeleg stegare. Totuşi, nu refuza rugămintea unui cavaler.

Dragonii îşi apropie caii scară la scară. Regretă că n-a luat cu sine pe unul din ofiţerii polonezi. Spune:

— Am o mare admiraţie pentru panul cancelar. În tinereţe am slujit trei luni la Zamosc... Şi am tot atîta ură pentru sceleratul de voievod Mihai, care m-a jefuit de titlurile şi averile mele, vînzîndu-mă turcilor, pentru neascultarea mea.

Strigăte de mirare. Şoaptele dragonilor care-i cer stegarului, în numele cavalerismului, să conducă el însuşi caraula pînă la linia străjilor, iar acolo să trimeată ştire panului Gydzinski.

— Pane căpitan te voi conduce împreună cu aceşti nobili camarazi la domnul nostru Gydzinski... Oştenii domniei tale trebuie să rămînă la marginea taberei! Primeşti?

— Cu cea mai mare bucurie, stegare!...

Îi spune tare, căpitanului Gîndu:

— Du-te prietene și așteaptă-mă în tabăra îndurătorului meu Luca Stroici. Pregătește caii, strînge chingile, înhamă la harabale, astfel încît să putem împlini voia domnului nostru...

Abia șoptit::

— Să privegheze careva... Mă-ntorc pe bălan...

— Gata, căpitane?

— Gata, stegare!

Dragonii descalecă. Îl iau curtenitori, la mijloc. Sînt bărbați bine ziditi, gureși. Îl întreabă unde-a luptat la Jastea. Le spune că în garda lui vodă.

— M-a mirat atunci retragerea pripită a domnului Gulski, care dacă trecea cele două polcuri de dragoni de gardă la o șarjă din aripa stîngă, dădea peste cap centrul lui Mihai.

— Pentru acest fapt domnul nostru Gydzinski i-a aruncat lui Gulski vorbe ofensatoare, pane căpitan. Legile opresc duelul în timpul războiului. După ce-l vom alunga pe voievod, cei doi nobili se vor bate în săbii. Am cinstea să fiu martorul domnului meu, Gydzinski.

— Stegare Jordanowski nu pari a-l urî prea mult pre tiranul care a năvălit asupra noastră.

— N-am nici un motiv, căpitane. S-ar putea spune, dimpotrivă. Zaplatinski și Stadnicki îl slujesc cu devotament. Spun că este viteaz, demn, nu pregetă să dea o lovitură de sabie și își răsplătește regește pe binecredincioșii săi.

— Ceea ce nu este cazul domnului Gydzinski, spune dragonul numit Kasowski.

—Nu înțeleg de ce ne retragem cu atîta ardoare, domnilor? Dacă ticăloșii aceia de moldoveni nu dezertau la Jastea...

Dragonii rîd. Pan Kasowski spune că se retrag pentru a da lupta sub zidurile Hotinului. Avînd spatele păzit de cetate și Nistru, voievodul Mihai va fi silit să dea o luptă în care pan Gydzinski îi va impune planul său diabolic. Între timp vor sosi și oștile cancelarului, care vor cădea în spatele voievodului.

— Fugim acum, ca să-l ținem cît mai mult la Hotin...

— Merită să fie crucificat acest diavol care-i deposedează pe ai săi și vrea să cucerească lumea, spune.

— Ceea ce n-ar fi prea rău pentru noi, oamenii de arme, căpitane, spune stegarul Jordanowski... Am cuvîntul domniei-tale că nu mă vei pîrî hospodarului Moldovei.

Rîde. Ostășește.

— Niciodată, stegare, Ți-o jur.

Linia străjilor. Archebuzieri. Pichieri. Un sergent în cuirasă, care-i recunoaşte pe dragoni.

— Liniște peste tot Ludzicki... Du-te și te odihnește, ordonă stegarul.

Tabăra. Zeci și zeci de carîte boierești, de rădvane cu obezile, spițele și loitrele vopsite în culori vii, pictate cu scene idilice, ori de luptă; caii la conoveţe, focuri, se aude o lăută, se văd vivandiere despletite ieşind de sub harabale cu corsajele desfăcute, poate bete, se aud chemările ostaşilor. — Marija ai luat un gulden pe noaptea asta, unde fugi tîrfă?... Tobele unui polc, vopsite roşu, corturi albastre, făclieri conducînd caraulele, piramide de muschete şi lănci, totul într-o dezordine măreaţă.

— Nu prea iubiţi strășnicia ostășească, pane Jordanowski... Aţi merita cîteva bastoane la spate.

Dragonii rîd. Stegarul Jordanowski, bălai, cu mustaţa fioroasă căzută pe după buza de sus, spune că pentru slujba pe care-o fac lui Ieremia Movilă, este şi aşa prea multă disciplină. Un careu de corturi roşii, avînd în mijloc un cort alb lîngă un foc zdravăn. Şleahtici stînd pe şeile de luptă. Caii legaţi în faţa corturilor, de lăncile înfipte în pămînt. O cotigă pe care este prins în cercuri un butoi de douăzeci de vedre pe puţin. Două vivandiere împart vinul de la cana, rîzînd. Se aude un glas profund de bas:

— Hei, stegare Jordanowski!!... Ai picat tocmai bine... Iată sărbătorim scrisoarea slăvitului nostru Jan Zamoyski *Kanclerz i Hetman.*

De pe o şa se ridică silueta uriaşă a unui bărbat numai în cămaşă, care saltă cu amîndouă mîinile un coif argintat. Înainte de a-l duce la buze, stegarul îi spune luminatului şi preastrălucitului pan Gydzinski că pe răspunderea sa a călcat consemnul, aducînd în tabără pe căpitanul Racea, în slujba hospodarului Moldovei, — dar mai ales, fost ofiţer în garda voievodului Mihail, care era să-l ucidă pentru dragostea lui faţă de Recz Pospolita, căreia i-a slujit cu armele, în tinereţe.

— Şi nu s-a găsit încă un pumnal pentru acel cîine turbat, tună pan Gydzinski!... Apropie-te, căpitane. Apropie-te şi spune-mi cum pot da ochii cu acel văcar... Ho! Ho! Ho! Cinstiţi pani! Pe sufletul paniei Clara, aleasa inimii mele, de două săptămîni mă rog să-l scoată Domnul în faţa lăncii mele... Cinstiţi pani. Nu sînt eu Gydzinski dacă acel cocoşat de Gulski n-a fost cumpărat de porcul turbat care este Mihail.

Pan Gydzinski își toarnă vinul în cap. Se scutură. Își linge mustățile. Iese dintre soții și oamenii lui de arme. Poartă pantaloni din piele de căprioară încinși cu centură de care atîrnă o spadă uriașă. I se proțăpește în față. Duhnește a pielărie, a fîn, a vin și a sudoare uscată. Are un ochi ciacîr. Flăcările focului îi luminează obrazul crunt, mîncat de vărsat.

— Primesc frățește pe dușmanii acelui porc de cîine, sluga lui Tarnowski și a lui Constantin de Ostrog, lingăul lui Rudolf împăratul chiorilor, eunucul lui Ghazi Ghirai, hanul babelor de la Crîm, iubita lui Mohamed și cîrpa cu care-mi voi șterge praful de pe ciubote.

— Ar muri numai auzindu-ți glasul, vestite războinic, îi spune, înveselit de felul cum îl spurcă leahul.

— Ați auzit, cinstiți pani? N-o spun eu. Acest căpitan o spune. Acest căpitan, care pe inima alesei inimii mele, pania Clara (bate spada cu palma cumplită), va fi fratele meu de cruce.

Pan Gydzinski îl cuprinde în brațe. Nu se poate stăpîni ca, strîngîndu-l la piept, să nu-i pipăie spinarea de bivol. Îl pătrunde duhnetul de zimbru, de atunci de la vînătoare, cînd i-a ieșit în cale și căzuse Velica de pe cal. Pan Gydzinski strigă că mulți nobili ai Poloniei trădează, așa cum trădează Gulski, fiind lași, ori fiind cumpărați. Strigă că Mihail ațîță prostimea la răscoală. Că singura nădejde a Reczei Pospolita a rămas la hatman. — Iată scrisoarea acestui mîntuitor al Republicei, spune, scoțînd-o de sub centură. Vin!... Cristiana! Vin, inimioara mea... Porumbița mea...

Cineva îi face loc pe o tobă. Stegarul Jordanowski i se așază alături. Cele două vivandiere umplu coiful panului Gydzinski. Apoi aduc pocale pentru cei patru dragoni și el. Cunoaște buchetul vinului ăsta, Cotnari vechi poate de-o jumătate de veac. Și gustul lui aromitor, plin de toate farmecele Moldovei. Ridică pocalul.

— În cinstea domniei-tale, pane Gydzinski. Facă Domnul să ți se împlinească voia. Să-l întîlnești mîine pe dușmanul domniei tale, care s-ar putea să nu fie și dușmanul Republicei.

— Este! Să bem pentru moartea lui. Cinstiți pani... Cer mila voastră. Ascultați încă o dată scrisoarea izbăvitorului nostru.

Strigăte. — Este a zecea oară!... — O știm pe de rost!...— Să bem! — Dă-i-o valahului s-o citească singur, dacă nu este o iscoadă!

Se spun vorbe mari. Pan Gydzinski se bate cu coiful în piept. Îngenunche. Imploră liniște. Cu lacrimi în ochi, printre sughițuri, citește: — *Wszem wobec i z osobna... Tuturor împreună și fiecărui deosebit, Domnilor sfetnici, demnitari, slujbași și cavaleri, Domnilor și fraților mei iubiți și milostivi, slujbele mele frățești. Precum am fost și mai înainte*

preveniți la dietele provinciale, înainte de Dietă și chiar în Dietă, ni se aduce veste că Mihail a intrat în Moldova...

— Și încă cum, spune stegarul Jordanowski.

— Jordanowski!

— Am tăcut pane.

...Prizonierii din partea lui Mihai, cum ni se dă de știre, spun că Mihai va merge de îndată către ținuturile Coroanei. Pentru aceea binevoiți Milostivenia Voastră a vă pune pe voi și casele voastre în siguranță și pentru bunăvoința și iubirea către patrie să vă adunați cît mai de grabă la oastea Maiestății Sale regelui...

— Sîntem înconjurați de trădare, strigă cineva.

Pan Gydzinski se ridică. Își șterge lacrămile cu dosul palmei. O trîmbiță. Alta. Șleahticii sar de pe șei. Își trag săbiile. Apare la galop un scutier. Suflă dintr-un corn mic, argintat. Strigă:

— Măria-sa doamna Elisabeta Movilă, doamnă și stăpînă a Moldovei, auzind că este veghe, dorește să-l vadă pe pan Gydzinski și să-i mulțumească pentru vitejia sa...

Voievodul se ridică de pe tobă. Îi spune stegarului că acest fel de a mulțumi al măriei-sale, i se pare cel puțin ciudat. Stegarul rîde.

— Haide, căpitane. Stratagema domniei tale te onorează. Hospodarul, ori chiar măria-sa au vrut să aibă aici un cavaler care să vegheze... Se spune că această doamnă nu se dă înapoi să-și aleagă amanții dintre căpitanii chipeși ai hospodarului...

— Ssst... Iat-o!

Galopadă. Voievodul își ridică gulerul dolamei. Paji în costume strălucitoare, purtînd făclii, călări pe cai negri. Doamne călărind femeește, purtînd rochii de catifea și pălărioare de Pojon cu văluri. Elisaveta Moghilă. Măreață în hetaiaua vișinie. Rochia despicată lăsînd să i se vadă carnea sînilor opulenți pe care cade lumina făcliilor. Cu mesal. Încinsă c-o sabie ușoară, cu teaca bătută în diamante. Îi vede cizmulițele leșești, roșii. Ochii mari, adînciți cu pastă neagră. Buzele roșii, răsfrînte lacom și disprețuitor. Își cabrează calul alb, înalt, cal lipițean de prăsilă veche, care nechează, joacă pe loc, apoi înțepenește cu gîtul arcuit, fornăind pe nări.

— Bună seara, cavaleri, spune în poloneza ei plăcută, Elisaveta Moghilă.

Cavalerii o înconjoară, aclamînd-o. Elisaveta Moghilă le spune (glasul vibrant, de femeie frumoasă și curvă îl răscolește, amintindu-i-o goală, strivindu-l în coliba aceea de pădurar) le spune că în curînd așteaptă de la vitejia lor cea mai strălucită biruință asupra impostorului și dușmanului de moarte care este Mihai, domnul Țării Românești.

Că a poruncit ca mîine polcul panului Gydzinski să fie răsplătit cu leafa pe-o lună, cinci butii de vin de Cotnar şi douăzeci de boi. Cavalerii strigă *Vivat*. Îşi trag spadele, fluturîndu-le vitejeşte. Oştenii ies de sub harabale, ţinînd vivandierele aproape goale, pe după mijloc. Forfotă. Pajii lărgesc cercul, ridicînd făcliile. Pan Gydzinski ţine o cuvîntare în care-i făgăduieşte zeiţei cu chip de femeie că se va bate ca o mie de diavoli, zvîrlindu-i la picioare hoitul mîrşavului Mihai, călcătorul de jurăminte creştineşti.

— Ba!

A strigat ba, din tot pieptul. Îşi face loc pînă la calul Elisavetei Moghilă.

— Cine eşti, aude glasul tremurat al femeii.

— Eu!

Cu un salt o înhaţă de mijloc. O ridică din şa. O smuceşte la el. Îi ridică bărbia. O priveşte în ochii căscaţi de spaimă.

— Eu! scrîşneşte.

Înainte ca cineva să poată clipi, sare în şa. Pune pinteni sălbatic. Îşi trage pala răzăşască. Lipiţeanul necheză înnebunit. Ia în piept doi şleahtici. Răstoarnă un paj, cu cal cu tot. Năvăleşte nebun spre foc. Răstoarnă tobele. Acum. Lipiţeanul sare peste foc. Goneşte turbat prin mijlocul taberei. Voievodul îşi spune că Moldova are comişi la fel de buni ca Ţara Românească, ştiind să înveţe caii domnilor trecerea peste foc. Aude larma turbată a panilor. Aude ropotul pajilor porniţi la galop. Dintr-un salt prelung trece peste suliţele încrucişate ale pichierilor leşi. Două detunete de archebuză. Aude gloanţele trecîndu-i pe deasupra. Pusese ochii pe calul bălan al stegarului. Întîmplarea i-a scos-o în cale pe cea care i-a scris că-l otrăveşte. Şi care a încercat de două ori s-o facă. Goneşte pe şleahul din codru. Călăreţi din faţă.

— Căpitanul Gîndu, măria-ta.

Trîmbiţe în tabăra lui Gydzinski. Sună alarma. Tobele răpăie. În poiană nici urmă de tabără moldovenească. Călăreţi. Poate două steaguri. Săbiile trase din teci scînteiază stins. Îi iese în cale la galop vel paharnicul Radu Şerban. Voievodul îşi struneşte lipiţeanul.

— Vel paharnice, scoate toată călărimea Ţării la Otani. Ia călăuză dintre orheeni. Căpitane Gîndule?!

— Am lăsat străji să închidă poiana, doamne.

— Mi-e somn... Să mă trezeşti mîine, la ceasul patru al zorilor. Noapte bună, Gîndule.

Pleacă la trap, neputînd să ştie nici de ce-a făcut nebunia asta, nici dacă văzînd-o pe Elisaveta Moghilă în măreţia ei aspră, de doamnă

nu s-a tulburat mai mult și altfel decît se cuvenea. Știe că Gydzinski și oștenii lui n-au să doarmă, că panul se simte dezonorat și mîine va vrea să-și spele onoarea în sînge și mai știe că zvonul celor petrecute se va răspîndi ca fulgerul în oștire, povestea va face aripi și pui, iar mîine pan Gulski va fi mult mai nepregătit pentru bătălie, decît ar fi fost dacă nu s-ar fi întîmplat ceea ce s-a întîmplat. Sus, dincolo de luncă, se arată galbenă și știrbă, luna veche în descreștere.

6

Otani. 18 mai 1600. Luni de sfinții mucenici Teodor, Petra și Dionisie. Un muncel prăvălatec acoperit de bunget deasupra căruia se ridică gorunul lui Kazîr, un tătar spînzurat aici de hotinence, tot de ele prins într-o luptă cu ceamburul de pradă, cînd au ieșit răzășițele la luptă călare, cu săbiile la mînă, călăreții fiind duși la războiul lui Petru Rareș cu leșii. Cîmpuri cu semănături fragede, o lucerniște, cîteva pășuni, satul înecat în verdeață, pe zare cetatea Hotinului, albăstrie și el împietrit în șa, cu ochii pironiți pe cele două steaguri mari, cel al Moldovei, pe care vede capul de bour și celălalt, sub care-l recunoaște pe Sigismund Báthory înconjurat de gărzi în armuri scînteietoare. Trîmbițe vag, strălucind în zorii diafani. O cavalcadă venind dinspre Otani. Aude strigătele de vivat ale dragonilor leși, polc după polc în linie de steaguri, cu armurile frîngînd soarele în aschii, cu lăncile grele la picior, zid de cai uriași de Livonia. Se saltă în scări. Ieremia Moghilă galopează pe un lipițean negru corb. Îl recunoaște după gugiuman. După statura îndesată. Dar mai ales după femeia care-i călărește în stînga, îmbrăcată într-o rochie verde, tamașcană, peste care poartă platoșă ușoară de argint, tot de argint fiindu-i și coiful dat pe spate, avînd panaș din trei pene albe de struț. Le vine în întîmpinare un călăreț în armură. După panașul roșu, trebuie să fie Gulski. Iată și o sotnie de cazaci de Nizov ieșind dintr-un făget la galop mic. Toboșarii călări fac să răpăie tobele. Nu sînt două mii de pași pînă la locul unde Ieremia Moghilă își desfășoară ceremonia. Pe muncel doar garda de săcui călări a lui Petre Domokos. În stînga, o sută de cavaleri făgărășeni în fața cărora stă în șa cavalerul Gligor Taflan de Mîndra și garda de vînători domnești de la Tîrgoviște, cu căpitanul Caloian, îmbătrînit în războaiele lui. Căpitanul Matei ot Brîncoveni urcă muncelul la galop.

— Sîntem gata de bătălie, măria-ta.
— Vestiți-l pe Moghilă că începem.
— Altă poruncă?
— Dacă-mi trimite soli, primiți-i.
— Voia măriei-tale.

Matei ot Brîncoveni își pune calul în pas spaniol. Salută cu sabia. S-a însurat cu Elina, stă în legături cu filosofi de la Padova și-a durat curți, ridică biserici ca un adevărat domn și slujește cu nestrămutată credință. Va fi o luptă de călărime. Nici leșii, nici Moghilă, nici Sigismund n-au tunuri grele. Se văd cîteva bombarde, cîteva falconete pe care artileriștii le plimbă de colo, colo, nevăzînd în cine să tragă... Nu se numește neliniște gustul acrișor al văzduhului. La Șelimbăr a întîlnit un cardinal principe, un căpitan general Gaspar Korniș și alt căpitan, Moise Székely, cu banderii nobiliare, cuirasate, pe poziții bune de luptă, urîndu-l dar și temîndu-se de el, dorflici în cel din urmă ceas al luptei să i se predea. Aceia aveau în spate casele și moșiile lor. Tremurau pentru soarta familiilor de spaima iobagilor răsculați.

Gulski se bate aici pe pămînt străin, pentru un domnitor străin, chiar dacă Moghilă s-a încuscrit cu panii din cele mai nobile case ale Poloniei. Are în spate Nistrul și dincolo de el ținuturile de margine ale Reczei Paspolita, unde țăranii se răscoală, năzuind spre libertățile făgăduite de emisarii lui și ai cneazului Constantin de Ostrog. N-a uitat nimic din ceea ce trebuia făcut pentru a cîștiga lupta prin arme. Dar mai ales n-a uitat nimic din ceea ce trebuia făcut în ordinea politică, astfel încît, la nevoie, să aibă deschisă calea spre ținuturile ortodoxe, cărora, prin Constantin de Ostrog să li se alăture Kievul. Aude albinele șuvoind zumzăitor pe deasupra muncelului, dincolo de care se află prisaca lui moș Colilie Albu, răzăș, fost hotnog în oastea lui Ion Vodă. Toată Moldova este plină de amintiri vechi, duioase ori tragice, ori pline de fală ostășească. Muncelul îmbrebenit cu flori de fîn, aromitoare, are-n el numai pace. Atîta pace încît mirosul șeilor, al cailor, al armelor îl tulbură neplăcut. Poate se va putea ocoli vărsarea de sînge. Moghilă domnește prin leși și-n numele unei Moldove învechite. El domnește prin sine și cheamă Moldova sub un singur schiptru. Al Magnae Valachiae. De sub streașina unei goruniști vechi țîșnește solia lui Stroe Buzescu c-o blană de urs pe deasupra platoșei, în stînga cu Sandor Chiaky, în armură, avînd pe umăr o blană de pardos; iar în dreapta cu vel paharnicul Radu Șerban, împlătoșat, pe cap cu morion spaniol. Fiecare din ei urmat de cîte patru scutieri. În mijloc trîmbițașii și corniștii. Galopează ușor

spre linia regimentelor de dragoni. Deasupra lor bete de lumină săgetează rîndunelele. Sus, în tăria albastră, rotesc berzele. Este acolo în dreapta, înaintea goruniștii, un nuc vechi, trăsnit. În furca lui, un cuib de barză. Din zori a văzut barza clocind. A văzut bărzoiul aducîndu-i un șarpe, încă viu. Apoi călcînd-o vitejește. Apoi i-a auzit clempănind, dînd mulțămită luminii. Și vieții. Stroe Buzescu pare desprins din vechile povești ale boierimii oltene. Cavalcada se oprește în mijlocul fînațului. Trîmbițașii și corniștii sună semnalul cunoscut în toată cavalerimea evropeană: — Sîntem aici pentru a vorbi cu domnul vostru, din partea domnului nostru. Trei călăreți se desprind din suita lui Moghilă. Un dragon și doi moldoveni. Vin în fuleuri scurte. Își opresc caii la cîțiva zeci de pași de solia lui. Dragonul salută cu spada. Aude tropotele înfundate ale banderiilor lui Moise Székely. L-a așezat în linia întîi, după dorință, să nu-i trezească bănuieli. Astăzi Moise Székely va alege între Mihai voievod și Sigismund Báthory. Va alege în luptă și-n fața oștilor. Îl putea ucide în clipa cînd i-a căzut în mînă scrisoarea lui Sigismund, adusă de omul Varvarei Szuki. N-a făcut-o. De ce? Nu poate ști din ce scrupule. Poate pentru că l-a iertat atunci, cînd a uneltit la Tîrgoviște. Poate pentru că toată curtea de la Alba știe că Székely i-a închinat Velicăi doi ani de serenade și daruri și scrisori înfocate. Ucigîndu-l, nemeșimea va spune c-a făcut-o din gelozie. Poate pentru că îi place acest nemeș brav, trufaș pînă la nebunie, pizmaș și frumos. Patru călăreți, săcui de încredere, îl veghează ascunși în cuirase de nobili din districtul Mureșului. Au poruncă să-l prindă viu în clipa cînd va încerca să fugă la dușman... Cornul lui Stroe. Alt corn. Un călăreț din cei trei se desprinde. Se-ntoarce la grupul strălucitor care se vede la aripa dreaptă a polcului de dragoni cu cuirasele albastre. Vine la galop vel paharnicul Radu Șerban.

— Moghilă și Sigismund vor să-ți vorbească, doamne. Mă tem să nu fie o capcană.

— Scoate haiducii lui Baba Novac, după poruncă. Totul așa după cum am poruncit, cuscre. Să treacă și asta. La toamnă, nuntim. Mi-e dor de-o petrecere așezată, cu lăutarii mei de la Plăviceanca...

Te ții?

— Mă țin, măria-ta... Ai mei, de la Comana, nu sînt mai prejos.

Obrazul aspru al vel paharnicului se îmblînzește. Îl privește duios, cu ochii bulbucați. Verzi. Se smulge din amăgitoarea vrajă a acelui gînd. Îi face semn căpitanului Caloian să-l urmeze. Coboară muncelul la trap măsurat, repezind olăcar la Stroe Buzescu. Vede

mişcare în rîndurile dragonilor albaştri. Cîmpul acesta al Otanilor, fîneţele, livezile, capetele de codru, luncile, le ştie pe de rost căpitanul Gîndu. Acum le ştie şi el. Dintr-o livadă de cireşi vechi, abia pîrguiţi ies steagurile de haiduci călări. Baba Novac în platoşă uşoară din piele de bivol trece la trap bătut prin spatele gărzii, salutîndu-l cu sabia. Dincolo, în aripa dreaptă a haiducilor sîrbi, trec în marş oblic călărimile cnezilor hunedoreni, de pe Crişuri şi Someş. Stegarul duce un steag avînd cusut cu fir un balaur cu cap de lup, un corb cu inelul în plisc şi un peşte. Îl călăreşte pe Sultan. Armăsarul s-a înţelepţit odată cu anii şi cu bătăliile. Calcă legănat. Ciulit, pare că alege locul unde pune copita. Are dintr-o dată o senzaţie de plutire. De desprindere de sine. Apoi, brusc, una de durere grea, zăcută. Stroe Buzescu şi Chiaky fac o voltă pe mîna stîngă, lăsîndu-i loc. . Din faţă vine la galop un steag de călăreţi în faţa căruia galopează Ieremia Moghilă pe dreapta, sub steagul Moldovei, lîngă el Elisaveta, în stînga Elisavetei, Sigismund Báthory, cu viziera coifului ridicată. Calul principelui rătăcitor poartă armură de cap, cu un corn de oţel şlefuit.Se gîndeşte că acest Báthory îl maimuţăreşte fără haz şi har pe Alexandru Machidon. Îi atrage atenţia călăreţul din urma lui Sigismund. Un uriaş în armură verzuie, cu aripi de lebădă albă, cu viziera ridicată, purtînd lance lungă de şarjă cu fanion verde pe care este pictat un urs. Mulţi scutieri. Paji. Cazaci. Dragoni. Călăreţi moldoveni din Ţara de Sus, în platoşe de bour, cu cuşmele tuflite pe-o sprînceană, mustăcioşi dar bine bărbieriţi, veseli, parcă bucuroşi să-l vadă. Ieremia îşi struneşte lipiţeanul negru corb, la nici zece paşi. S-a-ngrăşat Ieremia Moghilă. Are pungi vinete sub ochi. Are pleoapele boboşate. Barba cănită. Trîmbiţe. Corni. Tobe. Pohfală. Caută lacom privirea lui Sigismund. Ochii zăludului fug mereu într-o parte. Clipeşte sub vizieră. Îşi trece limba peste buze. Cu toată armura florentină, cu tot coiful cizelat la care flutură trei pene verzi enorme, de struţ, Sigismund pare prăbuşit în sine. Şi Elisaveta, galbenă sub fardul gros. Singura care-l priveşte în lumini, cu ură nedomolită, muşcîndu-şi buzele cu dinţii albi, puternici, de lupoaică mereu flămîndă. Are senzaţia tăioasă a urii de moarte care ţîşneşte din ochii Elisavetei. Din trupurile celorlalţi doi. Unul rămas fără scaunul domnesc din nebunia şi nestatornicia lui. Celălalt gonit din Cetatea de scaun, ajuns la marginea ţării, sprijinindu-se pe oşti străine, neiubite de ţară . . . Se înclină în şaua de luptă, scoţîndu-şi coiful oriental, un dar de la Ghazi Ghirai.

— Cu ce pot împlini voia măriilor voastre, întrebă turceşte.

— Ai uitat glasul Tudorii, maica domniei tale,spune şuierat Elisaveta.

— Doamnă, taie Moghilă, hîrsut în barba rotundă, pungit și avînd ceva de cucuvea bătrînă... Măria-ta ai călcat hotarele noastre, fără să te fi jignit noi cu ceva. Măria-ta ai călcat țara vecinului și prietenului nostru, principele Sigismund, cu multă vărsare de sînge și pieire de creștini. Ce vrea măria-ta de la noi?

Ieremia Moghilă vorbește aspru și des. Parcă bate cuvintele unele în capul celorlalte.

— De la măria-ta, voi Moldova. De principele Sigismund, nu-mi mai amintesc. Doamnă, n-am uitat graiul mamei mele, Tudora, hangița din Tîrgul de Floci și tocmai de aceea știu că darul pe care măria-ta mi l-ai trimes de două ori se numește otravă. Afară de asta mai cunosc un dar al măriei-tale, mai vechi și spornic...

— Mișălule! M-ai rușinat azi-noapte în fața celor mai străluciți pani.

— Cu voia măriei-tale.

Se înclină curtenitor. Elisaveta are o frumusețe parșivă, plină de fiere și de miere.

— Să lăsăm asta, doamnă... Măria-ta Mihai, în ce temei vrei să stăpînești Moldova?

— În cel străvechi, de la Burebista, Zidarule.

Ieremia Moghilă se face vînăt sub gugiuman. Pune pinten. Vine aproape. Miroase a blănuri, a tămîie, a paciuli.

— Taci, Închinătorule. Nu dezvălui prostimii tainele domnilor ei. Păcătuiești Mihai, ridicînd sabia asupra fraților de același sînge, de la începătorii Mușatini slobozi.

— Au fost cei vechi, Ieremio. L-ai ucis sălbatic pe soțul meu de luptă, Răzvan vodă.

— Un țigan.

— Mîndru! Nesupus turcilor. Nelingînd tălpile leșilor.

Stau scară lîngă scară, singuri între gărzile și soliile lor. Ieremia Moghilă și el.

— Îți dau un milion de galbeni. În țechini. Ori în guldeni. Ne putem încuscri. Am fete. Am feciori. Ai o fată. Ai un fecior. Pune mintea și înțelepciunea înaintea ambițiilor... Mihai, măria-ta, nu face să curgă din nou sînge creștinesc.

— Martor mi-e Domnul că nu mărirea deșartă și nici pofta de avuție m-au adus aici, Ieremio, măria-ta. Nu eu am uneltit cu otravă împotriva vieții tale. Nici ucigași cu jungherul n-am tocmit.

— Astea sînt zavistiile muierii... Am pedepsit-o pentru ele.

— Planul cu Simion hatmanul, fratele tău, să fie domn Țării, tot al doamnei este? Trecerea Țărilor sub leși și înlesnirea propovăduirii

catolicismului, tot ale Elisavetei sînt?! Scrisorile cu Poarta în care cereai ajutorul păgînului împotriva fratelui tău, domnul slobod al Ţării, nu măria ta le-ai scris? Nu măria ta îl ţii pe acest Jigmond Báthor la curte, priveghindu-i duios uneltirile din Ardeal?

Îl ațintește pe Ieremia și Ieremia își ferește privirea, acum împîclită piezișă și haină.

— Care-i cel din urmă cuvînt, Mihai?

— Moldova.

— Te-a înnebunit Iglisia.

— Te-au cumpărat Zidarii pînă la a noua spiță.

— Te pierzi. Regele a chemat la scularea de obște.

— Nu viața mea înseamnă ceva. Ci gîndul meu. Renașterea Dachiei.

— Nebunule!

— Dacă aș striga în fața oștilor să ne luptăm unul cu unul, cavalerește? Ce-ai face? Cel care va birui, a lui să fie Moldova? Zi-mi, Ieremio! Oștile tale au trecut la mine numai văzîndu-mă. Cum vor trece dacă te-aș răpune în luptă?!

Ieremia Moghilă galben. Brobonit sub gugiuman. Face un semn, ca și cînd și-ar duce mîna la frunte. Se aude glasul ascuțit al Elisavetei:

— Cel care știe să rușineze o femeie, trebuie să știe și ce urmează! Pani și cavaleri. Iată, unul din prietenii și slujnicii mei, este gata să-mi apere cinstea, împotriva bărbatului care mi-a călcat-o...

Vorbește leșește. Apoi turcește. Ieremia se întoarce în șa. Din spatele Elisavetei iese călărețul cu platoșă verde și lancea de luptă cu ursul pictat pe fanion.

— Sînt eu, pan Gydzinski, cel înșelat azi-noapte de voievodul Mihai.

Își scoate cu stînga mănușa prinsă în brîu. O aruncă spre Sultan. Mănușă din piele de căprioară, muschetară, pusă acolo în temeiul unui sfat ținut azi-dimineață cu cei doi soți Moghilă. A văzut semnul lui Ieremia pe care l-a prins Elisaveta. Viclenie murdară și josnică. Spune tare, leșește:

— Ieremio, nu ești vrednic de sabia mea. Ai rămas ce-ai fost de cînd te știu. Un ucigaș. Un spoliator al celor de jos. Un otrăvitor. Un codoș care-ți vinzi nevasta pentru treburile tale. Apoi, românește:

— Piei, să nu te sfărîm!

Rămăt la moldoveni. Dragonii și cazacii strigă numele lui Gydzinski. Trîmbițașii dragonilor suflă pe trîmbițe ca apucați. Cîțiva

călăreți leși pleacă la galop strigînd provocarea panului Gydzinski. Regimentele de dragoni răspund cu urlete cumplite. Se flutură spadele. Se ridică lăncile. Ieremia Moghilă galopează scurt trecînd lîngă Elisaveta. Înțelegînd despre ce este vorba, Stroe Buzescu spune cu glas bubuitor că nu se cade unui domn al Țării Românești și Ardealului să cinstească cu sabia sa un Gydzinski oarecare. Contele Sandor Chiaky își pune calul în mers înapoi. Strigă că nimeni altul nu se va bate pentru domnul său decît el însuși, la care Sigismund Báthory țipă pițigăiat:

— Trădătorule! Uneltitor fără talent ce ești!

Contele își înclină capul, atît cît îl lasă curelele care-i țin coiful. La semnul cuiva, nu vede al cui, toboșarii gărzii bat tobele asurzitor. Ridică mîna înmănușată. Spune leșește:

— Tuturor vitejilor aici de față, fie oștenii Țării Românești și ai Ardealului, fie ai Moldovei ai coroanei polone sau ai nobililor cavaleri... Primesc provocarea panului Gydzinski, auzind despre bunul nume al casei sale și despre renumele său de cavaler...

Pan Gydzinski își pleacă lancea cumplită în chip de salut.

— Este dreptul său cavaleresc să lupte pentru Elisaveta doamna.

Strigăte puternice de vivat la dragoni. Cazacii nizovi strigă slavă.

— După cum dreptul meu este să-i provoc la luptă pe voievodul Ieremia al Moldovei și pe nobilul domn Sigismund Báthory, episcop fugar de Varmia. Pe amîndoi odată, aici în fața oștilor noastre. Să nu se mai verse sîngele nevinovat al oștenilor noștri. Să se lupte căpeteniile, iar Domnul și Atotdreptul să arate în luptă de partea cui este adevărul.

A strigat atît de puternic, încît cîțiva dragoni leși din rîndurile din urmă ale gărzii urlînd vivat, pleacă și strigă provocarea lui prin fața regimentelor de dragoni. Vede un călăreț moldovean furișîndu-se parcă din rînduri și tulind-o spre un corn de pădure. Va să zică acolo și-a ascuns Ieremia călărimile rămase în credință. Stroe Buzescu își trage armăsarul lîngă Sultan:

— Nu te bate, măria-ta...

— Taci, Stroe... Ia-ți mehedinții și cînd ai să mă vezi ridicînd barda, după uciderea lui Gydzinski, cazi asupra cornului acela de făget. Nu te uita. Strigă mereu: « dați-vă fraților și veți avea cinstirea domnului ». Ori strigă numai « fraților »... Pregătește acu totul, după legile luptei cinstite... Simioane!... Barda...

Leșește:

— Ce răspund... Hei!...

Își pune mîinile în șold. Rîde nechezat. Rîde în hohote. Ieremia, Sigismund și Elisaveta galopează spre Otani, înconjurați de paji. Pan Gydzinski înjură, ori spune altceva puțin măgulitor, în vreme ce steagul de dragoni, cazacii nizovi și moldovenii se alinie astfel încît să lase vedere liberă spre polcurile cuirasate.. Același lucru face contele Chiaky, cu pajii și căpitanul Caloian cu garda.

— Măria-ta, nu mă urgisi, scîncește Stroe Buzescu. Lasă-mă să te veghez.

— Du-te, Stroe, și fă ce ți-am poruncit. Acolo te vrea inima mea, nu aici.

Stroe își scoate coiful oriental. Îi sărută umărul. Bîjbîie după mînă. Îl cuprinde în brațe. Îl sărută pe obraji. De trei ori. Stroe, inimă de copil. A albit și Stroe. S-au dus și anii lui Stroe. Pleacă abătut, cu fruntea în piept... Îl întoarce pe Sultan spre pan Gydzinski.

— Îmi pare rău, pan Gydzinski, dar va trebui să mori.

— Îmi pare și mai rău, hospodare, dar va trebui să mori de o mie de ori. Azi-noapte m-ai făcut de rușinea întregii Polonii.

— Dacă nu te supără, să începem.

— Lupți fără lance?

— Fără.

— Domnul să aibă milă de sufletul tău, hospodare Mihail.

— Amin!

Pajii vestesc din trîmbițe cercetarea armelor. Contele Sandor Chiaky se uită la lancea lui Gydzinski. La spadă. Nu sînt otrăvite. Vine lîngă el. Îi cercetează barda. Spune turcește:

— O urăsc pe măria-ta, dar astăzi îi doresc biruința.

— Mulțumesc, conte. Te voi răsplăti pentru sinceritate. Să începem.

Se așază temeinic în șaua lui Sultan. Nu va fi o luptă. Va fi o pedeapsă pe care domnul o dă unui nobil nesupus. Va fi o pildă, nu o luptă. Pan Gydzinski pleacă în fuleuri scurte să-și ia distanța de luptă cu sulița. Își întoarce calul de Mazovia aproape în loc, ceea ce dovedește că are un cal bine dresat, cu picioare puternice. Contele Sandor Chiaky ridică spada grea, cu două tăișuri. Toți pajii și scutierii sună începerea luptei. Corni. Trîmbițe. De pe linia dragonilor izbucnește un tunet de vivat. Garda de vînători răspunde: Trăiască!... Iată-l...Gydzinski nu judecă nimic sub coiful căruia îi lasă viziera. Aude scrîșnetul oțelului. Clancul pe care-l face lovindu-se de îmbucătura coifului. Aripile de lebădă tresar la cel dintîi fuleu. Gydzinski ia lancea pentru împuns. Aude lemnul lovind cuirasa,

cînd Gydzinski o strînge sub braț. Cavalerul se prăvale asupra lui în marș-marș. Vîrful lat de oțel îi vine năprasnic spre beregată. Îl simte pe Sultan vibrîndu-i sub pulpe. Îl ține nemișcat. Îi șoptește:

— Așa!... Sultan, așa!

— Păzea, doamne, strigă speriat cineva din gardă.

Se împietrește. Vede norișorii de colb țîșnind de sub copitele calului lui Gydzinski. Îi vede linia ochilor prin vizieră. Lancea. Năvălindu-i în inimă în ropotul turbat al galopului. O singură lovitură, scurtă și puternică, în singura clipă cînd vîrful de oțel îi ajunge la înălțimea dreptei întinse. O răsucire a pumnului, lovind lancea de jos în sus, cu tăișul. O aude trecîndu-i văjîind, peste umăr. Acum. Coiful lui Gydzinski izbind latul săcurii de luptă. Din nou răsucire fulgerătoare a săcurii, care apucă coiful cu colțul tăișului. Galopul îl smulge pe Gydzinski din șa. Sultan se răsucește de pe loc. Gydzinski scapă lancea. Cade în huruit de fierărie. Calul mazovian se oprește nechezînd. Șaua s-a răsucit pe-o parte. Pajii descalecă. Îl ridică pe Gydzinski. Se aud urale. Blesteme. Strigăte. Un infern de ramăte. Pajii aduc calul celui căzut. Îndreaptă șaua. Strîng chinga.

— Îți dau viața, Gydzinski.

— Moarte, urlă ca nebun uriașul.

— Domnule Gydzinski, spune contele Chiaky, te rog nu uita căputeai fi ucis cînd ai căzut, fără ca onoarea domnului meu să fie pătată.

Gydzinski suit în șa de patru paji își scoate spada și salută. Apoi totul se petrece fulgerător. Atacul lui Gydzinski la spadă, încercînd lovitura din galop la piept, cu vîrful, barda îndepărtînd tăișul și lovitura scurtă, peste umăr, puternică care despică coiful de oțel, apoi a doua lovitură la gît și a treia după ceafă în așa fel, încît curelele cuirasei sar în bucăți și prin toate încheieturile coifului țîșnesc șiroaie de sînge amestecate cu zeamă de creieri, năclăind dintr-o dată cuirasa sfărîmată a panului.

Se pleacă în șa. Abia își stăpînește gîfîitul. E lac de sudoare. O simte în barbă. În ochi. Gydzinski se zvîrcolește în sîngele lui. O ură cumplită împotriva Elisavetei îi încleștează fălcile.

— Să-l ia dragonii și să-l ducă netulburați în tabăra lor.

Saltă în scări. Curva de Moghilă. Din cornul de pădure iese un ceambur tătărăsc chiuind sălbatic și chemîndu-l pe Allah. Se desfășoară în semilună, cu aripa stîngă venind năvalnic asupra gărzii. Dragonii din fața lui își strîng rîndurile. Îl aude pe contele Sandor Chiaky spunîndu-i că onoarea îl face să nu se clintească de lîngă domnul său, apărîndu-i spatele. Într-o singură clipă pune stăpînire pe el și cîmpul de luptă. Strigă leșește:

— Domnilor dragoni, puteți alege între lașitatea de a mă ataca odată cu păgînii și între...

— La stînga împrejur, la traap, marrș, comandă ofițerul, salutîndu-l cu spada. Cazacii nizovi aflați la nici douăzeci de pași de gardă se foiesc în șei. Auzind urletele tătarilor, *adea, adea*, își întorc caii de pe loc și gonesc spre linia regimentelor de dragoni. Rămîne singur, cu pajii, Chiaky, garda și cei o sută de cnezi și cavaleri făgărășeni cu Gligor Taflan de Mîndra galopînd și așezîndu-i-se în urmă. Moghilă încearcă să-l prindă aici, înainte ca oștile lui să se poată desfășura. L-a folosit pe Gydzinski drept momeală, știind că el nu va refuza lupta cavalerească. Dacă nu l-a ucis Gydzinski, îl vor prinde tătarii care urlă *adea, adea*, își desfășoară arcanele și acum sînt atît de aproape, încît le vede coifurile, benișurile, le vede mustățile și calpacele verzi. Sînt triburile din Bugeac, nesupuse lui Ghazi Ghirai, plătite gras de Ieremia. Contele Sandor Chiaky își lasă viziera.

— Măria-ta ești un războinic de fier, care nu știe să facă politică.

Voievodul rîde.

— Ce facem, doamne?

— Așteptăm, Gligore, ce să facem!... Nimeni nu mișcă... Ce se aude?

Huruit greu de cuirase. Tropotul sutelor de cai ai banderiilor. Se răsucește fulgerător în șa. Iată-l... Moise Székely, cu sabia trasă, iese de după muncel, venindu-i « în ajutor ». Îl înjură scîrnav.

— Conte, pe onoarea domniei tale, oprește-l pe mișălul de Székely Moise. Cine i-a poruncit să se arate?

Contele Chiaky pleacă la galop. Mișcarea lui Székely poate descoperi centrul. Huruitul cuirasaților se apropie. Tătarii sînt la două sute de pași. Își flutură săbiile. Își acoperă piepturile cu scuturile. Acum. Ridică barda... În aceeași clipă, peste huruitul înnebunitor al ceamburului, se sparge glasul lui Stroe Buzescu:

— Fraților! Dați-vă fraților! Dă băăă! Ucide-i băăă!

Stroe n-a înțeles nimic din acel « dați-vă fraților ». În schimb se prăvălește din bunget în coasta ceamburului care-i trece la nici cincizeci de pași. Mehedințenii intră în ceambur, tăindu-l în două. Se văd măciucile cumplite lucrînd cu spor asupra căpățînilor. Se văd umerii lui Stroe și i se vede capul deasupra viarmătului plin de Allah și de « la moacă băăă »... Capul ceamburului rupt de gros, își urmează căpetenia, un tătar scund, cocîrjat, îmbrăcat în beniș cusut gros, din mătase verde, care-și ițește ochii oblici pe deasupra scutului și-i strigă în turcă:

— Mickaly, fecior de șacal chior!

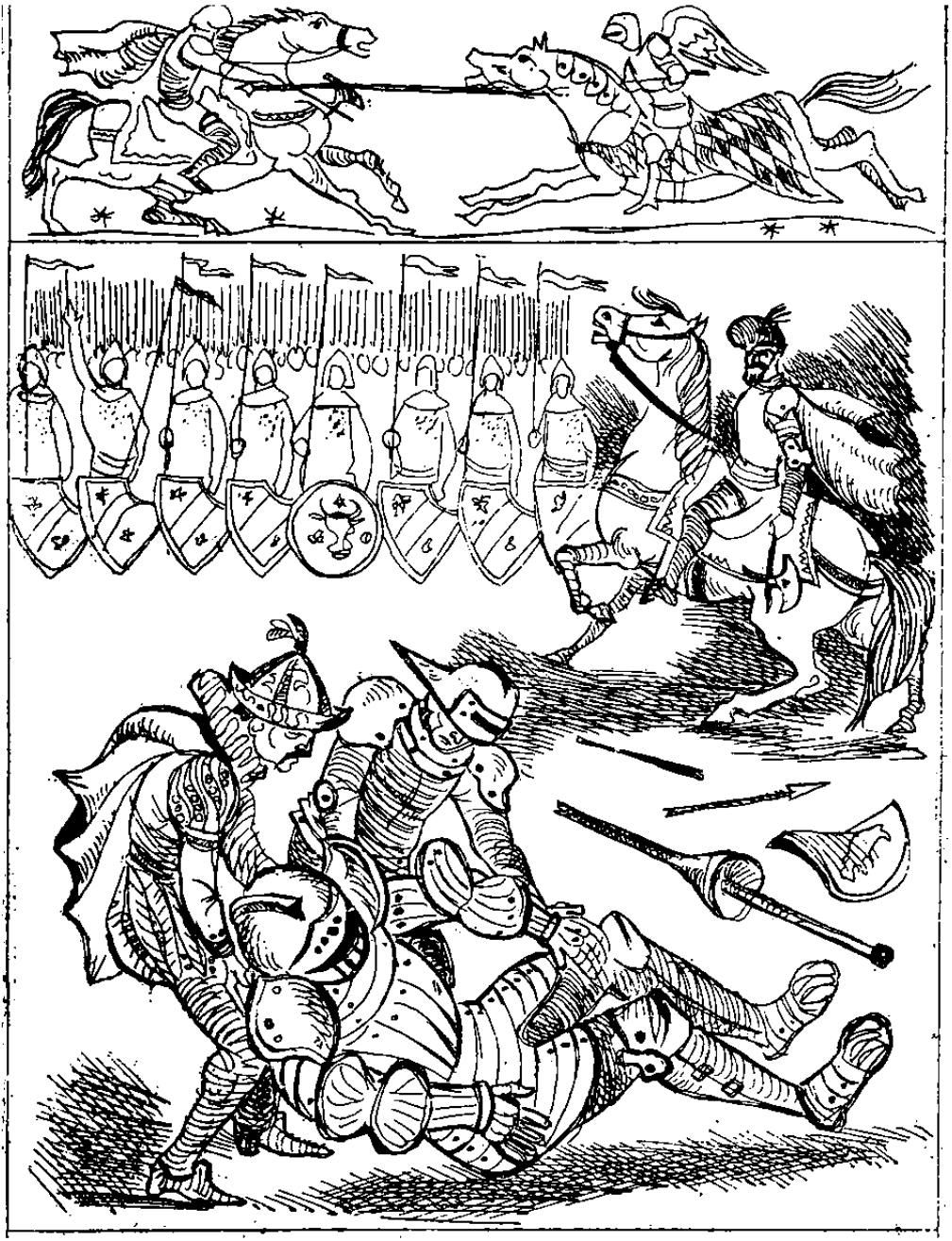

Tătarul călăreşte un roib scund de stepă, cu nările despicate. Huruitul banderiilor se transformă în tunet. Caii voinici se prăvălesc la trap mare chiar asupra locului unde stă. Îl vede pe Moise Székely lăsîndu-şi spada pe lîngă botul calului. Banderiile trec la galop. Înainte de a putea să-l întoarcă pe Sultan, Moise Székely îl loveşte cu tăişul spadei pe contele Şandor Chiaky, care-i iese înainte. Contele parează. Moise Székely îl loveşte cu mînerul gărzii în coif. Îl depăşeşte la galop. Văzîndu-l că-i iese înainte cu barda ridicată, face un sfert de voltă pe stînga, fugind spre linia dragonilor, urmărit de patru călăreţi care trag în el cu pistoalele. Contele Sandor Chiaky opreşte banderiile. Nemeşii îşi ridică vizierele. Urmăresc înjurînd cum cei patru călăreţi îşi întorc caii de frica aripii ocolitoare a tătarilor, care-l ia cu ea pe Moise Székely. Panaşul trădătorului se vede între calpacele şi coifurile orientale. Cîmpul de luptă se umple de chemările trîmbiţelor leşeşti. Cele cîteva bombarde şi falconete sînt puse în baterie în aripa dreaptă a dragonilor. Dinspre Otani se ridică nori grei de praf. Contele Sandor Chiaky vine la trap bătut.

— Nu totdeauna cei linguşitori sînt şi cei de încredere, măria-ta... Moise Székely are să mi-o plătească.

— A doua oară, astăzi, mulţămita mea, conte.

— Şi acum?

— Ce-ai zice să intri în tabăra lui Ieremia, pe spinarea tătarilor?

— Măria-ta îmi acoperă spatele?

— Ai cuvîntul meu cavaleresc că da... Pe cine doreşti?

— Pe Baba Novac!

Contele nu-l cere pe Peter Domokos. Nici nu cere călărimile nemeşimii de miază-noapte.

— Îl ai!

— Vom da cîteva frumoase lovituri de spadă, în numele vechii noastre vitejii maghiare.

Salută. Trece în faţa banderiilor care dintr-o dată strigă *eljen* şi pornesc din nou la trap în huruitul cuiraselor şi-n ropotul des şi bătut al copitelor.

...Aici, la Otani se cîştigă sau se pierde Moldova. Şi tot aici se vede dacă oştirea lui de strînsură, lefegii recrutaţi pe pieţele Cehiei şi ale Ungariei de Sus, banderii nobiliare ardelene, căzăcimea tulburată de apropierea pămînturilor natale, dragoni polonezi puşi în faţa altor dragoni polonezi, această oştire care i-a dat atîta de furcă în cantonamente, poate să ducă o bătălie cu oştirea leşească a panilor şi războinicilor Reczei Pospolita. Contele Sandor Chiaky se ţine de cuvînt. A uneltit cu Sigismund. Aici, pe cîmpul de luptă este un

adevărat cavaler. Urmărește ceamburul cu escadroanele în coloană. O lance uriașă de oțel care se înfige în flancul drept al dragonilor, acolo unde fuga ceamburului strică rîndurile escadronului de dragoni albaștri. Călărețiі lui Chiaky hăcuie tunarii leși ai celor patru falconete puse în baterie. Nu se mai vede decît un nor de praf prin care soarele de mai cade împîclit pe cuirase și armuri. Așteaptă. Chiaky a intrat între dragoni și călărimile boierești credincioase lui Ieremia. Stroe Buzescu își întoarce mehedințenii din galop. Ascultă chemarea trîmbițașului de vînători care sună: — Din goană, întorceți-vă la steagul mare și domnul vostru... Mehedințenii rup urmărirea, ferind șarja lui Chiaky. Se mai văd crupele și armurile banderiei care închide coloana contelui. Știe că a trecut cea dintîi cumpănă a luptei. Că din această clipă îi va impune lui Gulski planul lui și că Ieremia va juca după cum îi va cînta de îndată. Ceea ce îl frămîntă cu chinuitoare neliniște este faptul că nici un călăreț din banderiile nemeșimii nu l-a urmat pe Moise Székely. A crezut o clipă că vor trece cu toții la Sigismund, cu Chiaky în frunte, cu toate că făcînd astfel și-ar fi jucat viața familiilor și averile.

Nu! Acolo se dă o luptă cumplită la spadă, după ce banderiile și-au făcut treaba cu lancea. Vîrîți în armuri, nevăzînd decît ce se poate vedea prin vizierele coifurilor, neauzind semnalele trompeților, nemeșii vor lupta la sabie, pierind, ori... Vicleanul Ieremia... Voievodul admiră cu mîndrie acră manevra suplă a tătarilor și călărimilor moldovene, care se desprind de banderii și în chiote năpraznice gonesc pe un arc de cerc între acestea și cornul de pădure, lăsînd slobodă aripa dreaptă a lui Chiaky. Se pare că acesta vede ceea ce nu poate vedea el, de aici, pentru că una din banderii încearcă o trecere din coloană, în linie de escadroane. Sosește Stroe Buzescu, lac de apă, rînjind cu toată gura.

— Uiuiu măria-ta, ce-l miruișі pă ăla!

Stroe își pune mîna streașină coifului. De încheietură îi atîrnă pe lănțug buzduganul mînjit de sînge.

— Văzui doamne... Și după?

— Ia-l pe Ieremia din stînga și scutură-i puricii din barbă.

Stroe Buzescu pleacă la galop, chemîndu-și măciucașii pe nume.

— Hai bă, Vîrlane, dă-i zor. Băăă bărboșilor!... După mineee!

Din cornul de pădure ies la trap în șiruri strînse călărimi din Țara de Sus, avînd în aripa stîngă un escadron de dragoni, semn că este un drum pe care iscoadele lui Gîndu nu-l știu. Dragonii au vizierele lăsate. Ofițerul care-i comandă, două pene verzi de struț la coif, face semnul « lancea în cumpănire », fără să vadă trîmba adusă

de Stroe, care-i cade în flanc. Lovite cu măciucile, lăncile se frîng în aşchii. Coifurile se teşesc. Armurile se sparg. Nu se poate lupta cu spada, după regulile luptei călare, împotriva unei ghioage din rădăcină de zadă, ghintuită şi mînuită de olteni. Escadronul este făcut fărîme. Cai de Livonia, uriaşi, umplu cîmpul, tîrîndu-şi călăreţii pe pămînt în zdrăngănitul armurilor. Se aude glasul oltenilor:

— Dă, bă! Ucide, bă! La moacă, frati-miu!

Steagul de călăreţi moldoveni, prins între măciucaşii lui Stroe Buzescu şi lăncile banderiei manevrată de Chiaki, face o voltă graţioasă pe dreapta şi dă dosul în galop mare, trecînd în spatele liniei de călăreţi cuirasaţi. Cea dintîi manevră a lui Ieremia s-a spulberat înainte de a da o singură lovitură de sabie. Acum. Iată ce aşteaptă din clipa cînd l-a prăbuşit din şa pe Gydzinski. Această mişcare a lui Gulski, firească pentru nouă căpitani, din zece. Adică ruperea liniei de oţel a regimentelor cuirasate, care apărîndu-se doar cu lăncile ar fi oprit orice şarjă, ori şarjînd în linie ar fi spart oricare linie de cavalerie. Trei escadroane ascultă comenzile grăbite ale ofiţerilor. Ies din dispozitiv la trap, arcuindu-se pe flancul stîng al lui Chiaky. Îşi muşcă buza de jos. Simte pe limbă gustul acru al firelor din barbă, năclăite de sudoare. Gulski a întîrziat manevra cu atîta timp cît este nevoie ca să piardă bătălia.

— Olăcar la Baba Novac! strigă. Să lovească în gol. Să treacă dincolo. Să ajungă la Otani. Să taie calea fugarilor spre cetatea Hotinului. Goana!... Cavalere Gligore. În numele prieteniei ce mi-o porţi, spulberă dragonii din coasta lui Chiaky. Goana!

Cavalerul Gligor Taflan de Mîndra îşi lasă viziera coifului negru, cu panaş roşu. Făgărăşenii pleacă la trap domol. Poartă armuri negre pe pieptul şi spatele cărora este zugrăvit cu smalţ roşu vulturul pleşuv al Negoiului. Sînt o sută de călăreţi. Carapace de oţel, acum dezlănţuită la galop, cu lăncile în cumpănire, deasupra cărora străluceşte o clipă lama lată a spadei cavalerului Gligor Taflan de Mîndra.

— Rămînem prea puţini, măria-ta, spune căpitanul Caloian.

— Puţini ca să ne hodim? Puţini ca să vedem? Puţini ca să ce, Caloiene?

— Puţini ca să te apărăm, doamne.

— Mai curînd plînge-l pe Ieremia, Caloiene, nu pe mine. Priveşte!

Călărimile lui Baba Novac se prăvălesc prin stînga în ropotul înnebunitor al copitelor. Trei mii de călăreţi, dintre care două mii scrişi în catastife prin pieţile de lefegii, bărbaţi sîngeroşi, trăitori din prădarea duşmanilor ucişi pe cîmpul de luptă. Spadasini veneţieni

condamnați la moarte în cetatea dogelui, cu pieptare hărtănite din piele. Dalmatini. Bosniaci. Macedoneni. Curuți. Apoi taboriți urmăriți de poliția lui Rudolf. Cîțiva elvețieni, suedezi și nemți, spanioli și napolitani. Și escadroanele lui Baba Novac. Sîrbii. Veteranii războaielor balcanice. I se scurg prin fața ochilor în goana nebună, dolame albe, găitănate, platoșe, pieptare, morioane de-a valma cu căciuli sîrbești, coifuri florentine vechi, amestecate cu pălării muschetare, ori cu *chapeau à bec*, o nebunie de culori țipătoare, verde și sîngeriu și galben; săbii și spade cu două tăișuri fluturate pe deasupra capetelor, lănci și sulițe scurte cu cîrlige de apucat, buzdugane pe lanț, ori cu mîner, junghere ținute în dinți, paveze și fiecare călăreț avînd legat la oblînc sacul din piele pentru sculele jefuite. Escadroanele sîrbești, dolame pe sub care strălucesc cămășile de zale, strigă *Ziveo Mihalj Vojvoda*. Trîmba lui Baba Novac intră în golul dintre regimentele lui Gulski, în clipa în care făgărășenii răstoarnă cei dintîi dragoni căzuți în flancul contelui Sandor Chiaky. Îl întoarce pe Sultan, bătîndu-l prietenește pe gît. Armăsarul nechează alintat. Urcă muncelul urmat de gardă. Căpitanul Peter Domokos îi iese înainte jucîndu-și calul.

— Este la noi doamna Varvara Szuky, măria-ta... Vrea să lupte...

— Să fie dusă în tabără, acolo unde este locul muierilor... Gata de luptă, binecredinciosule?

— Gata, măria-ta!

— Atunci ascultă și vezi, viteazule Domokos...

Pînă să vadă Peter Domokos flancul lui Gulski, care face acum a doua greșeală atît de grosolană încît simte o durere ascuțită;îl doare că Gulski își ucide frumusețe de dragoni, nelăsîndu-i să lupte în condiții bune pentru ei, adică în șarjă; îl văd călărimile de săcui și tot bungetul se umple de ramăt. Se strigă « traiască domnul nostru prea viteaz » Ori « biruința ta ne face lupi ». Ori « Să trăiești apărătorule ». Ridică barda. Călărimile săcuiești în coloană de escadroane, contenesc. Le strigă cu glasul lui bubuitor: — La luptă, prieteni!... La luptă, nădejdea mea!... Vacarm...! Coifuri și căciuli fluturate. Săbii. Sulițe. Îi arată lui Peter Domokos greșeala lui Gulski. Adică mișcarea regimentului de dragoni albi care cade în flancul stîng al haiducilor. Pînă acum Gulski și-a fărîmat dispozitivul de două ori, ca să-și apere flancul, oferindu-și flancul șarjelor lui repezite în marș — marș pe cel puțin două mii de pași, pe cînd Gulski nu are nici măcar o mie pe care caii dragonilor să poată intra în goana goanelor. Se văd sclipind săbiile ofițerilor. Escadronul din aripa dreaptă se urnește, făcînd să-i strălucească coifurile.

— Acum, Peter!

Îl trage pe Sultan lîngă roibul lui Domokos. Îl îmbrățișează. Domokos coboară muncelul la galop mic. Vede de aici trîmba lui Baba Novac pătrunsă dincolo de linia regimentelor de dragoni. Vede banderiile lui Chiaky căzînd pe flancul drept al lui Gulski. Îl vede pe Stroe Buzescu conducîndu-și mehedinții asupra cornului de pădure din care, ca dintr-un sac fără fund, se ivesc din nou călărimile moldovene, de data asta ducînd pe aripi sotniile de cazaci nizovi. Dintre călăreții escadronului săcuiesc de la drapel se desprinde un săcui care strigă ceva cu glas subțire și tremurat. Abia după ce săcuiul își trage sabia și pleacă de unul singur în goană, își dă seama că de fapt săcuiul este Varvara Szuky. De ce-ar opri-o? Poate acesta este destinul Varvarei Szuky. Coloana călărimilor de Ciuc și Odorhei pleacă la trap. Peter Domokos își ridică spada în soare. Varvara Szuky rămîne singură, între flancul drept al dragonilor albi și coloana săcuiască trecută la galop. O vede cabrîndu-și calul, rotindu-se pe loc, apoi tot cîmpul se umple de strigătele săcuilor, de galopul des al escadroanelor și Varvara Szuky piere în coloana care se prăbușește asupra dragonilor leși într-un ramăt cumplit. Vede scînteile țîșnite de sub săbiile care lovesc cuirasele dragonilor... Vede golul lăsat în linii de mișcarea greșită a dragonilor albi... Repede un hotnog la căpitanul Gîndu. Să intre acolo cu călărimile moldovene. Apoi timpul încremenește în norii de praf plutind deasupra cîmpului de bătaie. În strigătele luptătorilor. În galopadele escadroanelor. Rar de tot se aude detunetul sec al unui pistol. Moldovenii intră între dragoni într-o cavalcadă nebună. Poate n-a văzut niciodată o asemenea dezlănțuire de cai și călărești prăvăliți într-un singur strigăt: « Moldovaaa...» Trec nălucă, culcați pe oblîncuri, cu săbiile întinse pe lîngă ochiul drept al cailor, cu scuturile apărîndu-le umărul stîng, cu cușmele trase pe-o sprînceană. Le vede subarbele de lănțug. Le vede cioarecii albi. Le vede pintenii. Ori opincile. Că sînt mulți în opinci. Și iarăși încremenirea timpului în cuirasele dragonilor care loviți din toate părțile, aproape înconjurați, luptă vitejește. Un escadron, ivit nu se știe de unde, ia în lănci călărimea moldoveană. Trei căruțe ies dintr-un bunget. Se văd vivandierele care merg pe lîngă ele. Culeg cîțiva călărești pe care i-a văzut tîrîndu-se la rădăcina unui paltin. Unul din ei are o lance vîrîtă în pîntece. Se vede lancea ieșind din el și nu știe de ce se chinuie vivandierele, pentru că oșteanul nu poate sta nici pe spate, nici pe pîntece. Vede un pîlc de dragoni urmărit de cîțiva catafracți ai contelui Sandor Chiaky ocolind căruțele cu răniți ca să cadă în săbiile unui escadron de săcui care nu se știe

de ce face o ocolire pe dreapta. Urmăreşte lacom pătrunderea lui Baba Novac al cărui steag sîngeriu se pierde pe şleahul Otanilor. Cu fiecare clipă ruptă din el înţelege că are în faţă o oştire închegată, deprinsă să lupte, statornică. Zăduf. Ori i se pare numai. Muşte verzi, de hoit. Corbi croncănind prin arbori. Stau ciorchini negri în livada de cireşi în pîrgă. E sătul. N-a băgat în luptă căzăcimea. I-a fost frică de mirajul zărilor de dincolo de Nistru. O ţine în soldă de cinci ani. Poate s-au săturat cazacii şi se vor pe la bordeiele lor. N-a băgat în luptă polcurile de dragoni ale celor doi viteji: Walawski şi Branischi. Poate se vor întoarce odată în patria lor şi regele le va cere socoteală pentru că au ridicat sabia asupra oştilor regale. Poate... Mereu răniţi. Larma bătăliei se stinge spre Otani. Mereu mai slabă. Doar gemetele celor aşternuţi pe pîslă sub arborii unde-au stat la pîndă călărimile lui. Strigătele bărbierilor cerînd scamă. Strigătele muribunzilor. În toate limbile Vavilonului. Apoi culorile sîngerii ale amurgului. Şi olăcarii.

— Biruinţă, măria-ta!

— Slavă ţie, doámne.

— Biruinţă.

Şătrăreii strîng morţii. Bat cu coada sulițelor trupurile semănate pe cîmpia răscolită de copite. Strigă:

— Eşti careva viu p-acilea, frati-miu?

Coboară muncelul la trap domol. Lumina purpurie a asfinţitului cade lin pe armurile dragonilor răsturnaţi în brazdă. Pe dolamele mehedinţenilor căzuţi în fînețe. Trec albine zumzăitoare spre stupina răzăşului Colilie Albu. Apoi ies haiducii în pradă. Lanţuri de oşteni care dezbracă morţii. Din cînd în cînd vede fulgerînd scurt lama unui jungher. Aude horcăitul celui care, muribund fiind, poate a cerut ajutorul prădalnicului. Închide ochii. De undeva, din siniliul cernut al codrilor, se ridică spre cer dangătul trist al unui clopot. Un galop răsunător. Trîmbiţe. Porunci. Zeci de călăreţi se desprind din umbrele bungetului. Îi trec prin faţă. Lapădă la picioarele lui Sultan steaguri zdrenţuite. Paveze cavalereşti. Spade. Cineva spune cu glas de stentor:

— Moldova este a ta, doamne.

Îşi scoate gugiumanul. Îşi face trei cruci smerite. Întreabă cu glas stins.

— Şi Hotinul?

Apoi cade noaptea. Noapte de mai caldă, plină de miresme dulci, cu cer catifelat, înrourat şi smălţat cu puzderie de stele.

7

— Lasă-ne să punem foc săcuiesc sub ziduri, măria-ta.

— Să mă mai gîndesc, prietene Domokos. . . Să mă mai gîndesc !. ..

Este al treilea asalt al Hotinului care de pe acum, se vede limpede, are soarta celorlalte două. Coloana de asalt a săcuilor trece în goană umplutura îngustă de fașine purtînd scările. Rîndul din dreapta, douăzeci de oșteni, duce o scară la umărul drept. Rîndul dîn stînga, alți douăzeci, duce scara la umărul stîng. Rîndul din mijloc ține deasupra paveze mari, de asalt, ocrotind oștenii, atît cît pot fi ocrotiți cei care au intrat în unghiul mort de tragere al artileriei de pe ziduri. Archebuzierii de pe podiști trag destul de prost în lungul curtinei. Moartea vine de la un bastion semirotund, unde o falconetă ține sub foc de mitralii întreaga curtină. Cazacii lăsați pe sub malul Nistrului pe șeici, ies dintr-o dată sub ziduri. Aruncă cîrligele și ghearele de pisică. Vede frînghiile cu noduri desfășurîndu-se șerpește. Săcuii rezeamă scările. Cei dintîi oșteni se cațără spre crenele. Bubuitura înfundată a blestematei de falconete. Strigătele de moarte ale asaltatorilor. Amîndouă scările se rup de la mijloc. Oștenii se rostogolesc de-a-n cur în capete. Un ofițer polon, în cuirasă, sare pe un crenel. Își flutură spada. Strigă ceva. Deodată duce mîna la pîntec. Scapă spada. Se cocîrjează peste pîntec. Vine de-a berbeleacul de pe zid. Cade lîngă umplutură, în șanțul de apărare plin cu apă și hoiturile asaltatorilor. Doi cazaci numai în rubașcă se cațără sprinten pe una din frînghii. Cînd ajung aproape de crenele cineva de acolo de sus îi opărește, pentru că urlă, își dau drumul de pe frînghie și cad pe prova unei șeici mari de Nistru, răsturnînd-o. Celelalte șeici se îndreaptă spre malul leșesc La un semnal al atamanului, o împușcătură de sîneață, se aud chiote, galopul înnebunit al unor cai și, dintr-un pîlc de pădure prăvălit spre apele Nistrului, iese la galop o herghelie înșăuată, mînată de gonaci care-o îndreaptă spre apă plesnind din nagaice. Vine în goană căpitanul Gîndu. Își cabrează calul înspumat.

— Cazacii dau dosul, măria-ta.

— Văd.

Sînt cazacii atamanului Vladim Chiorul, poartă panglici albastre la căpestre și Vladim Chiorul a împărțit pe din două cu fostul stegar Glavitzki tot ce-a prădat acesta în Ardeal. Poate că tot atamanul a dosit și scrisorile ațițătoare ale lui Zamoyski, strecurate în cantonamentele căzăcești. Acum dezertează de pe cîmpul de luptă în văzul și-n strigătele de bucurie ale leșilor din Hotin, ieșiți în priveală la ziduri. Se aude limpede în înserarea dulce de mai, dangătul clopotu-

lui din paraclisul cetății. Cheamă la utrenie. Apoi sunetul limpede al unei trîmbițe. Mișcare la ziduri și în donjoane. Oștenii leși și moldoveni se descoperă. Se trag la crenele, aliniindu-se. Iată-l. Nu poate spune că Ieremia Moghilă n-are vîrtute și curaj vitejesc. Urcă podișca în urma mitropolitului Gheorghe, fratele său, îmbrăcat în odăjdiile lui daurite. O are alături pe Elisaveta. Coconii și jupînițele. Curtea sa. Un cortegiu măreț care cîntă în cor psalmul 3 al lui David:

Doamne ce mulți sînt vrăjmașii mei,
Ce mulțime se scoală împotriva mea...

— Haide, Domokos, șoptește... Sună retragerea... Ucidem vitejii fără nici un rost.

— De ce nu vrei să dărîmăm zidurile astea blestemate, măria-ta?

Privește dincolo de Domokos. Dincolo de Nistrul plin de capetele cailor căzăcești. De zarea albăstrie a colinelor Pocuției.

— Zidurile astea blestemate, prietene, țin pe gheba lor istoria Moldovei... Nu pot să fac eu, ce n-au făcut dușmanii de moarte ai acestei țări. Sună retragerea... Gîndule!

— Poruncă, doamne.

— În cît timp poți trece Nistrul?

— Într-o mică de ceas, fără căruțe.

— Treci-l. Chiar acum. Și aici. Să te vază Ieremia. Răscumpără prădăciunile leșilor la ei acasă. Du-te cale de trei zile pe lung și pe lat. Seamănă duhul răzmeriței în cei de jos. Spune-le că vin să-i mîntui de șleahtici și de iezuiți. Gîndule.

— Am înțălăs, măria-ta.

— Du-te.

Își scoate gugiumanul. Îl împinge pe Crivăț spre șanțul cu apă al cetății Hotinului. Garda se urnește odată cu el. Oștenii își țin cușmele sub braț. Adie un vînt albăstriu din luncile Nistrului. Nu se mai uită acolo unde răcnesc gonacii și herghelegiii atamanului Vladim Chiorul. Trîmbițele gărzii lui Domokos sună retragerea. Oștenii se întorc ducîndu-și în cîrcă morții și răniții. Buza șanțului. Vede un oștean vînăt, umflat, cu o lipitoare sugîndu-i ochiul, cu alta lipită de buză, adus de apă la mal. La fiecare val pocioarele i se leagănă. Mortul stă cu capul prins sub o răchită, are plete pămîntii, pline de mîl și după haine pare a fi dintre trabanții de haiduci. Își ridică privirea la ziduri.

— Să nu te detune, măria-ta, aude ca prin pîclă.

Fuga cazacilor îl ucide. Își stăpînește lacrimile. Iată-i. Mitropolitul Gheorghe Moghilă cu barba lui neagră de haiduc. Elisaveta cu brațul sprijinit de brațul lui Sigismund Bàthory, în spatele căruia rînjește Moise Szekely. Ieremia Moghilă singur, hirsut și buhos, în straie ostășești, cu sabia la cingătoare, privindu-l de pe zid în vreme ce curtea cîntă acum cu putere psalmul 25 al lui David:

. . În tine, Dumnezeule, mă încred, să nu fiu dat de rușine, ca să nu se bucure vrăjmașii mei de mine!. . .

Cîntarea este acoperită de tropote. Tropote înfundate, multe, apoi trîmbițe, apoi tobe. Ieremia Moghilă se pleacă peste un crenel. Îi strălucesc inelele din degete. Strigă:

— Ai să mi-o plătești, hainule!

Strigătul se sparge dintr-o dată, acoperit de cavaleria moldoveană care intră în Nistru. Îl întoarce pe Crivăț. Pune pinten. Coboară malul Nistrului spre vad, acolo unde trece cel dintîi steag, avîndu-l în frunte pe căpitanul Gîndu. . .

. . .Mereu aceste trei lumînări deasupra tetrapodului aurit pe care stă tripticul smălțuit, zgomotele de noapte ale taberelor, mirosurile de focuri ostășești, de dohot, catran de uns osiile, de cai și arme, de oameni și corturi umezite de rouă. Mereu acest ceas al reculegerii. Mereu acest ceas al treburilor politicești, mai tăioase decît oțelul săbiilor. Pan Krolewski în rantie de popă ortodox. Pan Krolewski, omul adus de Velica, slujind partida primatului Karnkowski și pe a lui pan Tarnowski, și a marelui cneaz Constantin de Ostrog. Pan Krolewski venit cu cele mai tulburătoare știri. Cu cele mai tulburătoare chemări, la fel de tulburătoare ca acelea aduse odinioară de mitropolitul Dionisie Rally. Recza Pospolita este sfîșiată de lupta partidelor. Așteaptă mîntuirea de la el. Așteaptă să reintre în rîndul celor care luptă împotriva otomanilor. Lupta de la Otani a răscolit țărănimea care se răscoală împotriva panilor. Rutenii fierb. Iată ce-i scrie Leon Sapieha prietenului său Cristofor Radziwill, amîndoi aparținînd celor mai vechi familii de magnați ai coroanei.

. . . Dușmanul poate să năvălească la noi în țară cum a făcut în Moldova. Are trei țări mari și bogate unite sub dînsul și le guvernează absolut. Oricît de mare ar fi Polonia, e în primejdie, căci a rămas fără apărare. Ne vine în minte să-i trimetem bani și obiecte scumpe din țări străine, ca să-l ținem pe loc. . .

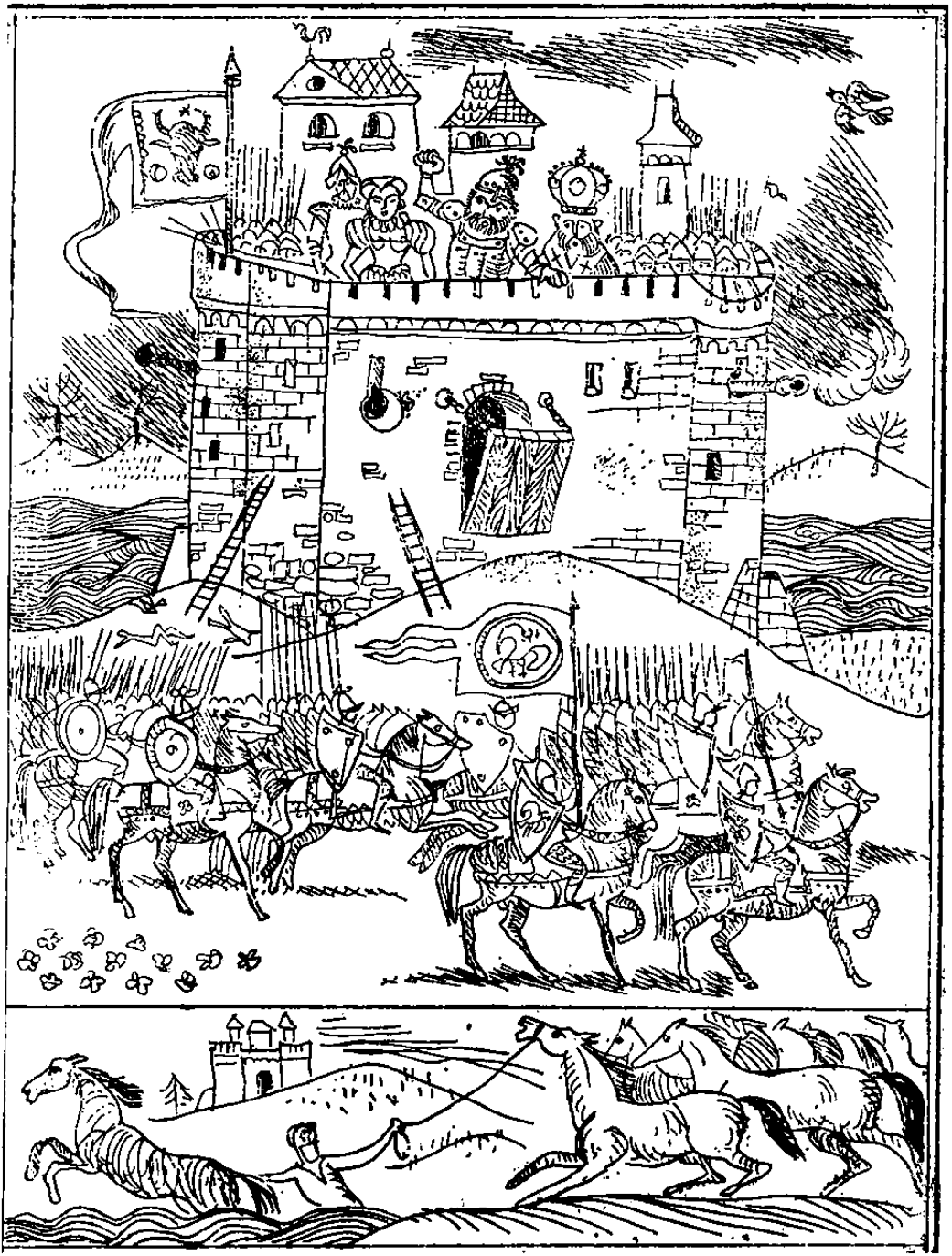

Îşi freacă fruntea cu trei degete, ca şi cînd ar închina-o. Îşi înfrînge orgoliul. Ucide în el gustul măririi deşarte. În Balcani îl aşteaptă o lume urgisită de turci. De veacuri se ţesuse acolo spiritul aceleiaşi lumi. A chemat-o la libertate, sîngerînd împreună cu oastea. Pînă unde şi cum a răsunat chemarea lui? I Şi ce s-a ales de *Planul Bizantin*? Acel plan prin care s-ar fi putut împlini lumea balcanică într-o nouă şi strălucitoare renaştere? Pan Krolewski, parcă mistuit de-o boală, ascunsă, îi aşterne pe tetrapod o pagină tipărită în latineşte. O buchiseşte, tălmăcindu-şi-o în şoaptă.

În Polonia sînt unii care îl laudă în vorbă şi scris pentru vitejia, dărnicia şi omenia lui, socotindu-l prieten al regelui şi al ţării. Poporului de jos îi dă nădejde de viaţă liberă şi fericită prin nimicirea nobilimii... Mihai caută să se facă iubit de ţărani şi de oamenii de jos, cărora le-a dat voie în Ardeal să-i ucidă pe stăpîni şi să se elibereze. Ar fi o mare primejdie dacă ar încerca acelaşi lucru în Polonia, căci aici se află o mulţime de ţărani supuşi nobilimii...

— Heidenstein, măria-ta şi un nobil prieten lui. Iată-l pe duşmanul măriei-tale, luminate, şarpele de iezuit Petre Skarga. Krolewski citeşte cu glas fonfăit şi el se întreabă de ce trebuie să se fonfăie învăţaţii şi dacă fonfăitul se studiază la marile universităţi:

Vrea să ocupe şi această ţară, să se facă el rege sau să deschidă altuia drumul la domnie. Se zice că are înţelegere cu unii din ai noştri, care se bucură de căderea Moldovei şi fac adunări pregătind împărţirea averilor şi socotind că, dacă va domni el în Polonia, îşi vor răzbuna ofensele particulare asupra duşmanilor personali. Mihai şi căpitanii lui socotesc că vor ajunge într-o lună în suburbia Cracoviei.

Soarbe lacom din cupa de vin de Cotnari. Îi aromeşte toată fiinţa. A făcut o mişcare firească, trăitoare în acest popor de dinainte de Burebista. Iată la ce a dus această mişcare. Iată ce tulburare a stîrnit. Iată ce spaime. Krolewski s-a încins. Citeşte un raport al unor iscoade leşeşti care-au prins scrisoarea ofiţerului Zaplatinski către prietenul său ofiţerul Stadnicki, ducînd-o regelui, care-a citit-o în dietă.

Milostive domnule Stadnicki, să ne pregătim săbiile noastre asupra Poloniei, căci măria-sa prinţul, stăpînul nostru, mi-a spus acum, în odaia lui, că are voie neapărat să pornească împotriva Poloniei. Iar noi, dacă nu am căpătat răsplată pentru vreo slujbă de a noastră

la boierii la care am slujit, atunci vom avea plată cu moşiile lor, tăindu-le lor gîtul...

Zaplatinski... Locotenentul de dragoni. La Suceava de gardă, ori altundeva, poate la Darabani, cînd l-a chemat să bea o cupă de vin, dăduse un abur de ploaie şi-i spusese că răsplata pentru truda lor vitejească se află în ascuţişul săbiilor lor. Iată cum a înţeles locotenentul Zaplatinscki spusele lui şi cît l-a tulburat acest tîlc al locotenentului de dragoni pe regele Sigismund III de Wassa. Atît de mult, încît adresîndu-se naţiunii polone printr-un manifest universal...

— Nu acum, luminate pan Krolewski. Voi să citesc întîi ce scrie voievodul Nicolaj Herburt fiului său Jan.

— Voia măriei-tale.

De data asta pan Krolewski s-a întrecut pe sine. A adus chiar scrisoarea voievodului Rusiei, *Micolaj Herburt z Fulsztyna Wojewoda Ruski*, rugîndu-l să-i fie restituită, pentru a fi strecurată la loc, în dosarele starostelui Jan Herburt. Scrisoarea este scrisă în 18 mai noaptea, la Kamieniec podolski. O citeşte de cîteva ori.

Prea iubitului meu Domn Staroste,

Comunic Milostiveniei Tale o veste tristă, Mihail a risipit în mod ruşinos pe ai noştri... Nici ai noştri nu se mîndresc, au trecut în fugă peste Nistru şi nu puţini dintre ei au sosit azi la Kamieniec pe la orele 22 într-o goană şi frică care nu mai înceta.

Se opreşte din citit. Îşi trece cele trei degete peste frunte. Închide ochii şi retrăieşte lupta cu Gydzinski... Iată că nici pentru Moldova n-a pregetat să-şi pună viaţa. Aşa cum şi-a pus-o în fiecare bătălie hotărîtoare. Poate, cîndva, urmaşii vor stărui asupra cinstei lui bărbăteşti. Poate cîndva se va vorbi despre Mihail domn care şi-a slujit visele cu sîngele.

...Pana Gydzinskiego... Domnul Gydzinski, un bărbat de cinste şi cavaler a fost făcut bucăţi în mod îngrozitor, dus în cetatea Hotinului.

... Domnul Gulski, domnul Jordanowski, domnul Kasowski şi domnul nostru Ludzicki se află deja în Kamieniec...

Voievodul Rusiei bleastămă apoi dieta, păcatele Poloniei şi încheie cu un post-scriptum.

Domnul Ioan Ludzicki a zis că s-au retras deja 1 000 *dintre călăreții noștrii dincoace de Nistru, venind din Moldova, de aceea trimet scrisoarea aceasta pe vale și măcar cu veste tristă, mergeți grăbit la Majestatea Sa Regele . . .*

S-au dus destui la Majestatea Sa Sigismund III de Wassa. Îi trece scrisoarea lui Mikolaj Herburt de Fusyna lui pan Krolewski.

— Să ascultăm pe Zamoyski și pe rege, pan Krolewski. Văd că pan Herburt nu știe în ce fel și cum *a fost făcut în bucăți în mod îngrozitor* bravul pan Gydzinski . . .

— O știe întreaga Polonie, luminate și milostive.

Iarăși glasul fonfăit de savant pedant și intrigant. Cancelarul Zamoyski *Kanclerz i Hetman* se adresează.

Tuturor împreună și fiecărui deosebit, Domnilor sfetnici, demnitari, slujbași și cavaleri . . . Ni se aduce la cunoștință că Mihail a intrat în Moldova . . . Se spune că Mihail va merge îndată către ținuturile coroanei.

Zamoyski le cere să se ridice la oaste. Regele este mai patetic. După ce trimete iubirea și credința sa crăiască tuturor cinurilor, după ce le mustră pentru *marea neînțelegere din dietă*, cînd li s-a anunțat *întreprinderea lui Mihai-vodă din Țara Românească care a luat Ardealul, le anunță cinurilor intrarea în Moldova.*

Deci e vorba despre existența noastră, căci dacă nu va fi alungat acel dușman din Moldova, cît de curînd va trebui să ne apărăm să nu ia jumătate din coroana Poloniei, de libertățile Domniilor Voastre, de averile Domniilor Voastre, de viața voastră și de tot ce omul are mai drag după Dumnezeu . . grăbiți-vă cu toții pentru mîntuirea așa de necesară . Vom fi gata a merge și noi în persoană, de va fi de trebuință . . . și nu veți lăsa ca integritatea voastră să fie luată în rîs și să cădeți sub sabia vrăjmașului și în robie.

Sigismundus Rex fixează locul adunării de oaste. Lublin. Manifestul poartă data de 23 mai. Astăzi este în 28 mai a cuviosului Nichita episcopul și a sfîntului mucenic Evtihie.

— Cînd crezi milostivirea ta, pan Krolewski, că vor răspunde cinurile și cavalerii Poloniei la chemarea obștească a regelui?

— Dumnezeu o poate ști, măria-ta. Poate într-o lună. Dar mai curînd în toamnă, după strîngerea recoltei.

Se aude caraula care schimbă străjile. Apoi roua căzînd grea pe cort. Se face frig. Galopul unui cal. Strigătele străjilor. Un glas puternic:

— Hatmanul Răstopcea la măria-sa domnul.

Răstopcea orheianul, fugit în Sici de bîntuirea lui Aron vodă după răscoala orheienilor. Intră Simion.

— Îți mulțumesc din inimă, pane Krolewski, pentru slujbele care nu se pot cîntări decît în prietenie.

— Cinstea pe care mi-o faci mă îndeamnă să spun luminăției tale: grăbește-te. Panii sînt cîrtitori, nărăvași, semeți, neascultători și nesupuși dietei, hatmanului și regelui. Dar cînd se adună, atunci...

— Atunci Polonia este de temut, luminate... O știu. Și este mai de temut atunci cînd în fruntea oștirii se află Zamoyski, cumnatul lui Sigismund Báthory. Și este de două ori de temut cînd partida acestuia lucrează în Ardeal, aţîţînd nemeșimea.

Pan Krolewski nu știe că Ghazi Ghirai i-a trimes olăcar cu o copie a scrisorii regelui Sigismund III de Wassa, prin care-i cerea lui, stăpînului Hoardei, să nu mai țină prieteșugul cu Mihai Voievod. Că iscoadele arhiducelui Mathia au gonit de la Viena prin Kașovia, aducîndu-i știri despre acțiunile aceluiași Sigismundus Rex pe lîngă Rudolf și mai ales de pe lîngă Ioachim Friedrich duce de Prusia, cerîndu-i să-i trimeată ajutorul de oaste datorat. Că pe lîngă duce, regele s-a adresat și *ad civitates Maiores Prusiae* cerîndu-le ajutor obștesc de oaste. Dar mai ales nu știe pan Krolewski că Tarnowski i-a repezit un olăcar de taină cu ordinele precise date de Zamoyski vicecancelarului Petro Tylicki, în care calcă peste nehotărîrea regelui care nu vrea să recruteze oameni cu banii întregului cîșt.

Vă rog de repețite ori ca măria-sa să se hotărască la acest lucru fără zăbavă, căci de s-ar întrebuința pentru soldă numai jumătate din banii cîștului... nu va ajunge cu cei vechi împreună la mai mult de 2 000 *călăreți cuirasați și* 1000 *de cazaci.*

Ține minte pe derost sentința lui Zamoyski, pe care-l vede din ce în ce mai limpede ca dușmanul cel mai de temut.

Ce se poate încerca cu acest mic număr de oameni ar fi numai o rușine pentru măria-sa și coroana Poloniei.

Cancelarul nu este mulțumit nici cu banii întregului cîșt care-i va aduce sub steaguri 4 000 de călăreți cuirasați și 2 000 de cazaci.

Îl strînge la piept pe eclesiastul duhnind de ură împotriva singurului om capabil să apere Polonia. Simion îl conduce la cortul său, după ce-i porunceşte hotnogului de gardă să-l aducă pe Răstopcea. Rămîne o clipă singur cu ameninţarea tăioasă a puterii pe care o simte zvîrcolindu-se în negurile de dincolo de Nistru. Trage din cufăraşul de safian copia scrisorii lui Zamoyski către vice cancelar. Citeşte lacom:

Mă întorc la lucru întîi, precum ca să nu fie altceva; cum că Mihai a cutezat să se ridice împotriva măriei sale Regelui, Domnului nostru milostiv, trebuie să-l pedepsim îndată.

Subliniază cu unghia degetului mare, adînc, ceea ce urmează acestor rînduri:

Căci dacă acest lucru va rămîne nepedepsit, atunci trebuie să fim gata la alte primejdii, atît de la dînsul, cît şi de la alţii.

Iată cum nu se poate mai limpede gîndul autorităţii prin sabie asupra altora, legat de sabie. Zamoyski ştie că cel mai puternic scut al puterii, este frica de acea putere. El a îndrăznit să dovedească pe cîmpul de luptă că orice putere poate fi înfrîntă prin arme şi cutezanţă.A făcut-o cu Imperiul Otoman. A făcut-o cu Polonia. Oftează . . . Paşii lui Răstopcea. Pologul cortului smucit. Un uriaş cu mustaţă bălaie, căzăcească, în strai strălucitor de hatman, cu rubaşcă roşie, care îngenunche şi-i spune în cea mai neaoşă vlahă:

— Măria-ta, cazacii.

— Ce-i cu cazacii, Răstopcea?

— Fug, doamne. Trec Nistrul. Ne batem să-i oprim. Sînt morţi la ei şi la noi. Fug cîinii.

Îşi lasă barba în piept. Şopteşte:

— De cinci ani, le-a ajuns, prietene. . Hotnog! Calul. .

Iese din cort cu paşi mari, gîndindu-se că Zamoyski va obţine de la rege nu patru mii de cuirasaţi şi două mii de cazaci, ci şase mii de cuirasaţi şi trei mii de cazaci de Nizov, printre care vor fi destui dintre fugarii lui Vadim Chiorul, sau dintre aceştia care fug acum şi care-i cunosc toate obiceiurile ostăşeşti. Încalecă dintr-un salt. Răstopcea o porneşte în goană. Îl urmează sleit, rămînînd cu ochii aţintiţi pe Calea Robilor, trasă ca o năframă alburie de la răsărit spre apus.

8

Rusaliile. Iașii. Și clopotele. Făcînd parte din istoria lui. Clopotele Iașilor. Toate clopotele Iașilor. Clopotele ca o aducere aminte. Ori ca o subliniere a destinului. La Tîrgoviște. La Alba-Iulia. La Iași. Drumul cugetului său, făcut în fruntea oștilor. Vine de sub Hotinul rămas lui Ieremia, cu călărimile Moldovei, săcuii călări, garda, două polcuri cazaco-leșești și cazacii orheeni ai lui Răstopcea. Baba Novac cu Deli Marco Dubrowniki sînt în Bugeac să-l cureţe de ailurile tătare și de turcii raialelor. Rusaliile. Iașii. Îi lipsește Theodosie Rudeanu cu subtila lui diplomaţie a protocolului. Îi lipsește Radu Buzescu. Îi lipsește Stoichița din Strîmba. Vel șătrarul Vasile Ţîru a grămădit toți corniștii și toboșarii oștirii înaintea gărzii, încă de la Popricani. I-a cerut Ţîrului să apuce șleahul prin livezi și vii, să iasă deasupra tîrgului, în dealul Copoului. Este o dimineaţă înmiresmată, viile încă nu și-au scuturat floarea, dealurile stau îmbrebenite sub cerul dulce și străveziu, rotesc berze în seninul plin de lumină și el se simte ușor, trăind parcă într-o pașnică desprindere de sine, într-o reverie duioasă sub care răbufnește clocotitor simţămîntul bărbătesc, ameţitor, al împlinirii.

Se-mplinește de Rusalii 1600, aici în dealul Copoului, văzînd printre fagii și teii străvechi străfulgerarea turlelor vechilor ctitorii. Nu are sentimentul zdrobitor pe care i l-a dat Suceava lui Ștefan. Dar știe cu limpede ascuțime că abia aici, în Iașii domnești, în Iașii lui Moghilă, se-ncheie epopeea moldavă. Se alcătuiește alaiul. Vel boierii vin la galop de la trupurile lor de oaste. Radu Șerban, marele paharnic. Stroe Buzescu. Udrea Băleanu, marele armaș. Și ceilalți mai noi. Armașul al doilea, Sava. Spătarul al doilea, Negrea. Steagul Ţării Românești și al Ardealului. Lîngă el, steagul Moldovei, purtat de stegarul Vasile Creangă. Fiecare mișcare pentru alcătuirea alaiului i se pare simbolică. Vasile Ţîru nu este atît de sărac cu duhul cît s-ar crede. I-a tocmit gardă din vînătorii domnești, călărime moldavă și o lance de săcui de gardă, avînd căpetenie pe credinciosul Peter Domokos. Banderiile nobiliare le-a trecut în fața alaiului, împăcînd trufia nemeșilor. Polcurile cazaco-leșești, după gardă și drapele. Acum cînd alaiul și oștirea coboară Copoul ținînd șleahul împădurit spre tîrg și apa Bahluiului, se vede isteţimea marelui șătrar, care-a silit nemeșimea și dragonii să-și pună armurile cu tot zăduful și cu toate protestele. Soarele de Rusalii face să strălucească oțelul, panașele multicolore se clatină deasupra coifurilor, lăncile luate de la căruțe își scînteiază

vîrfurile, tropotele răsmiilor de cai umplu bolțile vegetale de ramăt... Nu-l stăpînește nici o trufie. Nimic din aspra mulțumire a omului de arme. Se leagănă în șa, într-o pace lăuntrică aproape biblică, care ține de vremea proorocilor. Un simțămînt serafic de împăcare cu destinul. Fie și numai pentru un ceas din veșnicia neființei, visul lui s-a împlinit. *Princeps et haeres Magnae Valachiae.* Clopotele Iașilor. Și poporenii, care gătite cu vălituri și scoarțe pline de răzăși bătrîni și copii îmbrăcați sărbătorește. Călăreți pe cai de munte cu tarnițe de lemn. Răzășițe ochioase în ii dalbe, cu cizmulițe roșii și năframe, fete înalte cu flori după ureche, cerșetori și schilozi, neguțători tătari și turci și leși și greci și alvaniți, circazieni coroiați și smoliți, doi chizilbași cu bărbile vopsite în roșu sîngeriu și iarăși poporeni slăvindu-l în dulcele grai de pe apa Moldovei, ulițele cu case de lemn, mereu velințe înhorbotate și îmbrebenite cu culori vii, trandafiri roșii pe cîmp negru din lînă aleasă, călugări în rantii negre, apoi, dintr-odată, dincolo de flamurile călărimilor, dincolo de nourii de praf și strigătele de slavă ale mulțimilor, zveltă și înaltă, subțiratică și cu o frumusețe tainică, biserica Sfîntul Nicolae domnesc, ctitoria lui Ștefan și zidurile înalte, cu palancă, ale curților domnești ridicate pe un picior de deal, de jur-împrejurul cărora stă răsfirat, tîrgul. Banderiile execută o voltă cu întoarcere pe mîna dreaptă. Contele Sandor Chiaky de Keresszeg, în armură completă, cu viziera ridicată, flancat de patru scutieri care-i duc lancea, scutul, buzduganul și spada de luptă iese în fața banderiilor la galop mic. Între biserica Sfîntul Nicolae domnesc și porțile curților voievodale stau pedestrimile, trimise de la Suceava. Pe scările largi ale bisericii, soborul de înalți prelați ai Răsăritului între care strălucește în aur mitropolitul Dionisie Rally-Paleolog. În spatele soborului, boierii moldoveni rămași în țară. Boierii care n-au făcut nici politica lui Petre Șchiopul nici pe-a lui Ieremia Moghilă... Sînt unii care l-au slujit pe Aron Vodă. Sînt alții ai căror părinți l-au slujit pe Ion Vodă Cumplitul. Ori chiar ei l-au slujit, cum este dumnealui boier Grigore Ciurea, care stă în dalbele-i plete lîngă mitropolitul Dionisie Rally. Gărzile fac volte pe mîna stîngă și dreaptă, lăsîndu-l singur, la cincisprezece pași de scările largi ale bisericii. Boierii moldoveni. Poporenii. Miile de poporeni pe toate ulițele care-nconjoară palatul domnesc și biserica. Un ramăt de «slavă» și «trăiască». Moghilă i-a împilat mai aspru decît i-a împilat el pe cei ai Țării. Își stăpînește unda fierbinte care i se urcă în gît. Mereu cineva trebuie să nu fie cu domnul țării. Toți aceștia pe care-i va folosi el, împotriva lui Ieremia. Ar putea descăleca acolo unde-o cere datina. La cea dintîi treaptă a

bisericii. Acolo unde descalecă domnii întorși din războaie. Ori cînd se ung domni. Îl vede pe Sfetea, mai marele crainicilor, asudat sub căciulă, urmărindu-l ager, cu cornul de zimbru pregătit să sune descălecarea domnului. Îl oprește pe Sultan. Stă o clipă în șaua înaltă, cu dreapta înmănușată în șold. Privește poporenii. Soborul. Boierii moldoveni. Vede două stăncuțe ciorovăindu-se într-un ulm străvechi. Descalecă scurt, înainte ca pajii să poată sări din șei și să-i apuce poalele mantiei albe cu vulturii din foiță de aur cusuți pe ea. Sfetea apucă să sune: « Smeriți-vă, domnul nostru se întoarce biruitor». Apoi sună descălecarea. Sunetul cornului de zimbru gîlgîie aspru peste medean. Se descoperă. Atunci mulțimile dau în genunchi. Îl slăvesc pentru smerenie. Cu gugiumanul sub braț se-ndreaptă spre sobor. Din șa, îi stăpînea. De pe jos, îl stăpînesc ei. Dionisie Rally înțelege. Îl așteaptă nemișcat între înalții arhierei ai Răsăritului, cărora, venind pe jos și descoperit, într-un fel li se supune. Bat clopotele. Rar. Bat toate clopotele Iașilor. Un hotnog moldovan suit în turnul de deasupra porții curților domnești ridică sabia. Izbucnesc pivele și săcălușele. Corul mitropoliei Moldovei cîntă « Osana». Urcă treptele bisericii. Sărută crucea de abanos pe care i-o întinde Dionisie Rally. Crucea miroase subtil a smirnă și a parfumuri egiptiene. După ce-l binecuvîntă slăvindu-i biruința, Dionisie Rally îmbujorat de plăcerea rolului pe care-l joacă îi șoptește în greaca lui aleasă:

— Ai cîștigat sufletul Moldovei, Mihail și asta face mai mult decît orice biruință prin arme.

Cînd intră în biserică în urma soborului îl întîmpină ramătul stăpînit al jupîneselor și jupînițelor care, smerindu-se, nu pregetă să-l privească îndrăznet în ochi. O revărsare de hetaiele și brocaturi și mătăsuri, de giolgiuri, de cercei și diademe și conciuri, apoi chipurile dulci înfrumusețate de lumina serafică, chipuri încondeiate și date cu rumenele, dulci ispite. Închide ochii. Trece spre jilțul domnesc, șoptindu-și: « și nu mă duce pre mine în ispită, acum și-n vecii vecilor, amin.» Se gîndește la Velica goală, la Stanca, la Tudora, la nebuna de Varvara Szuky care l-a îmbăiat în fiecare seară ungîndu-i trupul cu uleiuri de ierburi și suc de pin, se-nchină alungînd aceste închipuiri păcătoase, apoi începe slujba și își spune că s-a regăsit în sine, Atma-Mahatma, Eu-l, cunoaște tot în atingere cu esența lucrurilor.

Iașii. Rusalii 1600. Într-un fel, pribegia lui în viața faptului istoric s-a încheiat. Îngenunche pe perna de mătase sîngerie. Se roagă. Fierbinte. Și dintr-odată îl podidește plînsul. Plîns sec, uscat, dureros. Plînge istovit, îngropîndu-și obrazul în palme.

9

Io Mihai, mare căpitan al creştinătăţii, domn al Ţării Româneşti, al Ardealului şi al Moldovei, cu ajutorul lui Dumnezeu şi prin puterea armelor . . .

Niciodată glasul marelui paharnic Radu Şerban n-a vibrat atît de profund şi n-a trezit atîtea ecouri în el. Spătăria mare are deschisă uşa înaltă în două canaturi care dă în hora mare, plină de stările Moldovei. Sînt acolo, într-o măreţie albă, răzăşii cu libertăţi scrise pe piele de cîine încă de la Petru Muşat. Sînt călăreţii slobozi din Orhei, Tighina şi Soroca, suiţi în şei la chemarea lui Ieremia şi trecuţi la el cu cuşmele în vîrful suliţelor. Sînt căpitanii din Ţara de Sus şi Ţara de Jos, egumenii sfintelor monastiri ale Moldovei: Neamţ, Putna, Humor, Bistriţa, Moldoviţa şi Voroneţ, călugări învăţaţi, măreţi în straiele monahale, sînt poporeni de toate stările, tîrgoveţi şi meşteşugari, neguţători şi stupari, vieri vechi care ştiu tainele Cotnarilor, sînt curteni şi boieri, apoi, în dreapta scaunului domnesc, în odăjdii, înaltul cler, cel care-a rămas şi nu l-a urmat în pribegie pe mitropolitul Gheorghe, sînt arhimandriţii şi ierarhii Răsăritului şi în stînga lui, căpitanii şi vel boierii Ţării Româneşti. Azi-noapte au plecat săcuii. S-au cerut la vetrele lor. Au văzut grînele în pîrgă şi s-au cerut acasă. Le-a dat slobod . . . Au plecat din tabăra de pe Bahlui spre miezul nopţii. S-au jurat că nu vor prăda Moldova. S-au jurat că-l vor urma şi-n iad, dacă va fi nevoie. Spre zori l-a trezit Simion. Nu dormise nici trei ceasuri. Jivco Negrul, repezit în olac de Baba Novac. Împreună cu un hotnog şchiop, Negură Văsălie, scăpat din robia tătărască, cu conac în Bugeac, mai sus de Selioglu spre Taşlîc, unde şi-a făcut parcane şi împreună cu cincizeci de plugari oşteni ţine în frîu ailurile nomade din acea parte a Moldovei. Turcii s-au închis în cetăţi. Toţi gelepii aşezaţi prin raiale, toţi ienicerii şi timarioţii care-au fost prinşi pe timaruri şi ziameturi, au fost trecuţi prin sabie.

O vesteşte Radu Şerban cu glas mare, cutremurat de bărbătească mîndrie.

— Dăm Moldovei, ţara noastră, cele trei ţinuturi: Tighina, Soroca şi Cetatea Albă, ca şi toate olatele aparţinătoare cetăţii Ismailului, smulse din mîna agarenilor prădalnici, să fie slobode precum în vechimea de veci, aşa cum au fost trup din trupul Moldovei dinainte de descălecare . . . Şi aplecîndu-ne noi asupra durerilor lăcuitorilor acestor mai sus numite ţinuturi slobode, le iertăm lor orice dajdie către domnie pe vreme de şase ani, fiind îndatoraţi aceştia să ne

slujească patruzeci de zile pe an cu armele, cum au făcut-o moșii și strămoșii lor...

Este în 2 iunie 1600, luni a Sfintei Treimi și a sfîntului mucenic Ioan cel Nou. Acest divan de obște — ușile ferecate ale horei mari sînt date în lături și se vede mulțimea glogozită în pridvorul caselor domnești, pe scări și-n curți, este acolo un tei vechi, înflorit, care-și trimete pînă aici mireasma grea și uleioasă și-n tei stau ciorchine copiii Iașilor — acest divan de obște i-l amintește pe cel ținut cînd cu solia lui Tamas Ciomîrtan-Csomortany, fratele Elisavetei Moghilă, trimes de cardinalul Andrei să-i vestească dizgrația și poftirea de a părăsi scaunul. N-a trecut de atunci nici măcar un an. Aude ca de departe, din altă lume, strigătele bărbătești ale stărilor Moldovei. Aude glasul înalt, de alt, al ierarhului Anastasie Crimca, mulțumindu-i pentru reînvierea Moldovei lui Ștefan. Anastasie Crimca pe care l-a cunoscut la Neamț, odinioară, dăruit cu harul lui Mina, miniaturist care-l întrece pe episcopul Luca al Buzăului în știința culorilor vegetale, a fost întotdeauna un luminat. Îi ascultă vorba frumoasă, aleasă, ca pe ceva venind din afară, fără să pătrundă acolo unde trăiește simțămîntul împlinirii. Țara Românească întreagă, ca pe vremea lui Mircea Bătrînul, fără ca steagul cu semiluna să mai fîlfîie deasupra Brăilei, Giurgiului și Turnului, așa cum a fîlfîit aproape trei sute de ani. Acum Moldova, întreagă, fără raiale. Rămîn de adus la pămîntul obștesc și mumă, comitatele ardelene de margine, intrate prin Habsburgi în ținuturile coroanei ungare. Atunci, cînd va bate acest ceas, el va binemerita de la aceștia toți care strigă « trăiască ». De la urmașii, urmașilor lor, de acum și pînă-n veac. Marele divan de obște își desfășoară curgerea. Moldova prădată de leși, silnicită de Aron vodă și Ieremia Moghilă îi cere pîine. Îi cere orîndă la vămi. La iarmaroace. La întărirea pazei pe drumurile de negoț. Îi cere lemne, ca și cînd n-ar avea codrii, cetluiți de domnie să fie vînduți inglejilor prin vadul Obluciței, unde ajung plutele plecate de sub Ceahlău. Se smulge din sine, dureros. Își întoarce privirea dinspre sine. Plutește peste Moldova o vrajă dulce, pe care n-o poate numi. Și lumina este alta, mai eterată și aurie, mai caldă și mai fosnitoare, mai duioasă. Se întoarce spre divanul de obște. Atanasie Crimca, înalt, cu barbă grea și neagră spune:

— Că numai unirea face puterea, măria-ta, puterea care să ni apere de împilările pe cari toți le suferim, moldoveni, ori munteni, ori ardeleni și iată că în astă zi sfîntă, măria-ta ni aduci gloria cea veche, spălînd de pe obrezele noastre rușînea supușeniei.

Anastasie Crimca. În stînga scaunului domnesc, o frescă proaspătă în care Ştefan încalecă calul dat de aprodul Purice care stă ghemuit astfel încît scundul voievod urcat pe gheba lui să poată sălta în şa. De-acolo se trage neamul Moghileştilor, uitînd prin Ieremia de Codrii Cosminului. Fuge mereu de clipa de faţă. Îşi spune că nu de frica măreţiei ei care-l copleşeşte. Ştie că minte. Că se minte pe sine. Oricît ar fi de tare, nu este decît un om. A ispitit timpul şi timpul dezbăerat din încremenirea de veacuri îl copleşeşte. Îl striveşte.

— Ai vorbit din cugetul meu, sfinţia-ta, spune, cînd Anastasie Crimca strigă cu putere:

— Una să fim, sub un schiptru să trăim, să ştie noroadele că ne-am adunat la muma noastră, Dachia cea adevărată.

Ramăt. Molcom. Adînc. La început ca un zumzet îndepărtat. Ori ca o tresărire de ape adînci şi domoale. Apoi glasurile . . Nu-i ştie decît pe puţini. Ceilalţi sînt veşnicii. Veşnicii Ţării Moldovei.

— Cu chibzuinţă ai vorbit, sfinţia ta.

— Este vrerea pămîntului.

— N-am cutezat a o spune. Nici măcar în vis.

— Să ne dai domn, măria-ta, din sîngele măriei-tale.

Ciuleşte urechea. Ţîşneşte din starea de dulce părăsire. Unde-a greşit?! Ce-nţeleg ei şi nu înţelege el?!... Ori ce-nţelege el şi nu înţeleg ei? Unde se opresc ei? Strigă cu glas mare că vor domn din sîngele lui. Să-l aibă aici, la Iaşi, unde-l vor sluji cu sîngele lor. Îl vor pe falnicul prinţ Marcu, nepotul, care alb, cu dinţii înfipţi în buză, îi şopteşte:

— N-au priceput nimic, măria-ta!

— Vrei să le fii domn, Marcule?

Prinţul închide ochii. I se zbate un muşchi al obrazului.

— Vreau să-ţi fiu oştean, unchiule, şi-atît.

Buzeştii l-au cerut pe Nicolae-Pătraşcu la Tîrgovişte. Moldovenii îl cer pe Marcu-vodă la Iaşi. Nimeni nu l-a cerut pe el însuşi şi la Tîrgovişte şi la Iaşi şi la Alba-Iulia. Îl vor la Alba-Iulia, cu titlul lui de domn al Ţării Româneşti, Ardealului şi Moldovei, cu steagul purtînd stemele celor trei ţări, azi-dimineaţă i s-a adus pecetea lucrată peste noapte de Băilă, meşter de peceţi, în care sînt săpate însemnele heraldice ale celor trei ţări, dar nimeni nu înţelege că domnul este unul, aidoma fiinţei celor trei ţări şi că aici trebuie să rămînă doar voinţa sa printr-un pîrcălab de Suceava. Cum ar fi putut rămîne în Ţara Românească prin marele ban. Să fie el nebun? Să fie ei orbi?! Prinţul Marcu, în uniforma gărzii de vînători domneşti, mulţumeşte pentru cinstea

care i se face. Este doar un oștean al măriei-sale, jurat să rămînă oștean. Tot Anastasie Crimca.

— Atunci măria-sa Neculai-Pătrașcu, feciorul măriei-sale lui vodă.

Își mușcă buzele pînă la sînge. Dăruitorii de scaun domnesc strigă cu glas mare « trăiască ». Sălile caselor domnești se umplu de bucuria strigătelor ostășești. Toată lumea strigă trăiască. De afară răsună detunetele săcălușelor. Mereu și mereu « trăiască domnul nostru Neculai-Pătrașcu » . . . Îi e silă. Se leșiuiește în el.N-au înțeles. Nu pot înțelege. De mic i-a spus Tudora, mama, că este în afară de timp. Că trăiește în altă lume. Poate. Nici Radu Șerban nu înțelege. Ochii rotunzi, verzi și bulbucați îi sînt plini de lacrimi. Ca și singurul ochi al vel armașului Udrea Băleanu, care se uită la el duios, și pe care vel armașul îl șterge cu dosul palmei. Corni. Buciume. Strigătele aprozilor:

— Domnia sa vel clucerul Țării Românești, boier Radu Buzescu cere slobod la măria-sa domnul!

Se frîng strigătele. Halebardierii își trag armele la picior. Vel armașul se grăbește spre treptele pridvorului, împingîndu-i pe curioși cu buzduganul. Contele Sandor Chiaky, măreț în costumul lui nemeșesc, sprijinit în spadă, se foiește neliniștit. Îi spune prințului Marcu în latinește:

— Sper să nu fi intrat Sigismund în Ardeal , prin Hust.

Tobe. Radu Buzescu în capul horei mari, urmat de cavalerul Văsile Boer de Recea. Zîmbind. Cu cizmele strălucitoare. Cu coantășul periat. Cu eșarfa din piele fără un fir de praf. Se oprește la trei pași. Spune cu glasul lui bărbătesc că este trimesul Statelor, care aflînd de strălucita lui biruință i-au încredințat această solie de laudă și preamărire. Nu asta spun ochii Buzescului. Este acolo un cîmp de neguri, greu . . . A adus cu acest prilej și scrisoarea Staturilor și Ordinelor Bohemiei, care-i *recunosc cu fericire îndemînarea sa vitejească cu care luptă împotriva păgînilor*. Radu Buzescu scoate din eșarfă scrisoarea Ordinelor. Îngenunche la picioarele lui. I-o întinde, șoptindu-i:

— Nemeșimea, doamne.

Ia scrisoarea. I-o trece prințului Marcu. Îl ridică de subțiori pe Radu Buzescu. Prinde privirea cercetătoare a contelui Sandor Chiaky. Îl sărută pe Radu Buzescu, care desigur a gonit zi și noapte, pentru că are trăsăturile căzute de oboseală și miroase, cu toată strălucirea straielor periate în grabă, miroase a sudoare de cal și a pielărie încinsă. Îi face semn să-i treacă în stînga. Prințul Marcu: citește *Illustrisimo Domino, Domino Michaeli Waiwodae Walachiae Transalpinae, Sacrae*

Cesareae Majestatis Consiliario et Supremo exercitus in partibus Dacicis Ductori et Praefecto, Domino et amico nostro observantissimo . . .

— Mai citește o dată partea cu Dacia, prinţe, spune şoptit în liniştea adîncă înfiptă în sălile pline cu stările Moldovei.

. . . Stelele şi luna în descreştere, galbenă şi moartă, miresmele teilor răscolite de vîntul coborît dulce dintre viile şi livezile Buciumului, olanele ctitoriei lui Ştefan strălucind moale, strigătele străjilor şi sentimentul dureros al primejdiei. În iatacul cu ferestrele deschise arde doar candela. Îl obsedează jurămîntul pîrcălabilor, căpitanilor şi juzilor Moldovei făcut azi-dimineaţă în sfatul de obşte şi-n faţa obştii, jurămînt iscodit de Anastasie Crimca: *Măjur pe Dumnezeu şi pe sfînt fiul său Isus Hristos, că voi fi drept şi slujind cu credinţă domnului meu, stăpînitorului şi domnului Ardealului, Ţării Româneşti şi Moldovei, măriei-sale lui Mihai-vodă şi fiului măriei-sale, lui Petru-vodă . .*

Moldovenii vor ca Pătraşcu să-şi ia vechiul lui nume: Petru. La ei a fost mereu un Petru vodă.

. . . tot aşa îi voi fi drept şi în credinţă şi voi ţine pentru măriile lor . . .

Aici spunea fiecare ce va ţine pentru măriile lor. Cetatea. Judeţul. Vama. Căpitănia. S-au jurat că le vor ţine pînă le va sta capul şi după priceperea lor. Aici toate sînt aidoma cu Ţara Românească. Poate cerul ar fi trebuit să-i îngăduie un răgaz. Poate zeii cei vechi ar fi trebuit s-o facă, dacă Dumnezeu s-a păgînit într-atîta încît îl hăituie din toate părţile. A cerut divanului să plece în solie la Sigismund, riga Poloniei, Stroe Buzescu şi Gheorghe Raţ să-l potolească. A cerut divanului de obşte să jure că Moldova, pînă va veni Pătraşcu-Petre şi se va unge domn, se va supune caimacamilor lui: vel armaşului Udrea Băleanu, care va fi şi marele portar al Sucevii. Armaşului al doilea, Sava. Spătarului al doilea, Negrea. Stările au jurat. . . Politiceşte şi milităreşte, Moldova e a lui. Dar altfel?! În cugetul ei cel mai adînc?

— La ce te gîndeşti, măria-ta?

— La ce nu mă gîndesc, Radule?!

Radu Buzescu se apropie de pervaz.

— Măria-ta nu m-ai ascultat decît c-o ureche.

— Poate mi-a fost frică să te ascult cu amîndouă.

Bate din palme. Intră Simion.

— Lumină, Simioane, cere cu glas dintr-odată obosit.

Simion închide ferestrele. Trage perdelele grele de urşinic. Aprinde lumînările sfeşnicului. Voievodul se lasă în jilţul domnilor Moldovei, jilţ bătrîn, sculptat în lemn de stejar şi acoperit cu o hlamidă de vulpi. Îşi lasă fruntea în palmă. Radu Buzescu se aşază

la picioarele lui pe un taburet turcesc, tapisat cu mătase vișinie. « Parca-și fi în anul întîi al domniei mele, cînd mă sfătuiam cu răposat diacul Nathanail, fie-i amintirea binecuvîntată», își spune văzîndu-l pe Radu chincit pe taburet, încercănat și-nourat. I se face un dor mistuitor de Cozia. De Plăviceanca. De tinerețea lui slobodă. Și ușoară. Își aduce aminte, fără nici un temei, de nunta lui cu Stanca. De slujba făcută în bisericuța de lemn din Proieni. Apoi de ziua aceea însorită la Rîmnicu Vîlcii, cînd a băut el cel dintîi chiup de apă de la fîntîna pe care-a pus s-o sape fîntînarii lîngă biserica cu hramul Cuvioasa Paraschiva începută de tatăl său Pătrașcu vodă cel Bun, cînd bolnav de plămîni s-a retras la Rîmnic pentru liniște și aer curat. A isprăvit el biserica, cînd a fost mare ban al Craiovei. Și-acum fîntîna lui din Rîmnic se cheamă Fîntîna banului. A deschis oamenilor o vînă a pămîntului, să le astîmpere setea cu apă limpede. Iată că acum a deschis o vînă a timpului, să-i adape cu veșnicie și ei nu înțeleg cu ce apă vie îi îmbie, mulțumindu-se să bea aceeași apă stătută a morților. Dintr-odată țîșnește la realitate, cu o aspră limpezime de cuget. Radu Buzescu spune lucrurilor pe nume, fără întortocheli diplomaticești. După plecarea lui din Alba-Iulia, Theodosie, — care este cel mai dibaci mare logofăt pe care l-a avut Țara Românească vreodată, măria-ta — Theodosie Rudeanu și-a pus în mișcare toate iscoadele și toată nemeșimea măruntă, credincioasă, strîngînd în hîrțoagele lui toate firele conjurației care se pune la cale.

— Cum? întreabă sec.

Napraghy, cancelarul episcop, a făcut slujbe cu intimii, de trei ori pe zi, pentru înfrîngerea măriei-tale în Moldova. La slujbe, cel mai înfocat adept al lui Napraghy a fost baronul Ungnad. Ei doi au hotărît ca după înfrîngere să fie readus, cu tot fastul, Sigismund. Ștefan Báthory, cel iertat de măria-ta a avut misia să scrie scrisori calpe și zvonuri calpe în *Avizo*-urile tipărite pe banii lui. Toate despre înfrîngerile măriei-tale și fuga rușinoasă la turci. Aceste zvonuri și scrisori calpe sau fost răspîndite și de iezuiții din Cluj. După aceasta Ungnad trebuia să cheme reiterii lui Basta ajunși la Zalău. Acesta ar fi semnalul pentru răscoala nobilimii. Tot el i-a scris lui Pezzen să nu intre în Ardeal cu soldele, măria-ta fiind învins. Ștefan Báthory i-a făgăduit lui Pezzen șaptesprezece sate « din domeniul valachului». Ajuns la Sătmar, Pezzen așteaptă acolo sfîrșitul războiului. Tot Ungnad i-a scris nerușinat socrului meu, lui Mihalcea, biv vel banul, cerîndu-i să nu se mai amestece în treburile Ardealului. Tot el a adunat toate bîrfele nemeșimii împotriva ta, doamne și i le-a trimes lui Maximilian, scriindu-i că te-ai lăudat

cu așezarea scaunului la Cașovia și că ai poruncit orfăurarilor din Cluj să-ți facă o coroană aidoma cu aceea a sfîntului Ștefan, cu care, din mila sultanului, te vei încorona rege al Ungariei.

— Și voi, șoptește alb.

— Theodosie l-a arestuit pe Ungnad, doamne, ținîndu-l sub pază la Vinț. Apoi cînd ai vestit biruința de la Otani, a pus să tragă toată artileria Albei-Iulii. Episcopul s-a bolnăvit de fiere. N-a vrut să slujească *Te-Deum*-ul împreună cu mitropolitul Ioan. A zăcut trei zile, după care a fugit la Carei.

— Nu l-ați prins?

— Am aflat prea tîrziu.

— Dovezi scrise aveți?

— Toate suretele după scrisorile lui Ungnad și cîțiva martori din Cluj pentru uneltirile lui Ștefan Báthory.

— Cînd crezi că trebuie să fiu la Alba-Iulia?

— Mîine.

Rîde uscat. Bate din palme. Cînd intră Simion, îi poruncește să vină toți cei chemați. Spune șoptit:

— Am așteptat asta de cînd am intrat în Alba-Iulia, Radule.

— Abia astăzi îi dau dreptate socrului, doamne. Lui Karatzas.

— Adică.

— Să fi tăiat toată nemeșimea.

Sare din jilț. Îl apucă pe Radu Buzescu de umeri. Îl saltă cu o smucitură de pe taburet. Îi apropie obrazul de obrazul lui.

— Nu ăsta era leacul, cinstite vel clucere, șuieră. Nu ăsta era leacul. Iobagii erau leacul. Auzi tu? Iobagii. Aceia. Și pentru voi, rumânii. Ăia de se țin după mine de-o lună. Ăia de nu mă lasă să dorm. Ăia de-mi cîntă « Cum frînsăși tu, voievoade, sfînta lege din bătrîni ». Ăia de puseră pieptul la Călugăreni. Ăia de-i aruncai eu în țărnă. Nădejdea mea de pe urmă. Auzi? Ăia! Ăia, vel clucere. Ăia m-ar fi mîntuit de voi, de toți, acum și-n vecii vecilor, amin!

Aproape urlă. Simte sudoarea curgîndu-i în ochi. O simte curgîndu-i pe șiră. Îl scutură pe Radu Buzescu în neștire... Îl lasă. Se duce la masa de campanie, pliantă, pe care ține cufărul cu toată arhiva diplomatică. Îi tremură mîinile. Nu-și poate dezbumba nasturii coantășului. Se aud pași. Intră cavalerul Văsile Boer de Recea. Intră vel armașul Udrea, mare portar al Sucevii. Intră Dionisie Rally Paleolog. Găsește cheia spînzurată de lănțugul ei de aur. Deschide cufărul din piele. Scoate cîteva scrisori. Ale regelui Sigismund III Wassa. Ale lui Zamoyski. Se întoarce lîngă Radu Buzescu care-și aranjează coantășul. Îi șoptește — Iartă-mă, și-l îmbrățișează. Apoi,

fără o vorbă, citeşte scrisoarea hatmanului către senatori, prin care Zamoyschi îi anunţa că el, Mihai vodă, s-a înţeles cu duşmanii Reczei Pospolita şi a hotărît împreună cu ei împărţirea Poloniei după cum urmează. Livonia să fie dată lui Carol de Sudermania din Suedia. Lituania lui Boris Godunov şi muscalilor lui. Cracovia, austriecilor. Ce mai rămîne din Polonia de miază-zi şi Rutenia, pentru el. Ucraina să fie slobodă sub cneazul Constantin de Ostrog.

Păturește scrisoarea lui Zamoyski. Tace. Apoi cu glas sec:

— Domnia ta, vel clucere, pleci mîine, după caterisirea ierarhilor...

— Măria-ta, am hotărît ca soborul să aibă loc duminică, spune mitropolitul Dionisie Rally.

— Mîine, sfinţia ta, îi răspunde tot în greacă, cu toate că mitropolitul a-nceput să înţeleagă şi limba pe care-o vrea scoasă din biserică şi din trebile cancelariei.

— Pleci, vel clucere, la Tîrgovişte, ca mare sol al Moldovei, cu cei mai îndărătnici boieri moldoveni, cu oaste dintre călăreţii moldoveni, pleci să-l aduci la Iaşi pe Nicolae Pătraşcu-Petru voievod.

Îl calcă pe botină pe Radu Buzescu. Spune că peste tot se ticluiesc scrisori calpe, cu ştiri calpe, ca aceasta a cancelarului şi marelui hatman, care însă i-a dat o idee grozavă. Că peste tot numele lui este murdărit de duşmani şi pentru aceasta este nevoie ca Văsile Boer de Recea să se întoarcă degrabă la Alba-Iulia cu o scrisoare a sa către Statele generale, pe care o va scrie chiar în această noapte. Că sfinţia sa mitropolitul Dionisie Rally este rugat să spună ce fel de jurămînt vor jura ierarhii înalţi ai Moldovei.

— Jurămîntul bisericii ortodoxe, Mihail, răspunde Dionisie Rally.

— Acela, scumpe al meu mărturisitor, aşezat după nevoile domnului pămîntean al acestor ţări şi acestei biserici.

Este nerăbdător să rămînă singur cu Văsile Boer de Recea, omul de casă al Velicăi. Este nerăbdător să rămînă singur cu sine. Ştia. Nu s-a legănat niciodată în visări deşarte. De cînd i-a şoptit Radu Buzescu în divanul de obşte: « nemeşimea », şi-a alcătuit fulgerător planul pentru această a doua jumătate a anului 1600. Are să lase în Moldova trupe ardelene. Are să-l lase pe Udrea cu ierarhii moldoveni. Are să-l lase pe Dionisie Rally, mitropolit. Are să ridice oştile Ţării Româneşti, care să stea gata la Tîrgovişte. El are să cadă asupra complotiştilor. Să-i judece cu sabia. Ştie că tot ce ţine de puterea lui se va înfăptui aidoma. Rămîne pe mai departe lupta cu diplomaţia lui Rudolf, care mai curînd merge cu duşmanul de moarte al Habs-

burgilor, cu Zamoyski, decît cu el, cel care a tăiat nodul Báthoreştilor, atît de încîlcit înnodat la Alba-Iulia.

Mireasma ameţitoare a teilor. A cîrciumăreselor şi izmei, a busuiocului şi trandafirilor involţi, curgînd grea prin noaptea luminoasă şi sfielnică. Singur cu hîrtia parfumată pe care mîna dalbă a Velicăi a scris:

Vino! Gîndeşte a zisele lui Elihu fiul lui Baracheel din Buş, care a spus bătrînilor neînţelepţi veniţi la Iov:

El zdrobeşte pe cei mari fără cercetare
Şi pune pe alţii în locul lor:
noaptea îi răstoarnă, sînt zdrobiţi.
Îi loveşte ca pe nişte nelegiuiţi,
în faţa tuturor...

Vino degrabă stăpînă şi împlineşte proorocirea lui Elihu!... Aici viile au înflorit şi s-au scuturat, fără ca roaba ta să-ţi simţă răsufletul buzelor pe sînu-i, nici braţul vînjos zdrobindu-i mijlocul. Vino!

Îl îneacă un dor amar şi sleit. Luna în scădere, seceră de argint vechi, stă aninată între tei. Din Calea Robilor cade o stea. Se aud brotacii chemînd ploaia şi greierii.

10

Timpul lui a fost mereu în luptă cu timpul celor care-au împresurat Dachia. Şi l-a cîştigat prin sabie şi politică, prin ameninţări şi daruri, prin vînători şi ospeţe măreţe, prin solii şi oameni de taină, plătindu-i pe cei care voiau altfel decît stăpînii puterilor împresurătoare. Mai are nevoie de-o lună. Să ajungă la Alba-Iulia. Să consfinţească acolo întruchiparea nouă a Ţărilor Româneşti. Oşteanul din el ar rămîne aici, la Iaşi, de unde ar veghea asupra conjuraţilor şi asupra lui Zamoyski. Dacă sperjurii şi-ar strînge oştile, i-ar nimici în fapt şi fără cruţare, apoi ar trece Carpaţii păduroşi slobozind Rutenia şi Ucraina. Ar avea atunci, între el şi Recza Pospolita, între el şi Crîm, două ţări de aceeaşi lege şi prietene. Domnul din el, acel Mihai al visului Cetăţii de piatră, îi porunceşte să zboare la Alba-Iulia, să strîngă dieta şi să vestească Evropei renaşterea Păsării Fenix, Dachia, din cenuşa mereu fierbinte a veacurilor. Corul mitropoliei moldave cîntă duios. Ctitoria lui Ştefan primeşte trîmbele de lumină

prin vitraliile azurii, făcîndu-le să plutească serafic peste capetele monahilor, divanului şi curţii. Dionisie Rally se întrece pe sine. Măreţ în odăjdiile bizantine, cu chipul transfigurat de asceză, cu gestica lui de Paleolog învăţat să şi-o compună în oglindă, încheie slujba aşezîndu-se în scaunul mitropolitan. Este cea din urmă zi în care el, Mihai voievod, face politică în Moldova. Pedestrimile au plecat azi-noapte spre Dărăbani, unde vor lega tabără. Baba Novac rămîne în Bugeac. Gărzile şi-au urcat corturile şi calabalîcul în harabale. Chervanul curţii a plecat în zori spre Roman. Peste cîteva zile va pleca şi el spre Roman, ascultînd porunca fiinţei lui politice. Ştie că se lasă descoperit şi slab tocmai acolo unde-l are în flanc pe cel mai puternic, dîrz şi necruţător duşman, Zamoyski. Acesta este destinul. Trupele lui sînt împrăştiate pe drumuri. Unele dezertează. Altele vor dezerta. N-are de unde plăti o sută de mii de taleri pe lună, numai lefuri. Şi-a ucis cu mîna lui oştile cele mai credincioase: moşneşimea. A jucat pe cartea nemeşimii, neslobozind iobăgimea şi nelăsînd-o să poarte arme. Oraşele-cetăţi ale saşilor îi sînt inaccesibile. Oastea Moldovei este prost armată. Se vrea la vetre pentru seceriş şi treeriş. Regele Poloniei şi Zamoyski au sunat scularea de obşte. Basta are sub steaguri zece mii de muschetari şi archebuzieri valoni, reiteri, călăreţi cuirasaţi, elveţieni şi cehi, bosniaci, italieni şi nemţi, numai oşteni de meserie, înarmaţi cu arme de foc şi comandaţi de ofiţeri care s-au bătut pe toate cîmpurile de luptă ale Evropei. Oşteanul îi porunceşte să rămînă la Iaşi. Inima lui este de mult la Alba-Iulia. Dacă i-ar putea smulge lui Rudolf titlul de domn ereditar al Ardealului... Ciuleşte urechea. Stă în tronul voevodal avîndu-l alături pe prinţul Marcu. Mitropolitul Dionisie Rally citeşte în slavonă actul de caterisire al înalţilor ierarhi moldoveni pribegiţi cu Ieremia Moghilă. Este înconjurat de ierarhii Răsăritului, veniţi aici peste capul şi voia patriarhului ecumenic Meletie Pigas. Petronie, fostul episcop de Munhaci, în rantia pe jumătate tunică ostăşească, căruia i-a dăruit case la Săvîrşin. Bătrînul învăţat Gherman al Chesareei care-l combate pe patriarh în lungi epistole doctrinare, Efrem de Hebrom, ciracul lui Gherman, şi el tobă de carte, umblînd desculţ şi călare pe asin, bătînd cu biciul pe bogaţi, mîncînd pîine şi orez, de trei ori schimnicit în pustie pentru a avea revelaţii, care-a prezis la Ierusalim, într-o noapte de Înviere, apariţia unui Mesia cu sabia de foc care să izgonească păgînii din cetatea sfîntă, bărbat de un curaj nebunesc, apărat de forţe oculte. Teofan de Vodena, încrîncenat duşman al musulmanilor, care-a luptat cu arma în munţii lui, în '97 şi-n '98... şi bătrînul Nicanor, fost mitropolit al Moldovei retras la Agapia,

care dă din capul de sfînt, alb, dar care-l priveşte pe sub sprîncenele stufoase de haiduc, cu ochi albaştri oţelii, fără nici o sfială, parcă l-ar cîntări. I-a spus lui Dionisie că nu are nevoie de argumente clericale şi dogmatice. Că are nevoie de argumente politice, atît la caterisire, cît şi la ungerea noilor ierarhi.

— Aidoma cu argumentele pe care ţi le-am implorat pentru renaşterea Bizanţului, Mihail, i-a spus Rally... Fie! Vei avea aceste argumente, nesfielnice, pentru opera ta politică... Dă-mi cuvîntul de cavaler că, după ce-ţi vei vedea visul cu ochii, nu vei uita Bizanţul.

— Abia atunci vom putea vorbi despre *Planul Bizantin*, Dionisie Rally i-a spus şi a avut revelaţia adevărului şi a posibilului.

...că au întărit şi statornicit prin jurămînt gîndul şi planul lor de a goni şi nimici cu totul, prin război pre prea cucernicul Mihail voievod şi scaunul şi ţara sa...

Iată argumentul politic, pe care Dionisie Rally îl aduce pe faţă în acest sfînt sinod al Moldovei, în faţa divanului, clerului şi vel boierilor. Se aude un murmur în partea bisericii unde stau călugării, starеţii, preoţii de mir, toţi în rantii şi-n odăjdii. Anastasie Crimca în rantie, aşazat lîngă Filotei, tot în rantie, se roagă cu ochii închişi.

— Sfînta biserică este deasupra treburilor pămînteşti, spune un glas într-o greacă aleasă.

Înalţii ierarhi ai Răsăritului se-ntorc spre vorbitor. Un călugăr tînăr, înalt, cu chip de Isus.

— Fratele Ieronim, fost boier cu moşii pe Răut, căruia i-a fost hrăpită soaţa de tătari, şopteşte cineva.

— La începuturi, cînd biserica era în credinţa fiecăruia şi nu în sine şi de sine, frate...

— Ieronim, înalt prea sfinţia ta, Dionisie Rally... gîndesc că ar trebui să ne întoarcem la rosturile de început ale credinţei, sfinţiile voastre. Domnii şi puterea lor pămîntească sînt trecători... Veşnică şi veşnicită rămîne credinţa.

— Sîntem trecători, Ieronime, şi veşnici sîntem Ieronime în faptele noastre, îi spune tot greceşte. Şi faptele noastre sînt veşnice cînd slujesc veşniciei celor care ne-au dat viaţă. Libertăţii lor sub soarele de Domnul dăruit tuturor în toată strălucirea lui. Nu te-nflăcărează că sîntem aici, fiii aceleiaşi mume?... Ieronime, nu zic să laşi rantia şi să apuci sabia, dar sînt ceasurile acestea nu ale disputelor teologicale, ci ale faptei.

Coboară din tron în mijlocul bisericii. Vorbeşte greceşte şi-n slavona de curte, apoi vorbeşte românеşte. Pătimaş. L-a uitat pe Ieronim, tînărul care dînd cu nasul prin dogme s-a şi văzut deasupra

norodului său într-o lume mai presus de lume. A mai văzut. La căpitanul Matei ot Brîncoveni. Știința de a măcina vorbe. N-are lipsă de dezbateri teologicale. Glasul lui în ctitoria lui Ștefan. Bubuitor. Și el, uriaș, drapat în pelerina albă cu vulturii imperiali din aur, strigînd că țara aceasta are nevoie de credință și însuflețire, de vitejie și dîrzenie, de muncă și pricepere, nu de linge blidele străinilor, nici de domnișori și coconi care se-ntorc de la Cracovia maimuțărindu-i pe pani, după ce-au ascultat c-o ureche prelegerile de la umanioare și cu cealaltă cîntecele deșucheate din tavernele studențimii.

Strigă că ființa neamului este una și stă astăzi în săbiile lor. Iar cine nu înțelege, slobod este să-și caute altă țară. Se așază la loc, pe tron, lăsîndu-și fruntea în palmă. Turcii au împins drumurile de negoț de la răsărit spre apus. Au văduvit Țările Românești de bogăția vămuitului. El are nevoie de taleri, nu de tracte. O sută de mii de taleri pe lună și acest Ieronim, care mai bine decît se călugărea, lua urma nevestei și-o smulgea prădalnicilor cu sabia, acest Ieronim... Țara Românească, Ardealul, Moldova... Tresare. Glasul puternic al mitropolitului Dionisie Rally vestind că sinodul a hotărît ungerea lui Anastasie ca episcop de Rădăuți și a lui Filotei în scaunul episcopal al Romanului. N-a greșit încredințîndu-i lui Rally aceste treburi de politică spirituală. Ascultă jurămîntul clerical, gîndindu-se la graba cu care contele Chiaky a plecat în Ardeal, luînd-o pe drumul Cîmpulungului. A zis « Secerișul ». De fapt vrea să ajungă la Cluj, înainte ca el să ajungă la Alba-Iulia. Chiaky a mai vrut să fie voievod și-n vremea lui Sigismund. Cu atît mai vîrtos vrea să fie astăzi. Glasul de alt al noului episcop de Rădăuți, pe care diaconii îl gătesc cu odăjdiile episcopale și căruia Dionisie Rally îi așază mitra bătută cu mărgăritare.

— *Mă supun binecredinciosului domn, Io Mihail voievod și de Dumnezeu încununatului său fiu Io Niculae-Petru și niciodată nu le voi fi nesupus și neascultător, ci din toată inima și din tot sufletul îi voi iubi pre ei în toată viața mea...*

... Clopotele. Lumina irizată căzînd serafic peste capetele înalților ierarhi îngenunchiați în fața altarului. Și el, acolo, în fața altarului, ținînd cu stînga marginea mitrei mitropolitane pe care-o ține cu dreapta Gherman al Chesareei. Cine are ochi de văzut să vadă. Dionisie Rally uns mitropolit al Moldovei de puterea laică și de cea sobornicească. Avîndu-l în dreapta pe Anastasie. În stînga pe Filotei. Corul. Clopotele. Apucă mitra cu amîndouă mîinile. O așază pe creștetul albit de ambiții politicești. Îi șoptește noului mitropolit al Moldovei:

— Iată Dionisie Rally cea dintîi coroană pe care ți-o dau s-o porți înaintea celei ecumenice. Apăr-o!

— Cu tot cugetul și cu toate puterile mele, măria-ta, șoptește Dionisie Rally...

Clopotele. Mereu clopotele. Destinul lui subliniat de clopote. Lumina strălucitoare de iunie căzînd bogat pe uniformele gărzii. Pe odăjdiile înalților ierarhi. Pe mulțimile adunate în jurul ctitoriei lui Ștefan. Iașii. O mierlă într-un tei. Răzășii. Sprijiniți în săbii vechi, trecute din tată în fiu, poate de la răzășii lui Ștefan. Ori de la alți răzăși mai vechi decît aceia. Pajii aduc baldachinul. Pentru înalții ierarhi. Apoi baldachinul lui. Ar vrea să se părăsească pe sine, dăruindu-se luminii și liniștei și acestei clipe de împlinire. De vrajă duioasă. Totul în jur este molcom și duios. Dealurile domoale pline de vii și de livezi, străjuite de nuci străvechi și de tei. Lunca Bahluiului. Cetățuia veghind șleahul din miazăzi al domnilor aduși de la Istanbul. Cerul lin și mîngîios de un dulce albastru și catifelat albastru alburiu. Zadarnic se agață cu simțurile de tot ce-l înconjoară. Prezentul acesta moldav este mort. Sufletul lui sălășluiește în Alba-Iulia. Gîndul lui este acolo unde bancherii Habsburgului nu se mai mulțumesc cu a treizecea parte din minele principatului, unde *Granduca* și-a vîndut partea lui din mine corporației saxone condusă de Herberstein, unde oamenii lui Paolo Georgio încearcă să mituie pe mai marii hărmințiilor din comitatele Ungariei de Sus, ca să oprească boarii lui și turmele lui, ori să le ia hărminție peste lege de necaz că nu i-a dat pe mînă acest negoț mai bănos decît o mină de aur. Peste douăzeci de zile vine sorocul lefilor pentru oștire și Pezzen este încă la Sătmar, fără bani, făcînd jocul lui Ungnad. Habsburgul nu l-a recunoscut încă principe al Ardealului. Îl cuprinde o încrîncenare acră. Nădușește. Îi intră o muscă în ochi. Cîntările de slavă i se par leșiuite. Îl înecă colbul ridicat de sub miile de picioare care se tîrșîie prin țărna drumului. Nici nu știe încotro se-ndreaptă acest cortegiu-procesiune care a bătut voia lui și gîndul lui politicesc de unire și-n spirit, de supușenie a puterii bisericești, puterii domnești, l-a bătut în cugetul Moldovei, spre pildă și răspuns la uneltirile preacatolice ale lui Zamoyski și mai mult decît atît, ca un gînd care să stea de azi, în temeiurile puterii domnești ale acestei *Magna Valachia*...

Această stranie senzație de împărtășire. Această stranie senzație de nesingurătate interioară. De fluid. Curgînd de la el spre în afară și din afară spre el. Iată-l. Alter-egoul. Stafia gîndurilor lui. Este aici. De cînd? Venit de unde? Trimes de cine? Însemnînd ce? Daurețiu.

La fiecare răscruce din viața lui, atunci cînd ceva se va schimba din temelii, acolo în mulțime, ori în singurătatea drumurilor orientale, ori în biserica domnească, ori în taberele lui, Daurețiu. A fost. A pierit. I s-a părut?... Poate.

Moldova.

A adus-o la Cetatea de piatră, Țara Soarelui cu hotarele ei străvechi, cu credința, demnitatea și istoria. Bat clopotele Iașilor. Îl slăvesc clopotele Moldovei. Vede din nou cerul lin și mîngîios de un dulce și catifelat albastru alburiu. Cer în care rotesc berzele și prin care trec dangătele de aramă, scriind în vreme vrerea lui:

Io Mihai voievod, domn al Țării Românești, Ardealului și Moldovei, marele căpitan al creștinătății și ctitor al Magnae Valachiae.

1

— *Așa cum poftești măria-ta, stăpînul nostru, satele ungurești și săsești să îngăduie pășunat liber pe locurile și în hotarul necultivat, satelor românești ce sînt hotarnice cu ele, cu toate că plata dării ar suporta-o în chip egal...*

Murmurele dietei a treia se pierd în salvele de artilerie. Vicenzo Mantovano face trageri cu tunurile noi, turnate în fonderia cetății. Un porumbel alb, ori poate o porumbiță stă pe demonul de fier bătut în cornișa catedralei Alba-Iuliei. Este a șaptea zi a dietei. 27 iulie 1600 în ziua sfîntului mare mucenic Pantelimon, duminică. Aproape a uitat drumul triumfal de întoarcere la Alba-Iulia. L-au primit scaunele săcuești cu arcuri de verdeață, cu flori și pîine din grîu nou, cu coruri și călăreți. L-a primit Brașovul sărbătorește, cu episcopul Miha și junii, cu tot Șcheiul gătit în velințe, cu breslele cuviincioase și cu *judex regius* plîngîndu-se de asprimea fiscalității lui princiare. A poposit lîngă Stanca la Făgăraș. A găsit-o îmbătrînită și resemnată. Tînjea după Nicolae Pătrașcu. L-au întîmpinat făgărășenii, slăvindu-l și cerîndu-i legi pentru ei și pentru alții. Au coborît de pe Olt și de pe Tîrnave cete de feciori călări, cu prapore. Au fost serbări pe tăpșanele Oltului, la Mîndra și sub munți, la Drăguș. S-a încîntat văzînd feciorii jucînd fecioreasca, ori legănata. A înțeles că acolo între consuetudinari poate să-și înfigă o rădăcină. A regăsit Alba-Iulia împodobită de Theodosie și Stoichița. Ghirlande, prapori, gărzi, salve de artilerie, mulțime de iobagi în straie albe, jocuri de artificii și Velica.

Îmbătrînită Velica. Slabă, cu carnea străvezie, șoptindu-i că noaptea se înecă, are bătăi de inimă și nu poate dormi. Au fost ospețe în palat și în piață. Au fost slujbe la mitropolie și slujbe la catedrală, acestea fără episcopul cancelar Napragy care i-a scris de la Carei, rugîndu-l să-l ierte că nu l-a întîmpinat, dar se află slăbit de boală și neputincios... De șapte zile ține dieta. Fiere amestecată cu miere. Neamișii și Statele cînd se bățoșesc, cînd se smeresc. Știe

de ce. Cînd primește Melchior Boghaty veşti de la Pezzen, dieta se smerește. Cînd primește Gaspar Kornis veşti de la Napragy, dieta stă în pace. Cînd primește Chiaky veşti de la Ştefan Báthory, dieta se burzuluiește. Dieta se întinde, pentru că nemeşimea opreşte votarea legilor şi articolelor totdeauna astăzi, cînd ele sînt expuse, amînînd-o pentru mîine, ca să aibă noaptea slobodă pentru sfat. S-au făcut trei partide puternice în dieta a treia. Partida lui Chiaky. Partida saxonilor. Partida săcuilor.

Iarăşi glasul magisterului care-i zgîrie urechile:

— *Cealaltă dorinţă a măriei-tale, ca persoanele preoţilor români să nu fie silite la munca cea de obşte. . . . şi în această privinţă am cinstit şi am împlinit dorinţa măriei-tale. . .*

Poate cu asta trebuia să înceapă de acum un an, de cum a descălecat în Alba-Iulia. Să fie astăzi prea tîrziu? Ce-nseamnă prea tîrziu în vremea cea fără început şi fără sfîrşit? Dieta a trebuit să accepte ca el să asculte dezbaterile înconjurat de vel boieri. Să-l aibă în stînga pe mitropolitul Ioan. Sînt cei dintîi valahi din dietă. Sînt cele dintîi articole din dietele ţinute în istorie de *Unio Trium Nationum* acestea 24 şi 26 din 27 iulie 1600, cînd nu se aruncă năpăşti şi batjocuri pe satele româneşti şi pe preoţii lor. Dieta votează, după ce Kornis spune sec că nevotînd oştile vor prăda toate domeniile chiar acum în toiul muncilor, votează un nou impozit de 6 florini pe poartă de plătit în două rate la cîte douăzeci de zile. Saxonii protestează. Chiaky spune că lor puţin le pasă, închişi ca şobolanii între zidurile cetăţilor, avuţia lor stînd în felul dibaci cum spoliază şi nobilimea şi prostimea prin neguţătoria lor blestemată. Albert Huet protestează împotriva acestui fel de a vorbi în dietă. Este cald!

— Am putea gîndi la un impozit pentru fier, scorţişoară, aramă, inibahar, cafea, mătase, smalţ, mercur şi *bolus armenicus*, spune din scaunul lui voievodal. Toate s-au scumpit, le plătim la preţ întreit şi principatul nu cîştigă nimic din această scumpire.

Judex regius Albert Huet păleşte. Spune că oraşele acceptă noul impozit de 6 florini. Articolul unu se votează. Pezzen a plecat din Sătmar spre Cluj şi Alba-Iulia. Aduce cu el optzeci de mii de taleri. Tot la Sătmar a ajuns în 22 iulie nunciul papal Querini. Prin Mina l-a rugat pe doge să-i scrie papii ca să-i trimeată un nunciu neplătit de leşi. Cine este acest Querini? Oamenii lui Stoichiţa şi ai Velicăi aduc ştiri despre purtarea necurată a căpitanului de Chioara şi Gherla, aga Lecca, albanezul, care primeşte noaptea olăcari îmbrăcaţi sîrbeşte, care vorbesc însă nemţeşte. De unde vin? De la Pezzen? De la Basta? La noapte, un astfel de olăcar lăsat să plece de la Gherla

și prins pe drum, va fi torturat. Se va afla cine-l plătește pe Lecca și cui îi slujește trădătorul. Contele Sandor Chiaky cere cuvîntul. Spune că pe cînd banderiile nobililor luptau în Moldova pentru slava craiului lor (mai nou nemeșii îl lingușesc, spunîndu-i crai) boierii valahi rămași aici au căutat ca prin pîri mincinoase și judecăți nedrepte să smulgă moșiile nobililor și să și le treacă lor. Cel mai înveterat dușman al nemeșimii credincioase craiului vădindu-se banul Mihalcea Karatzas cunoscut pentru grosolănia lui și ura lui încă după Șelimbăr, cînd de față cu ei toți a cerut craiului capetele tuturor domnilor Ardealului. Furtună de strigăte. Toată aripa dreaptă a dietei în picioare, arătîndu-l cu degetul pe bătrînul Mihalcea care rîde și spune:

— Ia-le, măria-ta, capetele, măcar azi, în ceasul al unsprezecelea, că-i ai pe toți la mînă și sînt de slujbă turcii lui Ahmet Muhtar! Ia-le capetele și nu te-ncrede în laudele lor ticăloase.

Bate în gongul de aramă. Se face liniște.

— Haide, Theodosie, spune...

Theodosie Rudeanu, scofîlcit de nopțile nedormite și poate de teamă, îmbrăcat în costum venețian din brocat azuriu, se ridică și citește actul de danie a lui *Michael Valachiae Transalpinae et Moldaviae Vaivoda, Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis Consiliarius et per Transylvaniam locumtenens*, către:

Magnifici Domini Stephani Chiaky de Kereszegh Consiliarii nostri care:

> *summa cum animi sui promptitudine et dexteritate, fideet constantia, ac eximia cum nominis sui laude... et excellentis virtutis... in proxima expeditione nostra Moldaviense contra Ieremiam Mogila Vaivodam felicitar...*

deci pentru meritele lui vitejești îi dăruiește castelul Aghireș, cu cele patruzeci de sate ale sale, stăpînite din dania lui Sigismund Báthory de Sandor Bochkay. Actul de danie este lung, plin de laude și cu toate amănuntele hotarului. Chiaky își șterge fruntea de sudoare. Îi spune turcește:

— Pentru Otani conte, fără să uit tot ce mi-ai spus atunci ca și conciliabilul tău de la Cluj, acum zece zile.

Contele Sandor Chiaky de Keresszeg se face alb și se așază în banca lui de senator. Dieta votează articolul 2 și 13 care hotărăsc ca nobilimea să fie gata în arme pentru luptă și noii proprietari împroprietăriți de domn, ca și sîrbii împroprietăriți în Transilvania, sîrbi dintre vitejii lui Baba Novac să presteze de îndată slujba ostășească

cu numărul de oameni pe care-i obligă domeniul. Astăzi îi împroprietărește pe sîrbii ostași, pe consuetudinarii din Hațeg, Țara Crișurilor, Maramureș și Făgăraș, dîndu-le din domeniile princiare. Mîine?... Va ajunge la acel mîine?

2

— Măria-ta, n-au să-ți dea bani dacă Habsburgul nu-ți dă titlul de guvernator.

— Măcar de guvernator, Theodosie. Ciudată lume, unde un împărat de la Praha trebuie să-i recunoască domnului legiuit domnia lui, peste țara lui. Trebuia să-l ascult pe Mihalcea.

— Dacă-l ascultai, după nemeși urmam noi! Te-ar fi călcat Evropa în copitele cailor, doamne, să nu le vină și altora gustul de a-și ucide stăpînii. Ai făcut destulă zarvă cu aținarea iobăgimii din Polonia.

— Tu ce zici, Stoichiță?

— Să smulgi tot ce poți de la Pezzen. Să te supui vremii, doamne și să veghem ca nemeșimea să nu se ridice în arme.

— Voi fi silit s-o ridic însumi, în arme... În taberele lui Zamoysky s-au și strîns zece mii de catafracți și trei mii de cazaci.

— Am știre că Zamoyski l-a plătit pe Basta, doamne, cu cincizeci de mii de guldeni. Basta să intre în Ardeal pe la Cluj. Zamoyski să coboare în Moldova, cu cei doi frați Moghilă.

— De unde ai prins vestea, Theodosie?!

— Olăcarul muncit cu fierul, măria-ta. I-am dat viața. El însuși a dus scrisorile lui Basta către Zamoyski.

— Cine este?

— Locotenentul valon Henri Longjupon...

— De la Istanbul?

— Se pregătesc douăzeci de galere, măria-ta.

— Chiaky mai este aici?

— Așteaptă să vadă ce aduce Pezzen.

— Duceți-vă și liniștiți curtea. N-au fost tăiați decît trei neamești prădători, care au jăcuit chervanele casei de negoț Haller, la Aiud, împreună cu treizeci de lefegii fugiți de sub steaguri. Lefegiii au fost spînzurați în marginea drumului.

— De-ar trebui să-i tai numai pe neamișii care jăcuie, doamne, șoptește Stoichița din Strîmba, închinîndu-se adînc.

Rămîne singur în faţa ochetelui îngust. Din donjon se vede partea de cetate spre poarta Sfîntul Gheorghe, biserica domnească unde sînt îngropaţi Aron şi Danciu ot Brîncoveni, şleahul pe care se alinie trabanţii, livezile, viile şi Mureşul. Carele care aduc cei o sută de călușari ai vătafului Florean urcă şleahul. Vede năframele fecioarelor care joacă alături de călușari. Miez de vară. S-a secerat grîul. Miriştile pustii. Cald. Senzaţie de plutire pe deasupra lucrurilor. Pînă astăzi a mînat timpul din urmă, gonindu-l la galop şi bătîndu-l în creştet cu sabia. L-a silit s-o ia acolo unde-a vrut el. Acum timpul se răzbună. Timpului nu-i place să fie gonit din urmă cu sabia... Paşii uşori, neasemuiţi ai Velicăi. Se-ntoarce spre uşa scundă de fier. Tocurile Velicăi pe lespezile de piatră. Şi alţi paşi. Grei. Velica. A rămas doar ochi Velica. Ochi profunzi, plini de tragică spaimă. Ochi duioşi, privindu-l din altă lume, îndepărtată şi tainică, lui necunoscută.

— Ţi l-am adus pe Mina, spune... Aseară erai prea ostenit să-l primeşti.

Velica în strai măreţ de curte, iie cusută cu mărgăritare, rochie de urşinic albastru, pantofi auriţi, mesal şi giolgi. De-o nepămîntească frumuseţe. Velica istovindu-l lacom noapte de noapte. Şoptindu-i că fiecare clipă este veşnicia însăşi. Izbucnind în lacrimi fără temei. Ori trezindu-se şi apărîndu-se de fantasme: Aron, domnescul ei soţ. Josica. Mai ales o bîntuie amintirea capului tăiat al lui Andrei Báthory: — Uite-l, Mihai!... Acolo!... Între perdele. La uşa tainică... Uite-l. Plînge!... Dumnezeule mare, cum plînge!...

Noapte de noapte. Ca şi cînd odăile palatului ar fi bîntuite de stafia celui care n-a ştiut să fie domn. Ca şi cînd el... Dumnezeule... I-a rămas înfipt dureros, în el tot, gîndul că Zamoysky nu se mulţumeşte cu douăsprezece mii de oşteni cîţi are strînşi în tabăra de la Lublin. Pînă astăzi a fost el cel care a dispus de oştile lui, avîndu-le mereu gata în tabere şi sub steaguri. De astăzi este el acela care-şi are oştile împrăştiate la hotare, nemaiputînd să fie mai repede, mai tare şi mai din timp acolo unde vrea să-i dea bătălie duşmanului. Mereu acest uliu mare, de codru, rotindu-se în slava albastră, cu miros de vară secetoasă. N-a văzut pînă astăzi că cireşii au început să se ofilească. Un stol de vrăbii se gureşeşte dincolo de ziduri, într-o mărăciniște de porumbe negre. Mina. Asudat. Zîmbindu-i cu toţi dinţii lui sănătoşi. Împreunîndu-şi mîinile lui de atoatefăcător. Mîinile care pot nemuri timpul. Chipul oamenilor celor atît de trecători. Oare i-a dăruit el lui Mina, ceea ce i se cuvenea? Oare nu l-a orbit puterea lui cea fără de margini şi trecătoare şi a cinstit el cum se cuvine harul nepieritor al acestui Mina, care l-a nemurit pe el şi boierii

lui şi oştile lui, acolo la Tîrgovişte, ori la Căluiu?! Se smulge din zeama leşioasă în care pluteşte. Trompeţii-heralzi cheamă garnizoana la donjoane şi crenele. Chemările trîmbiţelor se sparg de donjon, vibrînd... Nu-l ştia pe Mina şi povestitor. Vorbeşte de Veneţia, ca şi cînd ar vorbi de-o ibovnică. Închide ochii. Rio della Misericordia. Cà d'Oro... Palazzo Dario. Apele tulburi ale canaletelor. Mandolinele. Gondolele. Mireasma ciudată de peşte şi liliac de apă zăcută şi piatră încinsă la soare, de gudron şi mirodenii, de galere şi femei frumoase şi nerușinate. A fost primit la Palazzo Ducale cu cinste. Dogele şi colegiul Veneţiei au poruncit vameşilor să nu-i ia vamă. A găsit tot ce-a căutat. L-a ameţit bogăţia buticilor, l-au încîntat culorile Veneţiei, l-a adorat pe Tizian, a pictat după Rafael, a stat trei luni în gazdă la Marco della Vigna, frecîndu-i culorile şi ucenicind pe pînze cu ulei, ori ajutîndu-l să picteze al fresco, ba mai şi învăţîndu-l cîte puţin, acolo unde vedea că *maestro* nu se descurcă cum trebuie. Mina desface o geantă mare de piele neagră. Înşiră pe lîngă peretele cenuşiu pînze puse pe rame subţiri din lemn. Donjonul posac mirosind a soldaţi se umple de culori vii şi fremătătoare. Recunoaşte cu o bucurie amară Ponte di Rialto cu toată mişuna mărgelarilor şi sticlarilor şi negustătorilor de rubine, ah rubinele vîndute în Rialto, recunoaşte San Marco, cheiul cu galerele uriaşe, cu lebedele lui, cu Ponte della Paglia, acolo era odinioară cea mai bună armurărie din Veneţia — închide ochii să nu mai vadă izbucnirea aceea de culori nebune şi-l ascultă pe Mina spunîndu-i că i-a adus pielea de leopard pentru învelitul tecii săbiei cu cap de grif, paharele de sticlă de Murano albastre, căpăţînile de zahăr şi toate celelalte, stilete şi săbii, două scuturi avînd lucrate în relief « Răpirea sabinelor » şi « Moartea lui Achile », apoi smaltul şi cinabru, foile de aur pentru icoane şi ce-a dorit măria sa şi că a dat 93 de lire numai pentru *bolus armenicus*. Să-l ierte Velica doamna, dar bolile lumeşti aduse de lefegii fac prăpăd şi el a gîndit că 93 de lire pentru sănătatea oştirii nu este mult.

— Să nu-ţi fi dat altceva, şarlatanii aceia, Mina.

— Nu, măria-ta... A fost cercetat de doftorul dogelui. Este adevărat şi vindecător.

Îi vine dintr-odată să rîdă. Mina îi aduce de 93 de lire *bolus armenicus*, să vindece bolile lumeşti ale lefegiilor, şi să le oprească sîngele pe cîmpul de luptă. Le-a adus cinabru să-i pună la fumul lui şi să-i vindece de sfrenţie. Iar Zamoyski le pregăteşte şi el leac mîntuitor, strîngînd la Lublin douăsprezece mii de săbii, care vor vărsa mult mai mult sînge decît pot opri hirurgii lui cu *bolus armenicus* de 93 de lire.

Mina îi dă un *Avizo* tipărit la Roma.

— Aici, măria-ta!

Este publicată convorbirea lui Henric IV al Franciei cu cardinalul Cinzio Aldobrandini. Îi trece *Avizo*-ul, Velicăi, care citeşte:

— Şi spuse atunci regele: *Se zice că Valahul e foarte tare şi că blanurile lui cresc potrivit cu izbînzile...*

Mina îi dă Velicăi alt *Avizo*, tipărit la Veneţia, în care este trecută tirea după care regele Poloniei i-a cerut sanctităţii sale papa să interică publicarea laudelor la adresa lui *Il Valacho*, duşmanul sfruntat l catolicismului, omul turcilor şi ucigaşul cardinalului prea catolic i principe al Ardealului, Andreas Báthory. Şi răspunsul sanctităţii ale: — *Este obicei să se îngăduie tipografilor să satisfacă curiozitatea urţilor*. Tot acolo este o gravură sub care scrie *Il Valacho*. O priveşte ără nici o curiozitate. Un uriaş bărbos, pe un cal cabrat, care are găţate la şa cîteva capete de turci, calcă sub copitele calului ceva e seamănă cu un prelat catolic şi cu sabia taie în două soarele.

Tresare cînd cea dintîi salvă de artilerie face să zăngăne uşa de ier a donjonului. Dinspre Turda vine la trap steagul de cinci sute de ălăreţi cuirasaţi, trimes cu Marcu să-l întîmpine pe Pezzen la o nilă de cetate. Bate din palme. Intră Simion.

— Spune-i lui Theodosie să-l ducă la gazdă, la Kornis. Să-l ospăeze. Să se hodinească. Îl primesc mîine la ceasurile amiazului. Astăzi u voi să mai văd pe nimeni.

Mina vrea să-şi strîngă tablourile.

— Lasă-le, şopteşte, privind desfăşurarea măreaţă a cortegiului.

Patru mii de trabanţi cu muscheta la umăr, pe două rînduri de a porţi la palat. Toate hampele cetăţii avînd steagul celor trei Ţări omâneşti şi steagul cu vulturul bicefal al Habsburgului. Trîmbiţaşii eralzi. Toboşarii. Corniştii. Artileriştii la donjoane. Aşa a fost şi îndul trecut, cînd au venit Ungnad şi Mihail Székely. Şi? Dacă Pezen îi aduce tot un colan, tot vorbe, lăzi goale şi cererea împăratului le a-i da Transilvania? Atunci?

3

Îi mai trebuiesc zece ani. Ori cinci. Ori doi. Să-i smulgă Habsurgului doi ani pentru ca *Magna Valachia* să devină o realitate în rdinea politicească a lucrurilor. Prin acest mîncat de molii Bartholo-

meus Pezzen, *Ulrichskirchen, I.V. Doktor, Consiliarius Aulicus* cocîrjat în vesta blănită, încercînd să dobîndească măreţie în faţa sfatului princiar şi a universităţii nobililor. Bancherul Henkel V. Henkel a fugit la Viena, după ce şi-a vîndut casa de negoţ domnului director Fuchs, fără ca patronii acestuia să ştie. Battista Busto şi-a lichidat soldurile. A plecat la Padova cu o sută cincizeci de mii de taleri. Cînd era el în Moldova. Bohemul Kroměřiz este la Kosiče... Casa Haller nu şi-a trimes pe directorul Rieder la consiliul privat. Iar domnul consilier aulic i-a adus numai optzeci de mii de taleri, din cei o sută cincizeci pe care trebuia să-i aducă. Cum va putea uni vistieriile celor trei ţări? Cum va putea scoate aceleaşi legi pentru toate? Sala tronului drapată cu steagurile celor trei ţări şi cele habsburgice, răcoroasă, amplifică glasul piţigăiat al consilierului aulic, care-i transmite gratitudinea sacrei majestăţi romane. Gărzile de ieniceri în arme. Domnul consilier aulic s-a albit cînd le-a văzut. I s-a explicat că sînt gărzi înrolate din robii voievodului. Iată şi clipa de care s-a temut cel mai mult. Un ofiţer de reiteri, bălai, cu platoşă strălucitoare, aduce cutia din piele roşie, cu colţurile prinse în alamă suflată în aur. Cu un gest lacom, consilierul aulic deschide zăvoarele cutiei. Scoate un colan din aur masiv, de care atîrnă o efigie bătută tot în aur şi încrustată cu diamante (cincisprezece mii de florini, îşi spune) gîndindu-se că este al treilea, ori al patrulea colan pe care i-l trimite Rudolf şi că de fiecare dată, în locul colanului a vrut Transilvania. Doktorul Pezzen este darnic în laude. Îi aduce omagiul pentru Moldova şi strălucitele lui fapte de arme. Vorbeşte despre Erasmus şi Bacon. Despre eroii antichităţii şi sagacitatea sacrei majestăţi, care de acum cinci ani a văzut în persoana principelui Michael pe campionul creştinătăţii împotriva otomanilor cotropitori. Vorbele lui uscate şi pergamentoase, îi foşnesc ciudat la urechi. Azi-noapte s-a întors Carlo Magno de la Praha. Trecuse prin lagărul lui Basta, care se văita de gută şi care i-a spus că vrea să se ducă la băi, la Tuşnad.

— Cu toată oştirea, *signor comandante generale*?

— Cu toată oştirea, să-l ajut pe prea ilustrul domn voevod, dacă Zamoyski se mişcă din Lublin spre sud.

A avut senzaţia materială a primejdiei. A simţit gustul oţelului sfîrtecîndu-i carnea. Carlo Magno i-a adus douăzeci de mii de taleri din veniturile Künigspergului. Celălalt domeniu dăruit de Rudolf a rămas încă în ghearele juriştilor Camerei Sileziene. Vor ca el însuşi să vină acolo, să depună jurămîntul. Contele Lelio Arrivabene, *quartier mastro generale* i-a spus că Basta vinde. Că Ungnad ţine o corespondenţă bisăptămînală cu Basta, ocolindu-l pe căpitanul Mihail

Székely ajuns un fel de caraghios al acestor intriganți notorii. Că Pezzen are instrucțiuni mai largi de la Rudolf. N-a aflat ce instrucțiuni, dar într-o noapte la un chef cu vivandiere, colonelul Pezzen, beat mort, s-a bătut cu pumnul în piept spunînd că în curînd noul guvernator al Ardealului îl va numi comandant general al catafracților și atunci s-a isprăvit cu sărăcia casei Pezzen, magnificul fiind recunoscut ca un Cresus al acestor timpuri pline de principi meschini. Poate este cea mai importantă veste adusă de credinciosul Carlo Magno... Partida arhiducelui Mathia s-a împotmolit în viclenia și birocrația Camerei aulice și de război care vor Transilvania pentru minele ei, pentru sarea, apele termale și pădurile ei, casele de comerț cerîndu-i-o împăratului în schimbul sumelor fabuloase cu care l-au creditat.

Îl privește pe Pezzen cu ochi sticlos și rece. Se apropie de tron ținînd colanul pe mîinile uscate, întinse înainte. Divanul se ridică în picioare. Se ridică nemeșii. Se ridică sfatul princiar. Gaspar Kornis, pietrificat. Chiaky, alb, își mușcă mustața hunică. Căpitanul Senney ridică spada. Trîmbițașii-heralzi sună « voia domnului nostru, împăratul ». Simte, cutremurîndu-se, răceala aurului pe grumaz și mîinile umede ale lui Bartholomeus Pezzen *Ulrichskirchen I.V. Doktor*, atingîndu-i ceafa.

Oprește comedia habsburgică aici, tăind discursul consilierului aulic, care-i cere să-și precizeze politica față de sacra majestate.

— Ce vreți să spuneți, domnule consilier aulic?

—Adică, ilustre prinț și magnifice domn, să schimbați administrația în sensul recomandărilor făcute de majestatea sa împăratul prin baronul David Ungnad. Și doi, să cedați cetățile garnizoanelor germane ale generalului Basta.

— Niciodată!...

Glasul hîrîit al senatorului și căpitanului general Gaspar Kornis.

— Iertare, măria-ta... Asupra schimbării administrației se poate vorbi. Dar cetățile...

O salvă de artilerie. Zîmbește.

— Avem timpul în fața noastră, iluștri domni, spune... Este prea cald să facem politică. Să trecem la masă...

A fost ideea Velicăi. Ieri, cînd au venit boierii moldoveni cu rugămintea să scutească de dajdie pe șase ani toate satele și tîrgurile Moldovei, arse și jăcuite de război. Au adus mierea de salcîm, pieile, știrile și ce-au putut strînge din dajdia de domn nou. Și alaltăieri cînd a venit Radu Calomfirescu de la Tîrgoviște cu știri despre așezarea taberelor peste vară și locurile de iernate și pregătirile făcute să întîmpine orice mișcare turcească pe Dunăre. A fost gîndul

ascuțit al Velicăi. Cînd spune « să trecem la masă », hotnogul făgărășan Frunteș iese printr-o ușă mascată cu perdele verzi. Se aud trîmbițe. A doua salvă de artilerie. Frunteș intră pe ușa sălii. O deschide din cele două canaturi. Strigă:

— Boierii moldoveni și munteni, la măria-sa domnul!

Atunci se întîmplă în fapt și aici, la Alba-Iulia, ceea ce s-a întîmplat pe cîmpurile de luptă, fără ca el însuși să poată cuprinde întregul cu o singură privire. A trebuit ca mintea Velicăi să vadă acest întreg și să i-l dăruiască astăzi și acum, cu o intuiție care ține de geniu. Radu Calomfirescu a rămas același bărbat frumos, cu toată căruntețea. Înalt, subțire, strîns bine în centura de piele roșie, fără barbă, cu mustăți *à la francese*, ars de soarele drumului, poartă coantăș din stofușoară ușoară de Bergamo, roșie, cu nasturi din opal încrustat în filigran de aur, pantalon alb și cizme roșii cu pinten din aur. Îl flanchează patru oameni de arme, cu herbul Calomfireștilor, scut azuriu cu o capră neagră, prins de pieptarele din piele. După el vin cei patru boieri moldoveni: Stroia Dărmănescu, Pitiș Rădăuțeanu, Gligore Ghilia și bătrînul Manole Jintiță, boier nou dintr-un neam ridicat din răzășI de Ion Vodă. Calcă măsurat, sînt îmbrăcați în caftane ușoare din mătăsuri orientale și urmați de șaisprezece oameni de arme, dintre slujitorii lor. Se-ntîmplă ceva în sala mare a tronului din Alba-Iulia. Are revelația a ceea ce se întîmplă. Are revelația clipei în care tot ce-a făptuit cu armele se transformă în politică. Are revelația propriei lui opere. Cu totul altceva decît făptuiește Mina în cadrele lui, care oricît de mari ar fi, nu pot cuprinde decît o fărîmă de timp. Pe cînd aici, în sala tronului la Alba-Iulia, el, Mihail Voievod, a cuprins esența poporului și a timpului său. Dincolo de acest gînd care-l luminează și răscolește, totul rămîne doar un ecou venit de departe să adîncească starea de înțelegere a conștiinței. Trăiește stările iluminatului, desemnate de Daurețiu cu vorbe străvechi. Nu mai raționează, nu mai compară, nu mai leagă efectele de cauze, nu mai merge din aproape în aproape. Au rămas în originea lucrurilor Zidarii și Închinătorii, partida sultanei Validè a lui Hamdi Isakoglu, a arhiducelui Mathia, a lui Basta și Zamoyski, a lui Constantin de Ostrog și Ieremia Moghilă. Totul a rămas în planul larvar al materiei grosiere, ori în planul Karma, al dorinței. Trăiește în planul luminos al conștiinței care afirmă: acesta este adevărul poporului meu, smuls de mine timpului, înainte de timp. Este atît de copleșitor gîndul că s-a împlinit în conștiință, că a ajuns la adevărul cel mai temeinic și veșnic, este atît de copleșitor gustul acesta al veșniciei, încît dintr-odată sesizează tot ce veșnicește clipa. Dintre ceilalți

dar contele Chiaky şi Theodosie şi Stoichiţa au înţeles. Doar ei au priviri halucinate, ca şi cînd clipa i-ar fi scos din ei înşişi, aruncîndu-i deasupra timpului, acolo de unde se pot cuprinde tainele istoriei. Se aşază unele peste altele, cu o stranie limpezime, se întretaie şi se nasc unele din altele temeiurile *Magnei Valachiae*. Boierii moldoveni vorbesc de plutăritul pe Bistriţa şi Siret al plutelor cu lemnul pentru bastimentele inglejilor, plute aşteptate la Obluciţa de trei galioane ale « Companiei Levantului » şi nepornite de sub Ceahlău din pricina apelor scăzute. Vorbesc de morile domneşti arse în război... Cineva din universitatea nobililor spune că nu se mai pot răbda jafurile făcute de unii nemeşi la drumul mare, ori călcările de moşii făcute de vecini care profită de starea de război. Vorbeşte pîrcălabul de Făgăraş, Fărcaş, despre buna rînduială la consuetudinari, banul Mihalcea ca domn de Uioara, hotnogul Cerna în locul mai marelui său armaşul al doilea Sava, domnul de Jeciu, rămas în Moldova; vorbeşte postelnicul Stoica, domn al unor părţi din domeniile Mariei Cristierna, apoi preotul Neagoslav din Tîrgul de Floci, parohul bisericii Sfîntul Nicolae din Şchei şi mîna dreaptă a protopopului Miha, vorbeşte Radu Calomfirescu despre linia Dunării, vorbeşte noul postelnic George Pitar de Caransebeş despre starea comitatului Temişorii, vorbesc cnezii din Hunedoara şi Apuseni şi Maramureş şi iarăşi îl cuprinde, ameţitor şi fierbinte, gîndul că iată, aici şi acum, *Magna Valachia* s-a smuls prin el timpului şi că Ţara Soarelui a renăscut în hotarele ei dacice şi-n fiinţa ei spirituală, smulgîndu-se istoriei prin el.

Nu-l vede pe Theodosie Rudeanu ieşind. Aude doar salvele de artilerie şi de puşcaşi. Aude doar cîntecul « Slavă ţie, domnul nostru biruitor », cîntat de flautişti, după semnalul prelung al trîmbiaşilor-heralzi. Clopotele. Cine-a pus să se tragă clopotele Alba-Iuliei în chiar această clipă a veşniciei? Cine-o nemureşte în dangătele de aramă?! Clopotele. Toate clopotele Alba-Iuliei. Artileria. Vede ca prin ceaţă chipul radios al domnului consilier aulic Bartholomeus Pezzen, care face graţii, crezînd că omagiul armelor şi al clopotelor este adus colanului habsburgic şi sacrei protecţii romane.

Iată-i pe cei care au înţeles. Boierii moldoveni şi oamenii lor de arme. Cnezii hunedoreni şi făgărăşeni. Radu Calomfirescu şi ceilalţi toţi, pîrcălabi şi căpitani care-au umplut cu fiinţa şi graiul lor sala tronului, în palatul crailor de Transilvania, inima Cetăţii de piatră — Alba-Iulia. Îngenunche cu toţii. Se ridică în odăjdiile sale vlădica Ioan ot Prislop. Binecuvîntă.

Sala tronului. Pe cei îngenuncheaţi. Îl binecuvîntă pe el. Timpul. Acest timp şi viitorul.

Clopotele. Mereu clopotele.

Şi veşnicia.

4

— Aici se ţine altă dietă, la care sîntem martori fără să o vrem, peste legile Statelor generale, a strigat contele Sandor Chiaky de Kereszeg.

— Nu mi se pare, excelenţă, a răspuns piţigăiat domnul consilier aulic Bartholomeus Pezzen, livid de furie. Din moment ce se ţine cu toţi supuşii împăratului, în prezenţa domnului lor recunoscut de sacra majestate romană şi în aceea a reprezentantului sacratissimei majestăţi . . Excelenţă, consider intervenţia voastră ca pe o tentativă de les majestate.

— Nu te-a autorizat nimeni, domnule *Ulrickskirchen* Pezzen.

— *I. V. Doktor, Consiliarius aulicus,* excelenţă.

— Oricîte titluri ai avea în camera aulică, aici sîntem în principatul Transilvaniei, a strigat mai puternic contele Chiaky.

Boierii moldoveni ceruseră steag nou pentru isnaful argintarilor din Iaşi, un *Hronic* pentru biblioteca monastirii Neamţ; iar cnezii transilvăneni Lancea, Mailat şi Bărbat ceruseră înlesniri pentru sarea scoasă de la Uioara şi Ocna-Sibiului, se vorbise despre starea zidirilor la bisericile noi, din cărămidă, de starea băilor de aur, şi a celor de fier, toate acestea începînd cu vicleana propoziţie a vel logofătului Theodosie Rudeanu spusă latineşte:

— Pentru ştiinţa şi cu bunăvoinţa majestăţii sale împăratului romanilor, prin domnia sa . . .

Aici se oprea. Răsufla adînc şi înşira măreţ toate titlurile consilierului aulic. I-a făcut semn lui Chiaky să se potolească. Scribii cancelariei au asudat din greu, scriind în terfeloagele arhivei consiliului hotărîrile luate pe loc de această majoritate vorbind limba scoasă din dietă de *Unio trium nationum* . . .

. . . — Vedeţi, domnule consilier aulic, turcii pe care domnul meu de atîtea ori i-a înfrînt aducînd ruşine şi ocară steagurilor lor, i-au dat tot ce-a cerut, pe cînd curtea împărătească se împotriveşte

la tot ce domnul meu cere, cu toate că prin faptele sale i-a adus atîta folos. Cum să ne explicăm această atitudine a sacrei majestăţi romane?

Glasul lui Theodosie Rudeanu, vorbind latina împestriţată cu italienisme folosită la curţile europene, se aude înăbuşit în soba de porcelan a cabinetului de lucru. Odaia în care Pezzen tratează cu Mihalcea, Theodosie şi Stoichiţa se află dedesubt şi principii Casei Bathorea au adus meşteri florentini pricepuţi, care prin ţevi de olane zmălţuite să aducă aici, tot ce se vorbeşte cu un cat mai jos. Velica tălmăceşte în şoaptă. Prinţul Marcu stă rezemat de fotoliul voievodal. Carlo Magno ascultă cu pleoapele întredeschise. Contele Chiaky a greşit, demascîndu-se înainte de a începe jocul. Adevăratul joc, care, presimte, va începe foarte curînd. Altfel decît la balurile strălucitoare ale curţii, care se ţin lanţ de cînd s-a întors din Moldova. Numai Gaspar Kornis a dat trei pînă acum.

— Tratativele magnificului domn Michael cu baronul David Ungnad sînt neconvingătoare pentru cancelariile imperiale, *herr gran' logofet.*

— Şi ce trebuie făcut ca ele să devină edificatoare, domnule consilier aulic?

Se aude tusetul sec al I. V. Doktorului Pezzen. Un oftat. Apoi glasul lui Stoichiţa, uşor aburit şi învăluitor.

— Omul care va înţelege sensul actelor politice ale domnului meu trebuie să fie înainte de toate un diplomat de geniu. Iată de ce noi, sfetnicii măriei-sale domnului, am stăruit în toate soliile să ne fiţi trimis domnia voastră, domnule consilier aulic.

— Mă măguliţi, *herr logofet general.*

— Este adevărul, nechează parcă biv vel banul Mihalcea şi porcelanul face ecou la glasul dur al bătrînului. După cîte ştiu, v-am căutat de trei ori la Praha şi o dată la Viana.

— Deci, acest om care să priceapă sensul general al istoriei, care să aducă Sfîntului imperiu roman liniştea la fruntariile cu Poarta, care să vegheze la cele cu Polonia, care să asigure linia Dunării şi să aibă cetăţi la şase zile de marş de Istanbul prin această *Magna Valachia*, sau prin această Dachie stăpînită de un domn ereditar care să fie închinat Sacrei majestăţi romane, acest om, domnule consilier aulic, va merita cea mai strălucită răsplată de la stăpînii acestor ţări, de la istorie, avînd dreptul la cea mai generoasă recunoştinţă . . .

— Văzute astfel, lucrurile acestea sînt uimitoare, *herr logofet general*!

— Domnul meu s-a şi gîndit să creeze un domeniu din patruzeci de sate, cu un venit anual de o sută de mii de taleri, înţelegînd şi

participațiile la minele principatului, domeniu care să fie atribuit acelui bărbat care prin străduința lui va lumina cancelariile imperiale și va aduce Evropei binefacerea păcii; ori pe aceea a curățirii ei de turci, printr-un război nimicitor.

— Oh, *herr gran' logofet*!

Bătrînul Mihalcea Karatzas vorbește de nevoia pe care o simte domnul de a avea un căpitan general cu știința războiului modern, a mînuirii armelor de foc, un bărbat devotat căruia să-i atribuie pe lîngă o soldă strălucită și domeniile favoriților lui Sigismund Báthory... I. V. Doktor Bartholomeus Pezzen spune că la Viena și Praga există dorința ca strălucitul principe Michael să fie aliatul Sfîntului Imperiu, dar că baronul David Ungnad a informat tendențios și unilateral cancelariile, că nunciul Germanico Malaspina a ponegrit persoana principelui, că el vede cu limpezime cît devotament există aici pentru cauza sfîntă a creștinătății și că se va pune în slujba acestei cauze cu toată ființa lui materială și spirituală. Pentru aceasta trebuie să fie însă clarificat asupra dorințelor strălucitului. Baronul David Ungnad a mers atît de departe cu calomniile, încît a informat Curtea că strălucitul a batjocorit persoana sacrei majestăți, permițînd bufonilor să joace o comedie licențioasă, plină de aluzii jignitoare. După primirea magnifică făcută lui, își dă seama că strălucitul este cu adevărat legat de imperiu și că baronul David Ungnad... *I.V.Doktor* și *consiliarius* își varsă zoaiele pe rivalul său în treburile diplomaticești. Că din pricina știrilor false în legătură cu mersul campaniei din Moldova, știri împrăștiate de croatul parvenit, a întîrziat el...

— L-a înnebunit moșia cu cele patruzeci de sate, șoptește Velica.

— Îi dau optzeci, numai să rupă plasa în care m-a țesut Ungnad, spune, ascultînd glasul grav al lui Theodosie care citește, pe puncte, voia domnului său: Moldova cu titlu ereditar. Transilvania cu titlu ereditar și toate titlurile lui Sigismund. Comitatele exterioare să treacă la Transilvania, așa cum au fost din vechime. Să i se acorde intrarea în rîndurile membrilor familiei imperiale. Dreptul de judecată fără apel. Acela de a face donații. Să se confirme cele două domenii din Silezia cu venitul de o sută de mii de taleri pe an. Să se dea subsidiile pentru oaste. Să nu se încheie pacea cu turcii fără voia lui, cuprinzîndu-se în tractate și cele trei țări sub titulatura *Magna Valachia*; iar dacă va fi război, să i se dea totul pentru a continua cruciada pînă la cucerirea Constantinopolului. I. V. Doktor Bartholomeus Pezzen scoate sunete ciudate. Oftează, geme, se tînguie, îl cheamă în ajutor pe « bunul Dumnezeu din Hosterlitz »...

Se aud paşi uşori, tîrşiiţi. Carlo Magno deschide uşa. Ahmet Muhtar se închină ducîndu-şi mîna la inimă, buze şi frunte. Este de gardă cu ienicerii.

— Rămîi Velico, şopteşte.

Iese urmat de prinţul Marcu şi Carlo Magno.

— Ce este, viteazule? Unde este Simion?

— Îl ţine pe dulăul bătrîn şi ştirb în sala de arme, stăpîne... Celălalt, care a lătrat la tine în divan, a fugit cu trei sute de călări unguri, după ce mi-au ucis străjile de la poarta Sfîntul Mihail...

Din doi paşi lupeşti ajunge la capătul palierului. Coboară scările de lemn luminate de torţe fumegînde. Vede la fiecare uşă, ca niciodată, gărzi de ieniceri în arme, cu iataganele la umăr. În sala de arme, Gaspar Kornis. Împlătoşat. Încins cu lenta şi sabia. Cu coiful sub braţ.

— Ce s-a întîmplat, domnule senator Gaspar Kornis?

Bătrînul are trăsăturile pietrificate. Parcă se trudeşte să vorbească. Parcă îşi smulge vorbele cu cleştele.

— Contele Chiaky a fugit din Alba-Iulia, principe. L-au urmat trei sute de catafracţi din banderiile cetăţii.

— Cine i-a aţîţat?

Fostul căpitan general tace. Înghite în sec. Îşi ridică fruntea cu o mişcare mîndră, dureroasă.

— Fratele meu, principe. Farcas Kornis.

— Îl condamni?

— Da! Şi-a călcat jurămîntul de credinţă. Este un om lipsit de onoare. A dezonorat casa mea.

— Vrei să-mi mai spui ceva?

— Vreau să vă anunţ, principe, că nemeşimea se răscoală împotriva voastră. Vă acuză de samavolnicie împotriva ei. Că cel pe care l-aţi răsplătit regeşte în dietă este capul răsculaţilor. Că trădătorul Moise Székely, linguşitorul pentru care m-aţi destituit este în drum spre Cluj. Că Sigismund se află în drum spre Moldova. Că Chiaky speră ca insurecţia nobiliară să-l urce în tronul vostru şi pentru asta a dat ordin să se închidă pasurile munţilor spre Moldova, ca Sigismund să nu poată intra în Transilvania. Că în comitatele de nord răsmeriţa este o realitate. Că baronul Ungnad îl aşteaptă pe Chiaky la Şimlău. Că situaţia voastră este în primejdie. Atît am avut să vă spun, principe!

— Eşti un cavaler, domnule Kornis. Un bărbat... Un om!.

— Am slujit prin aceasta un mare căpitan, principe.

— Iartă-mi nedreptatea... Primeşti căpitanatul general?

— Iertaţi-mă la rîndul vostru, principe. Nu-l pot primi.

— Te temi?

— Niciodată. Dacă vreți cu adevărat să mă răsplătiți...

— Din tot cugetul meu...

Atunci dezlegați-mă de jurămîntul de credință făcut pe steagurile voastre.

Bătrînul om de arme îl privește în lumini. Îi tremură mustața. Îi tremură buzele.

— Vei trece la ceilalți?

— Da!

— Ce te-a nemulțumit aici?

— Totul.

— Dieta de astăzi?

— Mai ales acest sfat ilegitim m-a înspăimîntat, prințe. A fost aici, altă țară, craiule.

— Poate cea adevărată, Gaspar Kornis... Du-te. Ești slobod de jurămîntul de credință. Slobod cu casa și oamenii tăi...

Îi dau lacrimile. Se repede la fostul căpitan general. Îl ia în brațe. Îl sărută pe amîndoi obrajii. Gaspar Kornis icnește... Abia șoptește:

— Vreau să am slobozenia mea iscălită de mîna ta domnească, ca niciodată fapta lui Farcas Kornis să nu aducă rușine urmașilor lui Gaspar Kornis. Miluiește-mă cu darul acesta al tău.

Îi face semn să plece. Gaspar Kornis se înclină. Mătură cu panașul coifului pardoseala sălii de arme. Se retrage de-a-ndăratelea, ținîndu-și plecat capul sur, de oștean bătrîn care-a slujit întotdeauna împotriva cugetului său. O știe.. Gaspar Kornis l-a tulburat pînă-n străfunduri.

— Marcule, șoptește.

— Poruncă, doamne.

— Adu-mi-i la scară, încă în noaptea asta, pe Chiaky și Farcas Kornis. Zboară. Răscolește tot podișul. Taie toate potecile. Adu-mi-i la scară Marcule, adu-mi-i aici pe amîndoi, legați în lanțuri. Să se calce toate castelele nemeșilor pînă vor fi găsiți. Să zboare olăcari la Stîncel, la Cluj. Zboară. Acum. În clipă. Se duce la fereastra ogivală plină de noaptea sfîrșitului de iulie. Deschide un ochete. Îl năvălesc dintr-o dată țîrîitul greerilor, orăcăitul brotacilor, miresmele de miriște și livezi în pîrgă, de vii săpate și lucernișți cu otavă, de fîn și de rouă. *Princeps et haeres Magnae Valachiae*... Acolo sus, în cerul îmbrebenit cu stele licăritoare. În cerul mătăsos și duios căzni moale pe marginile zimțate de munți ale Cetății de piatră. Cade o stea. Scăpărătoare frîntură de clipă în trena-i aurie. Închide ochii. Se reazimă cu tot trupul de fereastra ogivală, rece...

5

Să nu fie mărinimia și omenia surori bune și cu politica? Unde-a greșit? Acolo unde a cîntărit faptele altora, străini, cu cîntarul cu care s-a cîntărit pe sine?! Să fie adevărată zicala că mîinile străine sînt bune numai să iei focul cu ele? Se scutură de gînduri. La ce-i folosesc? N-are vreme să scrie un tractat de filosoficească cugetare asupra stărilor politicești ale vremii lui. Cel puțin acum. Această noapte de joi spre vineri a Adormirii Maicii Domnului, noapte luminoasă de august, cu luna nouă scînteind pe cerul încărcat de miresme, această noapte de 14 spre 15 este plină pînă la saţiu de veşti. De ceasuri în șir nu aude decît pașii zornăitori ai olăcarilor, tropotele cailor scoși din grajduri, strigătele caraulelor și acum glasul frînt de oftică al Marcului Schonkabunk care-i spune că cele șapte cetăţi săsești nu i se mai supun.

— Cine este capul răzvrătirii, Marcule?

— Brașovul, doamne. Sibiul nu se lasă mai prejos.

— Sînt șase sute de căpitănese și hotnogițe și neveste de boieri de starea a doua și a treia la Brașov, Marcule. Dacă li se clintește un fir de păr, ard Brașovul din temelii. Neguțători scîrboși, fără cuget și fără inimă.. Iartă-mă!

— N-am pentru ce, doamne.

Intră Simion urmat de cîțiva ieniceri.

— Ce-i, Simioane?

— Cuferele, doamne.

Cuferele. Cuferele grele din piele de cerb cercuite, ori din lemn de tei, *cassonele* venețiene pline cu argintărie și văsărie, cu sfeșnicele și candelele, cu diamanticalele și diademele și colanele habsburgice, cu surguciurile dăruite de sultan, cu diademele Velicăi și hăinăria scumpă și blănurile și paftalele de aur și giolgiurile cusute cu mărgăritare. Cuferele cu cărțile, cu globul lui Martin Behaim, cu arhiva lui tainică.

— Să mergem de-aici, Schonkabunkule!

Tot palatul cancelarial este plin de hîrșîitul cuferelor trase pe pardoseli. De șoaptele ienicerilor și oamenilor de arme care le cară la căruțe. Străbate coridoarele pline de forfota gărzilor. Se-ndreaptă spre cele două camere de la catul întîi, unde Velica și-a tocmit alcovul. Liniște. Pătrunde în antecamera aceea plină de cergi și miros de izmă, de icoane și candele, însetat de liniște. Însetat de liniștea adîncă și gravă, solemnă și duioasă care-l cuprindea de cîte ori Velica îi îngăduia s-o vadă aici. Fete făgărășene strîng icoanele. Foșnet

ușor de fote și opinci. Umbre. Rămîne descumpănit. Velica. În strai de drum. Cu pălăria de Pojon pusă.

— Ți-am auzit pașii, doamne.

Abia văzînd-o în mantila azurie, cu pălăria și mănușile, albă și dreaptă, cu cearcăne adînci și nefardată, abia văzînd-o așa ireal de frumoasă și îndurerată, își dă seama că într-un ceas, ori peste două ceasuri, totul nu va mai ține decît de amintire. Rămîne nemișcat. Nu știe ce să facă cu mîinile. Fetele făgărășene stau stană, cu frunțile plecate.

— Vedeți-vă de treabă, le spune Velica . . . Poftește măria-ta . . . Poftește, prietene Schonkabunk.

Alcovul. Pereții acoperiți pînă mai ieri de tapițerii scumpe, goi. Goală dușumeaua lucie de stejar. Gol patul lor tainic, martorul atîtor nopți de stranie nebunie. O candelă. Cîteva scaune. Și simțămîntul dureros, sfîșietor al unui sfîrșit.

— Totul se va lua de la capăt, după ce măria-ta ai să spulberi răscoala nemeșimii, șoptește Velica.

Este clipa pe care-a așteptat-o cu cea mai cumplită spaimă. Nici știrea că Mohamed Ghiuzeldi pașa, fratele marelui vizir și cu el odată Șaban pașa de Cipru, au primit poruncă de la sultan să ocupe Țările Românești înaintea lui Zamoyski ajuns în Pocuția, nici vestea că Basta a ajuns cu reiterii la o săptămînă de marș de Cluj, nici aceea că banderiile nemeșimii din comitatele de nord s-au strîns la castele și își încarcă hrana la chervane, nici una din aceste știri nu l-au tulburat. Este în firea profundă a istoriei să se întîmple această unire a cotropitorilor împotriva aceluia care a strigat în patru vînturi numele sfînt al libertății. Este în firea și-n viața oamenilor și a ibovnicilor să se despartă. S-a despărțit și el, o cît și de cîte ori nu s-a despărțit. De vise. De meleagurile prunciei și ale tinereții. De dulce fără grija acelor ani. Apoi de Țară. Apoi de dragostele dintîi. Apoi de el cel dinaintea domnului. Apoi de frică. Apoi de necumpătare. Apoi de Cetatea de scaun a Bucureștilor. Apoi de Cetatea de scaun a Tîrgoviștei. De Tudora, mama. De Tudora, ibovnica. De Stanca, doamna. De copiii legiuiți, ori de Marula, fata născută din dragostea lui nebinecuvîntată de biserică. Și-acum? Velica dalbă și înaltă, de-o nepămînteană frumusețe, înconjurată de aura aceea albăstrie emanată din carnea și sufletul ei, Velica doamna, dreaptă, cu gîtul ei dalb, cu fruntea măreață, cu adîncimea fără cuprindere a ochilor încercănați. Velica. Parcă aparținînd de pe acum altui timp, străin de el și-ndepărtat. Ea însăși de-o răceală de piatră, cu privirea trecînd într-o altă lume, lui străină. Spune gîtuit:

— A sosit ceasul să ne despărțim, Velico! Marcu Schonkabunk e va duce pînă la episcopul Szukay. Ai scrisorile și îndreptările mele?

— Le am, stăpîne.

— Facă-se voia Domnului... Vei avea știri de la mine la fiecare ase zile. Față de aceste știri, vei face așa cum vei crede că este mai bine.

— Voia ta, stăpîne.

— Atît, Velico?

Velica aceasta pietrificată și necunoscută îi primește glasul ca ntr-o somnie. Ceva din Velica lui, femeia vie și fremătătoare, trece ca in sclipăt prin ochii deschiși mari și mirați. În ușa iatacului se foiește o ătrînă cu obrazul acoperit cu năframa. Tot ce este străin și nefiresc ici, începînd cu Velica, i se pare dintr-odată cunoscut, ori trăit cîndva, a și cînd în el însuși s-ar fi deschis o poartă tainică spre trecutul ndepărtat, ori cineva ascuns în el, un alt Mihai uitat în vreme, -ar fi șoptit că ei doi, Velica și el s-au întîlnit cîndva, că sufletele or s-au căutat prin timp și peste timp, că ea este hărăzită altei vieți i că el o va pierde acum pentru totdeauna, așa cum a pierdut-o i altă dată, fără voia lor, prin forțe mai presus de puterile lor.

— Vă aștept la carîtă, serenissimă doamnă, spune Marcu Schonkabunk și se retrage.

Rămîne cu Velica. Baba își face de lucru cu un sfeșnic. Se repede a ea. O ia de umeri. O împinge pe ușă.

— Să nu te întorci pînă nu te chem eu, hîrcă, dacă vrei să-ți ămînă capul pe umeri.

Deschide un ochete la geamul înalt, prins pe ramă cu plumb. Năvălește un val de aer proaspăt, mirosind a mere în pîrgă.

— Patru, șoptește Velica... Patru. Chacra. Tetractis. Cele atru puncte ale crucii. Pămîntul, viața. Aerul, filosofia. Apa, religia. Focul, inițierea. Tetractis. Pithagora.

În iatac miroase a laur și cantaridă. Velica își apucă tîmplele. O ia de umeri. O duce la fereastra deschisă.

— Mihai, iubitule, șoptește femeia... Mihai, inima mea, cui nă lași, dragostea mea?

O ia în brațe. O sărută lacom pe buze. Pe gît. O dezmiardă cu orbe nebune, o strînge la piept și-i spune că va bate cu sabia în reștetul timpului pînă cînd are să-l înhame din nou la carîta lor, i spune că ea singură, Velica, doamna inimii lui și sfetnicul lui și redința lui și bucuria lui i-a luminat destinul, că-i va lipsi lipsindu-l le el însuși, dar că acolo, ajutată de episcopul acela înțelept și drept, a putea să-l ajute dacă soarta armelor va fi potrivnică, aflîndu-se nconjurat de dușmani și singur și, ca niciodată, slab. Îi caută răsu-

fletul, i-l fură de pe buzele acum răsfrînte moale, dăruite şi lacome, este din nou ea, Velica, cînd îi spune cu o spaimă a întregului trup voluptos că Iglisia i-a poruncit să-l părăsească, că Iglisia l-a părăsit după ce el n-a mai ascultat-o, că se simte împresurată de umbrele ei tainice, că i se pun zemuri în mîncăruri, zemuri care-i iau minţile şi-o fac neghioabă şi roabă a lumii nevăzute, apoi i se aruncă de gît, îl răscoleşte, îl cheamă pe nume şi plîngînd în hohote îi spune că presimte despărţirea lor cea de pe urmă, că simte în jurul lor aripile morţii, că îi este o frică nebună şi se roagă în genunchi de domnul ei să n-o alunge, ci ţinînd-o pe lîngă el, s-o lase să-l slujească fie cu inima şi gîndul, fie cu sabia, după nevoie. El îi usucă lacrimile cu buzele. Aude tropotul cailor scoşi din grajduri şi înhămaţi la carîtă. O roagă să-l cinstească cu bărbăţia ei luminată. Îi spune că gîndul ei înaripat i-a înaripat sabia. Că ei doi s-au trecut în timp şi că se vor întîlni dincolo de timp şi peste timp, în lumea aceea tainică unde se zămislesc destinele omenirii. O sărută pe buze şi buzele ei sînt de piatră. O cuprinde în braţe cu disperare şi trupul ei mortificat nu răspunde nici cu un zvîcnet. Îşi dă seama în durerea cumplită a cărnii şi a inimii că tot ce-a fost dumnezeesc în viaţa lui, împlinire mai presus de fire, s-a cenuşit intrînd în lumea umbrelor. Că dintr-odată a rămas sărac şi gol sufleteşte. Un paria. Că ea însăşi este sărmană şi singură, că el o aruncă necunoscutului şi că din clipa asta plăteşte iarăşi viselor lui, cu sine însuşi. Un fulger sec despică zarea. Velica. Inima lui. Dragostea lui. Viaţa lui. Paşi. Pinteni. Glasul cavalerului Gligor Taflan de Mîndra.

— Caleaşca este gata, măria-ta.

Apoi restul. Restul pe care i-l aruncă destinul pe taraba lui împuţită. Paşii ei pe care, simte, nu-i va mai auzi niciodată. Răsufletul ei pe buze. Dulcea mireasmă a părului negru, lucios, care-i învăluia sînii în nopţile lor nesfîrşite, acum moarte, dumnezeule, moarte pe veşnicie. Degetele ei încleştate în mîna lui. Trupul ei căutîndu-i sprijinul. Scările tainice, mirosind a pînză de păianjen. Făclia din mîna cavalerului Gligor, fumegîndă. Scările de piatră. Curtea interioară a palatului. Gărzile de făgărăşeni, în şei. Carîte. Timpul ucigîndu-se pe sine în nesfîrşite clipe ucigătoare. Timpul curgînd peste el cu apele-i negre şi vîscoase, rostogolindu-l în mîlul primordial, acoperindu-l acolo în mormîntul acela umed, acoperindu-l de viu în durerile lui sfîşietoare pentru că cineva i-o smulge parcă din braţe, se văd făclii, chipul ei alb, cu ochii măriţi de spaimă, se pleacă peste marginea carîtei, pe sub polog, se aude un: — la druumm; se aude pocnetul harapnicului, tropotul cailor, clănţănitul bucşilor de fier,

zăngănitul armelor, apoi strigătul care-i se împlîntă în inimă, strigătul ei cumplit:

— Mihaaaai, măria-ta... Mihai...

Făclii. Tropote îndepărtate. Porțile care se închid... Un petec sărman de cer deasupra. Și golul.

6

— Ai adormit, Mîrzeo?...

Căpitanul, bine sprijinit pe tălpi și-n sabie, tresare. Se șterge la ochi cu dosul palmei. Are pleoapele umflate și roșii, hainele pline de praf, cizmele crăpate, gulerul murdar, este neras și pute a sudoare acră, intrată în cusăturile coantășului. Theodosie Rudeanu, și el adormit cu fruntea pe știricar, bolborosește ceva prin somn. Simion deschide o fereastră. În camera de lucru se strecoară aerul rece și umed dinaintea zorilor. Lumînările se-nvioresază. Își aruncă lumina pe pereții goi. Au rămas la locul lor doar masa de lucru și biblioteca. Și charta. *Magna Valachia* făcută de Mina, lîngă care stă vechea chartă a Evropei de răsărit și miază-zi, cu Ungaria superioară, Pocuția, tărîmurile ucrainene pînă la Nipru, țărmurile Mării Negre pînă la Istanbul, linia Dunării și Balcanii pînă la Belgrad.

— Au început să mă lase vel boierii, Mîrzeo, spune răgușit. Uite, vel logofătul mă lăsă cel dintîi. Mă schimbă pe un somn bun.

Theodosie Rudeanu sforăie fără rușine. Voievodul trece la chartă.

— Dormi un ceas și purcezi la drum, Mîrzeo. Te-ntorci la Iași.

Își ascultă glasul pe care nu și-l recunoaște. Mîrzea a căzut la Alba-Iulia la miezul nopții. A adus sama oștilor, vești de la Zamoyski și știri de la cetate, de la Suceava, unde a fost lăsat căpitanul ungur Kaptury Ianoș, împreună cu hotnogul Nechifor. Și-a adus aminte de ce-a spus Nechifor în noaptea în care gărzile moldave au ucis garnizoana polonă: « N-am suferit nicicînd oaste străină în cetatea lui Ștefan ». El a trebuit să-l lase acolo pe Kaptury cu oștenii răniți și tunurile ologite de trecerea munților. Baba Novac are sub Hotin o sută douăzeci de beșlii sîrbi. Și Zamoyski se mișcă cu douăzeci și patru de mii de oșteni, dintre care nouă mii de călăreți cuirasați. Moldovenii sînt plecați la muncile cîmpului. Vel armașul Udrea Băleanu a buciumat la oaste. Pînă acum trei zile, deci duminică în 24 august, au venit sub steaguri o mie cinci sute de călăreți. În scaune,

pace. Săcuii la muncile cîmpului. Însuși Peter Domokos era la moșia sa din Ciuc, dus la herghelii. La Prejmer l-au atacat pe Mîrzea cincizeci de halebardieri sași pitiți într-o goruniște. I-a pus pe goană, șarjîndu-i cu cei douăzeci de tigheceni. La Voila l-au atacat cîteva lănci de mercenari călări. Tîrau după ei muieri bete, vaci, viței, cîteva zeci de bivoli, căruțe furate de la săteni pline cu pilote, perne, găini și curci. Dăduseră foc la Dridrif și pîrcălabul Fărcaș din Făgăraș le-a scos în cale oastea să-i prindă și să-i arunce în Olt.

— Nu pe sabie mă sprijin acum în Moldova, Mîrzeo.

— Văd, măria-ta... După porunca ta, o să fim sub Brașov, cu toții, pînă la jumătatea lui septembrie.

— O să fie ceilalți, afară de tine.

— Voia ta, doamne!... Și eu?

— Cîți cazaci are Zamoyski?

— Aproape nouă mii.

— Sub cine?

— De la Iași, hatmanul de cîmp Zolkiewski, doamne. Dintre cazaci, hatmanul Koska...

— Îl știu... Intră în taberele lui Zamoyski, încă înainte de a trece Nistrul. Ajungi la Koska. Cere-i să se răscoale. Nu în Pocuția. Cînd or ajunge la Iași. Să mi-l dea pe Zamoyski. Să treacă la mine. Vor fi destui care o vor vrea. Spune-i că vor avea țara slobodă. Că-l slujesc prin mine pe cneazul Constantin. Că sînt slobozi să gonească de la ei pe iezuiți și pani. Spune-i că ne așteaptă alte isprăvi vitejești de la Dunăre pînă sub zidurile Constantinopolului... Mîrzeo! Auzi!!

— Voia ta, doamne...

Răspuns cleios. Aspru. Care-l doare și neliniștește. Mîrzea binecredinciosul lui. Omul pe care l-a avut la Viena și Praha, mai iscusit decît zece soli. Oșteanul în toată frumusețea lui bărbătească.

— Ce ai, Mîrzeo?

— Mi-e grijă, doamne. Cheamă-ți roșii. Cheamă-ți măciucașii. Cheamă-l pe Ghețea să stea strajă trupului tău. Ridică gloabele și năpăștile de pe satele moșnești, cîte vor mai fi rămas slobode. Ești înconjurat de străini. Străinii te-mbracă, ei te dezbracă, ei îți aduc la masă, ei te străjuie.

— Ei mă cumpără, ei mă vînd... Asta ai vrut să spui?

— Asta. Și să nu te încrezi în acea răscoală căzăcească, căreia îi voi închina toată iscusința mea. Nici în altceva decît în oștile vechi ale măriei-tale și-n căpitanii lor care ți-au slujit de la Călugăreni pînă...

— Pînă în uitarea mea, Mîrzeo?!

Căpitanul tace. Prin ochetele deschis se vede o dungă lăptoasă ăscîndu-se din neguri. Spune jos:

— Du-te, căpitane, şi împlineşte voia domnului tău... Judecata ıi, las-o pe sama timpului... Ascultă cu strîngere de inimă paşii reoi ai căpitanului pe lespezile goale ale coridorului. Se-ntoarce pre chartă. De două săptămîni de cînd nu are nici o ştire de la 'elica se simte istovit şi bătrîn. Tot chervanul Velicăi a intrat în ămînt. Ori în neguri. A fost văzut la Deva. L-a întrebat pe vlădica ɔan de Prislop dacă ştie ceva. L-a întrebat privindu-l în lumini şi lădica s-a smerit murmurînd « necunoscută şi peste puterea noastră ste voia Domnului, măria-ta ». L-a fulgerat gîndul că este mîna glisiei. L-a repezit pe Văsile Boer de Recea cu o sută de lănci hune- orene pe urmele chervanului... Îşi freacă fruntea. Theodosie orăie ca şi cînd şi-ar da duhul. Îl bate pe umăr.

— Du-te, Theodosie. Hodineşte-te. La ceasurile opt fi gata să-l uci pe Hussein ceauş pînă la Vinţ.

— Şi Farcas Kornis doamne? icneşte marele logofăt.

— Acela să fie al meu, Theodosie... Du-te!

Cît a îmbătrînit Theodosie în anii aceştia! Nu numai că i-a cărun- t părul, nu numai că-i atîrnă pielea pe sub guşă şi i-a căzut un inte din faţă, dar a îmbătrînit altfel, pe dinăuntru. Se mişcă greoi. uspină. A început să-şi tragă piciorul stîng ca acum, cînd se ridică in jilţ, scoate un oftat greu şi şi-l freacă pe pulpă blestemîndu-l e afurisitul care nu-l mai ascultă. Rămîne singur. Geana lăptoasă zorilor se face vineţie. Rememorează toate ştirile militare. Turcii ıcă la Adrianopole. Zamoyski încă în Pocuţia. El are aici aproape ıpte mii de lefegii şi cu ce se vor mai aduna din glotime, va face ece mii. Oştile din Moldova vor veni la Braşov. Cele din Muntenia, parte la Braşov, pe la Bran, o parte la Sibiu pe la Turnu Roşu. nvingător împotriva nemeşilor, îl va înconjura pe Zamoyski,după e-l va atrage spre Rîmnicul Sărat. De turci nu se teme. Vor sta e Dunăre. Învins?! Învins de cine? De Chiaky?... Se stăpîneşte... nvins va avea spatele slobod, putînd apăra linia munţilor, ori cădea in munţi asupra leşilor, ori asupra turcilor, aruncînd în spatele emeşimii pe săcui, nădejdea lui de pe urmă, aici în Transilvania. Alt- el nu poate fi. Fiecare clipă se scurge cleioasă şi amară. El însuşi ıi este cleios şi amar. Iată, din nou, timpul. Arătîndu-i celălalt obraz. 'impul care a sărit din şaua lui, în şaua duşmanilor lui. De ce-ar rămas mereu cu el? Ştie că nu pe sine însuşi se plînge. Opera sa i-o plînge. Nedesăvîrşirea ei o plînge. Lui viaţa i-a dat cu carul.

Poate prea mult pentru un singur om. Își aduce aminte de noaptea aceea de după Călugăreni, cînd a urcat el cu Tudora în foișor la cetate la București și i-a spus Tudora că de la stele la el este tot atîta cale, cît de la stele la oricare supus al său. Ar putea medita asupra destinului puterii, în zorii ăștia binecuvîntați care își revarsă peste Alba-Iulia culorile groase, roșii-sîngerii, apoi portocalii, apoi verzui spre opalin și din ce în ce mai palide, pînă cînd țîșnește soarele pe după munți, revărsînd peste lume lumina fragedă a sfîrșitului de vară. Dumnezeule cînd și cum a trecut vara lui 1600, se-ntreabă stînd rezemat cu fruntea de geamul de Murano, rece.

Tropote. Pe sub fereastră trece o căruță trasă de patru cai. Duce un cosciug gol, cu capacul așezat lîngă loitra din dreapta, este plină de cetină, caii sînt gătiți cu cetină și năframe negre, pe lîngă ea călăresc patru paji și-n față, pe un cal murg, călărește senatorul Gaspar Kornis. Își aduce aminte că Marcu a bătut castelele pînă pe Aghireș, că l-a prins pe Farkas Kornis la Hundorf lîngă Sighișoara, unde strînsese cîteva zeci de nemeși mărunți pe care i-a izbit în curtea bisericii, înainte de a lăsa grila și că Chiaky scăpat de puterea lui domnească, s-a înconjurat de oștile nemeșimii, avînd binecuvîntarea episcopului cancelar Napraghy. Într-un nuc fluieră vesel o mierlă. Furgonul greu, huruie jos, pe caldarîmul din piatră de rîu. Convoiul se îndreaptă la pas spre poarta mică a palatului voievodal.

7

Ceasul catedralei catolice bate ora șase. Dangătele sonore se izbesc de cornișa palatului voievodal. Dimineața de sfîrșit de august, binecuvîntată, se deschide cu voluptate sub lumina calmă, într-o liniște biblică. Coridorul care leagă cele două aripi ale palatului la înălțimea catului întîi, sprijinit pe bolți și stîlpi de piatră, cu statui ciudate din mitologie, un Hermes cu nasul ciobit, o Diana cam grăsulie sprijinită cu cotul pe o ciută, poate un Zeus cu capul regelui Andrei Báthory cel vechi, apoi niște hierofanți, cîteva pînze de păianjen și geamurile ogivale prin care intră lumina. Stă singur în spatele unei draperii roșii de catifea pe care sînt brodate armele Báthoreștilor. În dreapta, curtea mică a palatului, curtea gărzilor, pardosită cu piatră de rîu. Eșafodul acoperit cu catifea sîngerie pe cheltuiala lui Gaspar Kornis. Cade o rază de lumină pe butuc. Din corpul de

gardă iese un ienicer înalt şi spătos. Cască. Se întinde. Lipăie pînă la eşafod. Se urcă sus. Controlează butucul. Strigă:

— Pe Allah, ce faceţi acolo feciori de iepe?

Din corpul de gardă ies buluc gărzile de ieniceri. Se aude tropotul unui cal. Straja de la poartă se uită prin ochete.

— Ahmet Muhtar, strigă.

Jos, se-ntîmplă un miracol. Într-o clipă ienicerii intră în front. Ofiţerii poartă coifuri de oţel cu nazal şi apărătoare de ceafă. Cel de pe eşafod strigă să iasă gealatul. Iată-l şi pe călău. Cu cele două ajutoare. Iese din odaia lui tainică, ferecată cu uşi din plăci de fier. Poartă costumul roşu cu glugă acoperindu-i capul. Cele două ajutoare duc unul o spadă uriaşă de descăpăţînat, celălalt o secure. Urcă pe eşafod. Ajutoarele se aşază jos. Cu gresia scoasă din traista roşie iau gura armelor acelora îngrozitoare. Aude cu tot trupul scrîşnetul ascuţit al oţelului. Straja întredeschide poarta. Se aud zăvoarele căzînd. Intră Ahmet Muhtar. Descalecă. Ordonă să se deschidă amîndouă porţile, pe care intră călare, pe murgul înalt, Gaspar Kornis; urmat de furgonul mortuar străjuit de paji... Senatorul pe care l-a eliberat de jurămînt printr-un hrisov rămîne înţepenit în şa, cu privirea pierdută în gol... Aude un lătrat gros de partea cealaltă a coridorului. Trece la fereastra opusă. Curtea mare, gătită cu suliţe şi lănci de luptă, cu steagurile Ţărilor Româneşti şi cele verzi cu semiluna, ale profetului, este stropită de cîţiva robi leşi şi de slugi. Doi vînători făgărăşeni de zimbri stăpînesc dulăii de vînătoare pe care Hussein îi va duce în dar marelui vizir Ibrahim. Hussein ceauş de la cetatea Temişorii, om de casă al marelui vizir, poate învăţăcel al lui Hamdî Isakoglu, pleacă la Istanbul să întîrzie cît se va putea, oştile pornite spre Dunăre. Căţeaua neagră cu pete albe, Floca, învăţată la urşi şi la mistreţi, ţine urma zimbrului fără teamă. Ursan, dulăul, negru ca satana, a-nvăţat să muşte fiara de sub pîntec. Voinici cît un viţel, se smucesc în lanţ, se reped la robi cu colţii rînjiţi. Vînătorii făgărăşeni rîd prostește, mai ales cînd Floca sare în gheba unui rob deşirat, izbindu-l la pămînt.

Ştie că politica lui pe muchie de cuţit îi ia sînge lui însuşi. Nimeni la Sublima Poartă n-are să uite Călugărenii, luarea steagului sfînt şi trimiterea lui la Praha, nimeni n-are să uite bîntuirile lui pînă-n Balcani, aţîţările lui şi mai ales n-au să uite cu toţii gustul dulce al laptelui muls de două sute de ani Ţărilor Româneşti. Floca trasă de lanţ latră răguşit. Vine un ciorbagiu şi aruncă zăvozilor două hartane crude, cu carnea încă aburindă... De ce nu i-ar da viaţa lui Farcas Kornis? Ce-ar schimba acest fapt în mersul timpului? Aude

huruitul tobelor. Se-ntoarce la fereastra care dă în curtea gărzilor... Iată-l. Descoperit, cu părul vîlvoi, nedormit, alb, apărîndu-şi ochii cu cotul. Cînd ridică braţele prinse de glezne printr-un lanţ lung, lanţul zornăie înăbuşit. Îl vede pe Gaspar Kornis. Strigă:

— Frate!

Gaspar Kornis îşi pleacă fruntea. Se descoperă încet. Cu un gest obosit, de bătrîn. În faţa lui Farkas Kornis, preotul Ianoş Ungvari, confesorul călăreţilor catafracţi ai căpitanului Máko... Diabolic, Theodosie. L-a vîrît în celula condamnatului pe Ungvari, doar, doar, va fla ceva la spovedanie, celula celor condamnaţi la moarte avînd tuburi ascultătoare prin care se aude orice şoaptă a celui sortit morţii... Îi e scîrbă de silnicia puterii lui neţărmurite. Se-ngreţoşază de atîta putere. Îşi aduce aminte de întrebarea pusă de Tudora, muma, odinioară; ori nu prea de mult, care nu ştia cine i-a dat lui dreptul la viaţă şi la moarte, la a împărţi sărăcia şi avuţia, bucuria şi lacrimile... Ce i-ar putea răspunde astăzi?... Iată, ar deschide un ochete şi ar striga:

— Să fie slobod!

Şi acela, duşman lui de moarte, halucinat şi pierdut, dintr-o dată s-ar înviora, poate l-ar binecuvînta pentru că are copii şi nevastă, poate l-ar sluji cu credinţă, ori, cine ştie, poate l-ar urî mai crîncen. De ce n-o face? Cu sau fără acest Farkas livid, care înghite în sec, nemeşii tot se răscoală, cu toate că în toate comitatele s-au făcut strigările pentru adunarea lor la Sas-Sebeş la dietă. La Sas-Sebeş, mai aproape de făgăraşeni şi oştile băniei. De ce nu-l răsplăteşte pe Gaspar Kornis pentru loialitatea lui, dîndu-i viaţă fratelui său? Poate l-ar stînjeni pe senator această danie?! Este slobod de jurămîntul de fidelitate şi slobod să se bată pentru a cîştiga cel mai scump odor care se pune în joc acum: scaunul Transilvaniei. Gîndeşte toate acestea ca un străin. Nu el, Mihail, este cel care nu-i dăruieşte viaţa lui Farkas Kornis. Domnul este acela. Puterea este aceea. Puterea care l-a ros pe Mihail pînă dincolo de tot ce-a fost numai al lui... Priveşte cu răceală cum Farkas Kornis se opreşte la treptele eşafodului. Cum se clatină. Cum le urcă greu, ajutat de doi ieniceri. Cum scoate un strigăt răguşit cînd dă cu ochii de călăul sprijinit în coada securii. Îi vede privirea halucinată căutînd din fereastră în fereastră... Groaza lui Farkas Kornis i se strecoară în sînge, cumplită. Lui care a dat morţii atîţia luptători. Lui care a simţit-o scurmîndu-i pîntecele... O groază seacă, care-l usucă şi sleieşte. Se gîndeşte că Magna Valachia a trecut din rîndul ordinei politiceşti, în rîndul ordinei veşnice şi că datoria lui, care-a zidit-o, este s-o apere prin toate mijloacele

ıărăzite puterii pe acest pămînt. Farkas Kornis strigă ungureşte. Apoi talieneşte şi latineşte şi turceşte, că aici trebuiau să fie de faţă Ordiıele şi Statele Transilvaniei, să fie de faţă universitatea nobililor căreia ıparţine, că moare de două ori mai bine decît să-i fie spurcat trupul le către privirile acestor duşmani ai crucii, aduşi de perfidul voievod ıub masca lui de luptător pentru creştinătate. Farkas Kornis a înţeles a fel de bine ca Gaspar Kornis. Iată din nou politica ridicîndu-se leasupra omenescului... Preotul Ungvari îi dă crucea la sărutat. Farkas Kornis o sărută lacom. I se scot cătuşele. Îşi freacă încheieturile. Apoi totul se sfîrşeşte mai repede decît se aştepta. Farkas Kornis şi face vînt de pe eşafod, îmbrîncindu-l pe acel popă negru. Unul lin ajutoarele călăului îi pune piedică. Omul cade, lovindu-se puterıic cu gura de duşumeaua din grinzi acoperite cu catifeaua roşie. Sare şi celălalt ajutor al călăului. Îl apucă de păr, trăgîndu-i capul ɔe spate. Amîndoi îl tîrăsc la butuc... Se desprinde de fereastră. Urcă treptele spre sala de arme. Aude bufnitura securii. A doua bufniıură. Într-un tîrziu aude bucşile de fier ale furgonului, ţăcănitul potɔoavelor pe caldarîm, scîrţîitul porţilor uriaşe, căptuşite cu plăci de ier... Nu ştie cînd, parcă peste o veşnicie, aude cornii şi trîmbiţele ıeralzilor vestind începerea ceremoniei de plecare a solului otoman. Curtea interioară este scăldată de lumina albă de august. Flamurile ılflie vesele. Porţile deschise larg lasă să se vadă mulţimea de curioşi inută în lăncile călăreţilor lui Máko. Hussein primeşte darurile pe ɔare i le dă Theodosie Rudeanu. Le trece oamenilor lui de arme, ăcînd temenele adînci: cinci şoimi cu coifurile de piele pe cap, cu ɔlopoţeii de argint legaţi la picioare, cu pliscurile prinse în cureluşe ɔoşii. Cei doi dulăi de vînătoare, cu ragile şi botniţe. Patru blăni suɔerbe de samuri aduse de la Mosc. Un ceasornic de Nüremberg de ɔorcelan, pus sub un clopot de cristal, pe o tavă de aur. Ienicerii lui Ahmet Muhtar trecuţi din curtea gărzilor aici, bat patul muschetelor le caldarîm. Mehterul lor, muzica cu tîmpene şi flaute, un *çalici mehter*, ără care nici un ienicer adevărat nu merge la război, cîntă: *vezir çoglan başçavuşu*, îngînată de un taraf săcuiesc şi de un alt taraf al ăgărăşenilor. Tunurile trag trei salve. Pedestrimile prezintă arma. ɔtă în capul scărilor, cu gugiumanul pe cap şi îi face semn lui Hussein ɔare prosternat, aşteaptă să se retragă ca să poată încăleca. Comedia ɔe care-o joacă aici de un an l-a prins în propria-i capcană. Această olie a lui Hussein este o armă cu două tăişuri. Vrînd să-i ţină pe urci la Dunăre, să scutească Ţara Românească de jaf, să aibă spatele lobod, îi dă temei lui Basta să-şi reînnoiască acuzele vechi, după care r fi trecut de partea sultanului.

Binecuvîntata lumină de august revărsată peste lume, ca şi cînd nimic nu s-ar întîmpla sub soare decît această pace biblică, în care se coc merele.

8

— Sîntem gata, doamne.

— Gata pentru ce, Theodosie?

A îmbătrînit, mereu îmbătrîneşte Theodosie şi pe măsură ce îmbătrîneşte nu-l mai înţelege dintr-o privire, cum îl înţelegea odinioară. Ce-o fi gata, ori la ce este gata bravul lui diplomat, cînd astăzi coaliţia germano-polono-turcă este un fapt căruia el nu-i mai poate răspunde decît cu slaba nădejde că *I.V. Doktor* Bartholomeus Pezzen va da peste cap, în ceasul al unsprezecelea, porunca secretă trimisă de Rudolf lui Basta: « Acţionează după cum o cere nevoia, astfel ca Ardealul să fie al Sacrului Imperiu. . . » Ştirea a repezit-o Carlo Magno plecat spre Kaşovia, să facă tot ce se va putea face ca Basta să nu treacă de partea lui Chiaky, campionul răscoalei nemeşeşti. Şi dacă Rudolf va juca şi el atît pe cartea lui Pezzen, cît şi pe a lui Basta? Adică îi va da titlul de guvernator al Ardealului prin Pezzen, pe care-l va slobozi să aştepte soarta bătăliei undeva la Tokay ori la Oradea; iar lui Basta porunca de a-l scoate din Ardeal cu armele?! Basta învins, s-ar arăta Pezzen cu porunca imperială datată din august, spunînd că generalul a făcut totul călcînd peste ordinele suveranului. Basta învingător, Pezzen ar fi rechemat de grabă la Praha. Scoate un nechezat neplăcut. Simion îi trece lenta peste cap. Poartă sabia cu cap de grif în teaca ei nouă învelită cu piele de leopard.

— Gata pentru ce, Theodosie, întreabă cu gîndul aiurea. . . Nici o ştire de la Velica. Parcă l-a înghiţit pămîntul şi pe Văsile Boer de Recea. Vorbele se-ntorc din bolţile ogivale ale sălii de arme. Toate cuirasele Báthoreştilor au fost date călăreţilor făgărăşeni care n-aveau armuri complete. Au rămas doar cuierele de lemn pe care fuseseră îmbrăcate, aproape treizeci, înşirate ca nişte sperietori pe lîngă pereţi. Tot ce-a fost bun de luptă pe panoplii a fost dat trupelor. Aici n-au mai rămas decît arme de scrimă, de turnir şi trofeele principilor; coifuri sparte, cuirase şi scuturi găurite, şei vechi, mirosind a păianjeni şi a pielărie putredă. Se reculege. Intră prinţul Marcu. Intră Stoichiţa din Strîmba şi postelnicul George Pithar de Caransebeş.

— Am adus socoteala, măria-ta, spune Stoichița.

Îl privește curios pe acest Stoichița de Strîmba studiat la Padova și nu se mai știe unde, care i-a adus o socoteală astăzi de zi-ntîi septembrie cînd Velica lui... Și parcă numai Velica?! Velica este opera lui vie și fremătătoare, mai vie decît toți morții-vii agățați de Mina prin biserici, ori în picturile din spătăria mare de la Tîrgoviște. Așa cum vie și fremătătoare este și cealaltă operă a lui, această Magna Valachia, ibovnică întruchipată din gîndul lui cel mai tainic. Clopotele. Tresare. Ascultă cu inima chircită. Clopotele trase în dungă. A moarte. A deznădejde. Din cîțiva pași este la geam. Deschide un ochete. Îl îmbrățișează, suav, lumina palidă a sfîrșitului de vară. Cum de-a uitat? Este începutul anului bisericesc, ziua cuviosului Simeon Stîlpnicul, zidită-n el într-o durere surdă. Într-o neliniște grea.

— Nu mi-ați răspuns, iubiților ai mei sfetnici, spune privind zarea strălimpede spre munții acoperiți cu zăpezi pure, munții ca un chenar fraged și clar, ca un vis de măreție și liniște și veșnicie. Iată sosită clipa înțelegerii, clipa tăioasă care-l mortifică înainte de a fi ucis. Clipa cumplită în care ai conștiința acestei morți și cînd tot ce este viu și tulburător în tine se revoltă împotriva acestei morți nainte de vreme, așa cum s-a revoltat viul din Farkas Kornis ori din Andrei Báthory; ori din Josica, ori din Ștefan Răzvan; din Aron Vodă, ori din Chisarul; din Nikifor Parasios, din atîția alții legați de anii domniei lui cînd sabia necruțătoare poruncită de el, ori de alții, stăpîni pe cîte o felie de lume, s-a abătut necruțătoare asupra viului aceluia care slujea unei politici. Meditează într-o stare de tristă detașare la destinul tragic al puterii politice. La lăcomia aceasta de a avea totul, la spaima sfîrșitului, la datorința de a apăra cu viața temeiul puterii, moștenirea între hotarele ei firești, limba și ființa neamului. Același vrăbioi gureș, mereu pe pervazul cenușiu de piatră al ferestrelor prin care a văzut răsărind soarele în Magna Valachia.

— Sîntem gata să ieșim cu oastea din Alba-Iulia, măria-ta, șoptește Theodosie Rudeanu.

— Am adus socoteala banilor pe care-i pierzi, doamne, slobozind robii din războaie, pe neamișii nesupuși, iobagii și pe cei neascultători ai legii. Dacă am aștepta răscumpărarea, ori i-am pune să lucreze la ocne, ori la băile de aur, ai avea un cîștig de două sute de mii de taleri, doamne, spune Stoichița din Strîmba. Adică ai avea cu ce plăti oștile pe cele două luni din urmă. Le-ai sălta bărbăția, plătindu-le și pe luna asta... Altfel?

— Altfel ce, Stoichițo?

— Altfel mă tem că rămînem fără jumătate din ele, măria-ta.

— Totul este în puterea Domnului, iubiților ai mei sfetnici... Să mergem!..

Sălile pustii ale palatului voievodal cu gărzi ale pîrcălabului Janos Herepey, bătrînul slujnic al oștirii de Alba-Iulia, credincios zidurilor ăstora, oșteni vechi, șchiopi, ori ciungi, ori chiori, vătămați în luptele de la Temișoara și Ineu. Lumina tristă prin vitraliile cu chipuri de războinici. Curtea interioară, martora jocului măririi și al decăderii. Gărzile în șa. Clopotele trase în dungă. Încalecă. Corniștii și trîmbițașii heralzi vestind ieșirea domnului din palat. Nici Napraghy, nici Chiaky, nici Kornis, înalții lui sfetnici ardeleni. Cînd se deschid porțile, ceilalți. Tîrgoveții. De-a valma. Îi strigă românește și sîrbește și italienește să nu-i lase. Să-i scrie la oaste. Că dacă-i lasă îi taie sașii și nemeșii. Este un vaier și un bocet, stau ciucure cei cărora le-a dat dreptul de vatră și negoț în Alba-Iulia, îi vede ca printr-o pînză deasă, pălării frînceşti cu cioc, ori de Pojon negre, ori de Bratislava din pîslă, femei cu marame, oștirea de trabanți pedeștri pe două rînduri spre poarta Sfîntul Gheorghe și dincolo de ea călărimile lui Máko, toboșarii, flamuri, sulițe și lănci scînteind, apoi piața mare a cetății plină de o mulțime de bărbați care strigă ceva. Nu înțelege ce strigă acei bărbați. Își ridică privirea cu o nădejde disperată spre geamul acela din cristal de Murano de la catul întîi al palatului cancelarial. Perdeaua nemișcată. Doar razele de soare se frîng pe cristalul verzui, închipuind chipul drag al Velicăi. Fiecare pas al Fatimei îl îndepărtează de palatul cancelarial. De anul plin al vieții lui cu Velica. Îi simte buzele șoptindu-i versuri la ureche. Îi simte carnea fierbinte și dulcea boare a răsufletului și trupul în lănțuindu-l pătimaș, se sfîșie pe sine cu aceste amintiri nedesăvîrșite, cum nedesăvîrșită a rămas zidirea Cetății de piatră. Dintr-o dată îl izbește miasma putredă, mucegăită, de suferință și trupuri nelăute, duhoarea grea de temniță și paie mucede, de zdrențe putregăite în sudoare... Robii. Prinșii de război de-a valma cu iobagii răi platnici. Unii cu bărbile pînă-n piept, sălbatice, cu lațe lungi, lindinoși și dugoși, ridicînd spre el mîinile uscate, cu cîngile negre, încovoiate. Vede unul chior, cu o rană supurîndă la gît, lățos, cu păduchii ciorchine pe la tîmplele subte, strigîndu-i «milă» pe leșește. Apoi totul se-nvălmășește, aceia, o mie nouă sute șaptezeci și doi după socotelile și răboajele lui Stoichița, dau în genunchi văzîndu-l pe vlădica Ioan în odăjdii, înconjurat de pastorii reformați și de călugării iezuiți și de popii ortodocși. Tîrgoveții mea stă dincolo de gărzi, departe, se vaicără și cei numiți de bresle ard făclii cu pucioasă, cară putinele cu apă îndoită cu oțet, pregătesc vetrele cu jăratec pentru arsul

traielor și bărbilor și pletelor pline de păduchi. Stă înlemnit în a, privind viermina omenească prăbușită în țărînă. Un cazac de Nizov, uriaș, se bate cu amîndoi pumnii în piept. Poate a căzut la Otani. Cîte luni sînt de la Otani? De cînd a luat-o el din șa pe Elisaveta Moghilă și l-a furnicat o poftă ticăloasă, s-o smulgă dintre paji și lintre oști și s-o iubească în tufăriș, să-i plătească lui Moghilă fățăriile ui și pe ea s-o răsplătească pentru uneltirile ei și otrăvirile ei. Aude lujba, aude strigătele de căință în toate limbile Evropei, aude cădelnile clinchetind; mireasma de tămîie se amestecă cu duhoarea de tîrv nespălat, apoi trîmbițașii-heralzi sună prelung și crainicii vestesc n polonă, croată, germană și turcă, voia domnului. Cade tăcerea iceea înfricoșată pe care s-a obișnuit s-o audă cînd îl vestesc crainicii. Tăcerea care-nconjoară puterea.

— Vă slobod din temniță și din întuneric, pentru a vă da luminii i gloriei. Ori numai libertății. După voia voastră. Amin!

O întoarce pe Fatima. Aude crainicii strigînd că cei slobozi se ot scrie sub steagurile învingătorului lor, primind pe loc haine, rme și un avans de doi taleri din soldă. Îi aude strigînd drumurile le întoarcere spre țările lor, pentru cei care nu vor să se scrie la aste. Aceia n-au voie să se întovărășească mai mult de trei. N-au oie să poarte arme. Cei ce vor fi prinși în cete și întrarmați, vor fi pînzurați fără judecată. Apoi, din nou strigările recrutorilor în imbile Evropei:

— Oșteni și bărbați! Viteji dornici de glorie! Vă așteaptă zile reafericite sub steagurile nebiruite a leleului creștinătății. Iată! O veți aici pe Lelia, cea mai frumoasă dintre vivandierele care-au nsoțit vreodată un căpitan vestit. Are o mie de prietene vesele, pentru oate gusturile și pungile... Hei! Cine se înscrie în steagul polcovnicului Walawsky, calul se dăruie pe două luni, pînă la smulgerea dușmanului din șa... Rația de vin, un bocal la masa de amiază pe gratis.

Și alte chemări. Unele nerușinate. Altele chemînd la răzbunare. Și ziua de septembrie duioasă și limpede. Zidurile cetății. Bocetele nuierilor. Clopotele. Pîrcălabul Ianos Herepey, cu piciorul de lemn ocănind pe podișca porții. Ridică sabia. Artileria, cîteva falconete vechi, bune să sperie porumbeii din turle, trage salva de salut oștirii care iese din cetate. Tobe răpăind îndesat. Flamurile în vînt. Grila. Porțile uriașe, bătute în plăci de fier. Máko!... Înlemnit în șa. În armură. Toți catafracții în armură. Porunca a fost ca armurile să fie duse la căruțe. A hotărît să strîngă toată oștirea principatului a Sas-Sebeș. Să aștepte acolo oștile de peste munți și din Moldova.

Pe ale Lipovei, Logojului, Caransebeşului şi Ineului. Îl neliniştește chipul lui Máko, văzut acolo, sub coif, ferindu-şi privirea şi bătîndu-şi garda de cuirasă cu un gest plin de lehamite. Cînd vede lăncile catafracţilor îşi pipăie coantăşul sub care simte cămaşa de zale... Apoi totul se şterge, ori totul se adînceşte într-o durere sfîşietoare, ori tot ce trăieşte el creşte în strigătele sutelor de poporeni care strigă « tolvai, cui ne laşi Mîntuitorule»; în vaietele sutelor de muieri care-şi ridică pruncii deasupra capetelor strigîndu-i că mai bine-i îneacă în Murăş, decît să-i lase iar pe mîna ălora, ori că-şi dau foc, decît să iasă iarăşi la munci prinse-n plug, şi altele care-l seacă, care-i arată adevărul acela crîncen pe care l-a călcat în picioare pentru a-i cîştiga pe ceilalţi şi uite, acum, aceştia călcaţi în picioare îl cheamă cu numele Mîntuitorului şi ceilalţi îi pregătesc ascuţişul cu care să-l dea morţii. Florean. Florean singur între o sută de fete fecioare, la podul de peste Murăş. O sută de fete fecioare în dalbe straie, bocind despletite, legănîndu-se într-o unduire, prin care-i spun că-l duc la groapă pe Făt-frumosul lor, pe craiul lor şi ceterele suspinînd şi fluierele suspinînd şi fetele fecioare bocind şi ofilindu-se acolo în gura podului de peste Murăş, ofilindu-se într-o tristă şi fără nădejde legănare şi el însuşi sfîrşindu-se în şaua Fatimei, pentru că înţelege sensul tragic al bocetului şi al dansului, apoi împînzeşte în durere cîntecul lui Florean vătaful:

Sus, bradule, susu,
Sus, către apusu
Ci la răsăritu,
Greu noru s-a pusu,
Nu-i nour de vîntu
Ci-ţi de pămîntu,
De ţărînă nouă
Neatinsă de rouă.
Pe unde-am umblatu,
Rea jale-am lăsatu,
pe unde-am bătutu,
Rea jale-am făcutu...

Bat tobele. Fatima îşi vede umbra pe pod. Se sperie. Bate pe loc. Nechează. Fetele fecioare se ofilesc, lujere albe căzute în mijlocul podului de pe Murăş. Şi bat, bat a moarte, bat în dungă clopotele Alba-Iuliei.

— Cîinele sperjur, feciorul de scroafă, gloaba nemernică! De ce tai măria-ta şi nu porunceşti să încalece garda? Să-l taie pe el şi oată adunătura lui de mişei?

Theodosie Rudeanu şi-a pierdut cumpătul şi stilul. Era firesc ă fie aşa ori, dacă nu era firesc, putea să fie şi aşa... Huruitul greu l cavaleriei cuirasate de sub comanda lui Máko se pierde pe şleahul are urcă la Mihalţ şi Teiuş, dincoace de Mureş şi de falconetele răpădite ale Alba-Iuliei, Theodosie Rudeanu se repede la hotnogul le catafracţi Peter Wetessy, care-a adus scrisoarea lui Máko şi nanifestul dat de Staturile şi Ordinele Ardealului către Ordinul ălăreţilor unguri ai lui Mihai-Vodă.

— Lasă-l Theodosie.. Mai bine recunoaşte-i lui Máko onoarea stăşească. Şi cavalerismul.

— Cîinele.

— Putea unelti cu Chiaky. Putea să treacă la el pe cîmpul de uptă. Îi dau mulţămita mea, că m-a părăsit acum.

Îi face semn hotnogului care aşteaptă cu spaima lipită de buzele inete. Pajii ridică torţele. Sînt de faţă toţi căpitanii de oaste treziţi le tropotul catafracţilor. Este înaintea zorilor de 13 septembrie, ntr-un întuneric palid prin care se văd albind crestele munţilor. Cetatea Sebeşului are porţile deschise, păzite de gărzile lui. Se aude pa rîului spălînd prundişurile.

— Apropie-te, oştene!.. Spune-i lui Máko că-l iert şi-l sfătui să nu-mi iasă înainte. M-a slujit cu credinţă şi vitejie. Ţine inelul ista de la mine. Mai spune-i lui Máko că sabia este pusă să slujească gîndului, nu talerilor.. Du-te! Să fie slobod!... Nimeni şi nimic să nu-l oprească în tabără..

Hotnogul pune un genunchi la pămînt. Primeşte inelul. Cu o nişcare frîntă, îi sărută stînga.. Intră în cort. Fără să-i fi poftit, ntră şi ceilalţi. Au aruncate caftanele de blană peste cămeşoaie. Unii sînt desculţi. Alţii în papuci. El însuşi este gol pe sub caftan şi lesculţ. Cîţiva au mustăţile puse pe papiote. Aproape că-i vine să rîdă.

— Duceţi-vă şi vă culcaţi, le spune... A plecat Máko cu o nie cinci sute de lănci.

Se privesc între ei.

— Să nu le vină pofta şi altora, măria-ta.

— De le-ar veni acum şi nu pe cîmpul de luptă, Theodosie.

Închide ochii. Se reazemă de tetrapod. Îi aude cum ies. Aude şi răsufletul celorlalţi care rămîn. A început să-i cunoască după răsuflet.

— Haidem, prea credincioşilor... Să lucrăm!. Ce veşti în noaptea asta, Theodosie?

Se aşază în scaunul florentin, pliant. Îşi strînge caftanul pe lîngă trup. Marcu trece la charta întinsă pe masă... Stoichiţă deschide terfelogul în care înseamnă poruncile. Theodosie cere îngăduinţa să stea. Nu doarme de trei zile şi de trei nopţi. Are trăsăturile căzute, obrazul i s-a scofîlcit, el tot, *signor gran logofet* s-a scofîlcit şi posmăgit. Pînă şi glasul i s-a posmăgit:

— Cu ce să încep doamne, că nici nu mai ştiu cu ce să-ncep?!

— Păstrează-ţi firea, Theodosie. Ia-o de la Zamoyski, Basta, Chiaky şi Pezzen.

— Mai bine-aş lua-o de la tîrfele de braşoveni şi sibieni măria-ta, că ne stau în coastă şi s-au blestămăţit ca niciodată, diavolii.

După ce-i spurcă bine pe braşoveni şi sibieni, Theodosie trece la ştiri. Îşi macină măselele să le sfărîme. Braşovenii au tăiat şi spînzurat toţi oamenii de la chervanele domneşti trecute de la Tîrgovişte prin Bran. L-au arestuit pe fratele biv vel banului Mihalcea, Iorga. Au tăiat sub Rîşnov, trei sute de puşcaşi veniţi cu căpitanul Grigore Spînzu. I-au tăiat noaptea, după ce le-au trimes vin cu mătrăgună la cină, în tabăra de sub cetate. La Prejmer şi Hărman au tăiat copacii din marginea şleahului, lăsîndu-i înţînaţi să-i prăvale peste oştile care vin prin pasul Oituzului. Şi...

Glasul vel logofătului se frînge.

— Şi, vel logofete Theodosie?!

— Au ridicat din Şchei cele şase sute de căpităneşe şi jupîneşe şi le-au închis în cetate măria-ta, să te ţină în frîu şi să te joace după voia lor, doamne.

— Treci la sibieni, spune şi nu-şi recunoaşte glasul...

— Au închis pasul mai jos de Boiţa.

— Mai repede, Theodosie.

Zamoyski. Are douăzeci şi patru de mii sub steaguri. A trecut Nistrul pe moşia Ustia, a lui Simion Moghilă. A adunat oaste pe socoteala lui şi a magnaţilor din partida şleahtei din Galiţia şi Podolia, are oastea puţină a lui Sigismund, a lui Ieremia cu pribegii moldoveni şi pe fiul regelui, Vladislav.

— Ce căpitani?

— Iakob Potocki, Moise Székely şi Stroici cel tînăr.

— Ce-ai Theodosie?... De ce te poticneşti Theodosie?! Repede Theodosie, că ne mînă moartea din urmă, Theodosie.

Tresare. Asta era... Zamoyski îl numeşte pe Simon Moghilă a toate ţeremoniile, domnul Ţării Româneşti. Se zice că mai ţine u el pe un Dimitrie Cercel, fiu al...

— Al răposatului meu tată, taie rece prinţul Marcu.

— Da, măria-ta... Este trecut la catolicism, are 40 de ani şi făgăduit să întoarcă cheltuiala războiului şi un tribut de 50 000 lucaţi de aur pe an, dacă i se dă scaunul măriei-tale.

Se cutremură de nebunia acelui necunoscut. De nebunia lui ;oală şi lacomă şi perfidă. Theodosie mai are un şi... La Adrianopole -a ivit un alt pretendent, care se dă fiu al răpostului Petre Cercel: oan.. Se gîndeşte că ăsta este blestemul Ţărilor Româneşti. lîvnitorii de putere. Îi vine să-şi sfîşie carnea cu unghiile. Nu pentru ă se ivesc aceşti fii necunoscuţi ai domnilor răposaţi... Ci pentru acoma lor nebunie, pentru pofta de a sfîşia o moştenire străină de nima, gîndul, fapta şi meritele lor, pentru sălbăticia cu care scot a mezat ceea ce au făptuit cu sîngele şi truda lor, ceilalţi, cei care au porit-o şi ţinut-o peste veac. Este atît de lucid, că-l doare inima. Basta s-a hotărît. Chiaky i-a spus că voievodul vrea să-i dezmembreze oştirea cerîndu-i ajutoare şi astfel să-l aibă în mînă. La 9 septembrie i-a comunicat lui Ungnad că se va uni cu nemeşimea. L-a rimes la Turda pe Teökeöly cu banderiile lui, să asigure nemeşimea le ajutorul său. Tot atunci, cînd a vestit hotărîrea în consiliul militar, -a ridicat căpitanul Mihail Székely care i-a spus cu vorbe aspre că i făcut dintr-o duşmănie veche, care nu onorează un general, a făcut lin ea politica împăratului, fără voia împăratului. Că-l pizmuieşte le moarte pe căpitanul victorios care este voievodul şi că această izmă o să-l coste pe împărat tot ce s-a făcut cu atîtea jertfe în Ardeal, entru cauza creştină. I-a spus că nu se teme nici de otrava, nici de tiletul atît de bine mînuite de luminăţia sa în Ţările de Jos... şi altele, asemenea.

— Şi Basta?

— L-a întrebat dacă merge sau nu împotriva măriei tale.

— Şi el?

— A zis că merge, deoarece este oştean şi dator să asculte. Dar mpotriva inimii, cugetului şi voinţei sale.

Ştefan Báthory de Şimlău a spus la masa acelui consiliu militar că toată nemeşimea este pentru Sigismund, la care Ungnad s-a făcut verde, înţelegînd atunci cum şi pentru cine a fost cumpărat Basta, entru că, încă de atunci s-a văzut că nemeşimea stă să aleagă între Sigismund venind cu leşii şi Chiaky numit căpitan general de nemeşimea dunată pe cîmpul Cristişului, lîngă Turda.

— N-ai mîntuit cu Zamoyski, Theodosie.

— Cei o sută cincizeci de sîrbi ai lui Baba Novac i-au dat pe 4 septembrie o luptă, la trecerea Nistrului. Turcii din cetăți și tătarii alungați din Bugeac au trecut și ei Nistrul, doamne. Pe 6 septembrie a intrat în Cernăuți. Sîrbii au trecut și ei Nistrul căzînd pe chervanele oștirii și pe gloate, în Pocuția.

— Vitejii mei, vitejii mei, șoptește.

— Acum se află în codrii Cosminului, doamne. Abia se mișcă. Cercetașii trag cu cîrligele arborii de pe lîngă drum să vadă dacă nu sînt înțînați.

Se gîndește că Zamoyski n-a uitat învățăturile date strămoșilor săi de Ștefan. Se ridică. Trece la chartă.

— De ce nu-i lovești înainte de a se aduna cu Basta, doamne, întreabă Theodosie, după ce spusese unde se află oștile venite din Moldova în ajutor. Vești trimese de Baba Novac și Deli Marcu prin porumbeii călători din hulubăriile secuiești și cele ale făgărășenilor... De ce nu-i lovești într-o noapte, la Turda, fără veste, să-i spulberi pe neamișii, să-l ai pe Basta la mînă, să-l silești să meargă împotriva lui Zamoyski, să scăpăm din cercul ăsta care începe să ne strîngă... Adică să faci ceva, măria-ta, cum te știm cu toții, de-o viață. Că-n repeziciunea și scînteierea minții tale ne-am pus viața și averile și nădejdile.

— Și vi le temeți, Theodosie?

— Ni le temem, măria-ta.

Se lasă o liniște grea. Se aude gîfîitul uscat al logofătului. Apoi cad vorbele lui, reci:

— Stoichițo, să vezi dacă cirezarii mei au ajuns cu cei două mii de boi la Bratislava. Și să slobozi un porumbel la Abrud, la Muralt cel tînăr, cu porunca mea către săcuiul Matei Kis, neguțătorul de arme, să fugă noaptea de la hărmînția din Tokay și să vie cu armele de foc pe la Beiuș... Acu vreau să ascult manifestul Ordinelor către Máko... Da' mai întîi cine l-a iscălit Theodosie? I Să-i cunosc pe capi, că de acolo începe putreziciunea... Ascultă... Auzi Theodosie!... Fără Baba Novac nu fac război... Odată. Al doilea, este una să-i spulber pe neamișii și este alta să se vadă în vreme că nu Ardealul și oștile lui s-au sculat împotriva mea, ci neamișii s-au sculat. Auzi? Au venit aici la chemarea mea, sute de nemețime măruntă. Vin căpitanii cei mari ai Ardealului, unguri și ei. Auzi, Theodosie?

— Ce să aud, doamne?

— Timpul, Theodosie... Altădată îl auzeai. Te-ascult, iubite al meu sfetnic. Haide, Theodosie... Să credem...

Putea să-l lovească pe Chiaky de-o lună. Cîştiga încă o luptă. Punea nemeşimea răsculată sub sabie. Şi?... Altceva vrea el de la Ardeal şi de la unguri. Nu *jus belli* vrea el de la timp. Ascultă numele atinizate ale celor nesupuşi, trecuţi pe manifest în faţa rechizitoriului Ladislau Thoroczkay şi a căpitanului călărimilor Stephani Tarkany. Stephani Chiaky de Kereszeg, Sthephanus Toldi, Gabriel Banffy, Franciscus Allardy, Stephanus Bodo, Ladislas Toroczkay, Gabriel Haller... aha, saşii şi-au trimes la Turda omul, ca nu cumva să piardă locul din fruntea bucatelor... Nu-i mai ascultă pe ceilalţi. Statele opresc pe oricine să-i ocărască pe catafracţi că au venit cu voievodul Mihai împotriva ţării. Sînt şapte puncte acolo prin care catafracţii se împroprietăresc, li se plătesc soldele neplătite de el, cei răniţi, ori ologiţi în războaiele lui vor fi plătiţi pînă la sfîrşitul vieţii, vor fi scutiţi de injurii şi...rîde, Staturile şi Ordinele nu-l recunosc pe Matei Bihari ca voievod al ţiganilor. Pînă şi de bieţii igani se tem Staturile... Nu mai ascultă. Vede pe chartă tot ce se va întîmpla din clipa cînd oştile rămase credincioase se vor aduna aici şi pînă în clipa cînd va vedea în faţă oştirea nemeşească, căreia, desigur, Basta îi face jocul numai pe jumătate.

— Ce se-aude, Marcule? şopteşte.

— Nimic, măria-ta!... Apa!

— Mi s-a părut că pleacă şi alţii, Marcule...

— Ţi s-a părut, unchiule...

Îşi lasă barba în piept. De afară răzbate sunetul limpede al unei rîmbiţe sunînd deşteptarea.

10

— Nemaivăzut, doamne! Ţi-ai pierdut minţile, măria-ta. Ce oaste este asta? Ce oaste poate fi asta?!...

— Taci, Theodosie. Şi dacă nu crezi în ea, măcar prefă-te că crezi... Ai mai făcut-o şi altădată...

— Măria-ta răstorni aşezările şi temeiurile rînduirii. Are să te calce Evropa în copitele nobilimii.

— Te temi?

— Nu te juca, doamne, cu timpul. Ai făcut-o înainte de Şelimbăr, ţiţînd iobagii. Ai făcut-o în Moldova aţiţînd stările de jos şi ostăşimea de rînd. Ai făcut-o în Pocuţia, în Rutenia, sculîndu-i pe şerbi împo-

triva stăpînilor firești. Pentru numele lui Dumnezeu, potolește-te. Nu uita că ăștia nu l-au uitat pe Doja. Nu uita că bătrînii noștri povesteau cutremurîndu-se cum aducea Oltul la vale hoiturile ciopîrțite ale iobagilor. Este în firea timpului să fie stăpîni și...

— Și ce, Theodosie?... Gata, Marcule?

— Gata, doamne.

Voievodul își încearcă curelele platoșei ușoare de argint suflată cu aur, adusă de Mina de la Veneția, avînd bătută pe piept lupta lui Hercule cu leul din Nemeea. Simion îi trece lenta peste cap. Îi agață sabia cu cap de grif în teaca nouă învelită în piele de leopard. Îi aduce pelerina imperială, albă și gugiumanul. În trei zile, între 13 și astăzi 15 septembrie, s-a hotărît soarta Ardealului. Ieri porumbeii călători au adus două știri ucigătoare. Oștile lui Deli Marcu au ajuns abia la Întorsură. Nicolae Pătrașcu a fost oprit înaintea Branului. Radu Buzescu abia a ajuns la Cozia. Azi-noapte a picat Baba Novac, doar cu o gardă de douăzeci de viteji. A ferit cursele sașilor întinse pe tot drumul. L-a întîlnit pe Peter Domokos sub Hărman. Săcuii din cele Trei Scaune au pîrjolit toate satele săsești din cale. Ceilalți săcui, din scaunele Murăș și Arieș au trecut la Chiaky. Ieri au venit oștile de margine ale Ineului, Lipovei, Logojului și Caransebeșului. Hussein a jurat de trei ori pe coran că pașa de Temișoara nu se va mișca. Au venit ostenite de drum, prăfuite, hărtănite, cu caii frînți de osteneală. Le-a adus Sandor Barcsay... Nici nu l-a văzut bine la chip. Și-au ridicat corturile și s-au dat somnului. Și tot de două zile curg în tabără gloatele. Vin mereu călărești din nemeșimea măruntă, cu sulițe vechi, ruginite, puse pe cozi de carpen, cu zalele peticite, cu șei obosite, cu merindea la oblînc, întrarmați ca pe vremea lui Doja, cu ghioage de fier prinse pe lanț, cu spade uriașe de două mîini, cu arcuri pe vîrtej, cu scuturi cît statul, turtite de lovituri... Dar mai ales curg iobagii. Desculți și pe jos. Cîte-un neam pe cîte-o căruță. Unii au bagajele și armele legate în spatele vacilor, ori ale măgarilor. Neamul lui Daniel Sovenyfalvi a venit cu ele legate pe spinarea a trei dulăi ciobănești. Daniel Sovenyfalvi a cerut să-l vadă. Un uriaș chior, mustăcios, cu degetele stîngii tăiate. Moșul lui a fost nemeș de țară. S-a dus cu Doja. A fost ars la Temișoara. Tatăl lui a fost iobăgit pe moșia contelui Allardy. Fiul lui Allardy a poruncit să-i fie tăiate degetele cu barda, el apărîndu-și fiica de dreptul primei nopți... Și-a adus trei feciori și trei nepoți. Atît are. Atît aduce. Iobagii au vestit din sat în sat, de pe moșie pe moșie că nemeșii s-au sculat împotriva domnului... Varvara Szuky... Vîrîtă în coantăș, cu cosița retezată, purtînd cizme și platoșă făcînd

pe pajul. Ce destin a scos-o din moşia şi liniştea ei, aducînd-o aici?! De ce se teme Theodosie Rudeanu? Ori de cine se teme mai mult? De Chiaky şi magnaţi, ori de Sovenyfalvi şi ai lui? Ce intuiţie magică au aceştia, Gheorghe Oniţă şi Radu Brîncă şi Daniel Sovenyfalvi care-au alergat sub steaguri, cînd nimeni nu i-a chemat?! De trei zile aceştia toţi şi neamişii aceia mărunţi şi săraci, Blasius Karoli, Sandor Desi şi Francisc Dobokai care-a venit cărîndu-şi armele dezgropate pe un măgar şchiop şi alb, de trei zile aceştia l-au întors în vreme, atunci cînd era el feciorul Tudorei răchieriţa din Cetatea de Floci, ori mai tîrziu cînd era neguţător de pietre scumpe şi cînd visa sub cerul Mediteranei, ori al Anatoliei, visa, nici el nu mai ştie la ce visa.. Trîmbiţele. Aceştia, iobagii şi neameşii mărunţi, cnezii români din toate districtele consuetudinare şi căpitanii unguri de margine şi căpitanii de margine hunedoreni şi bănăţeni şi din Ţara Crişurilor, pe care nu i-a văzut şi nu i-a răsplătit pentru slujbele ori truda lor, aceia sînt astăzi aici şi de trei zile lumea s-a răsturnat şi toată domnia lui i se pare fadă şi goală şi pe deasupra adevărului.

— Te-aşteaptă oştile, măria-ta, spune prinţul Marcu.

L-a uitat pe Dionisie Rally. Iată-l. În odăjdiile lui sacerdotale. A călărit alături de Baba Novac, lăsîndu-i pe Udrea şi Sava şi Negrea să se descurce cu oştile lui Zamoyski. Nu are vocaţie, sau nu are noroc să fie mitropolit. Nu mai poate amîna această clipă de care se teme de trei zile şi de trei nopţi. Clipa adevărului asupra domniei lui ca *princeps et haeres Magnae Valachiae*. Trebuie. Îşi pune gugiumanul. I-a schiptrul de aur de pe perna adusă de George Pithar de Caransebeş. Varvara Szuki îl priveşte cu ochii ei verzi şi piezişi, ca de rîs. Gărzile ridică pologul. Mereu Theodosie cu mintea lui iscoditoare. O căruţă de oaste fără loitre trasă în faţa cortului, acoperită cu catifea sîngerie, avînd drept scară un butoi de zece vedre. Urcă pe butoi şi de acolo pe căruţă. Îl învăluie lumina mierie de coptul toamnei, blîndă şi dezmierdată şi plină de tristeţi duioase. Oştile lui. La început tăcerea grea, parcă de pămînt. Destinul lui. Oştile. Şi clopotele. Bat clopotele Sas-Sebeşului. Grav. Bat ceasurile şapte, ale dimineţii de 15 septembrie, luni, de ziua Sfîntului Visarion. Cel dintîi septembrie al veacului al şaptesprezecelea. Ce veac! Îşi spune rămînînd singur pe podina căruţei, faţă-n faţă cu oastea. În stînga trupele de margine ale lui Barcsay. În mijloc regimentele cazaco-polone ale lui Walawski şi Branicki, săcuii cu Peter Domokos şi... de necrezut, Pancratie Segneyey, polcurile moldovene, banderiile făgărăşenilor, hunedorenilor, ale boierilor români de pe Tîrnave şi Mureş, escadronul de roşii domneşti din căpitănia lui Matei ot Brîncoveni şi-n dreapta, gloatele. I se pune

) pîclă pe ochi. Face semn trîmbițașilor-heralzi, care vor să sune: : stați drepți, iată domnul». Unul din comișii se repede cu Sultan le dîrlogi, crezînd că vrea să încalece. Sare de pe podină pe pămîntul aberei mirosind a ud de cal și a iarbă sfîrlogită. Aude pașii grăbiți ui celorlalți, care abia se așezaseră în măreția lor în stînga și dreapta podiumului improvizat. Abia mergînd pe jos către glotași, își dă seama cît este de înalt și voinic. Nimic nu mai rămîne din ceremonia lui Theodosie. O știe de cum intră între aceia, care cad în genunchi și i se agață de poalele pelerinei, care-i sărută cizmele și-l strigă iarăși cu numele lui Mesia și al Mîntuitorului. Trei moși, unul chior, altul olog, altul ciung țin de funie o vacă albă încărcată cu pocroviță, cu parii de cort, niște săcuri cumplite și două furcoaie, ceaunul, doi dăsagi și-un burduf de capră, plin cu apă. După strai sînt români.

— Ce-i cu voi, moșilor? îi întreabă... Veniți să-i pieptănăm pe domni?

— Să nu te audă cineva, oștene, șoptește unul din moși, cel chior.

— De ce, taică?

— Or fo tăiată o iscoadă d-a lu Apor, azi-noapte, iobajii din Veștem. Plinu-i de iscoade, ficiorule...

— Taci taică, că-i domnul nost.

— N-o d-apăi... Samănă cu sfîntul Todor... Tu ce zici Pișta?

Pișta este ologul. Nu zice nimic, pentru că n-are limbă. Mormăie ceva, arată la picior și plînge. Sînt trei iobagi din Tirimia, Vasile Crucean cu feciorul Gheorghe Crucean și vecinul lor Pișta Tholdalagi ... Au venit la oaste sculați de vestitorii iobagilor. Nu s-au mai pomenit vestitori de-ai iobagilor de astă toamnă și de-o sută de ani ori de la Doja...

— Auzi, măria-ta, șoptește vel logofătul Theodosie Rudeanu și lui i se face gura iască pentru că el însuși i-a vîndut pe toți lui Chiaky și celorlalți, vînzîndu-se pe sine odată cu «legătura» pe care i-au pus-o de gît Buzeștii în anul acela mort și cumplit al Călugărenilor. Se-ntîmplă o mișcare ciudată a gloatelor, o tălăzuire a lor spre înapoi, o îngenunchiere a lor în valuri, rămîne singur între gloate, curtea stă pierită în urmă, rămîne singur între vacile și caii iobăgești și măgarii încărcați cu samare și dulăii care-l privesc cu ochi omenești, în mirosul acela de staul de la Bethleem și-n clipa cînd îl fulgeră razele de soare frînte pe platoșă, își înțelege destinul cu o durere seacă și amară. Înțelege lucid că s-a jucat cu propriul lui timp. Că voind să doboare puterea altora prin gloatele asuprite, prin celelalte stări de jos și prin arme, nu s-a gîndit că însăși puterea lui se va ruina, asuprindu-și gloatele și stările din Magna Valachia. Că este

mort încă de la «legătură», de cînd l-au lăsat moşnenii. Că este mort din clipa cînd i-a vîndut să-şi poată plătii lefegiii. Că este mort din clipa cînd oştile de pămînt sărăcite, n-au avut cu ce-şi cumpăra armele celorlalţi, făurite în armurăriile şi forjeriile Evropei... Ce nesfîrşită încredere în propriul lor vis de libertate, la aceşti paria îngenuncheaţi... Ce nesfîrşită nădejde şi dureroasă şi disperată nădejde la aceştia din ţărnă, agăţată de sabia lui şi de mitul invincibilităţii lui, în care singur a crezut nestrămutat, de care astăzi, dureros, se îndoieşte. Ce tragică linişte se face-n el, pînă acolo unde încetează clipa şi începe definitivul. I-a înşelat, înşelîndu-se. I-a vîndut, vînzîndu-se. I-a amăgit, amăgindu-se. A rămas robul curţii lui, sărăcindu-se pentru ca pre ea s-o îmbogăţească... Visul lui de măreţie, acolo s-a schimbat în aur şi-n huzur şi-n fără de seamăn şi nevisată bogăţie. I-a îmbogăţit pe toţi ca să le cumpere credinţa. Şi iată-i aici pe cei de el sărăciţi şi vînduţi şi spînzuraţi şi biciuiţi, iată-i aici aducîndu-i vieţile lor sărmane să-l apere cu ele de vrăjmăşia favoriţilor lui. Dumnezeule ce cumplită prăpastie mi-ai deschis sub picioare. Şi cum n-am priceput Doamne semnele tale. Îşi aduce aminte cum zăcea rănit în viscol, pe scîndura de podină de la carul ostăşesc şi se ducea şi cum auzea chemările lor înspăimîntate şi înfricoşatul lor glas chemîndu-l să-i apere şi să-i însufleţească şi cum îl certau că-i lasă singuri şi sărăciţi de nădejdile lor. Şi ce deşartă credinţă a avut că va putea fi stăpînul propriei lui puteri politiceşti şi cum s-a dovedit că el este robul acestei puteri pe care-o reprezintă. Stă între gloatele îngenuncheate, soarele de septembrie cade peste oameni şi animale, se aud tăunii, o mierlă fluieră în lunca Sebeşului şi el se descoperă, nu ştie de ce, se descoperă şi îşi spune că a rămas cumplit de singur, că puterea l-a urgisit şi sărăcit de el şi de ai lui şi că abia acum ştie ce-nseamnă mucenicia domniei. Cu gugiumanul sub braţul drept iese dintre gloatele care se ridică în ramăt strigîndu-i să le ducă la luptă. Apoi pleacă chervanele spre Alba-Iulia, pleacă artileria lui Mantovano, pleacă călărimile cneziale şi consuetudinare, pleacă oştirea şi el o întrece la trap întins în vreme ce heralzii strigă în toate limbile că domnii polcovnici şi căpitani să iasă din rînduri şi să urmeze alaiul domnesc la palat, pentru sfatul cel de obşte al războiului. A uitat dansul celor o sută de fete-fecioare pe podul Murăşului. L-a uitat pe Farkas Kornis. A uitat adevărul tăios trăit între gloate, ca şi cînd, ca să-l uşureze, destinul i-a ucis conştiinţa trăirii în timp, în trecut şi în viitor, hărăzindu-i numai bucuria clipei. Sfatul obştesc de oaste se ţine în sala tronului. Walawski şi Branicki flecăresc vesel, ca şi cînd ar fi vorba de un turnir.

Legile nescruse ale războiului sînt făcute pentru lefegii. Învinși, li se dă onorul și pot trece cu aceeași soldă sub steagurile învingătorului. Învingători, se bucură de lauri și de trei ori solda. Baba Novac își mușcă mustața. A găsit în cort o scrisoare așezată pe garda săbiei. Cine a avut curajul să intre în cort cu o scrisoare a Staturilor și Ordinelor, prin care i se cerea să se lase de Mihai voievod, să-l aducă pe acesta mort sau viu în tabăra de la Turda, ori, dacă nu poate, să treacă de partea « împăratului », unde va fi răsplătit după faptele și numele lui preavestit. E slab, ars de soare, îl simte lucid, rece și sălbăticit de neputința împlinirii visului. Serbia slobodă. Trîmbele de lumină intrate prin vitralii cad pe fețele grave ale căpitanilor ardeleni. Se-ntîmplă aici altceva decît s-a întîmplat între gloate. S-au așezat umăr lîngă umăr, avîndu-l la mijloc pe Barcsay: Francisc Iugassy, scund, chior de dreptul, ciupit de vărsat, luptător vechi la hotare, Sandor Tahy, călărețul, bărbat la patruzeci și cinci de ani, bălai, cu nasul coroiat peste mustățile hunice, Pangratie Seneyey, săcuiul căpățînos, încruntat și aspru și Bodony, catafractul, cu o tăietură de sabie care i-a ciopîrțit obrazul drept, descărnîndu-i-l. Pajii aduc carafe de alamă cu vin tare de Tîrnave, struguri, mere și faguri în castroane de pămînt ars. Vorbește Sandor Barcsay, căpitanul de margine, bărbat aproape bătrîn, cu albeață pe stîngul, masiv și dur.

— Am slujit Casei Bathorea, atît cît Casa Bathorea a slujit creștinătății, măria-ta, craiule Michael. Nu voi să slujesc ambițiilor magnaților, care vor duce Ardealul de rîpă. Am fost umiliți în onoarea noastră de războinici... (Barcsay este hîrîit, îl spune ciudat pe s, are un dinte spart, buza crîmpoțită și își ține mîinile mari, păroase, pe masă, privindu-l ciudat, cu un fel de neîncredere și spaimă și adorație ostășească).

— Nu numai o dată, spune Tahy și bate teaca spadei în pardosea.

— Am fost buni doar să păzim principatul la hotare, spune Iugassy.

— Aici au avut loc cele mai mari depravări. Noi am fost dulăii care-am păzit orgiile celor doisprezece apostoli aținați de acel popă desfrînat care a fost cardinalul, spune Bodony.

Nu l-a văzut pe neamișul de țară Francisc Dobokai, care-a intrat în tabără călare, avînd legat de șa căpăstrul măgarului alb și șchiop pe care-și încărcase tarhatul de război... Spune că a fost ales de nemeșimea de țară ca reprezentant în sfatul obștesc și că (este foarte înalt, uscat, are un ochi verde și altul albastru și spune la fiecare vorbă *ut ita dicam*, după care tușește și-atunci mărul lui Adam îi fuge pînă sub gușă) ea, nobilimea de țară care-a ținut principatul

cu sabia, călcată în picioarele cailor de nemeşimea sfruntată închisă în castele, ea...

Îşi împinge scaunul. Se deşiră în coantăşul unguresc cu ceaprazuri negre mîncate de molii. Iese de la masă. Vine la jilţul domnesc. Îşi trage sabia şi îngenunchind i-o întinde, ţinîndu-i lama pe palme. O lamă ştirbă, albăstruie, care păstrează pe oţel urmele proaspete ale gresiei... Rotirea timpului, răsturnîndu-se pe sine. A domnit un an aici, fără să-l cunoască pe Francisc Dobokai, alesul neamişilor de ţară, aceşti curteni ai principatului ajunşi ţărani, cum au ajuns atîţia dintre curtenii lui. Are intuiţia altui adevăr aici în sala tronului, sala asta de piatră rece, cu absidiole şi akroterioane, cu arcuri de boltă în acoladă, păstrînd în pereţi muzica flautelor lui Battista Musto, paşii dansatorilor, foşnetul fustelor puse pe *vertugadin* şi al *pourpoint*-urilor cu mîneci despicate, o tălăzuire de brocaturi vişinii şi albastre, de pantofi de satin şi *cul d'assiette* cu sau fără egretă, de nasturi din diamant şi ciorapi din tricot de mătase, tălăzuire din care se desprinde dureros de viu chipul zeesc al Velicăi. Intuiţia născută din coantăşul mîncat de molii, de un verde spălăcit, cu coatele tocite, ţesut la guler, pe care-l poartă reprezentantul neamişilor mărunţi. Născută din tăcerea mîndră a oştenilor de margine, bărbaţi bogaţi doar în răni, onoare şi credinţă. Izvorîtă din tăria cu care căpitanul Petre Odobaşa, căpetenia oştilor bănăţene de Logoj spune:

— Poate c-o bătut şi alt ceas al ţării, măria-ta... Ceasul ăla în care să rămînă credinţa cu credinţa şi adevărul cu adevărul.

Îl vede pe Theodosie Rudeanu livid, ţinîndu-şi ochii închişi. Îl vede ridicîndu-se, închinîndu-se adînc şi spunînd turceşte:

— Poate că, înainte de a da glas armelor, ar fi bine ca sfatul obştesc să asculte dorinţa sfinţiei sale mitropolitul Dionisie Rally şi a sfetnicilor săi, Luca Trausner şi reverendul Ianos Ungvari.

— Nu înainte de a ne libera conştiinţa de aceste lucrări ale diavolului, spune căpitanul Şandor Barcsay.

Scoate de sub leduncă un plic aidoma cu cel primit de Baba Novac. Îl aruncă pe masă. Ceilalţi căpitani unguri scot şi ei de sub ledunci plicuri cu ticăloasa chemare la vînzare, aruncîndu-le pe masa de sfat a principilor Transilvaniei. Se aude doar foşnetul hîrtiei. Apoi glasul răguşit, ostăşesc al căpitanului Pangratie Seneyey.

— Amintesc măriei-tale, craiule Michael, că dacă vrei să-i dai bătălie sperjurului Chiaky înainte de a ajunge la Alba-Iulia n-o poţi face cu succes decît la satul Mirăslău, unde este o apă care se varsă în Maros, care se cheamă Lopad. Şi că măria-ta ar trebui să repezi

încă acum un căpitan care să vadă dacă locurile convin măriei-tale, ori ba...

Se-ntoarce spre Baba Novac care se ridicase în picioare.

— Auzi, Baba Novac, ce-a spus credinciosul nostru iubit Pangratie Seneyey?

— Mirăslău, doamne.

— Mirăslău, Baba Novac, șoptește, în vreme ce heralzii îl vestesc pe înalt prea sfinția sa mitropolitul Dionisie Rally al Moldaviei și el rămîne în scaun, sleit de revelația Ardealului necunoscut, a acestui Ardeal care-l înconjoară astăzi și aici cu nădejdile, credința și disperarea izvorîte dintr-o istorie mai nouă, veche și ea de cîteva sute de ani, la care el nu s-a gîndit, fascinat de ideea Cetății de Piatră, a *Magnae Valachiae* cea din hotarele dacice. Rămîne sleit și uscat, șoptind cu buze uscate.

— Du-te la Mirăslău și vezi, ochii mei, Baba Novac.

Își lasă barba în piept și ascultă dangătul de aramă al orniculuí din turla catedralei vestind ceasurile 18 ale zilei de 15 septembrie 1600, a sfîntului Mucenic Nichita Romanul și a sfîntului Visarion.

Sfîrșitul volumului III

Grădiștea pe Argeș
februarie 1972 — octombrie 1972

REDACTOR: B. GROZEA
TEHNOREDACTOR: D. ANDREI

BUN DE TIPAR 30.10. 1973. APĂRUT 1973.
TIRAJ 25.470+150 EXEMPLARE
HÎRTIE TIP I A 80% GRAD ALB DE 380g/m²
FORMAT 610×860/16. COLI TIPAR 25¼ B.

TIPARUL EXECUTAT SUB COMANDA NR. 2427
LA ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „ARTA GRAFICĂ"
CALEA ȘERBAN-VODĂ NR. 133, BUCUREȘTI
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

EDITURA MILITARĂ

Lei 16